

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ

159

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Ewa Jakimiuk

**WYBRANE AKTY PRAWNE Z ZAKRESU PRZEPISÓW KARNYCH
USTAW SZCZEGÓLNYCH**

Materiały dydaktyczne do realizacji zajęć
podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych
oraz doskonalenia zawodowego w Policji

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2017

Według stanu prawnego na dzień 1 grudnia 2016 r.

Wydawca wyraża zgodę na zwielokrotnianie i rozpowszechnianie publikacji przez jednostki organizacyjne Policji do użytku służbowego.

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 20 egz.

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	4
Wstęp	5
Akty prawne	7
1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. <i>o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi</i> (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1286, z późn. zm.)	7
2. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. <i>o broni i amunicji</i> (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 576, z późn. zm.)	29
3. Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. <i>o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych</i> (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 298)	51
4. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. <i>o bezpieczeństwie imprez masowych</i> (t.j. Dz. U. z 2015 poz. 2139)	70
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. <i>o przeciwdziałaniu narkomanii</i> (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124, z późn. zm.)	91
6. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. <i>o ochronie zwierząt</i> (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 856, z późn. zm.)	137
7. Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. <i>o dowodach osobistych</i> (Dz. U. Nr 167, poz. 1131, z późn. zm.)	153
8. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. <i>o postępowaniu w sprawach nieletnich</i> (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 382, z późn. zm.)	165
9. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. <i>Prawo o ruchu drogowym</i> (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 128)	189
Netografia	292

WYKAZ SKRÓTÓW

art.	– artykuł
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
k.k.	– Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. <i>Kodeks karny</i> (tekst jednolity z dnia 5 lipca 2016 r., Dz. U. z 2016 r. poz. 1137)
k.p.k.	– Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. <i>Kodeks postępowania karnego</i> (tekst jednolity z dnia 16 września 2016 r., Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.)
k.p.w.	– Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. <i>Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia</i> (tekst jednolity z dnia 16 września 2016 r., Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, z późn. zm.)
k.w.	– Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. <i>Kodeks wykroczeń</i> (tekst jednolity z dnia 3 lipca 2015 r., Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, z późn. zm.)
por.	– porównaj
t.j.	– tekst jednolity
z późn. zm.	– z późniejszymi zmianami

WSTĘP

Publikacja pt. „*Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych wybranych ustaw szczególnych. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*” stanowi nieodzowną formę pomocy w służbie funkcjonariuszy Policji.

Adresowana jest do funkcjonariuszy odbywających szkolenia, kursy oraz inne formy doskonalenia zawodowego, jak też pełniących służbę w jednostkach terenowych Policji.

Podręczny zbiór przepisów prawa został przygotowany jako pomoc dydaktyczna dla słuchaczy, którzy pragną nabyć, zaktualizować, poszerzyć lub pogłębić swoją wiedzę oraz zdobyć umiejętności zawodowe z zakresu przepisów karnych wybranych ustaw szczególnych.

Znajomość przepisów prawa jest niezmiernie ważna z punktu widzenia obowiązków służbowych każdego funkcjonariusza Policji, gdyż ma doniosłe, fundamentalne znaczenie dla toku służby. Odgrywa ogromną rolę w kontekście kompetencji, profesjonalizmu i jakości wykonywanych czynności służbowych. Prawidłowe zrozumienie i opanowanie przepisów prawa w praktyce rzutuje na prawidłowość czynności, które zostają podejmowane w ramach reakcji Policji na czyn zabroniony.

Każdy policjant przy wykonywaniu swoich obowiązków służbowych ma bowiem do czynienia z sytuacjami związanymi z naruszaniem prawa. Dobra znajomość przepisów prawa jest podstawą służby każdego funkcjonariusza Policji. Dlatego też akty prawne zawarte w opracowaniu ułatwią Czytelnikowi pełnienie odpowiedzialnej służby, podczas której stawiane są wysokie wymagania w zakresie wiedzy, jak i umiejętności praktycznych.

Publikacja przeznaczona jest głównie dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego. Przydatna będzie również w kształceniu na innych poziomach szkolenia, szczególnie kursach dla służby dyżurnej jednostek organizacyjnych Policji, dzielnicowych, funkcjonariuszy służby kryminalnej, jak też funkcjonariuszy pełniących funkcję oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia. Stanowić będzie także pomoc dla osób, które przygotowują się do różnego rodzaju egzaminów zawodowych.

Opracowanie będzie przydatne także dla praktyków, w tym nauczycieli policyjnych realizujących programowe zajęcia dydaktyczne z tematyki prawnej, którzy pragną zweryfikować swoją wiedzę i doskonalić swój warsztat pracy w tym zakresie.

Potrzeba przygotowania niniejszego zbioru aktów prawnych jest wynikiem licznych zmian przepisów prawa. W ostatnim okresie ustawodawca dokonał bowiem licznych nowelizacji przepisów prawa karnego materialnego i procesowego, jak też ustanowił wiele nowych aktów prawnych, w tym jako aktów wykonawczych do przepisów kodeksowych.

W związku z powyższą sytuacją opracowane materiały dydaktyczne oparte na literze prawa stały się w dużej mierze nieaktualne. Ponadto na rynku pozycji wydawniczych brak było opracowania w postaci przystępnej formuły książkowej zawierającej kompilację wybranych aktów prawnych pomocnych do realizacji zajęć dydaktycznych. Istotne jest to, że funkcjonariusze mogą korzystać z kompendium, bez konieczności szukania interesujących ich aktów prawnych po wielu różnych publikatorach oraz żmudnego ich ujednolicania. Ponadto Czytelnicy mogą korzystać z dostępnej formy elektronicznej zbioru przepisów prawa. Dlatego opracowanie to uzupełnia potrzeby wydawnicze, a jednocześnie stanowi przydatną pomoc na wielu etapach służby każdego funkcjonariusza Policji.

Przepisy prawa zawarte w podręcznym opracowaniu zostały przygotowane w celu usystematyzowania wiedzy z danej dziedziny. Brak wiedzy lub umiejętności w zakresie stosowania obowiązujących przepisów prawa narusza prawne bezpieczeństwo działania funkcjonariuszy, gdyż powoduje konieczność przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego lub karnego w związku z niedopełnieniem obowiązków lub przekroczeniem uprawnień służbowych. Ma również negatywny wpływ na kształtowanie wizerunku Policji w oczach społeczeństwa. Dlatego należy podkreślić, że dobra znajomość przepisów prawa oraz umiejętność ich prawidłowej interpretacji i właściwego stosowania stanowi gwarancję poprawnego wykonywania obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy Policji.

Kompendium aktów prawnych łącznie obejmuje pięć pozycji:

1. *Wybrane akty prawne z zakresu wstępu do prawoznawstwa oraz prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*, które stanowią pomoc dydaktyczną podczas realizacji treści programowych z tematów: JM01 JS01, JM01 JS02 i JM01 JS03 na szkoleniu zawodowym podstawowym,
2. *Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych ustaw szczególnych. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*, które stanowią pomoc podczas realizacji treści programowych z tematu JM01 JS04 na szkoleniu zawodowym podstawowym,
3. *Wybrane akty prawne z zakresu prawa karnego procesowego. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*, które stanowią pomoc dydaktyczną podczas realizacji treści programowych z tematu JM01 JS07, JM01 JS08 i JM02 JS08 na szkoleniu zawodowym podstawowym,
4. *Wybrane akty prawne z zakresu wykonywania poleceń uprawnionych organów oraz udzielania pomocy i asysty. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*, które stanowią pomoc dydaktyczną podczas realizacji treści programowych z tematu JM02 JS09 na szkoleniu zawodowym podstawowym.

5. *Wybrane akty prawne z zakresu procesowego prawa wykroczeń. Materiały pomocnicze do realizacji zajęć dydaktycznych podczas szkoleń zawodowych podstawowych, kursów specjalistycznych oraz doskonalenia zawodowego w Policji*, które stanowią pomoc dydaktyczną podczas realizacji treści programowych z tematu JM06 JS01-JS06 na szkoleniu zawodowym podstawowym.

Z uwagi na znaczenie w służbie, w tym zbiorze przepisów prawa zamieszczano ponadto treść ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, w której Czytelnik znajdzie m.in. informacje dotyczące czynów karalnych, a także ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym*.

Ważne jest także to, że duży walor w zakresie użyteczności zbioru przepisów prawa stanowią indeksy rzeczowe. Zapisane są one pogrubionym drukiem w kwadratowych nawiasach przed treścią poszczególnych przepisów. Indeksy rzeczowe umożliwiają Czytelnikowi szybsze odnalezienie interesujących przepisów prawa, a także ułatwiają zorientowanie się odnośnie tematyki danego przepisu. Należy natomiast podkreślić, że przypisy odautorskie nie pochodzą od ustawodawcy, ale od dostawcy usług internetowych w zakresie treści aktów prawnych, czyli firmy Legalis, wymienionej w netografii.

W miarę potrzeb, publikacja będzie uaktualniana w celu dostosowania do obowiązujących przepisów prawa. W opracowaniu uwzględniono stan prawny obowiązujący w dniu 1 grudnia 2016 r.

Autor wyraża nadzieję, że niniejsze kompendium aktów prawnych, wraz z serią materiałów dydaktycznych, przewodników i repetytoriów z przedmiotowej tematyki, stanowić będzie istotną pomoc dydaktyczną.

Autor

Akty prawne

1. Ustawy

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. Nr 35, poz. 230)
z dnia 22 lipca 2002 r. (Dz. U. Nr 147, poz. 1231)
z dnia 28 marca 2007 r. (Dz. U. Nr 70, poz. 473)
z dnia 20 września 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356)
z dnia 4 sierpnia 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286)
z dnia 25 marca 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 487)

(zm. Dz. U. z 2015 r. poz. 1893)

Uznając życie obywateli w trzeźwości za niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra Narodu, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1. **Przepisy ogólne**

Art. 1 [Rola administracji rządowej i samorządu]

1. Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.
2. Organy, o których mowa w ust. 1, popierają także tworzenie i rozwój organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, jak również zapewniają warunki sprzyjające działaniom tych organizacji.
3. Organy, o których mowa w ust. 1, współdziałają również z Kościołem Katolickim i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.

Art. 2 [Narodowy Program Profilaktyki]

1. Zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:
 - 1) tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu;
 - 2) działalność wychowawczą i informacyjną;
 - 3) ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju;
 - 4) ograniczanie dostępności alkoholu;
 - 5) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
 - 6) zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie;
 - 7) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
 - 8) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez finansowanie centrów integracji społecznej.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są realizowane zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. poz. 1916), zwanym dalej „Narodowym Programem Zdrowia”.

Art. 2¹ [Objaśnienie pojęć]

1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:
 - 1) najbliższa okolica punktu sprzedaży napojów alkoholowych – obszar mierzony od granicy obiektu, zamknięty trwałą przeszkodą o charakterze faktycznym, taką jak krawędź jezdni, zabudowa, która ze względu na swój charakter uniemożliwia dostęp oraz kontakt wzrokowy i głosowy, mur bez przejść oraz ciek wodny bez bliskich przepraw;
 - 2) promocja napojów alkoholowych – publiczną degustację napojów alkoholowych, rozdawanie rekwizywów związanych z napojami alkoholowymi, organizowanie premiowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a także inne formy publicznego zachęcania do nabywania napojów alkoholowych;
 - 3) reklama napojów alkoholowych – publiczne rozpowszechnianie znaków towarowych napojów alkoholowych lub symboli graficznych z nimi związanych, a także nazw i symboli graficznych

przedsiębiorców produkujących napoje alkoholowe, nieróżniących się od nazw i symboli graficznych napojów alkoholowych, służące popularyzowaniu znaków towarowych napojów alkoholowych; za reklamę nie uważa się informacji używanych do celów handlowych pomiędzy przedsiębiorcami zajmującymi się produkcją, obrotem hurtowym i handlem napojami alkoholowymi;

- 4) sponsorowanie – bezpośrednie lub pośrednie finansowanie lub współfinansowanie działalności osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, dla upowszechniania, utrwalania lub podniesienia renomy nazwy, producenta lub dystrybutora, znaku towarowego lub innego oznaczenia indywidualizującego przedsiębiorcę, jego działalność, towar lub usługę, w zamian za informowanie o sponsorowaniu;
 - 5) informowanie o sponsorowaniu – prezentowanie informacji zawierającej nazwę sponsora lub jego znak towarowy w związku ze sponsorowaniem;
 - 6) wydzielone stoisko – oddzielone od pozostałej powierzchni punktu sprzedaży, ciąg handlowy lub lada;
 - 7) obrót hurtowy napojami alkoholowymi – zakup napojów alkoholowych w celu dalszej ich odsprzedaży przedsiębiorcom posiadającym właściwe zezwolenia;
 - 8) wartość sprzedaży – kwota należna sprzedawcy za sprzedane napoje alkoholowe, z uwzględnieniem podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego;
 - 9) sklep branżowy ze sprzedażą napojów alkoholowych – placówka, w której roczna wartość sprzedaży napojów alkoholowych stanowi nie mniej niż 70% wartości sprzedaży ogółu towarów w tym punkcie;
 - 10) reintegracja – reintegrację zawodową i społeczną w rozumieniu przepisów o zatrudnieniu socjalnym.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o felczerze – rozumie się przez to także starszego felczera.

Art. 3 [Zadania Agencji]

1. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych jest celem działania Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwanej dalej „Agencją”.
2. Agencja podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia.
3. Do zadań Agencji należy w szczególności:
 - 1) (*uchylony*)
 - 2) opiniowanie i przygotowywanie projektów aktów prawnych oraz planów działań w zakresie polityki dotyczącej alkoholu i problemów alkoholowych;
 - 3) prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej, opracowywanie ekspertyz oraz opracowywanie i wdrażanie nowych metod profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - 4) udzielanie merytorycznej pomocy samorządom, instytucjom, stowarzyszeniom i osobom fizycznym, realizującym zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, oraz zlecenie i finansowanie realizacji tych zadań;
 - 5) współpraca z organami samorządu województw i pełnomocnikami, o których mowa w art. 4 ust. 3;
 - 6) koordynacja i inicjowanie działań zwiększających skuteczność i dostępność leczenia odwykowego;
 - 7) zlecenie i finansowanie zadań związanych z rozwiązywaniem problemów alkoholowych;
 - 8) współpraca z organizacjami i instytucjami międzynarodowymi prowadzącymi działalność w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - 9) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
4. Agencja jest państwową jednostką budżetową.
5. Agencją kieruje dyrektor powoływany przez ministra właściwego do spraw zdrowia, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru. Minister właściwy do spraw zdrowia odwołuje dyrektora Agencji.
- 5a. Stanowisko dyrektora Agencji może zajmować osoba, która:
 - 1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
 - 2) jest obywatelem polskim;
 - 3) korzysta z pełni praw publicznych;
 - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 5) posiada kompetencje kierownicze;
 - 6) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
 - 7) posiada wykształcenie i wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości Agencji.
- 5b. Informację o naborze na stanowisko dyrektora Agencji, ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie Agencji oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 2058 oraz z 2016 r. poz. 34 i 352), i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ogłoszenie powinno zawierać:
 - 1) nazwę i adres Agencji;
 - 2) określenie stanowiska;
 - 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
 - 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;

- 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
 - 6) termin i miejsce składania dokumentów;
 - 7) informację o metodach i technikach naboru.
- 5c. Termin, o którym mowa w ust. 5b pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
- 5d. Nabór na stanowisko dyrektora Agencji przeprowadza zespół, powołany przez ministra właściwego do spraw zdrowia, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię wyłonienia najlepszych kandydatów. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.
- 5e. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych, o których mowa w ust. 5d, może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.
- 5f. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 5e, mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób ubiegających się o stanowisko, uzyskanych w trakcie naboru.
- 5g. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia ministrowi właściwemu do spraw zdrowia.
- 5h. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:
- 1) nazwę i adres Agencji;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;
 - 3) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
 - 4) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
 - 5) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata;
 - 6) skład zespołu.
- 5j. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie przez umieszczenie informacji w Biuletynach Informacji Publicznej, o których mowa w ust. 5b. Informacja o wyniku naboru zawiera:
- 1) nazwę i adres Agencji;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;
 - 3) imiona, nazwiska wybranych kandydatów oraz ich miejsca zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego albo informację o niewyłonieniu kandydata.
- 5j. Umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ogłoszenia o naborze oraz o wyniku tego naboru jest bezpłatne.
6. Organizację Agencji określa statut, nadany przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

Art. 3a [Ogłoszenie o naborze]

1. Nabór kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska pracy w Agencji jest otwarty i konkurencyjny.
2. Ogłoszenie o naborze zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, oraz w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której jest prowadzony nabór.

Art. 3b [Publiczny charakter informacji o kandydatach] Informacje o kandydatach, którzy zgłosili się do naboru, stanowią informację publiczną w zakresie objętym wymaganiami określonymi w ogłoszeniu o naborze.

Art. 3c [Termin na składanie dokumentów] Termin do składania dokumentów, określony w ogłoszeniu o naborze, nie może być krótszy niż 14 dni od dnia opublikowania tego ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 3d [Upowszechnienie listy kandydatów]

1. Po upływie terminu do składania dokumentów określonego w ogłoszeniu o naborze niezwłocznie upowszechnia się listę kandydatów, którzy spełniają wymagania formalne określone w ogłoszeniu o naborze, przez umieszczenie jej w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której jest prowadzony nabór, a także przez opublikowanie jej w Biuletynie Informacji Publicznej.
2. Lista, o której mowa w ust. 1, zawiera imię i nazwisko kandydata oraz jego miejsce zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego.

Art. 3e [Protokół z naboru]

1. Sporządza się protokół przeprowadzonego naboru kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska pracy w Agencji.
2. Protokół zawiera w szczególności:
 - 1) określenie stanowiska pracy, na które był prowadzony nabór, liczbę kandydatów oraz imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 5 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
 - 2) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
 - 3) uzasadnienie dokonanego wyboru.

Art. 3f [Informacja o wyniku naboru]

1. Informację o wyniku naboru upowszechnia się w terminie 14 dni od dnia zatrudnienia wybranego kandydata albo zakończenia naboru, w przypadku gdy w jego wyniku nie doszło do zatrudnienia żadnego kandydata.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) nazwę i adres urzędu;
 - 2) określenie stanowiska pracy;
 - 3) imię i nazwisko wybranego kandydata oraz miejsce jego zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego;
 - 4) uzasadnienie dokonanego wyboru kandydata albo uzasadnienie niezatrudnienia żadnego kandydata.
3. Informację o wyniku naboru upowszechnia się w Biuletynie Informacji Publicznej i w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której był prowadzony nabór.

Art. 3g [Kolejność zatrudnienia] Jeżeli stosunek pracy osoby wyłonionej w drodze naboru ustał w ciągu 3 miesięcy od dnia nawiązania stosunku pracy, można zatrudnić na tym samym stanowisku kolejną osobę spośród najlepszych kandydatów wymienionych w protokole tego naboru. Przepisy art. 3f stosuje się odpowiednio.

Art. 4 [Realizacja programu]

1. Samorząd województwa realizuje zadania, o których mowa w art. 1 i 2, w postaci wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych stanowiącego część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, określone w Narodowym Programie Zdrowia.
2. Zarząd województwa odpowiada za koordynację przygotowania i realizację programu, o którym mowa w ust. 1, udziela pomocy merytorycznej instytucjom i osobom fizycznym realizującym zadania objęte tym programem oraz współdziała z innymi organami administracji publicznej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.
3. Program, o którym mowa w ust. 1, jest realizowany przez regionalny ośrodek polityki społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w programie. W celu realizacji programu zarząd województwa może powołać pełnomocnika.
4. Środki finansowe na prowadzenie działań, o których mowa w ust. 2, ujmuje się w budżecie województwa.

Art. 4¹ [Zadania własne gminy]

1. Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. W szczególności zadania te obejmują:
 - 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
 - 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
 - 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
 - 4) (*uchylony*)
 - 5) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
 - 6) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
 - 7) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.
2. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez radę gminy, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Gminny program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w tym programie. W celu realizacji gminnego programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika.
3. Wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) powołują gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności inicjujące działania w zakresie określonym w ust. 1 oraz podejmujące czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.
4. W skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
5. Zasady wynagradzania członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych określa rada gminy w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych.

Art. 5 [Programy nauczania] Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania uwzględni problem trzeźwości i abstynencji wśród celów wychowania oraz zapewnia w programach nauczania wiedzę o szkodliwości alkoholizmu dla jednostki oraz w życiu rodzinnym i społecznym.

Art. 6 [Kształcenie specjalistów] Minister właściwy do spraw zdrowia oraz minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, a także minister właściwy do spraw oświaty i wychowania zapewniają kształcenie niezbędnej liczby specjalistów z zakresu działalności profilaktycznej i leczniczej oraz podejmowanie badań nad alkoholem i związanymi z nim problemami.

Art. 7 [Działania uświadamiające szkodliwość picia alkoholu] Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, jednostki publicznej radiofonii i telewizji oraz inne właściwe organy i instytucje podejmują odpowiednie działania w zakresie rozwijania i popierania różnorodnych form działalności informacyjnej, kulturalnej i naukowej, mających na celu uświadamianie o szkodliwości nadużywania alkoholu dla jednostki oraz życia rodzinnego i społecznego, krzewienia trzeźwości i abstynencji oraz wykorzeniania szkodliwych zwyczajów i sposobów picia alkoholu.

Art. 8 (uchylony)

Art. 9 [Obrót hurtowy; zezwolenie]

1. Obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi o zawartości powyżej 18% alkoholu może być prowadzony tylko na podstawie zezwolenia wydanego przez ministra właściwego do spraw gospodarki.
2. Obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu może być prowadzony tylko na podstawie zezwolenia wydanego przez marszałka województwa.
- 2a. Do zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się przepisu art. 11 ust. 9 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.¹⁾).
3. Organ, o którym mowa w ust. 2, wydaje zezwolenie na obrót hurtowy przedsiębiorcom posiadającym siedziby na terenie województwa.
- 3a. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje się na podstawie wniosku przedsiębiorcy.
- 3b. Wniosek o wydanie zezwolenia zawiera:
 - 1) oznaczenie przedsiębiorcy;
 - 2) siedzibę i adres przedsiębiorcy;
 - 3) numer w rejestrze przedsiębiorców;
 - 4) miejsce prowadzenia działalności gospodarczej;
 - 5) wnioskowany limit – dotyczy wyłącznie wniosku o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1;
 - 6) wnioskowany termin ważności zezwolenia;
 - 7) oświadczenie o wartości sprzedaży napojów alkoholowych w ostatnim roku kalendarzowym:
 - a) o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa,
 - b) o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu, z wyjątkiem piwa.
- 3c. Minister właściwy do spraw gospodarki lub właściwy marszałek województwa może wydać duplikaty zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 2, w przypadku ich utraty lub zniszczenia.
4. Minister właściwy do spraw gospodarki określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje dokumentów wymaganych przy składaniu wniosków o wydanie zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi oraz wzory tych wniosków, mając na względzie zapewnienie sprawnego i prawidłowego przebiegu procedur przy składaniu wniosków.

Art. 9¹ [Zezwolenia; limity]

1. Zezwolenia, o których mowa w art. 9 ust. 1 i 2, wydaje się oddzielnie na obrót hurtowy następującymi rodzajami napojów alkoholowych:
 - 1) o zawartości do 4,5% alkoholu oraz na piwo;
 - 2) o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu, z wyjątkiem piwa;
 - 3) o zawartości powyżej 18% alkoholu.
2. Zezwolenia na obrót hurtowy wydaje się na czas oznaczony:
 - 1) napojami alkoholowymi, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 – nie dłuższy niż 2 lata;
 - 2) napojami alkoholowymi, o których mowa w ust. 1 pkt 3 – nie dłuższy niż rok.
3. Dla zezwoleń, o których mowa w ust. 1 pkt 3, określa się limit w wysokości minimum 250 tys. litrów 100% alkoholu rocznie.
- 3a. Limit, o którym mowa w ust. 3, może być zwiększony na wniosek przedsiębiorcy złożony nie później niż 30 dni od dnia wykorzystania limitu określonego w zezwoleniu.
4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się w odniesieniu do przedsiębiorców zaopatrujących statki, pociągi i samoloty. Maksymalny limit dla tych przedsiębiorców określa się w wysokości 2 tys. litrów 100% alkoholu rocznie.

5. Producent napojów alkoholowych jest obowiązany do uzyskania zezwolenia na obrót hurtowy napojami alkoholowymi, jeżeli zbywa swoje wyroby przedsiębiorcom posiadającym zezwolenia, o których mowa w art. 18 ust. 1.

Art. 9² [Opłaty za wydanie zezwoleń]

1. Za wydanie zezwoleń, o których mowa w art. 9 ust. 1 i 2, decyzji wprowadzających w zezwoleniach zmiany oraz duplikatów zezwoleń są pobierane opłaty.
2. Opłaty, o których mowa w ust. 1, są wnoszone przed wydaniem zezwolenia lub decyzji na rachunek organu wydającego zezwolenie, z zastrzeżeniem ust. 5.
3. Opłaty za wydanie zezwoleń, o których mowa w art. 91 ust. 1 pkt 1 i 2, ustala się w wysokości 4000 zł dla przedsiębiorców występujących o zezwolenie po raz pierwszy oraz dla tych, których wartość sprzedaży w roku poprzedzającym wygaśnięcie zezwolenia nie przekroczyła 1 000 000 zł.
4. W przypadku przedsiębiorców, których wartość sprzedaży hurtowej napojów alkoholowych w roku poprzedzającym wygaśnięcie zezwolenia przekroczyła 1 000 000 zł, opłatę za wydanie zezwoleń, o których mowa w art. 91 ust. 1 pkt 1 i 2, ustala się w wysokości równej 0,4% wartości sprzedaży w roku poprzednim, z zaokrągleniem do 100 zł.
5. Opłata, o której mowa w ust. 3, jest wnoszona na rachunek organu zezwalającego, po złożeniu pisemnego oświadczenia o wartości sprzedaży hurtowej napojów alkoholowych w ostatnim roku kalendarzowym.
6. Wartość sprzedaży hurtowej napojów alkoholowych należy obliczać oddzielnie dla każdego rodzaju tych napojów.
7. Opłatę za wydanie zezwolenia, o którym mowa w art. 91 ust. 1 pkt 3, ustala się w wysokości 22 500 zł za 250 tys. litrów 100% alkoholu, z zastrzeżeniem ust. 8.
8. Opłatę za wydanie zezwolenia, o którym mowa w art. 91 ust. 1 pkt 3, dla przedsiębiorców zaopatrujących statki, pociągi i samoloty, ustala się stosownie do deklarowanego obrotu.
- 8a. Opłatę za wydanie zezwolenia, o którym mowa w art. 9¹ ust. 1 pkt 3, dla przedsiębiorców uprawnionych do wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych w ilości do 10 tys. litrów 100% alkoholu rocznie, ustala się stosownie do deklarowanego rocznego obrotu własnymi wyrobami.
9. Opłata za wydanie decyzji wprowadzającej nowe miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, zwiększającej ilość tych miejsc w stosunku do wymienionych w wydanych zezwoleniach, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, wynosi 50% stawki określonej dla zezwolenia w dniu jego wydania.
10. Opłata za wydanie innych decyzji, wprowadzających zmiany w zezwoleniach, wynosi 200 zł.
11. Opłata za wydanie zezwolenia na wyprzedaż posiadanych zapasów napojów alkoholowych o zawartości do 18% alkoholu wynosi 1000 zł.
12. Opłata za wydanie zezwolenia na wyprzedaż napojów alkoholowych o zawartości powyżej 18% alkoholu jest pobierana w zależności od ilości litrów 100% alkoholu, zgłoszonej we wniosku, proporcjonalnie do wysokości opłaty określonej w ust. 7.
13. Opłata za zwiększenie limitu, o którym mowa w art. 91 ust. 3, jest pobierana w zależności od ilości litrów 100% alkoholu, zgłoszonej we wniosku, proporcjonalnie do wysokości opłaty określonej w ust. 7.
14. Opłata za wydanie duplikatu zezwoleń, o których mowa w art. 9 ust. 1 i 2, wynosi 50 zł.
15. Zezwolenia i decyzje, o których mowa w ust. 9–14 i art. 9 ust. 1 i 2, nie podlegają opłacie skarbowej.

Art. 9³ [Zadania finansowane z opłat]

1. Opłaty, o których mowa w art. 9² ust. 1, mogą być wykorzystane przez zarządy województw wyłącznie na finansowanie:
 - 1) zadań określonych w art. 4 ust. 1 ustawy;
 - 2) zadań określonych w Wojewódzkim Programie, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r. poz. 224);
 - 3) zadań realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Wojewódzkiego Programu, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
2. Zarządy województw mogą zlecać, w drodze porozumień, jednostkom samorządu powiatowego zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przekazywać środki finansowe na ich realizację.

Art. 9⁴ [Warunki prowadzenia działalności] Warunkiem prowadzenia działalności na podstawie zezwoleń, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, jest:

- 1) przekazywanie organowi zezwalającemu informacji o wielkości sprzedaży napojów alkoholowych, w terminie do dnia 31 stycznia za rok poprzedni;
- 2) sprzedaż napojów alkoholowych, wymienionych w zezwoleniu, wyłącznie przedsiębiorcom posiadającym zezwolenie na obrót hurtowy tymi napojami lub zezwolenie na sprzedaż detaliczną napojów alkoholowych;

- 3) prowadzenie obrotu hurtowego tylko napojami alkoholowymi oznaczonymi znakami akcyzy, o ile wymóg oznaczania tymi znakami wynika z innych przepisów;
- 4) zaopatrywanie się w napoje alkoholowe, wymienione w zezwoleniu, u producentów oraz u przedsiębiorców posiadających zezwolenie na obrót hurtowy tymi napojami;
- 5) posiadanie tytułu prawnego do korzystania ze stacjonarnego magazynu dostosowanego do przechowywania napojów alkoholowych;
- 6) niezaleganie przez przedsiębiorcę z realizacją ciężących na nim zobowiązań podatkowych oraz wynikających z ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych;
- 7) wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie objętym zezwoleniem tylko przez przedsiębiorcę w nim oznaczonego i wyłącznie w miejscach wymienionych w zezwoleniu;
- 8) zgłaszanie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki lub właściwemu marszałkowi województwa zmian stanu faktycznego i prawnego przedsiębiorcy, w stosunku do danych zawartych w zezwoleniu, w terminie 14 dni od dnia powstania zmiany;
- 9) przestrzeganie innych warunków określonych przepisami prawa.

Art. 9⁵ [Cofnięcie zezwolenia]

1. Zezwolenia, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, minister właściwy do spraw gospodarki lub właściwy marszałek województwa cofa w przypadku:
 - 1) nieprzestrzegania warunków określonych w art. 9⁴ pkt 3, 4 i 7;
 - 2) wprowadzenia do obrotu napojów alkoholowych pochodzących z nielegalnych źródeł;
 - 3) popełnienia przestępstwa, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, przez osobę odpowiedzialną za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie;
 - 4) przedstawienia fałszywych danych w oświadczeniu, o którym mowa w art. 9² ust. 5;
 - 5) orzeczenia wobec przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną albo wobec osoby odpowiedzialnej za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie, zakazu prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem;
 - 6) zlecenia przez przedsiębiorcę, na podstawie umów, prowadzenia obrotu hurtowego napojami alkoholowymi innym przedsiębiorcom.
2. Zezwolenia, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, minister właściwy do spraw gospodarki lub właściwy marszałek województwa może cofnąć w przypadku:
 - 1) nieprzestrzegania warunków określonych w art. 9⁴ pkt 1, 2, 5, 6, 8 i 9;
 - 2) powtarzającego się zakłócania porządku publicznego w miejscu obrotu.
3. Zezwolenia, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, wygasają w przypadku:
 - 1) likwidacji przedsiębiorstwa lub zawiadomienia o zaprzestaniu prowadzenia obrotu hurtowego napojami alkoholowymi;
 - 2) upływu terminu ważności zezwolenia;
 - 3) zmiany składu osobowego wspólników spółki cywilnej.
4. Na wniosek przedsiębiorcy, którego zezwolenie wygaśnie z przyczyn wymienionych w ust. 3, minister właściwy do spraw gospodarki lub właściwy marszałek województwa wydaje zezwolenie z określeniem terminu na wyprzedaż posiadanych zapasów napojów alkoholowych. Termin, określony w zezwoleniu na wyprzedaż, nie może być dłuższy niż 6 miesięcy od dnia wygaśnięcia zezwolenia.
- 4a. Minister właściwy do spraw gospodarki określi wzór wniosku, o którym mowa w ust. 4, w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 1114 oraz z 2016 r. poz. 352).
5. Przedsiębiorca, któremu cofnięto zezwolenie, może wystąpić z wnioskiem o ponowne wydanie zezwoleń, o których mowa w art. 9¹ ust. 1, nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji o jego cofnięciu.

Art. 9⁶ [Sprzedaż detaliczna]

1. Sprzedaż detaliczną napojów alkoholowych, zawierających powyżej 4,5% alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, prowadzi się w punktach sprzedaży, którymi są:
 - 1) sklepy branżowe ze sprzedażą napojów alkoholowych;
 - 2) wydzielone stoiska – w samoobsługowych placówkach handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 200 m²;
 - 3) pozostałe placówki samoobsługowe oraz inne placówki handlowe, w których sprzedawca prowadzi bezpośrednią sprzedaż napojów alkoholowych.
2. Producenci określani w art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina (Dz. U. z 2014 r. poz. 1104 oraz z 2015 r. poz. 1419 i 1893) mogą prowadzić sprzedaż detaliczną win gronowych pochodzących z upraw własnych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży w punkcie sprzedaży, którym jest lokalizacja w miejscu wytworzenia wina uzyskanego z winogron pochodzących z upraw własnych.

Art. 10 [Rola aktów prawnych] Akty prawne wpływające na strukturę cen napojów alkoholowych powinny służyć ograniczaniu spożycia tych napojów oraz zmianie struktury ich spożycia na rzecz napojów o niskiej zawartości procentowej alkoholu.

Art. 11 (uchylony)

Art. 11¹ [Opłata za korzystanie z zezwoleń]

1. W celu pozyskania dodatkowych środków na finansowanie zadań określonych w art. 4¹ ust. 1 gminy pobierają opłatę za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, o których mowa w art. 18.
2. Opłatę, o której mowa w ust. 1, wnosi się na rachunek gminy, przed wydaniem zezwolenia, w wysokości:
 - 1) 525 zł na sprzedaż napojów zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa;
 - 2) 525 zł na sprzedaż napojów zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa);
 - 3) 2100 zł na sprzedaż napojów zawierających powyżej 18% alkoholu.
3. Opłata, o której mowa w ust. 2, dotyczy przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą w tym zakresie.
4. Przedsiębiorcy, prowadzący sprzedaż napojów alkoholowych w roku poprzednim, są obowiązani do złożenia, do dnia 31 stycznia, pisemnego oświadczenia o wartości sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży w roku poprzednim.
5. Opłatę, o której mowa w ust. 1, przedsiębiorca prowadzący sprzedaż napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży, w którym roczna wartość sprzedaży napojów alkoholowych w roku poprzednim przekroczyła:
 - 1) 37 500 zł dla napojów alkoholowych o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa – wnosi w wysokości 1,4% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim;
 - 2) 37 500 zł dla napojów alkoholowych o zawartości od 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) – wnosi w wysokości 1,4% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim;
 - 3) 77 000 zł dla napojów alkoholowych o zawartości powyżej 18% alkoholu – wnosi w wysokości 2,7% ogólnej wartości sprzedaży tych napojów w roku poprzednim.
6. Przedsiębiorcy, których roczna wartość sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych nie przekroczyła wartości, o których mowa w ust. 5, wnoszą opłatę w wysokości określonej w ust. 2.
7. Opłata, o której mowa w ust. 1, wnoszona jest na rachunek gminy w każdym roku kalendarzowym objętym zezwoleniem w trzech równych ratach w terminach do 31 stycznia, 31 maja i 30 września danego roku kalendarzowego.
8. W roku nabycia zezwolenia lub utraty jego ważności, opłaty, o których mowa w ust. 1–5, dokonuje się w wysokości proporcjonalnej do okresu ważności zezwolenia.
9. Wartość sprzedaży należy obliczać oddzielnie dla każdego rodzaju napojów alkoholowych.
10. Zezwolenia, o których mowa w art. 18, 18¹ oraz 18⁴, nie podlegają opłacie skarbowej.

Art. 12 [Punkty sprzedaży]

1. Rada gminy ustala, w drodze uchwały, dla terenu gminy (miasta) liczbę punktów sprzedaży napojów zawierających powyżej 4,5% alkoholu (z wyjątkiem piwa), przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży jak i w miejscu sprzedaży.
2. Rada gminy ustala, w drodze uchwały, zasady usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.
3. W miejscowościach, w których rozmieszczone są jednostki wojskowe, liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży jak i w miejscu sprzedaży oraz usytuowanie miejsc sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych są ustalane przez radę gminy po zasięgnięciu opinii właściwych dowódców garnizonów.
4. Liczba punktów sprzedaży, o których mowa w ust. 1, oraz usytuowanie miejsc sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych powinny być dostosowane do potrzeb ograniczania dostępności alkoholu, określonych w gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Art. 13 [Sposób dostarczenia]

1. Napoje alkoholowe dostarcza się do miejsc sprzedaży tylko w naczyniach zamkniętych, z oznaczeniem nazwy producenta, rodzaju i ilości napoju oraz jego mocy.
2. W miejscach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych powinna być uwidoczniona informacja o szkodliwości spożywania alkoholu.
3. (uchylony)

Art. 13¹ [Reklama i promocja napojów alkoholowych]

1. Zabrania się na obszarze kraju reklamy i promocji napojów alkoholowych, z wyjątkiem piwa, którego reklama i promocja jest dozwolona, pod warunkiem że:
 - 1) nie jest kierowana do małoletnich;
 - 2) nie przedstawia osób małoletnich;

- 3) nie łączy spożywania alkoholu ze sprawnością fizyczną bądź kierowaniem pojazdami;
 - 4) nie zawiera stwierdzeń, że alkohol posiada właściwości lecznicze, jest środkiem stymulującym, uspakajającym lub sposobem rozwiązywania konfliktów osobistych;
 - 5) nie zachęca do nadmiernego spożycia alkoholu;
 - 6) nie przedstawia abstynencji lub umiarkowanego spożycia alkoholu w negatywny sposób;
 - 7) nie podkreśla wysokiej zawartości alkoholu w napojach alkoholowych jako cechy wpływającej pozytywnie na jakość napoju alkoholowego;
 - 8) nie wywołuje skojarzeń z:
 - a) atrakcyjnością seksualną,
 - b) relaksem lub wypoczynkiem,
 - c) nauką lub pracą,
 - d) sukcesem zawodowym lub życiowym.
2. Reklama i promocja piwa, o której mowa w ust. 1, nie może być prowadzona:
- 1) w telewizji, radiu, kinie i teatrze między godziną 6⁰⁰ a 20⁰⁰, z wyjątkiem reklamy prowadzonej przez organizatora imprezy sportu wyczynowego lub profesjonalnego w trakcie trwania tej imprezy;
 - 2) na kasetach wideo i innych nośnikach;
 - 3) w prasie młodzieżowej i dziecięcej;
 - 4) na okładkach dzienników i czasopism;
 - 5) na słupach i tablicach reklamowych i innych stałych i ruchomych powierzchni wykorzystywanych do reklamy, chyba że 20% powierzchni reklamy zajmować będą widoczne i czytelne napisy informujące o szkodliwości spożycia alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletnim;
 - 6) przy udziale małoletnich.
3. Zabrania się reklamy, promocji produktów i usług, których nazwa, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie wykorzystuje podobieństwo lub jest tożsame z oznaczeniem napoju alkoholowego lub innym symbolem obiektywnie odnoszącym się do napoju alkoholowego.
4. Zabrania się reklamy i promocji przedsiębiorców oraz innych podmiotów, które w swoim wizerunku reklamowym wykorzystują nazwę, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie związane z napojem alkoholowym, jego producentem lub dystrybutorem.
5. Zabrania się informowania o sponsorowaniu imprez sportowych, koncertów muzycznych oraz innych imprez masowych przez producentów i dystrybutorów napojów, których zasadniczą działalność stanowi produkcja lub sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 8% do 18% alkoholu, w jakikolwiek inny sposób niż poprzez umieszczanie wewnątrz dzienników i czasopism, na zaproszeniu, bilecie, plakacie, produkcie lub tablicy informacyjnej związanej z określoną imprezą nazwy producenta lub dystrybutora oraz jego znaku towarowego, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Informowanie o sponsorowaniu może być prowadzone w radiu i telewizji pod warunkiem, iż będzie ograniczone wyłącznie do podania nazwy producenta lub dystrybutora napojów zawierających do 18% alkoholu lub jego znaku towarowego, a informacja ta nie będzie prezentowana w telewizji przez osobę fizyczną lub z wykorzystaniem wizerunku postaci ludzkiej.
7. Zabrania się informowania o, innym niż określone w ust. 5, sponsorowaniu przez producentów i dystrybutorów napojów alkoholowych, których zasadniczą działalność stanowi produkcja lub sprzedaż napojów alkoholowych zawierających od 8% do 18% alkoholu oraz informowania o sponsorowaniu przez producentów i dystrybutorów napojów zawierających powyżej 18% alkoholu.
8. Zakaz określony w ust. 1 dotyczy również wydawnictw promocyjno-reklamowych przekazywanych przez producentów, dystrybutorów lub handlowców napojów alkoholowych klientom detalicznym.
9. Zakazy określone w ust. 1–8 nie obejmują reklamy i promocji napojów alkoholowych prowadzonej wewnątrz pomieszczeń hurtowni, wydzielonych stoisk lub punktów prowadzących wyłącznie sprzedaż napojów alkoholowych oraz na terenie punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży.
10. Zakazy określone w ust. 1–8 dotyczą osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które uczestniczą w prowadzeniu reklamy w charakterze zleceniodawcy albo zleceniobiorcy niezależnie od sposobu i formy jej prezentacji.
11. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wielkość, treść, wzór i sposób umieszczania na reklamach, o których mowa w ust. 2 pkt 5, napisów informujących o szkodliwości spożycia alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletniemu, mając na względzie ograniczenie spożycia alkoholu oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi wśród młodzieży.

Art. 13² [Opłata za reklamę, deklaracja zbiorcza]

1. Podmioty świadczące usługę będącą reklamą napojów alkoholowych wnoszą na wyodrębniony rachunek utworzony w tym celu przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej opłatę w wysokości 10% podstawy opodatkowania podatkiem od towarów i usług wynikającej z tej usługi.
2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, sporządzają zbiorczą deklarację miesięczną według wzoru określonego na podstawie ust. 4 i przekazują ją w terminie do 20. dnia miesiąca następującego bezpośrednio po miesiącu,

w którym powstał obowiązek wystawienia faktury, zgodnie z przepisami o podatku od towarów i usług, na wynagrodzenie lub jego część.

3. Deklaracje, o których mowa w ust. 2, składa się do tego samego urzędu skarbowego, do którego składa się deklarację dotyczącą podatku od towarów i usług w zakresie usługi, o której mowa w ust. 1.
4. Minister właściwy do spraw kultury fizycznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór zbiorczej deklaracji miesięcznej dotyczącej opłaty, o której mowa w ust. 1, oraz szczegółowy zakres zawartych w niej danych, biorąc pod uwagę konieczność zebrania danych niezbędnych do ustalenia wysokości opłaty, o której mowa w ust. 1.
5. Opłatę, o której mowa w ust. 1, wnosi się najpóźniej w ostatnim dniu miesiąca, w którym stosownie do ust. 2 powstał obowiązek złożenia zbiorczej deklaracji miesięcznej.
6. Opłata, o której mowa w ust. 1, stanowi dla podmiotu zobowiązanego do jej wniesienia koszt uzyskania przychodów w rozumieniu art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851, z późn. zm.2)) lub art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361, z późn. zm.3)).
7. W sprawach nieuregulowanych do opłaty, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 613, z późn. zm.4)).
8. (uchylony)
9. (uchylony)
10. (uchylony)

Art. 13³ [Fundusz Zajęć dla uczniów]

1. Tworzy się Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów, zwany dalej „Funduszem”, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej.
2. Fundusz jest państwowym funduszem celowym.
3. Przychodami Funduszu są wpływy z tytułu opłat, o których mowa w art. 132 ust. 1.
4. Środki Funduszu przeznacza się na dofinansowanie zajęć sportowych dla uczniów, prowadzonych przez kluby sportowe działające w formie stowarzyszenia oraz inne organizacje pozarządowe, które w ramach swojej statutowej działalności realizują zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży, a także organizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, oraz na zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej.
5. Minister właściwy do spraw kultury fizycznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki i tryb przyznawania środków z Funduszu na dofinansowanie zajęć sportowych dla uczniów oraz na zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym,
 - 2) tryb składania wniosków i dane, jakie powinien zawierać wniosek o przyznanie środków Funduszu, uwzględniając zakres niezbędnych danych dotyczących podmiotu ubiegającego się o te środki, a także informacje o zajęciach sportowych dla uczniów albo realizowanych zadaniach określonych w przepisach o zdrowiu publicznym,
 - 3) tryb przekazywania środków Funduszu, uwzględniając terminy, w jakich zostało zaplanowane przeprowadzenie zajęć sportowych dla uczniów albo realizacja zadań określonych w przepisach o zdrowiu publicznym,
 - 4) wysokość dofinansowania zajęć sportowych dla uczniów, z tym że maksymalna wysokość tego dofinansowania w przypadku zajęć prowadzonych przez kluby sportowe działające w formie stowarzyszenia oraz inne organizacje pozarządowe nie może przekroczyć 80%, a w przypadku zajęć organizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego – 50% planowanych kosztów realizacji zajęć – kierując się koniecznością zapewnienia efektywnego wykorzystania środków Funduszu.

Art. 14 [Zakazy sprzedaży, spożywania alkoholu; szkoły, zakłady pracy]

1. Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych:
 - 1) na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich;
 - 2) na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników;
 - 3) w miejscach i czasie masowych zgromadzeń;
 - 4) w środkach i obiektach komunikacji publicznej, z wyjątkiem wagonów restauracyjnych i bufetów w pociągach, w których dopuszcza się sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz piwa;
 - 5) (uchylony)
 - 6) w obiektach zajmowanych przez organy wojskowe i spraw wewnętrznych, jak również w rejonie obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostek wojskowych.
- 1a. (uchylony)
2. (uchylony)

- 2a. Zabrania się spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów.
3. Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w ośrodkach szkoleniowych.
4. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w domach wypoczynkowych.
5. Sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów zawierających więcej niż 4,5% alkoholu może się odbywać na imprezach na otwartym powietrzu tylko za zezwoleniem i tylko w miejscach do tego wyznaczonych.
6. W innych niewymienionych miejscach, obiektach lub na określonych obszarach gminy, ze względu na ich charakter, rada gminy może wprowadzić czasowy lub stały zakaz sprzedaży, podawania, spożywania oraz wnoszenia napojów alkoholowych.
7. Minister właściwy do spraw transportu oraz minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, w drodze rozporządzenia, określą zasady i warunki sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych na morskich statkach handlowych w żegludze międzynarodowej, w pociągach i samolotach komunikacji międzynarodowej oraz w międzynarodowych portach morskich i lotniczych.
8. Minister właściwy do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wypadki i okoliczności, w których, uwzględniając zwyczaje międzynarodowe, dopuszczalne jest podawanie i spożywanie nieznaczej ilości napojów alkoholowych.

Art. 15 [Osoby nietrzeźwe, nieletni]

1. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych:
 - 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości;
 - 2) osobom do lat 18;
 - 3) na kredyt lub pod zastaw.
2. W przypadku wątpliwości co do pełnoletności nabywcy sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy.

Art. 16 [Zakaz wnoszenia alkoholu; zakłady pracy, jednostki wojskowe]

1. Zabrania się wnoszenia napojów alkoholowych na teren zakładów pracy, obiektów wymienionych w art. 14 ust. 1 pkt 6, jak również stadionów i innych obiektów, w których odbywają się masowe imprezy sportowe i rozrywkowe, a także obiektów lub miejsc objętych zakazem wnoszenia napojów alkoholowych.
2. Osoby posiadające przy sobie napoje alkoholowe mają obowiązek przekazania ich do depozytu pod rygorem niewpuszczenia bądź usunięcia z terenów obiektów lub miejsc, o których mowa w ust. 1.
3. Napoje alkoholowe wnoszone przez żołnierzy na teren obiektów wymienionych w art. 14 ust. 1 pkt 6 ulegają odebraniu i przekazaniu do depozytu.
4. Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z właściwymi ministrami, każdy w swoim zakresie działania, w drodze rozporządzeń, określają szczegółowe zasady i tryb postępowania w wypadkach, o których mowa w ust. 2 i 3, oraz wysokość opłaty za przechowanie napojów alkoholowych w depozycie.

Art. 17 [Stan trzeźwości pracownika]

1. Kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawił się on do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości.
2. Uprawnienia kierownika zakładu pracy, o którym mowa w ust. 1, służą również organowi nadrzędnemu nad danym zakładem pracy oraz organowi uprawnionemu do przeprowadzenia kontroli zakładu pracy.
3. Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2.

Art. 18 [Zezwolenie na sprzedaż; organ zezwalający]

1. Sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona tylko na podstawie zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), właściwego ze względu na lokalizację punktu sprzedaży, zwanego dalej „organem zezwalającym”.
 - 1a. (*uchylony*)
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na podstawie wniosku przedsiębiorcy.
3. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, wydaje się oddzielnie na następujące rodzaje napojów alkoholowych:
 - 1) do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo;
 - 2) powyżej 4,5% do 18% zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa);
 - 3) powyżej 18% zawartości alkoholu.

- 3a. Zezwolenia, o których mowa w ust. 3, organ zezwalający wydaje po uzyskaniu pozytywnej opinii gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2.
4. Sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych w miejscach znajdujących się pod zarządem wojskowym lub jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych – położonych poza obiektami wymienionymi w art. 14 ust. 1 pkt 6 – może być prowadzona jedynie za zezwoleniem, o którym mowa w ust. 1, a ponadto za zgodą organów wojskowych określonych przez Ministra Obrony Narodowej lub resortu spraw wewnętrznych określonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
5. Wniosek o wydanie zezwolenia zawiera:
 - 1) oznaczenie rodzaju zezwolenia;
 - 2) oznaczenie przedsiębiorcy, jego siedzibę i adres, w przypadku ustanowienia pełnomocników ich imiona, nazwiska i adres zamieszkania;
 - 3) ⁵⁾ numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, o ile przedsiębiorca taki numer posiada, oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP);
 - 4) przedmiot działalności gospodarczej;
 - 5) adres punktu sprzedaży;
 - 6) adres punktu składowania napojów alkoholowych (magazynu dystrybucyjnego).
6. Do wniosku o wydanie zezwolenia należy dołączyć następujące dokumenty:
 - 1) (*uchylony*)
 - 2) dokument potwierdzający tytuł prawny wnioskodawcy do lokalu stanowiącego punkt sprzedaży napojów alkoholowych;
 - 3) zgodę właściciela, użytkownika, zarządcy lub administratora budynku, jeżeli punkt sprzedaży będzie zlokalizowany w budynku mieszkalnym wielorodzinnym;
 - 4) decyzję właściwego państwowego inspektora sanitarnego o zatwierdzeniu zakładu, o której mowa w art. 65 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2015 r. poz. 594 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 65).
- 6a. Minister właściwy do spraw gospodarki określi wzór wniosku o wydanie zezwolenia w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
7. Warunkiem prowadzenia sprzedaży napojów alkoholowych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży jest:
 - 1) posiadanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1;
 - 2) wniesienie opłaty, o której mowa w art. 111;
 - 3) zaopatrywanie się w napoje alkoholowe u producentów i przedsiębiorców posiadających odpowiednie zezwolenie na sprzedaż hurtową napojów alkoholowych;
 - 4) w terminach do dnia 1 lutego, 1 czerwca, 1 października każdego roku kalendarzowego objętego zezwoleniem, okazanie przedsiębiorcy zaopatrującemu dany punkt sprzedaży napojów alkoholowych odpowiedniego dowodu potwierdzającego dokonanie opłaty, o której mowa w art. 111;
 - 5) posiadanie tytułu prawnego do korzystania z lokalu, stanowiącego punkt sprzedaży;
 - 6) wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie objętym zezwoleniem tylko przez przedsiębiorcę w nim oznaczonego i wyłącznie w miejscu wymienionym w zezwoleniu;
 - 7) zgłaszanie organowi zezwalającemu zmian stanu faktycznego i prawnego, w stosunku do danych zawartych w zezwoleniu, w terminie 14 dni od dnia powstania zmiany;
 - 8) prowadzenie sprzedaży w punkcie sprzedaży spełniającym wymogi określone przez radę gminy, na podstawie art. 12 ust. 1 i 2;
 - 9) przestrzeganie innych zasad i warunków określonych przepisami prawa.
- 7a. (*uchylony*)
8. Organ zezwalający lub, na podstawie jego upoważnienia, straż gminna lub członkowie gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych dokonują kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia.
9. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na czas oznaczony, nie krótszy niż 4 lata, a w przypadku sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży – nie krótszy niż 2 lata.
10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, organ zezwalający cofa w przypadku:
 - 1) nieprzestrzegania określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności:
 - a) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw,
 - b) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych z naruszeniem zakazów określonych w art. 14 ust. 3 i 4;
 - 2) nieprzestrzegania określonych w ustawie warunków sprzedaży napojów alkoholowych;
 - 3) powtarzającego się co najmniej dwukrotnie w okresie 6 miesięcy, w miejscu sprzedaży lub najbliższej okolicy, zakłócania porządku publicznego w związku ze sprzedażą napojów alkoholowych przez dany punkt sprzedaży, gdy prowadzący ten punkt nie powiadamia organów powołanych do ochrony porządku publicznego;

- 4) wprowadzenia do sprzedaży napojów alkoholowych pochodzących z nielegalnych źródeł;
 - 5) przedstawienia fałszywych danych w oświadczeniu, o którym mowa w art. 111 ust. 4;
 - 6) popełnienia przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przez osobę odpowiedzialną za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie;
 - 7) orzeczenia, wobec przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną albo wobec osoby odpowiedzialnej za działalność przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie, zakazu prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem.
11. Przedsiębiorca, któremu cofnięto zezwolenie, może wystąpić z wnioskiem o ponowne wydanie zezwolenia nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji o jego cofnięciu.
12. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wygasa w przypadku:
- 1) likwidacji punktu sprzedaży;
 - 2) upływu terminu ważności zezwolenia;
 - 3) zmiany rodzaju działalności punktu sprzedaży;
 - 4) zmiany składu osobowego wspólników spółki cywilnej;
 - 5) niedopełnienia w terminach obowiązku:
 - a) złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 11¹ ust. 4, lub
 - b) dokonania opłaty w wysokości określonej w art. 11¹ ust. 2 i 5.
- 12a. W przypadku, o którym mowa w ust. 12 pkt 5 lit. a, zezwolenie wygasa z upływem 30 dni od dnia upływu terminu dopełnienia obowiązku złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 11¹ ust. 4, jeżeli przedsiębiorca w terminie 30 dni od dnia upływu terminu do dokonania czynności określonej w ust. 12 pkt 5 lit. a nie złoży oświadczenia wraz z jednoczesnym dokonaniem opłaty dodatkowej w wysokości 30% opłaty określonej w art. 11¹ ust. 2.
- 12b. W przypadku, o którym mowa w ust. 12 pkt 5 lit. b, zezwolenie wygasa z upływem 30 dni od dnia upływu terminu dopełnienia obowiązku dokonania opłaty w wysokości określonej w art. 11¹ ust. 2 i 5, jeżeli przedsiębiorca w terminie 30 dni od dnia upływu terminu do dokonania czynności określonej w ust. 12 pkt 5 lit. b nie wnieśnie raty opłaty określonej w art. 11¹ ust. 2 albo 5, powiększonej o 30% tej opłaty.
13. Przedsiębiorca, którego zezwolenie wygasło z przyczyn określonych w ust. 12 pkt 5, może wystąpić z wnioskiem o wydanie nowego zezwolenia nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia wydania decyzji o wygaśnięciu zezwolenia.
14. Przedsiębiorcy podający lub sprzedający różne mieszaniny napojów alkoholowych na podstawie posiadanych receptur, z wykorzystaniem napojów zawierających powyżej 18% alkoholu, są obowiązani do posiadania zezwoleń, o których mowa w ust. 3 pkt 3.

Art. 18¹ [Jednorazowe zezwolenia]

1. Na sprzedaż napojów alkoholowych przedsiębiorcom posiadającym zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych mogą być wydawane jednorazowe zezwolenia, do których nie stosuje się przepisów art. 18 ust. 3a, ust. 4, ust. 5 pkt 5, ust. 6, ust. 7 pkt 4 i 6 oraz ust. 9–14.
2. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, wydawane są na okres do 2 dni.
3. Opłata za jednorazowe zezwolenia, o których mowa w ust. 1, wnoszona jest na rachunek gminy przed wydaniem zezwolenia w wysokości odpowiadającej 1/12 rocznej opłaty za poszczególne rodzaje zezwoleń, o których mowa w art. 11¹ ust. 2 i art. 18 ust. 3.
4. Przedsiębiorcom, których działalność polega na organizacji przyjęć, zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych mogą być wydawane na okres do dwóch lat. Do zezwoleń nie stosuje się przepisów art. 18 ust. 3a, ust. 5 pkt 5, ust. 6 pkt 2–4, ust. 7 pkt 4, 5 i 7, ust. 9, ust. 10 pkt 3 oraz ust. 12 pkt 1 i 3.
5. Opłata za zezwolenia, o których mowa w ust. 4, jest wnoszona na rachunek gminy przed wydaniem zezwolenia w wysokości określonej w art. 111 ust. 2 i 5.
6. Minister właściwy do spraw gospodarki określi wzory wniosków o wydanie zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 4, w formie dokumentów elektronicznych w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Art. 18² [Przeznaczenie dopłat] Dochody z opłat za zezwolenia wydane na podstawie art. 18 lub art. 18¹ oraz dochody z opłat określonych w art. 11¹ wykorzystywane będą na realizację:

- 1) gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminnych Programów, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 2) zadań realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminnych Programów, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii – i nie mogą być przeznaczane na inne cele.

Art. 18³ [Odesłanie] Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy, o której mowa w art. 9, 18 i 18¹, stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 18⁴ [Wyprzedaż zapasów]

1. Na wniosek przedsiębiorcy, którego zezwolenie wygasło z przyczyn wymienionych w art. 18 ust. 12, organ zezwalający może wydać zezwolenie z określeniem terminu na wyprzedaż posiadanych, zinwentaryzowanych zapasów napojów alkoholowych. Termin określony w zezwoleniu na wyprzedaż nie może być dłuższy niż 6 miesięcy od dnia wygaśnięcia zezwolenia.
2. Opłata za wydanie zezwolenia na wyprzedaż posiadanych, zinwentaryzowanych zapasów napojów alkoholowych, wnoszona na rachunek gminy, wynosi:
 - 1) 1,4% wartości sprzedaży zinwentaryzowanych napojów zawierających do 4,5% alkoholu oraz piwa;
 - 2) 1,4% wartości sprzedaży zinwentaryzowanych napojów zawierających powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa);
 - 3) 2,7% wartości sprzedaży zinwentaryzowanych napojów zawierających powyżej 18% alkoholu.
3. Przedsiębiorca, który otrzymał zezwolenie na wyprzedaż posiadanych, zinwentaryzowanych zapasów napojów alkoholowych, może wystąpić z wnioskiem o wydanie nowego zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy od dnia upływu terminu ważności zezwolenia, o którym mowa w ust. 1.
4. Minister właściwy do spraw gospodarki określi wzór wniosku, o którym mowa w ust. 1, w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Art. 18⁵ [Wyłączenie zastosowania przepisu] Do zezwoleń, o których mowa w art. 18 ust. 1, art. 18¹ ust. 1 i 4 oraz art. 18⁴ ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 11 ust. 9 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 18⁶ [Odesłanie] Do działalności podmiotu, o którym mowa w art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina, w zakresie sprzedaży wyprodukowanego przez siebie wina przeznaczonego do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału o działalności przedsiębiorcy.

Art. 19 [Zakaz na obszarze kraju]

1. Rada Ministrów, ze względu na bezpieczeństwo i porządek publiczny, w drodze rozporządzenia, może wprowadzać na czas określony na obszarze całego kraju albo jego części całkowity lub częściowy zakaz sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.
2. W sytuacjach wymagających niezwłocznego działania Rada Ministrów może wprowadzić zakaz, o którym mowa w ust. 1, w innym trybie.

Art. 20 [Sprawozdanie z wykonania ustawy] Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi sprawozdanie z wykonania niniejszej ustawy.

Rozdział 2. Postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu

Art. 21 [Leczenie odwykowe]

1. Leczenie odwykowe osób uzależnionych od alkoholu prowadzą podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą w rodzaju świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej.
2. Poddanie się leczeniu odwykowemu jest dobrowolne. Wyjątki od tej zasady określa ustawa.
3. Od osób uzależnionych od alkoholu nie pobiera się opłat za świadczenia w zakresie leczenia odwykowego udzielane przez podmioty określone w ust. 1.

Art. 22 [Zakłady odwykowe, ośrodki terapii]

1. Zarząd województwa organizuje na obszarze województwa podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w zakresie leczenia odwykowego oraz wojewódzki ośrodek terapii uzależnienia i współuzależnienia.
2. Starosta organizuje na obszarze powiatu inne niż wymienione w ust. 1 podmioty lecznicze udzielające świadczenia w zakresie leczenia odwykowego.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, organizację, kwalifikacje personelu, sposób funkcjonowania i rodzaje podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposób współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi, kierując się potrzebą zapewnienia osobom uzależnionym od alkoholu leczenia odwykowego, a członkom ich rodzin, w tym dzieciom, świadczeń określonych w art. 23 ust. 1 i 2.

Art. 23 [Pomoc dla rodziny uzależnionego]

1. Członkowie rodziny osoby uzależnionej od alkoholu, dotknięci następstwami nadużywania alkoholu przez osobę uzależnioną, uzyskują w podmiotach określonych w art. 22 ust. 1 świadczenia zdrowotne w zakresie terapii i rehabilitacji współuzależnienia oraz profilaktyki. Za świadczenia te od wymienionych osób nie pobiera się opłat.
2. Dzieci osób uzależnionych od alkoholu, dotknięte następstwami nadużywania alkoholu przez rodziców, uzyskują bezpłatnie pomoc psychologiczną i socjoterapeutyczną w podmiotach określonych w art. 22 ust. 1 i poradniach specjalistycznych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych.
3. Pomoc niesiona dzieciom przez osoby lub instytucje może być udzielona wbrew woli rodziców lub opiekunów będących w stanie nietrzeźwym.

Art. 24 [Skierowanie na badanie] Osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego.

Art. 25 [Gminna komisja rozwiązywania problemów] Na badanie, o którym mowa w art. 24, kieruje gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, na jej wniosek lub z własnej inicjatywy.

Art. 26 [Obowiązek poddania się leczeniu]

1. Osoby, o których mowa w art. 24, jeżeli uzależnione są od alkoholu, zobowiązać można do poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego.
2. O zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego orzeka sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, w postępowaniu nieprocesowym.
3. Sąd wszczyna postępowanie na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora. Do wniosku dołącza się zebraną dokumentację wraz z opinią biegłego, jeżeli badanie przez biegłego zostało przeprowadzone.

Art. 27 [Opinia biegłego sądowego]

1. W razie gdy w stosunku do osoby, której postępowanie dotyczy, brak jest opinii biegłego w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, sąd zarządza poddanie tej osoby odpowiednim badaniom.
2. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii biegłego uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie badanej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż 2 tygodnie. W wyjątkowych wypadkach, na wniosek zakładu, sąd może termin ten przedłużyć do 6 tygodni.
3. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłuchuje osobę, której postępowanie dotyczy.
4. Na postanowienie zarządzające oddanie pod obserwację do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 28 [Obserwacja w zakładzie leczniczym]

1. W razie zarządzenia przez sąd badania przez biegłego lub oddania pod obserwację w zakładzie leczniczym osoba, której postępowanie dotyczy, obowiązana jest poddać się badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz zabiegom niezbędnym do wykonania podstawowych badań laboratoryjnych pod warunkiem, że dokonywane są przez uprawnionych do tego pracowników służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu tej osoby.
2. (*uchylony*)

Art. 28a [Delegacja dla ministra] Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb powoływania biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, sposób sporządzania opinii oraz warunki i sposób dokonywania badań niezbędnych do wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, uwzględniając ochronę dóbr osobistych osoby badanej.

Art. 29 [Orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu] Orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku.

Art. 30 [Przymusowe doprowadzenie na rozprawę]

1. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę lub uchylania się od zarządzonego poddania się badaniu przez biegłego albo obserwacji w zakładzie leczniczym sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez organ Policji.
2. Jeżeli zarządzenie przymusowego doprowadzenia dotyczy żołnierza, wykonuje je Żandarmeria Wojskowa lub wojskowy organ porządkowy.

Art. 31 [Nadzór kuratora]

1. Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora.
2. Osoba, wobec której ustanowiony został nadzór, ma obowiązek stawiania się na wezwanie sądu lub kuratora i wykonywania ich poleceń, dotyczących takiego postępowania w okresie nadzoru, które może się przyczynić do skrócenia czasu trwania obowiązku poddania się leczeniu.
3. Minister Sprawiedliwości oraz minister właściwy do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, określają szczegółowe zasady i tryb wykonywania nadzoru, o którym mowa w ust. 1.

Art. 32 [Przymusowe doprowadzenie na leczenie]

1. Sąd wzywa osobę, w stosunku do której orzeczony został prawomocnie obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, do stawienia się dobrowolnie w oznaczonym dniu we wskazanym zakładzie leczenia odwykowego w celu poddania się leczeniu, z zagrożeniem zastosowania przymusu w wypadku uchylania się od wykonania tego obowiązku.
2. Osoba, w stosunku do której orzeczony został obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, związanemu z pobytem w stacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego, nie może opuszczać terenu tego zakładu bez zezwolenia kierownika zakładu.
3. Sąd zarządza przymusowe doprowadzenie do zakładu leczniczego osoby uchylającej się od wykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2, przez organ Policji.
4. Jeżeli zarządzenie przymusowego doprowadzenia dotyczy żołnierza, wykonuje je Żandarmeria Wojskowa lub wojskowy organ porządkowy.

Art. 32¹ [Przyjęcie poza kolejnością] Podmioty lecznicze, o których mowa w art. 21 ust. 1, przyjmują na leczenie poza kolejnością osoby zobowiązane do leczenia odwykowego na podstawie art. 26, do wykorzystania limitu miejsc stanowiących 20% ogółu miejsc przeznaczonych do leczenia odwykowego w podmiocie leczniczym.

Art. 33 [Uprawnienia Policji i Żandarmerii Wojskowej]

1. Policja, Żandarmeria Wojskowa i wojskowy organ porządkowy, wykonując zarządzenie przymusowego doprowadzenia osób, o których mowa w art. 30 oraz art. 32 ust. 3 i 4, ma prawo ich zatrzymania tylko w niezbędnych wypadkach i na czas konieczny do wykonania tego zarządzenia.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i ministrem właściwym do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, określa zasady i tryb doprowadzania osób, o których mowa w art. 30 ust. 1 i art. 32 ust. 3.
3. *(uchylony)*

Art. 34 [Czas trwania leczenia]

1. Obowiązek poddania się leczeniu trwa tak długo, jak tego wymaga cel leczenia, nie dłużej jednak niż 2 lata od chwili uprawomocnienia się postanowienia.
2. *W czasie trwania obowiązku poddania się leczeniu sąd może na wniosek kuratora, po zasięgnięciu opinii zakładu leczącego, bądź na wniosek zakładu leczącego zmieniać postanowienia w zakresie rodzaju zakładu leczenia odwykowego.⁶⁾*
3. *W czasie trwania obowiązku poddania się leczeniu stacjonarny zakład leczący może ze względów leczniczych skierować osobę zobowiązaną do innego zakładu w celu kontynuowania leczenia odwykowego, powiadamiając o tym sąd.*
4. O ustaniu obowiązku poddania się leczeniu przed upływem okresu wskazanego w ust. 1 decyduje sąd na wniosek osoby zobowiązanej, zakładu leczącego, kuratora, prokuratora lub z urzędu, po zasięgnięciu opinii zakładu, w którym osoba leczona przebywa.
5. *W wypadku ustania obowiązku poddania się leczeniu ponowne zastosowanie tego obowiązku wobec tej samej osoby nie może nastąpić przed upływem 3 miesięcy od jego ustania.*

Art. 35 [Ubezważnowolnienie]

1. Sąd, który nałożył na osobę uzależnioną od alkoholu obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, jeśli uzna, że na skutek takiego uzależnienia zachodzi potrzeba całkowitego ubezważnowolnienia tej osoby – zawiadamia o tym właściwego prokuratora.
2. W razie orzeczenia ubezważnowolnienia sąd opiekuńczy, określając sposób wykonywania opieki, orzeka o umieszczeniu tej osoby w domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, chyba że zachodzi możliwość objęcia tej osoby inną stałą opieką.
3. Do obowiązków opiekuna osoby ubezważnowolnionej stosuje się odpowiednio również przepisy dotyczące obowiązków kuratora, o którym mowa w art. 31.

Art. 36 [Kontrola legalności]

1. Do stacjonarnego zakładu leczniczego i domu pomocy społecznej ma prawo wstępu o każdej porze sędzia w celu kontroli legalności skierowania i przebywania w takim zakładzie lub domu osób, na które został nałożony obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, oraz warunków, w jakich osoby te przebywają.
2. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb sprawowania kontroli, o której mowa w ust. 1, określając szczegółowy zakres zagadnień podlegających kontroli, formy wykonywania kontroli, sposób dokumentowania jej przebiegu i wyników oraz postępowanie pokontrolne, w tym tryb przekazywania rezultatów kontroli zainteresowanym podmiotom, a zwłaszcza kontrolowanym jednostkom organizacyjnym i ich jednostkom nadrzędnym.
3. Przepisy ust. 1 i 2 nie naruszają w tym zakresie ustawowych uprawnień prokuratora.

Art. 37 [Obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu]

1. Osoby umieszczone w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, uzależnione od alkoholu, mają obowiązek poddania się zarządzonemu leczeniu odwykowemu.
2. Leczenie odwykowe zarządza administracja zakładu lub schroniska w stosunku do małoletniego za zgodą przedstawiciela ustawowego, a w razie jej braku, jak również w stosunku do osoby pełnoletniej – za zezwoleniem sądu wykonującego orzeczenie, wydanym po zasięgnięciu opinii biegłego.
3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb postępowania w przedmiocie leczenia odwykowego osób, o których mowa w ust. 1.

Art. 38 [Upoważnienie dla ministra] Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, określa zasady i tryb postępowania w przedmiocie leczenia odwykowego osób umieszczonych w zakładach karnych, aresztach śledczych i *ośrodkach przystosowania społecznego*⁷⁾.

Art. 39 [Izby wytrzeźwień]

1. Organy samorządu terytorialnego w miastach liczących ponad 50 000 mieszkańców i organy powiatu mogą organizować i prowadzić izby wytrzeźwień.
2. Do zadań izby wytrzeźwień należy:
 - 1) sprawowanie opieki nad osobami w stanie nietrzeźwości;
 - 2) wykonywanie wobec osób w stanie nietrzeźwości zabiegów higieniczno-sanitarnych;
 - 3) udzielanie osobom w stanie nietrzeźwości pierwszej pomocy;
 - 4) prowadzenie detoksykacji, jeżeli izba wytrzeźwień posiada odpowiednie pomieszczenie, urządzenia, wyposażenie i wykwalifikowany personel, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 42³ ust. 5;
 - 5) informowanie osób przyjętych do izby wytrzeźwień o szkodliwości spożywania alkoholu oraz motywowanie ich do podjęcia leczenia odwykowego;
 - 6) współpraca z właściwymi gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, podmiotami określonymi w art. 21 ust. 1 oraz innymi instytucjami i organizacjami, których działalność ma na celu przeciwdziałanie problemom alkoholowym i ich skutkom.
3. Jednostka samorządu terytorialnego może zlecić wykonywanie zadań izby wytrzeźwień innej placówce lub utworzyć taką placówkę, zwaną dalej „placówką”.
4. Dyrektor izby wytrzeźwień lub kierownik placówki składa corocznie ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, w terminie do dnia 1 marca, sprawozdanie za rok poprzedni zawierające w szczególności informację o liczbie osób umieszczonych odpowiednio w izbie wytrzeźwień albo placówce, z uwzględnieniem płci oraz podziału na dorosłych i małoletnich, w tym o liczbie osób przebywających w izbie albo placówce co najmniej trzy razy w okresie roku.

Art. 39¹ [Ewidencja i dokumentacja]

1. Izba wytrzeźwień lub placówka prowadzi ewidencję i dokumentację osób do niej doprowadzonych.
2. W ramach prowadzonej dokumentacji izba wytrzeźwień lub placówka może przetwarzać dane osób doprowadzonych w zakresie:
 - 1) informacji pozwalających na ustalenie ich tożsamości obejmujących:
 - a) imię, nazwisko, imiona rodziców,
 - b) nazwę i numer dokumentu tożsamości,
 - c) datę i miejsce urodzenia lub wiek,
 - d) numer PESEL, jeżeli posiada,
 - e) stan cywilny,
 - f) adres zamieszkania lub miejsce pobytu;
 - 2) stanu zdrowia, w tym o udzielonych im świadczeniach zdrowotnych;
 - 3) nałogów;
 - 4) sytuacji społecznej i rodzinnej.

3. Do dokumentacji dotyczącej stanu zdrowia osoby doprowadzonej oraz informacji o udzielonych jej świadczeniach zdrowotnych, w zakresie dotyczącym jej prowadzenia, udostępniania i przechowywania stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r. poz. 186), z wyłączeniem obowiązku jej prowadzenia w postaci elektronicznej.
4. Dokumentacja określona w ust. 3 w przypadku likwidacji izby wytrzeźwień lub placówki jest przechowywana przez jednostkę samorządu terytorialnego.

Art. 40 [Doprowadzenie do izby wytrzeźwień]

1. Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorzenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.
2. W razie braku izby wytrzeźwień lub placówki osoby, o których mowa w ust. 1, mogą być doprowadzone do jednostki Policji.
3. Funkcjonariusz Policji lub strażnik straży gminnej doprowadzający osobę w stanie nietrzeźwości do izby wytrzeźwień lub placówki, jednostki Policji, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu, zwany dalej „doprowadzającym”, sporządza protokół doprowadzenia w celu wytrzeźwienia. Protokół ten zawiera:
 - 1) imię i nazwisko, jednostkę oraz numer służbowy doprowadzającego;
 - 2) datę i godzinę doprowadzenia;
 - 3) miejsce i okoliczności oraz opis interwencji;
 - 4) imię i nazwisko, imiona rodziców osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji oraz wiek tej osoby;
 - 5) rodzaj i numer dokumentu tożsamości oraz rysopis osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;
 - 6) adres zamieszkania lub miejsce pobytu osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;
 - 7) opis zachowania osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji w czasie interwencji i transportu, z uwzględnieniem okoliczności uniemożliwiających doprowadzenie do miejsca zamieszkania lub pobytu;
 - 8) wykaz przedmiotów posiadanych przez osobę doprowadzoną do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji;
 - 9) informacje o okolicznościach określonych w art. 40¹, będących podstawą przyjęcia do izby wytrzeźwień, placówki albo jednostki Policji;
 - 10) dyspozycję co do dalszego postępowania z osobą doprowadzoną do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji po wytrzeźwieniu;
 - 11) miejsce doprowadzenia oraz decyzję dyrektora izby wytrzeźwień, kierownika placówki albo komendanta jednostki Policji o przyjęciu lub odmowie przyjęcia.
4. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do tożsamości osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji dane tej osoby niezwłocznie sprawdza i potwierdza doprowadzający.
5. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji pozostaje tam aż do wytrzeźwienia, nie dłużej niż 24 godziny. Osoby do lat 18 umieszcza się w odrębnych pomieszczeniach, oddzielnie od osób dorosłych.
6. Osobie doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki, jednostki Policji, podmiotu leczniczego, w warunkach, o których mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce doprowadzenia. W zażaleniu osoba doprowadzona może domagać się zbadania zasadności i legalności doprowadzenia, jak również decyzji o przyjęciu albo zatrzymaniu oraz prawidłowości ich wykonania.
7. W przypadku gdy zażalenie składa się za pośrednictwem izby wytrzeźwień lub placówki albo jednostki Policji, podmiot ten przekazuje zażalenie niezwłocznie sądowi określonemu w ust. 6. Do rozpoznania zażalenia stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 555, z późn. zm.8). Skarżący ma prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu.
8. W przypadku stwierdzenia bezzasadności lub nielegalności doprowadzenia, przyjęcia albo zatrzymania, albo poważnych nieprawidłowości związanych z ich wykonywaniem sąd określony w ust. 6 zawiadamia o tym prokuratora i przełożonego doprowadzającego albo przełożonego osób dokonujących przyjęcia albo zatrzymania.
9. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, jest żołnierzem, przekazuje się ją Żandarmerii Wojskowej lub wojskowemu organowi porządkowemu.
10. O przypadkach uzasadniających wszczęcie postępowania w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu dyrektor izby wytrzeźwień, kierownik placówki albo jednostka Policji zawiadamia niezwłocznie właściwą gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych.
11. O przyjęciu do izby wytrzeźwień lub placówki albo o zatrzymaniu w jednostce Policji zawiadamia się niezwłocznie:

- 1) w przypadku małoletnich – ich rodziców lub opiekunów oraz sąd opiekuńczy;
- 2) w przypadku innych osób – na ich żądanie, wskazane przez nie osoby.

Art. 40¹ [Badanie]

1. Podstawą przyjęcia osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji jest wynik badania na zawartość alkoholu w organizmie tej osoby wskazujący na stan nietrzeźwości.
2. Badanie, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza się za zgodą osoby doprowadzonej do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji.
3. W przypadku braku zgody na przeprowadzenie badania, o którym mowa w ust. 1, osobę doprowadzoną przyjmuje się do izby wytrzeźwień lub placówki albo zatrzymuje się w jednostce Policji wyłącznie w przypadku występowania symptomów wskazujących na stan nietrzeźwości, potwierdzonych pisemnie przez lekarza lub felczera izby wytrzeźwień lub placówki, a w przypadku osób doprowadzonych do jednostki Policji – przez upoważnionego funkcjonariusza Policji.

Art. 40² [Badanie lekarskie]

1. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki jest poddawana niezwłocznie badaniom lekarskim.
2. Osoba doprowadzona do izby wytrzeźwień lub placówki może zostać poddana badaniu, o którym mowa w ust. 1, również w przypadku braku zgody na jego przeprowadzenie, jeżeli jej zachowanie wskazuje na to, że może ona zagrażać swojemu życiu lub zdrowiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, lub jeżeli zachodzi uzasadniona potrzeba udzielenia jej niezbędnych świadczeń zdrowotnych. W tym przypadku stosuje się przepisy art. 42.
3. Osobie doprowadzonej do izby wytrzeźwień lub placówki podaje się, jeżeli wymaga tego jej stan zdrowia, produkty lecznicze, których wykaz określają przepisy wydane na podstawie art. 42³ ust. 5 pkt 7.
4. Jeżeli osoba doprowadzona wymaga hospitalizacji, niezwłocznie przewozi się ją do podmiotu leczniczego. Transport, w zależności od stanu zdrowia tej osoby, wykonują jednostki Policji, straż gminna, podmioty wykonujące transport sanitarny lub zespoły ratownictwa medycznego.
5. Osobę przyjętą do izby wytrzeźwień lub placówki, zwaną dalej „osobą przyjętą”, poddaje się, za jej zgodą, detoksykacji.

Art. 40³ [Decyzja o przyjęciu do izby]

1. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia do izby wytrzeźwień lub placówki albo zatrzymaniu w jednostce Policji decyduje odpowiednio:
 - 1) dyrektor izby wytrzeźwień;
 - 2) kierownik placówki;
 - 3) komendant jednostki Policji.
2. Dyrektor izby wytrzeźwień lub kierownik placówki informuje jednostkę Policji lub straż gminną o braku wolnych miejsc w izbie lub placówce.
3. W razie powzięcia przez pracownika izby wytrzeźwień lub placówki podejrzenia, że osoba doprowadzona popełniła przestępstwo, lub stwierdzenia u tej osoby:
 - 1) uszkodzenia ciała,
 - 2) posiadania broni,
 - 3) posiadania narzędzi lub innych przedmiotów, co do których może zachodzić podejrzenie, że służyły lub mogą być przeznaczone do popełnienia przestępstwa albo pochodzą z przestępstwa, oraz w razie powstania innych okoliczności uzasadniających podejrzenie, że popełniono przestępstwo – izba lub placówka zawiadamia niezwłocznie jednostkę Policji, podając termin, do którego osoba będzie przebywać w izbie lub placówce.

Art. 40⁴ [Zwolnienie] Osoba małoletnia doprowadzona do izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji może być zwolniona, niezwłocznie po udzieleniu jej niezbędnych świadczeń zdrowotnych, na pisemny wniosek rodziców lub opiekunów.

Art. 41 [Depozyt] Osobie przyjętej albo zatrzymanej w jednostce Policji odbiera się środki pieniężne lub inne przedmioty i przekazuje do depozytu.

Art. 42 [Przymus bezpośredni]

1. Wobec osoby przyjętej albo wobec osoby zatrzymanej w jednostce Policji, która stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, lub niszczy przedmioty znajdujące się w otoczeniu, może być zastosowany przymus bezpośredni.
2. Przymus bezpośredni zastosowany w:
 - 1) izbie wytrzeźwień lub placówce – polega na przytrzymaniu, unieruchomieniu, przymusowym podaniu produktu leczniczego lub izolacji;
 - 2) jednostce Policji – polega na przytrzymaniu, unieruchomieniu lub izolacji.

3. O zastosowaniu przymusu bezpośredniego, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, i zaprzestaniu jego stosowania decyduje lekarz lub felczer, który określa rodzaj zastosowanej formy przymusu bezpośredniego oraz osobiście nadzoruje jego wykonanie.
4. W jednostkach Policji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, i zaprzestaniu jego stosowania decyduje komendant jednostki Policji lub osoba przez niego upoważniona, a podczas ich nieobecności – dyżurny jednostki Policji.
5. Jeżeli nie jest możliwe uzyskanie natychmiastowej decyzji osób, o których mowa w ust. 4, o zastosowaniu przymusu bezpośredniego decyduje oraz przymus ten wykonuje funkcjonariusz Policji. O zastosowaniu przymusu bezpośredniego funkcjonariusz Policji niezwłocznie informuje osoby, o których mowa w ust. 4.
6. Przed zastosowaniem przymusu bezpośredniego uprzedza się osobę, wobec której przymus ten ma być zastosowany. Stosuje się taką formę przymusu bezpośredniego, która jest możliwie najmniej uciążliwa dla osoby, wobec której przymus ten ma być zastosowany. Przy zastosowaniu przymusu bezpośredniego należy zachować szczególną ostrożność i dbałość o dobro tej osoby.
7. Stosowanie przymusu bezpośredniego przewidzianego w innych przepisach jest dopuszczalne jedynie po uprzednim bezskutecznym zastosowaniu przymusu bezpośredniego przewidzianego w ustawie lub gdyby jego zastosowanie było niecelowe.
8. Przymus bezpośredni w formie:
 - 1) przytrzymania – polega na doraźnym, krótkotrwałym unieruchomieniu osoby z użyciem siły fizycznej;
 - 2) ⁹⁾ unieruchomienia – polega na dłużej trwającym obezwładnieniu osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł lub kaftana bezpieczeństwa;
 - 3) przymusowego podania produktu leczniczego – polega na doraźnym lub przewidzianym w planie postępowania leczniczego wprowadzeniu produktu leczniczego do organizmu osoby;
 - 4) izolacji – polega na umieszczeniu osoby pojedynczo w zamkniętym pomieszczeniu.
9. Przymus bezpośredni w formie unieruchomienia lub izolacji może być stosowany nie dłużej niż 4 godziny. W razie potrzeby stosowanie przymusu bezpośredniego w tych formach może być przedłużone na następne okresy, nie dłuższe niż 6-godzinne.
10. Pracownik wyznaczony przez dyrektora izby wytrzeźwień lub kierownika placówki albo funkcjonariusz Policji wyznaczony przez komendanta jednostki Policji lub osobę przez niego upoważnioną, a podczas ich nieobecności – dyżurnego jednostki Policji, jest obowiązany do kontroli stanu zdrowia osoby, wobec której zastosowano przymus bezpośredni w formie unieruchomienia lub izolacji, nie rzadziej niż co 15 minut, również w czasie snu tej osoby oraz niezwłocznie po zaprzestaniu stosowania przymusu bezpośredniego.
11. Przymus bezpośredni może trwać tylko do czasu ustania przyczyn jego zastosowania.

Art. 42¹ [Decyzja o zwolnieniu]

1. O zwolnieniu osoby przyjętej z izby wytrzeźwień lub placówki decyduje odpowiednio dyrektor izby wytrzeźwień, kierownik placówki lub upoważniona przez niego osoba, na podstawie badania zawartości alkoholu w organizmie osoby zwalnianej, biorąc pod uwagę opinię lekarza lub felczera.
2. O zwolnieniu osoby zatrzymanej z jednostki Policji decyduje komendant jednostki Policji lub upoważniona przez niego osoba, na podstawie badania zawartości alkoholu w organizmie osoby zwalnianej, w miarę potrzeb biorąc pod uwagę opinię lekarza lub felczera.
3. W przypadku braku zgody osoby zwalnianej na przeprowadzenie badania, o którym mowa w ust. 1, zwalnia się ją na podstawie opinii lekarza lub felczera izby wytrzeźwień lub placówki.
4. Osobę małoletnią po wytrzeźwieniu przekazuje się rodzicom lub opiekunom, a w przypadku ich niezgłoszenia się – najbliższej placówce interwencyjnej.

Art. 42² [Opłata za pobyt]

1. Za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji od osoby przyjętej pobierana jest opłata.
2. Opłata za pobyt:
 - 1) w izbie wytrzeźwień lub placówce – stanowi dochód jednostki samorządu terytorialnego;
 - 2) w jednostce Policji – stanowi dochód budżetu państwa.
3. Opłata za pobyt w izbie wytrzeźwień lub placówce obejmuje także udzielone świadczenia zdrowotne, podane produkty lecznicze oraz detoksykację.
4. Wysokość opłaty, o której mowa w ust. 1, jest określana przez:
 - 1) organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego w drodze uchwały – w odniesieniu do opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień lub placówce;
 - 2) wojewodę w drodze zarządzenia – w odniesieniu do opłaty za pobyt w jednostce Policji.
5. Określając wysokość opłaty organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego albo wojewoda uwzględnia przeciętny koszt pobytu osoby przyjętej albo zatrzymanej w jednostce Policji.
6. Maksymalna wysokość opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji wynosi 300 zł¹⁰⁾.
7. Kwota maksymalnej wysokości opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji podlega corocznej waloryzacji o średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, w poprzednim roku kalendarzowym.

8. Średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, o którym mowa w ust. 7, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, na podstawie art. 94 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, 1240, 1302 i 1311).
9. Minister właściwy do spraw zdrowia ogłasza, w terminie do dnia 15 lutego, w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, maksymalną wysokość opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji, po waloryzacji.
10. W wyjątkowych przypadkach, kierując się szczególnym charakterem placówki, organy jednostek samorządu terytorialnego mogą postanowić, w drodze uchwały, o odstąpieniu od pobierania opłat przez tę placówkę.
11. Termin uiszczenia opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji wynosi 14 dni od dnia doręczenia wezwania do jej uiszczenia. Do doręczeń stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 23).
12. Roszczenie o uiszczenie opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, w którym upłynął termin płatności.
13. Obowiązek uiszczenia opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji nie powstaje, jeżeli wezwanie, o którym mowa w ust. 11, zostało doręczone po upływie 3 lat od dnia zwolnienia z izby wytrzeźwień, placówki lub jednostki Policji.

Art. 42³ [Pomieszczenia i urzędnia]

1. Pomieszczenia i urzędnia izby wytrzeźwień lub placówki odpowiadają wymaganiom odpowiednim do wykonywanych zadań, w tym są wyposażone w system umożliwiający obserwację osób w nich umieszczonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa tych osób.
2. W izbie wytrzeźwień oraz w placówce zatrudnia się osoby posiadające kwalifikacje odpowiednie do zajmowanego stanowiska oraz posiadające zdolność psychiczną do pracy w izbie lub placówce, w tym do pracy w warunkach wymagających stosowania przymusu bezpośredniego, stwierdzoną opinią psychologiczną.
3. W razie uzasadnionego podejrzenia utraty zdolności psychicznej opinię określoną w ust. 2 wydaje się także na wniosek dyrektora izby wytrzeźwień lub kierownika placówki.
4. Przepisów ust. 2 i 3 w zakresie dotyczącym oceny zdolności psychicznej nie stosuje się do lekarzy i felczerów.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) czynności związane z prowadzeniem depozytu w izbach wytrzeźwień lub placówkach, w tym sposób ewidencjonowania, przyjmowania, przechowywania i wydawania deponowanych środków i przedmiotów,
 - 2) organizację izb wytrzeźwień i placówek oraz warunki, jakim powinny odpowiadać ich pomieszczenia i urzędnia,
 - 3) skład oraz kwalifikacje personelu izb wytrzeźwień i placówek,
 - 4) sposób przeprowadzenia kontroli stanu zdrowia, o którym mowa w art. 42 ust. 10,
 - 5) sposób przeprowadzenia badania na zawartość alkoholu,
 - 6) rodzaje i zakres prowadzonej ewidencji i dokumentacji, w tym wzór karty ewidencyjnej, uwzględniając zapewnienie rzetelnego prowadzenia ewidencji i dokumentacji oraz ochrony danych i informacji dotyczących osoby doprowadzonej lub przyjętej do izb wytrzeźwień i placówek,
 - 7) wykaz produktów leczniczych oraz wyrobów medycznych, które są stosowane w izbach wytrzeźwień i placówkach – biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia poszanowania praw osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień i placówek oraz do nich przyjętych, a także zapewnienia im należytej opieki, z uwzględnieniem specyfiki izb wytrzeźwień i placówek, w tym izb wytrzeźwień, w których stosuje się detoksykację.

Rozdział 3. Przepisy karne

Art. 43 [Sprzedaż bez zezwolenia]

1. Kto sprzedaje lub podaje napoje alkoholowe w wypadkach, kiedy jest to zabronione, albo bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom,
2. podlega grzywnie.
3. Tej samej karze podlega kierownik zakładu handlowego lub gastronomicznego, który nie dopełnia obowiązku nadzoru i przez to dopuszcza do popełnienia w tym zakładzie przestępstwa określonego w ust. 1.
4. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 albo 2 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy, można także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych.
5. Orzekanie w sprawach o przestępstwa określone w ust. 1 i 2 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.

Art. 43¹ [Spożycie wbrew zakazom]

1. Kto spożywa napoje alkoholowe wbrew zakazom określonym w art. 14 ust. 1 i 2a–6 albo nabywa lub spożywa napoje alkoholowe w miejscach nielegalnej sprzedaży, albo spożywa napoje alkoholowe przyniesione przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania,
2. podlega karze grzywny.
3. Usiłowanie wykroczenia określonego w ust. 1 jest karalne.
4. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy.

Art. 44 [Sprzedaż, spożywanie w zakładzie pracy] Kto wbrew szczególnemu obowiązkowi nadzoru dopuszcza do sprzedawania, podawania lub spożywania napojów alkoholowych na terenie zakładu pracy, jak również powziąwszy wiadomość o sprzedawaniu, podawaniu lub spożywaniu na terenie zakładu pracy takich napojów nie podejmie prawem przewidzianego postępowania, podlega karze grzywny.

Art. 45 [Brak informacji o szkodliwości picia] Kto wbrew postanowieniom zawartym w art. 13 ust. 1 i 2:

- 1) dostarcza napoje alkoholowe do miejsc sprzedaży lub
- 2) nie uwidacznia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu, podlega karze grzywny.

Art. 45¹ [Wykroczenia; orzekanie] Orzekanie w sprawach o czyny wymienione w art. 43¹–45 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 45² [Nielegalna reklama, promocja]

1. Kto wbrew postanowieniom zawartym w art. 13¹ prowadzi reklamę lub promocję napojów alkoholowych lub informuje o sponsorowaniu imprezy masowej, z zastrzeżeniem art. 13¹ ust. 5 i 6,
2. podlega grzywnie od 10 000 do 500 000 złotych.
3. Orzekanie w sprawach o czyn wymieniony w ust. 1 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.
4. Jeżeli czyn określony w ust. 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za zlecenie lub prowadzenie reklamy napojów alkoholowych.

Art. 45³ [Nielegalny obrót]

1. Kto bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom prowadzi obrót hurtowy napojami alkoholowymi, podlega grzywnie od 10 000 do 500 000 złotych.
 - 1a. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy, można także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na hurtowym obrocie napojami alkoholowymi.
2. W wypadkach mniejszej wagi sprawca czynu określonego w ust. 1 podlega karze grzywny do 5000 zł.
3. Orzekanie w sprawach o czyn wymieniony w ust. 1 następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.
4. Jeżeli czyn określony w ust. 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za wprowadzenie napojów alkoholowych do obrotu hurtowego.

Art. 46 [Stan po użyciu; stan nietrzeźwości]

1. Napojem alkoholowym w rozumieniu niniejszej ustawy jest produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu.
2. Stan po użyciu alkoholu zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:
 - 1) stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo
 - 2) obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.
3. Stan nietrzeźwości zachodzi, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do:
 - 1) stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu albo
 - 2) obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³.

Art. 47 [Badanie krwi]

1. Jeżeli zachodzi podejrzenie, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione po spożyciu alkoholu, osoba podejrzana może być poddana badaniu koniecznemu do ustalenia zawartości alkoholu w organizmie, w szczególności zabiegowi pobrania krwi. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw pracy, w drodze rozporządzenia, określa warunki i sposób dokonywania badań, o których mowa w ust. 1 i w art. 17 ust. 3.

Rozdział 4. **Przepisy przejściowe i końcowe**

Art. 48 [Stan wskazujący na użycie]

1. Przez użyte w dotychczasowych przepisach określenie „stan wskazujący na użycie alkoholu” rozumie się stan po użyciu alkoholu.
2. *(pominięty)*

Art. 49 [Derogacja] Traci moc ustawa z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. poz. 434, z 1969 r. poz. 95 oraz z 1971 r. poz. 115).

Art. 50 *(pominięty)*

Art. 51 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia¹¹⁾.

2. Ustawa o broni i amunicji

1)

z dnia 21 maja 1999 r. (Dz. U. Nr 53, poz. 549)
z dnia 18 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 52, poz. 525)
z dnia 24 kwietnia 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 576)

(zm. Dz. U. z 2015 r. poz. 1505, Dz. U. z 2014 r. poz. 295, Dz. U. z 2013 r. poz. 829)

Rozdział 1. **Przepisy ogólne**

Art. 1 [Zakres regulacji] Ustawa określa zasady wydawania i cofania pozwoleń na broń, nabywania, rejestracji, przechowywania, zbywania i deponowania broni i amunicji, przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji, jak również zasady posiadania broni i amunicji przez cudzoziemców oraz zasady funkcjonowania strzelnic.

Art. 2 [Zakaz] Poza przypadkami określonymi w ustawie nabywanie, posiadanie oraz zbywanie broni i amunicji jest zabronione.

Art. 3 [Wyłączenie] Przepisy ustawy nie dotyczą:

- 1) broni i amunicji stanowiących uzbrojenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Służby Celnej, Służby Więziennej oraz innych państwowych formacji uzbrojonych, w odniesieniu do których dostęp do broni i amunicji regulują odrębne przepisy;
- 2) broni i amunicji stanowiących uzbrojenie żołnierzy armii państw obcych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z przedsięwzięciami wojskowymi realizowanymi wspólnie z Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, a także na podstawie umów i porozumień międzynarodowych;
- 2a) broni i amunicji stanowiących uzbrojenie funkcjonariuszy straży granicznych państw członkowskich Unii Europejskiej przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z wykonywaniem, za zgodą właściwych organów Rzeczypospolitej Polskiej, zadań określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej;
- 2b) ²⁾ broni i amunicji stanowiących uzbrojenie zagranicznych funkcjonariuszy biorących udział we wspólnej operacji, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lutego 2014 r. o udziale zagranicznych funkcjonariuszy lub pracowników we wspólnych operacjach lub wspólnych działaniach ratowniczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 295);
- 3) obrotu z zagranicą bronią i amunicją, technologiami i usługami mającymi znaczenie dla obronności, bezpieczeństwa lub ważnych interesów Państwa oraz wytwarzania, przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni i amunicji w celach przemysłowych lub handlowych, a także obrotu nimi na podstawie odrębnych przepisów;
- 4) przemieszczania amunicji przez przedsiębiorców oraz przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. Nr 117, poz. 1007, z późn. zm.³⁾).

Art. 4 [Definicje]

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o broni, należy przez to rozumieć:
 - 1) broń palną, w tym broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową;
 - 2) broń pneumatyczną;
 - 3) miotacze gazu obezwładniającego;
 - 4) narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu:
 - a) broń białą w postaci:
 - ostrzy ukrytych w przedmiotach niemających wyglądu broni,
 - kastetów i nunczaków,
 - pałek posiadających zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierających wkładki z takiego materiału,
 - pałek wykonanych z drewna lub innego ciężkiego i twardego materiału, imitujących kij bejsbolowy,
 - b) broń cięciwową w postaci kusz,
 - c) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o amunicji, należy przez to rozumieć amunicję do broni palnej.
3. W rozumieniu ustawy amunicją są naboje przeznaczone do strzelania z broni palnej.
4. Ilekroć w ustawie jest mowa o państwach członkowskich Unii Europejskiej należy przez to rozumieć również państwa trzecie traktowane na równi z nimi na podstawie umowy w sprawie włączenia tych państw we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen.
5. Ilekroć w ustawie jest mowa o:
 - 1) zgodzie przewozowej należy przez to rozumieć dokument wystawiany przez zbywcę broni palnej w państwie początkowym transakcji na każdorazowe przemieszczenie broni palnej, poświadczony przez właściwe władze tego państwa, zaświadczaający o wiarygodności tego zbywcy oraz o objęciu kontrolą przez to państwo tej transakcji;
 - 2) uprzedniej zgodzie przewozowej należy przez to rozumieć dokument wystawiany przez nabywcę broni palnej w państwie docelowym transakcji na każdorazowe przemieszczenie broni palnej, poświadczony przez właściwe władze tego państwa, zaświadczaający o wiarygodności tego nabywcy oraz o objęciu kontrolą przez to państwo tej transakcji.

Art. 5 [Istotne części broni]

1. Gotowe lub obrobione istotne części broni lub amunicji uważa się za broń lub amunicję.
2. Istotnymi częściami broni palnej i pneumatycznej są: szkielet broni, baskila, lufa z komorą naboju, zamek, komora zamkowa oraz bęben nabojowy.
3. Istotnymi częściami amunicji są: pociski wypełnione materiałami wybuchowymi, chemicznymi środkami obezwładniającymi lub zapalającymi albo innymi substancjami, których działanie zagraża życiu lub zdrowiu, spłonki inicjujące spalanie materiału miotającego i materiał miotający w postaci prochu strzelniczego.

Art. 6 [Zakaz przeróbek broni]

1. Zabronione jest dokonywanie przeróbek broni zmieniających jej rodzaj, kaliber lub przeznaczenie, a w szczególności przerabianie broni przystosowanej wyłącznie do amunicji wypełnionej chemicznymi środkami obezwładniającymi lub do amunicji ślepej, dostosowujące ją do wystrzelenia pocisku z lufy albo z elementu zastępującego lufę w wyniku działania sprężonych gazów powstających na skutek spalania materiału miotającego.
2. Przeróbki broni, o których mowa w ust. 1, uważa się za wyrób broni.

Art. 6a [Trwałe pozbawienie cech użytkowych]

1. Broń palna może zostać pozbawiona w sposób trwały cech użytkowych przez uprawnionego przedsiębiorcę, zgodnie ze specyfikacją techniczną określającą szczegółowo sposób pozbawiania cech użytkowych danego rodzaju, typu i modelu broni, zwaną dalej „specyfikacją techniczną”, wydaną przez jednostkę uprawnioną i zatwierdzoną przez jednostkę uprawnioną do potwierdzania pozbawienia broni palnej cech użytkowych.
2. Przez pozbawienie broni palnej w sposób trwały cech użytkowych, zwane dalej „pozbawieniem cech użytkowych”, rozumie się pozbawienie cech użytkowych wszystkich istotnych części broni palnej w taki sposób, by mimo działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, nie była zdolna do wystrzelenia pocisku lub substancji z lufy albo elementu ją zastępującego oraz do wywołania efektu wizualnego lub akustycznego, a przywrócenie broni cech użytkowych bez podjęcia czynności specjalistycznych nie było możliwe.
3. Uprawnionym przedsiębiorcą do pozbawiania cech użytkowych jest przedsiębiorca wykonujący działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania broni, w rozumieniu ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 67, poz. 679, z późn. zm.⁴⁾).

4. Jednostka uprawniona potwierdza pozbawienie cech użytkowych po dokonaniu pozytywnej oceny zgodności pozbawienia cech użytkowych z odpowiednią specyfikacją techniczną. Potwierdzenie pozbawienia cech użytkowych odnotowuje się w ewidencji broni palnej pozbawionej cech użytkowych, prowadzonej przez tę jednostkę.
5. Broń palną pozbawioną cech użytkowych oznakowuje się w sposób wskazujący, że została ona pozbawiona tych cech.
6. Wydanie specyfikacji technicznej, pozbawienie cech użytkowych oraz dokonanie oceny zgodności pozbawienia cech użytkowych z odpowiednią specyfikacją techniczną jest odpłatne.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) tryb potwierdzania pozbawienia cech użytkowych i sposób znakowania broni pozbawionej cech użytkowych oraz zakres informacji umieszczanych w ewidencji, o której mowa w ust. 4;
 - 2) jednostki uprawnione do:
 - a) wydawania specyfikacji technicznych,
 - b) potwierdzania pozbawienia cech użytkowych oraz zatwierdzania specyfikacji technicznej;
 - 3) sposób postępowania z bronią palną przekazaną w celu pozbawienia cech użytkowych, opracowania specyfikacji technicznej oraz potwierdzenia pozbawienia cech użytkowych przez uprawnione jednostki do:
 - a) pozbawiania cech użytkowych,
 - b) wydawania specyfikacji technicznych,
 - c) potwierdzania pozbawienia cech użytkowych;
 - 4) stawki odpłatności za wydanie specyfikacji technicznej i dokonanie oceny zgodności pozbawienia cech użytkowych z odpowiednią specyfikacją techniczną.
8. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, mając na względzie wymogi bezpieczeństwa i określając:
 - 1) tryb potwierdzania pozbawienia cech użytkowych i sposób znakowania broni pozbawionej cech użytkowych oraz zakres informacji umieszczanych w ewidencji, o której mowa w ust. 4:
 - a) wprowadzi wymóg przedstawienia jednostce uprawnionej do potwierdzania pozbawienia cech użytkowych dokumentu wystawionego przez jednostkę uprawnioną do pozbawiania cech użytkowych stwierdzającego, że broń palna została pozbawiona cech użytkowych zgodnie ze specyfikacją techniczną,
 - b) może wprowadzić odrębny tryb potwierdzania pozbawienia cech użytkowych w odniesieniu do pojedynczych egzemplarzy broni palnej oraz partii tej broni,
 - c) ustali wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie umieszczone na broni palnej pozbawionej cech użytkowych, w szczególności umożliwiające identyfikację jednostki uprawnionej do potwierdzania pozbawienia cech użytkowych oraz egzemplarza broni,
 - d) uwzględni konieczność umieszczenia w ewidencji, o której mowa w ust. 4, informacji jednoznacznie identyfikujących dany egzemplarz broni palnej pozbawionej cech użytkowych oraz uprawnioną jednostkę, która pozbawiła tę broń cech użytkowych;
 - 2) jednostki uprawnione do wydawania specyfikacji technicznych – wskaże rodzaje broni palnej, w odniesieniu do których dana jednostka będzie właściwa do wydawania specyfikacji technicznej, z uwzględnieniem posiadanego przez tę jednostkę wyposażenia badawczego i doświadczenia w zakresie dotyczącym właściwego rodzaju broni, tak by do wydawania specyfikacji technicznej do danego rodzaju, typu i modelu broni była uprawniona jedna jednostka;
 - 3) jednostki uprawnione do potwierdzania pozbawienia cech użytkowych oraz zatwierdzania specyfikacji technicznej co do sposobów pozbawiania cech użytkowych broni palnej danego rodzaju, typu i modelu – wskaże rodzaje, typy i modele broni palnej, w odniesieniu do których dana jednostka będzie właściwa, przy czym uwzględni warunki w zakresie wyposażenia technicznego tej jednostki pozwalającego stwierdzić, czy pozbawienie broni cech użytkowych nastąpiło zgodnie ze specyfikacją techniczną, oraz warunki dotyczące kwalifikacji osób wykonujących czynności związane bezpośrednio z potwierdzaniem pozbawienia cech użytkowych;
 - 4) sposób postępowania z bronią palną przekazaną do pozbawienia cech użytkowych, opracowania specyfikacji technicznej oraz potwierdzenia pozbawienia cech użytkowych przez jednostki uprawnione do: pozbawiania broni palnej cech użytkowych, wydawania specyfikacji technicznych oraz potwierdzania pozbawienia cech użytkowych – uwzględni specyfikę podejmowanych w tych jednostkach czynności oraz taką organizację tych czynności, w tym przechowywania broni palnej, aby dostęp do broni palnej był ograniczony wyłącznie do osób bezpośrednio wykonujących te czynności;
 - 5) stawki odpłatności za wydanie specyfikacji technicznej oraz dokonanie oceny zgodności pozbawienia cech użytkowych z odpowiednią specyfikacją techniczną – uwzględni przeciętne koszty badań i czynności związanych z wydaniem specyfikacji technicznej dotyczącej danego rodzaju, typu i modelu broni palnej oraz dokonaniem oceny zgodności pozbawienia cech użytkowych z odpowiednią specyfikacją techniczną, włącznie z kosztem znakowania broni.

Art. 7 [Broń palna]

1. W rozumieniu ustawy bronią palną jest każda przenośna broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego.
- 1a. W rozumieniu ustawy za dający się przystosować do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego uznaje się przedmiot, który ze względu na swoją budowę lub materiał, z którego jest wykonany, może być łatwo przerobiony w celu miotania.
2. W rozumieniu ustawy bronią palną sygnałową jest urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, jest zdolne do wystrzelenia z lufy o kalibrze nie mniejszym niż 25 mm substancji w postaci ładunku pirotechnicznego celem wywołania efektu wizualnego lub akustycznego.
3. W rozumieniu ustawy bronią palną alarmową jest urządzenie wielokrotnego użycia, które w wyniku działania sprężonych gazów, powstających na skutek spalania materiału miotającego, wywołuje efekt akustyczny, a wystrzelona z lufy lub elementu ją zastępującego substancja razi cel na odległość nie większą niż 1 metr.

Art. 7a [Europejska karta broni palnej] W rozumieniu ustawy Europejska karta broni palnej jest imiennym dokumentem potwierdzającym uprawnienie do posiadania broni palnej, wydanym przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, umożliwiającym legalne posiadanie i używanie broni palnej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.

Art. 8 [Broń pneumatyczna] W rozumieniu ustawy bronią pneumatyczną jest niebezpieczne dla życia lub zdrowia urządzenie, które w wyniku działania sprężonego gazu jest zdolne do wystrzelenia pocisku z lufy lub elementu ją zastępującego i przez to zdolne do rażenia celu na odległość, a energia kinetyczna pocisku opuszczającego lufę lub element ją zastępujący przekracza 17 J.

Art. 8a [Informowanie państw członkowskich UE] Komendant Główny Policji informuje właściwe władze innych państw członkowskich Unii Europejskiej o rodzajach broni palnej, której:

- 1) posiadanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest zakazane albo możliwe na podstawie pozwolenia;
- 2) przywóz na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie wymaga uzyskania zaświadczenia konsula Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 2.

Zasady i warunki wydawania, cofania pozwoleń na broń, rejestracji broni oraz dysponowania bronią i amunicją

Art. 9 [Pozwolenia na broń]

1. Broń palną i amunicję do tej broni, z wyłączeniem przypadków, o których mowa w art. 11, można posiadać na podstawie pozwolenia na broń wydanego przez właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendanta wojewódzkiego Policji, a w przypadku żołnierzy zawodowych – na podstawie pozwolenia wydanego przez właściwego komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej.
2. Broń palną pozbawioną cech użytkowych można posiadać na podstawie karty rejestracyjnej broni pozbawionej cech użytkowych wydanej przez właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendanta wojewódzkiego Policji, a w przypadku żołnierzy zawodowych – właściwego komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej.
3. Miotacze gazu o bezwładniającym oraz narzędzia i urządzenia, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 3 i 4, można posiadać na podstawie pozwolenia na broń wydanego przez właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendanta powiatowego Policji, a w przypadku żołnierzy zawodowych – na podstawie pozwolenia wydanego przez właściwego komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej.
4. Broń pneumatyczną można posiadać na podstawie karty rejestracyjnej broni pneumatycznej wydanej przez właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendanta powiatowego Policji, a w przypadku żołnierzy zawodowych – właściwego komendanta oddziału Żandarmerii Wojskowej.
5. Ilekroć w dalszych przepisach ustawy jest mowa o właściwych organach Policji, należy przez to rozumieć organy właściwe do wydawania pozwoleń na broń lub karty rejestracyjnej broni, o których mowa w ust. 1–4.
6. Pozwolenie na broń, karta rejestracyjna broni palnej pozbawionej cech użytkowych oraz karta rejestracyjna broni pneumatycznej są wydawane na czas nieokreślony.
7. Pozwolenie na broń palną bojową wydane w celach, o których mowa w art. 10 ust. 2 pkt 1 i 2, stanowi jednocześnie pozwolenie na broń gazową i alarmową.

8. Pozwolenie na broń na okaziciela, zwane dalej „świadectwem broni”, o którym mowa w art. 29 ust. 1, oraz legitymacja osoby dopuszczonej do posiadania broni, o której mowa w art. 30 ust. 1 i 2, wydawane są jedynie przez właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu zainteresowanej osoby lub siedzibę zainteresowanego podmiotu komendanta wojewódzkiego Policji.

Art. 10 [Wydawanie pozwoleń]

1. Właściwy organ Policji wydaje pozwolenie na broń, jeżeli wnioskodawca nie stanowi zagrożenia dla samego siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego oraz przedstawi ważną przyczynę posiadania broni.
2. Pozwolenie na broń wydaje się w szczególności w celach:
 - 1) ochrony osobistej;
 - 2) ochrony osób i mienia;
 - 3) łowieckich;
 - 4) sportowych;
 - 5) rekonstrukcji historycznych;
 - 6) kolekcjonerskich;
 - 7) pamiątkowych;
 - 8) szkoleniowych.
3. Za ważną przyczynę, o której mowa w ust. 1, uważa się w szczególności:
 - 1) stałe, realne i ponadprzeciętne zagrożenie życia, zdrowia lub mienia – dla pozwolenia na broń do celów ochrony osobistej, osób i mienia;
 - 2) posiadanie uprawnień do wykonywania polowania, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów – dla pozwolenia na broń do celów łowieckich;
 - 3) udokumentowane członkostwo w stowarzyszeniu o charakterze strzeleckim, posiadanie kwalifikacji sportowych, o których mowa w art. 10b, oraz licencji właściwego polskiego związku sportowego – dla pozwolenia na broń do celów sportowych;
 - 4) udokumentowane członkostwo w stowarzyszeniu, którego statutowym celem jest organizowanie rekonstrukcji historycznych oraz zaświadczenie potwierdzające czynny udział w działalności statutowej – dla pozwolenia na broń do celów rekonstrukcji historycznych;
 - 5) udokumentowane członkostwo w stowarzyszeniu o charakterze kolekcjonerskim – dla pozwolenia na broń do celów kolekcjonerskich;
 - 6) udokumentowane nabycie broni w drodze spadku, darowizny lub wyróżnienia – dla pozwolenia na broń do celów pamiątkowych;
 - 7) posiadanie uprawnień, określonych w odrębnych przepisach do prowadzenia szkoleń o charakterze strzeleckim oraz udokumentowane zarejestrowanie działalności gospodarczej w zakresie szkoleń strzeleckich – dla pozwolenia na broń do celów szkoleniowych.
4. Pozwolenie na broń, wydane w celach, o których mowa w ust. 2, uprawnia do posiadania następujących rodzajów broni i amunicji do niej:
 - 1) do celów ochrony osobistej:
 - a) broni palnej: bojowej, gazowej, alarmowej w postaci pistoletów lub rewolwerów centralnego zapłonu o kalibrach od 6 mm do 12 mm,
 - b) przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA,
 - c) miotaczy gazu obezwładniającego;
 - 2) do celów ochrony osób lub mienia:
 - a) broni, o której mowa w pkt 1,
 - b) pistoletów sygnałowych,
 - c) pistoletów maszynowych o kalibrze od 6 mm do 12 mm,
 - d) strzelb powtarzalnych o kalibrze wagomiarowym 12,
 - e) karabinków samoczynnych o kalibrze od 5,45 mm do 7,62 mm;
 - 3) do celów łowieckich – broni dopuszczonej do wykonywania polowań na podstawie odrębnych przepisów;
 - 4) do celów sportowych – broni palnej:
 - a) boczno zapłonu z lufami gwintowanymi, o kalibrze do 6 mm,
 - b) centralnego zapłonu z lufami gwintowanymi, o kalibrze do 12 mm,
 - c) gładkolufowej,
 - d) przystosowanej do strzelania wyłącznie przy pomocy prochu czarnego (dymnego);
 - 5) do celów szkoleniowych – broni, o której mowa w pkt 1–4;
 - 6) do celów rekonstrukcji historycznych – broni alarmowej albo innej broni palnej, konstrukcyjnie przeznaczonej do strzelania wyłącznie amunicją ślepą, w tym samoczynnej;
 - 7) do celów kolekcjonerskich lub pamiątkowych – broni, o której mowa w pkt 1–6.
5. Pozwolenie na broń, o którym mowa w ust. 1, nie może być wydane, z zastrzeżeniem art. 29 ust. 2, na broń szczególnie niebezpieczną w postaci:
 - 1) samoczynnej broni palnej, zdolnej do rażenia celów na odległość;

- 2) broni palnej wytworzonej lub przerobionej w sposób pozwalający na zatajenie jej przeznaczenia, a także broni imitującej inne przedmioty;
 - 3) broni palnej wyposażonej w tłumik huków lub przystosowanej do strzelania z użyciem tłumika huków;
 - 4) broni palnej, której nie można wykryć przy pomocy urządzeń przeznaczonych do kontroli osób i bagażu.
6. Zabronione jest posiadanie amunicji szczególnie niebezpiecznej w postaci:
 - 1) amunicji z pociskami wypełnionymi materiałami wybuchowymi, zapalającymi albo innymi substancjami, których działanie zagraża życiu lub zdrowiu oraz pocisków do takiej amunicji;
 - 2) amunicji z pociskami pełnopłaszczowymi zawierającymi rdzeń wykonany z materiału twardszego niż stop ołowiu;
 - 3) amunicji z pociskami podkalibrowymi, z płaszczem lub elementem wiodącym wykonanym z tworzyw sztucznych, z wyłączeniem amunicji przeznaczonej do strzelania z broni gładkolufowej;
 - 4) amunicji wytworzonej niefabrycznie, w tym także takiej, do której wytworzenia wykorzystywane są fabrycznie nowe elementy amunicji, z wyłączeniem amunicji wytwarzanej na własny użytek przez osoby posiadające pozwolenie na broń myśliwską, sportową lub kolekcjonerską.
 7. Właściwy organ Policji może w pozwoleniu na broń ograniczyć lub wykluczyć możliwość jej noszenia, co potwierdza się w legitymacji posiadacza broni.
 8. Zabrania się noszenia broni posiadanej na podstawie pozwolenia do celów kolekcjonerskich lub pamiątkowych bez zgody właściwego organu Policji.
 9. W rozumieniu ustawy noszenie broni oznacza każdy sposób przemieszczania załadowanej broni przez osobę posiadającą broń.

Art. 10a [Europejska karta broni palnej]

1. Na wniosek osoby posiadającej broń palną zgodnie z wymogami prawa polskiego lub podmiotów, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 4, 5 i 7, osobom wskazanym przez te podmioty oraz posiadającym dopuszczenie do posiadania broni właściwy organ Policji wydaje Europejską kartę broni palnej.
2. Europejską kartę broni palnej wydaje się na okres do 5 lat.
3. Po upływie okresu, o którym mowa w ust. 2, ważność Europejskiej karty broni palnej może być przedłużona na kolejny okres.
4. Europejska karta broni palnej traci ważność i podlega zwrotowi organowi, który ją wydał, w przypadku cofnięcia pozwolenia na broń lub cofnięcia dopuszczenia do posiadania tego rodzaju broni.
5. W Europejskiej karcie broni palnej zamieszcza się informacje o:
 - 1) tożsamości osoby:
 - a) posiadającej broń palną, w tym:
 - nazwisko i imię,
 - datę i miejsce urodzenia,
 - adres miejsca stałego pobytu,
 - b) dopuszczonej do posiadania broni, w tym:
 - nazwisko i imię,
 - datę i miejsce urodzenia,
 - nazwę, siedzibę i adres podmiotu, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 4, 5 i 7;
 - 2) danych identyfikacyjnych broni palnej wraz ze wskazaniem kategorii broni palnej, określonej w przepisach wydanych na podstawie ust. 8 pkt 1;
 - 3) okresie ważności Europejskiej karty broni palnej;
 - 4) celu lub warunkach pozwolenia, o których mowa w art. 10 ust. 2 i 4;
 - 5) utracie lub zbyciu broni palnej;
 - 6) państwach członkowskich Unii Europejskiej, na których terytorium posiadanie broni palnej, określone w Europejskiej karcie broni palnej, jest zakazane albo możliwe na podstawie pozwolenia;
 - 7) wpisach innych państw członkowskich Unii Europejskiej obejmujących w szczególności pozwolenia na wwóz broni na ich terytorium;
 - 8) oświadczeniach, o których mowa w załączniku II lit. f dyrektywy Rady nr 91/477/EWG z dnia 18 czerwca 1991 r. w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni (Dz. Urz. UE L 256 z 13.09.1991, str. 51; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 11, str. 3), w brzmieniu nadanym dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2008/51/WE z dnia 21 maja 2008 r. (Dz. Urz. UE L 179 z 08.07.2008, str. 5).
6. Europejska karta broni palnej może zawierać także informacje o:
 - 1) przewozie przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywozie z zagranicy i wywozie za granicę broni palnej oraz zaświadczeniach i zgodach, o których mowa w art. 34, art. 37 ust. 1 i art. 38, jak również wpisy właściwych władz innych państw Unii Europejskiej dotyczące zezwoleń na wwóz na terytorium tych państw lub przewóz przez ich terytorium broni palnej;
 - 2) warunkach przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywozu z zagranicy i wywozu za granicę broni palnej.

7. Wpisów do Europejskiej karty broni palnej dokonuje właściwy organ Policji, a w wyznaczonym do tego miejscu i zakresie – właściwe władze innych państw członkowskich Unii Europejskiej.
8. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) rodzaje broni palnej odpowiadające kategoriom broni palnej określonym w przepisach o kontroli nabywania i posiadania broni, wydanych przez właściwy organ międzynarodowy, uwzględniając klasyfikację określoną w tych przepisach;
 - 2) wzór Europejskiej karty broni palnej, spełniający wymogi, o których mowa w ust. 5 i 6.

Art. 10b [Dokument potwierdzający kwalifikację]

1. Uprawianie sportów o charakterze strzeleckim wymaga posiadania odpowiednich kwalifikacji potwierdzonych stosownym dokumentem oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa obowiązujących w tych sportach.
2. Dokument, o którym mowa w ust. 1, wydaje, po przeprowadzeniu egzaminu, polski związek sportowy, o którym mowa w ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.⁵⁾). Za przeprowadzenie egzaminu pobiera się opłatę w wysokości 400 zł; opłata stanowi dochód właściwego polskiego związku sportowego.
3. Dokument, o którym mowa w ust. 1, potwierdza posiadanie kwalifikacji niezbędnych do ubiegania się o wydanie pozwolenia na broń do celów sportowych.

Art. 11 [Broń niewymagająca pozwolenia] Pozwolenia na broń nie wymaga się w przypadku:

- 1) gromadzenia broni w zbiorach muzealnych na podstawie odrębnych przepisów;
- 2) używania broni w celach sportowych, szkoleniowych lub rekreacyjnych na strzelnicy działającej na podstawie zezwolenia właściwego organu;
- 3) używania broni palnej sygnałowej i alarmowej do celów wzywania pomocy, ratowniczych, poszukiwawczych oraz przez osoby uprawnione do sygnalizacji zawodnikom rozpoczęcia konkurencji sportowej w trakcie zawodów sportowych, jeżeli wymaga ona takiej sygnalizacji;
- 4) dysponowania bronią przez przedsiębiorców dokonujących obrotu bronią i amunicją na podstawie koncesji lub świadczących usługi rusznikarskie na podstawie odrębnych przepisów, o ile jest to związane bezpośrednio z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 5) dysponowania bronią przekazaną w celu pozbawienia lub potwierdzenia pozbawienia cech użytkowych;
- 6) posiadania broni palnej pozbawionej cech użytkowych;
- 7) posiadania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej o średniej wartości prądu w obwodzie nieprzekraczającej 10 mA;
- 8) posiadania ręcznych miotaczy gazu obezwładniającego;
- 9) posiadania broni pneumatycznej;
- 10) posiadania broni palnej rozdzielnego ładowania, wytworzonej przed rokiem 1885 oraz replik tej broni;
- 11) posiadania broni palnej alarmowej o kalibrze do 6 mm.

Art. 12 [Treść pozwolenia]

1. Pozwolenie na broń wydawane jest w drodze decyzji administracyjnej, w której określa się cel, w jakim zostało wydane oraz rodzaj i liczbę egzemplarzy broni.
2. Na wniosek osoby posiadającej pozwolenie na broń wydaje się zaświadczenie uprawniające do nabycia rodzaju i liczby egzemplarzy broni zgodnie z pozwoleniem i amunicji do tej broni.
3. Za wydanie zaświadczenia, o którym mowa w ust. 2, pobiera się opłatę skarbową w wysokości określonej w odrębnych przepisach.

Art. 12a [Nabywanie broni przy użyciu środków porozumiewania się na odległość]

1. Dopuszcza się nabywanie broni lub amunicji przy użyciu środków porozumiewania się na odległość.
2. Nabywając broń, na której posiadanie wymagane jest pozwolenie, lub amunicję do tej broni w sposób, o którym mowa w ust. 1, przed wydaniem broni lub amunicji nabywca dostarcza zbywcy mającemu miejsce stałego pobytu lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - 1) zaświadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 2 – w przypadku gdy nabywca posiada miejsce stałego pobytu lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) uprzednią zgodę przewoźową – w przypadku gdy nabywca posiada miejsce stałego pobytu lub siedzibę na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a transakcja dotyczy broni palnej lub amunicji;
 - 3) upoważnienie władz swojego państwa do nabycia danego rodzaju oraz liczby egzemplarzy broni lub sztuk amunicji, zalegalizowane przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej lub opatrzone poświadczeniem podpisu umieszczonego na dokumencie uprawnień osoby umieszczającej podpis oraz prawdziwości pieczęci lub stempla, którym opatrzony jest dokument (apostille), jeżeli upoważnienie wydane jest przez władze państwa będącego stroną Konwencji znoszącej wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, sporządzonej w Hadze dnia 5 października 1961 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 112, poz. 938 i 939) – w przypadku gdy nabywca posiada miejsce stałego pobytu lub siedzibę na terytorium innego państwa niż określone w pkt 1 i 2;

- 4) upoważnienie władz swojego państwa do nabycia danego rodzaju oraz liczby egzemplarzy broni, innej niż broń palna, zalegalizowane przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej lub opatrzone poświadczeniem podpisu umieszczonego na dokumencie uprawnień osoby umieszczającej podpis oraz prawdziwości pieczęci lub stempla, którym opatrzony jest dokument (apostille), jeżeli upoważnienie wydane jest przez władze państwa będącego stroną Konwencji znoszącej wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, sporządzonej w Hadze dnia 5 października 1961 r. – w przypadku gdy nabywca posiada miejsce stałego pobytu lub siedzibę na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, zbywca wypełnia zgodę przewozową i przedkłada ją do poświadczenia organowi, o którym mowa w art. 43 ust. 6.

Art. 13 [Rejestracja pozwolenia]

1. Nabywca broni jest obowiązany zarejestrować ją w ciągu 5 dni od dnia nabycia. Obowiązek rejestracji nie dotyczy broni, o której mowa w art. 11 pkt 1, 4, 5, 7, 8, 10 i 11.
2. Rejestracji dokonuje się na podstawie dowodu nabycia broni, a w przypadku broni palnej pozbawionej cech użytkowych – dodatkowo po przedstawieniu potwierdzenia pozbawienia broni palnej cech użytkowych.
3. Rejestracji broni dokonują organy właściwe do wydawania pozwoleń na broń, karty rejestracyjnej broni palnej pozbawionej cech użytkowych oraz karty rejestracyjnej broni pneumatycznej, o których mowa w art. 9 ust. 1–4.
4. Zarejestrowanie broni wymagającej pozwolenia potwierdza się w legitymacji posiadacza broni albo w świadectwie broni.
5. Zarejestrowanie broni palnej pozbawionej cech użytkowych oraz broni pneumatycznej potwierdza się w karcie rejestracyjnej broni, która jest wydawana posiadaczowi broni.
6. Zarejestrowanie broni palnej pozbawionej cech użytkowych nie może nastąpić na rzecz osoby, która nie ma ukończonych 18 lat.
7. Broń pneumatyczna nie może być zarejestrowana na rzecz osoby, która:
 - 1) nie ma ukończonych 18 lat;
 - 2) nie przedstawi:
 - a) orzeczeń, o których mowa w art. 15 ust. 3,
 - b) informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie była ona skazana prawomocnym orzeczeniem sądu za przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub mieniu.
8. W przypadku niespełnienia wymogów, o których mowa w ust. 6 lub 7, właściwy organ wydaje decyzję administracyjną o odmowie zarejestrowania broni palnej pozbawionej cech użytkowych albo broni pneumatycznej.
9. W przypadku wydania decyzji administracyjnej o odmowie zarejestrowania broni palnej pozbawionej cech użytkowych albo broni pneumatycznej Policja, a w przypadku żołnierzy zawodowych – Żandarmeria Wojskowa, może za pokwitowaniem przyjąć tę broń do depozytu. Koszty związane z deponowaniem broni ponosi osoba zgłaszająca broń do rejestracji. Przepis art. 23 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 14 [Nabywanie amunicji] Amunicję można nabywać na podstawie legitymacji posiadacza broni lub świadectwa broni, wyłącznie dla tej broni, która jest określona w legitymacji albo na podstawie świadectwa broni i pisemnego zamówienia podmiotu uprawnionego do nabycia amunicji.

Art. 15 [Podmioty uprawnione i nieuprawnione]

1. Pozwolenia na broń nie wydaje się osobom:
 - 1) niemającym ukończonych 21 lat, z zastrzeżeniem ust. 2;
 - 2) z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375), lub o znacznie ograniczonej sprawności psychofizycznej;
 - 3) wykazującym istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego;
 - 4) uzależnionym od alkoholu lub od substancji psychoaktywnych;
 - 5) nieposiadającym miejsca stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 6) stanowiącym zagrożenie dla siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego:
 - a) skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
 - b) skazanym prawomocnym orzeczeniem sądu za nieumyślne przestępstwo:
 - przeciwko życiu i zdrowiu,
 - przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo gdy sprawca zbiegł z miejsca zdarzenia.
2. Na wniosek szkoły, organizacji sportowej, Polskiego Związku Łowieckiego, stowarzyszenia obronnego pozwolenie może być wydane osobie mającej ukończone 18 lat, jednakże tylko na broń służącą do celów sportowych lub łowieckich.
3. ⁶⁾ Osoba, która występuje z wnioskiem o wydanie pozwolenia na broń, lub osoba, która zgłasza do rejestru broń pneumatyczną, przedstawiają właściwemu organowi Policji orzeczenia lekarskie i psychologiczne,

stwierdzające, że nie należą do osób wymienionych w ust. 1 pkt 2–4, i potwierdzające, że mogą dysponować bronią, wydane przez lekarza upoważnionego i psychologa upoważnionego, nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku.

4. ⁷⁾ Osoba posiadająca pozwolenie na broń wydane w celu określonym w art. 10 ust. 2 pkt 1 i 2 obowiązana jest raz na 5 lat przedstawić właściwemu organowi Policji orzeczenia lekarskie i psychologiczne, o których mowa w ust. 3, wystawione nie wcześniej niż 3 miesiące przed upływem tego terminu. W przypadku wydania orzeczenia stwierdzającego, że należy ona do osób wymienionych w ust. 1 pkt 2–4 i że nie może dysponować bronią, lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony są obowiązani zawiadomić o tym właściwy organ Policji.
- 4a. ⁸⁾ Przepisów ust. 3 i 4 nie stosuje się do pracowników podmiotów wskazanych w art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2 wpisanych na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, o której mowa w art. 26 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1099 oraz z 2015 r. poz. 1505), ubiegających się lub posiadających dopuszczenie do posiadania broni, którzy przedstawiają orzeczenia lekarskie wydane w trybie przepisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.
6. W przypadku ujawnienia okoliczności dostatecznie uzasadniających podejrzenie, iż osoba posiadająca pozwolenie na broń lub zarejestrowaną broń pneumatyczną należy do osób wymienionych w ust. 1 pkt 2–4, właściwy organ Policji może zobowiązać tę osobę do niezwłocznego poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym i przedstawienia wydanych orzeczeń. W przypadku wydania negatywnego orzeczenia lekarz lub psycholog zobowiązany jest zawiadomić o tym właściwy organ Policji.
7. Przepisy ust. 3 i 4 nie dotyczą funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Służby Celnej, Służby Więziennej oraz funkcjonariuszy innych państwowych formacji uzbrojonych i żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów posiadają przydzieloną im broń służbową.
7. ⁹⁾ (*uchylony*)
8. Koszty związane z wydaniem orzeczeń, o których mowa w ust. 3–5, ponosi osoba poddana badaniu.
9. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz stanów chorobowych i zaburzeń funkcjonowania psychologicznego, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4, wykluczających możliwość wydania pozwolenia na broń, rejestracji broni, biorąc pod uwagę uniemożliwienie wydania pozwolenia na broń lub karty rejestracyjnej broni pneumatycznej osobom niedającym rękami bezpiecznego posługiwania się bronią.

Art. 15a [Obowiązek poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym] ¹⁰⁾

1. Osoby, o których mowa w art. 15 ust. 3, 4 i 5, zwane dalej „osobami ubiegającymi się”, są obowiązane do poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym.
2. Badanie lekarskie osoby ubiegającej się obejmuje ogólną ocenę stanu zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem układu nerwowego, stanu psychicznego, stanu narządu wzroku, słuchu i równowagi oraz sprawności układu ruchu. Lekarz przeprowadzający to badanie kieruje osobę ubiegającą się na badania psychiatryczne i okulistyczne, a jeżeli uzna to za niezbędne – na inne badania specjalistyczne lub pomocnicze.
3. Badanie psychologiczne osoby ubiegającej się obejmuje w szczególności określenie poziomu rozwoju intelektualnego i opis cech osobowości, z uwzględnieniem funkcjonowania w trudnych sytuacjach, a także określenie poziomu dojrzałości społecznej tej osoby.
4. Zakres badania psychologicznego może zostać rozszerzony, jeżeli psycholog przeprowadzający to badanie uzna to za niezbędne do prawidłowego określenia sprawności psychologicznej osoby ubiegającej się.

Art. 15b [Badanie lekarskie] ¹¹⁾

1. Badanie lekarskie przeprowadza lekarz, który posiada:
 - 1) co najmniej pięcioletni staż pracy w zawodzie,
 - 2) specjalizację w dziedzinie: chorób wewnętrznych, medycyny ogólnej, medycyny rodzinnej, medycyny pracy, medycyny przemysłowej, medycyny transportu, medycyny lotniczej, medycyny kolejowej, medycyny morskiej i tropikalnej lub medycyny sportowej,
 - 3) dodatkowe kwalifikacje z zakresu przeprowadzania badań lekarskich osób ubiegających się,
 - 4) wpis do rejestru lekarzy upoważnionych – zwany „lekarzem upoważnionym”.
2. Komendant wojewódzki Policji prowadzi i aktualizuje rejestr lekarzy upoważnionych, który zawiera:
 - 1) imię lub imiona, nazwisko lekarza upoważnionego,
 - 2) datę wpisu do rejestru i numer tego wpisu,
 - 3) numer prawa wykonywania zawodu,
 - 4) adres miejsca wykonywania badań lekarskich, opcjonalnie adres poczty elektronicznej lub numer telefonu – oraz wystawia zaświadczenie o wpisie do rejestru.
3. Dodatkowe kwalifikacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3, lekarz uzyskuje po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia z zakresu przeprowadzania badań lekarskich i wydawania orzeczeń lekarskich osobom ubiegającym się.

Art. 15c [Badanie psychologiczne] ¹²⁾

1. Badanie psychologiczne przeprowadza psycholog, który posiada:

- 1) dyplom magistra psychologii lub dyplom magistra filozofii chrześcijańskiej ze specjalizacją filozoficzno-psychologiczną uzyskany na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim do dnia 1 października 1981 r. lub dyplom magistra filozofii chrześcijańskiej w zakresie psychologii uzyskany w Akademii Teologii Katolickiej do dnia 31 grudnia 1992 r.,
 - 2) co najmniej pięcioletni staż pracy w zawodzie, przy czym co najmniej 3 lata w ostatnim pięcioletniu był zatrudniony na stanowisku psychologa,
 - 3) dodatkowe kwalifikacje z zakresu przeprowadzania badań psychologicznych osób ubiegających się,
 - 4) wpis do rejestru psychologów upoważnionych – zwany „psychologiem upoważnionym”.
2. Komendant wojewódzki Policji prowadzi i aktualizuje rejestr psychologów upoważnionych zawierający:
 - 1) imię lub imiona, nazwisko psychologa upoważnionego,
 - 2) datę wpisu do rejestru i numer tego wpisu,
 - 3) adres miejsca wykonywania badań psychologicznych, opcjonalnie adres poczty elektronicznej lub numer telefonu – oraz wystawia zaświadczenia o wpisie do rejestru.
 3. Dodatkowe kwalifikacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3, psycholog uzyskuje po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia z zakresu przeprowadzania badań psychologicznych i wydawania orzeczeń psychologicznych osobom ubiegającym się. Programy szkoleń zatwierdza minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Art. 15d [Utrata uprawnień do wydawania orzeczeń lekarskich] ¹³⁾

1. Lekarz upoważniony traci uprawnienia do wydawania orzeczeń lekarskich w przypadkach:
 - 1) zawieszenia prawa wykonywania zawodu,
 - 2) ograniczenia w wykonywaniu określonych czynności medycznych,
 - 3) utraty prawa wykonywania zawodu – określonych w ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2015 r. poz. 464).
2. Psycholog upoważniony traci uprawnienia do wydawania orzeczeń psychologicznych w przypadku:
 - 1) zakazu wykonywania zawodu orzeczonego prawomocnym wyrokiem sądu;
 - 2) pozbawienia praw publicznych prawomocnym wyrokiem sądu.
3. Utrata uprawnień, o których mowa w ust. 1 i 2, stanowi podstawę do skreślenia lekarza upoważnionego albo psychologa upoważnionego z rejestru lekarzy upoważnionych albo rejestru psychologów upoważnionych.

Art. 15e [Opłata za badanie] ¹⁴⁾

1. Badania lekarskie i psychologiczne prowadzi się na koszt osoby ubiegającej się.
2. Maksymalna opłata za badanie lekarskie lub maksymalna opłata za badanie psychologiczne wynoszą odpowiednio 15% kwoty przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku kalendarzowym poprzedzającym przeprowadzenie badania, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm. ¹⁵⁾).

Art. 15f [Orzeczenie lekarskie] ¹⁶⁾

1. Lekarz upoważniony wydaje orzeczenie lekarskie na podstawie wyników badań, o których mowa w art. 15a ust. 2.
2. Oryginał orzeczenia lekarskiego otrzymuje osoba ubiegająca się. W przypadku orzeczenia stwierdzającego, że osoba ubiegająca się należy do osób wymienionych w art. 15 ust. 1 pkt 2–4 i nie może dysponować bronią, kopię tego orzeczenia dołącza się do zawiadomienia, o którym mowa w art. 15 ust. 4 zdanie drugie.
3. Lekarz upoważniony prowadzi dokumentację badań, o których mowa w art. 15a ust. 2, w formie karty badania lekarskiego.
4. Wyniki badań specjalistycznych i pomocniczych oraz kopia orzeczenia lekarskiego stanowią załączniki do karty badania lekarskiego.

Art. 15g [Orzeczenie psychologiczne] ¹⁷⁾

1. Psycholog upoważniony wydaje orzeczenie psychologiczne na podstawie wyników badań, o których mowa w art. 15a ust. 3 lub 4.
2. Oryginał orzeczenia psychologicznego otrzymuje osoba ubiegająca się. W przypadku orzeczenia stwierdzającego, że osoba ubiegająca się należy do osób wymienionych w art. 15 ust. 1 pkt 2–4 i nie może dysponować bronią, kopię tego orzeczenia dołącza się do zawiadomienia, o którym mowa w art. 15 ust. 4 zdanie drugie.
3. Dokumentację badań psychologicznych stanowią wyniki badań przeprowadzonych przez psychologa upoważnionego w zakresie określonym w art. 15a ust. 3 lub 4; kopia orzeczenia psychologicznego stanowi załącznik do dokumentacji.

Art. 15h [Odwołanie od orzeczenia lekarskiego lub psychologicznego] ¹⁸⁾

1. Od orzeczenia lekarskiego lub psychologicznego przysługuje odwołanie wnoszone na piśmie.
2. Odwołanie przysługuje osobie ubiegającej się oraz komendantowi wojewódzkiemu Policji właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.
3. Odwołanie wraz z jego uzasadnieniem wnosi się w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia, za pośrednictwem lekarza lub psychologa, który wydał orzeczenie, do jednego z podmiotów odwoławczych, którymi są:
 - 1) wojewódzkie ośrodki medycyny pracy, a w przypadku gdy odwołanie dotyczy orzeczenia lekarskiego wydanego w wojewódzkim ośrodku medycyny pracy – instytuty badawcze w dziedzinie medycyny pracy;
 - 2) jednostki służby medycyny pracy podmiotów leczniczych utworzonych i wyznaczonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych;
 - 3) podmioty lecznicze utworzone i wyznaczone przez Ministra Obrony Narodowej.
4. Lekarz lub psycholog, za pośrednictwem którego jest wnoszone odwołanie, przekazuje je wraz z dokumentacją badań do podmiotu odwoławczego w terminie 7 dni od dnia otrzymania odwołania.
5. Badanie w trybie odwołania przeprowadza się w terminie 30 dni od dnia otrzymania odwołania.
6. Koszty badania lekarskiego lub psychologicznego ponosi odwołujący się.
7. Orzeczenie lekarskie lub psychologiczne wydane w trybie odwołania jest ostateczne.

Art. 15i [Upoważnienie do kontroli] ¹⁹⁾

1. Kontrolę wykonywania i dokumentowania badań lekarskich lub psychologicznych oraz wydawanych orzeczeń lekarskich lub psychologicznych przeprowadza wojewoda właściwy ze względu na miejsce wydania orzeczenia lekarskiego lub psychologicznego.
2. Kontrolę przeprowadzają odpowiednio lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony, posiadający pisemne upoważnienie właściwego wojewody, zwani dalej „osobami upoważnionymi”.
3. Upoważnienie zawiera:
 - 1) datę wydania upoważnienia;
 - 2) numer upoważnienia;
 - 3) imię i nazwisko oraz numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby upoważnionej;
 - 4) powołanie podstawy prawnej kontroli;
 - 5) nazwę i adres podmiotu kontrolowanego;
 - 6) zakres kontroli;
 - 7) miejsce i termin przeprowadzenia kontroli.
4. Osoby upoważnione przy wykonywaniu czynności kontrolnych, za okazaniem upoważnienia, mają prawo:
 - 1) wstępu do pomieszczeń, w których są wykonywane badania;
 - 2) żądania ustnych i pisemnych wyjaśnień oraz dokumentacji odpowiednio od lekarza upoważnionego lub psychologa upoważnionego wykonującego badania albo od kierownika podmiotu wykonującego badania;
 - 3) udziału w czynnościach związanych z przeprowadzaniem badań;
 - 4) wglądu do dokumentacji medycznej;
 - 5) zabezpieczania dowodów.
5. Odpowiednio lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony, których czynności są przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – również kierownik tego podmiotu są obowiązani do:
 - 1) niezwłocznego przedstawiania na żądanie osoby upoważnionej wszelkich dokumentów i materiałów niezbędnych do przeprowadzenia kontroli oraz zapewnienia terminowego udzielania wyjaśnień;
 - 2) zapewnienia warunków i środków niezbędnych do sprawnego przeprowadzenia kontroli, w szczególności udostępniania, w miarę możliwości, oddzielnych pomieszczeń z odpowiednim wyposażeniem;
 - 3) sporządzenia na żądanie osoby upoważnionej niezbędnych do kontroli odpisów, kserokopii lub wyciągów z dokumentów oraz zestawień i obliczeń opartych na dokumentach.

Art. 15j [Protokół z czynności kontrolnych] ²⁰⁾

1. Z przeprowadzanych czynności kontrolnych sporządza się protokół, który zawiera:
 - 1) imię i nazwisko oraz adres miejsca zamieszkania albo nazwę oraz adres siedziby;
 - 2) adres miejsca wykonywania badań;
 - 3) datę rozpoczęcia i zakończenia czynności kontrolnych;
 - 4) imiona i nazwiska osób upoważnionych;
 - 5) opis stanu faktycznego;
 - 6) stwierdzone nieprawidłowości;
 - 7) wnioski osób upoważnionych;
 - 8) datę i miejsce sporządzenia protokołu;
 - 9) informację o braku zastrzeżeń albo informację o odmowie podpisania protokołu oraz o przyczynie tej odmowy.

2. Protokół podpisują osoby upoważnione oraz odpowiednio lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony, których czynności były przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – również kierownik tego podmiotu.
3. Jeżeli po sporządzeniu protokołu, a przed jego podpisaniem, odpowiednio lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony, których czynności były przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – również kierownik tego podmiotu zgłosi umotywowane zastrzeżenia co do faktów stwierdzonych w trakcie kontroli i opisanych w protokole, osoby wykonujące czynności kontrolne są obowiązane zbadać dodatkowo te fakty i uzupełnić protokół.
4. Zgłoszenie zastrzeżeń, o których mowa w ust. 3, nie stanowi przeszkody do podpisania protokołu przez osoby upoważnione.
5. Protokół kontroli sporządza się w dwóch egzemplarzach, z których jeden egzemplarz przekazuje się odpowiednio lekarzowi upoważnionemu albo psychologowi upoważnionemu, których czynności były przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – kierownikowi tego podmiotu.
6. Odpowiednio lekarz upoważniony lub psycholog upoważniony, których czynności były przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – również kierownik tego podmiotu, w terminie 7 dni od dnia otrzymania protokołu, ma prawo do wniesienia zastrzeżeń co do sposobu przeprowadzenia czynności kontrolnych oraz ustaleń zawartych w protokole.
7. Na podstawie ustaleń kontroli wojewoda może przedstawić odpowiednio lekarzowi upoważnionemu lub psychologowi upoważnionemu, których czynności były przedmiotem kontroli, a jeżeli badania były wykonywane w podmiocie leczniczym – również kierownikowi tego podmiotu, w wystąpieniu pokontrolnym, zalecenia pokontrolne nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i określa termin ich wykonania.
8. W przypadku nieusunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w terminie, o którym mowa w ust. 7, wojewoda składa wniosek do właściwego komendanta wojewódzkiego Policji prowadzącego rejestr o wykreślenie z rejestru lekarzy upoważnionych lub z rejestru psychologów upoważnionych odpowiednio lekarza upoważnionego lub psychologa upoważnionego, których czynności były przedmiotem kontroli.

Art. 15k [Odesłanie] ²¹⁾ W sprawach dotyczących sposobu postępowania z dokumentacją związaną z badaniami psychologicznymi, o których mowa w art. 15a ust. 3 i 4, stosuje się przepisy wydane na podstawie art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1184).

Art. 15l [Delegacja dla ministra] ²²⁾ Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) zakres i formę prowadzenia szkoleń pozwalających na uzyskanie dodatkowych kwalifikacji, o których mowa w art. 15b ust. 1 pkt 3 i art. 15c ust. 1 pkt 3;
- 2) jednostki uprawnione do prowadzenia szkoleń, o których mowa w pkt 1;
- 3) sposób oceny stanu narządu wzroku;
- 4) wzory:
 - a) orzeczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 15f ust. 1 i art. 15h ust. 7,
 - b) karty badania lekarskiego, o której mowa w art. 15f ust. 3,
 - c) orzeczenia psychologicznego, o którym mowa w art. 15g ust. 1 i art. 15h ust. 7,
 - d) zaświadczenia o wpisie do rejestru lekarzy upoważnionych i zaświadczenia o wpisie do rejestru psychologów upoważnionych,
 - e) pieczęci używanych przez lekarza upoważnionego lub psychologa upoważnionego – mając na względzie właściwe przygotowanie lekarzy upoważnionych i psychologów upoważnionych, sprawny obieg dokumentacji oraz jednolitość stosowanych wzorów.

Art. 16 [Egzamin]

1. Osoba, która występuje z podaniem o wydanie pozwolenia na broń, jest obowiązana zdać egzamin przed komisją powołaną przez właściwy organ Policji ze znajomości przepisów dotyczących posiadania i używania danej broni oraz z umiejętności posługiwania się tą bronią.
2. Od egzaminu, o którym mowa w ust. 1, zwolnieni są funkcjonariusze Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Celnej, Biura Ochrony Rządu, Służby Więziennej, funkcjonariusze lub pracownicy innych państwowych formacji uzbrojonych i żołnierze zawodowi Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, członkowie Polskiego Związku Łowieckiego – w zakresie broni myśliwskiej, oraz członkowie Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego posiadający licencję zezwalającą na uprawianie strzelectwa sportowego – w zakresie broni sportowej, jeżeli zdali taki egzamin na podstawie odrębnych przepisów.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania i zakres przedmiotowy egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej oraz stawki odpłatności za egzamin. Egzamin powinien składać się z części teoretycznej, dotyczącej znajomości przepisów w zakresie zgodnego z prawem posiadania i używania danej

broni, oraz z części praktycznej, dotyczącej umiejętności posługiwania się tą bronią, a stawki odpłatności za egzamin powinny być zróżnicowane w zależności od celu, w jakim ma być wydane pozwolenie na broń.

Art. 17 [Odmowa wydania pozwolenia]

1. Właściwy organ Policji może odmówić wydania pozwolenia na broń osobie, która naruszyła:
 - 1) warunki określone w pozwoleniu na broń, o których mowa w art. 10 ust. 7;
 - 2) obowiązek rejestracji broni, o którym mowa w art. 13 ust. 1;
 - 3) obowiązek zawiadomienia o utracie broni, o którym mowa w art. 25;
 - 4) obowiązek zawiadomienia o zmianie miejsca stałego pobytu, o którym mowa w art. 26;
 - 5) zasady przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji oraz ich noszenia, o których mowa w art. 32.
2. Właściwy organ Policji może odmówić wydania pozwolenia na broń osobie, której cofnięto pozwolenie na broń na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 4.
3. Właściwy organ Policji odmawia wydania pozwolenia na broń osobie, która nie zdała egzaminu, o którym mowa w art. 16 ust. 1.
4. Właściwy organ Policji odmawia wydania pozwolenia na broń osobie, która nie przedstawiła orzeczenia lekarskiego i psychologicznego, o którym mowa w art. 15 ust. 3.

Art. 18 [Cofnięcie pozwolenia]

1. Właściwy organ Policji cofa pozwolenie na broń, jeżeli osoba, której takie pozwolenie wydano:
 - 1) nie przestrzega warunków określonych w pozwoleniu na broń, o których mowa w art. 10 ust. 7;
 - 2) należy do osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2–6;
 - 3) naruszyła obowiązek zawiadomienia o utracie broni, o którym mowa w art. 25;
 - 4) przemieszcza się z rozładowaną bronią albo nosi broń, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowej albo środka zastępczego.
2. ²³⁾ Przepisy ust. 1 pkt 2–4 stosuje się odpowiednio do osób dopuszczonych do posiadania broni, o których mowa w art. 30 ust. 1.
3. Osobom posiadającym zarejestrowaną broń pneumatyczną w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4, unieważnia się kartę rejestracyjną broni.
4. Właściwy organ Policji może cofnąć pozwolenie na broń, jeżeli ustały okoliczności faktyczne, które stanowiły podstawę do jego wydania.
5. Właściwy organ Policji może cofnąć pozwolenie na broń w przypadku naruszenia przez osobę posiadającą pozwolenie:
 - 1) obowiązku rejestracji broni, o którym mowa w art. 13 ust. 1;
 - 2) obowiązku poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym i przedstawienia orzeczeń lekarskiego i psychologicznego, o których mowa w art. 15 ust. 3–5;
 - 3) obowiązku zawiadomienia właściwego organu Policji o zmianie miejsca stałego pobytu, o którym mowa w art. 26;
 - 4) zasad przechowywania, noszenia oraz ewidencjonowania broni i amunicji, o których mowa w art. 32;
 - 5) wymogu uzyskania zgody na wywóz broni i amunicji za granicę, o którym mowa w art. 38;
 - 6) zasady, o której mowa w art. 45;
 - 7) zakazu użyczenia broni osobie nieupoważnionej.
6. Przepisy ust. 5 pkt 2–3 i 6 stosuje się odpowiednio do osób posiadających dopuszczenie do posiadania broni.
7. Osobom posiadającym zarejestrowaną broń pneumatyczną w przypadkach, o których mowa w ust. 5 pkt 2–6, można unieważnić kartę rejestracyjną broni.
8. Osoba, której cofnięto pozwolenie na broń, dopuszczenie do posiadania broni lub której unieważniono kartę rejestracyjną broni, jest zobowiązana – w terminie 7 dni od dnia otrzymania ostatecznej decyzji o cofnięciu pozwolenia na broń, dopuszczenia do posiadania broni lub unieważnienia karty – zwrócić dokumenty potwierdzające legalność posiadania broni i amunicji do właściwego organu Policji.

Art. 19 [Przejęcie broni do depozytu]

1. Osobie posiadającej broń zgodnie z przepisami ustawy Policja, a w przypadku żołnierzy zawodowych Żandarmeria Wojskowa, może za pokwitowaniem odebrać broń i amunicję oraz dokumenty potwierdzające legalność posiadania broni w przypadku ujawnienia:
 - 1) okoliczności, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 1–2 i 4 oraz ust. 5, w zakresie broni palnej,
 - 2) okoliczności, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 i 4 oraz ust. 5 pkt 2–6, w zakresie zarejestrowanej broni pneumatycznej – a zwłoka zagrażałaby bezpieczeństwu publicznemu.
- 1a. Policja, a w przypadku żołnierzy zawodowych Żandarmeria Wojskowa, może za pokwitowaniem odebrać broń i amunicję oraz dokumenty potwierdzające legalność posiadania broni osobie posiadającej broń zgodnie z przepisami, przeciwko której toczy się postępowanie karne o przestępstwa określone w art. 15 ust. 1 pkt 6, do czasu prawomocnego zakończenia tego postępowania, na okres nie dłuższy niż 3 lata.

2. Broń oraz dokumenty, o których mowa w ust. 1 oraz 1a, niezwłocznie przekazuje się do depozytu właściwemu organowi Policji albo Żandarmerii Wojskowej.
3. Uprawnienia i obowiązki, o których mowa w ust. 1, 1a oraz 2, realizuje także Straż Graniczna na obszarze przejścia granicznego i w strefie nadgranicznej.

Art. 20 [Tryb cofnięcia pozwolenia] Cofnięcie pozwolenia na broń, dopuszczenia do posiadania broni oraz unieważnienie karty rejestracyjnej broni pneumatycznej następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 21 [Zbywanie broni i amunicji]

1. Dopuszcza się zbywanie broni i amunicji do tej broni pomiędzy osobami posiadającymi pozwolenie na ten sam rodzaj broni.
2. Zbywający broń i amunicję do tej broni obowiązany jest niezwłocznie powiadomić pisemnie o tym fakcie właściwy organ Policji.

Art. 22 [Nakaz zbycia broni i amunicji]

1. Osoba, która utraciła uprawnienie do posiadania broni lub której unieważniono kartę rejestracyjną broni pneumatycznej, jest obowiązana niezwłocznie zbyć broń i amunicję do tej broni.
 - 1a. Za wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, uważa się także pozbawienie broni palnej cech użytkowych.
2. Zbycie broni, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić za pośrednictwem przedsiębiorcy uprawnionego do obrotu bronią lub w sposób, o którym mowa w art. 21.
3. Jeżeli broń nie zostanie zbyta w terminie 30 dni, należy ją złożyć wraz z amunicją do depozytu właściwego organu Policji.
4. Złożenie broni i amunicji do depozytu nie stanowi przeszkody do ich zbycia w trybie, o którym mowa w ust. 2.

Art. 23 [Deponowanie broni i amunicji]

1. Koszty związane z deponowaniem broni i amunicji ponosi:
 - 1) Policja lub Żandarmeria Wojskowa – w przypadku przejęcia jej do depozytu, w trybie określonym w art. 19 ust. 1, 1a oraz ust. 3 lub art. 36 ust. 3, oraz przekazania do depozytu przez znalazcę;
 - 2) osoba, która utraciła prawo do jej posiadania, deponująca ją w trybie określonym w art. 22 ust. 3;
 - 3) osoba deponująca, która weszła w jej posiadanie po osobie zmarłej;
 - 4) osoba deponująca ją w trybie, o którym mowa w art. 41 ust. 2, art. 42 ust. 5, art. 43 ust. 5 oraz w art. 54.
2. Osoba składająca do depozytu broń, amunicję, z wyjątkiem znalazcy tej broni lub amunicji, w zakresie tej broni może:
 - 1) wyrazić zgodę na jej zniszczenie – do protokołu przyjęcia broni oraz amunicji;
 - 2) złożyć pisemny wniosek o zniszczenie broni oraz amunicji;
 - 3) złożyć pisemne oświadczenie woli o przeniesieniu własności broni oraz amunicji na rzecz Skarbu Państwa.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, opłaty związane z deponowaniem broni i amunicji są pobierane po upływie roku od dnia ich złożenia do depozytu.

Art. 24 [Upoważnienie] Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej oraz z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady deponowania i niszczenia broni i amunicji w depozycie Policji, Żandarmerii Wojskowej lub organu celnego, o którym mowa w art. 37 ust. 3, oraz stawki odpłatności za ich przechowywanie w depozycie, z uwzględnieniem zapewnienia protokolarnego przejęcia broni i amunicji do depozytu, prowadzenia ich ewidencji oraz utrzymywania w odpowiednim stanie technicznym, a także sposobu i trybu postępowania Policji i Żandarmerii Wojskowej lub organu celnego ze zdeponowaną bronią i amunicją, w tym nienadającą się do dalszego użytku, w przypadku wyrażenia zgody lub wniosku o ich zniszczenie lub przeniesienia własności broni lub amunicji na rzecz Skarbu Państwa przez osobę deponującą.

Art. 25 [Utrata broni] Posiadacz broni w przypadku jej utraty jest zobowiązany niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili stwierdzenia utraty broni, zawiadomić o tym Policję albo Żandarmerię Wojskową.

Art. 26 [Zmiana miejsca zamieszkania] Osoba posiadająca pozwolenie na broń lub posiadająca broń podlegającą rejestracji, która nie wymaga pozwolenia na broń, jest obowiązana w razie zmiany miejsca stałego pobytu zawiadomić o tym fakcie pisemnie, w terminie 14 dni od dnia zmiany miejsca stałego pobytu, organ Policji właściwy ze względu na nowe miejsce stałego pobytu.

Art. 27 [Kontrola wydawania pozwoleń]

1. Właściwe organy Policji, a w stosunku do żołnierzy zawodowych – właściwe organy wojskowe, są uprawnione do kontroli wykonywania obowiązków wynikających z przepisów ustawy przez osoby oraz podmioty, o których mowa w art. 29 ust. 1.

2. Komendant Główny Policji, z zastrzeżeniem ust. 3, prowadzi rejestr zawierający:
 - 1) dane osobowe osób:
 - a) posiadających pozwolenie na broń,
 - b) dopuszczonych do posiadania broni, posiadających legitymację osoby dopuszczonej do posiadania broni,
 - c) ubiegających się o pozwolenie na broń lub dopuszczenie do posiadania broni,
 - d) posiadających kartę rejestracyjną broni;
 - 2) dane dotyczące podmiotów, o których mowa w art. 29 ust. 1;
 - 3) urzędowe informacje i opinie o tych osobach i podmiotach sporządzone w związku ze sprawami pozwoleń na broń;
 - 4) określenie liczby posiadanych przez te osoby lub podmioty egzemplarzy broni oraz jej rodzaju i cech identyfikacyjnych.
- 2a. Dane osobowe, o których mowa w ust. 2 pkt 1, obejmują:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) imię ojca i imię matki;
 - 3) miejsce i datę urodzenia;
 - 4) adres miejsca stałego pobytu;
 - 5) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL).
3. Dane osobowe żołnierzy zawodowych posiadających pozwolenie na broń, urzędowe informacje i opinie o tych osobach sporządzone w związku ze sprawami pozwoleń na broń oraz liczba posiadanych przez te osoby egzemplarzy broni, rodzaj i cechy identyfikacyjne tej broni podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej.
4. Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej przekazuje raz w roku, w terminie do 1 marca, Komendantowi Głównemu Policji informację o liczbie pozwoleń na broń wydanych w roku poprzednim, wraz z informacją o liczbie egzemplarzy i rodzajach broni, na które pozwolenia te zostały wydane.
5. Polski Związek Łowiecki i zarządy stowarzyszeń strzeleckich są obowiązane do corocznego składania właściwym organom Policji aktualnych wykazów członków uprawiających łowiectwo lub strzelectwo z użyciem własnej broni oraz do powiadamiania tych organów o wykluczeniu wymienionych członków tych organizacji w terminie 30 dni od dnia wykluczenia.
6. Wykaz, o którym mowa w ust. 5, obejmuje imię i nazwisko, numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) oraz adres miejsca stałego pobytu.
7. Przepisy ust. 2a pkt 5 i ust. 6, w zakresie odnoszącym się do numeru ewidencyjnego Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), nie dotyczą obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którym nie został on nadany.

Art. 28 [Użyczenie w celach łowieckich i sportowych] Broni odpowiadającej celom łowieckim i broni odpowiadającej celom sportowym oraz amunicji do takiej broni można użyczać osobom posiadającym pozwolenie na broń wydane w celach łowieckich lub sportowych.

Art. 29 [Pozwolenie na broń na okaziciela]

1. Świadczenie broni może być wydane:
 - 1) przedsiębiorcom i jednostkom organizacyjnym, którzy na podstawie odrębnych przepisów powołali wewnętrzne służby ochrony, jeżeli broń jest niezbędna do wykonywania przez te służby zadań wynikających z planu ochrony;
 - 2) przedsiębiorcom, którzy uzyskali koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, jeżeli broń jest im niezbędna w zakresie i formach określonych w koncesji;
 - 3) podmiotom prowadzącym strzelnicę;
 - 4) szkołom, organizacjom sportowym i łowieckim, stowarzyszeniom obronnym w celu szkolenia i realizacji ćwiczeń strzeleckich lub innym placówkom oświatowym oraz organizatorom kursów, kształcącym w zawodzie pracownika ochrony;
 - 5) podmiotom wykonującym zadania związane z realizacją filmów i innych przedsięwzięć artystycznych;
 - 6) urzędom, instytucjom, zakładom, przedsiębiorcom i innym podmiotom, których pracownikom broń jest niezbędna do ochrony osobistej w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków pracowniczych związanych ze szczególnym narażeniem na zamachy przeciwko życiu lub zdrowiu;
 - 7) podmiotom, którym broń jest niezbędna w celach wzywania pomocy, ratowniczych, poszukiwawczych oraz sygnalizowania rozpoczęcia konkurencji w zawodach sportowych.
2. Świadczenie broni na broń szczególnie niebezpieczną, o której mowa w art. 10 ust. 5 pkt 1, może być wydane wyłącznie podmiotom, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, oraz organizatorom kursów, kształcącym w zawodzie pracownika ochrony.
3. Podmioty, o których mowa w ust. 1, po uzyskaniu świadectwa broni mogą nabywać broń i amunicję na zasadach określonych w art. 12 ust. 2 i art. 14 albo wynajmować broń od Policji lub Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 30 [Inne osoby dopuszczone do posiadania]

1. ²⁴⁾ Osoby fizyczne mogą posługiwać się bronią podmiotów, o których mowa w art. 29 ust. 1, przy wykonywaniu zadań wymienionych w tym przepisie, po uzyskaniu dopuszczenia do posiadania broni z zachowaniem zasad określonych w art. 15 ust. 1–5 i art. 16 ust. 1 i 2 oraz zatrudnieniu przez te podmioty.
- 1a. Wymóg zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy osób posiadających licencję zawodnika, trenera lub sędziego strzelectwa sportowego, nadaną przez polski związek sportowy w rozumieniu odrębnych przepisów, ubiegających się o dopuszczenie do posiadania broni podczas uczestnictwa, organizacji lub przeprowadzania strzeleckich zawodów sportowych.
- 1b. Osoby, o których mowa w ust. 1a, są zwolnione z egzaminu w zakresie broni sportowej określonego w art. 16 ust. 1, jeśli zdały taki egzamin na podstawie odrębnych przepisów.
2. Dopuszczenie do posiadania broni następuje w drodze decyzji administracyjnej, wydawanej przez właściwy organ Policji.
3. ²⁵⁾ (*uchylony*)
4. ²⁶⁾ Legalność posiadania broni przez osoby, o których mowa w ust. 1, potwierdza się w legitymacji osoby dopuszczonej do posiadania broni.

Art. 31 [Upoważnienie]

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzory: legitymacji posiadacza broni, zaświadczenia uprawniającego do nabycia broni, legitymacji osoby dopuszczonej do posiadania broni i świadectwa broni oraz karty rejestracyjnej broni. Legitymacje i zaświadczenia powinny zawierać dane umożliwiające jednoznaczną identyfikację osoby oraz rodzaju broni.
2. Minister Obrony Narodowej oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych określą, w drodze rozporządzenia, organy wojskowe właściwe do wydawania pozwoleń na broń podległym im żołnierzom zawodowym i kontroli wykonywania obowiązków wynikających z przepisów ustawy przez osoby, które uzyskały pozwolenie na broń, oraz do prowadzenia rejestru, o którym mowa w art. 27 ust. 3.

Art. 32 [Zasady przechowywania i noszenia broni]

1. Broń i amunicję należy przechowywać i nosić w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osób nieuprawnionych.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej oraz *ministrem właściwym do spraw kultury* ²⁷⁾, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i warunki przechowywania, noszenia oraz ewidencjonowania broni i amunicji, z wyłączeniem podmiotów, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2, z uwzględnieniem zabezpieczeń uniemożliwiających dostęp do broni i amunicji osobom trzecim.

Art. 33 [Zakaz noszenia broni]

1. Jeżeli interes bezpieczeństwa państwa lub porządek publiczny tego wymagają, minister właściwy do spraw wewnętrznych może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, na obszarze całego państwa lub na określonych obszarach, na czas określony, w odniesieniu do wszelkiej broni lub niektórych jej rodzajów zakaz jej noszenia lub przemieszczania w stanie rozładowanym.
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy wszystkich osób posiadających broń zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, z wyłączeniem osób posiadających broń na podstawie świadectwa broni wydanego podmiotom, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1, 2 i 6, oraz z wyłączeniem osób, o których mowa w art. 39 ust. 1 i w art. 40.

Rozdział 3.

Przewóz przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywóz z zagranicy i wywóz za granicę broni i amunicji oraz zasady posiadania broni i amunicji przez cudzoziemców

Art. 34 [Zasady przewozu]

1. Przewóz broni i amunicji przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić na podstawie zaświadczenia wydanego przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którzy posiadają Europejską kartę broni palnej.

Art. 35 [Przewożenie środkami transportu publicznego]

1. Przewożenie broni i amunicji środkami transportu publicznego, z zastrzeżeniem ust. 2, jest dopuszczalne przy zachowaniu niezbędnych środków bezpieczeństwa, pod warunkiem że broń i amunicja są zabezpieczone w sposób uniemożliwiający powstanie zagrożenia życia, zdrowia lub mienia.

2. Przewożenie broni i amunicji w kabinach pasażerskich statków powietrznych przez osoby inne niż specjalnie do tego upoważnione na podstawie odrębnych przepisów jest zakazane.
3. Minister właściwy do spraw transportu oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych określają, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i warunki przewożenia broni i amunicji środkami transportu publicznego, w sposób uniemożliwiający powstanie zagrożenia życia, zdrowia lub mienia.

Art. 36 [Przesyłanie broni za pośrednictwem]

1. Dopuszcza się przesyłanie broni lub amunicji za pośrednictwem operatorów świadczących usługi pocztowe, o ile świadczą oni tego rodzaju usługi.
2. Przesyłanie broni lub amunicji za pośrednictwem innych podmiotów niż określone w ust. 1 jest zakazane.
3. Organy celne, a także przewożące przesyłki podmioty, inne niż określone w ust. 1, w razie stwierdzenia naruszenia zakazu, o którym mowa w ust. 2, zatrzymują przesyłkę, zawiadamiając o tym najbliższy organ Policji, który niezwłocznie protokolarnie przejmuje broń lub amunicję do depozytu.
4. Operator świadczący usługi pocztowe, któremu zlecono przesłanie broni palnej lub amunicji:
 - 1) z innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 2) z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
 - 3) przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach transakcji realizowanej na obszarze Unii Europejskiej – jest obowiązany posiadać zgodę przewozową oraz kopię uprzedniej zgody przewozowej.
5. W przypadkach innych niż określone w ust. 4 operator świadczący usługi pocztowe, któremu zlecono przesłanie broni lub amunicji, jest obowiązany posiadać kopie dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni lub amunicji przez zbywcę i nabywcę, o ile dokumenty takie są wymagane.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określają, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb i warunki przesyłania broni lub amunicji za pośrednictwem operatorów świadczących usługi pocztowe, z uwzględnieniem:
 - 1) zapewnienia możliwości zlokalizowania przesyłanej broni lub amunicji przez organ Policji;
 - 2) poddania tej broni odprawie celnej.

Art. 37 [Przywóz broni przez obywateli polskich]

1. Przywóz broni i amunicji, z państw niebędących państwami członkowskimi Unii Europejskiej, przez obywateli polskich wymaga uprzedniego wydania zaświadczenia przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1, przekraczając zewnętrzną granicę Unii Europejskiej, zobowiązane są do pisemnego zgłoszenia właściwemu organowi celnemu przywozu broni i amunicji. Organ ten niezwłocznie przekazuje informacje zawarte w zgłoszeniu właściwemu organowi Policji.
3. Jeżeli osoby, o których mowa w ust. 1, nie posiadają pozwoleń na broń, są obowiązane niezwłocznie złożyć przywożoną broń i amunicję do depozytu właściwego organu celnego, a także, w terminie 14 dni od dnia przywozu broni na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wystąpić do właściwego organu Policji z wnioskiem o wydanie pozwolenia na broń.
4. Koszty związane z deponowaniem broni i amunicji w trybie, o którym mowa w ust. 3, ponosi osoba składająca broń i amunicję do depozytu.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór zgłoszenia oraz tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 2. Zgłoszenie powinno zawierać dane, które pozwolą na jednoznaczną identyfikację osoby przywożącej broń i amunicję, a także jednoznaczną identyfikację tej broni i amunicji.

Art. 37a [Uprzednia zgoda przewozowa]

1. Osobom deklarującym zakup broni palnej lub amunicji w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej właściwy terytorialnie komendant wojewódzki Policji, na ich wniosek, poświadczą uprzednią zgodę przewozową.
2. Uprzednia zgoda przewozowa powinna zawierać w szczególności:
 - 1) wskazanie państwa początkowego i docelowego transakcji;
 - 2) nazwę lub imię i nazwisko zbywcy i nabywcy broni palnej lub amunicji;
 - 3) siedzibę i adres lub miejsce zamieszkania i adres zbywcy i nabywcy broni palnej lub amunicji;
 - 4) adres, na który broń palna lub amunicja ma być dostarczona;
 - 5) dane techniczne pozwalające na jednoznaczną identyfikację broni palnej lub amunicji;
 - 6) liczbę egzemplarzy broni palnej lub sztuk amunicji.
3. Organ, o którym mowa w ust. 1, poświadczą uprzednią zgodę przewozową w terminie nie dłuższym niż 5 dni od dnia jej wpływu do tego organu.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór uprzedniej zgody przewozowej, z uwzględnieniem danych, o których mowa w ust. 2, w taki sposób, aby zawierała ona elementy umożliwiające jednoznaczną identyfikację broni palnej i stron transakcji oraz miejsca przeznaczone na dokonywanie wpisów poświadczających legalność transakcji.

Art. 38 [Wywóz broni i amunicji]

1. Wywóz broni i amunicji za granicę przez obywateli polskich wymaga zgody właściwego organu Policji.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku wydania Europejskiej karty broni palnej, uprawniającej do wwozu broni na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej.

Art. 39 [Członkowie misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych]

1. Członkowie misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych oraz osoby zrównane z nimi na podstawie porozumień międzynarodowych mogą posiadać broń i amunicję na podstawie porozumień międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności w celach:
 - 1) ochrony osobistej;
 - 2) łowieckich;
 - 3) sportowych;
 - 4) kolekcjonerskich;
 - 5) pamiątkowych.
2. Cudzoziemcom, o których mowa w ust. 1, właściwy organ Policji wydaje terminowe pozwolenie na broń na okres pełnienia przez te osoby funkcji w misjach dyplomatycznych i urzędach konsularnych w Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz minister właściwy do spraw zagranicznych określają, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki wydawania pozwoleń na broń cudzoziemcom, o których mowa w ust. 1, z uwzględnieniem wymogu przedstawienia dokumentu o charakterze pozwolenia na broń, wydanego cudzoziemcowi przez właściwy organ państwa, którego jest obywatelem.

Art. 40 [Inni cudzoziemcy] Cudzoziemcy niewymienieni w art. 39 ust. 1 mogą posiadać broń i amunicję, jeżeli są one niezbędne do wykonywania czynności związanych z ochroną misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, przedstawicielstw organizacji międzynarodowych, członków oficjalnych delegacji zagranicznych, a także do innych celów wynikających z porozumień międzynarodowych lub z zasady wzajemności, z uwzględnieniem przepisu art. 39 ust. 2 i przepisów wydanych na podstawie art. 39 ust. 3.

Art. 41 [Zaświadczenie dla cudzoziemców]

1. Przywóz broni i amunicji z zagranicy oraz jej wywóz za granicę przez cudzoziemców, o których mowa w art. 39 ust. 1 i art. 40, wymagają uprzedniego wydania zaświadczenia przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej. Zaświadczenie zastępuje pozwolenie na broń na okres do 30 dni od dnia przywozu broni i amunicji.
2. Jeżeli upłynął termin ważności zaświadczenia, o którym mowa w ust. 1, broń i amunicja podlegają niezwłocznemu złożeniu do depozytu organu Policji właściwego ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.
3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach właściwy organ Policji może wydać cudzoziemcowi zaświadczenie zastępujące pozwolenie na broń oraz uprawniające do wywozu broni i amunicji, określając termin ważności tego zaświadczenia nie dłuższy niż 14 dni.
4. Jeżeli cudzoziemcy, o których mowa w art. 39 ust. 1 i art. 40, nie spełniają warunków określonych w ust. 1 i 2, broń i amunicja podlegają zatrzymaniu przez właściwy organ Straży Granicznej lub organ celny i protokolarnemu przekazaniu organowi Policji właściwemu ze względu na miejsce przekraczania granicy przez tych cudzoziemców.

Art. 42 [Specjalne zaświadczenia dla cudzoziemców]

1. Cudzoziemcy przybywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą przywozić i wywozić broń odpowiadającą celom łowieckim, a także amunicję do niej w liczbie nieprzekraczającej łącznie 100 sztuk, o ile broń i amunicja mają służyć do polowań organizowanych na podstawie odrębnych przepisów.
2. Cudzoziemcy przybywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu wzięcia udziału w imprezach sportowych, których regulamin wymaga użycia broni lub w celu wzięcia udziału w rekonstrukcji historycznej, a także w przygotowaniach do takich imprez, mogą przywozić i wywozić broń odpowiadającą celom sportowym lub rekonstrukcji historycznej oraz amunicję do tej broni w ilościach określonych w zaproszeniu organizatorów imprez sportowych lub rekonstrukcji historycznych.
 - 2a. Cudzoziemcy przybywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą przywozić i wywozić broń sygnałową, jeżeli stanowi ona stałe wyposażenie jednostek pływających i statków powietrznych.
 - 2b. Organizator polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej z udziałem cudzoziemców przekazuje – co najmniej na 7 dni przed planowanym terminem polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej – komendantowi wojewódzkiemu Policji właściwemu ze względu na miejsce polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej, pisemną informację o planowanej dacie i miejscu polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej oraz przybliżonej liczbie uczestników.
- 2c. Cudzoziemiec będący obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na tym terytorium, może posiadać broń odpowiadającą celom łowieckim lub sportowym, a także amunicję do niej na podstawie Europejskiej karty broni palnej, wydanej przez właściwe władze tych państw, jeżeli broń ta jest wpisana do Europejskiej karty broni palnej i jej posiadanie nie jest zabronione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- 2d. Cudzoziemiec, o którym mowa w ust. 2c, w terminie 14 dni od chwili wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej informuje o przywozie broni palnej na podstawie Europejskiej karty broni palnej właściwego ze względu na miejsce pobytu komendanta wojewódzkiego Policji.
3. Przywóz oraz wywóz broni i amunicji przez cudzoziemców, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz 2a, odbywa się na podstawie zaświadczenia wydanego przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej, które zastępuje pozwolenie na broń na okres do 30 dni od dnia przywozu broni i amunicji.
- 3a. Przywóz oraz wywóz broni i amunicji przez cudzoziemców, o których mowa w ust. 1 i 2, będących obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej może nastąpić także bez zachowania warunku określonego w ust. 3, na podstawie Europejskiej karty broni palnej, wydanej przez właściwe władze tych państw, jeżeli broń ta jest wpisana do Europejskiej karty broni palnej i cudzoziemiec jest w stanie uzasadnić powód swojej podróży z bronią.
- 3b. Przywóz i wywóz broni palnej odpowiadającej innym celom niż te, o których mowa w ust. 1 i 2, lub amunicji przez cudzoziemców będących obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej może nastąpić na podstawie wpisu w Europejskiej karcie broni palnej, dokonanego przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej. Wpis w Europejskiej karcie broni palnej zastępuje zaświadczenie, o którym mowa w ust. 3.
4. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 3, uprawnia cudzoziemców do nabycia amunicji do broni określonej w tym zaświadczeniu.
- 4a. W przypadku, o którym mowa w ust. 3a, Europejska karta broni palnej uprawnia jej posiadacza do nabycia lub wywozu amunicji do broni określonej w tej karcie.
5. Jeżeli upłynął termin ważności zaświadczenia, o którym mowa w ust. 3, broń i amunicja podlegają niezwłocznemu złożeniu do depozytu organu Policji właściwego ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca.
6. W szczególnie uzasadnionych przypadkach właściwy organ Policji może wydać cudzoziemcowi zaświadczenie zastępujące pozwolenie na broń oraz uprawniające do wywozu broni i amunicji, określając termin ważności tego zaświadczenia nie dłuższy niż 30 dni. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.
7. Jeżeli cudzoziemcy, o których mowa w ust. 1 i 2, nie spełniają warunków określonych w ust. 1–3 i 5, broń i amunicja podlegają zatrzymaniu przez właściwy organ Straży Granicznej lub organ celny i protokolarnemu przekazaniu organowi Policji właściwemu ze względu na miejsce przekraczania granicy przez tych cudzoziemców.
8. Przepisy ust. 1–7 stosuje się odpowiednio do obywateli polskich mających miejsce stałego pobytu za granicą.

Art. 43 [Nabycie broni przez cudzoziemca]

1. Cudzoziemcy niebędący obywatelami Unii Europejskiej lub niewymienieni w art. 39 ust. 1 mogą nabywać i wywozić z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej broń lub amunicję, które zgodnie z przepisami ustawy mogą posiadać osoby fizyczne na podstawie pozwolenia na broń, jeżeli otrzymali:
 - 1) zaświadczenie uprawniające do nabycia określonego rodzaju oraz liczby egzemplarzy broni lub sztuk amunicji,
 - 2) zgodę na wywóz z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej broni lub amunicji – wydane na ich wniosek przez komendanta wojewódzkiego Policji, właściwego ze względu na miejsce nabycia broni lub amunicji.
2. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, zamieszcza się:
 - 1) imię i nazwisko, obywatelstwo, adres zamieszkania wnioskodawcy oraz rodzaj i numer jego dokumentu tożsamości;
 - 2) imię i nazwisko oraz adres lub nazwę, siedzibę i adres zbywcy broni lub amunicji;
 - 3) adres, pod który broń lub amunicja ma być dostarczona;
 - 4) informacje umożliwiające identyfikację broni, w szczególności rodzaj i typ broni, jej markę, kaliber, numer fabryczny;
 - 5) wskazanie sposobu wywozu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nabytej broni lub amunicji oraz wskazanie państw, przez których terytorium broń lub amunicja będzie przewożona;
 - 6) planowaną datę zakupu i wywozu broni lub amunicji z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przybycia z bronią do miejsca przeznaczenia za granicą.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, cudzoziemiec, o którym mowa w ust. 1, dołącza upoważnienie władz swojego państwa do nabycia danego rodzaju oraz liczby egzemplarzy broni lub sztuk amunicji, poświadczone przez właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Zgoda na wywóz broni lub amunicji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jest ważna przez 2 dni od chwili ich nabycia.
5. W przypadku niedotrzymania terminu, o którym mowa w ust. 4, broń lub amunicję składa się niezwłocznie do depozytu najbliższego komendanta wojewódzkiego Policji, który na podstawie dotychczasowej zgody na wywóz broni lub amunicji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wydaje kolejną zgodę na wywóz broni lub amunicji, z terminem ważności 2 dni.
6. Cudzoziemcy będący obywatelami innych niż Rzeczpospolita Polska państw członkowskich Unii Europejskiej mogą nabywać i wywozić z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej broń lub amunicję na podstawie zgody przewozowej, poświadczonej przez właściwego ze względu na miejsce nabycia broni lub amunicji komendanta wojewódzkiego Policji.
7. Zgoda przewozowa powinna zawierać w szczególności:

- 1) wskazanie państwa początkowego i docelowego transakcji;
 - 2) nazwę lub imię i nazwisko zbywcy i nabywcy broni palnej lub amunicji;
 - 3) siedzibę i adres lub miejsce zamieszkania i adres zbywcy i nabywcy broni palnej lub amunicji;
 - 4) adres, na który broń palna lub amunicja ma być dostarczona;
 - 5) dane techniczne pozwalające na jednoznaczną identyfikację broni palnej lub amunicji;
 - 6) liczbę egzemplarzy broni palnej lub sztuk amunicji;
 - 7) sposób przewozu broni palnej lub amunicji;
 - 8) datę rozpoczęcia i przewidywaną datę zakończenia przewozu broni palnej lub amunicji;
 - 9) wskazanie uprzedniej zgody przewozowej wydanej przez właściwe władze państwa docelowego transakcji.
8. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór zgody przewozowej, uwzględniający w szczególności elementy umożliwiające jednoznaczną identyfikację broni palnej i stron transakcji oraz miejsca przeznaczone na dokonywanie wpisów poświadczających legalność transakcji.
 9. Jeżeli cudzoziemiec nie spełnia warunków określonych w ustawie, broń lub amunicja podlega zatrzymaniu przez właściwy organ Straży Granicznej lub organ celny i protokolarnemu przekazaniu organowi Policji właściwemu ze względu na miejsce przekraczania granicy przez cudzoziemca.
 10. Właściwy organ celny niezwłocznie zawiadamia komendanta wojewódzkiego Policji, o którym mowa w ust. 1, o fakcie wywozu do państwa trzeciego innego niż państwo członkowskie Unii Europejskiej przez cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1, broni lub amunicji nabytej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
 11. Komendant wojewódzki Policji niezwłocznie zawiadamia Komendanta Głównego Policji o nabyciu broni lub amunicji przez cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1, oraz przekazuje kopie dokumentów, o których mowa w ust. 1–3.
 12. Komendant Główny Policji niezwłocznie zawiadamia właściwe władze państwa, które wydało cudzoziemcowi upoważnienie, o którym mowa w ust. 3, oraz państwa, przez których terytorium będzie odbywać się przewóz broni lub amunicji, a w przypadku gdy takie władze nie zostały wskazane – konsulów tych państw, o nabyciu broni lub amunicji przez cudzoziemca i zamiarze jej wywozu.
 13. Komendant Główny Policji prowadzi rejestr, który może być prowadzony łącznie z rejestrem, o którym mowa w art. 27 ust. 2, zawierający:
 - 1) dane osobowe cudzoziemców, o których mowa w art. 39 ust. 1, art. 40, art. 42 ust. 1 i 2 i art. 43 ust. 1 i 6, obejmujące:
 - a) nazwisko i imię,
 - b) miejsce i datę urodzenia,
 - c) adres miejsca stałego pobytu,
 - d) obywatelstwo;
 - 2) informacje urzędowe o terminowych pozwoleniach na broń, zaświadczeniach, zatrzymaniu broni lub amunicji i złożeniu jej do depozytu oraz inne informacje o przewozie przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przywozie z zagranicy i wywozie za granicę broni palnej lub amunicji przez cudzoziemców, wraz z danymi wymienionymi w ust. 1;
 - 3) rodzaj i numer dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy.
 14. Przepisy ust. 1 oraz 9–13 stosuje się odpowiednio do obywateli polskich mających miejsce stałego pobytu za granicą Rzeczypospolitej Polskiej.
 15. Komendant Główny Policji przekazuje właściwym władzom państw członkowskich Unii Europejskiej informacje o nabyciu broni lub amunicji przez cudzoziemca nie później niż w chwili przewozu broni lub amunicji przez granicę Rzeczypospolitej Polskiej.
 16. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb przekazywania przez Komendanta Głównego Policji właściwym władzom innych państw informacji związanych z nabyciem broni lub amunicji i ich przywozem na terytorium tych państw oraz przewozem broni lub amunicji przez ich terytorium, uwzględniając możliwość uzgadniania przez Komendanta Głównego Policji z właściwymi władzami innych państw warunków organizacyjnych i technicznych przekazywania takich informacji.

Art. 43a [Odmowa poświadczenia]

1. Komendant wojewódzki Policji odmawia poświadczenia uprzedniej zgody przewozowej i zgody przewozowej, jeżeli zachodzą okoliczności uzasadniające cofnięcie pozwolenia na broń.
2. Organem odwoławczym od decyzji komendanta wojewódzkiego Policji jest Komendant Główny Policji.
3. W zakresie nieuregulowanym niniejszą ustawą do przemieszczania broni między obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5a ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, z wyłączeniem art. 35e, art. 35g, art. 35h, art. 35i ust. 2, art. 35j, art. 35l oraz art. 35m.

Art. 44 [Upoważnienie] Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, określi, w drodze rozporządzenia, wzory dokumentów, o których mowa w art. 34, art. 37 ust. 1, art. 41 ust. 1 i 3, art. 42 ust. 3 i 6 oraz art. 43 ust. 1. Zaświadczenia i zgoda powinny zawierać opis przywożonej,

przewożonej lub wywożonej broni i amunicji, umożliwiającą ich jednoznaczną identyfikację, a także dane, które wraz z dokumentem paszportowym lub innym dokumentem uprawniającym do przekroczenia granicy państwa pozwolą na ustalenie tożsamości ich posiadacza.

Art. 44a [Odesłanie do ustawy] Zasady przemieszczania amunicji przez granice wewnętrzne państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw stowarzyszonych, przez przedsiębiorcę oraz przedsiębiorcę zagranicznego, określają przepisy ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego.

Rozdział 4. Strzelnice

Art. 45 [Broń do celów sportowych] Broń palna oraz inna broń zdolna do rażenia celów na odległość może być używana w celach szkoleniowych i sportowych tylko na strzelnicach.

Art. 46 [Funkcjonowanie strzelnic]

1. Strzelnice powinny być zlokalizowane, zbudowane i zorganizowane w sposób nienaruszający wymogów związanych z ochroną środowiska oraz wykluczający możliwość wydostania się poza ich obręb pocisku wystrzelonego z broni ze stanowiska strzeleckiego w sposób zgodny z regulaminem strzelnicy.
2. Szczegółowe zasady zachowania bezpieczeństwa na strzelnicy określa regulamin strzelnicy.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzorcowy regulamin bezpiecznego funkcjonowania strzelnic, uwzględniając warunki korzystania ze strzelnicy oraz sposób obchodzenia się z bronią i sposób zachowania się osób przebywających na strzelnicy.

Art. 47 [Zatwierdzenie regulaminu strzelnicy] Zatwierdzenie regulaminu strzelnicy następuje w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez właściwego wójta, burmistrza (prezydenta miasta).

Art. 48 [Upoważnienie] Minister właściwy do spraw ochrony środowiska określi, w drodze rozporządzenia, wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące budowy i użytkowania strzelnic.

Art. 49 [Wyłączenie] Przepisów rozdziału nie stosuje się do strzelnic Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz Biura Ochrony Rządu.

Rozdział 5. Przepisy karne

Art. 50 [Porzucenie broni lub amunicji] Kto porzuca broń palną lub amunicję, która pozostaje w jego dyspozycji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 51 [Wykroczenia]

1. Kto bez wymaganej rejestracji posiada broń pneumatyczną albo zbywa osobie nieuprawnionej broń pneumatyczną albo miotacz gazu obezwładniającego lub narzędzie albo urządzenie, którego używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu, podlega karze aresztu albo grzywny.
2. Tej samej karze podlega, kto:
 - 1) nie dopełnia obowiązku rejestracji broni albo obowiązku zdania broni i amunicji do depozytu;
 - 2) nie dopełnia obowiązku zawiadomienia Policji o utracie lub zbyciu innej osobie broni i amunicji do tej broni;
 - 3) posiadając pozwolenie na broń lub posiadając broń podlegającą rejestracji, która nie wymaga pozwolenia na broń, nie dopełnia obowiązku pisemnego zawiadomienia właściwego organu Policji o zmianie miejsca stałego pobytu w terminie 14 dni od dnia zmiany miejsca stałego pobytu;
 - 4) nosi broń, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu, środka odurzającego lub substancji psychotropowych albo środka zastępczego;
 - 5) przywozi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z państwa niebędącego państwem członkowskim Unii Europejskiej broń lub amunicję bez wymaganego zaświadczenia właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej lub nie dopełnia obowiązku pisemnego zgłoszenia przywozu broni lub amunicji przy przekraczaniu granicy;

- 5a) wywozi za granicę, do państwa niebędącego państwem członkowskim Unii Europejskiej, broń lub amunicję bez zgody właściwego organu Policji lub zaświadczenia zastępującego pozwolenie na broń oraz uprawniającego do wywozu broni;
 - 5b) przywozi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z państwa członkowskiego Unii Europejskiej albo wywozi z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa członkowskiego Unii Europejskiej broń palną lub amunicję, bez zgody przewozowej lub uprzedniej zgody przewozowej;
 - 5c) przywozi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z państwa członkowskiego Unii Europejskiej inną broń niż broń palna, bez wymaganego zaświadczenia właściwego konsula Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 5d) wywozi z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do państwa członkowskiego Unii Europejskiej inną broń niż broń palna bez zgody właściwego organu Policji;
 - 6) narusza zakaz przesyłania broni lub amunicji za pośrednictwem podmiotów innych niż operatorzy świadczący usługi pocztowe;
 - 7) przechowuje oraz nosi broń i amunicję w sposób umożliwiający dostęp do nich osób nieuprawnionych;
 - 8) przewozi broń lub amunicję środkami transportu publicznego, nie spełniając warunku prawidłowego zabezpieczenia broni i amunicji;
 - 9) przewozi broń i amunicję w kabinie pasażerskiego statku powietrznego, nie będąc osobą do tego upoważnioną na podstawie odrębnych przepisów;
 - 10) nosi broń, naruszając ograniczenie lub wykluczenie możliwości jej noszenia określone przez właściwy organ Policji w pozwoleniu na broń, albo nosi broń, naruszając zakaz jej noszenia wprowadzony przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych;
 - 11) używa w celach szkoleniowych lub sportowych broni zdolnej do rażenia celów na odległość poza strzelnicami;
 - 12) narusza przepisy regulaminu określającego zasady zachowania bezpieczeństwa na strzelnicy;
 - 13) nie dopełnił obowiązku zwrotu legitymacji osoby dopuszczonej do posiadania broni, legitymacji posiadacza broni, karty rejestracyjnej broni lub Europejskiej karty broni palnej;
 - 14) nie przekazuje komendantowi wojewódzkiemu Policji właściwemu ze względu na miejsce polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej pisemnej informacji o planowanej dacie i miejscu polowania, imprezy sportowej lub rekonstrukcji historycznej z udziałem cudzoziemców oraz przybliżonej liczbie uczestników biorących w nich udział.
3. Kto posiada broń, nie mając przy sobie:
 - 1) legitymacji posiadacza broni lub Europejskiej karty broni palnej albo innego dokumentu upoważniającego do posiadania broni,
 - 2) legitymacji osoby dopuszczonej do posiadania broni i świadectwa broni,
 - 3) podlega karze grzywny.
 4. W razie popełnienia wykroczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, można orzec przepadek broni i amunicji, chociażby przedmioty te nie stanowiły własności sprawcy.
 5. Orzekanie w sprawach, o których mowa w ust. 1–4, następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 6.

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 52 [Utrzymanie w mocy] Zachowują ważność pozwolenia na broń i legitymacje noszące nazwę „pozwolenie na broń”, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów.

Art. 53 [Sprawy w toku] Do niezakończonych decyzją ostateczną postępowań w sprawach pozwoleń na broń stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 54 [Posiadanie broni bez pozwolenia] Nie podlega karze, kto bez wymaganego pozwolenia posiada broń lub amunicję i w terminie do 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszego przepisu dobrowolnie zawiadomi o tym fakcie Policję oraz złoży broń i amunicję do jej depozytu.

Art. 55 [Derogacja] Traci moc ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz. U. Nr 6, poz. 43, z 1983 r. Nr 6, poz. 35, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 oraz z 1997 r. Nr 6, poz. 31, Nr 88, poz. 554 i Nr 114, poz. 740).

Art. 56 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 9 miesięcy od dnia ogłoszenia²⁸⁾, z wyjątkiem przepisu art. 54, który wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

**3. Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych
z dnia 9 listopada 1995 r. (Dz. U. 1996 Nr 10, poz. 55)
z dnia 20 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 298)**

(zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1331, Dz. U. z 2016 r. poz. 960)

W celu przeciwdziałania uzależnieniu od używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz ochrony zdrowia przed jego następstwami stanowi się, co następuje:

Art. 1 [Organy odpowiedzialne] Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ochrony zdrowia przed następstwami używania tytoniu oraz mogą wspierać w tym zakresie działalność medycznych samorządów zawodowych, organizacji społecznych, fundacji, instytucji i zakładów pracy, a także współdziałać z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi.

Art. 2 [Objaśnienie pojęć] ¹⁾ Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) aromat charakterystyczny – wyraźnie wyczuwalny zapach lub smak inny niż zapach lub smak tytoniu, wynikający z zastosowania dodatku lub kombinacji dodatków, w tym zapach lub smak owoców, przypraw, ziół, alkoholu, słodczy, mentolu lub wanilii, który jest odczuwalny przed spożyciem wyrobu tytoniowego lub w trakcie spożywania;
- 2) cygaretki – rodzaj małego cygara o maksymalnej wadze jednostkowej 3 g;
- 3) cygaro – zrolowany tytoń, który może być spożywany w drodze procesu spalania, przeznaczony do palenia wyłącznie w postaci:
 - a) tytoniu zrolowanego o zewnętrznym owinięciu z naturalnego tytoniu,
 - b) tytoniu zrolowanego z poszarpanym, wymieszanym wkładem, owiniętego liściem tytoniu w naturalnym kolorze cygara z odtworzonego tytoniu pokrywającym wyrób w całości, łącznie z filtrem, tam, gdzie zachodzi taka konieczność, ale nie ustnik, w przypadku cygar z ustnikiem, gdzie waga sztuki, wyłączając filtr lub ustnik, wynosi nie mniej niż 2,3 g i nie więcej niż 10 g, a obwód równy przynajmniej jednej trzeciej długości wynosi nie mniej niż 34 mm;
- 4) dodatek – substancję inną niż tytoń, dodaną do wyrobu tytoniowego, jego opakowania jednostkowego lub opakowania zbiorczego;
- 5) dystrybutor – przedsiębiorcę uczestniczącego w procesie dostarczania lub udostępniania papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych na dowolnym etapie, którego działalność nie wpływa na właściwości wyrobów związane z bezpieczeństwem ich używania;
- 6) importer – właściciela wyrobów tytoniowych lub powiązanych wyrobów, które zostały wprowadzone na terytorium Unii Europejskiej, lub osobę mającą prawo do rozporządzania tymi wyrobami;
- 7) konsument – osobę fizyczną działającą w celach niezwiązanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową;
- 8) maksymalny poziom – maksymalną ilość substancji, która może być zawarta w wyrobie tytoniowym, lub maksymalną ilość substancji wydzielanych przez wyrób tytoniowy mierzoną w miligramach, z tym że zawartość lub poziom może wynosić 0;
- 9) mieszane ostrzeżenie zdrowotne – ostrzeżenie zdrowotne składające się z połączenia ostrzeżenia tekstowego i odpowiadającej mu fotografii lub ilustracji;
- 10) nikotyna – alkaloidy nikotynowe;
- 11) nowatorski wyrób tytoniowy – wyrób tytoniowy inny niż papieros, tytoń do samodzielnego skręcania papierosów, tytoń fajkowy, tytoń do fajki wodnej, cygaro, cygaretki, tytoń do żucia, tytoń do nosa lub tytoń do stosowania doustnego;
- 12) opakowanie jednostkowe – najmniejsze wprowadzane do obrotu pojedyncze opakowanie wyrobu tytoniowego lub powiązanego wyrobu;
- 13) opakowanie zbiorcze – każde opakowanie, w którym wprowadza się do obrotu wyroby tytoniowe lub powiązane wyroby, zawierające opakowanie jednostkowe lub zbiór opakowań jednostkowych, z tym że przezroczyste osłony nie są uważane za opakowanie zbiorcze;
- 14) ostrzeżenie zdrowotne – ostrzeżenie dotyczące niekorzystnego wpływu wyrobu na zdrowie ludzkie lub innych niepożądanych konsekwencji jego spożycia, w tym ostrzeżenia tekstowe, mieszane ostrzeżenia zdrowotne, ostrzeżenia ogólne i wiadomości informacyjne;
- 15) palarnia – wyodrębnione konstrukcyjnie od innych pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych pomieszczenie, odpowiednio oznaczone, służące wyłącznie do palenia wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych, lub papierosów elektronicznych, zaopatrzone w wywiewną wentylację mechaniczną lub system filtracyjny w taki sposób, aby dym tytoniowy, para z papierosów elektronicznych lub substancje uwalniane za pomocą nowatorskiego wyrobu tytoniowego nie przenikały do innych pomieszczeń;
- 16) palenie nowatorskich wyrobów tytoniowych – spożycie substancji uwalnianych za pomocą nowatorskiego wyrobu tytoniowego;

- 17) palenie papierosów elektronicznych – spożycie pary zawierającej nikotynę, wydzielanej przez papieros elektroniczny;
- 18) pojemnik zapasowy – naczynie z płynem zawierającym nikotynę, który można wykorzystać do ponownego napełnienia papierosa elektronicznego;
- 19) papieros – zrolowany tytoń, który może być spożywany w drodze procesu spalania; za papierosy uznaje się:
 - a) tytoń zrolowany nadający się do palenia w tej postaci, który nie jest cygarem albo cygaretką,
 - b) tytoń zrolowany, który w drodze nieprzemysłowej obróbki jest umieszczany w tutkach z bibuły papierosowej,
 - c) tytoń zrolowany, który w drodze prostej, nieprzemysłowej obróbki jest owijany w bibułę papierosową;
- 20) papieros elektroniczny – wyrób, który może być wykorzystywany do spożycia pary zawierającej nikotynę za pomocą ustnika, lub wszystkie elementy tego wyrobu, w tym kartridże, zbiorniki i urządzenia bez kartridża lub zbiornika; papierosy elektroniczne mogą być jednorazowego użytku albo wielokrotnego napełniania za pomocą pojemnika zapasowego lub zbiornika lub do wielokrotnego ładowania za pomocą kartridżów jednorazowych;
- 21) powiązany wyrób – papieros elektroniczny, pojemnik zapasowy oraz wyrób ziołowy do palenia;
- 22) producent – osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, która produkuje wyrób lub posiada zaprojektowany i wyprodukowany wyrób, i udostępnia ten wyrób do obrotu pod własną nazwą (firmą) lub własnym znakiem handlowym;
- 23) promocja wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych:
 - a) publiczne rozdawanie wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych,
 - b) organizowanie degustacji wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych,
 - c) organizowanie premiowanej sprzedaży wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych lub konkursów opartych na ich zakupie oraz innych form publicznego zachęcania do ich nabywania lub używania, bez względu na formę dotarcia do adresata,
 - d) oferowanie wyrobów tytoniowych konsumentom po obniżonej cenie w stosunku do ceny wydrukowanej na opakowaniu jednostkowym;
- 24) punkt detaliczny – punkt, w którym wyroby tytoniowe, papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe są wprowadzane do obrotu, w tym przez osobę fizyczną;
- 25) reklama wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych:
 - a) rozpowszechnianie komunikatów, wizerunków marek wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych, rekwizytów tytoniowych lub symboli z nimi związanych,
 - b) rozpowszechnianie nazw lub symboli graficznych podmiotów produkujących wyroby tytoniowe, papierosy elektroniczne, pojemniki zapasowe lub rekwizyty tytoniowe, nieróżniących się od nazw i symboli graficznych wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych, rekwizytów tytoniowych lub symboli z nimi związanych – służących popularyzowaniu marek wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych, z wyłączeniem informacji używanych do celów handlowych w relacjach pomiędzy podmiotami zajmującymi się produkcją, dystrybucją i handlem wyrobami tytoniowymi, papierosami elektronicznymi, pojemnikami zapasowymi lub rekwizytami tytoniowymi;
- 26) rekwizyty tytoniowe – artykuły i przyrządy przeznaczone do używania tytoniu lub wyrobów tytoniowych, z wyłączeniem zapalniczek i zapalek, takie jak papierośnice, cygarniczki, bibułki papierosowe, urządzenia do zwijania papierosów, fajki oraz przybory do ich czyszczenia i nabijania, popielniczki, obcinacze do cygar, oraz artykuły i przyrządy przeznaczone do używania papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych;
- 27) składnik – tytoń, dodatek, a także wszystkie substancje lub elementy występujące w gotowym wyrobie tytoniowym lub powiązanym wyrobie, w tym papier, filtr, tusz, kapsułki i kleje;
- 28) sponsorowanie – wspieranie w formie finansowej lub rzeczowej działalności osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej związane z eksponowaniem nazw wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych i podmiotów produkujących takie wyroby, a także ich symboli graficznych;
- 29) substancje smoliste – surowy, bezwodny, beznikotynowy kondensat dymu tytoniowego;
- 30) środek aromatyzujący – dodatek nadający zapach lub smak;
- 31) tajemnica handlowa – tajemnicę przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji;
- 32) tlenek węgla – bezbarwny, bezwonny gaz, który powstaje w wyniku niepełnego spalania substancji organicznych, występujący w fazie gazowej dymu papierosowego;
- 33) toksyczność – stopień, w jakim dana substancja może wywołać szkodliwe skutki dla organizmu człowieka, w tym skutki rozłożone w czasie, zwykle będące następstwem regularnego lub stałego spożycia takiej substancji lub narażenia na jej działanie;
- 34) torebka – opakowanie jednostkowe tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów w formie prostokątnej kieszeni z klapką przykrywającą zamknięcie albo w formie stojącej torebki;

- 35) transgraniczna sprzedaż na odległość – sprzedaż konsumentom wyrobów na odległość, w przypadku której w momencie zamawiania wyrobu w punkcie detalicznym konsument znajduje się w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż państwo członkowskie lub państwo trzecie, w którym znajduje się siedziba punktu detalicznego; uważa się, że siedziba punktu detalicznego znajduje się w państwie członkowskim:
 - a) w przypadku osoby fizycznej – gdy miejsce prowadzenia przez nią działalności znajduje się w tym państwie członkowskim,
 - b) w innych przypadkach – gdy punkt detaliczny ma swoją siedzibę, zarząd lub miejsce prowadzenia działalności, włączając oddział, agencję lub innego rodzaju zakład, w tym państwie członkowskim;
- 36) tytoń – liście oraz inne naturalne, przetworzone lub nieprzetworzone części roślin tytoniu, w tym tytoń ekspandowany i tytoń odtworzony;
- 37) tytoń do fajki wodnej – wyrób tytoniowy, który może być spożywany w fajce wodnej; tytoń do fajki wodnej uważa się za wyrób tytoniowy do palenia; jeżeli dany wyrób może być wykorzystywany w fajkach wodnych i jako tytoń do samodzielnego skręcania papierosów, uznaje się go za tytoń do samodzielnego skręcania papierosów;
- 38) tytoń do nosa – wyrób tytoniowy bezdymny, który może być zażywany przez nos;
- 39) tytoń do samodzielnego skręcania papierosów – tytoń, z którego konsumenci lub punkty detaliczne mogą zrobić papierosy;
- 40) tytoń do stosowania doustnego – wszystkie wyroby tytoniowe do stosowania doustnego, z wyjątkiem tych przeznaczonych do inhalacji albo żucia, wytworzone całkowicie lub częściowo z tytoniu, w postaci proszku, cząstek lub też połączenia tych postaci, szczególnie takie, które są porcjowane w saszetki lub dostępne w perforowanych saszetkach;
- 41) tytoń do żucia – wyrób tytoniowy bezdymny przeznaczony wyłącznie do żucia;
- 42) tytoń fajkowy – tytoń, który może być spożywany w drodze procesu spalania, przeznaczony wyłącznie do użycia w fajce;
- 43) właściwości CMR – właściwości rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość człowieka;
- 44) właściwości uzależniające – potencjał farmakologiczny substancji w zakresie wywoływania stanu, który wpływa na zdolność osoby do kontrolowania swojego zachowania, zwykle przez pobudzenie układu nagrody lub złagodzenie objawów odstawienia;
- 45) wprowadzanie do obrotu – udostępnianie wyrobów, niezależnie od miejsca ich produkcji, konsumentom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, za opłatą lub nieodpłatnie, w tym w drodze sprzedaży na odległość; w przypadku transgranicznej sprzedaży na odległość za miejsce wprowadzenia do obrotu wyrobu uznaje się państwo członkowskie Unii Europejskiej, w którym znajduje się konsument;
- 46) wydzielane substancje – substancje uwalniane podczas używania tytoniu lub wyrobu tytoniowego zgodnie z przeznaczeniem, takie jak substancje znajdujące się w dymie, lub substancje uwalniane w procesie używania wyrobów tytoniowych bezdymnych;
- 47) wyrób tytoniowy do palenia – wyrób tytoniowy inny niż wyrób tytoniowy bezdymny;
- 48) wyrób tytoniowy – wyrób przeznaczony do spożycia przez konsumentów, składający się, nawet częściowo, z tytoniu, w tym zmodyfikowanego genetycznie;
- 49) wyrób tytoniowy bezdymny – wyrób tytoniowy, z którym nie wiąże się proces spalania, w tym tytoń do żucia, tytoń do nosa i tytoń do stosowania doustnego;
- 50) wyrób ziołowy do palenia – wyrób na bazie roślin, ziół lub owoców, który nie zawiera tytoniu i może być spożywany w drodze procesu spalania.

Art. 2a [Stosowanie aktów delegowanych] ²⁾

1. Do spraw objętych ustawą stosuje się akty Komisji Europejskiej wydane na podstawie kompetencji delegowanych przez Parlament Europejski i Radę, o których mowa w ustawie, zwane dalej „aktami delegowanymi”.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, wykaz aktów delegowanych.

Art. 3 [Elementy polityki prozdrowotnej] Ochrona zdrowia przed następstwami używania tytoniu realizowana jest przez kształtowanie polityki zdrowotnej, ekonomicznej i społecznej, do której należy:

- 1) ³⁾ ochrona prawa osób niepalących do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego, pary z papierosów elektronicznych i substancji uwalnianych za pomocą nowatorskich wyrobów tytoniowych;
- 2) ⁴⁾ promocja zdrowia przez propagowanie stylu życia wolnego od nałogu palenia papierosów, używania innych wyrobów tytoniowych oraz palenia papierosów elektronicznych;
- 2a) działalność wychowawcza i informacyjna;
- 3) tworzenie warunków ekonomicznych i prawnych zachęcających do ograniczenia używania tytoniu;
- 4) ⁵⁾ informowanie o szkodliwości palenia tytoniu na opakowaniach wyrobów tytoniowych;
- 5) obniżanie norm dopuszczalnych zawartości substancji szkodliwych w wyrobach tytoniowych;
- 6) leczenie i rehabilitacja osób uzależnionych od tytoniu.

Art. 4 [Program]

1. Rada Ministrów ustala program określający politykę zdrowotną, społeczną i ekonomiczną, zmierzający do zmniejszenia używania wyrobów tytoniowych.
2. Rada Ministrów składa coroczne sprawozdanie Sejmowi z realizacji tego programu w terminie do 30 kwietnia.
3. Program, o którym mowa w ust. 1, jest finansowany z budżetu państwa w wysokości 0,5% wartości podatku akcyzowego od wyrobów tytoniowych.

Art. 5 [Miejsca objęte zakazem palenia]

1. ⁶⁾ Zabrania się palenia wyrobów tytoniowych, w tym palenia nowatorskich wyrobów tytoniowych, i palenia papierosów elektronicznych, z zastrzeżeniem art. 5a:
 - 1) ⁷⁾ na terenie zakładów leczniczych podmiotów leczniczych i w pomieszczeniach innych obiektów, w których są udzielane świadczenia zdrowotne;
 - 2) na terenie jednostek organizacyjnych systemu oświaty, o których mowa w przepisach o systemie oświaty, oraz jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej;
 - 3) na terenie uczelni;
 - 4) w pomieszczeniach zakładów pracy innych niż wymienione w pkt 1 i 2;
 - 5) w pomieszczeniach obiektów kultury i wypoczynku do użytku publicznego;
 - 6) w lokalach gastronomiczno-rozrywkowych;
 - 7) w środkach pasażerskiego transportu publicznego oraz w obiektach służących obsłudze podróżnych;
 - 8) na przystankach komunikacji publicznej;
 - 9) w pomieszczeniach obiektów sportowych;
 - 10) w ogólnodostępnych miejscach przeznaczonych do zabaw dzieci;
 - 11) w innych pomieszczeniach dostępnych do użytku publicznego.
- 1a. ⁸⁾ Właściciel lub zarządzający obiektem lub środkiem transportu, w którym obowiązuje zakaz palenia wyrobów tytoniowych i palenia papierosów elektronicznych, jest obowiązany umieścić w widocznych miejscach odpowiednie oznaczenie słowne i graficzne informujące o zakazie palenia wyrobów tytoniowych i palenia papierosów elektronicznych na terenie obiektu lub w środku transportu, zwane dalej "informacją o zakazie palenia".
2. (uchylony)
3. (uchylony)
4. ⁹⁾ Rada gminy może ustalić, w drodze uchwały, dla terenu gminy inne niż wymienione w ust. 1 miejsca przeznaczone do użytku publicznego jako strefy wolne od dymu tytoniowego, pary z papierosów elektronicznych i substancji uwalnianych za pomocą nowatorskiego wyrobu tytoniowego.

Art. 5a [Delegacja ustawowa]

1. Właściciel lub zarządzający może wyłączyć spod zakazu określonego w art. 5 indywidualne pokoje w obiektach służących celom mieszkalnym.
- 1a. ¹⁰⁾ Dopuszcza się używanie wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych, lub papierosów elektronicznych w palarniach oraz innych miejscach wyznaczonych na terenie obiektów jednostek organizacyjnych lub organów podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Ministra Sprawiedliwości oraz w urzędach obsługujących tych ministrów, a także w środkach przewozu osób używanych przez te podmioty.
2. ¹¹⁾ Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Sprawiedliwości określą, w drodze rozporządzeń, szczegółowe warunki używania wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych, lub papierosów elektronicznych na terenie obiektów oraz urzędów, o których mowa w ust. 1a, i w środkach przewozu osób używanych przez podmioty określone w ust. 1a, uwzględniając potrzebę zachowania miejsc pracy, nauki i służby jako stref wolnych od dymu tytoniowego, substancji uwalnianych za pomocą nowatorskiego wyrobu tytoniowego lub pary z papierosów elektronicznych oraz ochrony osób niepalących przed dymem tytoniowym, substancjami uwalnianymi za pomocą nowatorskich wyrobów tytoniowych lub parą z papierosów elektronicznych.
3. Właściciel lub zarządzający może wyznaczyć palarnię:
 - 1) w domach pomocy społecznej lub domach spokojnej starości;
 - 1a) ¹²⁾ w całodobowych oddziałach psychiatrycznych, z wyłączeniem oddziałów dysponujących warunkami wzmocnionego i maksymalnego zabezpieczenia;
 - 2) w hotelach;
 - 3) w obiektach służących obsłudze podróżnych;
 - 4) na terenie uczelni;
 - 5) w pomieszczeniach zakładów pracy;
 - 6) w lokalach gastronomiczno-rozrywkowych.
4. ¹³⁾ Właściciel lub zarządzający lokalem gastronomiczno-rozrywkowym z co najmniej dwoma pomieszczeniami przeznaczonymi do konsumpcji może wyłączyć spod zakazu określonego w art. 5 jedno zamknięte pomieszczenie konsumpcyjne w zakresie palenia:

- 1) papierosów elektronicznych lub nowatorskich wyrobów tytoniowych albo
- 2) wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych i papierosów elektronicznych, jeżeli to zamknięte pomieszczenie konsumpcyjne jest wyposażone w wentylację zapewniającą, aby dym tytoniowy nie przenikał do innych pomieszczeń.

Art. 6 [Zakaz sprzedaży wyrobów tytoniowych]

1. ¹⁴⁾ Zabrania się udostępniania wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych osobom do lat 18. W punkcie detalicznym umieszcza się widoczną i czytelną informację o treści: "Zakaz sprzedaży wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych osobom do lat 18 (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych)".
- 1a. ¹⁵⁾ W przypadku wątpliwości co do pełnoletniości kupującego wyroby tytoniowe, papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe sprzedawca może zażądać okazania dokumentu potwierdzającego wiek.
2. ¹⁶⁾ Zabrania się wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych na terenie podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, szkół i placówek oświatowo-wychowawczych oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych.
3. ¹⁷⁾ Zabrania się wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych oraz ich części w automatach.
4. Zabrania się sprzedaży papierosów w opakowaniach zawierających mniej niż dwadzieścia sztuk oraz luzem bez opakowania.
5. ¹⁸⁾ Zabrania się wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych oraz ich części w systemie samoobsługowym, z wyjątkiem sklepów wolnocłowych.
6. ¹⁹⁾ Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogą być wprowadzane do obrotu wyłącznie:
 - 1) wyroby tytoniowe i powiązane wyroby spełniające wymagania określone w ustawie oraz aktach delegowanych;
 - 2) wyroby tytoniowe i powiązane wyroby, wobec których spełniono obowiązki sprawozdawcze i informacyjne określone w ustawie.

Art. 6a [Opakowanie jednostkowe papierosów]²⁰⁾

1. Opakowanie jednostkowe papierosów powinno mieć kształt prostopadłościanu. Opakowanie jednostkowe tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów powinno mieć kształt prostopadłościanu lub walca lub mieć formę torebki. Dopuszcza się zastosowanie zaokrąglonych lub ukośnie ściętych krawędzi, z tym że ostrzeżenie zdrowotne powinno zajmować taką samą powierzchnię jak na opakowaniu jednostkowym bez takich krawędzi.
2. Opakowanie jednostkowe papierosów powinno zawierać co najmniej 20 papierosów. Opakowanie jednostkowe tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów powinno zawierać co najmniej 30 g tytoniu.
3. Opakowanie jednostkowe papierosów może być wykonane z kartonu lub z miękkiego materiału, z tym że nie może posiadać zamknięcia, które można ponownie zamknąć lub zakleić po pierwszym otwarciu, innego niż wieczko otwierane do góry lub uchylne wieczko w pudełku w stylu papierośnicy. W przypadku opakowań jednostkowych z wieczkiem otwieranym do góry i uchylnym wieczkiem wieczko powinno być przymocowane tylko do tylnej części opakowania jednostkowego.

Art. 7 [Wyroby tytoniowe bezdymne; zakaz produkcji i obrotu]

1. ²¹⁾ Zabrania się produkcji i wprowadzania do obrotu tytoniu do stosowania doustnego.
2. (*uchylony*)

Art. 7a [Dodatki uzależniające od nikotyny, zakazy] Zabrania się stosowania w procesie produkcji wyrobów tytoniowych dodatków zwiększających właściwości uzależniające od nikotyny.

Art. 7b (*uchylony*)²²⁾

Art. 7c [Zakaz wprowadzania do obrotu, produkcji i importu]²³⁾

1. Zabrania się wprowadzania do obrotu, produkcji i importu w celu wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych:
 - 1) ²⁴⁾ o aromacie charakterystycznym;
 - 2) zawierających dodatki, w tym takie ich ilości lub stężenia, które zwiększają znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości uzależniające, toksyczność lub właściwości CMR wyrobu tytoniowego na etapie spożycia.
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczy dodatków niezbędnych w produkcji wyrobów tytoniowych, w szczególności cukru, który zastępuje cukier tracony podczas procesu suszenia, jeżeli zastosowanie tych dodatków nie prowadzi do nadania wyrobowi aromatu charakterystycznego i nie zwiększa znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości uzależniających, toksyczności lub właściwości CMR wyrobu tytoniowego.

3. Zabrania się wprowadzania do obrotu, produkcji i importu w celu wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych zawierających:
 - 1) witaminy lub inne dodatki, które stwarzają wrażenie, że wyrób tytoniowy jest korzystny dla zdrowia lub wiąże się z nim zmniejszone zagrożenie dla zdrowia;
 - 2) kofeinę lub taurynę, lub inne dodatki i związki pobudzające kojarzone z energią i witalnością;
 - 3) dodatki mające właściwości barwiące dla wydzielanych substancji;
 - 4) dodatki, które ułatwiają inhalację lub absorpcję nikotyny – w przypadku wyrobów tytoniowych do palenia;
 - 5) dodatki, które w formie niespalonej mają właściwości CMR.
4. ²⁵⁾ Zabrania się wprowadzania do obrotu, produkcji i importu w celu wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych zawierających środki aromatyzujące w jakichkolwiek ich komponentach, takich jak filtry, papier, opakowania i kapsułki i nadawania wyrobom tytoniowym właściwości technicznych, które pozwalają na zmianę zapachu lub smaku danych wyrobów tytoniowych lub intensywności ich dymu. Filtry, papier i kapsułki nie mogą zawierać tytoniu lub nikotyny.
5. Do wyrobów tytoniowych stosuje się odpowiednio przepisy określone w rozporządzeniu (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniającym dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylającym rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. UE L 396 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanym dalej „rozporządzeniem nr 1907/2006”.
6. Inspektor do spraw Substancji Chemicznych, zwany dalej „Inspektorem”, informuje Komisję Europejską o zmianie przepisów ustanawiających zakazy, o których mowa w ust. 1.

Art. 7d [Uprawnienia inspektora] ²⁶⁾

1. Inspektor jest uprawniony do dokonywania oceny, czy dany wyrób tytoniowy:
 - 1) ma aromat charakterystyczny;
 - 2) zawiera środek aromatyzujący;
 - 3) zawiera zakazane dodatki;
 - 4) zawiera dodatki w ilościach, które znacznie lub w wymiernym stopniu zwiększają jego właściwości uzależniające, toksyczność lub właściwości CMR.
2. Jeżeli w ramach oceny, o której mowa w ust. 1 pkt 3, ma być przeprowadzone badanie wyrobu tytoniowego, to przeprowadza się je w laboratorium posiadającym akredytację w odpowiednim zakresie uzyskaną zgodnie z przepisami dotyczącymi systemów oceny zgodności lub w laboratoriach powołanych do realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego w ramach Państwowej Inspekcji Sanitarnej albo Inspekcji Farmaceutycznej.
3. Producent lub importer wyrobu tytoniowego przekazuje na żądanie Inspektora próbkę tego wyrobu umożliwiającą przeprowadzenie badania, o którym mowa w ust. 2, w terminie 14 dni od dnia otrzymania żądania.
4. Ocena, o której mowa w ust. 1, podlega jednorazowej opłacie w wysokości dwukrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa. Opłatę wnosi producent lub importer wyrobu tytoniowego na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania do wniesienia opłaty.
5. W przypadku gdy zastosowane w wyrobie tytoniowym dodatki mogą powodować nadanie wyrobowi tytoniowemu aromatu charakterystycznego lub zwiększyć znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości uzależniające, toksyczność lub właściwości CMR, zakazuje się stosowania tych dodatków w produkcji wyrobów tytoniowych po wydaniu przez Komisję Europejską aktu wykonawczego określającego, że dany wyrób tytoniowy zawiera takie dodatki. Organem właściwym w sprawach przedstawienia Komisji Europejskiej wniosku w zakresie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, jest Inspektor.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia w przypadku wydania przez Komisję Europejską aktu wykonawczego, o którym mowa w ust. 5, określi, w drodze rozporządzenia, dodatki objęte tym aktem wykonawczym, kierując się potrzebą zahamowania wzrostu spożycia tytoniu w celu ochrony zdrowia publicznego.
7. Akty delegowane określają:
 - 1) maksymalne poziomy zawartości dodatków niezbędnych w produkcji wyrobów tytoniowych lub kombinacji tych dodatków, nadających aromat charakterystyczny;
 - 2) maksymalne poziomy zawartości dodatków, które zwiększają znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości uzależniające, toksyczność lub właściwości CMR wyrobów tytoniowych na etapie spożycia.
8. W przypadku wszczęcia procedury ustalania, czy dany wyrób tytoniowy jest objęty zakazem wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych o aromacie charakterystycznym Inspektor może zasięgnąć opinii niezależnego panelu doradczego ustanowionego na podstawie decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2016/786 z dnia 18 maja 2016 r. określającej procedury dotyczące ustanowienia i działania niezależnego panelu doradczego wspierającego państwa członkowskie i Komisję przy ustalaniu, czy wyroby tytoniowe mają aromat charakterystyczny (Dz. Urz. UE L 131 z 20.05.2016, str. 79).

9. W przypadku stwierdzenia na podstawie dowodów naukowych, że wprowadzone do obrotu wyroby tytoniowe zawierają dodatki w ilościach, które zwiększają znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości uzależniające, toksyczność lub właściwości CMR wyrobów tytoniowych na etapie spożycia, zakazuje się stosowania tych dodatków w produkcji wyrobów tytoniowych po wydaniu przez Komisję Europejską aktu wykonawczego określającego, że dany wyrób tytoniowy zawiera takie dodatki. Organem właściwym w sprawach przedstawiania Komisji Europejskiej wniosków w zakresie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, jest Inspektor.
10. Minister właściwy do spraw zdrowia w przypadku wydania przez Komisję Europejską aktu wykonawczego, o którym mowa w ust. 9, określi, w drodze rozporządzenia, dodatki objęte tym aktem wykonawczym, mając na celu ochronę konsumentów przed uzależnieniem oraz toksycznością wyrobów tytoniowych i ich właściwościami CMR na etapie spożycia.

Art. 7e [Zniesienie zwolnienia]²⁷⁾

1. Zakazu wprowadzania do obrotu wyrobów tytoniowych o aromacie charakterystycznym określonego w art. 7c ust. 1 pkt 1 oraz zakazu określonego w art. 7c ust. 4 nie stosuje się do wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i tytoń do samodzielnego skręcania papierosów.
2. Akty delegowane określają zniesienie zwolnienia określonego w ust. 1 w odniesieniu do konkretnej kategorii wyrobu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 7f [Zakaz sprzedaży na odległość]²⁸⁾ Zabrania się sprzedaży na odległość, w tym transgranicznej sprzedaży na odległość:

- 1) wyrobów tytoniowych;
- 2) papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych oraz ich części.

Art. 8 [Zakaz reklamy wyrobów tytoniowych]

- 1.²⁹⁾ Zabrania się reklamy wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych i promocji wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych, pojemników zapasowych lub rekwizytów tytoniowych oraz reklamy i promocji produktów imitujących te wyroby, lub symboli związanych z używaniem tytoniu, wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych, w szczególności:
 - 1) w telewizji, radiu, kinach, podmiotach leczniczych, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych, w prasie dziecięcej i młodzieżowej, na terenie obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz w innych miejscach publicznych;
 - 2) w prasie innej niż wymieniona w pkt 1;
 - 3) na plakatach, w tym plakatach wielkoformatowych;
 - 4) w środkach usług informatycznych.
- 2.³⁰⁾ Zabrania się sponsorowania przez firmę tytoniową, w tym producenta lub importera wyrobów tytoniowych oraz producenta lub importera powiązanych wyrobów, działalności sportowej, kulturalnej, oświatowej, zdrowotnej i społeczno-politycznej.
- 3.³¹⁾ Zabrania się eksponowania w punkcie detalicznym przedmiotów imitujących opakowania wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów imitujących opakowania papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych.
- 4.³²⁾ Etykiety opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego oraz wyrób tytoniowy nie mogą zawierać jakichkolwiek elementów lub mieć cech, które:
 - 1) promują wyrób tytoniowy lub zachęcają do jego spożycia, stwarzając błędne wrażenie co do cech tego wyrobu, jego skutków dla zdrowia, związanych z nim zagrożeń i wydzielanych przez niego substancji; etykiety nie mogą zawierać żadnych informacji o zawartości nikotyny, substancji smolistych lub tlenku węgla w wyrobie tytoniowym;
 - 2) sugerują, że dany wyrób tytoniowy jest mniej szkodliwy niż inne, że jego celem jest ograniczenie skutków niektórych szkodliwych składników dymu papierosowego lub że jest ożywczy, dodaje energii, ma lecznicze, odmładzające, naturalne, organiczne właściwości lub że przynosi inne korzyści związane ze zdrowiem lub stylem życia;
 - 3) odnoszą się do smaku, zapachu, środków aromatyzujących lub innych dodatków albo ich braku;
 - 4) sprawiają, że wyrób tytoniowy przypomina produkt leczniczy, wyrób medyczny, żywność, środek spożywczy lub kosmetyk;
 - 5) sugerują, że dany wyrób tytoniowy ma zwiększoną biodegradowalność lub inne cechy korzystne pod względem ochrony środowiska.
- 5.³³⁾ Opakowania jednostkowe i opakowania zbiorcze nie mogą sugerować korzyści ekonomicznych w postaci dołączonych do nich drukowanych kuponów lub ofert wyrobów po obniżonej cenie lub darmowych, ofert w rodzaju dwa opakowania w cenie jednego lub innych podobnych ofert.
- 6.³⁴⁾ Elementy lub cechy, które są zakazane zgodnie z ust. 4 i 5, obejmują w szczególności teksty, symbole, nazwy, znaki towarowe i oznaczenia graficzne.

Art. 8a [Wykaz użytych składników]³⁵⁾

1. Producent lub importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany do przekazania Inspektorowi jednorazowej informacji, w podziale na marki i rodzaje, dotyczącej:
 - 1) wykazu wszystkich składników, z podaniem ich ilości, używanych do produkcji wyrobu tytoniowego, w porządku malejącym według masy każdego ze składników zawartych w danym wyrobie tytoniowym;
 - 2) poziomów wydzielanych substancji, o których mowa w art. 10 ust. 1, oraz poziomów innych wydzielanych substancji określonych w przepisach, o których mowa w art. 10 ust. 10;
 - 3) innych substancji wydzielanych przez wyroby tytoniowe i ich poziomów, jeżeli jest dostępna.
2. Producent lub importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany do niezwłocznego poinformowania Inspektora o zmianie składu wyrobu tytoniowego wpływającej na informacje przekazane na podstawie ust. 1.
3. W przypadku nowych wyrobów tytoniowych lub zmodyfikowanych wyrobów tytoniowych informacje wymagane na podstawie ust. 1 są przekazywane Inspektorowi w terminie 6 miesięcy przed dniem wprowadzenia do obrotu tych wyrobów tytoniowych.
4. Do wykazu składników, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, należy dołączyć:
 - 1) oświadczenie określające powody użycia takich składników w wyrobach tytoniowych wraz z informacją, czy składniki zostały zarejestrowane na podstawie rozporządzenia nr 1907/2006, oraz klasyfikację tych składników zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającym i uchylającym dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. UE L 353 z 31.12.2008, str. 1, z późn. zm.);
 - 2) istotne dane toksykologiczne dotyczące tych składników w postaci spalonej lub niespalonej, w zależności od przypadku, ze szczególnym odniesieniem do ich wpływu na zdrowie konsumentów, przy uwzględnieniu w szczególności ich skutków uzależniających;
 - 3) dokument techniczny przedstawiający ogólny opis używanych dodatków i ich właściwości – w przypadku papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów.
5. Producent lub importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany wskazać metody pomiaru wydzielanych substancji, jeżeli zastosował metody:
 - 1) inne niż określone w art. 10 ust. 3 albo określone w przepisach, o których mowa w art. 10 ust. 5 – w przypadku substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla;
 - 2) inne niż określone w przepisach, o których mowa w art. 10 ust. 10 – w przypadku substancji wydzielanych przez papierosy innych niż substancje smoliste, nikotyna i tlenek węgla oraz substancji wydzielanych przez wyroby tytoniowe inne niż papierosy.
6. Producent i importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany do przekazywania w postaci elektronicznej Inspektorowi do dnia 31 marca każdego roku, za rok poprzedni:
 - 1) dostępnych mu analiz w zakresie badania rynku i preferencji różnych grup konsumentów, w tym młodych ludzi i innych osób aktualnie używających wyrobów tytoniowych, dotyczących składników i wydzielanych substancji, jak również streszczeń wszystkich badań rynkowych przeprowadzonych przy okazji wprowadzania do obrotu nowych wyrobów tytoniowych;
 - 2) danych dotyczących wielkości ich sprzedaży w podziale na marki i rodzaje, w sztukach lub w kilogramach, w podziale według państw członkowskich Unii Europejskiej.

Art. 8aa [Wykaz priorytetowy dodatków]³⁶⁾

1. Wykaz priorytetowy dodatków zawartych w papierosach i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2016/787 z dnia 18 maja 2016 r. ustanawiająca wykaz priorytetowy podlegających zwiększonym obowiązkom sprawozdawczym dodatków zawartych w papierosach i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów (Dz. Urz. UE L 131 z 20.05.2015, str. 88).
2. Producent i importer papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów zawierających dodatek, który znajduje się w wykazie, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany do przeprowadzenia kompleksowego badania w celu stwierdzenia, czy dodatek:
 - 1) przyczynia się do toksyczności lub właściwości uzależniających danych wyrobów oraz czy w związku z tym zwiększa się znacznie lub w wymiernym stopniu toksyczność lub właściwości uzależniające któregośkolwiek z wyrobów;
 - 2) nadaje aromat charakterystyczny;
 - 3) ułatwia inhalację lub absorpcję nikotyny;
 - 4) powoduje powstawanie substancji mających właściwości CMR, wraz z podaniem ich ilości, oraz czy w związku z tym zwiększają się znacznie lub w wymiernym stopniu właściwości CMR któregośkolwiek z danych wyrobów.
3. W badaniach, o których mowa w ust. 2, uwzględnia się przeznaczenie wyrobów oraz ocenia się w szczególności substancje wydzielane w procesie spalania z udziałem danego dodatku i interakcję tego dodatku z innymi składnikami zawartymi w danych wyrobach.

4. Producenci lub importerzy papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów stosujący ten sam dodatek w tych wyrobach mogą przeprowadzać wspólne badania, o których mowa w ust. 2, jeżeli skład wyrobów zawierających ten dodatek jest porównywalny.
5. Producent lub importer papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów sporządza sprawozdanie zawierające wyniki badań, o których mowa w ust. 2, streszczenie oraz kompleksowy przegląd zawierający kompilację dostępnej literatury naukowej na temat dodatku, o którym mowa w ust. 2, oraz streszczający wewnętrzne dane dotyczące skutków stosowania tego dodatku.
6. Producent lub importer przekazuje sprawozdanie Komisji Europejskiej, a jego kopię Inspektorowi, jeżeli wyrób, o którym mowa w ust. 5, zawierający dany dodatek jest wprowadzony do obrotu nie później niż 18 miesięcy po dniu umieszczenia tego dodatku w wykazie, o którym mowa w ust. 1. Komisja Europejska lub Inspektor może żądać od producentów lub importerów informacji uzupełniających na temat danego dodatku. Informacje uzupełniające umieszcza się w sprawozdaniu.
7. Inspektor może poddać przekazane sprawozdanie ocenie, szczególnie pod względem kompleksowości, metodyki i wniosków, przeprowadzanej przez instytut badawczy nadzorowany przez ministra właściwego do spraw zdrowia, którego zakres działania określony w statucie wskazuje na możliwość dokonywania tego rodzaju oceny oraz który jest niezależny od przemysłu wyrobów tytoniowych.
8. Ocena, o której mowa w ust. 7, podlega opłacie w wysokości dziesięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa. Opłatę wnosi producent lub importer na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania do wniesienia opłaty.
9. Minister właściwy do spraw zdrowia ogłasza, w drodze obwieszczenia, wykaz instytutów badawczych, o których mowa w ust. 7.
10. Przepisów ust. 1–9 nie stosuje się do małych i średnich przedsiębiorstw w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli sprawozdanie sporządził inny producent lub importer.

Art. 8ab [Dostęp do informacji]³⁷⁾

1. Informacje uzyskane przez Inspektora na podstawie art. 8a ust. 1–5 i art. 8aa są udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej, z uwzględnieniem ochrony tajemnicy handlowej.
2. Inspektor zapewnia dostęp do informacji uzyskanych na podstawie art. 8a i art. 8aa, z uwzględnieniem ochrony tajemnicy handlowej, Komisji Europejskiej oraz organom innych państw członkowskich Unii Europejskiej właściwym do uzyskiwania tych informacji.
3. Producent i importer obowiązany do przekazywania informacji na podstawie art. 8a i art. 8aa wskazuje informacje, które uznaje za tajemnicę handlową.
4. Przekazywanie danych, informacji oraz oceny na podstawie art. 8a i art. 8aa odbywa się w formie elektronicznej.
5. Producent lub importer wnosi na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania do wniesienia opłaty, opłatę roczną za otrzymywanie, przechowywanie, przetwarzanie, analizę i publikowanie informacji dotyczących wyrobów tytoniowych, przekazanych na podstawie art. 8a i art. 8aa w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa.
6. Format przekazywania i udostępniania informacji o wyrobach tytoniowych, o których mowa w art. 8a i art. 8aa, określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2015/2186 z dnia 25 listopada 2015 r. ustanawiająca format przekazywania i udostępniania informacji o wyrobach tytoniowych (Dz. Urz. UE L 312 z 27.11.2015, str. 5).

Art. 8b (uchylony)³⁸⁾

Art. 9 [Ostrzeżenia zdrowotne]³⁹⁾

1. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobu tytoniowego zamieszcza się ostrzeżenia zdrowotne sformułowane w języku polskim.
2. Ostrzeżenia zdrowotne powinny zajmować całą przeznaczoną dla nich płaszczyznę opakowania jednostkowego lub opakowania zbiorczego. Na opakowaniu nie należy zamieszczać uwag do ostrzeżeń zdrowotnych, przeformułowywać ich lub odnosić się do nich w jakikolwiek sposób.
3. Ostrzeżenia zdrowotne na opakowaniu jednostkowym i na opakowaniu zbiorczym wyrobu tytoniowego powinny być nadrukowane w sposób widoczny, czytelny, nieusuwalny i trwałe, w szczególności ostrzeżenia zdrowotne nie mogą być częściowo lub całkowicie ukryte lub zasłonięte przez znaki akcyzy, oznaczenia ceny, zabezpieczenia, osłony, obwoluty, pudełka lub inne elementy.
4. Na opakowaniu jednostkowym wyrobu tytoniowego innego niż papierosy i na torebce ostrzeżenia zdrowotne mogą zostać umieszczone w formie nalepek, pod warunkiem że są one nieusuwalne.
5. Ostrzeżenia zdrowotne nie mogą zostać naruszone na skutek otwarcia opakowania jednostkowego, z wyjątkiem opakowań, których wieczko jest otwierane do góry. W takim przypadku ostrzeżenia zdrowotne mogą zostać

podzielone na skutek otwarcia opakowania, ale jedynie w sposób zapewniający spójność graficzną i widoczność tekstu, fotografii i informacji o zaprzestaniu palenia.

6. Ostrzeżenia zdrowotne nie mogą ukrywać lub zasłaniać znaków akcyzy, oznaczeń ceny, oznaczeń umożliwiających śledzenie ruchu i pochodzenia lub zabezpieczeń na opakowaniach jednostkowych.
7. Rozmiar ostrzeżeń zdrowotnych dotyczących wyrobów tytoniowych do palenia, wyrobów tytoniowych do palenia innych niż papierosy, tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów i tytoniu do fajki wodnej oraz wyrobów tytoniowych bezdymnych oblicza się w stosunku do danej płaszczyzny przy opakowaniu zamkniętym.
8. Ostrzeżenia zdrowotne powinny być otoczone czarną ramką o szerokości 1 mm w obrębie płaszczyzny przeznaczonej na te ostrzeżenia.

Art. 9a [Ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjna] ⁴⁰⁾

1. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych do palenia zamieszcza się następujące ostrzeżenie ogólne: Palenie zabija – rzuć teraz!.
2. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych do palenia zamieszcza się następującą wiadomość informacyjną:
3. Dym tytoniowy zawiera ponad 70 substancji powodujących raka.
4. W przypadku wydania aktu delegowanego określającego inne brzmienie wiadomości informacyjnej określonej w ust. 2 na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych do palenia zamieszcza się wiadomość informacyjną określoną w tym akcie delegowanym.
5. W przypadku opakowania jednostkowego w formie pudełka z uchylnym wieczkiem w stylu papierosnicy, w którym płaszczyzna boczna dzieli się na dwie części podczas otwierania opakowania, ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjną umieszcza się w całości na większej części podzielonej płaszczyzny. Ostrzeżenie ogólne umieszcza się również wewnątrz opakowania jednostkowego na górnej płaszczyźnie widocznej po otwarciu opakowania. Boczna płaszczyzna tego typu opakowania ma wysokość co najmniej 16 mm.
6. Ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjna powinny zajmować 50% płaszczyzny, na której są wydrukowane.
7. Ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjna są:
 - 1) drukowane czarną, pogrubioną czcionką Helvetica na białym tle;
 - 2) wyśrodkowane w obszarze przeznaczonym do ich umieszczenia, a na opakowaniach jednostkowych w kształcie prostopadłościanu i opakowaniach zbiorczych są umieszczone równoległe do bocznych krawędzi opakowania jednostkowego lub opakowania zbiorczego.

Art. 9b [Mieszane ostrzeżenia zdrowotne] ⁴¹⁾

1. Na każdym opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych do palenia zamieszcza się mieszane ostrzeżenia zdrowotne, które:
 - 1) zawierają jedno z ostrzeżeń tekstowych wymienionych w załączniku do ustawy oraz odpowiadającą mu kolorową fotografię z biblioteki obrazów w tym załączniku;
 - 2) zawierają informacje o zaprzestaniu palenia, takie jak numer telefonu, adres poczty elektronicznej lub adres strony internetowej, gdzie konsumenci mogą zasięgnąć informacji o programach wsparcia dla osób, które chcą rzucić palenie;
 - 3) zajmują 65% zewnętrznego obszaru zarówno przedniej, jak i tylnej płaszczyzny opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego, z tym że na opakowaniach w kształcie walca powinny znajdować się dwa mieszane ostrzeżenia zdrowotne znajdujące się w równej odległości od siebie, a każde ostrzeżenie zdrowotne zajmuje 65% przypadającej na nie połowy zaokrąglonej płaszczyzny;
 - 4) są widoczne w takiej samej formie na obu stronach opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego;
 - 5) są widoczne przy górnej krawędzi opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego i są umieszczone w tym samym kierunku co wszystkie inne informacje umieszczone na tej płaszczyźnie opakowania;
 - 6) w przypadku opakowań jednostkowych papierosów mają następujące wymiary:
 - a) wysokość nie mniejszą niż 44 mm,
 - b) szerokość nie mniejszą niż 52 mm.
2. Informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2, umieszcza i aktualizuje minister właściwy do spraw zdrowia na stronie internetowej obsługującego go urzędu.
3. Nad ostrzeżeniem zdrowotnym nie umieszcza się nazw marek lub logo wyrobów tytoniowych do palenia.
4. Mieszane ostrzeżenia zdrowotne pogrupowane w trzy zestawy zgodnie z załącznikiem do ustawy należy wykorzystywać kolejno, przy czym każdy zestaw należy stosować na zmianę z innymi zestawami przez kolejne 12 miesięcy.
5. W przypadku gdy akty delegowane określają:
 - 1) treść ostrzeżeń tekstowych inną niż wymienione w załączniku do ustawy,
 - 2) zmianę biblioteki obrazów stosowanych w mieszanych ostrzeżeniach zdrowotnych określonych w załączniku do ustawy – stosuje się mieszane ostrzeżenia zdrowotne określone w tych aktach delegowanych.

6. Szczegółowy sposób umieszczania mieszanych ostrzeżeń zdrowotnych na opakowaniach wyrobów tytoniowych do palenia określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2015/1842 z dnia 9 października 2015 r. w sprawie specyfikacji technicznych dotyczących układu, wyglądu i kształtu mieszanych ostrzeżeń dla wyrobów tytoniowych do palenia (Dz. Urz. UE L 267 z 14.10.2015, str. 5).
7. Producent i importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany do stosowania zestawów z biblioteki obrazów stosowanych w mieszanych ostrzeżeniach zdrowotnych określonych w załączniku do ustawy lub aktach delegowanych zawierających informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2, w formacie przekazanym przez Komisję Europejską.
8. Minister właściwy do spraw zdrowia udostępnia producentom i importerom wyrobów tytoniowych w postaci elektronicznej, w formacie przekazanym przez Komisję Europejską zestawy, o których mowa w ust. 7.

Art. 9c [Sposób umiejscowienia ostrzeżeń i wiadomości] ⁴²⁾

1. W przypadku opakowań papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów w opakowaniach o kształcie prostopadłościanu ostrzeżenie ogólne należy umieścić w dolnej części jednej z bocznych płaszczyzn opakowania jednostkowego, a wiadomość informacyjną w dolnej części innej bocznej płaszczyzny. Ostrzeżenia zdrowotne powinny mieć szerokość co najmniej 20 mm.
2. W przypadku torebki ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjną drukuje się na płaszczyznach zapewniających pełną widoczność tych ostrzeżeń zdrowotnych. W przypadku tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów w opakowaniach jednostkowych w kształcie walca ostrzeżenie ogólne umieszcza się na zewnętrznej płaszczyźnie wieczka, a wiadomość informacyjną na wewnętrznej płaszczyźnie wieczka.
3. Ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjna, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny zajmować 50% płaszczyzny, na której są wydrukowane.
4. Ostrzeżenie ogólne i wiadomość informacyjna, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny spełniać wymagania określone w art. 9a ust. 6.
5. Szczegółowy sposób umiejscowienia ostrzeżenia ogólnego i wiadomości informacyjnej na torebce określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2015/1735 z dnia 24 września 2015 r. w sprawie dokładnego umiejscowienia ostrzeżenia ogólnego i wiadomości informacyjnej na torebkach z tytoniem do samodzielnego skręcania papierosów (Dz. Urz. UE L 252 z 29.09.2015, str. 49).

Art. 9d [Ostrzeżenie zdrowotne] ⁴³⁾

1. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych bezdymnych zamieszcza się następujące ostrzeżenie zdrowotne:
Ten wyrób tytoniowy szkodzi Twojemu zdrowiu i powoduje uzależnienie.
2. W przypadku gdy akt delegowany określi brzmienie ostrzeżenia zdrowotnego inne niż określone w ust. 1, na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych bezdymnych zamieszcza się ostrzeżenie zdrowotne określone w tym akcie delegowanym.
3. Ostrzeżenie zdrowotne, o którym mowa w ust. 1, powinno spełniać wymagania określone w art. 9a ust. 6.
4. Tekst ostrzeżenia zdrowotnego, o którym mowa w ust. 1, powinien być równoległy względem tekstu głównego na płaszczyźnie zarezerwowanej dla tego ostrzeżenia.
5. Ostrzeżenie zdrowotne, o którym mowa w ust. 1, powinno:
 - 1) być widoczne na dwóch największych płaszczyznach opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego;
 - 2) zajmować 30% płaszczyzny opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego.

Art. 9e [Ostrzeżenie zdrowotne] ⁴⁴⁾

1. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym wyrobów ziołowych do palenia zamieszcza się następujące ostrzeżenie zdrowotne:
Palenie tego produktu szkodzi Twojemu zdrowiu.
2. Ostrzeżenie zdrowotne, o którym mowa w ust. 1, powinno być umieszczone na przedniej i tylnej zewnętrznej płaszczyźnie opakowania jednostkowego i na opakowaniu zbiorczym.
3. Ostrzeżenie zdrowotne, o którym mowa w ust. 1, powinno spełniać wymagania określone w art. 9a ust. 6.
4. Ostrzeżenie zdrowotne, o którym mowa w ust. 1, powinno zajmować 30% obszaru opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego.
5. Opakowania jednostkowe i opakowania zbiorcze wyrobów ziołowych do palenia nie mogą zawierać żadnych elementów lub cech określonych w art. 8 ust. 4 pkt 1, 2 i 4 oraz nie należy podawać na nich informacji, że wyrób nie zawiera dodatków lub środków aromatyzujących.

Art. 9f [Wygląd opakowania jednostkowego i zbiorczego] ⁴⁵⁾ Wygląd opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego wyrobów tytoniowych przeznaczonych dla konsumentów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien spełniać wymagania określone w ustawie lub aktach delegowanych.

Art. 10 [Poziom wydzielanych substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla] ⁴⁶⁾

1. Maksymalny poziom wydzielanych substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla w dymie papierosowym papierosów produkowanych, importowanych lub wprowadzonych do obrotu nie może przekroczyć następujących wartości:
 - 1) w przypadku substancji smolistych – 10 mg w przeliczeniu na jednego papierosa;
 - 2) w przypadku nikotyny – 1 mg w przeliczeniu na jednego papierosa;
 - 3) w przypadku tlenku węgla – 10 mg w przeliczeniu na jednego papierosa.
2. W przypadku gdy akty delegowane określają obniżony maksymalny poziom wydzielanych substancji określonych w ust. 1, stosuje się poziom określony w tych aktach delegowanych.
3. Wydzielane substancje smoliste, nikotyna i tlenek węgla w dymie papierosowym są mierzone na podstawie norm:
 - 1) ISO: 4387 dla substancji smolistych;
 - 2) ISO: 10315 dla nikotyny;
 - 3) ISO: 8454 dla tlenku węgla.
4. Dokładność podawanych pomiarów dotyczących zawartości substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla ustala się zgodnie z normą ISO: 8243.
5. W przypadku gdy akty delegowane określają inne metody pomiaru wydzielanych substancji określonych w ust. 1, stosuje się metody pomiaru określone w tych aktach delegowanych.
6. Weryfikację maksymalnego poziomu wydzielanych substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla w dymie papierosów przeprowadza Inspektor w laboratoriach posiadających akredytację w odpowiednim zakresie uzyskaną zgodnie z przepisami dotyczącymi systemów oceny zgodności lub laboratoriach powołanych do realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego w ramach Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub Inspekcji Farmaceutycznej.
7. Producent lub importer papierosów jest obowiązany przekazać na żądanie Inspektora próbkę papierosów umożliwiającą dokonanie pomiaru w celu przeprowadzenia weryfikacji, o której mowa w ust. 6, w terminie 14 dni od dnia otrzymania żądania.
8. Weryfikacja, o której mowa w ust. 6, podlega opłacie w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa. Opłatę wnosi producent lub importer papierosów na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania do wniesienia opłaty.
9. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz laboratoriów, o których mowa w ust. 6, biorąc pod uwagę ich niezależność od przemysłu wyrobów tytoniowych.
10. Akty delegowane określają maksymalny poziom wydzielanych przez papierosy substancji innych niż określone w ust. 1 oraz substancji wydzielanych przez wyroby tytoniowe inne niż papierosy oraz metody ich pomiaru.
11. Minister właściwy do spraw zdrowia informuje Komisję Europejską o laboratoriach określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 9.

Art. 10a [Niepowtarzalny identyfikator] ^{47) 48)}

1. Producent lub importer wyrobów tytoniowych przeznaczonych na rynek Unii Europejskiej jest obowiązany do zapewnienia oznaczenia opakowania jednostkowego wyrobów tytoniowych niepowtarzalnym identyfikatorem drukowanym lub umieszczanym w sposób nieusuwalny i trwały.
2. Niepowtarzalny identyfikator nie może być:
 - 1) ukryty lub zasłonięty, w szczególności znakami akcyzy lub oznaczeniami ceny;
 - 2) ukrywany lub zasłaniany przez otwarcie opakowania jednostkowego.
3. Niepowtarzalny identyfikator zawiera informacje umożliwiające ustalenie:
 - 1) daty i miejsca produkcji wyrobu;
 - 2) zakładu produkcyjnego, w którym wyrób został wyprodukowany;
 - 3) maszyny użytej do produkcji wyrobu;
 - 4) zmiany produkcyjnej lub czasu produkcji wyrobu;
 - 5) opisu wyrobu;
 - 6) rynku, na którym wyrób ma być wprowadzany do sprzedaży detalicznej;
 - 7) planowanej trasy transportu wyrobu;
 - 8) importera wyrobu do Unii Europejskiej, jeżeli zachodzi taka konieczność;
 - 9) rzeczywistej trasy transportu wyrobu z miejsca produkcji do pierwszego punktu detalicznego, w tym wszystkich wykorzystanych magazynów, a także daty transportu, celu transportu, miejsca rozpoczęcia transportu i odbiorcy;
 - 10) danych wszystkich podmiotów, które nabyły wyrób – od miejsca produkcji do pierwszego punktu detalicznego;
 - 11) faktury, numeru zamówienia i dowodów płatności w odniesieniu do wszystkich podmiotów, które nabyły wyrób – od producenta do pierwszego punktu detalicznego.

4. Informacje, o których mowa w ust. 3 pkt 1–8, są zawarte w niepowtarzalnym identyfikatorze lub są możliwe do odczytania bezpośrednio z tego identyfikatora.
5. Dostęp do informacji, o których mowa w ust. 3 pkt 9–11, następuje przez oficjalną stronę internetową producenta lub importera wyrobów tytoniowych przy użyciu niepowtarzalnego identyfikatora.
6. Podmioty uczestniczące w obrocie wyrobami tytoniowymi, z wyłączeniem pierwszego punktu detalicznego, są obowiązane do rejestracji czasu wejścia w posiadanie każdego opakowania jednostkowego, a także wszystkich przemieszczeń tego opakowania, do chwili, w której podmioty te przestały posiadać te wyroby tytoniowe. Obowiązek ten może być wykonywany przez oznaczanie i rejestrowanie zgromadzonych opakowań, takich jak kartony, pudła czy palety, jeżeli istnieje możliwość śledzenia ruchu i pochodzenia opakowań jednostkowych.
7. Podmioty uczestniczące w obrocie wyrobami tytoniowymi prowadzą kompletne i dokładne rejestry wszystkich istotnych transakcji związanych z obrotem wyrobami tytoniowymi.
8. Producent wyrobu tytoniowego jest obowiązany przekazać wszystkim podmiotom uczestniczącym w obrocie wyrobami tytoniowymi, z wyłączeniem pierwszego punktu detalicznego, w tym importerom, przedsiębiorcom prowadzącym magazyny i przedsiębiorcom transportowym, niezbędne urządzenia umożliwiające rejestrowanie wyrobów tytoniowych, które podmioty te nabywają, sprzedają, przechowują, transportują lub w stosunku do których dokonują innego rodzaju czynności. Urządzenia te mogą odczytywać i przekazywać zarejestrowane dane w postaci elektronicznej do ośrodka przechowywania danych, o którym mowa w ust. 9.
9. Producent i importer wyrobów tytoniowych jest obowiązany zawrzeć umowę w sprawie przechowywania danych z niezależnym od niego ośrodkiem przechowywania danych, zwanym dalej „ośrodkiem”.
10. Ośrodek oraz umowa, o której mowa w ust. 9, są zatwierdzane przez Komisję Europejską.
11. Wnioski o zatwierdzenie ośrodka oraz umowy, o której mowa w ust. 9, są przekazywane Komisji Europejskiej za pośrednictwem ministra właściwego do spraw finansów publicznych w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Wnioski obejmują informacje i potwierdzające je dokumenty dotyczące spełnienia wymagań określonych w:
 - 1) ust. 13 – w przypadku wniosku o zatwierdzenie ośrodka;
 - 2) akcie delegowanym określającym główne elementy umowy, o której mowa w ust. 9.
12. O zatwierdzeniu ośrodka oraz umowy, o której mowa w ust. 9, producent lub importer wyrobów tytoniowych informuje niezwłocznie ministra właściwego do spraw finansów publicznych oraz Inspektora.
13. Ośrodek jest obowiązany spełniać następujące wymagania:
 - 1) znajduje się na terytorium Unii Europejskiej;
 - 2) jest monitorowany przez audytora zewnętrznego, zaproponowanego i opłaconego przez producenta wyrobów tytoniowych oraz zatwierdzonego przez Komisję Europejską;
 - 3) zapewnia pełny dostęp do przechowywanych danych dla Komisji Europejskiej, ministra właściwego do spraw finansów publicznych, Inspektora i innych organów władzy publicznej właściwych w sprawach ochrony zdrowia, warunków sanitarnych i nadzoru sanitarnego lub finansów publicznych oraz właściwych w tym zakresie organów innych państw członkowskich Unii Europejskiej, a także niezależnego audytora, o którym mowa w pkt 2;
 - 4) przechowywane dane nie mogą zostać zmodyfikowane albo usunięte przez żaden podmiot uczestniczący w obrocie wyrobami tytoniowymi;
 - 5) jest niezależny i ma odpowiednie zdolności techniczne do przechowywania wymaganych danych.
14. Audytor zewnętrzny składa roczne sprawozdanie właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej, oceniając w szczególności wszystkie naruszenia dotyczące dostępu do przechowywanych w ośrodku danych.
15. Minister właściwy do spraw finansów publicznych może udzielić producentom lub importerom wyrobów tytoniowych dostępu do danych przechowywanych w ośrodku, jeżeli nie narusza to tajemnicy handlowej.
16. Przetwarzanie danych osobowych przechowywanych i udostępnianych przez ośrodek odbywa się na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych.
17. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w przypadku wydania przez Komisję Europejską przepisów wykonawczych w zakresie norm technicznych dla ustanowienia i funkcjonowania systemu śledzenia ruchu i pochodzenia wyrobów tytoniowych, w tym w odniesieniu do oznaczania za pomocą niepowtarzalnego identyfikatora, rejestrowania, przekazywania, przetwarzania oraz przechowywania danych oraz w odniesieniu do dostępu do przechowywanych danych, jak również w zakresie norm technicznych dla zapewnienia pełnej zgodności systemów używanych do niepowtarzalnych identyfikatorów oraz funkcji powiązanych z innymi systemami w Unii Europejskiej, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wymagania techniczne dotyczące niepowtarzalnego identyfikatora, rejestrowania, przekazywania, przetwarzania oraz przechowywania danych oraz dostępu do przechowywanych danych,
 - 2) wymagania techniczne dla zapewnienia pełnej zgodności systemów używanych do niepowtarzalnych identyfikatorów oraz funkcji powiązanych z innymi systemami w Unii Europejskiej – biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania systemu śledzenia ruchu i pochodzenia wyrobów tytoniowych.

Art. 10b [Zabezpieczenie opakowań] ^{49) 50)}

1. Producent lub importer jest obowiązany zabezpieczyć opakowania jednostkowe wyrobów tytoniowych odpornym na ingerencję zabezpieczeniem złożonym z widocznego i niewidocznego elementu, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust. 2. Zabezpieczenie drukuje się lub umieszcza w sposób trwały i widoczny, uniemożliwiający jego ukrycie lub zasłonięcie, w tym znakami akcyzy lub oznaczeniami ceny lub innymi elementami wymaganymi przepisami prawa.
2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w przypadku wydania przez Komisję Europejską przepisów wykonawczych w zakresie norm technicznych dotyczących zabezpieczenia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki w zakresie norm technicznych dotyczących zabezpieczenia oraz ich ewentualnej rotacji, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia trwałości zabezpieczenia i rodzaje opakowań jednostkowych wyrobów tytoniowych.
3. W przypadku gdy znak akcyzy, o którym mowa w przepisach o podatku akcyzowym, spełnia wszystkie warunki określone w przepisach, o których mowa w ust. 2, znak ten jest stosowany jako zabezpieczenie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 11 [Bezpłatne leczenie uzależnień] Leczenie uzależnienia od używania tytoniu jest finansowane na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Art. 11a [Zgłoszenie nowatorskich wyrobów tytoniowych] ⁵¹⁾

1. Nowatorskie wyroby tytoniowe mogą być udostępniane po raz pierwszy w celu dalszej sprzedaży albo udostępniane po raz pierwszy w celu wprowadzenia do obrotu po uzyskaniu zezwolenia Inspektora wydawanego na podstawie zgłoszenia producenta lub importera.
2. Zgłoszenia nowatorskich wyrobów tytoniowych dokonuje się w postaci elektronicznej, w terminie co najmniej 6 miesięcy przed dniem planowanego udostępnienia, o którym mowa w ust. 1.
3. Do zgłoszenia wprowadzanego do obrotu nowatorskiego wyrobu tytoniowego dołącza się:
 - 1) jego szczegółowy opis;
 - 2) instrukcję jego użytkowania;
 - 3) informacje o składnikach i wydzielanych substancjach; przepisy art. 8a stosuje się odpowiednio;
 - 4) dostępne badania naukowe dotyczące toksyczności, właściwości uzależniających i atrakcyjności takiego wyrobu, w szczególności w odniesieniu do jego składników i wydzielanych substancji;
 - 5) dostępne analizy, ich streszczenia i badania rynku na temat preferencji różnych grup konsumentów, w tym młodych ludzi i innych osób aktualnie używających wyrobów tytoniowych;
 - 6) inne dostępne i istotne informacje, w tym analizę stosunku ryzyka do korzyści związanych z takim wyrobem, analizę jego spodziewanych skutków w kontekście zaprzestania i rozpoczęcia spożycia tytoniu oraz przewidywań dotyczących sposobu postrzegania tego wyrobu przez konsumentów;
 - 7) potwierdzenie wniesienia opłaty określonej w ust. 7.
4. Producent i importer nowatorskich wyrobów tytoniowych jest obowiązany do niezwłocznego przekazania Inspektorowi wszystkich nowych lub zaktualizowanych informacji dotyczących analiz, badań i innych informacji, o których mowa w ust. 3 pkt 4–6.
5. Inspektor przekazuje Komisji Europejskiej wszystkie informacje otrzymane na podstawie ust. 3 i 4.
6. Inspektor wydaje zezwolenie albo odmawia jego wydania w terminie 5 miesięcy od dnia zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1.
7. Za wydanie zezwolenia producent lub importer wnosi na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora opłatę w wysokości trzydziestokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Opłata stanowi dochód budżetu państwa.
8. Zgłoszenie, do którego nie dołączono potwierdzenia wniesienia opłaty określonej w ust. 7, pozostawia się bez rozpoznania.
9. Zezwolenie może zostać wydane wyłącznie na nowatorski wyrób tytoniowy spełniający wymagania określone dla wyrobu tytoniowego do palenia albo wyrobu tytoniowego bezdymnego.
10. Jeżeli na potrzeby wydania zezwolenia ma być przeprowadzone badanie nowatorskiego wyrobu tytoniowego, przeprowadza się je w laboratorium posiadającym akredytację w odpowiednim zakresie uzyskaną zgodnie z przepisami dotyczącymi systemów oceny zgodności lub w laboratoriach powołanych do realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego w ramach Państwowej Inspekcji Sanitarnej albo Inspekcji Farmaceutycznej.

Art. 11b [Zgłoszenie do inspektora] ⁵²⁾

1. Papierosy elektroniczne i pojemniki zapasowe mogą być udostępniane po raz pierwszy w celu dalszej sprzedaży albo udostępniane po raz pierwszy w celu wprowadzenia do obrotu po dokonaniu przez producenta lub importera zgłoszenia oraz wyznaczeniu osoby prawnej lub fizycznej do kontaktu na terytorium Unii Europejskiej.

2. Zgłoszenia do Inspektora dokonuje się, w postaci elektronicznej, w terminie co najmniej 6 miesięcy przed dniem planowanego udostępnienia, o którym mowa w ust. 1.
3. Zgłoszenie zawiera:
 - 1) nazwę (firmę) i dane kontaktowe producenta, osoby prawnej lub fizycznej wyznaczonej do kontaktu na terytorium Unii Europejskiej oraz, w stosownych przypadkach, importera;
 - 2) wykaz wszystkich składników i substancji wydzielanych w wyniku korzystania z wyrobu, w podziale na marki i rodzaje, wraz z ich ilościami;
 - 3) dane toksykologiczne dotyczące składników i substancji wydzielanych w wyrobie, w tym po podgrzaniu, ze szczególnym odniesieniem do wpływu ich wdychania na zdrowie konsumentów, uwzględniając w szczególności ich właściwości uzależniające;
 - 4) informacje na temat dawki nikotyny i jej absorpcji podczas spożywania wyrobu w normalnych lub racjonalnie przewidywalnych warunkach;
 - 5) opis komponentów wyrobu, w tym, w stosownych przypadkach, mechanizmu otwierania i ponownego jego napełniania;
 - 6) opis procesu produkcji, w tym wskazanie, czy jest to produkcja seryjna, i oświadczenie następującej treści:
 - 7) Oświadczam, że proces produkcji papierosa elektronicznego lub pojemnika zapasowego zapewnia zgodność z wymaganiami ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.
 - 8) oświadczenie następującej treści: Oświadczam, że ponoszę pełną odpowiedzialność za jakość i bezpieczeństwo papierosa elektronicznego lub pojemnika zapasowego wprowadzonego do obrotu i wykorzystywanego w normalnych lub racjonalnie przewidywalnych warunkach.
 - 9) w przypadku średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw – oświadczenie o spełnieniu kryteriów zgodnie z zaleceniem Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji przedsiębiorstw mikro-, małych i średnich (notyfikowanego jako dokument nr C(2003) 1422) (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36), zwanym dalej „zaleceniem 2003/361/WE”.
4. Zgłoszenie podlega opłacie w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku za ubiegły rok ogłaszanego, w drodze obwieszczenia, przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, 50% tej opłaty – w przypadku średnich przedsiębiorstw w rozumieniu zalecenia 2003/361/WE albo 30% tej opłaty – w przypadku małych i mikroprzedsiębiorstw w rozumieniu zalecenia 2003/361/WE. Opłata stanowi dochód budżetu państwa. Opłatę wnosi producent lub importer na rachunek bankowy wskazany przez Inspektora.
5. Do zgłoszenia dołącza się potwierdzenie wniesienia opłaty określonej w ust. 4.
6. Oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 6–8, zawierają także:
 - 1) wskazanie:
 - a) nazwy (firmy) producenta lub importera, jego siedziby i adresu,
 - b) miejsca i daty złożenia oświadczenia;
 - 2) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania producenta lub importera, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
7. Oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 6–8, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy(-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.
8. W przypadku gdy przekazane w zgłoszeniu informacje, o których mowa w ust. 3, są niekompletne lub brak jest potwierdzenia wniesienia opłaty określonej w ust. 4, Inspektor wzywa do usunięcia tych braków w terminie 30 dni. Po bezskutecznym upływie tego terminu zgłoszenie pozostawia się bez rozpatrzenia.
9. W przypadku zmiany informacji, o których mowa w ust. 3 pkt 2–5, producent lub importer jest obowiązany do dokonania nowego zgłoszenia. Przepisy ust. 2–8 stosuje się odpowiednio.
10. Dane uzyskane na podstawie ust. 3, z uwzględnieniem ochrony tajemnicy handlowej, podlegają publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie urzędu obsługującego Inspektora.
11. Wspólny format zgłaszania papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2015/2183 z dnia 24 listopada 2015 r. ustanawiająca wspólny format zgłaszania papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych (Dz. Urz. UE L 309 z 26.11.2015, str. 15).

Art. 11c [Papierosy elektroniczne, pojemniki zapasowe, wymogi] ⁵³⁾

1. Papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe powinny spełniać następujące wymagania:
 - 1) płyn zawierający nikotynę powinien być umieszczony wyłącznie w specjalnie przeznaczonych do tego pojemnikach zapasowych, których pojemność nie może przekraczać 10 ml, a w przypadku papierosów elektronicznych jednorazowego użytku lub kartridżów jednorazowych pojemność kartridżów jednorazowych lub zbiorniczków nie może przekraczać 2 ml;
 - 2) zawartość nikotyny w płynie nie może przekraczać 20 mg/ml;
 - 3) płyn zawierający nikotynę nie może zawierać dodatków wymienionych w art. 7c ust. 3;

- 4) do produkcji płynu zawierającego nikotynę zostały wykorzystane jedynie składniki o wysokiej czystości, a substancje inne niż składniki, o których mowa w art. 11b ust. 3 pkt 2, były obecne w płynie zawierającym nikotynę w śladowych ilościach, jeżeli nie ma technicznych możliwości wyeliminowania takich śladowych ilości podczas produkcji;
 - 5) w płynach zawierających nikotynę oprócz nikotyny zostały wykorzystane jedynie składniki, które – w postaci podgrzanej lub niepodgrzanej – nie zagrażają ludzkiemu zdrowiu;
 - 6) nikotyna w papierosach elektronicznych powinna być dawkowana w jednolity sposób w normalnych warunkach użytkowania;
 - 7) powinny być zabezpieczone przed dziećmi, powinny mieć zabezpieczenie uniemożliwiające ich przypadkowe otwarcie oraz zabezpieczenie przed rozbiciem i przeciekaniem oraz posiadać mechanizm zapewniający ponowne napełnianie bez wycieków.
2. Normy techniczne mechanizmów ponownego napełniania papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych określa decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2016/586 z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie norm technicznych mechanizmu ponownego napełniania papierosów elektronicznych (Dz. Urz. UE L 101 z 16.04.2016, str. 15).
 3. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych powinien być zamieszczony wykaz wszystkich składników wyrobu w porządku malejącym według masy, zawartość nikotyny w wyrobie i jej ilość w przyjmowanej dawce, numer serii i ostrzeżenia dotyczące ochrony przed dziećmi oraz powinna być dołączona do opakowania jednostkowego papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych ulotka z instrukcją w języku polskim.
 4. Opakowania jednostkowe i opakowania zbiorcze papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych nie mogą mieć elementów lub cech, o których mowa w art. 8 ust. 4–6, z wyjątkiem art. 8 ust. 4 pkt 1 w zakresie informacji o zawartości nikotyny oraz art. 8 ust. 4 pkt 3 w zakresie informacji o środkach aromatyzujących.
 5. Ulotka, o której mowa w ust. 3, powinna zawierać instrukcję dotyczącą:
 - 1) użytkowania i przechowywania wyrobu obejmującą informacje o tym, że wyrób nie jest zalecany dla ludzi młodych i osób niepalących;
 - 2) informacji o przeciwwskazaniach;
 - 3) ostrzeżenia dla grup szczególnego ryzyka;
 - 4) możliwych niekorzystnych skutków;
 - 5) właściwości uzależniających i toksyczności;
 - 6) danych kontaktowych producenta lub importera i osoby prawnej lub fizycznej wyznaczonej do kontaktów na terytorium Unii Europejskiej.
 6. Na opakowaniu jednostkowym i opakowaniu zbiorczym papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych wprowadzanym do obrotu producent lub importer jest obowiązany do zamieszczenia w sposób widoczny, czytelny i trwały ostrzeżenia zdrowotnego sformułowanego w języku polskim.
 7. Na opakowaniach, o których mowa w ust. 6, zamieszcza się następujące ostrzeżenie zdrowotne:
Wyrób zawiera nikotynę, która powoduje szybkie uzależnienie.
 8. Ostrzeżenie zdrowotne jest:
 - 1) drukowane czarną, pogrubioną czcionką Helvetica na białym tle;
 - 2) wyśrodkowane w obszarze przeznaczonym do jego umieszczenia, a na opakowaniach jednostkowych w kształcie prostopadłościanu i opakowaniach zbiorczych jest umieszczone równoległe do bocznych krawędzi opakowania jednostkowego lub opakowania zbiorczego.
 9. Tekst ostrzeżenia zdrowotnego jest równoległy względem tekstu głównego na płaszczyźnie zarezerwowanej dla tego ostrzeżenia.
 10. Ostrzeżenie zdrowotne:
 - 1) powinno być widoczne na dwóch największych płaszczyznach opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego;
 - 2) powinno zajmować 30% płaszczyzny opakowania jednostkowego i opakowania zbiorczego.
 11. W przypadku gdy akty delegowane określą inną treść ostrzeżenia zdrowotnego określonego w ust. 7, stosuje się ostrzeżenie zdrowotne określone w tych aktach delegowanych.
 12. Producent lub importer papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych jest obowiązany do wyznaczenia osoby prawnej lub fizycznej do kontaktu na terytorium Unii Europejskiej w celu udzielania informacji o wprowadzanych do obrotu papierosach elektronicznych lub pojemnikach zapasowych.

Art. 11d [Coroczne sprawozdanie] ⁵⁴⁾

1. Producent i importer papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych jest obowiązany do przekazywania Inspektorowi corocznego sprawozdania zawierającego:
 - 1) wyczerpujące dane na temat wielkości sprzedaży, w podziale na marki i rodzaje wyrobu;
 - 2) informacje dotyczące preferencji różnych grup konsumentów, w tym ludzi młodych, osób niepalących i głównych grup osób aktualnie używających wyrobów;
 - 3) informacje na temat form sprzedaży wyrobów;

- 4) streszczenia wszystkich badań rynku przeprowadzonych w zakresie, o którym mowa w pkt 1–3, wraz z ich przekładem na język angielski.
2. Sprawozdanie przedkłada się w postaci elektronicznej w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego sprawozdanie dotyczy.
3. Inspektor jest organem właściwym w zakresie udostępniania informacji uzyskanych od producenta i importera papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych na potrzeby Komisji Europejskiej i innych państw członkowskich, z uwzględnieniem ochrony tajemnicy handlowej.
4. Inspektor monitoruje rozwój rynku papierosów elektronicznych oraz rozwój rynku pojemników zapasowych, biorąc pod uwagę wszystkie dowody wskazujące, że stosowanie papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych prowadzi do uzależnienia od nikotyny, a ostatecznie do spożycia wyrobów tytoniowych.

Art. 11e [Postępowanie w przypadku stwierdzenia niepożądanych działań] ⁵⁵⁾

1. Producent, importer lub dystrybutor papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych jest obowiązany do ustanowienia i utrzymywania systemu zbierania informacji o wszystkich podejrzewanych i niepożądanych dla zdrowia ludzkiego działaniach tych wyrobów.
2. W celu realizacji obowiązku określonego w ust. 1 producent, importer lub dystrybutor papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych jest obowiązany przechowywać informacje, o których mowa w ust. 1, oraz przekazywać je niezwłocznie Inspektorowi.
3. W przypadku gdy producent, importer lub dystrybutor papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych ma powody do stwierdzenia, że posiadane przez niego papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe, które mają zostać wprowadzone do obrotu lub znajdują się w obrocie, nie są bezpieczne lub nie są dobrej jakości, lub w inny sposób są niezgodne z przepisami ustawy lub wydanymi na jej podstawie aktami wykonawczymi, jest obowiązany do niezwłocznego podjęcia działań niezbędnych do dostosowania tego wyrobu do wymagań wynikających z ustawy lub tych aktów, jego zwrotu lub wycofania z obrotu.
4. W przypadkach, o których mowa w ust. 3, producent, importer lub dystrybutor papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych jest obowiązany do niezwłocznego powiadomienia o tym fakcie Inspektora i podania szczegółowych informacji, w tym o zagrożeniach dla zdrowia i bezpieczeństwa ludzkiego, oraz o wszystkich podjętych działaniach i o rezultatach tych działań.
5. Inspektor może zażądać od producentów, importerów lub dystrybutorów papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych dodatkowych informacji dotyczących papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych, w szczególności w zakresie ich bezpieczeństwa i jakości lub wszystkich działań niepożądanych.

Art. 11f [Decyzja o wstrzymaniu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu] ⁵⁶⁾

1. W przypadku gdy Inspektor stwierdzi lub ma uzasadnione powody do stwierdzenia, że określone papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe albo dany rodzaj papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych mogą stanowić poważne zagrożenia dla zdrowia ludzkiego, wstrzymuje, w drodze decyzji, ich wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu lub nakazuje wycofanie z obrotu na czas niezbędny dla dokonania oceny przez Komisję Europejską.
2. O wydaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, i podjętych w związku z tym działaniach Inspektor niezwłocznie informuje Komisję Europejską w celu dokonania oceny oraz właściwe organy innych państw członkowskich Unii Europejskiej.
3. Po uzyskaniu oceny Komisji Europejskiej Inspektor niezwłocznie:
 - 1) uchyla dotychczasową decyzję, o której mowa w ust. 1, w przypadku gdy Komisja Europejska uzna podjęte działania za nieuzasadnione, albo
 - 2) wydaje decyzję o całkowitym wstrzymaniu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu lub nakazuje wycofanie z obrotu określonych papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych albo danego rodzaju papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych, w przypadku gdy Komisja Europejska uzna podjęte działania za uzasadnione.
4. Inspektor podaje do publicznej wiadomości informację o wydaniu decyzji, o których mowa w ust. 1 i 3, przez ogłoszenie w Biuletynie Informacji Publicznej nazwy lub rodzaju wyrobu oraz nazwy producenta lub importera.
5. Akty delegowane określają zakaz wprowadzania do obrotu określonych papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych lub danego rodzaju papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych.

Art. 11g [Wylączenie stosowania] ⁵⁷⁾ Przepisów ustawy dotyczących papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych nie stosuje się do papierosów elektronicznych i pojemników zapasowych, na które należy uzyskać pozwolenie na dopuszczenie do obrotu na podstawie przepisów Prawa farmaceutycznego lub które podlegają wymaganiom określonym w przepisach o wyrobach medycznych.

Art. 11h [Wykaz składników] ⁵⁸⁾

1. Producent lub importer wyrobów ziołowych do palenia przekazuje Inspektorowi wykaz wszystkich składników, z podaniem ich ilości, używanych do produkcji tych wyrobów, w podziale na marki i rodzaje.

2. Producent lub importer wyrobów ziołowych do palenia informuje Inspektora w przypadku zmiany składu wyrobu wpływającej na informacje przekazywane na podstawie ust. 1.
3. Informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, są przekazywane Inspektorowi co najmniej 6 miesięcy przed dniem wprowadzenia do obrotu nowego lub zmodyfikowanego wyrobu ziołowego do palenia.
4. Informacje, o których mowa w ust. 1 i 2, są publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie urzędu obsługującego Inspektora, z uwzględnieniem ochrony tajemnicy handlowej.
5. Producent lub importer wyrobów ziołowych do palenia, przedkładając informacje zgodnie z ust. 1–3, wskazuje informacje, które uznaje za tajemnicę handlową.

Art. 11i [Egzekucja należności] ⁵⁹⁾

1. Nieopłacone, opłacone w części lub nieopłacone w terminie należności budżetowe wynikające z opłat stanowiących dochód budżetu państwa określone w art. 7d ust. 4, art. 8aa ust. 8, art. 8ab ust. 5 i art. 10 ust. 8 podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
2. Inspektor jest wierzycielem uprawnionym do żądania wykonania w drodze egzekucji administracyjnej należności, o których mowa w ust. 1.

Art. 12 [Zakaz reklamy i wprowadzania do obrotu] ⁶⁰⁾ Kto:

- 1) reklamuje lub promuje wyroby lub produkty wbrew postanowieniom art. 8 ust. 1,
- 2) sponsoruje działalność sportową, kulturalną, oświatową, zdrowotną lub społeczno-polityczną wbrew postanowieniom art. 8 ust. 2,
- 3) eksponuje w punkcie detalicznym przedmioty imitujące opakowania wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych wbrew postanowieniom art. 8 ust. 3,
- 4) na opakowaniu jednostkowym lub opakowaniu zbiorczym wyrobów tytoniowych umieszcza jakiegokolwiek elementy lub cechy, które sugerują korzyści ekonomiczne, o których mowa w art. 8 ust. 5,
- 5) produkuje lub wprowadza do obrotu tytoń do stosowania doustnego,
- 6) produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu wyroby tytoniowe w opakowaniach, na których nie zamieszczono ostrzeżenia zdrowotnego lub z ostrzeżeniem zdrowotnym wbrew postanowieniom art. 9–9f,
- 7) wprowadza do obrotu wyroby tytoniowe w opakowaniach, na których nie zamieszczono ostrzeżenia zdrowotnego sformułowanego w języku polskim,
- 8) produkuje lub importuje wyroby tytoniowe, w których maksymalny poziom wydzielanych substancji smolistych, nikotyny i tlenku węgla w dymie papierosowym przekracza wartości, o których mowa w art. 10 ust. 1 i 2, podlega grzywnie do 200 000 zł albo karze ograniczenia wolności, albo obu tym karom łącznie.

Art. 12a [Umieszczanie nieprawdziwych informacji, przepis karny] ⁶¹⁾ Kto umieszcza na opakowaniu jednostkowym lub opakowaniu zbiorczym lub na wyrobie tytoniowym jakiegokolwiek elementy lub cechy, o których mowa w art. 8 ust. 4, podlega grzywnie do 200 000 zł albo karze ograniczenia wolności, albo obu tym karom łącznie.

Art. 12b [Dodatki uzależniające; przepis karny] Kto w procesie produkcji wyrobów tytoniowych stosuje dodatki zwiększające właściwości uzależniające od nikotyny tych wyrobów, podlega grzywnie do 500 000 zł albo karze ograniczenia wolności albo obu tym karom łącznie.

Art. 12c [Zakaz produkcji i importu] ⁶²⁾ Kto:

- 1) produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu wyroby tytoniowe, których opakowanie jednostkowe nie spełnia wymagań określonych w art. 6a,
- 2) ⁶³⁾ produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu wyroby tytoniowe wbrew zakazom, o których mowa w art. 7c ust. 1, 3 lub 4,
- 3) produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu wyroby tytoniowe zawierające dodatki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7d ust. 6 lub 10,
- 4) produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu wyroby tytoniowe, w których poziom zawartości dodatków przekracza wartości określone w przepisach, o których mowa w art. 7d ust. 7,
- 5) nie stosuje się do zakazów sprzedaży na odległość, o których mowa w art. 7f,
- 6) ⁶⁴⁾ udostępnia po raz pierwszy w celu dalszej sprzedaży albo udostępnia po raz pierwszy w celu wprowadzenia do obrotu opakowanie jednostkowe wyrobów tytoniowych nieoznaczone drukowanym lub umieszczonym w sposób nieusuwalny i trwały niepowtarzalnym identyfikatorem, o którym mowa w art. 10a ust. 1,
- 7) ⁶⁴⁾ nie dopełnia obowiązków, o których mowa w art. 10a ust. 6, 7 lub 9 lub art. 10b ust. 1,
- 8) udostępnia po raz pierwszy w celu dalszej sprzedaży albo udostępnia po raz pierwszy w celu wprowadzenia do obrotu nowatorski wyrób tytoniowy bez zezwolenia, o którym mowa w art. 11a ust. 1,
- 9) udostępnia po raz pierwszy w celu dalszej sprzedaży albo udostępnia po raz pierwszy w celu wprowadzenia do obrotu papierosy elektroniczne i pojemniki zapasowe, nie dopełniając obowiązku zgłoszenia, o którym mowa w art. 11b ust. 1 i 9,

- 10) produkuje lub importuje w celu wprowadzenia do obrotu papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe, które nie spełniają wymagań określonych w art. 11c ust. 1–11,
- 11) nie stosuje się do nakazów lub zakazów, o których mowa w art. 11f ust. 1 i ust. 3 pkt 2 lub ust. 5, podlega grzywnie do 200 000 zł albo karze ograniczenia wolności, albo obu tym karom łącznie.

Art. 13 [Naruszanie zakazu palenia; przepis karny]

1. ⁶⁵⁾ Kto:
 - 1) wprowadza do obrotu wyroby tytoniowe, papierosy elektroniczne lub pojemniki zapasowe lub nie umieszcza informacji o zakazie ich sprzedaży wbrew przepisom art. 6 ust. 1, 2–5,
 - 2) będąc właścicielem lub zarządzającym obiektem lub środkiem transportu, wbrew przepisom art. 5 ust. 1a nie umieszcza informacji o zakazie palenia, podlega karze grzywny do 2000 zł.
2. ⁶⁶⁾ Kto pali wyroby tytoniowe, nowatorskie wyroby tytoniowe lub papierosy elektroniczne wbrew postanowieniom art. 5, podlega karze grzywny do 500 zł.
3. W przypadkach określonych w ust. 1 i 2 orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 14 [Sprawca czynu zabronionego] ⁶⁷⁾ Jeżeli czyn określony w art. 12–12c lub w art. 13 ust. 1 pkt 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za wprowadzenie wyrobów do produkcji, import, udostępnienie po raz pierwszy wyrobów w celu dalszej sprzedaży lub wprowadzenia do obrotu, reklamowanie wyrobów lub organizację wprowadzania wyrobów do obrotu.

Art. 15 [Przypadek wyrobów tytoniowych] ⁶⁸⁾

1. W razie popełnienia czynu określonego w art. 12 pkt 5–8, art. 12a–12c lub w art. 13 ust. 1 pkt 1 sąd może orzec przypadek wyrobów tytoniowych stanowiących przedmiot czynu zabronionego, choćby nie stanowiły one własności sprawcy.
2. W razie popełnienia czynu określonego w art. 12 pkt 3 sąd może orzec przypadek przedmiotów imitujących opakowania wyrobów tytoniowych, papierosów elektronicznych lub pojemników zapasowych stanowiących przedmiot czynu zabronionego, choćby nie stanowiły one własności sprawcy.

Art. 15a [Wysokość kar pieniężnych] ⁶⁹⁾

1. Karze pieniężnej w wysokości od 1000 do 100 000 zł podlega podmiot, który:
 - 1) nie dopełnia obowiązków, o których mowa w art. 8a ust. 1, 2 i 6;
 - 2) nie przeprowadza badań określonych w art. 8aa ust. 2;
 - 3) nie przekazuje lub nie przekazuje w terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 8aa ust. 5;
 - 4) nie przekazuje lub nie przekazuje w terminie nowych lub zaktualizowanych informacji dotyczących analiz, badań i innych informacji, o których mowa w art. 11a ust. 4;
 - 5) nie przekazuje lub nie przekazuje w terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 11d ust. 1;
 - 6) nie dopełnia obowiązków, o których mowa w art. 11e;
 - 7) nie przekazuje lub nie przekazuje w terminie wykazu składników, o którym mowa w art. 11h ust. 1 i 2.
2. Karę pieniężną nakłada, w drodze decyzji administracyjnej, Inspektor.
3. Ustalając wysokości kary pieniężnej, Inspektor uwzględnia rodzaj naruszenia i jego potencjalny wpływ na zagrożenie dla zdrowia publicznego.
4. Karę pieniężną uiszcza się na rachunek budżetu państwa prowadzony przez Inspektora, w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o wymierzeniu tej kary stała się ostateczna. Od kary pieniężnej nieuiszczonej w terminie nalicza się odsetki ustawowe.
5. W sprawach dotyczących administracyjnych kar pieniężnych stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 613, z późn. zm.70)), z tym że uprawnienia organu podatkowego przysługują Inspektorowi.

Art. 16 (pominięty) ⁷¹⁾

Art. 17 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia ⁷²⁾.

Załącznik Biblioteka obrazów stosowanych w mieszanych ostrzeżeniach zdrowotnych.

⁷³⁾

patrz oryginał uwzględniający zmiany

**4. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych
z dnia 20 marca 2009 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 504)
z dnia 5 kwietnia 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 611)
z dnia 4 grudnia 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 2139)**

(zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1250)

**Rozdział 1.
Przepisy ogólne**

Art. 1 [Zakres przedmiotowy] Ustawa określa:

- 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych;
- 4) zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych;
- 5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych.

Art. 2 [Wyłączenie stosowania przepisów ustawy] Przepisów ustawy nie stosuje się do nieodpłatnych imprez masowych organizowanych na terenach zamkniętych będących w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej, jeżeli jednostki te są organizatorami imprezy masowej w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 3 [Objaśnienie pojęć] Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) imprezie masowej – należy przez to rozumieć imprezę masową artystyczno-rozrywkową, masową imprezę sportową, w tym mecz piłki nożnej, o których mowa w pkt 2–4, z wyjątkiem imprez:
 - a) organizowanych w teatrach, operach, operetkach, filharmoniach, kinach, muzeach, bibliotekach, domach kultury i galeriach sztuki lub w innych podobnych obiektach,
 - b) organizowanych w szkołach i placówkach oświatowych przez zarządzających tymi szkołami i placówkami,
 - c) organizowanych w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży,
 - d) sportowych organizowanych dla sportowców niepełnosprawnych,
 - e) sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, organizowanych na terenie otwartym,
 - f) zamkniętych organizowanych przez pracodawców dla ich pracowników – jeżeli rodzaj imprezy odpowiada przeznaczeniu obiektu lub terenu, gdzie ma się ona odbyć;
- 2) imprezie masowej artystyczno-rozrywkowej – należy przez to rozumieć imprezę o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć:
 - a) na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000,
 - b) w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500;
- 3) masowej imprezie sportowej – należy przez to rozumieć imprezę masową mającą na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowaną na:
 - a) stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300,
 - b) terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1000;
- 4) meczu piłki nożnej – należy przez to rozumieć masową imprezę sportową mającą na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowaną na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000;

- 5) imprezie masowej podwyższonego ryzyka – należy przez to rozumieć imprezę masową, w czasie której, zgodnie z informacją o przewidywanych zagrożeniach lub dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi zachowania osób uczestniczących, istnieje obawa wystąpienia aktów przemocy lub agresji;
- 6) czasie trwania imprezy masowej – należy przez to rozumieć okres od chwili udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej do chwili opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu;
- 7) liczbie miejsc dla osób na imprezie masowej – należy przez to rozumieć liczbę udostępnionych przez organizatora miejsc na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem, hali sportowej albo w innym budynku lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, ustaloną na podstawie przepisów prawa budowlanego i przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej;
- 8) instytucjach zagranicznych – należy przez to rozumieć podmioty zagraniczne i międzynarodowe, w tym w szczególności wchodzące w ich skład narodowe punkty informacyjne, właściwe do zapobiegania i zwalczania przejawów przemocy i chuligaństwa w czasie masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, na podstawie Europejskiej konwencji w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, sporządzonej w Strasburgu dnia 19 sierpnia 1985 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 129, poz. 625) oraz decyzji Rady 2002/348/JHA z dnia 25 kwietnia 2002 r. dotyczącej bezpieczeństwa w związku z meczami piłki nożnej o charakterze międzynarodowym (Dz. Urz. WE L 121 z 08.05.2002, str. 1–3; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 04, str. 237–239);
- 9) organizatorze – należy przez to rozumieć osobę prawną, osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, przeprowadzającą imprezę masową;
- 10) regulaminie obiektu (terenu) – należy przez to rozumieć przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, zawierające zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności;
- 11) kierownikowi do spraw bezpieczeństwa – należy przez to rozumieć osobę wyznaczoną przez organizatora, reprezentującą go w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom imprezy masowej;
- 12) służbie informacyjnej – należy przez to rozumieć osoby podlegające kierownikowi do spraw bezpieczeństwa, wyznaczone przez organizatora, w tym spikera zawodów sportowych;
- 13) służbie porządkowej – należy przez to rozumieć osoby podlegające kierownikowi do spraw bezpieczeństwa, wyznaczone przez organizatora, wpisane na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, o której mowa w art. 26 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1099 oraz z 2015 r. poz. 1505);
- 14) terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej – należy przez to rozumieć wydzielony, odpowiednio oznaczony teren na otwartej przestrzeni, spełniający warunki higieniczno-sanitarne odpowiadające wymaganiom przewidzianym prawem oraz posiadający infrastrukturę zapewniającą bezpieczne przeprowadzenie imprezy masowej, na którym do określenia liczby miejsc przyjmuje się przelicznik 0,5 m² na osobę;
- 15) terenie zamkniętym – należy przez to rozumieć teren zamknięty w rozumieniu przepisów prawa budowlanego lub teren będący w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej;
- 16) zabezpieczeniu imprezy masowej – należy przez to rozumieć ogół skoordynowanych przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z imprezą masową;
- 17) zakazie zagranicznym – należy przez to rozumieć zakaz stadionowy, nałożony przez uprawnione do tego podmioty innych państw, o którym informację przekazano Komendantowi Głównemu Policji;
- 18) zezwoleniu – należy przez to rozumieć zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej wydane, w drodze decyzji, przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta właściwych ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej;
- 19) dokumencie potwierdzającym tożsamość – należy przez to rozumieć dowód osobisty, tymczasowe zaświadczenie tożsamości, paszport, prawo jazdy, legitymację szkolną lub studencką, dokument stwierdzający tożsamość cudzoziemca albo inny dokument potwierdzający tożsamość zaopatrzonej w wizerunek twarzy i adres zamieszkania osoby.

Art. 4 [Odesłanie do KPA w przedmiocie postępowania] Postępowanie w sprawach określonych w ustawie, z wyłączeniem art. 14, prowadzi się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.¹⁾), jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Rozdział 2.

Bezpieczeństwo imprez masowych

Art. 5 [Bezpieczeństwo imprez masowych]

1. Za bezpieczeństwo imprezy masowej w miejscu i w czasie jej trwania odpowiada jej organizator.
2. Bezpieczeństwo imprezy masowej obejmuje spełnienie przez organizatora wymogów w zakresie:
 - 1) zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie;
 - 2) ochrony porządku publicznego;
 - 3) zabezpieczenia pod względem medycznym;
 - 4) zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi.
3. Obowiązek zabezpieczenia imprezy masowej spoczywa na organizatorze, a w zakresie określonym w tej ustawie i innych przepisach także na: wójcie, burmistrzu, prezydencie miasta, wojewodzie, Policji, Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostkach organizacyjnych ochrony przeciwpożarowej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach kolejowych, służbie zdrowia, a w razie potrzeby także innych właściwych służbach i organach.
4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, minimalne wymagania dotyczące zabezpieczenia pod względem medycznym imprezy masowej, mając na uwadze liczbę uczestników imprezy, jej rodzaj, a także zapewnienie bezpieczeństwa jej uczestników.

Art. 6 [Obowiązki organizatora]

1. Organizator zapewnia:
 - 1) spełnienie wymogów określonych, w szczególności, w przepisach prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) udział służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa;
 - 3) pomoc medyczną;
 - 4) zaplecze higieniczno-sanitarne;
 - 5) wyznaczenie dróg ewakuacyjnych oraz dróg umożliwiających dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji;
 - 6) warunki do zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej;
 - 7) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych;
 - 8) wydzielone pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.
2. Liczebność służby porządkowej oraz służby informacyjnej określa się w następujący sposób:
 - 1) w przypadku imprezy masowej niebędącej imprezą masową podwyższonego ryzyka – co najmniej 10 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 300 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 1 członek służby porządkowej lub służby informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 20% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej;
 - 2) w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka – co najmniej 15 członków służb: porządkowej i informacyjnej na 200 osób, które mogą być obecne na imprezie masowej, i co najmniej 2 członków służb: porządkowej lub informacyjnej na każde następne 100 osób, przy czym nie mniej niż 50% ogólnej liczby członków służb stanowią członkowie służby porządkowej.
- 2a. Jeżeli regulamin imprezy masowej artystyczno-rozrywkowej przewiduje zmienną liczbę uczestników tej imprezy, liczebność służby porządkowej oraz służby informacyjnej na tej imprezie ustala się zgodnie z zasadami określonymi w ust. 2, przy czym organizator może ustalać liczebność tych służb proporcjonalnie do liczby osób obecnych na imprezie zgłoszonej w harmonogramie udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej oraz w harmonogramie opuszczania przez nich tego obiektu lub terenu.
3. Organizator udostępnia osobom uczestniczącym w imprezie masowej regulamin obiektu (terenu) oraz opracowuje i udostępnia tym osobom regulamin imprezy masowej zawierający warunki uczestnictwa i zasady zachowania się osób na niej obecnych.
4. Organizator opracowuje instrukcję postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres niezbędnych elementów instrukcji, o której mowa w ust. 4, biorąc pod uwagę zapewnienie bezpieczeństwa imprezy masowej.

Art. 7 [Liczba udostępnionych miejsc w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka] W przypadku organizacji imprezy masowej zakwalifikowanej jako impreza masowa podwyższonego ryzyka liczby udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynoszą nie mniej niż:

- 1) 300 – dla stadionu, innego obiektu niebędącego budynkiem lub terenu umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej;
- 2) 200 – dla hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej;
- 3) 200 – dla meczu piłki nożnej.

Art. 8 [Obowiązki osób uczestniczących w imprezie masowej]

1. Osoby uczestniczące w imprezie masowej są obowiązane zachowywać się w sposób niezagrażający bezpieczeństwu innych osób, a w szczególności przestrzegać postanowień regulaminu obiektu (terenu) i regulaminu imprezy masowej.
2. Zabrania się wnoszenia na imprezę masową i posiadania przez osoby w niej uczestniczące broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów, materiałów wybuchowych, wyrobów pirotechnicznych, materiałów pożarowo niebezpiecznych, napojów alkoholowych, środków odurzających lub substancji psychotropowych, z zastrzeżeniem art. 8a.

Art. 8a [Sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych]

1. Na imprezie masowej, z wyłączeniem imprezy masowej podwyższonego ryzyka, dozwolone są sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych zawierających nie więcej niż 3,5% alkoholu.
2. Sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych mogą odbywać się wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych.
3. Sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych mogą być prowadzone wyłącznie przez podmioty posiadające zezwolenie, o którym mowa w art. 18¹ ust. 4 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286, 1893 i 1916).
4. Niedozwolona jest sprzedaż napojów alkoholowych w twardej opakowaniach, w szczególności wykonanych ze szkła, metalu lub tworzyw sztucznych, które wykorzystane niezgodnie z ich przeznaczeniem mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego.
5. Do wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej organizator dołącza informację o rozmieszczeniu miejsc i czasie, w których będą sprzedawane, podawane lub spożywane napoje alkoholowe.

Art. 9 [Uprawnienia do żądania okazania dokumentu tożsamości] Organizator lub podmiot przez niego uprawniony podczas sprzedaży biletów wstępu na imprezę masową może zażądać od kupującego okazania dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 1.

Art. 10 [Odmowa wstępu na imprezę masową] Organizator masowej imprezy sportowej, innej niż wymieniona w rozdziale 3, może odmówić na nią wstępu i przebywania osobie, której dane znajdują się w bazie danych, o której mowa w art. 37 pkt 2, lub objętej zakazem klubowym lub zakazem zagranicznym.

Art. 11 [Uprawnienie do nagrywania imprezy masowej]

1. Organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
2. Materiały zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej, mogące stanowić dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowody mogące mieć znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator niezwłocznie przekazuje prokuratorowi rejonowemu właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzonej imprezy masowej lub właściwemu terytorialnie komendantowi powiatowemu (miejskiemu, rejonowemu) Policji, w razie potrzeby z wnioskiem o wszczęcie postępowania karnego lub z wnioskiem o ukaranie, chyba że sam zawiadomi o przestępstwie albo wystąpi z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia.
3. Zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej materiały, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator przechowuje po zakończeniu imprezy masowej przez okres co najmniej 30 dni, a następnie komisyjnie je niszczy.
4. Wojewoda w uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji i z komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, oraz po zasięgnięciu opinii właściwego polskiego związku sportowego, sporządza wykaz stadionów, obiektów lub terenów, na których utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe. Umieszczenie w wykazie określonego stadionu, obiektu lub terenu następuje w drodze decyzji administracyjnej.
5. Komendant wojewódzki (Komendant Stołeczny) Policji oraz komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej mogą złożyć do wojewody wnioski w sprawie umieszczenia stadionu, obiektu lub terenu w wykazie, o którym mowa w ust. 4, w przypadku sformułowania takiej konkluzji w opinii, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2.
6. W decyzji, o której mowa w ust. 4, określa się w szczególności termin, od którego utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe.

7. Od decyzji, o której mowa w ust. 4, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
8. Organizator imprezy masowej przeprowadzanej na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, oraz organizator imprezy masowej podwyższonego ryzyka utrwała przebieg tej imprezy, a w szczególności zachowania osób, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
9. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób utrwalania przebiegu imprezy masowej, uwzględniając jej rodzaj, miejsca na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, podlegające obowiązkowej rejestracji obrazu i dźwięku oraz minimalne wymagania techniczne dla urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, umożliwiające wykorzystanie zarejestrowanego obrazu i dźwięku w postępowaniu dowodowym w stosunku do osób zakłócających porządek podczas imprezy masowej oraz imprez masowych podwyższonego ryzyka prowadzonych na stadionach, w obiektach i na terenach niewyszczególnionych w wykazie, o którym mowa w ust. 4, jak również sposób przechowywania materiałów, o których mowa w ust. 3, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia efektywnego rozpoznawania zagrożeń i identyfikowania sprawców zakłóceń porządku publicznego w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej.
10. Kontrolę przestrzegania warunków określonych w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 9, sprawuje wojewoda poprzez coroczne:
 - 1) porównanie parametrów technicznych urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk zainstalowanych na stadionie, w obiekcie lub na terenie, o których mowa w ust. 4, z minimalnymi wymogami technicznymi określonymi w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 9;
 - 2) sprawdzanie stanu technicznego urządzeń, o których mowa w pkt 1.

Art. 11a [Wojewódzki zespół interdyscyplinarny do spraw bezpieczeństwa imprez masowych]

1. Organem pomocniczym wojewody w zakresie zapewnienia wykonywania zadań związanych z bezpieczeństwem imprez masowych jest wojewódzki zespół interdyscyplinarny do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, zwany dalej „zespołem”, powoływany przez wojewodę, który określa jego skład, szczegółowy zakres obowiązków oraz tryb działania.
2. Zespołowi przewodniczy wojewoda lub wyznaczony przez niego przedstawiciel.
3. W skład zespołu wchodzi:
 - 1) właściwy miejscowo komendant wojewódzki (Komendant Stołeczny) Policji lub wyznaczony przez niego przedstawiciel;
 - 2) właściwy miejscowo komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej lub wyznaczony przez niego przedstawiciel;
 - 3) przedstawiciele innych organów administracji rządowej i samorządowej, których obecność wojewoda uzna za uzasadnioną.
4. Do udziału w posiedzeniach zespołu wojewoda może zaprosić przedstawicieli związków sportowych, podmiotów prowadzących rozgrywki, organizatorów cyklicznych imprez masowych oraz instytucji i podmiotów, których przedmiot działalności pozostaje w związku z przedmiotem posiedzenia zespołu, których obecność uzna za uzasadnioną lub na ich wniosek.
5. Zespół wspomaga podmioty, o których mowa w ust. 2–4, w realizacji obowiązków związanych z zabezpieczeniem imprez masowych na terenie województwa, nałożonych przepisami ustaw, w szczególności poprzez:
 - 1) analizę zagrożeń związanych z organizacją imprez masowych;
 - 2) analizę i ocenę działań podejmowanych przez podmioty, o których mowa w ust. 2–4, w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa imprez masowych;
 - 3) umożliwienie przekazywania informacji o zagrożeniach związanych z imprezami masowymi pomiędzy podmiotami, o których mowa w ust. 2–4;
 - 4) wspieranie programów mających na celu poprawę stanu bezpieczeństwa imprez masowych;
 - 5) inne inicjatywy zmierzające do poprawy stanu bezpieczeństwa imprez masowych.

Art. 12 [Decyzja wojewody dotycząca utrwalania przebiegu imprezy masowej]

1. Wojewoda może, w drodze decyzji administracyjnej, nałożyć na organizatora imprezy masowej organizowanej w miejscu nieobjętym wykazem, o którym mowa w art. 11 ust. 4, obowiązek jej utrwalania za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.
2. Przepisy art. 11 ust. 6–8 i 10 stosuje się odpowiednio.

Art. 12a [Dofinansowanie programów] Minister właściwy do spraw kultury fizycznej może dofinansowywać programy edukacyjne, informacyjne i szkoleniowe na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa masowych imprez sportowych oraz zwalczania negatywnych zjawisk w sporcie.

Rozdział 3. **Bezpieczeństwo meczu piłki nożnej**

Art. 13 [Obowiązek identyfikacji osób]

1. Organizator meczu piłki nożnej klubu uczestniczącego w rozgrywkach jednej z trzech najwyższych ligowych klas rozgrywkowych rywalizacji mężczyzn, niezależnie od rodzaju rozgrywek, tj. krajowych czy międzynarodowych, zapewnia identyfikację osób uczestniczących w tej imprezie, niezależnie od obowiązków i wymogów, o których mowa w art. 6.
2. Obiekty wykorzystywane do organizacji meczów piłki nożnej, o których mowa w ust. 1, wyposaża się w kompatybilne między sobą elektroniczne systemy służące do identyfikacji osób, sprzedaży biletów, kontroli przebywania w miejscu i w czasie trwania meczu piłki nożnej, kontroli dostępu do określonych miejsc oraz weryfikacji informacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c.
- 2a. Niezależnie od systemów, o których mowa w ust. 2, tworzy się:
 - 1) centralny system identyfikacji uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w ramach najwyższej ligowej klasy rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn;
 - 2) centralny system identyfikacji uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w drugiej i trzeciej najwyższej ligowej klasie rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
- 2b. Administratorami danych zgromadzonych w systemach, o których mowa w ust. 2a, są właściwe podmioty zarządzające tymi rozgrywkami.
- 2c. Kompatybilność oznacza, iż elektroniczne systemy, o których mowa w ust. 2, muszą być podłączone do systemów, o których mowa w ust. 2a, oraz działać na podstawie numeru PESEL, a w razie gdy nie został on nadany – rodzaju, serii i numeru dokumentu potwierdzającego tożsamość, po przekazaniu danych, o których mowa w ust. 4.
- 2d. *(uchylony)*
3. Wymagania techniczno-użytkowe systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, przeznaczonych dla obiektów wykorzystywanych do prowadzenia rozgrywek meczów piłki nożnej, o których mowa w ust. 1, określają właściwe podmioty zarządzające tymi rozgrywkami.
- 3a. *(uchylony)*
4. Zakres przetwarzanych danych identyfikujących osoby uczestniczące w meczu piłki nożnej obejmuje:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) *(uchylony)*
 - 3) numer PESEL, a w razie gdy nie został on nadany – rodzaj, serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 4) *(uchylony)*
 - 5) *(uchylony)*
5. *(uchylony)*
6. Do wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej organizator dołącza oświadczenie o spełnieniu wymogów, o których mowa w ust. 2.
7. Gromadzenie i przetwarzanie danych w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osób uczestniczących w meczu piłki nożnej.
8. Zakres danych gromadzonych w systemie, o którym mowa w ust. 2a pkt 1, obejmuje:
 - 1) dane określone w ust. 4,
 - 2) dane, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c,
 - 3) informacje o zastosowanych zakazach, w tym przekazane przez organizatorów imprez masowych – w zakresie, w jakim dane i informacje te dotyczą uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w ramach najwyższej ligowej klasy rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
9. Zakres danych gromadzonych w systemie, o którym mowa w ust. 2a pkt 2, obejmuje:
 - 1) dane określone w ust. 4,
 - 2) dane, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c,
 - 3) informacje o zastosowanych zakazach, w tym przekazane przez organizatorów imprez masowych – w zakresie, w jakim dane i informacje te dotyczą uczestników meczów piłki nożnej rozgrywanych w drugiej i trzeciej najwyższej ligowej klasie rozgrywkowej rywalizacji mężczyzn.
10. Dane do systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, przekazują w zakresie swojej właściwości:
 - 1) właściwy polski związek sportowy;
 - 2) właściwy podmiot zarządzający rozgrywkami;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej;
 - 4) Komendant Główny Policji;
 - 5) podmiot uprawniony do dystrybucji biletów.
11. Podmioty przekazujące dane do systemów, o których mowa w ust. 2 i 2a, odpowiedzialne są za kompletność, aktualność oraz prawdziwość przekazywanych danych.

12. Dostęp do danych zgromadzonych w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, w zakresie swoich kompetencji, posiadają:
 - 1) właściwy polski związek sportowy;
 - 2) właściwy podmiot zarządzający rozgrywkami;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej;
 - 4) podmiot uprawniony do dystrybucji biletów;
 - 5) Policja, w zakresie weryfikacji poprawności informacji o osobach, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c, oraz w związku z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym lub czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi.
13. Dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, przechowywane są nie dłużej niż przez okres 2 lat od dnia ostatniego zakupu biletu wstępu przez uczestnika meczu piłki nożnej lub przekazania mu innego dokumentu uprawniającego do przebywania na meczu piłki nożnej.
- 13a. Jeżeli dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, dotyczą osoby, wobec której zostało wydane orzeczenie lub zakaz, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a–c, wówczas okres, o którym mowa w ust. 13, liczy się od dnia upływu okresu obowiązywania zakazu lub okresu, na który orzeczono dany środek.
14. Dane zgromadzone w systemach, o których mowa w ust. 2 i 2a, podlegają usunięciu, jeżeli:
 - 1) zostały zgromadzone z naruszeniem ustawy;
 - 2) okazały się niekompletne, nieaktualne lub nieprawdziwe;
 - 3) upłynął okres, o którym mowa w ust. 13.

Art. 14 [Zakaz uczestniczenia w kolejnych imprezach]

1. Organizator meczu piłki nożnej może stosować zakaz klubowy, polegający na zakazie uczestniczenia w kolejnych imprezach masowych przeprowadzanych przez organizatora meczu piłki nożnej, nakładany przez tego organizatora na osobę, która dopuściła się naruszenia regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej.
 - 1a. Zakaz klubowy, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również kolejnych imprez masowych przeprowadzanych z udziałem drużyny organizatora rozgrywanych poza siedzibą organizatora, i może być nakładany za naruszenie regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej prowadzonej z udziałem drużyny tego organizatora.
 2. Okres obowiązywania zakazu klubowego nie może być dłuższy niż 2 lata od dnia jego wydania.
 3. Organizator meczu piłki nożnej, w terminie 7 dni od dnia zastosowania zakazu klubowego, informuje o tym osobę, której ten zakaz dotyczy. Informacja określa okres obowiązywania zakazu uczestnictwa tej osoby.
 4. Osobie ukaranej zakazem klubowym, o którym mowa w ust. 1, służy prawo wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do podmiotu, który zastosował zakaz klubowy.
 - 4a. (uchylony)
 5. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, określa w swoim regulaminie wewnętrznym formę, tryb i termin złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, o którym mowa w ust. 4, a także tryb i termin jego rozpatrzenia.
 6. Termin rozpatrzenia wniosku określony w regulaminie, o którym mowa w ust. 5, powinien być wyznaczony tak, aby od daty złożenia wniosku do daty jego rozpatrzenia nie upłynęło więcej niż 14 dni.
 7. (uchylony)
 8. Orzeczenie podmiotu, o którym mowa w ust. 1, wydane na skutek wniesienia wniosku, o którym mowa w ust. 4, jest ostateczne.
 - 8a. Od orzeczenia o zastosowaniu zakazu klubowego przez podmiot, o którym mowa w ust. 1, osobie ukaranej służy prawo wniesienia skargi do właściwego sądu administracyjnego.
 9. Informacja o zastosowanym zakazie klubowym jest przetwarzana w systemach, o których mowa w art. 13 ust. 2 i 2a.

Art. 15 [Sprzedaż biletu wstępu]

1. Sprzedaż biletu wstępu na mecz piłki nożnej lub przekazanie innego dokumentu uprawniającego do przebywania na nim określonej osoby następuje po uzyskaniu danych, o których mowa w art. 13 ust. 4, zgodnych z dokumentem potwierdzającym tożsamość.
2. Na bilecie wstępu na mecz piłki nożnej lub na innym dokumencie uprawniającym do przebywania na nim umieszcza się dane, o których mowa w art. 13 ust. 4, oraz numer miejsca, którego dotyczy ten bilet lub dokument uprawniający do przebywania na meczu.
 - 2a. W przypadku meczów piłki nożnej o charakterze międzynarodowym, w tym meczów piłki nożnej organizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach rozgrywek Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA) lub Unii Europejskich Związków Piłkarskich (UEFA), przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do uczestników będących cudzoziemcami, jeżeli bilet wstępu lub inny dokument uprawniający do przebywania na meczu piłki nożnej otrzymują poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z przepisami prawa obowiązującego w miejscu ich wydania.
 - 2b. Na bilecie wstępu lub na innym dokumencie uprawniającym do przebywania na meczach, o których mowa w ust. 2a, umieszcza się numer miejsca siedzącego.

3. Organizator meczu piłki nożnej lub podmiot przez niego uprawniony do dystrybucji odmawia sprzedaży biletu wstępu lub innego dokumentu uprawniającego do przebywania na nim:
 - 1) osobie, wobec której zostało wydane orzeczenie:
 - a) zakazujące wstępu na imprezę masową,
 - b) zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382 oraz z 2015 r. poz. 1418 i 1707);
 - 2) osobie, wobec której zastosowano zakaz klubowy lub zakaz zagraniczny;
 - 3) osobie, co do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa imprezy masowej.
4. Organizator meczu piłki nożnej jest obowiązany prowadzić sprzedaż biletów wstępu lub przekazywać inne dokumenty uprawniające do przebywania na wyznaczonych miejscach.
5. Bilet wstępu na mecz piłki nożnej lub inny dokument uprawniający do przebywania na nim jest ważny wraz z dokumentem potwierdzającym tożsamość.

Art. 16 [Wstęp na mecz osoby małoletniej] Wstęp na mecz piłki nożnej osoby małoletniej do lat 13 następuje wyłącznie pod opieką osoby pełnoletniej.

Art. 16a [Uzgadnianie projektów]

1. Projekty budowlane stadionów podlegają uzgodnieniom z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji, właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej oraz właściwym związkiem sportowym, w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury wpływającej na bezpieczeństwo osób uczestniczących w meczach piłki nożnej.
2. Projekty, o których mowa w ust. 1, podlegają dodatkowym uzgodnieniom z właściwym związkiem sportowym w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury służącej:
 - 1) zapełnianiu stadionu przez osoby uczestniczące w meczach piłki nożnej,
 - 2) udogodnieniom w zakresie obsługi osób uczestniczących w meczach piłki nożnej,
 - 3) przeprowadzaniu transmisji telewizyjnych z meczów piłki nożnej – przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa określonych w uzgodnieniach, o których mowa w ust. 1.
3. Uzgadnianie projektów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie narusza przepisów dotyczących uzgadniania pod względem ochrony przeciwpożarowej projektów budowlanych obiektów budowlanych.

Art. 17 [Rozporządzenie ministra w sprawie warunków bezpieczeństwa na stadionach] ²⁾ Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej oraz ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, warunki bezpieczeństwa, jakie powinny spełniać stadiony, na których mogą odbywać się mecze piłki nożnej, w szczególności dotyczące:

- 1) rozwiązań technicznych pozwalających na kierowanie przepływem i kontrolę osób uczestniczących w meczach piłki nożnej,
- 2) wprowadzenia identyfikacji osób uczestniczących w meczach piłki nożnej,
- 3) ich wyposażenia w infrastrukturę obejmującą, w szczególności zintegrowane stanowiska dowodzenia, sposób rozmieszczenia osób uczestniczących w meczu piłki nożnej, system kontroli wejść i wyjść, zaplecze parkingowe oraz węzły komunikacyjne – uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i sprawnego przebiegu imprez masowych oraz bezpieczeństwa osób w nich uczestniczących.

Art. 17a [Zasady udostępniania miejsc stojących]

1. Organizator meczu piłki nożnej może udostępnić uczestnikom meczu piłki nożnej miejsca stojące pod warunkiem zachowania następujących zasad:
 - 1) liczba udostępnionych miejsc stojących nie może przekraczać 25% ogólnej liczby miejsc na stadionie, ustalonej zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) jedno miejsce siedzące może zostać przekształcone wyłącznie w jedno miejsce stojące, z zachowaniem możliwości przywrócenia stanu poprzedniego;
 - 3) organizator meczu piłki nożnej może udostępnić miejsca stojące dla kibiców drużyny gospodarzy i drużyny gości, w proporcji 4:1, zapewniając, że udostępnione miejsca stojące, przewidziane dla obydwu grup kibiców, pozostaną od siebie odseparowane w sposób minimalizujący możliwość wywołania zagrożenia bezpieczeństwa na meczu piłki nożnej.
2. ³⁾ Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa oraz ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, wymogi techniczne infrastruktury sektorów, na których udostępniane są miejsca stojące, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom meczów piłki nożnej.

Art. 18 [Odpowiednie stosowanie przepisów do imprez sportowych podwyższonego ryzyka] Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do organizacji masowych imprez sportowych podwyższonego ryzyka, z wyłączeniem art. 16a.

Rozdział 4. Służby porządkowe i służby informacyjne

Art. 19 [Działania służb porządkowych]

1. Członkowie służby porządkowej działają na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej.
2. Członkowie służby informacyjnej działają na rzecz bezpieczeństwa uczestników imprezy masowej, w szczególności poprzez informowanie ich o przyjętych rozwiązaniach organizacyjnych.
3. Członkowie służb, o których mowa w ust. 1 i 2, są obowiązani posiadać oznakowanie i ukończone szkolenie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 23.
4. Kierownikiem do spraw bezpieczeństwa może być wyłącznie osoba, która ukończyła szkolenie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 23, a w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka została dodatkowo wpisana na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej, o której mowa w art. 26 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.

Art. 20 [Uprawnienia służb porządkowych]

1. Służby porządkowe i informacyjne są uprawnione do:
 - 1) sprawdzania i stwierdzania uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej, a w przypadku stwierdzenia braku takich uprawnień – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej;
 - 2) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
 - 3) przeglądania zawartości bagaży i odzieży osób w przypadku podejrzenia, że osoby te wnoszą lub posiadają przedmioty, o których mowa w art. 8 ust. 2;
 - 4) wydawania poleceń porządkowych osobom zakłócającym porządek publiczny lub zachowującym się niezgodnie z regulaminem imprezy masowej lub regulaminem obiektu (terenu), a w przypadku niewykonania tych poleceń – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej;
 - 5) ujęcia, w celu niezwłocznego przekazania Policji, osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla dóbr powierzonych ochronie oraz osób dopuszczających się czynów zabronionych.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.4)), służby porządkowe mogą użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a i b, pkt 2 lit. a i pkt 12 lit. a tej ustawy.
3. Użycie środków przymusu bezpośredniego oraz dokumentowanie tego użycia odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.
4. Czynności, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonywane w sposób zapewniający poszanowanie godności ludzkiej oraz innych dóbr osobistych osoby, w stosunku do której zostały podjęte.

Art. 21 [Obowiązek noszenia identyfikatora]

1. Kierownik do spraw bezpieczeństwa, członkowie służby porządkowej i służby informacyjnej obowiązani są do noszenia w widocznym miejscu identyfikatora wydanego przez organizatora.
2. Identyfikator zawiera następujące informacje:
 - 1) nazwę wystawcy;
 - 2) numer identyfikacyjny i wizerunek twarzy;
 - 3) termin ważności;
 - 4) pieczęć i podpis wystawcy.
3. Organizator prowadzi ewidencję wydanych identyfikatorów, zawierającą następujące dane:
 - 1) imię i nazwisko oraz numer PESEL członka służby pobierającego identyfikator lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość;
 - 2) podpis członka służby pobierającego identyfikator, datę i godzinę pobrania;
 - 3) numer zaświadczenia o ukończeniu przez członka służby przeszkolenia w zakresie zabezpieczania imprez masowych i dane identyfikujące wystawcę tego zaświadczenia.

Art. 22 [Obowiązki służb porządkowych]

1. Służby porządkowe są obowiązane:
 - 1) odmówić wstępu na imprezę masową:
 - a) osobie, wobec której zostało wydane orzeczenie:
 - zakazujące wstępu na imprezę masową,
 - zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez

masowych, wydane przez sąd wobec skazanego w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności albo wobec nieletniego na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,

- b) osobie, wobec której został wydany zakaz zagraniczny,
 - c) osobie, wobec której został wydany zakaz klubowy,
 - d) osobie odmawiającej poddania się czynnościom, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1–3,
 - e) osobie znajdującej się pod widocznym wpływem alkoholu, środków odurzających, psychotropowych lub innych podobnie działających środków,
 - f) osobie posiadającej broń lub inne przedmioty, materiały, wyroby, napoje, środki lub substancje, o których mowa w art. 8 ust. 2,
 - g) osobie zachowującej się agresywnie, prowokacyjnie albo w inny sposób stwarzającej zagrożenie dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego;
- 1a) odmówić wstępu na imprezę masową osobie nieposiadającej biletu wstępu lub innego dokumentu uprawniającego do przebywania na imprezie masowej;
- 2) usunąć z miejsca przeprowadzania imprezy masowej osoby, które swoim zachowaniem zakłócają porządek publiczny lub zachowują się niezgodnie z regulaminem obiektu (terenu) lub regulaminem imprezy masowej;
- 3) usunąć z miejsca przeprowadzania imprezy masowej osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a–c.
2. Służby informacyjne są obowiązane do:
- 1) informowania o udogodnieniach oraz wymogach bezpieczeństwa określonych przez organizatora lub służby ratownicze;
 - 2) informowania o umiejscowieniu punktów pomocy medycznej, gastronomicznych i sanitarnych;
 - 3) nadzorowania bezpiecznego wejścia i wyjścia osób uczestniczących w imprezie masowej;
 - 4) niedopuszczania osób uczestniczących w imprezie masowej do miejsc nieprzeznaczonych dla publiczności;
 - 5) niezwłocznego reagowania na incydenty i zagrożenia oraz podejmowania niezbędnych działań zaradczych, w szczególności poprzez informowanie o nich służb porządkowych;
 - 6) obserwowania wszystkich obszarów potencjalnego zagrożenia i przeciwdziałania nadmiernemu zagęszczeniu osób;
 - 7) pilnowania przestrzegania postanowień regulaminu obiektu (terenu) i regulaminu imprezy masowej;
 - 8) reagowania na skargi składane przez osoby uczestniczące w imprezie masowej.
3. W celu realizacji obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a lub b, organizator lub osoba przez niego upoważniona kieruje zapytanie do właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 7.
4. W przypadku gdy działania służby porządkowej, o których mowa w ust. 1, są nieskuteczne, organizator lub kierownik do spraw bezpieczeństwa występuje do Policji o udzielenie pomocy, niezwłocznie potwierdzając ten fakt pisemnym zgłoszeniem.
5. W przypadku gdy impreza masowa jest przeprowadzana na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, wystąpienie, o którym mowa w ust. 4, kierowane jest do Żandarmerii Wojskowej.
6. W przypadku, o którym mowa w ust. 4 lub 5, służby porządkowe i służby informacyjne wykonują polecenia Policji lub Żandarmerii Wojskowej.

Art. 23 [Delegacja ustawowa dla Rady Ministrów] Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wymagania jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne w zakresie wykszolenia, w tym tematykę i formę prowadzenia szkoleń, jednostki właściwe do ich prowadzenia i wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia,
- 2) wyposażenie służb porządkowych i służb informacyjnych z uwzględnieniem rodzaju imprezy masowej i przewidywanych zagrożeń,
- 3) sposób i zakres sprawowania przez służby porządkowe i służby informacyjne kontroli uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej, w tym sposób legitymowania uczestników imprezy masowej oraz przeglądania ich bagaży i odzieży,
- 4) sposób postępowania służb porządkowych i służb informacyjnych w razie konieczności usunięcia osoby uczestniczącej w imprezie masowej zakłócającej porządek publiczny,
- 5) sposób dokumentowania przez służby porządkowe i służby informacyjne czynności podjętych w czasie wykonywania obowiązków – mając na względzie zapewnienie właściwego wykszolenia tych służb, ich wyposażenia i oznakowania oraz wykonywania obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

Rozdział 5.

Zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej

Art. 24 [Organ wydający zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej] Organem wydającym zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej, zwanym dalej „organem”, jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej.

Art. 25 [Obowiązki organizatora imprezy przed planowanym terminem jej rozpoczęcia]

1. W celu przeprowadzenia imprezy masowej organizator, nie później niż na 30 dni przed planowanym terminem jej rozpoczęcia:
 - 1) występuje do organu z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej;
 - 2) zwraca się do właściwych miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji i komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego i państwowego inspektora sanitarnego z wnioskiem o wydanie opinii o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz o przewidywanych zagrożeniach;
 - 3) powiadamia właściwego miejscowo:
 - a) komendanta oddziału Straży Granicznej, w przypadku przeprowadzania imprezy masowej w strefie nadgranicznej,
 - b) komendanta terenowej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, w przypadku przeprowadzania imprezy masowej na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.
- 1a. Termin, o którym mowa w ust. 1, może zostać skrócony do 14 dni w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, w szczególności gdy potrzeba organizacji imprezy masowej wynika z przyczyn nagłych oraz jeżeli charakter imprezy masowej odpowiada przeznaczeniu obiektu określonego w projekcie budowlanym tego obiektu.
2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, organizator załącza:
 - 1) dokumentację i informacje, o których mowa w art. 26 ust. 1;
 - 2) program i regulamin imprezy masowej, wraz z informacją o sposobie udostępnienia go uczestnikom imprezy masowej;
 - 3) regulamin obiektu (terenu), wraz z informacją o sposobie udostępnienia go uczestnikom imprezy masowej;
 - 4) pisemną instrukcję określającą zadania służby porządkowej oraz służby informacyjnej;
 - 5) warunki łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej.
3. Właściwi miejscowo: komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji, komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, dysponent zespołów ratownictwa medycznego i państwowy inspektor sanitarny wydają opinie, o których mowa w ust. 1 pkt 2, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku o ich wydanie.
- 3a. Do opinii określonych w ust. 1 pkt 2 nie ma zastosowania art. 106 Kodeksu postępowania administracyjnego.
- 3b. W przypadku, o którym mowa w ust. 1a, wydanie opinii, o których mowa w ust. 3, następuje w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku o ich wydanie.
4. Opinie, o których mowa w ust. 1 pkt 2, zachowują ważność przez 6 miesięcy od dnia ich wydania.

Art. 26 [Informacje dołączane do wniosku]

1. Organizator do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, dołącza:
 - 1) graficzny plan obiektu (terenu), na którym ma być przeprowadzona impreza masowa, wraz z jego opisem, zawierający:
 - a) oznaczenie dróg dojścia i rozchodzenia się osób uczestniczących w imprezie masowej, dróg ewakuacyjnych i dróg dojazdowych dla pojazdów służb ratowniczych i Policji,
 - b) oznaczenie punktów pomocy medycznej, punktów czerpalnych wody do celów przeciwpożarowych oraz punktów informacyjnych,
 - c) oznaczenie lokalizacji hydrantów przeciwpożarowych, zaworów, przyłączy wody, gazu i energii elektrycznej oraz innych elementów mających wpływ na bezpieczeństwo użytkowników obiektu lub terenu,
 - d) informacje o rozmieszczeniu służb porządkowych oraz służb informacyjnych, rozmieszczeniu osób uczestniczących w imprezie masowej i ewentualnym rozdzieleniu ich według sektorów oraz o rozmieszczeniu punktów gastronomicznych i sanitariatów,
 - e) oznaczenie sektorów, na których podczas meczu piłki nożnej zostaną udostępnione miejsca stojące – jeżeli organizator zamierza udostępnić uczestnikom miejsca stojące;
 - 2) instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, z zastrzeżeniem ust. 2;
 - 3) terminarz rozgrywek meczów piłki nożnej lub terminarz innych imprez masowych – w przypadku imprez masowych organizowanych cyklicznie;
 - 4) informację o:

- a) liczbie miejsc dla osób na imprezie masowej, a jeżeli organizator zamierza udostępnić na meczu piłki nożnej miejsca stojące – również liczbie miejsc stojących,
 - b) przewidywanych zagrożeniach bezpieczeństwa i porządku publicznego,
 - c) liczbie, organizacji, oznakowaniu, wyposażeniu i sposobie rozmieszczenia służby porządkowej oraz służby informacyjnej;
- 5) informację o osobie wyznaczonej na kierownika do spraw bezpieczeństwa, w tym jej dane obejmujące: imię, nazwisko, numer PESEL – o ile został nadany, numer i datę wydania zaświadczenia o ukończeniu szkolenia dla kierowników do spraw bezpieczeństwa imprez masowych, a w przypadku imprezy masowej podwyższonego ryzyka dodatkowo numer wpisu na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej;
 - 6) informację o sposobie zapewnienia identyfikacji osób biorących udział w imprezie masowej – w przypadku meczu piłki nożnej lub imprezy masowej podwyższonego ryzyka;
 - 7) informację o zainstalowanych urządzeniach rejestrujących obraz i dźwięk, o których mowa w art. 11;
 - 8) informację o powiadomieniu podmiotów, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 3 – w przypadku przeprowadzania imprezy masowej w strefie nadgranicznej lub na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej;
 - 9) harmonogram udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej oraz harmonogram opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu, jeżeli regulamin imprezy masowej przewiduje zmienną liczbę osób w czasie jej trwania.
2. Opinie, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, oraz instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, organizator dołącza do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, niezwłocznie, jednak nie później niż na 14 dni przed terminem rozpoczęcia imprezy masowej.
 - 2a. W przypadku, o którym mowa w art. 25 ust. 1a, opinie, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, oraz instrukcję, o której mowa w art. 6 ust. 4, organizator dołącza do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, niezwłocznie.
 - 2b. W przypadku gdy z opinii właściwego miejscowo komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, wynika, iż impreza masowa powinna zostać zakwalifikowana jako impreza masowa podwyższonego ryzyka, organizator może dołączyć do dokumentacji, o której mowa w ust. 2, wniosek o zezwolenie na zapewnienie przez niego na tej imprezie masowej mniejszej liczebności służby porządkowej i informacyjnej niż określona w art. 6 ust. 2 pkt 2.
 3. W przypadku gdy właściciel, posiadacz, użytkownik obiektu lub zarządzający obiektem, na terenie którego ma być przeprowadzona impreza masowa, rozpoczął jego użytkowanie zgodnie z przepisami prawa budowlanego, a charakter imprezy masowej jest zgodny z przeznaczeniem obiektu, organizator do wniosku, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1, dołącza ważne opinie, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, właściwych miejscowo: komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej i państwowego inspektora sanitarnego.

Art. 27 [Uprawnienie do żądania dodatkowej dokumentacji] Organ może zażądać od organizatora dodatkowej dokumentacji w postaci:

- 1) kopii aktualnych protokołów z kontroli, o których mowa w art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.⁵⁾);
- 2) dokumentu poświadczającego spełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 53 ust. 1;
- 3) pisemnej zgody na przeprowadzenie imprezy masowej, wydanej przez kierownika jednostki organizacyjnej Lasów Państwowych, parku narodowego lub krajobrazowego – w razie przeprowadzania imprezy na terenach będących w zarządzie tej jednostki.

Art. 28 [Opinia]

1. Właściwy miejscowo komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji i właściwy miejscowo komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej wydają opinię, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, na podstawie lustracji obiektu (terenu), na którym ma być przeprowadzona impreza masowa, oraz na podstawie przedłożonych przez organizatora dokumentów i informacji, o których mowa w art. 25 ust. 2.
2. Właściwy miejscowo komendant powiatowy (rejonowy, miejski) Policji wydaje opinię dodatkowo na podstawie analizy ryzyka, określającej przewidywane zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego mogące wystąpić w związku z imprezą masową.

Art. 29 [Zezwolenie, odmowa wydania zezwolenia]

1. Organ wydaje zezwolenie albo odmawia jego wydania w terminie co najmniej 7 dni przed planowanym terminem przeprowadzenia imprezy masowej.
2. Zezwolenie zawiera:
 - 1) nazwę organizatora;
 - 2) określenie rodzaju imprezy masowej;

- 3) nazwę imprezy masowej;
- 4) warunki przeprowadzenia imprezy masowej, w tym:
 - a) miejsce jej przeprowadzenia,
 - b) czas jej rozpoczęcia i zakończenia,
 - c) maksymalną liczbę osób, które mogą w niej uczestniczyć,
 - d) liczbę członków służby porządkowej oraz służby informacyjnej, ustaloną zgodnie z art. 6 ust. 2,
 - e) informację o zainstalowaniu urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk, o których mowa w art. 11.
3. Organ stwierdza w zezwoleniu, że jest to impreza masowa podwyższonego ryzyka, w przypadku gdy wynika to z:
 - 1) informacji o przewidywanych zagrożeniach, o której mowa w art. 26 ust. 1 pkt 4 lit. b;
 - 2) opinii komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji;
 - 3) wniosku podmiotu zarządzającego rozgrywkami.
- 3a. Organ, biorąc pod uwagę przewidywane zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, po konsultacji z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji może w zezwoleniu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnić wniosek, o którym mowa w art. 26 ust. 2b, zezwalając organizatorowi na zapewnienie mniejszej liczebności służby porządkowej i informacyjnej niż określona w art. 6 ust. 2 pkt 2, przy czym liczba służb informacyjnych nie może być niższa niż określana zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1, a liczba służb porządkowych zwiększana jest przynajmniej o 200% w stosunku do liczby określonej zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1.
4. Organ odmawia wydania zezwolenia w przypadku:
 - 1) niezłożenia przez organizatora opinii, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, i dokumentów, o których mowa w art. 26;
 - 2) niespełnienia przez organizatora obowiązków i wymogów, o których mowa w art. 6 lub w art. 13 ust. 2.
5. Wydanie zezwolenia lub odmowa jego wydania następuje w drodze decyzji administracyjnej. Kopię decyzji organ przekazuje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jej wydania, podmiotom wymienionym w art. 25 ust. 1 pkt 2 oraz wojewodzie.
6. Odwołanie organizatora od decyzji, o której mowa w ust. 5, nie wstrzymuje jej wykonania.

Art. 30 [Imprezy masowe organizowane cyklicznie]

1. Jeżeli imprezy masowe są przeprowadzane przez tego samego organizatora w tych samych obiektach (terenach) umożliwiających przeprowadzenie imprezy masowej, co najmniej 2 razy w roku lub są to imprezy masowe, dla których opracowano terminarz imprez masowych organizowanych cyklicznie, organ wydaje zezwolenie na przeprowadzenie wskazanej przez organizatora liczby imprez masowych lub ich przeprowadzenie w okresie jednego roku.
2. Organizator imprez masowych przeprowadzanych w trybie, o którym mowa w ust. 1, przekazuje na 14 dni przed planowanym terminem ich przeprowadzenia, właściwym ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej komendantom powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji i komendantom powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej, dysponentowi zespołów ratownictwa medycznego oraz państwowemu inspektorowi sanitarnemu informacje, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 2 i 3 i art. 26 ust. 1 pkt 4–6.
3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, dotyczące meczu piłki nożnej, wydawane jest na okres wskazany w terminarzu rozgrywek meczów piłki nożnej, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3.
4. W przypadku zmiany terminu imprezy masowej mającej odbyć się jednorazowo lub według ustalonego terminarza, o którym mowa w art. 26 ust. 1 pkt 3, organizator na 7 dni przed terminem jej rozpoczęcia zawiadamia organ oraz podmioty, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2.

Rozdział 6.

Kontrola bezpieczeństwa imprezy masowej

Art. 31 [Kontrola bezpieczeństwa imprezy masowej]

1. Organ kontroluje zgodność przebiegu imprezy masowej podwyższonego ryzyka z warunkami określonymi w zezwoleniu.
2. Organ może kontrolować zgodność przebiegu imprezy masowej niebędącej imprezą masową podwyższonego ryzyka z warunkami określonymi w zezwoleniu.
- 2a. Wykonując czynności, o których mowa w ust. 1 i 2, organ może korzystać z sił i środków właściwego miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego i państwowego inspektora sanitarnego.
3. Organ w związku z przeprowadzaną kontrolą, o której mowa w ust. 1 i 2, ma prawo do:
 - 1) żądania od organizatora informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli;

- 2) swobodnego wstępu do miejsca przeprowadzania imprezy masowej i innych pomieszczeń związanych bezpośrednio z przeprowadzaniem imprezy masowej;
 - 3) przeprowadzania lustracji miejsc, o których mowa w pkt 2;
 - 4) żądania od osób działających w imieniu i na rzecz organizatora udzielenia informacji w formie ustnej i pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli.
4. W przypadku stwierdzenia niespełnienia przez organizatora warunków określonych w zezwoleniu organ może wydać decyzję o przerwaniu imprezy masowej, nadając jej rygor natychmiastowej wykonalności, o czym niezwłocznie powiadamia właściwego wojewodę. Decyzję doręcza się organizatorowi w terminie 7 dni od dnia przerwania imprezy.
- 4a. Wydając decyzję, o której mowa w ust. 4, organ bierze również pod uwagę zagrożenie bezpieczeństwa, które może spowodować przerwanie imprezy masowej.
5. W przypadku stwierdzenia naruszenia warunków bezpieczeństwa imprezy masowej przez jej organizatora, podmioty, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2, mogą wnioskować do organu o jej przerwanie.

Art. 32 [Decyzja o zakazie przeprowadzenia imprezy masowej] Organ wydaje decyzję o zakazie przeprowadzenia imprezy masowej, jeżeli po wydaniu zezwolenia stwierdzi, że zostały naruszone warunki bezpieczeństwa dające podstawę do jego wydania.

Art. 33 [Odwołanie od decyzji]

1. Od decyzji organu, o której mowa w art. 29 i w art. 32, przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego.
2. Samorządowe kolegium odwoławcze rozpatruje odwołanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie 4 dni od dnia jego wniesienia.

Art. 34 [Negatywna ocena stanu bezpieczeństwa]

1. W przypadku negatywnej oceny stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z planowaną lub przeprowadzoną imprezą masową wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, może:
 - 1) zakazać przeprowadzenia imprezy masowej z udziałem publiczności na całym obiekcie lub w jego wydzielonych sektorach;
 - 2) wprowadzić, na czas określony albo nieokreślony, zakaz przeprowadzania przez organizatora imprez masowych na terenie województwa lub jego części.
2. Kopię decyzji niezwłocznie po jej wydaniu wojewoda przesyła podmiotom, o których mowa w art. 25 ust. 1.
3. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który rozpatruje je w terminie 14 dni od dnia jego wniesienia.
4. Odwołanie od decyzji, o której mowa w ust. 1, nie wstrzymuje jej wykonania.

Art. 34a [Decyzja o przerwaniu imprezy masowej]

1. Wojewoda może, w drodze decyzji administracyjnej, przerwać imprezę masową, jeżeli jej dalszy przebieg może zagrozić życiu lub zdrowiu osobom albo mieniu w znacznych rozmiarach, a działania podejmowane przez organizatora są niewystarczające do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.
2. Wydając decyzję, wojewoda bierze pod uwagę również zagrożenie bezpieczeństwa, które może spowodować przerwanie imprezy masowej.
3. Decyzji o przerwaniu imprezy masowej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
4. O treści decyzji wojewoda zawiadamia niezwłocznie organizatora imprezy masowej oraz odpowiednie podmioty wymienione w art. 25 ust. 1.
5. Decyzję doręcza się organizatorowi w terminie 7 dni od dnia przerwania imprezy masowej.

Rozdział 7.

**Zasady gromadzenia i przetwarzania informacji
dotyczących bezpieczeństwa imprezy masowej**

Art. 35 [Cel gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych]

1. Gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych odbywa się w celu zapobiegania przestępstwom i wykroczeniom związanym z tymi imprezami oraz ich zwalczania.
2. Przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych odbywa się zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych bez obowiązku informowania osób, których one dotyczą.

Art. 36 [Organ gromadzący i przetwarzający informację]

1. Organem administracji rządowej właściwym w sprawach gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, jest Komendant Główny Policji, zwany dalej „Komendantem”.
2. Komendant gromadzi i przetwarza informacje dotyczące imprez masowych innych niż masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, w zakresie obejmującym dane o osobach, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a i b, oraz o terminach i miejscach przeprowadzania tych imprez.
3. *(uchylony)*
4. *(uchylony)*

Art. 37 [Zadania Komendanta] Do zadań Komendanta należy w szczególności:

- 1) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) prowadzenie bazy danych dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) opracowywanie analiz informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej;
- 4) zapewnienie bezpieczeństwa przetwarzanych informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135);
- 5) współpraca z podmiotami zagranicznymi w zakresie, o którym mowa w pkt 1–3.

Art. 38 [Podmioty uprawnione]

1. Podmiotami uprawnionymi w zakresie swoich kompetencji do otrzymywania od Komendanta informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zwanymi dalej „podmiotami uprawnionymi”, są:
 - 1) Policja;
 - 2) prokuratura;
 - 3) sądy;
 - 4) Straż Graniczna;
 - 5) Państwowa Straż Pożarna;
 - 6) Biuro Ochrony Rządu;
 - 7) Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 8) Żandarmeria Wojskowa;
 - 9) straże gminne (miejskie);
 - 10) organy administracji publicznej właściwe w sprawach wydawania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej;
 - 11) służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo na obszarach kolejowych, zarządcy infrastruktury kolejowej, przewoźnicy publiczni;
 - 12) związki sportowe o zasięgu ogólnokrajowym;
 - 13) kluby sportowe;
 - 14) organizatorzy masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej;
 - 15) podmioty zarządzające rozgrywkami;
 - 16) instytucje zagraniczne;
 - 17) minister właściwy do spraw kultury fizycznej.
2. Organizatorzy imprez masowych innych niż masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, są uprawnieni w zakresie swoich zadań ustawowych do otrzymywania od Komendanta informacji dotyczących osób, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a i b.
3. Komendanci wojewódzcy (Komendant Stołeczny) Policji i komendanci powiatowi (rejonowi, miejscy) Policji przekazują podmiotom, o których mowa w ust. 1 pkt 1–15, na wniosek tych podmiotów, informacje, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 40, dotyczące imprez masowych organizowanych na obszarze działania tych komendantów. Przepisy art. 42 ust. 1, 4 i 5, art. 43, art. 44 ust. 1, 2 i 4, art. 45, art. 46 oraz art. 47 stosuje się odpowiednio.

Art. 39 [Podmioty zobowiązane]

1. Podmiotami zobowiązanymi do przekazywania Komendantowi informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, zwanymi dalej „podmiotami zobowiązanymi”, są podmioty, o których mowa w art. 38 ust. 1 pkt 1–15, oraz:
 - 1) Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego oraz sądy, w których zapadło prawomocne orzeczenie o ukaraniu za wykroczenie karą inną niż kara aresztu;
 - 2) związki sportowe;
 - 3) organizatorzy;
 - 4) właściciele obiektów, na terenie których organizowane są masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej;
 - 5) organizatorzy turystyki;

- 6) krajowi przewoźnicy realizujący publiczny transport zbiorowy.
2. Podmioty zobowiązane przekazują komendantom wojewódzkim (Komendantowi Stołecznemu) Policji i komendantom powiatowym (rejonowym, miejskim) Policji, na wniosek komendantów, informacje, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 40, dotyczące imprez masowych organizowanych na obszarze działania tych komendantów. Przepisy art. 41, art. 42 ust. 1–3 oraz art. 45 stosuje się odpowiednio.

Art. 40 [Zakres gromadzonych i przetwarzanych informacji] Zakres gromadzonych i przetwarzanych informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, zawiera dane:

- 1) o osobach, przeciwko którym toczy się postępowanie karne lub przeciwko którym skierowano wniosek o ukaranie za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, obejmujące:
 - a) imię i nazwisko, używane pseudonimy,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) numer PESEL lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby,
 - d) adres zamieszkania lub stałego pobytu,
 - e) adres korespondencyjny,
 - f) informację o karalności,
 - g) przynależność do klubów kibica oraz charakterystykę zachowania podczas i w związku z masowymi imprezami sportowymi, w tym meczami piłki nożnej;
- 2) o osobach, co do których zapadł prawomocny wyrok lub prawomocne orzeczenie o ukaraniu za przestępstwo albo wykroczenie, popełnione w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, obejmujące:
 - a) imię i nazwisko, używane pseudonimy,
 - b) datę i miejsce urodzenia,
 - c) numer PESEL lub serię i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość osoby,
 - d) adres zamieszkania lub stałego pobytu,
 - e) adres korespondencyjny,
 - f) informację o karalności,
 - g) informacje o zastosowaniu środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową lub środka karnego, o którym mowa w art. 15 ust. 3 pkt 1 lit. b,
 - h) przynależność do klubów kibica oraz charakterystykę zachowania podczas i w związku z masowymi imprezami sportowymi, w tym meczami piłki nożnej;
- 3) o klubach, organizacjach, stowarzyszeniach skupiających kibiców, obejmujące:
 - a) ich nazwę,
 - b) imię i nazwisko osoby działającej w imieniu osób zrzeszonych,
 - c) liczbę członków,
 - d) miejsce spotkań oraz charakterystykę zachowań i metod działania osób, o których mowa w lit. c, oraz elementy charakterystyczne, w szczególności oznakowanie ubrania,
 - e) informacje o czynach noszących znamiona przestępstwa albo wykroczenia o charakterze chuligańskim z udziałem osób, o których mowa w lit. c,
 - f) informacje o wzajemnych relacjach pomiędzy poszczególnymi klubami, organizacjami i stowarzyszeniami;
- 4) o zaistniałych w związku z organizowanymi imprezami masowymi zbiorowych naruszeniach porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz chuligańskich zachowaniach, obejmujące:
 - a) datę i miejsce zdarzenia,
 - b) informacje o rodzaju imprezy, w związku z którą doszło do zdarzenia,
 - c) skutki zdarzenia,
 - d) informacje o działaniach i podjętych środkach zaradczych;
- 5) o związkach i klubach sportowych, obejmujące:
 - a) nazwę związku lub klubu sportowego oraz skład ich władz,
 - b) adres siedziby,
 - c) informacje o rodzaju rozgrywek, w których związek lub klub uczestniczył, uczestniczy oraz do jakich się zakwalifikował,
 - d) informacje o obiektach sportowych, z których związek lub klub stale korzysta;
- 6) o terminarzu rozgrywek meczów piłki nożnej lub terminarzu innych masowych imprez sportowych z podaniem orientacyjnej liczby uczestników;
- 7) o obiektach, na terenie których są organizowane masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, obejmujące:
 - a) rodzaj obiektu i jego nazwę,
 - b) informacje dotyczące dopuszczenia obiektu do użytkowania,
 - c) informacje dotyczące usytuowania obiektu wraz z planem i jego opisem,
 - d) informacje o pojemności obiektu,
 - e) informacje dotyczące służby porządkowej i służby informacyjnej;

- 8) o przemieszczaniu się osób uczestniczących w masowych imprezach sportowych, w tym meczach piłki nożnej, i ich pobycie w miejscach organizowania tych imprez oraz informacje o środkach transportu, z jakich korzystają, miejscach zbiórek, trasach przejazdów oraz o liczebności grup uczestników;
- 9) o organizatorach masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, i organizatorach przejazdu osób uczestniczących w masowych imprezach sportowych, w tym meczach piłki nożnej, obejmujące:
 - a) nazwę lub imię i nazwisko organizatora wraz z jego siedzibą oraz adresem,
 - b) określenie masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, w związku z którą organizowany jest przejazd;
- 10) o zakazach zagranicznych oraz instytucjach zagranicznych właściwych do współpracy, w tym ich nazwę, siedzibę oraz adres.

Art. 41 [Przekazywanie informacji przez podmioty zobowiązane]

1. Podmioty zobowiązane, z zastrzeżeniem ust. 2, przekazują Komendantowi informacje dotyczące bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, niezwłocznie po ich otrzymaniu, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili ich otrzymania.
2. Podmioty zobowiązane, o których mowa w:
 - 1) art. 38 ust. 1 pkt 13 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–5 i 9;
 - 2) art. 38 ust. 1 pkt 15 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–7 i 9;
 - 3) art. 39 pkt 2 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3–5 i 9;
 - 4) art. 39 pkt 3 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 3, 6–10;
 - 5) art. 39 pkt 4 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 4 i 7;
 - 6) art. 39 pkt 5 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 8 i 9;
 - 7) art. 39 pkt 6 – przekazują informacje, o których mowa w art. 40 pkt 4, 8 i 9.

Art. 42 [Środki komunikacji elektronicznej]

1. Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprezy masowej przekazuje się za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo przez bezpośrednie doręczenie do najbliższego komisariatu lub komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji.
2. Podmioty zobowiązane przekazują informacje na kartach rejestracyjnych.
3. Podmioty uprawnione w celu uzyskania informacji kierują zapytania, wraz z uzasadnieniem, do Komendanta na kartach zapytania.
4. Komendant udziela informacji na kartach odpowiedzi.
5. Komendant może przekazać informację dotyczącą bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej, podmiotowi zobowiązanemu, niebędącemu podmiotem uprawnionym, na jego pisemne zapytanie, jeżeli dotyczy ono ustawowych obowiązków tego podmiotu.
6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych przez podmioty zobowiązane, wzory kart rejestracyjnych, karty zapytania oraz karty odpowiedzi, biorąc pod uwagę dane, jakie muszą znaleźć się na kartach, oznaczenia podmiotu uprawnionego oraz podmiotu zobowiązanego, treść informacji, o której mowa w ust. 2, oraz zapytania, o którym mowa w ust. 3, jak również uzasadnienia, o którym mowa w art. 43, a także konieczność zapewnienia bezpieczeństwa przekazywanych informacji, w szczególności przed dostępem osób nieuprawnionych.

Art. 43 [Zapytanie podmiotu uprawnionego]

1. Komendant przekazuje informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych niezwłocznie po otrzymaniu od podmiotu uprawnionego zapytania wraz z uzasadnieniem. Uzasadnienie powinno wskazywać powód wystąpienia z zapytaniem.
2. Jeżeli zapytanie nie zawiera uzasadnienia lub jest ono niewystarczające, Komendant zwraca się do podmiotu uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, o uzupełnienie stosownych informacji.
3. W przypadku gdy zgromadzone w bazie danych informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych są niewystarczające do udzielenia odpowiedzi na zapytanie, Komendant występuje z zapytaniem do podmiotów zobowiązanych w zakresie koniecznym do udzielenia odpowiedzi. Podmiot zobowiązany, do którego Komendant wystąpił z zapytaniem, jest obowiązany niezwłocznie udzielić odpowiedzi w zakresie określonym w art. 41.

Art. 44 [Osoba upoważniona do zapytania]

1. Zapytanie kieruje osoba upoważniona do występowania w imieniu podmiotu uprawnionego.
2. Upoważnienie powinno określać rodzaje spraw, których może dotyczyć zapytanie.
3. Komendant prowadzi rejestr osób upoważnionych obejmujący następujące dane: imię, nazwisko, numer PESEL, nazwę i adres podmiotu, w imieniu którego wniosek został skierowany, uwzględniając zakres udzielonych upoważnień.
4. Jeżeli z zapytaniem zwróci się osoba nieupoważniona lub przekracza ono zakres upoważnienia, Komendant zawiadamia o tym podmiot uprawniony oraz przekazuje mu treść złożonego zapytania bez odpowiedzi.

Art. 45 [Rejestracja zapytania i odpowiedzi] Treść zapytania skierowanego przez Komendanta lub do Komendanta, a także treść odpowiedzi podmiotu zobowiązanego lub Komendanta podlega zarejestrowaniu w bazie danych, o której mowa w art. 37 pkt 2.

Art. 45a [Monitorowanie osób wykonujących karę pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego] Komendant niezwłocznie przekazuje podmiotowi prowadzącemu centralę monitorowania, określoną w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, informacje o miejscu i terminach imprez masowych w zakresie dotyczącym poszczególnych osób, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1 lit. a, w stosunku do których orzeczono obowiązek przebywania w czasie trwania imprezy masowej w określonym miejscu stałego pobytu.

Art. 46 [Urządzenia wykorzystywane do gromadzenia i przetwarzania informacji] Gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych może być dokonywane przy wykorzystaniu urządzeń i systemów teleinformatycznych, kartotek, wykazów i zbiorów ewidencyjnych.

Art. 47 [Stwierdzenie nieprawidłowości przekazywanej informacji]

1. Podmiot zobowiązany, który stwierdził nieprawidłowość przekazywanej przez siebie informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych, zawiadamia o tym niezwłocznie Komendanta.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Komendant niezwłocznie zawiadamia o nieprawidłowości informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprez masowych podmioty uprawnione, które tę informację od niego otrzymały.

Art. 48 [Przechowywanie informacji] Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych Komendant przechowuje przez okres 10 lat.

Art. 49 [Uściślenie informacji] Informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych podlegają usunięciu z bazy danych, jeżeli:

- 1) gromadzenie i przetwarzanie ich jest zabronione;
- 2) stały się nieaktualne;
- 3) okazały się nieprawdziwe;
- 4) upłynął okres, o którym mowa w art. 48.

Art. 50 [Zapytanie do instytucji zagranicznych]

1. Komendant może kierować zapytanie do instytucji zagranicznych w celu realizacji zadań określonych ustawą.
2. Komendant w celu zapobiegania i zwalczania przejawów przemocy i chuligaństwa w czasie imprez masowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, może przekazywać informacje dotyczące bezpieczeństwa imprez masowych instytucjom zagranicznym, w tym zwłaszcza informacje niezbędne do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa podczas organizowanych imprez masowych o charakterze międzynarodowym.
3. Do przekazywania informacji instytucjom zagranicznym stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 51 [Zawody żużlowe, hokej na lodzie] Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do imprez będących meczami lub współzawodnictwem kobiet lub mężczyzn w następujących dyscyplinach sportu:

- 1) zawody żużlowe;
- 2) hokej na lodzie.

Rozdział 8.

Odpowiedzialność za szkodę w związku z zabezpieczeniem imprezy masowej

Art. 52 [Podmiot odpowiedzialny]

1. Organizator imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny, odpowiada za szkody obejmujące równowartość zniszczonego lub uszkodzonego mienia, które poniosły Policja, Żandarmeria Wojskowa, straż gminna (miejska), Państwowa Straż Pożarna i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej oraz służba zdrowia, w związku z ich działaniami w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej.
2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, przedkładają organizatorowi wykaz zniszczonego lub uszkodzonego mienia oraz wysokość poniesionej szkody w terminie 14 dni od dnia zaistnienia szkody.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym do spraw zdrowia oraz ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb ustalania szkód, o których mowa w ust. 1, oraz tryb występowania o wypłatę odszkodowań, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego szacowania szkód i dokonywania wypłat.

Art. 53 [Obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia]

1. Organizator imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny, jest obowiązany do zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone osobom w niej uczestniczącym.
2. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 1, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc pod uwagę charakter szkód mogących wystąpić w związku z imprezami masowymi.

Rozdział 9. Przepisy karne

Art. 54 [Niewykonanie polecenia porządkowego]

1. Kto nie wykonuje polecenia porządkowego lub wezwania, wydanego na podstawie niniejszej ustawy przez służby porządkowe lub służby informacyjne, w czasie i w miejscu imprezy masowej, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.
2. Tej samej karze podlega, kto w czasie trwania:
 - 1) imprezy masowej przebywa w miejscu nieprzeznaczonym dla publiczności;
 - 2) masowej imprezy sportowej przebywa w sektorze innym niż wskazany na bilecie wstępu lub innym dokumencie uprawniającym do przebywania na imprezie masowej i nie opuszcza tego sektora mimo wezwania osoby uprawnionej.

Art. 55 [Niewykonanie polecenia wydanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową] Kto nie wykonuje polecenia wydanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową, w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 56 [Wnoszenie lub posiadanie napojów alkoholowych] Kto wbrew przepisom ustawy wnosi lub posiada na imprezie masowej napoje alkoholowe, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 57 [Przekazanie informacji nieprawdziwej] Kto, będąc do tego zobowiązany, nie przekazuje informacji dotyczącej bezpieczeństwa imprezy masowej albo przekazuje informację nieprawdziwą w tym zakresie, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 57a [Zakaz zasłaniania twarzy] Kto w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej używa elementu odzieży lub przedmiotu w celu uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia rozpoznania osoby, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2000 zł.

Art. 58 [Organizowanie imprezy bez zezwolenia]

1. Kto organizuje imprezę masową bez wymaganego zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu albo przeprowadza ją wbrew wydanemu zakazowi, podlega grzywnie nie mniejszej niż 240 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Kto, organizując imprezę masową, nie zachowuje wymogów i warunków bezpieczeństwa określonych w art. 5 ust. 2 lub wart. 6 ust. 1, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych.
3. Tej samej karze podlega, kto będąc członkiem służby porządkowej lub służby informacyjnej, przekraczając swoje uprawnienia lub niedopełniając obowiązków powoduje zagrożenie bezpieczeństwa imprezy masowej.

Art. 59 [Wnoszenie lub posiadanie broni]

1. Kto wnosi lub posiada na imprezie masowej broń, w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2012 r. poz. 576, z późn. zm.⁶⁾), wyroby pirotechniczne, materiały pożarowo niebezpieczne lub inne niebezpieczne przedmioty lub materiały wybuchowe, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Sąd może orzec przepadek przedmiotów, o których mowa w ust. 1, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Art. 60 [Wdarcie się; rzucanie przedmiotem; naruszenie nietykalności cielesnej]

1. Kto w czasie trwania masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, wdziera się na teren, na którym rozgrywane są zawody sportowe, albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

- 1a. Kto w czasie trwania imprezy masowej wdiera się na teren obiektu lub na teren, gdzie prowadzona jest impreza masowa albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
2. Kto w czasie trwania imprezy masowej rzuca przedmiot, mogący stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osób przebywających na terenie lub w obiekcie, gdzie odbywa się impreza masowa, albo w inny, równie niebezpieczny sposób zakłóca przebieg tej imprezy, podlega grzywnie nie mniejszej niż
3. 120 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
4. Karze, o której mowa w ust. 2, podlega ten, kto w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej narusza nietykalność cielesną członka służby porządkowej lub służby informacyjnej.
5. Jeżeli sprawca, dopuszczając się czynów określonych w ust. 1–3, używa elementu odzieży lub przedmiotu do zakrycia twarzy celem uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia rozpoznania jego osoby, podlega grzywnie nie mniejszej niż 240 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
6. Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na członka służby porządkowej lub służby informacyjnej w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 5.

Art. 61 [Prowokacje do działań zagrażających bezpieczeństwu imprezy] Kto w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej prowokuje kibiców do działań zagrażających bezpieczeństwu tej imprezy, podlega grzywnie nie mniejszej niż 180 stawek dziennych albo karze ograniczenia wolności.

Art. 62 [Recydywa] Jeśli sprawca ukarany lub skazany za czyny zabronione, o których mowa w art. 54–61, w ciągu 2 lat od ostatniego ukarania lub skazania, popełnia ponownie podobne umyślne wykroczenie lub przestępstwo, sąd może wymierzyć karę do górnej granicy jej ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

Art. 63 [Odesłanie do przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia] Postępowanie w sprawach o wykroczenia określone w art. 54–57a prowadzi się na podstawie przepisów o postępowaniu przyspieszonym, o którym mowa w rozdziale 15 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.⁷⁾).

Art. 64 [Odesłanie do przepisów Kodeksu postępowania karnego] Postępowanie w sprawach o przestępstwa określone w art. 59–61 prowadzi się na podstawie przepisów o postępowaniu przyspieszonym, o którym mowa w rozdziale 54a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁸⁾), o ile zachodzą przesłanki do rozpoznania sprawy w tym postępowaniu.

Art. 65 [Zakaz wstępu na imprezę masową w razie ukarania za wykroczenie]

1. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 50, art. 50a, art. 51, art. 52a, art. 124 lub art. 143 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, z późn. zm.⁹⁾), lub o którym mowa w art. 54–56 niniejszej ustawy, popełnione w związku z imprezą masową artystyczno-rozrywkową, sąd może orzec środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
2. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 50, art. 50a, art. 51, art. 52a, art. 124 lub art. 143 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, lub o którym mowa w art. 54–56 i art. 57a niniejszej ustawy, popełnione w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, sąd orzeka środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
- 2a. W razie ukarania za wykroczenie o charakterze chuligańskim lub wykroczenie, o którym mowa w art. 50a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, jeżeli udział sprawcy w imprezie masowej zagraża dobrom chronionym prawem, sąd może orzec środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat.
3. Orzekając zakaz wstępu na imprezę masową za czyn popełniony w związku z masową imprezą sportową, sąd może orzec wobec ukaranego obowiązek stawiennictwa, w czasie trwania imprezy masowej, w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania ukaranego, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji.
4. Sąd określa rodzaje imprez masowych, których dotyczy obowiązek stawiennictwa, o którym mowa w ust. 3, w szczególności rodzaje meczów piłki nożnej, nazwy klubów sportowych oraz jego zakres terytorialny.
5. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, orzeka się na okres od 6 miesięcy do lat 3, nieprzekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 65a [Uznanie środka karnego za wykonany] Sąd może po upływie połowy okresu, na który orzeczono środek karny określony w art. 65 ust. 1 i 2, uznać go za wykonany, jeżeli ukarany przestrzegał porządku prawnego, a środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok.

Art. 66 [Zakaz wstępu na imprezę masową wobec sprawców przestępstw] Wobec sprawców przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu oraz przestępstw, o których mowa w art. 222–224 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁰⁾), popełnionych w związku z masową imprezą sportową, w tym meczem piłki nożnej, lub o których mowa w art. 59–61 niniejszej ustawy, sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową.

Art. 67 [Zakaz wstępu na imprezę masową poza terytorium RP] Zakaz wstępu na imprezę masową, o którym mowa w art. 65, dotyczy również meczu piłki nożnej rozgrywanego przez polską kadrę narodową i polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 68 [Delegacja ustawowa dla ministra] Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, sposób wykonywania orzeczonego za wykroczenie albo przestępstwo obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby ukaranej albo skazanej, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, w czasie trwania imprezy masowej, uwzględniając sposób dokumentowania wykonania tego obowiązku.

Rozdział 9a (*utracił moc*)

Art. 68a (*utracił moc*)

Art. 68b (*utracił moc*)

Art. 68c (*utracił moc*)

Art. 68d (*utracił moc*)

Art. 68e (*utracił moc*)

Art. 68f (*utracił moc*)

Art. 68g (*utracił moc*)

Art. 68h (*utracił moc*)

Art. 68i (*utracił moc*)

Art. 68j (*utracił moc*)

Art. 68k (*utracił moc*)

Rozdział 10.

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 69 (*pominięty*)

Art. 70 (*pominięty*)

Art. 71 (*pominięty*)

Art. 72 (*pominięty*)

Art. 73 (*pominięty*)

Art. 74 (*pominięty*)

Art. 75 (*pominięty*)

Art. 76 (pominięty)

Art. 77 (pominięty)

Art. 78 [Uzgodnienia dotyczące projektów przebudowy stadionów] Projekty przebudowy stadionów, istniejących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają uzgodnieniom z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim (Komendantem Stołecznym) Policji oraz właściwym związkiem sportowym i właściwym podmiotem zarządzającym rozgrywkami, w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury wpływającej na bezpieczeństwo osób uczestniczących w meczach piłki nożnej.

Art. 79 [Derogacja] Traci moc ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 663 i 665).

Art. 79a [Rozdział 9a, obowiązywanie i utrata mocy] Przepisy rozdziału 9a obowiązują do dnia 31 grudnia 2012 r.

Art. 80 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2009 r., z tym że art. 13 ust. 1 – w zakresie dotyczącym meczów piłki nożnej organizowanych poza ramami ligi zawodowej – wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 2010 r.

**5. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii
z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 179, poz. 1485)
z dnia 10 stycznia 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 124)
z dnia 26 stycznia 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 224)**

(zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 437, Dz. U. z 2015 r. poz. 1893)

**Rozdział 1.
Przepisy ogólne**

Art. 1 [Zakres regulacji] Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii;
- 2) zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
- 3) organy właściwe do wykonania:
 - a) rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 273/2004 z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie prekursorów narkotykowych (Dz. Urz. WE L 047 z 18.02.2004), zwanego dalej „rozporządzeniem 273/2004”,
 - b) rozporządzenia (WE) Rady nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi (Dz. Urz. WE L 22 z 26.01.2005, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne z 2005 r., t. 48, str. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem 111/2005”;
- 4) kary za nieprzestrzeganie przepisów ustawy i rozporządzeń wymienionych w pkt 3.

Art. 2 [Przeciwdziałanie narkomanii; finansowanie przeciwdziałania narkomanii]

1. Przeciwdziałanie narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej, a w szczególności:
 - 1) działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną;
 - 2) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych;
 - 3) ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych;
 - 4) nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii;
 - 5) zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
 - 6) nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.
2. Zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, są finansowane ze środków własnych podmiotów wykonujących zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, środków przeznaczonych na realizację programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.¹⁾), oraz środków Narodowego Funduszu Zdrowia innych niż przeznaczone na realizację programów zdrowotnych.

3. Zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 4–6, są finansowane z budżetu państwa z części pozostających w dyspozycji właściwych ministrów.

Art. 3 [Produkty lecznicze, substancje i preparaty chemiczne] Przepisy ustawy stosuje się do:

- 1) produktów leczniczych, które są środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami, w zakresie nieuregulowanym w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.²⁾);
- 2) substancji chemicznych i ich mieszanin, które są prekursorami, w zakresie nieuregulowanym w przepisach o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.

Art. 4 [Słowniczek] Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) grzyby halucynogenne – grzyby zawierające substancje psychotropowe;
- 2) importer – osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej, która dokonuje przywozu i składa zgłoszenie celne lub w imieniu której składane jest zgłoszenie celne;
- 3) jednostki naukowe – jednostki naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r. poz. 1620 oraz z 2015 r. poz. 249 i 1268);
- 4) konopie – rośliny z rodzaju konopie (*Cannabis L.*);
- 5) konopie włókniste – rośliny z gatunku konopie siewne (*Cannabis sativa L.*), w których suma zawartości delta-9-tetrahydrokannabinolu oraz kwasu tetrahydrokannabinolowego (kwasu delta-9-THC-2-karboksyłowego) w kwiatowych lub owocujących wierzchołkach roślin, z których nie usunięto żywicy, nie przekracza 0,20% w przeliczeniu na suchą masę;
- 6) leczenie – leczenie zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 7) leczenie substytucyjne – stosowanie, w ramach programu leczenia uzależnienia, produktów leczniczych lub środków odurzających o działaniu agonistycznym na receptor opioidowy;
- 8) mak – roślinę z gatunku mak lekarski (*Papaver somniferum L.*), zwaną również makiem ogrodowym albo uprawnym;
- 9) mak niskomorfinowy – roślinę z gatunku mak lekarski należącą do odmiany, w której zawartość morfiny w torebce (makówce) bez nasion, wraz z przylegającą do niej łodygą o długości do 7 cm, wynosi poniżej 0,06% w przeliczeniu na zasadę morfiny i na suchą masę wymienionych części rośliny;
- 10) mleczko makowe – sok mleczny torebki (makówki) maku;
- 11) narkomania – stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich;
- 11a) nowa substancja psychoaktywna – substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym, o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w przepisach wydanych na podstawie art. 44b ust. 2;
- 12) ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych – działania ukierunkowane na zmniejszenie problemów zdrowotnych i społecznych wynikających z używania w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 13) opium – stężały sok mleczny torebki (makówki) maku;
- 14) osoba zagrożona uzależnieniem – osobę, u której zespół zjawisk psychicznych i oddziaływań środowiskowych stwarza duże prawdopodobieństwo powstania uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychotropowych, albo osobę sporadycznie używającą środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 15) osoba uzależniona – osobę, która w wyniku używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych albo używania ich w celach medycznych znajduje się w stanie uzależnienia od tych środków lub substancji;
- 16) prekursor – prekursor narkotykowy będący substancją sklasyfikowaną, o której mowa w art. 2 pkt a rozporządzenia 273/2004, którego kategorię określa załącznik nr 1 do tego rozporządzenia;
- 17) preparat – produkt leczniczy zawierający co najmniej jeden środek odurzający lub substancję psychotropową albo ich prekursory;
- 18) producent – przedsiębiorcę wytwarzającego, przetwarzającego lub przerabiającego środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory;
- 19) przetwarzanie – czynności prowadzące do przemiany środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów na inne środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory albo na substancje niebędące środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami;
- 20) przerób – otrzymywanie mieszanin środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów oraz nadawanie tym środkom lub substancjom postaci stosowanej w lecznictwie;
- 20a) przewóz – każde przemieszczenie środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej między dwoma państwami przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które zaczyna się i kończy poza tym terytorium;

- 21) przywóz – każde wprowadzenie na obszar celny Unii Europejskiej środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 22) rehabilitacja – proces, w którym osoba z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi przez przyjmowanie środków odurzających lub substancji psychotropowych osiąga optymalny stan zdrowia, funkcjonowania psychicznego i społecznego;
- 23) reintegracja – efekt działań określonych w art. 14–16 i art. 18 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm. 3);
- 24) słoma makowa – torebkę (makówkę) maku bez nasion, wraz z łodygą, lub poszczególne ich części;
- 25) substancja psychotropowa – każdą substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, działającą na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w wykazie substancji psychotropowych stanowiącym załącznik nr 2 do ustawy;
- 26) środek odurzający – każdą substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działającą na ośrodkowy układ nerwowy, określoną w wykazie środków odurzających stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy;
- 27) środek zastępczy – produkt zawierający co najmniej jedną nową substancję psychoaktywną lub inną substancję o podobnym działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów;
- 28) uprawa maku lub konopi – każdą uprawę maku lub konopi bez względu na powierzchnię;
- 29) uzależnienie od środków odurzających lub substancji psychotropowych – zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychotropowych na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem;
- 30) używanie szkodliwe – używanie substancji psychoaktywnej powodujące szkody somatyczne lub psychiczne, włączając upośledzenie sądenia lub dysfunkcyjne zachowanie, które może prowadzić do niesprawności lub mieć niepożądane następstwa dla związków z innymi ludźmi;
- 31) używanie środka odurzającego, substancji psychotropowej, środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej – wprowadzanie do organizmu człowieka środka odurzającego, substancji psychotropowej, środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej, niezależnie od drogi podania;
- 32) wewnątrzspółnotowa dostawa – przemieszczenie środków odurzających lub substancji psychotropowych z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 33) wewnątrzspółnotowe nabycie – przemieszczenie środków odurzających lub substancji psychotropowych z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 34) wprowadzanie do obrotu – udostępnienie osobom trzecim, odpłatnie lub nieodpłatnie, środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
- 35) wytwarzanie – czynności, za pomocą których mogą być otrzymywane środki odurzające, substancje psychotropowe, prekursory, środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne, ich oczyszczanie, ekstrakcję surowców i półproduktów oraz otrzymywanie soli tych środków lub substancji;
- 36) wywóz – każde wyprowadzenie poza obszar celny Wspólnoty Europejskiej środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 37) ziele konopi innych niż włókniste – każdą naziemną część rośliny konopi (pojedynczą lub w mieszaninie), z wyłączeniem nasion, zawierającą powyżej 0,20% sumy delta-9-tetrahydrokannabinolu oraz kwasu tetrahydrokannabinolowego (kwasu delta-9-THC-2-karboksyłowego);
- 38) żywica konopi – żywicę i inne produkty konopi zawierające delta-9-tetrahydrokannabinol lub inne aktywne biologicznie kannabinole.

Rozdział 2.

Podmioty realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii

Art. 5 [Podmioty zobowiązane]

1. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii realizują organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie określonym w ustawie.
2. Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii są realizowane, w zakresie określonym w ustawie, także przez:
 - 1) przedszkola, szkoły i inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 2 pkt 3–5 i 7–9 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 oraz z 2016 r. poz. 35 i 64);
 - 2) szkoły wyższe;
 - 3) podmioty lecznicze i inne podmioty działające w ochronie zdrowia;
 - 4) jednostki Wojska Polskiego, Policji i Straży Granicznej;
 - 5) organy celne;

- 6) jednostki organizacyjne Służby Więziennej oraz zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich;
 - 7) ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie i regionalne ośrodki polityki społecznej;
 - 7a) jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332, z późn. zm.⁴⁾), oraz asystentów rodziny, rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka;
 - 8) środki masowego przekazu.
3. W realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1, mogą uczestniczyć organizacje pozarządowe i inne podmioty, których działalność statutowa obejmuje zadania należące do sfery zadań publicznych w zakresie ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej, działalności charytatywnej, nauki, edukacji, oświaty i wychowania, kultury fizycznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego lub przeciwdziałania patologiom społecznym, promocji i organizacji wolontariatu, po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.⁵⁾), a także samorządy zawodów medycznych, rodziny osób uzależnionych, oraz grupy samopomocy osób uzależnionych i ich rodzin.

Art. 6 [Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii]

1. Działalność w zakresie przeciwdziałania narkomanii prowadzi Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, zwane dalej „Biurem”.
2. Biuro jest jednostką budżetową podległą ministrowi właściwemu do spraw zdrowia.
3. Do zadań Biura należy:
 - 1) *(uchylony)*
 - 2) *(uchylony)*
 - 3) wykonywanie zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii, polegających na powierzaniu i wspieraniu wykonywania zadań publicznych, wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie ich realizacji na podstawie pełnomocnictwa ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 4) inicjowanie działań zmierzających do ograniczania używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
 - 5) inicjowanie, wspieranie i prowadzenie analiz oraz badań naukowych nad problematyką narkomanii, w tym sporządzanie oceny epidemiologicznej zagrożeń narkomanią;
 - 6) inicjowanie prac nad nowymi rozwiązaniami legislacyjnymi służącymi przeciwdziałaniu narkomanii;
 - 7) dokonywanie okresowych ocen programów profilaktycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych i readaptacyjnych pod względem ich skuteczności w zakresie ograniczenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;
 - 8) opracowywanie standardów w zakresie profilaktyki uzależnień oraz leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych;
 - 9) inicjowanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń dla osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii;
 - 10) udzielanie pomocy fachowej podmiotom realizującym zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, w tym jednostkom samorządu terytorialnego, oraz podmiotom prowadzącym działalność oświatowo-informacyjną, badawczą, profilaktyczną, leczniczą, rehabilitacyjną i reintegracyjną;
 - 11) współpraca z organizacjami międzynarodowymi prowadzącymi działalność w zakresie przeciwdziałania narkomanii i likwidacji szkód nią wywołanych;
 - 12) prowadzenie krajowego systemu informacji o narkotykach oraz monitorowanie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania narkomanii na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym:
 - a) zbieranie, gromadzenie, wymianę informacji i dokumentacji w zakresie przeciwdziałania narkomanii, objętych badaniami statystycznymi statystyki publicznej, oraz opracowywanie i przetwarzanie zebranych danych,
 - b) prowadzenie i inicjowanie badań dotyczących problemów narkotyków i narkomanii oraz opracowywanie i udostępnianie ich wyników,
 - c) gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie baz danych dotyczących narkotyków i narkomanii,
 - d) formułowanie wniosków sprzyjających kształtowaniu odpowiedniej do sytuacji strategii reagowania na problem narkomanii,
 - e) koordynowanie działań ekspertów wojewódzkich, o których mowa w art. 9 ust. 6,
 - f) gromadzenie i udostępnianie publikacji na temat narkotyków i narkomanii,
 - g) pełnienie roli punktu obserwacyjnego (Focal Point) Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii,
 - h) udział w pracach sprawozdawczych na rzecz organizacji międzynarodowych,
 - i) współpraca z Europejskim Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii oraz Europejską Siecią Informacji o Narkotykach i Narkomanii (Reitox),
 - j) opracowywanie i publikowanie corocznego raportu o stanie narkomanii w Polsce;
 - k) *(uchylona)*

- 13) podejmowanie działań interwencyjnych w sprawach skarg i wniosków dotyczących problematyki przeciwdziałania narkomanii, kierowanych do Biura lub do ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 14) wykonywanie innych zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii, zleconych przez ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 14a) dofinansowywanie kosztów szkoleń w dziedzinie uzależnienia;
 - 15) obsługa techniczno-organizacyjna Rady do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.
4. Biuro, wykonując zadania, o których mowa w ust. 3, współpracuje z organami administracji publicznej wykonującymi zadania, o których mowa w art. 2, oraz może tworzyć zespoły robocze.
5. Zadania, o których mowa w ust. 3 pkt 12, realizuje Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii będące komórką organizacyjną Biura.

Art. 7 [Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii] Podstawę do działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii stanowi Narodowy Program Zdrowia, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. poz. 1916), zwany dalej „Narodowym Programem Zdrowia”.

Art. 8 (uchylony)

Art. 9 [Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii; ekspert wojewódzki do spraw informacji o narkotykach i narkomanii]

1. Organ wykonawczy samorządu województwa opracowuje projekt Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zwanego dalej „Wojewódzkim Programem”, biorąc pod uwagę cele operacyjne dotyczące przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Wojewódzki Program stanowi część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.
2. Wojewódzki Program uchwała sejmik województwa.
3. Organ wykonawczy samorządu województwa:
 - 1) odpowiada za przygotowanie projektu Wojewódzkiego Programu i jego realizację oraz koordynację;
 - 2) udziela pomocy merytorycznej podmiotom realizującym zadania objęte Wojewódzkim Programem;
 - 3) współdziała z innymi organami administracji publicznej w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
4. Wojewódzki Program jest realizowany przez jednostkę wskazaną w tym programie.
5. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 3 pkt 1, organ wykonawczy samorządu województwa może powołać pełnomocnika.
6. Organ wykonawczy samorządu województwa powołuje i odwołuje eksperta wojewódzkiego do spraw informacji o narkotykach i narkomanii.
7. Do zadań eksperta wojewódzkiego do spraw informacji o narkotykach i narkomanii, realizowanych na terenie województwa ze środków określonych w budżecie samorządu województwa, należy:
 - 1) zbieranie, gromadzenie, wymiana informacji i dokumentacji w zakresie przeciwdziałania narkomanii, objętych badaniami statystycznymi statystyki publicznej, oraz opracowywanie i przetwarzanie zebranych danych;
 - 2) prowadzenie i inicjowanie badań dotyczących problemów narkotyków i narkomanii oraz opracowywanie i udostępnianie ich wyników;
 - 3) gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie baz danych dotyczących narkotyków i narkomanii;
 - 4) formułowanie wniosków sprzyjających kształtowaniu adekwatnej do sytuacji strategii reagowania na problem narkomanii;
 - 5) gromadzenie i udostępnianie publikacji na temat narkotyków i narkomanii;
 - 6) gromadzenie i analiza informacji dotyczących nowo pojawiających się trendów w używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

Art. 10 [Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii]

1. Przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy, obejmujących:
 - 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
 - 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
 - 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
 - 4) wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;
 - 5) pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, opracowuje projekt Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, zwanego dalej „Gminnym Programem”, biorąc pod uwagę cele operacyjne dotyczące przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Gminny Program stanowi część gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.
3. Gminny Program uchwała rada gminy.
4. Gminny Program jest realizowany przez jednostkę wskazaną w tym programie.
5. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika.

Art. 11 [Obowiązek sprawozdawczy]

1. Organ wykonawczy samorządu województwa i gminy sporządza raport z wykonania w danym roku Wojewódzkiego Programu i Gminnego Programu i efektów ich realizacji, który przedkłada odpowiednio sejmikowi województwa lub radzie gminy, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.
2. Organ wykonawczy samorządu województwa i gminy sporządza, na podstawie opracowanej przez Biuro ankiety, informację z realizacji działań podejmowanych w danym roku, wynikających z Wojewódzkiego i Gminnego Programu, i przesyła ją do Biura, w terminie do dnia 15 kwietnia roku następującego po roku, którego dotyczy informacja.

Art. 12 [Rada do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii]

1. Tworzy się Radę do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, zwaną dalej „Radą”.
2. Rada działa przy Prezesie Rady Ministrów.
3. Rada jest organem koordynacyjno-doradczym w sprawach z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze zarządzenia, statut Rady, uwzględniając szczegółowe warunki i tryb jej działania, w tym sposób działania zespołów roboczych, o których mowa w art. 17.

Art. 13 [Skład Rady do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii]

1. Członków Rady powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.
2. W skład Rady wchodzi:
 - 1) przewodniczący – sekretarz lub podsekretarz stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zdrowia;
 - 2) zastępca przewodniczącego – sekretarz lub podsekretarz stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw wewnętrznych;
 - 3) sekretarz – Dyrektor Biura;
 - 4) członkowie – sekretarze lub podsekretarze stanu w urzędach obsługujących ministrów:
 - a) Sprawiedliwości,
 - b) właściwego do spraw oświaty i wychowania,
 - c) Obrony Narodowej,
 - d) właściwego do spraw rolnictwa,
 - e) właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
 - f) właściwego do spraw finansów publicznych – Szef Służby Celnej,
 - g) właściwego do spraw zagranicznych,
 - h) właściwego do spraw nauki,
 - i) właściwego do spraw gospodarki;
 - 5) członek – przedstawiciel strony samorządowej w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, przez nią wskazany.
3. Posiedzenia Rady zwoływane są co najmniej 2 razy w roku.

Art. 14 [Odwoływanie członków Rady do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii]

1. Prezes Rady Ministrów odwołuje członka Rady z powodu:
 - 1) złożenia rezygnacji;
 - 2) nieuczestniczenia w pracach Rady;
 - 3) złożenia wniosku o jego odwołanie przez podmiot, którego osoba ta jest przedstawicielem;
 - 4) skazania prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo albo umyślne przestępstwo skarbowe.
2. W przypadku odwołania albo śmierci członka Rady właściwy podmiot przedstawia wniosek o powołanie innego przedstawiciela na członka Rady.

Art. 15 [Zadania Rady do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii] Do zadań Rady należy w szczególności:

- 1) monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych;

- 2) występowanie do ministra właściwego do spraw zdrowia w sprawach dotyczących tworzenia, zmian i uzupełnień do krajowych strategii i planów przeciwdziałania problemom wywoływanym przez obrót i używanie środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów;
- 3) monitorowanie informacji o realizacji krajowych strategii i planów działania;
- 4) monitorowanie realizacji Narodowego Programu Zdrowia w zakresie działań dotyczących przeciwdziałania narkomanii;
- 5) zalecanie rozwiązań organizacyjnych w zakresie dotyczącym przeciwdziałania narkomanii;
- 6) współdziałanie z podmiotami, o których mowa w art. 5, w zakresie problematyki dotyczącej działalności Rady.

Art. 16 [Udział specjalistów]

1. Do udziału w posiedzeniach Rady przewodniczący Rady może zapraszać specjalistów zajmujących się problematyką przeciwdziałania narkomanii.
2. Rada wydaje opinie i przedstawia wnioski w formie uchwał podejmowanych większością głosów.

Art. 17 [Zespoły robocze] W celu wykonywania zadań Rady, przewodniczący Rady może powoływać zespoły robocze, w skład których wchodzi członkowie Rady lub inne osoby, w szczególności specjaliści zajmujący się problematyką przeciwdziałania narkomanii.

Art. 18 [Zwrot kosztów podróży]

1. Za udział w pracach Rady członkom Rady nie przysługuje wynagrodzenie.
2. Członkom Rady przysługuje zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

Art. 18a [Zespół do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi]

1. Minister właściwy do spraw zdrowia powołuje Zespół do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, zwany dalej „Zespołem”.
2. Zespół jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zdrowia w sprawach oceny potencjalnych zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi lub możliwości powodowania szkód społecznych, wynikających z używania substancji, co do których istnieje podejrzenie, że działają na ośrodkowy układ nerwowy.
3. Członkami Zespołu są specjaliści w sprawach, o których mowa w ust. 2, posiadający wiedzę co najmniej z zakresu nauk chemicznych, farmakologii, toksykologii, psychiatrii, nauk społecznych lub nauk prawnych.
4. W skład Zespołu wchodzi:
 - 1) członkowie powołani przez ministra właściwego do spraw zdrowia, w tym przewodniczący i zastępca przewodniczącego;
 - 2) członkowie powołani przez ministra właściwego do spraw zdrowia na wniosek:
 - a) Ministra Sprawiedliwości,
 - b) Ministra Obrony Narodowej,
 - c) ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
 - d) ministra właściwego do spraw gospodarki,
 - e) ministra właściwego do spraw transportu.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia odwołuje członka Zespołu:
 - 1) z własnej inicjatywy, po zasięgnięciu opinii organu, który wnioskował o powołanie członka Zespołu, albo
 - 2) na wniosek organu, który wnioskował o powołanie członka Zespołu, albo
 - 3) na własny wniosek członka Zespołu.
6. Obsługę administracyjną Zespołu zapewnia Główny Inspektorat Sanitarny.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze zarządzenia, regulamin organizacyjny Zespołu, biorąc pod uwagę jego zadania oraz skład osobowy.

Art. 18b [Zadania Zespołu]

1. Do zadań Zespołu należy:
 - 1) ocena potencjalnych zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi lub możliwości powodowania szkód społecznych, wynikających z używania substancji, co do których istnieje podejrzenie, że działają na ośrodkowy układ nerwowy;
 - 2) ocena substancji niebędącej nową substancją psychoaktywną, ale wykazującej działanie na ośrodkowy układ nerwowy, stwarzającej bezpośrednie zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi lub powodującej szkody społeczne, uzasadniająca umieszczenie jej w wykazie nowych substancji psychoaktywnych albo w wykazie środków odurzających lub substancji psychotropowych;
 - 3) rekomendowanie ministrowi właściwemu do spraw zdrowia zmian w załącznikach do ustawy i przepisach wydanych na podstawie art. 44b ust. 2.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia podaje do publicznej wiadomości, za pośrednictwem swojej strony podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, oceny i rekomendacje Zespołu, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3.

Art. 18c [Członkowie Zespołu, zwrot kosztów podróży]

1. Za udział w pracach Zespołu nie przysługuje wynagrodzenie.
2. Członkom Zespołu przysługuje zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

Art. 18d [Powolywanie ekspertów] Przewodniczący Zespołu z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Zespołu może powoływać ekspertów w celu przedstawienia opinii lub do udziału w pracach Zespołu.

Rozdział 3.

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna

Art. 19 [Zakres działalności]

1. Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna obejmuje:
 - 1) promocję zdrowia psychicznego;
 - 2) promocję zdrowego stylu życia;
 - 3) informowanie o szkodliwości środków i substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii, oraz o narkomanii i jej skutkach;
 - 4) edukację psychologiczną i społeczną;
 - 5) edukację prawną;
 - 6) działania interwencyjne.
2. Działalność, o której mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:
 - 1) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów wychowawczych jednostek organizacyjnych systemu oświaty;
 - 2) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów przygotowania zawodowego osób zajmujących się wychowaniem oraz profilaktyką w szkołach i innych placówkach systemu oświaty oraz w szkołach wyższych;
 - 3) wprowadzanie problematyki zapobiegania narkomanii do programów szkolenia żołnierzy w czynnej służbie wojskowej;
 - 4) prowadzenie działalności profilaktycznej, w szczególności w środowiskach zagrożonych uzależnieniem;
 - 5) wspieranie działań ogólnokrajowych i lokalnych organizacji, o których mowa w art. 5 ust. 3, oraz innych inicjatyw społecznych;
 - 6) uwzględnianie problematyki zapobiegania narkomanii w działalności publicznej radiofonii i telewizji oraz innych środków masowego przekazu;
 - 7) prowadzenie badań naukowych nad problematyką narkomanii.
3. Szczegółowe zadania z zakresu działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej określa Narodowy Program Zdrowia.

Art. 20 [Zakaz reklamy i promocji]

1. Zabrania się reklamy i promocji substancji psychotropowych lub środków odurzających.
2. Produkty lecznicze zawierające substancje psychotropowe lub środki odurzające mogą być reklamowane na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.
3. Zabrania się reklamy i promocji środków spożywczych lub innych produktów przez sugerowanie, że:
 - 1) posiadają one działanie takie jak substancje psychotropowe lub środki odurzające lub
 - 2) ich użycie, nawet niezgodne z przeznaczeniem, może powodować skutki takie jak skutki działania substancji psychotropowych lub środków odurzających.

Art. 21 [Podstawy programowe i programy przygotowania zawodowego nauczycieli]

1. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania uwzględni w podstawie programowej kształcenia ogólnego problematykę promocji zdrowia psychicznego i zdrowego stylu życia, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących zapobiegania narkomanii.
2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia podejmie działania na rzecz uwzględnienia problematyki promocji zdrowia psychicznego i zdrowego stylu życia, w tym zagadnień dotyczących zapobiegania narkomanii w programach przygotowania zawodowego nauczycieli i osób zajmujących się wychowaniem i nauczaniem dzieci i młodzieży w szkołach i innych placówkach systemu oświaty.

Art. 22 [Podmioty zobowiązane]

1. Ministrowie właściwi do spraw oświaty i wychowania, zdrowia, spraw wewnętrznych, administracji publicznej, transportu, Minister Obrony Narodowej oraz Minister Sprawiedliwości, każdy w zakresie swojego działania, są obowiązani rozwijać i popierać działalność edukacyjną oraz profilaktyczną, podejmowaną w celu informowania społeczeństwa o szkodliwości narkomanii.

2. Organy wymienione w ust. 1 są obowiązane prowadzić działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną polegającą na:
 - 1) promocji zdrowego stylu życia;
 - 2) wspieraniu działań ogólnokrajowych i lokalnych organizacji, o których mowa w art. 5 ust. 3, oraz innych inicjatyw społecznych.
3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i formy prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej, mając na względzie dobro dzieci i młodzieży.

Art. 23 [Warunki do prowadzenia badań naukowych]

1. Ministrowie właściwi do spraw zdrowia, szkolnictwa wyższego, finansów publicznych, spraw wewnętrznych, transportu, pracy, nauki, Minister Sprawiedliwości i Minister Obrony Narodowej stwarzają warunki do prowadzenia badań naukowych nad problematyką narkomanii oraz badań epidemiologicznych.
2. Jednostki naukowe realizujące zadania w zakresie prowadzenia badań naukowych nad problematyką narkomanii, jeżeli jest to niezbędne dla prowadzenia takich badań, mogą posiadać, przechowywać oraz dokonywać zakupu środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, po uzyskaniu odpowiednio zezwolenia, o którym mowa w art. 35 ust. 1 pkt 2 i 3 i ust. 2.
3. Jednostki naukowe, o których mowa w ust. 2, mogą posiadać, przechowywać oraz dokonywać zakupu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 24¹ ust. 1 pkt 2.

Art. 24 [Szkolenia; badania potwierdzające popełnienie przestępstwa]

1. Ministrowie właściwi do spraw zdrowia, oświaty i wychowania, spraw wewnętrznych, administracji publicznej, finansów publicznych, transportu, pracy oraz Minister Obrony Narodowej i Minister Sprawiedliwości zapewniają przygotowanie niezbędnej liczby osób do realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1.
2. Jednostki organizacyjne administracji rządowej, jednostki organizacyjne Służby Więziennej, Żandarmerii Wojskowej oraz szkół wyższych prowadzące szkolenie osób, o których mowa w ust. 1, mogą posiadać, przechowywać oraz nabywać środki odurzające, substancje psychotropowe, ich preparaty, prekursorów kategorii 1, środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne, w ilości niezbędnej do prowadzenia tego szkolenia.
3. (uchylony)
4. Podmioty, o których mowa w ust. 2, oraz jednostki naukowe posiadają, przechowują oraz dokonują zakupu środków, substancji i preparatów, o których mowa w ust. 2, jeżeli przeprowadzają ich badania w celu identyfikacji i potwierdzenia popełnienia przestępstwa lub naruszenia zakazu określonego w art. 44b ust. 1 pkt 1 lub 2.
5. (uchylony)
6. (uchylony)

Art. 24¹ [Zgłoszenie badań, instytucje właściwe]

1. Prowadzenie badań, o których mowa w art. 23 ust. 2 i art. 24 ust. 4, zgłasza się przed ich rozpoczęciem, w postaci papierowej lub elektronicznej, do:
 - 1) wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego – w przypadku środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, albo
 - 2) państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego albo państwowego inspektora sanitarnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – w przypadku środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych – właściwego ze względu na siedzibę jednostki naukowej lub podmiotu przeprowadzającego badania.
2. Jednostki naukowe i podmioty, o których mowa w art. 23 ust. 2 i art. 24 ust. 2 i 4, są obowiązane do:
 - 1) nabywania środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych od przedsiębiorców posiadających zezwolenie, o którym mowa w art. 35 ust. 1, art. 36 ust. 1 lub art. 40 ust. 1 i 2 pkt 1, albo pozyskiwania ich od jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych, jednostek naukowych lub podmiotów zlecających badania w celu identyfikacji i potwierdzenia popełnienia przestępstwa lub naruszenia zakazu określonego w art. 44b ust. 1 pkt 1 lub 2, w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badania lub szkolenia;
 - 2) ewidencjonowania środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w sposób uporządkowany, według dat ich nabycia lub wejścia w ich posiadanie, przez okres 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego ostatniego wpisu w ewidencji;
 - 3) przechowywania lub posiadania środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w sposób zabezpieczający przed kradzieżą lub zniszczeniem oraz przed dostępem do nich osób nieuprawnionych;

- 4) niszczenia środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osób nieuprawnionych.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw wewnętrznych, finansów publicznych, szkolnictwa wyższego, nauki, Ministrem Obrony Narodowej oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób i tryb nabywania lub wchodzenia w posiadanie, ewidencjonowania, przechowywania oraz stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w celu przeprowadzania badań lub szkoleń, o których mowa w art. 23 ust. 2 i art. 24 ust. 2 i 4, mając na uwadze bezpieczeństwo ich przechowywania oraz konieczność opracowywania odrębnej ewidencji dla danego środka, substancji lub preparatu;
 - 2) sposób i tryb przekazywania zgłoszeń, o których mowa w ust. 1, zakres przekazywanych informacji oraz wzory zgłoszeń, uwzględniając konieczność zapewnienia sprawności w przekazywaniu zgłoszeń oraz zagwarantowania przejrzystości i spójności przekazywanych informacji;
 - 3) sposób niszczenia środków odurzających, substancji psychotropowych, ich preparatów, prekursorów kategorii 1, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, uwzględniając konieczność zabezpieczenia tych środków, substancji lub preparatów przed dostępem do nich osób nieuprawnionych oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w ich niszczeniu.

Art. 24a [Postępowanie ze środkami odurzającymi; badania]

1. Jednostki organizacyjne administracji rządowej i Żandarmerii Wojskowej wykonujące czynności operacyjno-rozpoznawcze oraz jednostki organizacyjne Służby Celnej przy wykonywaniu zadań określonych ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 990, z późn. zm.⁶⁾) mogą wchodzić w posiadanie środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań potwierdzających popełnienie przestępstwa.
2. Jednostki, o których mowa w ust. 1, w związku z wykonywaniem czynności i działań określonych w tym przepisie są obowiązane:
 - 1) przechowywać posiadane środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 w sposób zabezpieczający przed kradzieżą i zniszczeniem;
 - 2) niszczyć środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osób nieupoważnionych.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, podmioty uprawnione do niszczenia środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1, uzyskanych w drodze czynności i działań, określonych w ust. 1, a także szczegółowy tryb i warunki ich przechowywania oraz niszczenia, mając na względzie konieczność zabezpieczenia tych środków i substancji przed dostępem osób trzecich.

Art. 24b [Informacja]

1. Podmioty lecznicze prowadzące leczenie lub rehabilitację osób uzależnionych są obowiązane do współpracy z Biurem, w szczególności do gromadzenia i przekazywania Biuru informacji na temat osób zgłaszających się do leczenia z powodu używania środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) identyfikator uniemożliwiający identyfikację osoby, o której mowa w ust. 1, składający się z 2 pierwszych liter imienia, 2 pierwszych liter nazwiska, daty urodzenia oraz zakodowanej informacji o płci pacjenta;
 - 2) charakterystykę sytuacji społeczno-demograficznej osoby, o której mowa w ust. 1, zawierającą dane dotyczące miejsca zamieszkania, wykształcenia oraz obywatelstwa;
 - 3) wzór używania substancji, o których mowa w ust. 1, zawierający rodzaj i status używanych środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych, częstotliwość ich używania oraz sposób ich przyjmowania;
 - 4) historię używania środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych, zawierającą wiek inicjacji używania poszczególnych substancji oraz wiek rozpoczęcia używania problemowego;
 - 5) informację o zachowaniach ryzykownych mogących przyczynić się do zakażenia HIV, HCV oraz status serologiczny HIV, HCV;
 - 6) historię leczenia, w tym informację o kontynuacji i zakończeniu leczenia;
 - 7) rozpoznanie medyczne według aktualnie obowiązującej Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD;
 - 8) inne informacje wymagane przez protokół Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii niebędące danymi osobowymi, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135 i 2281).
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb współpracy z Biurem podmiotów leczniczych prowadzących leczenie lub rehabilitację osób używających środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych, sposób gromadzenia, przechowywania i przetwarzania informacji, o których mowa w ust. 1, tryb ich przekazywania oraz wzór indywidualnego kwestionariusza

sprawozdawczego osoby zgłaszającej się do leczenia z powodu używania środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych, z uwzględnieniem konieczności ochrony prywatności osób, o których mowa w ust. 1.

Rozdział 4. **Postępowanie z osobami uzależnionymi**

Art. 25 [Zasada dobrowolności] Podjęcie leczenia, rehabilitacji lub reintegracji osób uzależnionych jest dobrowolne, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 26 [Podmioty uprawnione do leczenia, rehabilitacji i reintegracji; bezpłatność leczenia]

1. Leczenie osoby uzależnionej prowadzi podmiot leczniczy lub lekarz wykonujący zawód w ramach praktyki zawodowej.
2. Rehabilitację osoby uzależnionej mogą prowadzić:
 - 1) lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie psychiatrii;
 - 2) osoba posiadająca certyfikat specjalisty terapii uzależnień.
3. W rehabilitacji osoby uzależnionej może uczestniczyć osoba posiadająca certyfikat instruktora terapii uzależnień.
4. Reintegrację osób uzależnionych mogą prowadzić centra integracji społecznej, tworzone na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym, oraz podmioty wymienione w ust. 1 i 2 oraz w art. 5 ust. 3.
5. Za świadczenia, o których mowa w ust. 1–4, udzielane osobie uzależnionej niezależnie od jej miejsca zamieszkania w kraju nie pobiera się od tej osoby opłat.

Art. 27 [Certyfikaty instruktora i specjalisty terapii uzależnień]

1. Certyfikaty, o których mowa w art. 26 ust. 2 i 3, są wydawane osobom, które ukończyły szkolenie w dziedzinie uzależnienia, zgodne z programem wybieranym w drodze konkursu przeprowadzanego przez Biuro co najmniej raz w roku kalendarzowym.
2. Oferty konkursowe, składane do Biura, zawierają następujące dane:
 - 1) imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres albo nazwę (firmę), siedzibę i adres siedziby oferenta;
 - 2) formę organizacyjno-prawną oferenta;
 - 3) ⁷⁾ numer wpisu oferenta do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo innego właściwego rejestru oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile oferent takie numery posiada;
 - 4) miejsce prowadzenia szkolenia;
 - 5) planowane terminy rozpoczęcia i zakończenia szkolenia;
 - 6) program szkolenia.
3. Podmiot prowadzący szkolenie jest obowiązany zapewniać:
 - 1) kadrę dydaktyczną o kwalifikacjach odpowiednich dla właściwego przeprowadzenia szkolenia;
 - 2) odpowiednią do realizacji programu kształcenia bazę dydaktyczną;
 - 3) posiadanie wewnętrznego systemu oceny jakości kształcenia, uwzględniającego narzędzia oceny jakości kształcenia oraz metody tej oceny.
4. Oferty rozpatruje komisja konkursowa wyłoniona przez dyrektora Biura.
5. Szkolenie, o którym mowa w ust. 1, kończy się egzaminem organizowanym przez Biuro co najmniej dwa razy w roku.
6. Egzamin końcowy składa się z części pisemnej i ustnej.
7. Certyfikat specjalisty terapii uzależnień może otrzymać osoba, która ukończyła studia wyższe.
8. Certyfikat instruktora terapii uzależnień może otrzymać osoba posiadająca wykształcenie co najmniej średnie.
- 8a. Osoby ubiegające się o otrzymanie certyfikatów, o których mowa w art. 26 ust. 2 pkt 2 i ust. 3, są obowiązane, pod rygorem konieczności ponownego odbycia szkolenia, przystąpić do egzaminu w terminie nie dłuższym niż 4 lata od momentu rozpoczęcia szkolenia.
9. Osoby, które ukończyły szkolenie, o którym mowa w ust. 1, i uzyskały certyfikat instruktora terapii uzależnień oraz w terminie 3 lat od ukończenia tego szkolenia spełniły wymogi, o których mowa w ust. 7, mogą przystąpić do egzaminu w zakresie specjalisty terapii uzależnień bez konieczności uczestniczenia w szkoleniu, nie później jednak niż w okresie roku po uzyskaniu tytułu magistra.
10. Koszty szkolenia, o którym mowa w ust. 1, egzaminu oraz wydania certyfikatu ponosi uczestnik tego szkolenia.
11. Biuro prowadzi ewidencję wydawanych certyfikatów.
12. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, tryb składania ofert, kryteria ich oceny oraz terminy postępowania konkursowego, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając konieczność zapewnienia najwyższego poziomu szkolenia.
13. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wymagania, jakie powinny spełniać podmioty prowadzące szkolenia w dziedzinie uzależnień,

- 2) ramowe programy szkoleń w dziedzinie uzależnień,
- 3) tryb i sposób przeprowadzania egzaminu,
- 4) skład komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzamin,
- 5) wzory certyfikatów: instruktora terapii uzależnień i specjalisty terapii uzależnień – uwzględniając konieczność zapewnienia najwyższego poziomu szkolenia oraz jego rodzaj.

Art. 27a [Dofinansowanie kosztów szkoleń]

1. Dyrektor Biura może dofinansować koszty szkolenia w dziedzinie uzależnienia jego uczestnikom, na ich wniosek, złożony za pośrednictwem podmiotu prowadzącego szkolenia w dziedzinie uzależnień, jeżeli osoby te są zatrudnione w jednostkach prowadzących rehabilitację, w tym w szczególności osobom wymienionym w art. 86.
2. Dyrektor Biura wskazuje termin składania wniosków, o których mowa w ust. 1, a także ustala corocznie maksymalną kwotę dofinansowania przypadającą na jednego uczestnika szkolenia w dziedzinie uzależnienia oraz liczbę osób objętych dofinansowaniem, mając na względzie wysokość środków przewidzianych na ten cel w planie finansowym Biura.
3. Dane, o których mowa w ust. 2, Dyrektor Biura zamieszcza, niezwłocznie po ich ustaleniu, na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Biura.
4. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) adres miejsca zamieszkania;
 - 3) terminy rozpoczęcia i zakończenia szkolenia w dziedzinie uzależnienia;
 - 4) uzasadnienie wniosku.
5. O dofinansowaniu kosztów szkolenia w dziedzinie uzależnienia decyduje, z zastrzeżeniem ust. 1, kolejność wpływu wniosków, o których mowa w ust. 1, do wyczerpania środków przewidzianych na ten cel w planie finansowym Biura.

Art. 28 [Leczenie substytucyjne]

1. Osoba uzależniona może być leczona przy zastosowaniu leczenia substytucyjnego.
2. Leczenie substytucyjne może prowadzić podmiot leczniczy po uzyskaniu zezwolenia marszałka województwa właściwego ze względu na siedzibę tego podmiotu, wydanego po uzyskaniu pozytywnej opinii dyrektora Biura odnośnie do spełniania wymagań określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 7.
3. Zezwolenie na leczenie substytucyjne w podmiotach leczniczych dla osób pozbawionych wolności wydaje Dyrektor Generalny Służby Więziennej po uzyskaniu pozytywnej opinii dyrektora Biura.
4. Zezwolenie na leczenie substytucyjne może otrzymać podmiot leczniczy, który posiada:
 - 1) aptekę szpitalną lub zawarł umowę z apteką lub hurtownią farmaceutyczną w zakresie zaopatrzenia w środek substytucyjny;
 - 2) pomieszczenia przystosowane do:
 - a) wydawania środka substytucyjnego,
 - b) prowadzenia terapii grupowej,
 - c) pracy lekarza, terapeuty i pracownika socjalnego,
 - d) pobierania próbek do analizy,
 - e) przechowywania i przygotowania środków substytucyjnych w sposób uniemożliwiający dostęp osób nieupoważnionych;
 - 3) odpowiednie warunki kadrowe zapewniające realizację programu prowadzenia leczenia ambulatoryjnego dotyczące w szczególności kierownika programu oraz przeszkolonych w zakresie realizowanego programu pielęgniarek i pracowników pomocniczych.
5. Zezwolenia, o których mowa w ust. 2 i 3, są wydawane w drodze decyzji administracyjnej.
6. Zezwolenie na leczenie substytucyjne cofa się, gdy podmiot leczniczy przestał spełniać warunki stanowiące podstawę wydania zezwolenia.
- 6a. W celu wykluczenia udziału pacjenta w tym samym czasie w więcej niż jednym programie leczenia substytucyjnego Biuro prowadzi Centralny Wykaz Osób Objętych Leczeniem Substytucyjnym.
- 6b. Podmiot leczniczy prowadzący leczenie substytucyjne jest obowiązany do niezwłocznego przekazywania Biuru informacji o zakwalifikowaniu, wyłączeniu lub zakończeniu udziału pacjenta w programie realizującym takie leczenie.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania przy leczeniu substytucyjnym, szczegółowe warunki, jakie powinien spełniać podmiot leczniczy prowadzący leczenie substytucyjne, oraz szczegółowy sposób gromadzenia, przechowywania i przekazywania informacji, o których mowa w ust. 6b, mając na względzie dobro osób uzależnionych, w tym potrzebę zachowania anonimowości osób, których dane są umieszczane w Centralnym Wykazie Osób Objętych Leczeniem Substytucyjnym.

Art. 29 [Zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich i jednostki organizacyjne Służby Więziennej]

1. W zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej prowadzi się leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych umieszczonych w tych zakładach.
2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i reintegracyjnego w stosunku do osób uzależnionych, umieszczonych w:
 - 1) zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich,
 - 2) jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej – mając na względzie dobro osób przebywających w tych jednostkach.

Art. 30 [Niepełnoletnia osoba uzależniona]

1. Na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa lub faktycznego opiekuna albo z urzędu sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację.
2. Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on być jednak dłuższy niż 2 lata.
3. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat, przed zakończeniem przymusowego leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia lub rehabilitacji, łącznie nie dłuższy jednak niż określony w ust. 2.
4. Postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, toczy się według przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Rozdział 5.**Prekursory, środki odurzające, substancje psychotropowe,
środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne****Art. 31 [Podział środków odurzających]**

1. Środki odurzające dzieli się na grupy w zależności od stopnia ryzyka powstania uzależnienia w przypadku używania ich w celach innych niż medyczne oraz zakresu ich stosowania w celach medycznych.
2. Podział środków odurzających na grupy I-N, II-N, III-N i IV-N określa załącznik nr 1 do ustawy.

Art. 32 [Podział substancji psychotropowych]

1. Substancje psychotropowe dzieli się na grupy w zależności od stopnia ryzyka powstania uzależnienia w przypadku używania ich w celach innych niż medyczne oraz zakresu ich stosowania w celach medycznych.
2. Podział substancji psychotropowych na grupy I-P, II-P, III-P i IV-P określa załącznik nr 2 do ustawy.

Art. 33 [Dozwolone używanie środków odurzających i substancji psychotropowych]

1. Środki odurzające grup I-N i II-N oraz substancje psychotropowe grup II-P, III-P i IV-P mogą być używane wyłącznie w celach medycznych, przemysłowych lub prowadzenia badań.
2. Substancje psychotropowe grupy I-P mogą być używane wyłącznie w celu prowadzenia badań, a środki odurzające grupy IV-N wyłącznie w celu prowadzenia badań oraz w lecznictwie zwierząt – w zakresie wskazanym w załączniku nr 1 do ustawy.

Art. 34 [Posiadanie, przepadek i zniszczenie]

1. Środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 może posiadać wyłącznie przedsiębiorca, jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna uprawniona na podstawie przepisów ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005.
2. Posiadane bez uprawnienia środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1 podlegają zabezpieczeniu przez organy ścigania lub organy celne w trybie określonym w przepisach o postępowaniu karnym.
3. W przypadku gdy nie zostało wszczęte postępowanie karne, o przepadku na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 orzeka sąd na wniosek wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego lub Naczelnego Inspektora Farmaceutycznego Wojska Polskiego.
4. W przypadku orzeczenia przez sąd o przepadku na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 podlegają one zniszczeniu. Sąd może orzec na wniosek jednostek, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 4, przepadek na rzecz Skarbu Państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1 przez przekazanie ich w całości lub części tym jednostkom.
5. (*uchylony*)

Art. 35 [Działalność wymagająca zezwolenia]

1. Zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego wymaga podjęcie działalności w zakresie:
 - 1) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu lub dystrybucji środków odurzających lub substancji psychotropowych;
 - 2) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji albo stosowania w celu prowadzenia badań naukowych, w zakresie swojej działalności statutowej, prekursorów kategorii 1;
 - 3) wytwarzania, przetwarzania, przerabiania w celu prowadzenia badań naukowych, przez jednostki naukowe w zakresie swojej działalności statutowej, środków odurzających grup I-N, II-N i IV-N lub substancji psychotropowych grup I-P, II-P, III-P i IV-P.
2. Stosowanie w celu prowadzenia badań naukowych, przez jednostki naukowe w zakresie swojej działalności statutowej, środków odurzających lub substancji psychotropowych wymaga zezwolenia wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego.
3. Nie wymaga zezwolenia przerób środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów, jeżeli jest dokonywany w aptece na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne.
4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje się:
 - 1) po stwierdzeniu, przez inspektora do spraw wytwarzania Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego, że przedsiębiorca posiadający zezwolenie, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, albo wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 51b ust. 1 tej ustawy, spełnia warunki określone przepisami ustawy, a w przypadku prekursorów kategorii 1 również warunki określone przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi (Dz. Urz. UE L 202 z 03.08.2005, str. 7);
 - 2) po stwierdzeniu przez wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego, że przedsiębiorca, inny niż określony w pkt 1, występujący o wydanie zezwolenia spełnia warunki określone przepisami ustawy, a w przypadku prekursorów kategorii 1 również warunki określone przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi.
5. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 i 2, określają dozwoloną wielkość i cel wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji albo stosowania środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1.
6. Przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 4, są obowiązani:
 - 1) prowadzić dokumentację dotyczącą środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1;
 - 2) przechowywać posiadane środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory kategorii 1 w sposób zabezpieczający przed kradzieżą lub zniszczeniem, w tym podczas ich transportu.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki i tryb wydawania oraz cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 2, w tym wymagania kwalifikacyjne, jakim powinna odpowiadać osoba odpowiedzialna za nadzór nad wytwarzaniem, przetwarzaniem, przerabianiem, przywozem, dystrybucją, obrotem albo stosowaniem w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, mając na względzie zapewnienie prawidłowych zabezpieczeń przed użyciem środków odurzających lub substancji psychotropowych objętych zezwoleniem przez osoby nieupoważnione lub w celach innych niż określone w wydanym zezwoleniu;
 - 2) wzory wniosków o udzielenie zezwolenia na wytwarzanie, przetwarzanie, przerabianie, przywóz, dystrybucję, obrót albo stosowanie w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, biorąc pod uwagę sprawność i przejrzystość postępowania;
 - 3) warunki i sposób wydawania środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 i ewidencjonowania wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, dystrybucji, obrotu albo stosowania w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, mając na uwadze bezpieczeństwo przechowywania oraz konieczność opracowywania odrębnej ewidencji dla danego środka, substancji lub prekursora.

Art. 36 [Zezwolenia na zbiór lub sporządzanie wyciągów]

1. Zbiór mlecza makowego i opium z maku oraz ziela lub żywicy konopi innych niż włókniste jest dozwolony wyłącznie w celu prowadzenia badań naukowych, po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego.

2. Sporządzanie wyciągów ze słomy makowej może odbywać się wyłącznie u przedsiębiorcy oraz w jednostce naukowej i Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych – w zakresie ich działalności statutowej, po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wydawania i cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz treść wniosku o wydanie tych zezwoleń, uwzględniając zasadę poszanowania praw podmiotu ubiegającego się o zezwolenie oraz zapewnienie sprawności postępowania.

Art. 37 [Obrót międzynarodowy i wewnątrzwspólnotowy]

1. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych mogą być dokonywane przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 lub art. 40 ust. 1, po uzyskaniu pozwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego określającego środki lub substancje, które mogą być przedmiotem przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia.
2. Przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych mogą być dokonywane przez jednostki naukowe, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 3 i ust. 2, po uzyskaniu pozwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego określającego środki lub substancje, które mogą być przedmiotem przywozu lub wewnątrzwspólnotowego nabycia.
3. Przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających lub substancji psychotropowych może nastąpić po uzyskaniu, dla każdej przesyłki przywożonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - 1) pozwolenia na przywóz albo na wewnątrzwspólnotowe nabycie, wydanego przez Głównego Inspektora Farmaceutycznego, oraz
 - 2) pozwolenia na wywóz albo na wewnątrzwspólnotową dostawę, wydanego przez właściwe władze kraju wywozu.
4. Wywóz lub wewnątrzwspólnotowa dostawa środków odurzających lub substancji psychotropowych może nastąpić po uzyskaniu, dla każdej przesyłki wywożonej z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pozwolenia na wywóz albo na wewnątrzwspólnotową dostawę, wydanego przez Głównego Inspektora Farmaceutycznego na podstawie pozwolenia na przywóz lub wewnątrzwspólnotowe nabycie wydanego przez właściwe władze kraju przywozu.
5. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie słomy makowej mogą być dokonywane wyłącznie przez przedsiębiorców, o których mowa w art. 35 ust. 1 pkt 1 lub art. 40 ust. 1, po uzyskaniu pozwoleń przewidzianych w ust. 3 i 4.
6. Przewóz przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków odurzających, substancji psychotropowych oraz słomy makowej jest dozwolony na podstawie pozwolenia na wywóz, wydanego przez właściwe władze kraju wywozu dla każdej przesyłki.
7. W przypadkach, o których mowa w ust. 3–6, pozwolenia na wywóz albo wewnątrzwspólnotową dostawę są dołączane do każdej przesyłki.
8. Przywóz środków odurzających do składu celnego jest zabroniony.
9. Przywóz środków odurzających, substancji psychotropowych do wolnych obszarów celnych jest zabroniony.
10. Przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowa dostawa lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 na własne potrzeby lecznicze może być dokonywany na podstawie dokumentów określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 12.
11. Pozwolenia na przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotową dostawę lub wewnątrzwspólnotowe nabycie środków odurzających i substancji psychotropowych stanowiących zapasy jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej biorących udział w misjach, ćwiczeniach lub szkoleniach poza granicami kraju udziela Naczelny Inspektor Farmaceutyczny Wojska Polskiego na wniosek kierownika (dowódcy, komendanta, szefa) jednostki organizacyjnej.
12. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb wydawania pozwoleń i dokumentów, o których mowa w ust. 3, 4 i 10, wzory tych pozwoleń i dokumentów, obowiązki podmiotów i osób posiadających te pozwolenia i dokumenty w zakresie przechowywania środków objętych pozwoleniem, wydawania tych środków jednostkom uprawnionym oraz prowadzenia dokumentacji w zakresie ich posiadania i obrotu nimi, mając na względzie sprawność postępowania w sprawie udzielenia pozwoleń.

Art. 38 [Informacje o prekursorach]

1. Przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerobu, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia i obrotu hurtowego prekursorami kategorii 1 i 4 przekazują Głównemu Inspektorowi Farmaceutycznemu informacje o wszelkich wzbudzających podejrzenie co do zgodności z przepisami prawa:
 - 1) zamówieniach na te substancje;
 - 2) działaniach z udziałem tych substancji;
 - 3) próbach wykorzystania tych substancji.
2. Przepisy ust. 1 stosuje się również do prekursorów kategorii 2 i 3, z tym że informacje, o których mowa w tych przepisach, przekazuje się Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu.

3. Główny Inspektor Farmaceutyczny w odniesieniu do prekursorów kategorii 1 i 4, a Główny Inspektor Sanitarny w odniesieniu do prekursorów kategorii 2 i 3, w uzasadnionych przypadkach powiadamiają Policję, Straż Graniczną i organy Służby Celnej o konieczności zatrzymania przesyłki prekursorów, która nie spełnia wymagań określonych w przepisach prawa.
4. Główny Inspektor Farmaceutyczny i Główny Inspektor Sanitarny prowadzą ewidencję informacji uzyskanych w trybie ust. 1 i 2.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowy sposób przekazywania informacji,
 - 2) sposób prowadzenia ewidencji informacji uzyskanych w trybie ust. 1 i 2,
 - 3) szczegółowy tryb i sposób powiadamiania, o którym mowa w ust. 3, a także wzór takiego powiadomienia,
 - 4) tryb i sposób postępowania z przesyłką, o której mowa w ust. 3 – mając na uwadze uniemożliwienie nielegalnej produkcji prekursorów.

Art. 39 [Procedura wydania zezwolenia lub pozwolenia]

1. Zezwoleń, o których mowa w art. 35 ust. 1 i 2, art. 36 ust. 1 i 2, art. 40 ust. 1 i 2 oraz art. 49 ust. 1, i pozwoleń, o których mowa w art. 37 ust. 1–6, udziela się na wniosek podmiotu ubiegającego się, na czas oznaczony albo na czas nieoznaczony.
2. Przed podjęciem decyzji w sprawie wydania zezwolenia albo pozwolenia organ wydający zezwolenie albo pozwolenie, zwany dalej „organem zezwalającym”, może:
 - 1) wzywać podmiot ubiegający się do uzupełnienia, w wyznaczonym terminie, brakującej dokumentacji poświadczającej, że spełnia on warunki określone przepisami ustawy;
 - 2) dokonać kontrolnego sprawdzenia faktów podanych we wniosku o udzielenie zezwolenia albo pozwolenia w celu stwierdzenia, czy podmiot ubiegający się spełnia warunki wykonywania działalności objętej zezwoleniem albo pozwoleniem.
3. Udzielenie zezwolenia albo pozwolenia, zmiana zezwolenia albo pozwolenia, odmowa udzielenia zezwolenia albo pozwolenia oraz cofnięcie zezwolenia albo pozwolenia następuje w drodze decyzji. Decyzja o cofnięciu zezwolenia albo pozwolenia podlega natychmiastowemu wykonaniu.
4. Organ zezwalający w przypadku powzięcia informacji o tym, że podmiot, któremu udzielono zezwolenia albo pozwolenia, działa w sposób niezgodny z przepisami ustawy regulującymi działalność objętą zezwoleniem albo pozwoleniem, wyznacza niezwłocznie termin do usunięcia tych nieprawidłowości.
5. Organ zezwalający cofa zezwolenie albo pozwolenie, w przypadku gdy:
 - 1) podmiot, któremu udzielono zezwolenia albo pozwolenia, przestał spełniać warunki wymagane do wykonywania działalności określonej w zezwoleniu albo pozwoleniu;
 - 2) podmiot, o którym mowa w pkt 1, nie usunął, w wyznaczonym przez organ zezwalający terminie, stanu faktycznego lub prawnego niezgodnego z przepisami ustawy regulującymi działalność objętą zezwoleniem albo pozwoleniem.
6. Podmiot, któremu udzielono zezwolenia albo pozwolenia, jest obowiązany zgłaszać organowi zezwalającemu wszelkie zmiany danych określonych w zezwoleniu albo pozwoleniu.
7. Podmiot, któremu cofnięto zezwolenie z przyczyn, o których mowa w ust. 5, może ponownie wystąpić z wnioskiem o wydanie zezwolenia w takim samym zakresie nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wydania decyzji o cofnięciu zezwolenia.
8. Za złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na wytwarzanie, przetwarzanie, przerób, dystrybucję, obrót hurtowy, uprawę, zbiór albo stosowanie do badań oraz pozwolenia na przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowe nabycie i wewnątrzwspólnotową dostawę środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów kategorii 1 i 4, a także zmianę tych zezwoleń lub pozwoleń, są pobierane opłaty, które stanowią dochód budżetu państwa.
9. Opłaty, o których mowa w ust. 8, wnosi się na rachunek bieżący organu zezwalającego w wysokości:
 - 1) 750 zł – za złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na obrót hurtowy, dystrybucję, wytwarzanie, przetwarzanie, przerób lub stosowanie do badań środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1;
 - 2) 750 zł – za złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na zbiór mlecza makowego i opium z maku oraz ziela lub żywicy konopi innych niż włókniste;
 - 3) 750 zł – za złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na uprawę maku i konopi prowadzonych przez jednostkę naukową oraz Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych;
 - 4) 350 zł – za złożenie wniosku o zmianę zezwolenia, o którym mowa w pkt 1–3;
 - 5) 100 zł – za złożenie wniosku o wydanie pozwolenia na przywóz, wywóz, wewnątrzwspólnotowe nabycie lub wewnątrzwspólnotową dostawę środków odurzających lub substancji psychotropowych;
 - 6) 100 zł – za złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na wywóz prekursorów kategorii 4;
 - 7) 100 zł – za złożenie wniosku o wydanie pozwolenia na przywóz lub wywóz prekursorów kategorii 1;
 - 8) 50 zł – za złożenie wniosku o zmianę zezwolenia albo pozwolenia, o którym mowa w pkt 5–7.

10. Do wniosku, o którym mowa w ust. 8, dołącza się dowód wniesienia opłaty. W przypadku braku dowodu uiszczenia opłaty, wniosek pozostawia się bez rozpatrzenia.

Art. 40 [Obrót hurtowy]

1. Zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego wymaga obrót hurtowy środkami odurzającymi lub substancjami psychotropowymi.
2. Główny Inspektor Farmaceutyczny na wniosek przedsiębiorcy wydaje:
 - 1) zezwolenie na obrót hurtowy prekursorami kategorii 1, zgodnie z przepisami rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1277/2005 z dnia 27 lipca 2005 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dotyczące rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prekursorów narkotykowych i rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi;
 - 2) zezwolenie na wywóz prekursorów kategorii 4, zgodnie z przepisami rozporządzenia 111/2005;
 - 3) uproszczone zezwolenie na wywóz prekursorów kategorii 4, zgodnie z przepisami Unii Europejskiej określającymi zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi, jeżeli nie spowoduje to ryzyka nielegalnego wykorzystania prekursorów kategorii 4.
3. Przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 2, są obowiązani:
 - 1) prowadzić dokumentację dotyczącą środka odurzającego, substancji psychotropowej lub prekursorów kategorii 1;
 - 2) przechowywać posiadane środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursorów kategorii 1 w sposób zabezpieczający przed kradzieżą lub zniszczeniem, w tym podczas ich transportu.
4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1, wydaje się po stwierdzeniu:
 - 1) przez inspektora do spraw obrotu hurtowego Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego, że przedsiębiorca posiadający zezwolenie, o którym mowa w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, spełnia warunki określone przepisami ustawy;
 - 2) przez wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego, że przedsiębiorca, inny niż określony w pkt 1, występujący o wydanie zezwolenia spełnia warunki określone przepisami ustawy.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki i tryb wydawania oraz cofania zezwoleń, o których mowa w ust. 1, w tym wymagania kwalifikacyjne, jakim powinna odpowiadać osoba odpowiedzialna za nadzór nad obrotem środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami kategorii 1, mając na względzie zapewnienie prawidłowych zabezpieczeń przed użyciem środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1, objętych zezwoleniem przez osoby nieupoważnione lub w celach innych niż określone w wydanym zezwoleniu;
 - 2) wzory wniosków o udzielenie zezwolenia na obrót środkiem odurzającym, substancją psychotropową lub prekursorami kategorii 1, biorąc pod uwagę sprawność i przejrzystość postępowania;
 - 3) warunki i sposób wydawania środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów kategorii 1 i ewidencjonowania obrotu środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami kategorii 1, mając na uwadze bezpieczeństwo przechowywania oraz konieczność opracowywania odrębnej ewidencji dla danego środka, substancji lub prekursora.

Art. 41 [Obrót detaliczny]

1. Obrót detaliczny środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi i prekursorami będącymi produktami leczniczymi prowadzą apteki i punkty apteczne, zapewniając odpowiednie warunki ich przechowywania uniemożliwiające dostęp osób nieuprawnionych do tych środków i substancji.
2. Preparaty zawierające środki odurzające lub substancje psychotropowe są wydawane z apteki wyłącznie na podstawie specjalnie oznakowanej recepty albo zapotrzebowania, z zastrzeżeniem ust. 4.
3. Do podmiotów, o których mowa w ust. 1, stosuje się art. 40 ust. 3.
4. Preparaty zawierające środki odurzające grupy II-N lub substancje psychotropowe grup III-P i IV-P mogą być wydawane z apteki na podstawie recept innych niż określone w ust. 2, a preparaty zawierające środki odurzające grupy III-N mogą być wydawane z apteki bez recepty.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe warunki przechowywania przez apteki środków odurzających, substancji psychotropowych, prekursorów kategorii 1 i preparatów zawierających te środki lub substancje oraz sposób prowadzenia dokumentacji w zakresie ich posiadania i obrotu, uwzględniając zabezpieczenie tych substancji przed dostępem osób trzecich;
 - 2) szczegółowe warunki wystawiania recept i zapotrzebowań na preparaty zawierające środki odurzające lub substancje psychotropowe, wzory tych dokumentów oraz wydawania tych preparatów z aptek, uwzględniając warunki bezpieczeństwa dystrybucji preparatów.

Art. 42 [Dozwolone posiadanie]

1. Podmiot leczniczy, który – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne – nie utworzył apteki szpitalnej lub działu farmacji szpitalnej, zakład leczniczy dla zwierząt oraz lekarz, lekarz dentysta lub lekarz weterynarii, wykonujący zawód w ramach praktyki zawodowej, a także inny podmiot, których działalność wymaga posiadania i stosowania w celach medycznych preparatów zawierających środki odurzające grup I-N, II-N, III-N i IV-N lub substancje psychotropowe grup II-P, III-P i IV-P, posiadają i stosują te preparaty, jeżeli są dopuszczone do obrotu jako produkty lecznicze na podstawie przepisów prawa farmaceutycznego oraz po uzyskaniu zgody wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego.
2. Podmiot leczniczy, który – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne – nie utworzył apteki szpitalnej, zakład leczniczy dla zwierząt oraz lekarz, lekarz dentysta lub lekarz weterynarii, wykonujący zawód w ramach praktyki zawodowej, których działalność w celach przeprowadzenia badań klinicznych wymaga posiadania i stosowania preparatów zawierających środki odurzające grup I-N, II-N, III-N i IV-N lub substancje psychotropowe grup II-P, III-P i IV-P, posiadają i stosują te preparaty po uzyskaniu zgody wojewódzkiego inspektora farmaceutycznego.
3. Wojewódzki inspektor farmaceutyczny udziela zgody:
 - 1) o której mowa w ust. 1 – na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata;
 - 2) o której mowa w ust. 2 – na czas określony, nie dłuższy niż określony w pozwoleniu na prowadzenie badania klinicznego.
4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wzór wniosku o uzyskanie zgody, o której mowa w ust. 1 i 2, uwzględniając potrzebę zapewnienia sprawności postępowania;
 - 2) rodzaje preparatów zawierających środki odurzające i substancje psychotropowe, które mogą być posiadane w celach medycznych albo stosowane do badań klinicznych, wraz ze wskazaniem ich ilości oraz grupy, do jakiej są zakwalifikowane, uwzględniając potrzebę ich właściwej identyfikacji;
 - 3) warunki zaopatrywania i przechowywania preparatów zawierających środki odurzające i substancje psychotropowe posiadanych w celach medycznych lub stosowanych do badań klinicznych, uwzględniając potrzebę zabezpieczenia tych substancji przed niewłaściwym użyciem;
 - 4) rodzaje podmiotów, których działalność wymaga posiadania i stosowania preparatów zawierających środki odurzające i substancje psychotropowe, oraz sposób prowadzenia przez te podmioty dokumentacji, mając na uwadze bezpieczeństwo przechowywania oraz potrzebę opracowywania odrębnej dokumentacji dla danego środka lub substancji.

Art. 43 [Sprawozdania]

1. Przedsiębiorca i inna jednostka organizacyjna, którzy uzyskali zezwolenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 i 2 lub art. 40 ust. 1 i 2, lub pozwolenia, o których mowa w art. 37 ust. 3–5, są obowiązani do składania Głównemu Inspektorowi Farmaceutycznemu sprawozdań z działalności określonej w zezwoleniu lub pozwoleniu.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki, tryb oraz terminy składania sprawozdań, o których mowa w ust. 1, uwzględniając niezbędne dane, jakie powinny zawierać.

Art. 44 [Nadzór nad uprawniami i prekursorami]

1. Nadzór nad uprawniami, o których mowa w art. 49 ust. 1, wytwarzaniem, przetwarzaniem, przerabianiem, przywozem, dystrybucją, obrotem i niszczeniem albo stosowaniem w celu prowadzenia badań naukowych środków odurzających, substancji psychotropowych oraz prekursorów kategorii 1 sprawuje wojewódzki inspektor farmaceutyczny właściwy ze względu na siedzibę przedsiębiorcy lub jednostki naukowej – przez kontrolę realizacji obowiązków wynikających z rozporządzenia 273/2004, rozporządzenia 111/2005 i przepisów ustawy, z wyłączeniem przedsiębiorców, o których mowa w ust. 2a.
 2. Nadzór nad prekursorami kategorii 2 i 3 sprawuje państwowy powiatowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na siedzibę wytwórcy, importera lub innego podmiotu wprowadzającego do obrotu – poprzez kontrolę realizacji obowiązków nałożonych na producenta, importera lub inny podmiot wprowadzający do obrotu wynikających z ustawy, rozporządzenia 273/2004 i rozporządzenia 111/2005 oraz wydawania pozwoleń – na zasadach i w trybie określonych w przepisach o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, rozporządzeniu 273/2004 i rozporządzeniu 111/2005.
- 2a. Główny Inspektor Farmaceutyczny sprawuje nadzór nad:
- 1) wytwarzaniem, przetwarzaniem, przerabianiem, przywozem, dystrybucją i niszczeniem środków odurzających, substancji psychotropowych oraz prekursorów kategorii 1 przez przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, albo przedsiębiorcę wpisanego do rejestru, o którym mowa w art. 51b ust. 1 tej ustawy – realizowany w ramach kontroli spełniania obowiązków wynikających z przepisów rozporządzenia 273/2004 i rozporządzenia 111/2005 oraz przepisów ustawy;
 - 2) obrotem hurtowym środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub prekursorami kategorii 1 przez przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie, o którym mowa w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne – realizowany w ramach kontroli spełniania obowiązków wynikających

- z przepisów rozporządzenia 273/2004 i rozporządzenia 111/2005 oraz przepisów ustawy;
- 3) wywozem prekursorów kategorii 4 przez przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie, o którym mowa w art. 38 ust. 1 lub w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne – realizowany w ramach kontroli spełniania obowiązków wynikających z przepisów rozporządzenia 111/2005 i przepisów ustawy.
3. Organem właściwym do występowania do krajów trzecich z powiadomieniem przed wywozem w zakresie prekursorów kategorii 2 i 3, o którym mowa w art. 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia 111/2005, jest Główny Inspektor Sanitarny.
 4. Zadania z zakresu dokonywania rejestracji, o której mowa w art. 3 ust. 6 rozporządzenia 273/2004, w tym prowadzenie krajowego rejestru podmiotów gospodarczych i użytkowników, którym przyznano rejestrację, wykonuje Inspektor do spraw Substancji Chemicznych. Przyznanie, odmowa przyznania, zawieszenie lub unieważnienie rejestracji następuje w drodze decyzji. Inspektor do spraw Substancji Chemicznych powiadamia właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wydanej decyzji.
 5. Minister właściwy do spraw zdrowia przekazuje Komisji Europejskiej informacje, o których mowa w art. 13 i 16 rozporządzenia 273/2004 i art. 32 rozporządzenia 111/2005.
 6. Minister Obrony Narodowej sprawuje nadzór nad przerobem, przechowywaniem, obrotem oraz zapasami środków odurzających i substancji psychotropowych w podległych jednostkach organizacyjnych – na zasadach i w trybie określonych w przepisach, o których mowa w ust. 1 i 2.
 7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad przerobem, przechowywaniem, obrotem oraz zapasami prekursorów grupy kategorii 2 i 3 w podległych jednostkach organizacyjnych – na zasadach i w trybie określonych w przepisach, o których mowa w ust. 2.
 8. Podmioty, które w ramach swojej działalności posiadają zepsute, sfałszowane środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory kategorii 1, ich mieszaniny, również jako składniki produktów leczniczych lub którym upłynął termin ważności, niszczą te substancje w sposób określony w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 9.
 9. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb postępowania ze środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi i prekursorami kategorii 1, ich mieszaninami lub odpadami, produktami leczniczymi, zepsutymi, sfałszowanymi lub którym upłynął termin ważności, zawierającymi w swoim składzie środki odurzające, substancje psychotropowe lub prekursory kategorii 1, uwzględniając w szczególności wymogi zabezpieczenia przed ich niewłaściwym użyciem, sposoby niszczenia tych środków w zależności od ich rodzaju i ilości oraz podmioty obowiązane do pokrywania kosztów związanych z niszczeniem tych środków.

Art. 44a [Odesłanie] Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy, o której mowa w art. 35, 36 i 40, stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.⁸⁾).

Art. 44b [Zakaz wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu]

1. Zakazuje się wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - 1) środków zastępczych;
 - 2) nowych substancji psychoaktywnych.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz nowych substancji psychoaktywnych obejmujący te substancje lub ich grupy, uwzględniając wpływ tych substancji na zdrowie lub życie ludzi lub możliwość spowodowania szkód społecznych.

Art. 44c [Nakaz wstrzymania wytwarzania produktu lub wycofanie go z obrotu]

1. W przypadku stwierdzenia wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu państwowy inspektor sanitarny nakazuje, w drodze decyzji, wstrzymanie wytwarzania tego produktu lub wycofanie go z obrotu, na czas niezbędny do przeprowadzenia badań mających na celu ustalenie, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, nie dłuższy jednak niż 18 miesięcy.
2. Główny Inspektor Sanitarny podaje do publicznej wiadomości informację o wydaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, przez ogłoszenie na swojej stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej nazwy produktu, nazwy producenta, rodzaju opakowania i jego wielkości.
3. W przypadku wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, właściwy państwowy inspektor sanitarny:
 - 1) dokonuje zabezpieczenia produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną;
 - 2) nakazuje zaprzestanie prowadzenia działalności w pomieszczeniach lub obiektach służących wytwarzaniu lub wprowadzeniu tego produktu do obrotu, na czas niezbędny do usunięcia zagrożenia, nie dłuższy niż 3 miesiące.

4. Państwowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktu, o którym mowa w ust. 1, zakazuje, w drodze decyzji, jego wytwarzania lub wprowadzania do obrotu, nakazuje jego wycofanie z obrotu, a także orzeka o jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu, jeżeli ten produkt jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną.
5. Państwowy inspektor sanitarny, który wydał decyzję, o której mowa w ust. 4, jest organem właściwym w sprawie zniszczenia produktu będącego przedmiotem tej decyzji. Zniszczenia dokonuje się komisyjnie. Z czynności zniszczenia produktu sporządza się protokół zniszczenia, który zawiera:
 - 1) oznaczenie organu właściwego w sprawie zniszczenia;
 - 2) skład komisji powołanej do zniszczenia;
 - 3) oznaczenie decyzji stanowiącej podstawę zniszczenia;
 - 4) rodzaj zniszczonego produktu, jego nazwę oraz ilość;
 - 5) informację o zastosowanej metodzie zniszczenia;
 - 6) oznaczenie miejsca i czasu zniszczenia;
 - 7) podpisy członków komisji.
6. Koszty prowadzonego postępowania i badań, o których mowa w ust. 1, w wyniku których stwierdzono, że badany produkt, o którym mowa w ust. 1, jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, oraz koszty zniszczenia tego produktu ponosi strona postępowania.
7. Właściwy państwowy inspektor sanitarny wydaje decyzję ustalającą wysokość kosztów, o których mowa w ust. 6, określając 7-dniowy termin płatności, licząc od dnia, w którym decyzja ustalająca wysokość kosztów stała się ostateczna.
8. Zabezpieczenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, oraz egzekucja należności, o których mowa w ust. 6, następują w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
9. Od kwoty należności, o których mowa w ust. 6, nalicza się odsetki ustawowe, poczynając od dnia, w którym upłynął termin ich płatności.
10. Należności, o których mowa w ust. 6, ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja ustalająca te należności stała się ostateczna.
11. Jeżeli w wyniku badań, o których mowa w ust. 1, stwierdzono obecność substancji niebędącej nową substancją psychoaktywną, ale wykazującej działanie na ośrodkowy układ nerwowy, podmiot, który przeprowadził to badanie, zawiadamia Zespół o wyniku tego badania.
12. Badania mające na celu ustalenie, czy produkt, o którym mowa w ust. 1, jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, przeprowadzają podmioty, w tym jednostki naukowe, posiadające przygotowanie naukowo-merytoryczne, techniczne oraz infrastrukturę, umożliwiające ustalenie, czy badany produkt jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, w szczególności określenie:
 - 1) pochodzenia substancji o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy zidentyfikowanej w wyniku badań;
 - 2) mechanizmu działania tej substancji;
 - 3) jej aktywności farmakologicznej;
 - 4) działań niepożądanych, w tym skutków somatycznych i psychicznych u ludzi.
13. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz podmiotów, o których mowa w ust. 12, mając na względzie zapewnienie sprawności postępowania prowadzonego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Art. 44d [Zajęcie przesyłki produktu przez organ celny]

1. W przypadku stwierdzenia przywozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że może być on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, organ celny zajmuje przesyłkę tego produktu na czas niezbędny do ustalenia, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, nie dłuższy jednak niż 18 miesięcy.
2. W przypadku konieczności przeprowadzenia badań produktu, o którym mowa w ust. 1, mających na celu ustalenie, czy jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną przeprowadzają je podmioty, o których mowa w art. 44c ust. 12.
3. Jeżeli w wyniku przeprowadzonych badań zostanie stwierdzone, że badany produkt jest środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, organ Służby Celnej występuje o orzeczenie jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa.
4. O przepadku produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną na rzecz Skarbu Państwa orzeka, na wniosek organu celnego, sąd, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
5. Produkt będący środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, którego przepadek orzeczono, podlega zniszczeniu.
6. Jeżeli podmiot dokonujący przywozu jest nieznan, produkt będący środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną podlega zniszczeniu bez konieczności występowania do sądu o przepadek na rzecz Skarbu Państwa.
7. Koszty badań, przechowywania i zniszczenia produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną ponosi podmiot dokonujący przywozu. W przypadku niemożności ustalenia podmiotu dokonującego przywozu produktu będącego środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną, koszty badań, przechowywania i zniszczenia są finansowane z budżetu państwa, z części pozostającej w dyspozycji izb celnych i urzędów celnych.

Rozdział 6.

Uprawa maku i konopi

Art. 45 [Ograniczenia uprawy]

1. Uprawa maku, z wyjątkiem maku niskomorfinowego, może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu farmaceutycznego i nasiennictwa.
2. Uprawa maku niskomorfinowego może być prowadzona wyłącznie na cele spożywcze i nasiennictwa.
3. Uprawa konopi włóknistych może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu włókienniczego, chemicznego, celulozowo-papierniczego, spożywczego, kosmetycznego, farmaceutycznego, materiałów budowlanych oraz nasiennictwa.
4. Uprawa konopi innych niż wymienione w ust. 3 jest zabroniona.

Art. 46 [Warunki legalności upraw i skupu]

1. Uprawa maku może być prowadzona na określonej powierzchni, w wyznaczonych rejonach, na podstawie zezwolenia na uprawę, przy zastosowaniu materiału siewnego kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie oraz dodatkowo umowy kontraktacji, zawartej z podmiotem posiadającym zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie działalności w zakresie skupu maku.
2. Uprawa konopi włóknistych może być prowadzona na określonej powierzchni, w wyznaczonych rejonach, na podstawie zezwolenia na uprawę, przy zastosowaniu materiału siewnego kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie oraz dodatkowo:
 - 1) umowy kontraktacji, zawartej z podmiotem posiadającym zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie działalności w zakresie skupu konopi włóknistych, lub
 - 2) zobowiązania do przetworzenia konopi włóknistych we własnym zakresie na cele określone w art. 45 ust. 3, składanego do marszałka województwa właściwego dla miejsca położenia uprawy, w terminie do 14 dni po dokonaniu ich wysiewu.
 - 3) *(uchylony)*
 - 4) *(uchylony)*
3. Stosowanie materiału siewnego maku lub konopi włóknistych kategorii elitarny albo kategorii kwalifikowany w rozumieniu przepisów o nasiennictwie potwierdza się fakturą zakupu tego materiału siewnego oraz etykietą z opakowań materiału siewnego tych roślin.
4. Działalność w zakresie skupu:
 - 1) maku, na podstawie umowy, o której mowa w ust. 1,
 - 2) konopi włóknistych na podstawie umowy, o której mowa w ust. 2 pkt 1 – może prowadzić podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa właściwego dla miejsca położenia uprawy, określające w szczególności zakres i cel prowadzonej działalności.
5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 4, wydaje się w drodze decyzji, na wniosek, który zawiera:
 - 1) imię, nazwisko, określenie miejsca zamieszkania i adres albo nazwę (firmę), siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP) podmiotu albo numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, a w przypadku osoby fizycznej również numer ewidencyjny powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), jeżeli został nadany;
 - 3) adres miejsca wykonywania działalności w zakresie skupu;
 - 4) informację o zakresie i celu podejmowanej działalności.
6. Do wniosku, o którym mowa w ust. 5, dołącza się:
 - 1) oświadczenie, że wnioskodawca dysponuje magazynem lub środkiem transportu, zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1, lub
 - 2) *(uchylony)*
 - 3) zobowiązanie do przekazywania na żądanie marszałka województwa informacji dotyczących zakresu i celu prowadzonej działalności.
7. Marszałek województwa cofa zezwolenie w razie naruszenia warunków prowadzenia działalności określonych w ustawie lub w zezwoleniu.
8. Sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zdrowia oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa, określi, w drodze uchwały, ogólną powierzchnię przeznaczoną corocznie pod uprawy maku lub konopi włóknistych oraz rejonizację tych upraw, mając na względzie zagrożenie narkomanią, zapotrzebowanie na surowce pochodzące z tych upraw oraz tradycję uprawy maku i konopi włóknistych na danym terenie.

Art. 47 [Zezwolenie na uprawę]

1. Zezwolenie na uprawę maku lub konopi włóknistych wydaje wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce położenia uprawy.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się, w drodze decyzji, na wniosek zawierający:
 - 1) imię, nazwisko, określenie miejsca zamieszkania i adres albo nazwę (firmę), siedzibę i adres wnioskodawcy;

- 2) informację o odmianie maku lub konopi włóknistych, powierzchni uprawy oraz numer działki ewidencyjnej w ewidencji gruntów i budynków, określonej na podstawie przepisów prawa geodezyjnego i kartograficznego;
 - 3) (uchylony)
 - 4) oświadczenie wnioskodawcy, że dysponuje pomieszczeniem zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1;
 - 5) oświadczenie wnioskodawcy, że nie był karany za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 63 lub 64, i wykroczenia, o którym mowa w art. 65.
3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, określa:
- 1) podmiot, dla którego je wydano;
 - 2) numer kolejny zezwolenia;
 - 3) odmianę maku lub konopi włóknistych;
 - 4) powierzchnię uprawy maku lub konopi włóknistych;
 - 5) numer działki, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, na której prowadzona będzie uprawa maku lub konopi włóknistych;
 - 6) termin ważności;
 - 7) datę wydania zezwolenia.
- 3a. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, w przypadku samodzielnego przetwarzania konopi włóknistych z własnych upraw, dołącza się zobowiązanie do przetworzenia konopi włóknistych we własnym zakresie na cele określone w art. 45 ust. 3.
- 3b. Zobowiązanie, o którym mowa w ust. 3a, zawiera:
- 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę firmy, siedzibę i adres producenta konopi włóknistych;
 - 2) numer identyfikacji podatkowej (NIP) podmiotu albo numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, a w przypadku osoby fizycznej również numer ewidencyjny powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), jeżeli został nadany;
 - 3) zwięzły opis zakładu przetwórczego lub miejsca przetwarzania wraz z wyposażeniem;
 - 4) informację o rodzajach produktów, które będą wytwarzane przez zakład przetwórczy.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca nie daje rękojmi należytego zabezpieczenia zbioru z tych upraw przed wykorzystaniem do celów innych niż określone w ustawie, a w szczególności:
- 1) nie dysponuje pomieszczeniem zabezpieczonym przed kradzieżą torebki (makówki), o której mowa w art. 48 ust. 1, lub
 - 2) był karany za popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 63 lub 64, lub
 - 3) był karany za popełnienie wykroczenia, o którym mowa w art. 65.
5. Zezwolenie cofa się w razie naruszenia warunków prowadzenia działalności określonych w ustawie lub w zezwoleniu.
6. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi rejestr wydawanych zezwoleń.

Art. 48 [Obowiązki producenta rolnego]

1. Torebkę (makówkę) z nasionami, uzyskaną z uprawy maku prowadzonej na potrzeby przemysłu farmaceutycznego, wraz z przylegającą do niej łodygą o długości do 7 cm, w całości przekazuje się podmiotowi prowadzącemu kontraktację maku, na warunkach określonych w umowie kontraktacji. Słomę makową, pozostałą po oddzieleniu torebki (makówki) i przylegającej do niej łodygi o długości do 7 cm, niszczy prowadzący uprawę w sposób określony w umowie kontraktacji.
2. Słomę makową z uprawy maku niskomorfinowego niszczy prowadzący uprawę na swój koszt, w sposób określony w umowie kontraktacji.
3. Pozostałe na polu resztki poźniwne maku niszczy się w miejscu prowadzenia uprawy, w wyniku wykonania odpowiedniego zabiegu agrotechnicznego, na warunkach określonych w umowie kontraktacji.

Art. 49 [Uprawa prowadzona na potrzeby szczególne]

1. Przepisów art. 45–48, z wyjątkiem przepisów dotyczących obowiązku niszczenia słomy makowej i resztek poźniwnych maku, nie stosuje się do upraw maku i konopi prowadzonych po uzyskaniu zezwolenia Głównego Inspektora Farmaceutycznego przez jednostkę naukową oraz Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, w ramach działalności statutowej, a także przez podmiot zajmujący się hodowlą roślin i stosujący konopie włókniste w celach izolacyjnych, zwane dalej „wnioskodawcą”.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek zawierający:
 - 1) nazwę i adres wnioskodawcy;
 - 2) dane osoby odpowiedzialnej za zapewnienie właściwej kontroli uprawy i jej zabezpieczenie przed dostępem osób nieuprawnionych;
 - 3) dane dotyczące lokalizacji, rodzaju i wielkości uprawy;

- 4) dane na temat planowanych badań, w szczególności określające ich cel;
 - 5) informację o rodzaju jednostki naukowej;
 - 6) datę i podpis osoby upoważnionej przez wnioskodawcę do złożenia wniosku.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
- 1) opinię jednostki organizacyjnej Policji właściwej ze względu na miejsce uprawy, dotyczącą sposobu zabezpieczenia uprawy przed dostępem osób nieuprawnionych;
 - 2) statut podmiotu ubiegającego się o wydanie zezwolenia, jeżeli dotyczy.

Art. 50 [Nadzór nad uprawami maku lub konopi włóknistych]

1. Nadzór nad uprawami maku lub konopi włóknistych sprawuje wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce położenia tych upraw.
2. W ramach wykonywania nadzoru osoby upoważnione przez organ, o którym mowa w ust. 1, są uprawnione do:
 - 1) wejścia na grunty, na których są prowadzone uprawy maku lub konopi włóknistych, oraz dojścia do tych gruntów przez inne nieruchomości;
 - 2) kontroli dokumentów uprawniających do prowadzenia upraw maku lub konopi włóknistych;
 - 3) żądania wyjaśnień od prowadzącego uprawy maku lub konopi włóknistych.
3. Osoby upoważnione do wykonywania czynności określonych w ust. 2 są obowiązane do okazania upoważnienia wydanego przez organ sprawujący nadzór.

Art. 51 [Rozwinięcie] W przypadku stwierdzenia prowadzenia upraw maku lub konopi włóknistych w sposób niezgodny z art. 46 i 47 wójt (burmistrz, prezydent miasta) wydaje nakaz zniszczenia tych upraw przez zaoranie, przekopanie gruntu albo w inny sposób, który zapewni skuteczne wykonanie tego nakazu, na koszt prowadzącego uprawę; nakazowi nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 52 [Zadania zlecone] Zadania, o których mowa w art. 47, 50 i 51, są wykonywane przez gminę jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Rozdział 6a. Kara pieniężna

Art. 52a [Wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej]

1. Kto wytwarza lub wprowadza do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środek zastępczy lub nową substancję psychoaktywną, podlega karze pieniężnej w wysokości od 20 000 zł do 1 000 000 zł.
2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, wymierza, w drodze decyzji, państwowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
3. Ustalając wysokość kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, państwowy inspektor sanitarny uwzględnia w szczególności ilość wytworzonego lub wprowadzonego do obrotu środka zastępczego lub wytworzonej lub wprowadzonej do obrotu nowej substancji psychoaktywnej.

Rozdział 7. Przepisy karne

Art. 53 [Nielegalne wytwarzanie, przetwarzanie albo przerób]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, wytwarza, przetwarza albo przerabia środki odurzające lub substancje psychotropowe albo przetwarza słomę makową,
2. podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych albo słomy makowej lub czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca
4. podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 54 [Przyrządy, naczynia; karalne przygotowania]

1. Kto wyrabia, posiada, przechowuje, zbywa lub nabywa przyrządy, jeżeli z okoliczności wynika, że służą one lub są przeznaczone do niedozwolonego wytwarzania, przetwarzania lub przerobu środków odurzających lub substancji psychotropowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Tej samej karze podlega, kto:
 - 1) przystosowuje do niedozwolonego wytwarzania, przetwarzania, przerobu lub konsumpcji środków odurzających lub substancji psychotropowych naczynia i przyrządy, choćby były wytworzone w innym celu, albo
 - 2) wchodzi w porozumienie z inną osobą w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 53 ust. 2.

Art. 55 [Nielegalny obrót międzynarodowy i wewnątrzspółnotowy]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, dokonuje przywozu, wywozu, przewozu, wewnątrzspółnotowego nabycia lub wewnątrzspółnotowej dostawy środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.
2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej albo czyn ten został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 56 [Wprowadzenie do obrotu i uczestniczenie w obrocie]

1. Kto, wbrew przepisom art. 33–35, art. 37 i art. 40, wprowadza do obrotu środki odurzające, substancje psychotropowe lub słomę makową albo uczestniczy w takim obrocie, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej, sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 57 [Karalne przygotowanie]

1. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 55 ust. 1 lub art. 56 ust. 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
2. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 55 ust. 3 lub art. 56 ust. 3, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 58 [Udzielanie oraz ułatwianie, umożliwianie albo nakłanianie do użycia]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu lub nakłania go do użycia takiego środka lub substancji albo udziela ich w znacznych ilościach innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 59 [Udzielanie oraz ułatwianie albo nakłanianie do użycia w celu osiągnięcia korzyści]

1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
2. Jeżeli sprawca czynu, o którym mowa w ust. 1, udziela środka odurzającego lub substancji psychotropowej małoletniemu, ułatwia użycie albo nakłania go do użycia takiego środka lub substancji, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.
3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 60 [Niezawiadomienie o przestępstwie] Kto, będąc właścicielem lub działającym w jego imieniu zarządcą albo kierownikiem zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadząc inną działalność usługową, mając wiarygodną wiadomość o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 56, 58 lub 59 na terenie tego zakładu lub lokalu, nie powiadamia o tym niezwłocznie organów ścigania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 61 [Nielegalny obrót prekursorami] Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, w celu niedozwolonego wytworzenia środka odurzającego lub substancji psychotropowej, wytwarza, przetwarza, przerabia, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzspółnotowego nabycia, wewnątrzspółnotowej dostawy, przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, nabywa, posiada, przechowuje lub wprowadza do obrotu prekursorzy, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 5.

Art. 62 [Nielegalne posiadanie]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 62a [Umorzenie postępowania] Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w art. 62 ust. 1 lub 3, są środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznaczonej, przeznaczone na własny użytek sprawcy, postępowanie można umorzyć również przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, jeżeli orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu, a także stopień jego społecznej szkodliwości.

Art. 63 [Nielegalna uprawa i zbiór]

1. Kto, wbrew przepisom ustawy, uprawia mak, z wyjątkiem maku niskomorfinowego, konopie, z wyjątkiem konopi włóknistych, lub krzew koki, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
2. Tej samej karze podlega, kto, wbrew przepisom ustawy, zbiera mleczko makowe, opium, słomę makową, liście koki, żywicę lub ziele konopi innych niż włókniste.
3. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest uprawa mogąca dostarczyć znacznej ilości słomy makowej, liści koki, żywicy lub ziela konopi innych niż włókniste, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 64 [Kradzież]

1. Kto zabiera, w celu przywłaszczenia, środki odurzające, substancje psychotropowe, mleczko makowe lub słomę makową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych, mleczka makowego lub słomy makowej, sprawca
3. podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
4. Tej samej karze podlega, kto kradnie z włamaniem środki odurzające, substancje psychotropowe, mleczko makowe lub słomę makową.
5. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do roku.

Art. 65 [Nielegalna uprawa maku niskomorfinowego lub konopi włóknistych] Kto, wbrew przepisom ustawy, uprawia mak niskomorfinowy lub konopie włókniste, podlega karze grzywny.

Art. 66 [Nielegalny obrót prekursorami] Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, wytwarza, przetwarza, przerabia, stosuje, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy, przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa, nabywa, posiada lub przechowuje prekursory, podlega karze grzywny.

Art. 67 [Naruszenie zasad ewidencji] Kto, wbrew przepisom ustawy, rozporządzenia 273/2004 lub rozporządzenia 111/2005, nie dopełnia obowiązku prowadzenia ewidencji wytwarzania, przetwarzania, przerobu środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów i obrotu nimi albo w inny sposób narusza przepisy określające zasady stosowania środków, substancji lub prekursorów i obrotu nimi, podlega karze grzywny.

Art. 68 [Nielegalna reklama lub promocja] Kto prowadzi reklamę lub promocję wbrew zakazom określonym w art. 20 ust. 1 lub 3, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 69 [Tryb orzekania; przepadek]

1. Orzekanie w sprawach o czyny określone w art. 65–67 następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.
2. W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 65 lub 66 orzeka się przepadek przedmiotów wykroczenia, a także przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia, nawet jeżeli nie były one własnością sprawcy. Sąd, orzekając przepadek przedmiotów, może zarządzić ich zniszczenie. Z czynności zniszczenia sporządza się protokół.

Art. 70 [Przepadek; nawiązka]

1. ⁹⁾ W razie skazania za przestępstwa określone w art. 53–61, 63 i 64 można orzec przepadek przedmiotu przestępstwa oraz przedmiotów i narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia, nawet jeżeli nie były własnością sprawcy.

2. W razie skazania za przestępstwo określone w art. 62 oraz w razie umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania karnego orzeka się przepadek środka odurzającego lub substancji psychotropowej, nawet jeżeli nie był własnością sprawcy. Sąd, orzekając przepadek przedmiotów, może zarządzić ich zniszczenie. Z czynności zniszczenia sporządza się protokół.
3. Przepadku nie orzeka się, jeżeli środek odurzający lub substancja psychotropowa są własnością osoby trzeciej, a sprawca uzyskał je w drodze przestępstwa lub wykroczenia albo wszedł w ich posiadanie w sposób rażąco naruszający obowiązki pracownicze albo warunki umowy łączącej go z właścicielem tych środków odurzających lub substancji psychotropowych.
4. W razie skazania za przestępstwo określone w art. 53–63 sąd może orzec na cele zapobiegania i zwalczania narkomanii nawiązkę w wysokości do 50 000 zł.
5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do sprawcy przestępstwa określonego w art. 62 ust. 1, jeżeli jest on osobą uzależnioną.

Art. 70a [Informacja]

1. Jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że sprawca jest osobą uzależnioną lub używającą szkodliwie substancji psychoaktywnej, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zarządza zebranie przez osoby, które na zasadach wskazanych w ustawie uzyskały certyfikat specjalisty terapii uzależnień, informacji na temat używania przez oskarżonego środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych.
2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb zbierania informacji, o których mowa w ust. 1, warunki, jakie muszą spełniać osoby uprawnione do dokonania tych czynności, oraz wysokość ryczałtu przysługującego za zebranie informacji, mając na względzie zebranie stosownych danych o osobie oskarżonego z punktu widzenia możliwości i celowości zastosowania środków przewidzianych w art. 71 i 72.

Art. 71 [Postępowanie w przedmiocie leczenia lub rehabilitacji osób uzależnionych]

1. W razie skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej na karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, sąd zobowiązuje skazanego do poddania się leczeniu lub rehabilitacji w podmiocie leczniczym w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej i oddaje go pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub stowarzyszenia.
2. Sąd może zarządzić wykonanie zawieszony kary pozbawienia wolności, jeżeli skazany w okresie próby uchyla się od obowiązku, o którym mowa w ust. 1, albo dopuszcza się rażącego naruszenia regulaminu zakładu, do którego został skierowany.
3. W razie skazania osoby uzależnionej, z uwzględnieniem warunków określonych w ust. 1, na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, sąd może orzec umieszczenie sprawcy przed wykonaniem kary w odpowiednim podmiocie leczniczym.
4. Czasu pobytu w podmiocie leczniczym nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż 2 lata. O zwolnieniu z podmiotu leczniczego rozstrzyga sąd na podstawie wyników leczenia lub rehabilitacji. Jeżeli skazany nie poddaje się leczeniu lub rehabilitacji albo dopuszcza się rażącego naruszenia regulaminu podmiotu leczniczego, zwolnienie może nastąpić także na wniosek podmiotu leczniczego.
5. Sąd rozstrzyga po zakończeniu leczenia lub rehabilitacji, czy orzeczoną karę pozbawienia wolności należy wykonać.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb postępowania w przedmiocie leczenia lub rehabilitacji osób uzależnionych, o których mowa w ust. 1–3, mając na względzie dobro osoby uzależnionej.

Art. 72 [Zawieszenie postępowania]

1. Jeżeli osoba uzależniona lub używająca szkodliwie substancji psychoaktywnej, której zarzucono popełnienie przestępstwa pozostającego w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej, zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, podda się leczeniu, rehabilitacji lub udziałowi w programie edukacyjno-profilaktycznym prowadzonym przez podmiot leczniczy lub inny podmiot działający w ochronie zdrowia, prokurator może zawiesić postępowanie do czasu zakończenia leczenia, rehabilitacji lub udziału w programie.
2. Po podjęciu postępowania prokurator, uwzględniając wyniki leczenia, rehabilitacji lub udziału w programie edukacyjno-profilaktycznym, postanawia o dalszym prowadzeniu postępowania albo występuje do sądu z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania.
3. Na postanowienie o dalszym prowadzeniu postępowania podejrzanemu przysługuje zażalenie.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, warunkowe umorzenie postępowania można także zastosować wobec sprawcy przestępstwa zagrożonego karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności. Zastosowaniu warunkowego umorzenia postępowania nie stoi na przeszkodzie uprzednia karalność sprawcy.

Art. 73 [Zawieszenie postępowania sądowego] Przepis art. 72 stosuje się odpowiednio w postępowaniu sądowym do chwili zamknięcia przewodu sądowego.

Art. 73a [Przerwa w wykonaniu kary]

1. Jeżeli przemawiają za tym względy lecznicze i wychowawcze, skazanemu uzależnionemu od środków odurzających lub substancji psychotropowych odbywającemu karę pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych można udzielić przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, o której mowa w art. 153 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, w celu podjęcia leczenia lub rehabilitacji.
2. Warunkiem udzielenia przerwy jest wykazanie przez skazanego, że ma zagwarantowane miejsce leczenia lub rehabilitacji w odpowiednim podmiocie leczniczym odpowiadającym jego potrzebom terapeutycznym.
3. Sąd penitencjarny odmawia udzielenia przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych, jeżeli skazany nie wyraził wcześniej zgody na objęcie go stosownym leczeniem lub rehabilitacją, o których mowa w art. 117 Kodeksu karnego wykonawczego.
4. Udzielenie przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności jest dopuszczalne, jeżeli skazanemu do końca odbycia kary pozbawienia wolności pozostało nie więcej niż 2 lata.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sąd penitencjarny, po zakończeniu leczenia lub rehabilitacji i uwzględniając ich wyniki, zarządza dalsze wykonywanie kary pozbawienia wolności albo warunkowo zwalnia skazanego z odbycia reszty kary pozbawienia wolności, niezależnie od tego, czy są spełnione przesłanki, o których mowa w art. 78 Kodeksu karnego.

Art. 74 [Wyłączenie stosowania] ¹⁰⁾ W zakresie uregulowanym w niniejszym rozdziale nie stosuje się środków zabezpieczających określonych w art. 93a § 1 pkt 1–3 Kodeksu karnego w odniesieniu do sprawców, o których mowa w art. 93c pkt 5 Kodeksu karnego.

Rozdział 8.

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 75 *(pominięty)*

Art. 76 *(pominięty)*

Art. 77 *(pominięty)*

Art. 78 *(pominięty)*

Art. 79 *(pominięty)*

Art. 80 *(pominięty)*

Art. 81 *(pominięty)*

Art. 82 [Ważność zezwoleń] Zezwolenia wydane na podstawie art. 23 ust. 1–3 i 8, art. 25 ust. 2 i 3 oraz art. 27 ust. 1 i 2 ustawy, o której mowa w art. 90, zachowują ważność po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Art. 83 [Zezwolenia na leczenie substytucyjne] Zezwolenia na leczenie substytucyjne wydane na podstawie przepisów dotychczasowych stają się z dniem wejścia w życie ustawy zezwoleniami, o których mowa w art. 28.

Art. 84 [Ważność zezwoleń na kontraktację]

1. Zezwolenia na kontraktację maku lub konopi włóknistych wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą ważność z dniem 31 grudnia 2005 r.
2. W przypadku gdy podmiot posiadający zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wystąpi, w terminie do dnia 31 grudnia 2005 r., z wnioskiem o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności w zakresie skupu maku lub konopi włóknistych, dotychczasowe zezwolenie zachowuje ważność do dnia, w którym decyzja wydana po rozpatrzeniu wniosku stanie się ostateczna.

Art. 85 [Certyfikaty] Certyfikaty ukończenia specjalistycznego szkolenia w dziedzinie uzależnienia od narkotyków w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień uzyskane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stają się certyfikatami specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy.

Art. 86 [Obowiązek ukończenia szkolenia] Osoby zatrudnione w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy w jednostkach prowadzących rehabilitację, które nie uzyskały certyfikatu specjalisty terapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, są obowiązane do ukończenia szkolenia, o którym mowa w art. 27 ust. 1, w terminie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 87 (pominięty)

Art. 88 [Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, mienie]

1. Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie niniejszej ustawy wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90.
2. Mienie użytkowane przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, staje się z dniem wejścia w życie ustawy mieniem użytkowanym przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działające na podstawie niniejszej ustawy.
3. Przejście praw i mienia Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, na Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, działające na podstawie niniejszej ustawy, następuje nieodpłatnie oraz jest wolne od podatków i opłat.
4. Pracownicy Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie art. 3a ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 90, z dniem wejścia w życie ustawy stają się pracownikami Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii działającego na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 89 [Przepisy wykonawcze] Akty wykonawcze wydane na podstawie art. 5 ust. 6, art. 9 ust. 4, art. 11 ust. 3, art. 12 ust. 3, art. 14 ust. 4, art. 15 ust. 5, art. 16, art. 22 ust. 5, art. 23 ust. 14, art. 24 ust. 2, art. 25 ust. 4, art. 27 ust. 6, art. 28 ust. 4, art. 29 ust. 2, art. 30 ust. 2, art. 31 ust. 2b i art. 56 ust. 6 ustawy, o której mowa w art. 90 niniejszej ustawy, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 7 ust. 5, art. 12 ust. 4, art. 22 ust. 3, art. 23 ust. 4, art. 24 ust. 6, art. 27 ust. 12 i 13, art. 28 ust. 7, art. 29 ust. 2, art. 34 ust. 5, art. 35 ust. 10, art. 36 ust. 3, art. 37 ust. 12, art. 38 ust. 5, art. 40 ust. 6, art. 41 ust. 5, art. 42 ust. 2, art. 43 ust. 2 i art. 44 ust. 9.

Art. 90 [Derogacja] Traci moc ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198, z późn. zm.¹¹⁾).

Art. 91 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia¹²⁾.

Załącznik 1. Wykaz środków odurzających.

1. Środki odurzające grupy I-N

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		5-FUR-144 XLR-11	[1-(5-fluoropentylo)- <i>IH</i> -indol-3-ilo](2,2,3,3-tetrametylocyklopropylo) metanon
2.		5F-AKB-48	<i>N</i> -(1-adamantylo)-1-(5-fluoropentylo)-1 <i>H</i> -indazol-3-karboksyamid, czyli 1-(5-fluoropentylo)- <i>N</i> -tricyklo[3.3.1.1 ³³ ,7]dekan-1-ylo-1 <i>H</i> -indazol-3-karboksyamid
3.		5F-PB-22	ester chinolin-8-yłowy kwasu 1-(5-fluoropentylo)-1 <i>H</i> -indol-3-karboksyłowego
4.		A-834,735	1-[(tetrahydropiran-4-ylo)metylo]-1 <i>H</i> -indol-3-ilo-(2,2,3,3-tetrametylocyklopropylo) metanon
5.		AB-001	(1-adamant-1-ylo)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
6.		AB-FUBINACA	<i>N</i> -(1-amino-3-metylo-1-oksobutan-2-ylo)-1-(4-fluorobenzoylo)-1 <i>H</i> -indazol-3-karboksyamid
7.	ACETORFINA		3- <i>O</i> -acetylo-6,7,8,14-tetrahydro-7 α -(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14-endo-etenooripawina
8.		Acetylo- α -metylofentanył	<i>N</i> -[1-(α -metylofenetylo)-4-piperidylo] acetanilid
9.	ACETYLOMETADOL		3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
10.		AH-7921	3,4-dichloro- <i>N</i> -[(1-dimetylamino)cykloheksylo-metylo]benzamid

11.	ALFAACETYLOMETADOL		α -3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan, czyli (3 <i>R</i> ,6 <i>R</i>)-3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
12.	ALFAMEPRODYNA		α -3-etylo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna, czyli cis-3-etylo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna
13.	ALFAMETADOL		α -6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol, czyli (3 <i>R</i> ,6 <i>R</i>)-6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol
14.		α -Metylofentanyl	<i>N</i> -[1-(α -metylofenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
15.		α -Metylotiofentanyl	<i>N</i> -[1-[1-metylo-2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
16.	ALFAPRODYNA		α -4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionyloksypiperydyna, czyli cis-(\pm)-4-fenylo-1,3-dimetylo-4-propionyloksypiperydyna
17.	ALFENTANYL		<i>N</i> -[1-[2-(4-etylo-4,5-dihydro-5-okso-1 <i>H</i> -tetrazol-1-ilo)etylo]-4-(metoksymetylo)-4-piperydynylo]- <i>N</i> -fenylopropanamid
18.	ALLILOPRODYNA		3-allilo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna
19.	AM-694		1-[(5-fluoropentylo)-1 <i>H</i> -indol-3-ilo](2-jodofenylo)metanon
20.	AM-1220		1-[(1-metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1 <i>H</i> -indol-3-ylo-(naftalen-1-ylo)metanon
21.		AM-1248	1-[[<i>N</i> -metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1 <i>H</i> -indol-3-ilo} (1-adamantylo)metanon
22.	AM-2201		1-[(5-fluoropentylo)-1 <i>H</i> -indol-3-ilo]-1-naftylometanon
23.		AM-2233	1-[[<i>N</i> -metylopiperydyn-2-ylo)metylo]-1 <i>H</i> -indol-3-ilo}-2-jodobenzylometanon
24.	ANILERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-p-aminofenetylo-4-fenylo-4-piperydynokarboksyowego
25.		APICA SDB-001, 2NE1	<i>N</i> -(1-adamantylo)-1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilocarboksyamid
26.		APINACA AKB-48	<i>N</i> -(1-adamantylo)-1-pentylo-1 <i>H</i> -indazol-3-ilocarboksyamid
27.	ARGYREIA NERVOSA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
28.	BANISTERIOPSIS CAAPI-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
29.	BENZETYDYNA		ester etylowy kwasu 1-(2-benzyloksietylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksyowego
30.	BENZYLOMORFINA		3-benzylomorfinina, czyli 3-benzyloksi-7,8-didehydro-4,5- α -epoksy-17-metylomorfinan-6 α -ol
31.	BETACETYLOMETADOL		β -3-acetoksy-6-dimetyloamino-4,4-difenyloheptan
32.		β -Hydroksyfentanyl	<i>N</i> -[1-(β -hydroksyfenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
33.		β -Hydroksy-3-metylofentanyl	<i>N</i> -[1-(β -hydroksyfenetylo)-3-metylo-4-piperydylo]propionanilid
34.	BETAMEPRODYNA		β -3-etylo-4-fenylo-1-metylo-4-propionyloksypiperydyna
35.	BETAMETADOL		β -6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol, czyli (3 <i>S</i> ,6 <i>R</i>)-6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol
36.	BETAPRODYNA		β -4-fenylo-1,3-dimetylo-4-

			propionyloksypiperydyna
37.	BEZYTRAMID		1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-(2-okso-3-propionylo-1-benzimidazolinylo)piperydyna
38.		Butyrfentanyl	<i>N</i> -fenylo- <i>N</i> -[1-(2-fenyloetylo) piperydyn-4-ylo]butanoamid
39.		4-Fluoro-butyrfentanyl	<i>N</i> -(4-fluorofenylo)- <i>N</i> -[1-(2-fenyloetylo)piperydyn-4-ylo]butanoamid
40.	CALEA ZACATECHICHI-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
41.	CATHA EDULIS-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
42.	CP 47,497		5-(1,1-dimetyloheptylo)-2-[(1 <i>R</i> ,3 <i>SR</i>)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
43.	CP 47,497-C6-Homolog		5-(1,1-dimetyloheksylo)-2-[(1 <i>R</i> ,3 <i>SR</i>)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
44.	CP 47,497-C8-Homolog		5-(1,1-dimetyloooktylo)-2-[(1 <i>R</i> ,3 <i>SR</i>)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
45.	CP 47,497-C9-Homolog		5-(1,1-dimetylononylo)-2-[(1 <i>R</i> ,3 <i>SR</i>)-3-hydroksycykloheksylo]-fenol
46.	DEKSTROMORAMID	Palfium	(+)-4-[3,3-difenylo-2-metylo-4-okso-4-(1-pirolidynylo)-butylo]-morfolina, czyli (+)-1-(2,2-difenylo-3-metylo-4-morfolinobutyrylo)pirolidyna
47.	DEZOMORFINA		dihydrodeoksymorfina, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfinan
48.	DIAMPROMID		<i>N</i> -[2- <i>N</i> -metylo-(<i>N</i> -fenetyloamino)-propylo]propionanilid
49.	DIETYLOTIAMBUTEN		3-dietyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
50.	DIFENOKSYLAT		ester etylowy kwasu 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksylowego
51.	DIFENOKSYNA		kwas 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-fenylo-4-piperydynokarboksylowy
52.	DIHYDROETORFINA		7,8-dihydro-7- α -[1-(<i>R</i>)-hydroksy-1-metylobutylo]-6,14-endo-etanotetrahydrooripawina
53.	DIHYDROMORFINA		4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3, 6 α -diol
54.	DIMEFEPTANOL		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanol
55.	DIMENOKSADOL		ester 2-dimetyloaminoetylowy kwasu 1-etoksy-1,1-difenylooctowego
56.	DIMETOKAINA	Larokaina	4-aminobenzoesan 3-(dietyloamino)-2,2-dimetylopropylo
57.	DIMETYLOTIAMBUTEN		3-dimetyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
58.	DIPIPANON		4,4-difenylo-6-piperydyno-3-heptanon
59.	DROTEBANOL		3,4-dimetoksy-17-metylomorfinan-6 β ,14-diol
60.	EAM-2201	5-fluoro-JWH-210 4-etylo-AM-2201	4-etylonaftalen-1-ylo-[1-(5-fluoropentylo)indol-3-ilo]metanon
61.	ECHINOPSIS PACHANOI-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
62.	EKGONINA		kwas[1 <i>R</i> -(egzo)]-3-hydroksy-8-metylo-8-azabicyklo[3.2.1]oktano-2-karboksylowy
63.	ETOKSERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-[2-(2-hydroksyetoksy)etylo]-4-fenylo-4-piperydynokarboksylowego
64.	ETONITAZEN		1-(2-dietyloaminoetylo)-2-(<i>p</i> -etoksybenzylo)-5-nitrobenzimidazol
65.	ETORFINA		6,7,8,14-tetrahydro-7 α -(1-hydroksy-1-

			metylobutylo)-6,14-endoetenooripawina
66.	ETYLOMETYLOTIAMB UTEN		3-etyloamino-1,1-bis(2'-tienylo)but-1-en
67.	FENADOKSON		4,4-difenylo-6-morfolinoheptan-3-on
68.	FENAMPROMID		<i>N</i> -(1-metylo-2-piperidynoetylo) propionanilid
69.	FENAZOCYNA		2'-hydroksy-5,9-dimetylo-2-fenetylo-6,7-benzomorfan, czyli 3-fenetylo-1,2,3,4,5,6-heksahydro-6,11-dimetylo-2,6-metano-3-benzazocyn-8-ol
70.	FENOMORFAN		3-hydroksy-17-fenetylomorfinan
71.	FENOPERYDYNA		ester etylowy kwasu 1-(3-fenilo-3-hydroksypropylo)-4-fenilo-4-piperidynokarboksylowego
72.	FENTANYL		1-fenetylo-4-(<i>N</i> -propionyloanilino)piperidyna, czyli <i>N</i> -(1-fenetylo-4-piperidyno) propionanilid
73.	FLUOROTROPAKOKAINA	p-FBT p-fluorobenzoiloksytropan	4-fluorobenzoesan-8-metylo-8-azabicyklo[3.2.1]okt-3-ylu
74.	FURETYDYNA		ester etylowy kwasu 4-fenilo-1-(2-tetrahydrofurfuryloksyetylo)-4-piperidynokarboksylowego
75.	HEROINA		diacetylmorfina, czyli 3,6 α -diacetoksy-7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan
76.	HU-210		(6 <i>aR</i> , 10 <i>aR</i>)-9-(hydroksymetylo)-6,6-dimetylo-3-(2-metylooctan-2-yl)-6 <i>a</i> ,7,10,10 <i>a</i> -tetrahydrobenzo[<i>c</i>]chromen-1-ol
77.	HYDROKODON		dihydrokodeinon, czyli 4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfinan-6-on
78.		3-(4-hydroksymetylobenzoyl)-1-pentylindole	3-(4-hydroksymetylobenzoyl)-1-pentylindol
79.	HYDROKSYPETYDYNA		ester etylowy kwasu 4-m-hydroksyfenilo-1-metylo-4-piperidynokarboksylowego
80.	HYDROMORFINOL		14-hydroksy-7,8-dihydromorfina
81.	HYDROMORFON		dihydromorfinon, czyli 4,5 α -epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfinan-6-on
82.	IZOMETADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-5-metylo-3-heksanon
83.	JWH-007	2-metylo-1-pentylo-3-(1-naftoilo)indol	1-pentylo-2-metylo-3-(1-naftoilo)indol, czyli (2-metylo-1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)-naftalen-1-ylometanon
84.	JWH-015		(2-metylo-1-propylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)-1-naftylometanon
85.	JWH-018	1-pentylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-pentylindol-3-ilo)metanon
86.	JWH-019	1-heksylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-heksylindol-3-ilo)metanon
87.	JWH-073	1-butylo-3-(1-naftoilo)indol	naftalen-1-ylo(1-butyloindol-3-ilo)metanon
88.	JWH-081		(4-metoksynaftalen-1-ylo)(1-pentylindol-3-ilo)metanon
89.	JWH-098		(4-metylnaftalen-1-ylo)(2-metylo-1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
90.	JWH-122	1-pentylo-3-(4-metylo-1-naftoilo)indol	(4-metylnaftalen-1-ylo)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
91.	JWH-166		(6-metoksynaftalen-1-ylo)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
92.	JWH-200		(1-(2-morfolin-4-yloetylo)indol-3-ilo)naftalen-1-ylometanon
93.	JWH-201		2-(4-metoksyfenilo)-1-(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon

94.	JWH-203	2-(2-chloro-fenylo)-1-(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-yl)-etanon	2-(2-chlorofenylo)-1-(1-pentyloindol-3-ilo)etanon
95.	JWH-208		(1-propylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)(4-propylonaftalen-1-yl)metanon
96.	JWH-210		(4-etylnaftalen-1-yl)(1-pentyloindol-3-ilo)metanon
97.	JWH-250	1-pentylo-3-(2-metoksyfenyloacetylo)indol	2-(2-metoksyfenylo)-1-(1-pentyloindol-3-ilo)etanon
98.	JWH-251		2-(2-metylofenylo)-1-(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)etanon
99.	JWH-302		2-(3-metoksyfenylo)-1-(1-pentyl-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)etanon
100.	JWH-307		[5-(2-fluorofenylo)-1-pentylo-1 <i>H</i> -pirol-3-ilo]naftalen-1-ylometanon
101.	JWH-368		[5-(3-fluorofenylo)-1-pentylo-1 <i>H</i> -pirol-3-ilo]-1-naftalenylometanon
102.	JWH-398	1-pentylo-3-(4-chloro-1-naftoilo)indol	(4-chloronaftalen-1-yl)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
103.		Kamfetamina	<i>N</i> -metylo-3-fenylobicyklo[2.2.1]heptano-2-amina
104.	KAVA KAVA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
105.	KETOBEMIDON	Cliradon	4-(<i>m</i> -hydroksyfenylo)-1-metylo-4-propionylpiperidyna, czyli 1-[4-(3-hydroksyfenylo)-1-metylo-4-piperidyl]propan-1-on
106.	KLONITAZEN		2-(<i>p</i> -chlorobenzyl)-1-(2-dietylaminoetylo)-5-nitrobenzimidazol
107.	KODOKSYM		<i>O</i> -(karboksymetylo)oksym dihydrokodeinonu
108.	KOKA LIŚCIE		
109.	KOKAINA		ester metylowy benzoiloekgoniny, czyli ester metylowy kwasu [<i>IR</i> -(<i>egzo</i> , <i>egzo</i>)]-3-benzoiloksy-8-metylo-8-azabicyklo[3.2.1]oktano-2-karboksyowego
110.	KONOPI ZIELE innych niż włókniste oraz wyciągi, nalewki farmaceutyczne, a także wszystkie inne wyciągi z konopi innych niż włókniste		
111.	LEONOTIS LEONURUS-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
112.	LEWOMETORFAN		(-)-3-metoksy-17-metylomorfinan
113.	LEWOMORAMID		(-)-4-[2-metylo-4-okso-3,3-difenyl-4-(1-pirolidynylo)butylo]morfolina, czyli (-)-1-(2,2-difenyl-3-metylo-4-morfolinobutyrylo)pirolidyna
114.	LEWORFANOL		(-)-3-hydroksy-17-metylomorfinan
115.	LEWOTENACYLOMORFAN		(-)-3-hydroksy-17-fenacylomorfinan
116.	MAKOWEJ SŁOMY KONCENTRATY-produkty powstające w procesie otrzymywania alkaloidów ze słomy makowej, jeżeli produkty te są wprowadzone do obrotu		

117.	MAKOWEJ SŁOMY WYCIĄGI-inne niż koncentraty produkty otrzymywane ze słomy makowej przy jej ekstrakcji wodą lub jakimkolwiek innym rozpuszczalnikiem, a także inne produkty otrzymywane przez przerób mleczka makowego		
118.		MAM-2201	[1-(5-fluoropentylo)-1 <i>H</i> -indol-3-ylol (4-metylo-1-naftylo)metanon
119.	METADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heptanon
120.	METADONU PÓŁPRODUKT		4-cyano-2-dimetyloamino-4,4-difenylobutan
121.	METAZOCYNA		2'-hydroksy-2,5,9-trimetylo-6,7-benzomorfan
122.	METOPON		5-metylodihydromorfinon, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-5,17-dimetylmorfinan-6-on
123.	METYLODEZORFINA		6-metylo- Δ^6 -deoksymorfina
124.	METYLODIHYDROMORFINA		6-metylodihydromorfina
125.		3-Metylofentanyl	<i>N</i> -(1-fenetylo-3-metylo-4-piperydylo)propionanilid (forma <i>cis</i> -i forma <i>trans</i> -)
126.		3-Metylotiofentanyl	<i>N</i> -[3-metylo-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
127.	MIMOSA TENUIFLORA- rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty	MIMOSA HOSTILIS	
128.	MIROFINA		mirystylobenzylomorfiny, czyli 3-benzyloksi-7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-6 α -mirystoiloksi-17-metylomorfinan tetradekanianu
129.	MITRAGYNA SPECIOSA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
130.	MITRAGYNINA		ester metylowy kwasu (<i>E</i>)-2-[2 <i>S</i> ,3 <i>S</i>]-3-etylo-8-metoksy-1,2,3,4,6,7,12,12b-oktahydroindolo[3,2- <i>h</i>]chinolizyn-2-yl]-3-metoksyprop-2-enowego
131.	MORAMIDU PÓŁPRODUKT		kwas 1,1-difenylo-2-metylo-3-morfolinomasłowy
132.	MORFERYDYNA		ester etylowy kwasu 4-fenyl-1-(2-morfolinoetylo)-4-piperydynokarboksyłowego
133.	MORFINA		7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3,6 α -diol
134.	MORFINY METYLOBROMEK oraz inne pochodne morfiny zawierające azot czwartorzędowy		
135.	MORFINY N-TLENEK		<i>N</i> -tlenek 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfinan-3,6 α -diolu
136.		MPPP	propionian 4-fenyl-1-metylo-4-piperydynolu
137.		MT-45	(1-cykloheksylo-4-(1,2-difenyloetylo)piperazyne)
138.	NALBUFINA		3-(cyklobutylometylo)-1,2,4,5,6,7,7- α ,13-oktahydro-4,12-metanobenzofuro[3,2- <i>e</i>] izochinolino-4- α ,7,9-triol
139.	NIKOMORFINA		3,6-dinikotynoilomorfiny
140.	NORACYMETADOL		<i>a</i> -(+)-3-acetoksy-4,4-difenylo-6-metyloaminoheptan

141.	NORLEWORFANOL		(-)-3-hydroksymorfinan
142.	NORMETADON		6-dimetyloamino-4,4-difenylo-3-heksanon
143.	NORMORFINA		demetylomorfina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksymorfinan-3,6 α -diol
144.	NORPIPANON		4,4-difenylo-6-piperydino-3-heksanon
145.	NYMPHAEA CAERULEA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
146.	OPIUM I NALEWKA Z OPIUM		
147.	OKSYKODON	Eukodal	14-hydroksydihydrokodeinon, czyli 4,5 α -epoksy-14-hydroksy-3-metoksy-17-metylomorfinan-6-on
148.	OKSYMORFON		14-hydroksydihydromorfinon, czyli 4,5 α -epoksy-3,14-dihydroksy-17-metylomorfinan-6-on
149.	PEGANUM HARMALA- rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
150.		Para-fluorofentanyl	4'-fluoro-N-(1-fenetylo-4-piperydylo)propionanilid
151.		PEPAP	octan 11-fenetylo-4-fenilo-4-piperydynolu
152.	PETYDYNA	Dolargan	ester etylowy kwasu 4-fenilo-1-metylo-4-piperydynokarboksylowego
153.	PETYDYNY PÓLPRODUKT A		4-cyjano-4-fenilo-1-metylopiperydyna
154.	PETYDYNY PÓLPRODUKT B		ester etylowy kwasu 4-fenilo-4-piperydynokarboksylowego
155.	PETYDYNY PÓLPRODUKT C		kwas 4-fenilo-1-metylo-4-piperydynokarboksylowy
156.	PIMINODYNA		ester etylowy kwasu 4-fenilo-1-(3-feniloaminopropylo)-4-piperydynokarboksylowego
157.	PIRYTRAMID		amid kwasu 1-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-4-(1-piperydino)-4-piperydynokarboksylowego, czyli amid kwasu 1'-(3-cyjano-3,3-difenylopropylo)-(1,4'-bipiperydino)-4'-karboksylowego
158.	PROHEPTAZYNA		4-fenilo-1,3-dimetylo-4-propionyloksyazacykloheptan
159.	PROPERYDYNA		ester izopropylowy kwasu 4-fenilo-1-metylo-4-piperydynokarboksylowego
160.	PSYCHOTRIA VIRIDIS- rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty	Chacruna	
161.		QUCHIC BB-22	ester chinolin-8-ylowy kwasu 1-(cykloheksylometrylo)-1 <i>H</i> -indol-3-karboksylowego
162.		QUPIC PB-22	ester chinolin-8-ylowy kwasu 1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-karboksylowego
163.	RACEMETORFAN		(\pm)-3-metoksy-17-metylomorfinan
164.	RACEMORAMID		(\pm)-4-[3,3-difenylo-2-metylo-4-okso-4-(1-pirolidynylo)butylo]morfolina
165.	RACEMORFAN		(\pm)-3-hydroksy-17-metylomorfinan
166.		RCS-2 oRCS-4, orto-izomer RCS-4	(2-metoksyfenylo)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
167.	RCS-4	BTM-4 SR-19 ERIC-4	(4-metoksyfenylo)(1-pentylo-1 <i>H</i> -indol-3-ilo)metanon
168.	REMIFENTANYL		ester metylowy kwasu 1-(2-metoksykarbonyloetylo)-4-

			(fenylopropionyloamino)-piperydino-4-karboksylowego
169.	RIVEA CORYMBOSA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
170.	SALVIA DIVINORUM-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
171.		STS-135	<i>N</i> -(1-adamantyl)-1-(5-fluoropentyl)-1 <i>H</i> -indol-3-karboksyamidu
172.	SUFENTANIL		<i>N</i> -[4-(metoksymetylo)-1-[2-(2-tienyl)etylo]-4-piperydyl] propionanilid
173.		Syntekaina	1-(tiofen-2-yl)-2-metyloaminopropan
174.	TABERNANTHE IBOGA-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
175.	TEBAINA		6,7,8,14-tetradehydro-4,5 α -epoksy-3,6-dimetoksy-17-metylomorfinan
176.	TEBAKON		acetyldihydrokodeinon, czyli 6-acetoksy-6,7-didehydro-4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfinan
177.		Tiofentanył	<i>N</i> -{1-[2-(2-tienyl)etylo]-4-piperydyl} propionanilid
178.		THJ-018	1-naftalenyl(1-pentyl-1 <i>H</i> -indazol-3-yl)metanolu
179.	TRICHOCEREUS PERUVIANUS-rośliny żywe lub susz, nasiona, wyciągi oraz ekstrakty		
180.	TRIMEPERYDYNA		4-fenyl-1,2,5-trimetylo-4-propionyloksypiperydyna
181.	TYLIDYNA		ester etylowy kwasu (+)-trans-2-(dimetyloamino)-1-fenyl-3-cyklohekseno-1-karboksylowego
182.	UR-144		(1-pentyl-1 <i>H</i> -indol-3-yl)(2,2,3,3-tetrametylocyklopropyl) metanon
183.	ŻYWICA KONOPI		
oraz:			
- izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,			
- estry i etery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,			
- sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe.			

2. Środki odurzające grupy II-N

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
ACETYLODIIHYDROKODEINA		6-acetylo-7,8-dihydrokodeina
KODEINA		3- <i>O</i> -metylomorfina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-3-metoksy-17-metylomorfina-6 α -ol
DEKSTROPROPOKSYFEN		(+)-1,2-difenyl-4-dimetyloamino-3-metylo-2-propionyloksybutan, czyli propionian (2 <i>S</i> , 3 <i>R</i>)-(+)-1,2-difenyl-4-dimetyloamino-3-metylo-2-butanolu

DIHYDROKODEINA		7,8-dihydrokodeina
ETYLOMORFINA	Dionina	3- <i>O</i> -etylomorfina
FOLKODYNA		morfolinyloetylomorfina, czyli 7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylo-3-(2-morfolinoetoksy) morfinan-6 α -ol
NIKODYKODYNA		6-nikotynoilo-7,8-dihydrokodeina
NIKOKODYNA		6-nikotynoilokodeina
NORKODEINA		<i>N</i> -demetylokodeina
PROPIRAM		<i>N</i> -(1-metylo-2-piperydinoetylo)- <i>N</i> -(2-pirydylo) propionamid
oraz:		
- izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że istnienie takich izomerów jest wyraźnie wyłączone,		
- sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe		

3. Środki odurzające grupy III-N

1. Preparaty zawierające oprócz innych składników kodeinę, której ilość nie przekracza 50 mg w jednej dawce lub stężenie nie przekracza 1,5% w preparatach w formie niepodzielonej.
2. Preparaty zawierające oprócz innych składników:
 - ACETYLODIHYDROKODEINĘ
 - DIHYDROKODEINĘ
 - ETYLOMORFINĘ
 - NORKODEINĘ
 - NIKODYKODYNĘ
 - NIKOKODYNĘ w których ilość środka odurzającego nie przekracza 100 mg w jednej dawce lub stężenie nie przekracza 2,5% w preparatach w formie niepodzielonej.
3. Preparaty zawierające w jednej dawce najwyżej 2,5 mg difenoksylatu obliczonego w postaci zasady i nie mniej niż 0,025 mg siarczany atropiny w jednej dawce.
4. Preparaty zawierające w jednej dawce nie więcej niż 0,5 mg difenoksyny oraz takie ilości winianu atropiny, które odpowiadają co najmniej 5% dawki difenoksyny.

4. Środki odurzające grupy IV-N

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
ACETORFINA ^{*)}		3- <i>O</i> -acetylo-6,7,8, 14-tetrahydro-7 α -(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14- <i>endo</i> -etenoopirawina
	Acetylo- α -metylofentanył	<i>N</i> -[1-(α -metylofenetylo)-4-piperydylo]acetanilid
	α -Metylofentanył	<i>N</i> -[1-(α -metylofenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
	3-Metylotiofentanył	<i>N</i> -[3-metylo-1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
	β -Hydroksyfentanył	<i>N</i> -[1-(β -hydroksyfenetylo)-4-piperydylo]propionanilid
	β -Hydroksy-3-metylofentanył	<i>N</i> -[1-(β -hydroksyfenetylo)-3-metylo-4-piperydylo]-propionanilid
DEZOMORFINA		dihydrodeoksymorfina, czyli 4,5-epoksy-3-hydroksy-17-metylomorfina
ETORFINA ^{*)}		6,7,8,14-tetrahydro-7 α -(1-hydroksy-1-metylobutylo)-6,14- <i>endo</i> -etenoopirawina
HEROINA		diacetylomorfina, czyli 3,6 α -diacetoksy-7,8-didehydro-4,5 α -epoksy-17-metylomorfina
KETOBEMIDON	Cliradon	4- <i>m</i> -hydroksyfenylo-1-metylo-4-propionylopiperydyna

KONOPI ZIELE innych niż włókniste		
	3-Metylofentanyl	<i>N</i> -(1-fenetylo-3-metylo-4-piperydylo)propionanilid (forma <i>cis</i> -i forma <i>trans</i> -)
	MPPP	propionian 4-fenetylo-1-metylo-4-piperydynolu
	Para-fluorofentanyl	4'-fluoro- <i>N</i> -(1-fenetylo-4-piperydylo)propionanilid
	PEPAP	octan 1-fenetylo-4-fenetylo-4-piperydynolu
	Tiofentanyl	<i>N</i> -[1-[2-(2-tienylo)etylo]-4-piperydylo]propionanilid
ŻYWICA KONOPI		
oraz:		
- izomery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,		
- estry i etery środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,		
- sole środków odurzających wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe		
*) Może być stosowana w lecznictwie zwierząt.		

Załącznik 2. Wykaz substancji psychotropowych.

1. Substancje psychotropowe grupy I-P

Lp.	Międzynarodowe zalecane nazwy	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		2A-I, 2-indanoamina	2,3-dihydro-1 <i>H</i> -inden-2-amina
2.		2-AT, 2-aminotetralina	2-amino-1,2,3,4-tetrahydronaftalen
3.		2C-I	2,5-dimetoksy-4-jodofenetyloamina
4.		2C-T-2	2,5-dimetoksy-4-etylotiofenetyloamina
5.		2C-T-7	2,5-dimetoksy-4- <i>n</i> -propylotiofenetyloamina
6.		3F-MA	3-fluorometamfetamina, czyli 1-(3-fluorofenilo)- <i>N</i> -metylopropano-2-amina
7.		25B-NBOMe	2-(4-bromo-2,5-dimetoksyfenylo)- <i>N</i> -(2-metoksybenzylo)etyloamina
8.		25C-NBOMe 2C-C-NBOMe	2-(4-chloro-2,5-dimetoksyfenylo)- <i>N</i> -(2-metoksybenzylo)etyloamina
9.		25D-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-metylofenylo)- <i>N</i> -(2-metoksybenzylo)etyloamina
10.		25E-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-etylofenylo)- <i>N</i> -(2-metoksybenzylo)etyloamina
11.		25G-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-3,4-dimetylofenylo)- <i>N</i> -(2-metoksybenzylo)etyloamina
12.		25H-NBOMe	2-(2,5-dimetoksyfenylo)- <i>N</i> -(2-

			metoksybenzylo)etyloamina
13.		25I-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-jodofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
14.		25I-NBMD NBMD-2C-I	2-(2,5-dimetoksy-4-jodofenylo)-N-(2,3-metylenodioksybenzylo)etyloamina
15.		25N-NBOMe	2-(2,5-dimetoksy-4-nitrofenylo)-N-(2-metoksybenzylo)etyloamina
16.	BREFEDRON	4-bromometkatynon, 4-BMC, 4-BMAP	1-(4-bromofenylo)-2-metylaminoopropan-1-on
17.	BROLAMFETAMINA	DOB	4-bromo-2,5-dimetoksyamfetamina, czyli 1-(4-bromo-2,5-dimetoksyfenylo)propan-2-amina
18.	BUFEDRON	α -(metyloamino)butyrofenon	1-fenylo-2-(metyloamino)butan-1-on
19.	BUTYLON		1-(1,3-benzodioksy-5-ilo)-2-(metyloamino)butan-1-on
20.		DET	<i>N,N</i> -dietylotryptamina
21.		DMA	(\pm)-2,5-dimetoksy- α -metylofenetyloamina, czyli 2,5-dimetoksyamfetamina
22.		DOET	(\pm)-2,5-dimetoksy-4-etylo- α -metylofenetyloamina, czyli 2,5-dimetoksy-4-etyloamfetamina
23.		DMHP	3-(1,2-dimetyloheptylo)-1-hydroksy-7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran
24.		DMT	<i>N,N</i> -dimetylotryptamina
25.	3,4-DMMC	3,4-dimetylometkatynon	1-(3,4-dimetylofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
26.	D2PM	Difenyloprolinol	difenylo(pirolidyn-2-ylo)metanol
27.		2-DPMP Dezoksyipradrol	2-difenylo-metylo-piperidyna
28.	DIBUTYLON		2-dimetylamino-1-(3,4-metylenodioksyfenylo)butan-1-on
29.		Eutylon	1-(1,3-benzodioksol-5-ylo)-2-(etyloamino)butan-1-on
30.	ETRYPTAMINA		3-(2-aminobutylo)indol
31.		N-Etylo-MDA, MDEA	(\pm)- <i>N</i> -etylo- α -metylo-3,4-(metylenodioksy)-fenetyloamina
32.		N-Hydroksy-MDA	(\pm)- <i>N</i> -[α -metylo-3,4-(metylenodioksy) fenetylo]hydroksylamina
33.		Metkatynon	2-(metyloamino)-1-fenylopropan-1-on
34.		4-Metyloaminoreks	(\pm)- <i>cis</i> -2-amino-4-metylo-5-fenylo-2-oksazolina
35.		4-MTA	α -metylo-4-metylotiofenetyloamina, czyli 4-metylotioamfetamina

36.	ETYLON		2-etylamino-1-(3,4-metylenodioksyfenylo)propan-1-on
37.		4-AcO-DiPT	4-acetoksy- <i>N,N</i> -diizopropylotryptamina
38.		4-AcO-DMT	4-acetoksy- <i>N,N</i> -dimetylotryptamina
39.		4-AcO-MET	4-acetoksy- <i>N</i> -etylo- <i>N</i> -metylotryptamina
40.	4-EMC	4-etyloametyloaminylo-2-etylamino-1-p-tolylopropan-1-on	2-metyloamino-1-(4-etylofenylo)propan-1-on
41.	3-FMC	3-fluorometkatynon	1-(3-fluorofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
42.	4-FMC	4-fluorometkatynon	2-metyloamino-1-(4-fluorofenylo)propan-1-on, czyli 1-(4-fluorofenylo)-2-metyloaminopropan-1-on
43.		4-HO-DiPT	4-hydroksy- <i>N,N</i> -diizopropylotryptamina
44.		4-HO-MET	4-hydroksy- <i>N</i> -etylo- <i>N</i> -metylotryptamina
45.		5-IT	5-(2-aminopropyl)indol
46.	4-MEC	4-metylo- <i>N</i> -etyloametyloaminylo-2-etyloaminylo-1-p-tolylopropan-1-on	2-etyloamino-1-(4-metylofenylo)propan-1-on
47.		5-MAPB	1-(benzofuran-5-ylo)- <i>N</i> -metylo propano-2-amina
48.	3-MMC		1-(3-metylofenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
49.		5-MeO-DALT	5-metoksy- <i>N,N</i> -diallilotryptamina
50.		5-MeO-DMT	5-metoksy- <i>N,N</i> -dimetylotryptamina
51.		5-MeO-MiPT	5-metoksy- <i>N</i> -metylo- <i>N</i> -izopropylotryptamina
52.		5-APB	1-(benzofuran-5-ylo)propano-2-amina
53.		6-APB	1-(benzofuran-6-ylo)propano-2-amina
54.		6-APDB	1-(2,3-dihydro-1-benzofuran-6-ylo)propano-2-amina
55.	ETKATYNON	<i>N</i> -etyloametyloaminylo-2-etyloaminylo-1-p-tolylopropan-1-on	2-(etyloamino)-1-fenylopropan-1-on
56.	ETYCYKLIDYNA	PCE	<i>N</i> -etylo-1-fenylocykloheksyloamina
57.	FLUROAMFETAMINA	4-fluoroamfetamina 4-FMP 4-FA	1-(4-fluorofenylo)-2-aminopropan
58.	HEKSEDRON		1-fenylo-2-(metyloamino)heksan-1-on
59.		Izo-pentadron	1-metyloamino-1-fenylo-pentan-2-on
60.	KATYNON		(-)- α -aminopropiofenon
61.	(+)-LIZERGID	LSD, LSD-25	dietyloamid kwasu 9,10-didehydro-6-metyloergolino-8(β -karboksylowego

62.		MDMA	(±)-3,4-metylenodioksy-N, α-dimetylofenetyloamina, czyli 3,4-metylenodioksymetamfetamina
63.		MDPBP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
64.		MDPPP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(1-pirolidynylo)-1-propanon
65.		MMDA	(±)-5-metoksy-3,4-metylenodioksy-α-metylofenetyloamina, czyli 5-metoksy-3,4-metylenodioksyamfetamina
66.		Meskalina	3,4,5-trimetoksyfenetyloamina
67.		MPBP	1-(4-metylofenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
68.		pMPPP	1-(4-metylofenylo)-2-(pirolidyn-1-ylo)-propan-1-on
69.		Paraheksyl	3-heksylo-1-hydroksy-7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-6H-dibenzo[<i>b,d</i>]piran
70.		PBP Alfa-PBP α-PBP	1-fenylo-2-(pirolidyn-1-ylo)butan-1-on
71.		PMA	4-metoksy-α-metylofenetyloamina, czyli para-metoksyamfetamina
72.		PMMA	4-metoksy-N, α-dimetylofenetyloamina, czyli p-metoksymetamfetamina
73.		Psylocyna 4-HO-DMT	3-(2-dimetyloaminoetylo)-4-hydroksyindol
74.	MEFEDRON	4-metylometakatynon	(±)-2-metyloamino-1-(4-metylofenylo)propan-1-on
75.	METAMFEPRAMON	Dimetylokatynon Dimethylpropion Dimepropion	(RS)-2-dimetylamino-1-fenylpropan-1-on
76.	METEDRON	4-metoksymetakatynon bk-PMMA PMMC	1-(4-metoksyfenylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
77.	METYLON	3,4-metylenodioksymetakatynon bk-MDMA	1-(1,3-benzodioksol-5-ylo)-2-(metyloamino)propan-1-on
78.		Metylobufedron	2-(metyloamino)-1-(4-metylofenylo)butan-1-on
79.		Etylobufedron N-etylobufedron NEB	1-fenylo-2-(etyloamino)butan-1-on
80.	NAFYRON	0-2482	1-naftalen-2-ylo-2-pirolidyn-1-ylopentan-1-on
81.	PENTEDRON	α-metyloaminowalerofenon	1-fenylo-2-(metyloamino)pentan-1-on
82.	PENTYLON	bk-Metyl-K, bk-MBDP	1-(3,4-metylenodioksyfenylo)-2-(metyloamino)pentan-1-on
83.	PSYLOCYBINA		diwodorofosforan 3-(2-dimetyloaminoetylo)-4-indolilu
84.		Proskalina	2-(3,5-dimetoksy-4-

			propoksyfenilo) etyloamina
85.		RH-34	3-[2-[(2-metoksyfenilo)metyloamino]etylo]-1 <i>H</i> -chinazolino-2,4-dion
86.	ROLICYKLIDYNA	PHP, PCPY	1-(1-fenylocykloheksylo)pirolidyna
87.		STP, DOM	2-amino-1-(2,5-dimetoksy-4-metylofenilo)propan
88.	TENAMFETAMINA	MDA	3,4-metylenodioksyamfetamina
89.	TENOCYKLIDYNA	TCP	1-[1-(2-tienilo)cykloheksylo]piperidyna
90.		TMA	(±)-3,4,5-trimetoksy- α -metylofenetyloamina, czyli 3,4,5-trimetoksyamfetamina
91.		TMA-2	2,4,5-trimetoksyamfetamina
92.		TMA-6 2,4,6-trimetoksy amfetamina	1-(2,4,6-trimetoksyfenilo)propan-2-amina
93.		Tetrahydrokannabinole	następujące izomery i ich warianty stereochemiczne: -7,8,9,10-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol, -(9 <i>R</i> ,10 <i>aR</i>)-8,9,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol, -(6 <i>aR</i> ,9 <i>R</i> ,10 <i>aR</i>)-6a,9,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol, -(6 <i>aR</i> ,10 <i>aR</i>)-6a,7,10,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol, -6a,7,8,9-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol, -(6 <i>aR</i> ,10 <i>aR</i>)-6a,7,8,9,10,10a-heksahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol
oraz:			
– sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe, – stereoizomery substancji zamieszczonych w tej grupie, jeżeli istnienie takich stereoizomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że stereoizomery takie są wyraźnie wyłączone.			

2. Substancje psychotropowe grupy II-P

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		4-BEC 4-bromoetkatynon	1-(4-bromofenylo)-2-etylaminoopropan-1-on
2.		2C-B	4-bromo-2,5-dimetoksyfenetyloamina

3.		2C-C	2-(4-chlorofenilo-2,5-dimetoksy)etyloamina
4.		2C-D	2-(2,5-dimetoksy-4-metylofenilo)etyloamina
5.		2C-G	2-(2,5-dimetoksy-3,4-dimetylofenilo)etyloamina
6.		2C-N	2-(2,5-dimetoksy-4-nitrofenilo)etyloamina
7.		2C-P	2-(2,5-dimetoksy-4-propylofenilo)etyloamina
8.		3-MeO-PCE 3-Metoksyetycyklidyna	<i>N</i> -etylo-1-(3-metoksyfenilo)cykloheksyloamina
9.		3-MeO-PCP 3-Metoksyfencyklidyna	1-[1-(metoksyfenilo)cykloheksylo]piperydyna
10.	AMFETAMINA	Psychedryna	(±)-2-amino-1-fenylopropan
11.	AMINEPTYNA		kwask 7-[(10,11-dihydro-5 <i>H</i> -dibenzo [a,d] cyklohepten-5-yl)amino]-heptanowy
12.	BENZYLOPIPERAZYNA	BZP	1-benzylpiperazyna, czyli 1-benzyl-1,4-diazacykloheksan
13.	DBZP	Dibenzylpiperazyna	1,4-dibenzylpiperazyna
14.	DEKSAMFETAMINA		(+)-2-amino-1-fenylopropan
15.	ETYLOFENIDAT		2-fenilo-2-(piperydyn-2-yl)octan etylu
16.	FENCYKLIDYNA	PCP	1-(1-fenylocykloheksylo)piperydyna
17.	FENETYLINA		(±)-3,7-dihydro-1,3-dimetylo-7-[2-[(1-metylo-2-fenetylo)amino]-etylo]-1 <i>H</i> -puryno-2,6-dion
18.	FENMETRAZYNA		2-fenilo-3-metylomorfolina
19.	KETAMINA		2-(2-chlorofenilo)-2-(metyloamino)-cykloheksan
20.	kwask gamma-hydroksymasłowy	GHB	kwask 4-hydroksybutanowy
21.	LEWAMFETAMINA		(-)- α -metylofenetyloamina
22.	LEWOMETAMFETAMINA		(-)-1- <i>N</i> , α -dimetylofenetyloamina
23.	4-metyloamfetamina	4-MA	1-(4-metylofenilo)propano-2-amina, czyli 1-(4-metylofenilo)-2-aminopropan (4-MA)
24.	MBZP		1-benzyl-4-metylopiperazyna
25.		mCPP	1-(3-chlorofenilo)piperazyna
26.	MEKLOKWALON		3-(o-chlorofenilo)-2-metylo-4(3 <i>H</i>)-chinazolinon
27.	MeOPP	pMPP, Paraperazyna	1-(4-metoksyfenilo)piperazyna
28.	METAKWALON		2-metylo-3-(o-tolilo)-4(3 <i>H</i>)-chinazolinon
29.	METAMFETAMINA	Metamfetamina racemiczna	(+)-2-metyloamino-1-fenylopropan (±)-2-metyloamino-1-fenylopropan
30.	METIOPROPAMINA	MPA	<i>N</i> -metylo-1-(tiofen-2-yl)propan-2-amina

31.	METOKSETAMINA	MXE	2-(3-metoksyfenilo)-2-(etyloamino)cycloheksanon
32.	METYLOFENIDAT	Rytalina	ester metylowy kwasu α -fenilo-(2-piperydino)-octowego
33.	PENTAZOCYNA	Fortral	(2 <i>R</i> *,6 <i>R</i> *,11 <i>R</i> *)-1,2,3,4,5,6-heksahydro-8-hydroksy-6,11-dimetylo-3-(3-metylo-2-butenylo)-2,6-metano-3-benzazocyna
34.	pFPP	4-fluorofenylopiiperazyna	1-(4-fluorofenylo)piiperazyna
35.	SALWINORYNA A		9-acetoksy-2-(furan-3-ylo)-6a,10b-dimetylo-4,10-dioksododekahydro-1 <i>H</i> benzo[<i>f</i>]izochromeno-7-karboksylian metylu
36.	SEKOBARBITAL		kwas 5-allilo-5-(1-metylobutylo)barbiturowy
37.		Δ^9 -tetrahydrokannabinol i jego warianty stereochemiczne	(6 <i>aR</i> ,10 <i>aR</i>)-6a,7,8,10a-tetrahydro-6,6,9-trimetylo-3-pentylo-6 <i>H</i> -dibenzo[<i>b,d</i>]piran-1-ol
38.	TFMPP	3-trifluorometylofenylopiiperazyna	1-[3-(trifluorometylo)fenylo]piiperazyna
39.	ZIPEPROL		α -(α -metoksybenzylo-4- β -metoksyfenylo)-1-piiperazynoetanol

oraz:

- izomery substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich izomerów jest możliwe w ramach użytego oznaczenia chemicznego, chyba że izomery takie są wyraźnie wyłączone,
- estry i etery substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, jeżeli istnienie takich estrów i eterów jest możliwe, chyba że są one wymienione w innej grupie,
- sole substancji psychotropowych wymienionych w niniejszej grupie, włączając w to sole estrów, eterów i izomerów, o których mowa wyżej, jeżeli istnienie takich soli jest możliwe.

3. Substancje psychotropowe grupy III-P

Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
1	2	3
AMOBARBITAL	Amytal	kwas 5-etylo-5-izopentylobarbiturowy
BUPRENORFINA		21-cyklopropylo-7- α -[(<i>S</i>)-1-hydroksy-1,2,2-trimetylopropylo]-6,14- <i>endo</i> -etano-6,7,8,14-tetrahydrooripawina
BUTALBITAL		kwas 5-allilo-5-izobutylobarbiturowy
CYKLOBARBITAL		kwas 5-(1-cykloheksen-1-ylo)-5-etylobarbiturowy
FLUNITRAZEPAM		5-(<i>o</i> -fluorofenylo)-1,3-dihydro-1-metylo-7-nitro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
GLUTETIMID	Glimid	3-etylo-3-fenylo-2,6-dioksopiperydyna
KATYNA		(+)- <i>treo</i> -2-amino-1-hydroksy-1-fenylopropan
PENTOBARBITAL	Nembutal	kwas 5-etylo-5-(1-metylobutylo)-barbiturowy

oraz sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe

4. Substancje psychotropowe grupy IV-P

Lp.	Międzynarodowe nazwy zalecane	Inne nazwy	Oznaczenia chemiczne
	1	2	3
1.		Alfa-PHP α -PHP	1-fenyl-2-(pirolidyn-1-yl)heksan-1-on
2.		Alfa-PPP α -PPP	1-fenyl-2-(pirolidyn-1-yl)propan-1-on
3.		Alfa-PVP α -PVP	1-fenyl-2-(pirolidyn-1-yl)pentan-1-on
4.	ALLOBARBITAL		kwas 5,5-diallilobarbiturowy
5.	ALPRAZOLAM		8-chloro-6-fenyl-1-metylo-4 <i>H</i> -s-triazolo[4,3-a][1,4]benzodiazepina
6.	AMFEPRAMON	Dietylopropion	2-dietyloamino-1-fenyl-1-propanon
7.	AMINOREKS		2-amino-5-fenyl-2-oksazolina
8.	BARBITAL	Veronalum	kwas 5,5-dietylobarbiturowy
9.	BENZFETAMINA		<i>N</i> -benzyl- - <i>N</i> - α -dimetylofenetyloamina
10.	BROMAZEPAM		7-bromo-1,3-dihydro-5-(2-pirydylo)-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
11.	BROTIZOLAM		2-bromo-4-(<i>o</i> -chlorofenyl)-9-metylo-6 <i>H</i> -tieno[3,2- <i>f</i>]-s-triazolo[4,3- <i>a</i>][1,4]diazepina
12.	BUTOBARBITAL		kwas 5-butyl-5-etylobarbiturowy
13.	2C-E	2,5-dimetoksyetylofenetyloamina	1-(2,5-dimetoksy-4-etylofenyl)-2-aminoetan
14.		4-Cl- α -PPP 4-chloro- α -PPP	1-(4-chlorofenyl)-2-(pirolidyn-1-yl)propan-1-on
15.	CHLORDIAZEPOKSYD	Elenium	4-tlenek-7-chloro-5-fenyl-2-(metyloamino)-3 <i>H</i> -1,4-benzodiazepiny
16.	DELORAZEPAM		7-chloro-5-(<i>o</i> -chlorofenyl)-1,3-dihydro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
17.	DIAZEPAM	Relanium	7-chloro-5-fenyl-1,3-dihydro-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
18.	ESTAZOLAM		8-chloro-6-fenyl-4 <i>H</i> -s-triazolo[4,3- <i>a</i>][1,4]benzodiazepina
19.	ETCHLORWYNOL		1-chloro-3-etylo-1-penten-4-in-3-ol
20.	ETYLAMFETAMINA		(\pm)- <i>N</i> -etylo- α -metylofenetyloamina, czyli <i>N</i> -etyloamfetamina
21.	ETYNAMAT		ester 1-etynylocykloheksylowy kwasu karbaminowego
22.	FENDIMETRAZYNA		(+)-3,4-dimetylo-2-fenylmorfolina
23.	FENKAMFAMINA		(\pm)- <i>N</i> -etylo-3-fenylbicyklo[2.2.1]heptano-2-amina

24.	FENOBARBITAL	Luminalum	kwaskwas 5-etylo-5-fenylobarbiturowy
25.	FENPROPOREKS		(±)-3-[(α-metylofenetylo)amino]propionitryl
26.	FENTERMINA		α, α-dimetylofenetyloamina
27.	FLUDIAZEPAM		7-chloro-5-(o-fluorofenylo)-1,3-dihydro-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
28.	FLURAZEPAM		7-chloro-1-[2-(dietyloamino)etylo]-5-(o-fluorofenylo)-1,3-dihydro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
29.	HALAZEPAM		7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-1-(2,2,2-trifluoroetylo)-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
30.	HALOKSAZOLAM		10-bromo-11 <i>b</i> -(o-fluorofenylo)-2,3,7,11 <i>b</i> -tetrahydroksazolo[3,2- <i>d</i>][1,4]-benzodiazepin-6(5 <i>H</i>)-on
31.	KAMAZEPAM		7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-3-hydroksy-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-onu
32.	KETAZOLAM		11-chloro-12 <i>b</i> -fenylo-8,12 <i>b</i> -dihydro-2,8-dimetylo-4 <i>H</i> -[1,3]-oksazyno-[3,2- <i>d</i>][1,4]benzodiazepino-4,7(6 <i>H</i>)-dion
33.	KLOBAZAM		7-chloro-5-fenylo-1-metylo-1 <i>H</i> -1,5-benzodiazepino-2,4(3 <i>H</i> ,5 <i>H</i>)-dion
34.	KLOKSAZOLAM		10-chloro-11 <i>b</i> -(o-chlorofenylo)-2,3,7,11 <i>b</i> -tetrahydroksazolo-[3,2- <i>d</i>][1,4]benzodiazepin-6(5 <i>H</i>)-on
35.	KLONAZEPAM	Rivotril	5-(o-chlorofenylo)-1,3-dihydro-7-nitro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
36.	KLORAZEPAT		kwaskwas 7-chloro-5-fenylo-2,3-dihydro-2-okso-1 <i>H</i> -1,4-benzodiazepino-3-karboksylowy
37.	KLOTIAZEPAM		5-(o-chlorofenylo)-7-etylo-1,3-dihydro-1-metylo-2 <i>H</i> -tieno[2,3- <i>e</i>]-1,4-diazepin-2-on
38.	LEFETAMINA	SPA	(-)-1-dimetyloamino-1,2-difenyloetan, czyli (-)- <i>N,N</i> -dimetylo-1,2-difenyloetyloamina
39.	LOFLAZEPINIAN ETYLOWY		ester etylowy kwasu 7-chloro-5-(o-fluorofenylo)-2,3-dihydro-2-okso-1 <i>H</i> -1,4-benzodiazepino-3-karboksylowego
40.	LOPRAZOLAM		6-(o-chlorofenylo)-2,4-dihydro-2-[(4-metylo-1-piperazylo)metyleno]-8-

			nitro-1 <i>H</i> -imidazo[1,2- <i>a</i>][1,4] benzodiazepin-1-on
41.	LORAZEPAM		7-chloro-5-(<i>o</i> -chlorofenylo)-1,3-dihydro-3-hydroksy-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
42.	LORMETAZEPAM		7-chloro-5-(<i>o</i> -chlorofenylo)-1,3-dihydro-3-hydroksy-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
43.	MAZINDOL		5-(<i>p</i> -chlorofenylo)-2,5-dihydro-3 <i>R</i> -imidazo[2,1- <i>a</i>]-izoindol-5-ol
44.	MDPEA	3,4-metylenodioksyfenyloetyloamina Metylenodioksyfenyloetyloamina homopiperonyloamina	3,4-metylenodioksy-2-fenyloetyloamina
45.	MDPV	MD α PVP MDPK	1-(1,3-benzodioksylo-5-yl)-2-pirolidyno-1-ylpentan-1-on
46.	MEDAZEPAM	Rudotel	7-chloro-5-fenylo-2,3-dihydro-1-metylo-1 <i>H</i> -1,4-benzodiazepina
47.	MEFENOREKS		(\pm)- <i>N</i> -(3-chloropropylo)- α -metylofenetyloamina
48.	MEPROBAMAT		2,2-di(karbamoiloksymetylo)pentan, czyli dikarbaminian 2-metylo-2-propylo-1,3-propanodiolu
49.	METYLOFENOBARBITAL	Prominalum	kwas 5-etylo-5-fenylo- <i>N</i> -metylobarbiturowy
50.	METYPRYLON		3,3-dietylo-5-metylo-2,4-piperydynodion
51.	MEZOKARB		3-(α -metylofenylo)- <i>N</i> -(fenylokarbamoilo)-sydnonimina
52.	MIDAZOLAM		8-chloro-6-(<i>o</i> -fluorofenylo)-1-metylo-4 <i>H</i> -imidazo[1,5- <i>a</i>][1,4]benzodiazepina
53.	MMDPEA	5-Metoksy-MDPEA	2-(7-metoksy-1,3-benzodioksol-5-yl)etyloamina
54.	NIMETAZEPAM		5-fenylo-1,3-dihydro-1-metylo-7-nitro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
55.	NITRAZEPAM		5-fenylo-1,3-dihydro-7-nitro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
56.	NORDAZEPAM		7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
57.	OKSAZEPAM		7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-3-hydroksy-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
58.	OKSAZOLAM		10-chloro-11 <i>b</i> -fenylo-2,3,7,11 <i>b</i> -tetrahydro-2-metylooksazolo[3,2- <i>d</i>][1,4]benzodiazepin-6(5 <i>H</i>)-on
59.	PEMOLINA		2-amino-5-fenylo-2-oksazolin-4-on, czyli 5-fenylo-2-imino-4-oksazolidynon

60.	PINAZEPAM		7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-1-(2-propionylo)-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
61.	PIPRADROL		1,1-difenylo-1-(2-piperydylo)metanol
62.	PIROWALERON		(±)-1-(4-metylofenylo)-2-(1-pirolidynylo)-1-pentanon
63.	PRAZEPAM		7-chloro-1-(cyklopropylometylo)-5-fenylo-1,3-dihydro-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
64.	SEKBUTABARBITAL		kwask 5-sec-butylo-5-etylobarbiturowy
65.	TAPENTADOL		3-[3-(dimetyloamino)-1-etylo-2-metylopropylo] fenol
66.	TEMAZEPAM	Signopam	7-chloro-5-fenylo-1,3-dihydro-3-hydrokso-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
67.	TETRAZEPAM		7-chloro-5-(cykloheksen-1-ylo)-1,3-dihydro-1-metylo-2 <i>H</i> -1,4-benzodiazepin-2-on
68.	TRIAZOLAM		8-chloro-6-(o-chlorofenylo)-1-metylo-4 <i>H</i> -s-triazolo[4,3- α][1,4]benzodiazepina
69.	WINYLBITAL		kwask 5-(1-metylobutylo)-5-winylobarbiturowy
70.	ZALEPLON		<i>N</i> -(3-(3-cyjanopirazolo[1,5- <i>a</i>]pirymidyn-7-ylo) fenylo)- <i>N</i> -etylacetamid
71.	ZOLPIDEM		<i>N,N</i> ,6-trimetylo-2-(4-metylofenylo)imidazo[1,2- <i>a</i>]pirydyno-3-acetamid
72.	ZOPIKLON		4-metylpiperazyno-1-karboksylan 6-(5-chloropirydyn-2-ylo)-7-okso-6,7-dihydro-5 <i>H</i> -pirolo [3,4- <i>b</i>]irazyn-5 -ylu
oraz sole substancji zamieszczonych w tej grupie w każdym przypadku, gdy istnienie takich soli jest możliwe.			

6. Ustawa o ochronie zwierząt

1)

z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 111, poz. 724)

z dnia 21 maja 2003 r. (Dz. U. Nr 106, poz. 1002)

z dnia 19 kwietnia 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 856)

(zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1605, Dz. U. z 2015 r. poz. 266, Dz. U. z 2014 r. poz. 1794)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1 [Działania na rzecz ochrony zwierząt]

1. Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.
2. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy.
3. Organy administracji publicznej podejmują działania na rzecz ochrony zwierząt, współdziałając w tym zakresie z odpowiednimi instytucjami i organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Art. 2 [Zakres przedmiotowy ustawy]

1. ²⁾ Ustawa reguluje postępowanie ze zwierzętami kręgowymi, w tym zwierzętami kręgowymi wykorzystywanymi w celach naukowych lub edukacyjnych w zakresie nieuregulowanym w ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych (Dz. U. poz. 266).
2. ³⁾ (*uchylony*)

Art. 3 [Współdziałanie organów na rzecz ochrony zwierząt] W celu realizacji przepisów ustawy Inspekcja Weterynaryjna oraz inne właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego współdziałają z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Art. 3a [Wyłączenie zastosowania przepisów] Do postępowań w sprawach:

- 1) o których mowa w art. 10, art. 13 oraz art. 24a,
- 2) dotyczących uchylenia, zmiany lub stwierdzenia nieważności decyzji wydanej na podstawie art. 10, art. 13 lub art. 24a oraz w sprawach wznowienia postępowania zakończonego wydaniem takiej decyzji – nie stosuje się przepisów art. 11 ust. 3–9 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 672 i 675) oraz przepisu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 47, poz. 278, z późn. zm.⁴⁾).

Art. 4 [Objaśnienie pojęć] Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) (*uchylony*)
- 2) „humanitarnym traktowaniu zwierząt” – rozumie się przez to traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę;
- 3) „konieczności bezzwłocznego uśmiercenia” – rozumie się przez to obiektywny stan rzeczy stwierdzony, w miarę możliwości, przez lekarza weterynarii, polegający na tym, że zwierzę może dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból, a moralnym obowiązkiem człowieka staje się skrócenie cierpienia zwierzęcia;
- 4) „menażerii objazdowej” – rozumie się przez to przedsiębiorcę wykonującego działalność w zakresie organizowania obwoźnych wystaw zwierząt;
- 5) (*uchylony*)
- 6) „ogłuszaniu zwierzęcia” – rozumie się przez to metodę profesjonalnego całkowitego wyłączenia świadomości zwierzęcia, trwającego aż do jego śmierci;
- 7) „okrutnych metodach w chowie lub hodowli zwierząt” – rozumie się przez to działania lub zaniechania człowieka prowadzące w sposób oczywisty do zmian patologicznych w organizmie zwierzęcia (somatycznych lub psychicznych), zwłaszcza w postaci skutków znoszenia dotkliwego bólu, przymuszania do określonego zachowania się (uległości) głodem, pragnieniem, działaniem prądu elektrycznego (z wyjątkiem używania pastuchów elektrycznych, treserów oraz urządzeń elektrycznych służących do przepędu zwierząt) bądź innymi zabiegami tego rodzaju, w szczególności karmienie i pojenie zwierząt przemocą;
- 8) „okrutnym traktowaniu” – rozumie się przez to wymienione w ustawie przypadki znęcania się nad zwierzętami oraz inne postępowanie właściciela bądź innej osoby, prowadzące do skutków porównywalnych ze skutkami znęcania się;
- 9) „pielęgnacji” – rozumie się przez to wszystkie aspekty relacji pomiędzy człowiekiem a zwierzęciem, w szczególności uruchamiane przez człowieka zasoby materialne i niematerialne, aby uzyskać i utrzymać u zwierzęcia stan fizyczny i psychiczny, w którym najlepiej ono znosi warunki bytowania narzucone przez człowieka;
- 10) „przeciążaniu zwierząt” – rozumie się przez to zmuszanie do nadmiernego wysiłku energetycznego, nieodpowiadającego możliwościom kondycyjnym zwierzęcia ze względu na jego stan fizyczny i zdrowotny;
- 11) „rażącym zaniedbaniem” – rozumie się przez to drastyczne odstępstwo od określonych w ustawie norm postępowania ze zwierzęciem, a w szczególności w zakresie utrzymywania zwierzęcia w stanie zagłodzenia, brudu, nieleczzonej choroby, w niewłaściwym pomieszczeniu i nadmiernej ciasnocie;
- 12) „szczególnym okrucieństwie” – rozumie się przez to przedsięwzięcie przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form i metod, a zwłaszcza działanie w sposób wyszukany lub powolny, obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpienia i czasu ich trwania;
- 13) „ubojni” – rozumie się przez to każdy zakład pozostający pod państwową kontrolą sanitarną i weterynaryjną, przeznaczony do wykonywania uboju zwierząt;
- 14) „uwięzi” – rozumie się przez to wszelkie urządzenia mechaniczne krępujące swobodę ruchów zwierzęcia, w zakresie możliwości przemieszczania się ponad ustalony zakres, jak też niektóre urządzenia do kierowania ruchami zwierzęcia w sposób zamierzony przez człowieka;
- 15) „właściwych warunkach bytowania” – rozumie się przez to zapewnienie zwierzęciu możliwości egzystencji, zgodnie z potrzebami danego gatunku, rasy, płci i wieku;
- 16) „zwierzętach bezdomnych” – rozumie się przez to zwierzęta domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały;

- 17) „zwierzętach domowych” – rozumie się przez to zwierzęta tradycyjnie przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza;
- 18) „zwierzętach gospodarskich” – rozumie się przez to zwierzęta gospodarskie w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich;
- 19) ⁵⁾ „zwierzętach laboratoryjnych” – rozumie się przez to zwierzęta laboratoryjne w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych;
- 20) „zwierzętach wykorzystywanych do celów specjalnych” – rozumie się przez to zwierzęta, których profesjonalna tresura oraz używanie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów, regulujących szczegółowe zasady działania jednostek Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Agencji Wywiadu, Policji, Straży Granicznej i innych formacji podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, służb kontroli celnej, ratownictwa oraz regulujących zasady szkolenia i wykorzystania psów – przewodników osób ociemniałych;
- 21) „zwierzętach wolno żyjących (dzikich)” – rozumie się przez to zwierzęta nieudomowione żyjące w warunkach niezależnych od człowieka;
- 22) (*uchylony*)
- 23) (*uchylony*)
- 24) „kurczętach brojlerach” – rozumie się przez to ptaki z gatunku Gallus gallus utrzymywane w celu pozyskania mięsa;
- 25) "schronisku dla zwierząt" – rozumie się przez to miejsce przeznaczone do opieki nad zwierzętami domowymi spełniające warunki określone w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.⁶⁾).

Art. 5 [Zasada humanitarnego traktowania zwierząt] Każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania.

Art. 6 [Nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt; znęcanie się nad zwierzętami]

1. Zabrania się zabijania zwierząt, z wyjątkiem:
 - 1) uboju i uśmiercania zwierząt gospodarskich oraz uśmiercania dzikich ptaków i ssaków utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór,
 - 2) połowu ryb zgodnie z przepisami o rybołówstwie i rybactwie śródlądowym,
 - 3) konieczności bezzwłocznego uśmiercenia,
 - 4) działań niezbędnych do usunięcia poważnego zagrożenia sanitarnego ludzi lub zwierząt,
 - 4a)⁷⁾ zabicia lub poddania ubojowi zwierząt gospodarskich z nakazu powiatowego lekarza weterynarii, o którym mowa w art. 33b ust. 1,
 - 5) usuwania osobników bezpośrednio zagrażających ludziom lub innym zwierzętom, jeżeli nie jest możliwy inny sposób usunięcia zagrożenia,
 - 6) polowań, odstrzałów i ograniczania populacji zwierząt łownych,
 - 7) usypiania ślepych miotów,
 - 8) czynności podlegających zakazom w stosunku do gatunków chronionych, określonym w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, 628 i 842) wykonywanych na podstawie właściwych zezwoleń,
 - 9) uśmiercania zwierząt gatunków obcych zagrażających gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – prowadzonych zgodnie z art. 33 oraz przepisami odrębnymi.
- 1a. Zabrania się znęcania nad zwierzętami.
2. Przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, a w szczególności:
 - 1) ⁸⁾ umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub procedury w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych, w tym znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie, a także wszelkie zabiegi mające na celu zmianę wyglądu zwierzęcia i wykonywane w celu innym niż ratowanie jego zdrowia lub życia, a w szczególności przycinanie psom uszu i ogonów (kopiowanie);
 - 1a) znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie;
 - 2) (*uchylony*)
 - 3) używanie do pracy albo w celach sportowych lub rozrywkowych zwierząt chorych, a także zbyt młodych lub starych oraz zmuszanie ich do czynności, których wykonywanie może spowodować ból;
 - 4) bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn;
 - 5) przeciążanie zwierząt pociągowych i juczych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu;
 - 6) transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;

- 7) używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć;
- 8) dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec;
- 9) złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;
- 10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji;
- 11) porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje;
- 12) stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt;
- 13) (uchylony)
- 14) (uchylony)
- 15) organizowanie walk zwierząt;
- 16) obcowanie płciowe ze zwierzęciem (zoofilia);
- 17) wystawianie zwierzęcia domowego lub gospodarskiego na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu;
- 18) transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody uniemożliwiającej oddychanie;
- 19) utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku.

Art. 7 [Odebranie zwierzęcia właścicielowi]

1. Zwierzę traktowane w sposób określony w art. 6 ust. 2 może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane:
 - 1) schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub
 - 2) gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
 - 3) ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.
- 1a. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podejmowana jest z urzędu po uzyskaniu informacji od Policji, straży gminnej, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.
- 1b. Przekazanie zwierzęcia, o którym mowa w ust. 1, następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane.
- 1c. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 1b, lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom, o których mowa w ust. 1, zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.
2. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu wykonaniu.
- 2a. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje prawo wniesienia odwołania do samorządowego kolegium odwoławczego w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji. Samorządowe kolegium odwoławcze rozpoznaje odwołanie w terminie 7 dni.
3. W przypadkach niecierpiących zwłoki, gdy dalsze pozostawanie zwierzęcia u dotychczasowego właściciela lub opiekuna zagraża jego życiu lub zdrowiu, policjant, strażnik gminny lub upoważniony przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, odbiera mu zwierzę, zawiadamiając o tym niezwłocznie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), celem podjęcia decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia.
4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 3, kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia obciąża się jego dotychczasowego właściciela lub opiekuna.
5. Do należności z tytułu kosztów określonych w ust. 4 stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
6. Odebrane zwierzę podlega zwrotowi, jeżeli sąd nie orzeknie w trybie art. 35 ust. 3 przepadku zwierzęcia, a także jeżeli postępowanie karne w tej sprawie zostanie umorzone.

Art. 8 [Problematyka ochrony zwierząt w programach edukacyjnych]

1. (uchylony)
2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania uwzględni problematykę ochrony zwierząt w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

3. Zarząd województwa przygotowuje i wykonuje program upowszechniania znajomości przepisów ustawy wśród rolników przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.
4. *(uchylony)*
5. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 13 ust. 1, art. 22 ust. 1, art. 22a i art. 33a ust. 2, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

Rozdział 2. **Zwierzęta domowe**

Art. 9 [Obowiązki utrzymującego zwierzę domowe]

1. Kto utrzymuje zwierzę domowe, ma obowiązek zapewnić mu pomieszczenie chroniące je przed zimnem, upałami i opadami atmosferycznymi, z dostępem do światła dziennego, umożliwiające swobodną zmianę pozycji ciała, odpowiednią karmę i stały dostęp do wody.
2. Zabrania się trzymania zwierząt domowych na uwięzi w sposób stały dłużej niż 12 godzin w ciągu doby lub powodujący u nich uszkodzenie ciała lub cierpienie oraz niezapewniający możliwości niezbędnego ruchu. Długość uwięzi nie może być krótsza niż 3 m.

Art. 9a [Opieka nad porzuconym zwierzęciem] Osoba, która napotka porzuconego psa lub kota, w szczególności pozostawionego na uwięzi, ma obowiązek powiadomić o tym najbliższe schronisko dla zwierząt, straż gminną lub Policję.

Art. 10 [Zezwolenie na prowadzenie hodowli ras agresywnych]

1. Prowadzenie hodowli lub utrzymywanie psa rasy uznawanej za agresywną wymaga zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na planowane miejsce prowadzenia hodowli lub utrzymywania psa na wniosek osoby zamierzającej prowadzić taką hodowlę lub utrzymywać takiego psa.
2. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie wydaje się, a wydane cofa się, jeżeli pies będzie lub jest utrzymywany w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt.
- 2a. Organem właściwym w sprawie cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, jest wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce prowadzenia hodowli lub utrzymywania psa.
- 2b. W razie zmiany miejsca prowadzenia hodowli lub utrzymywania psa właściwy organ dokonuje zmiany zezwolenia, o którym mowa w ust. 1.
- 2c. Rozstrzygnięcia w sprawie wydania zezwolenia oraz cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, są podejmowane w formie decyzji administracyjnej.
3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Związku Kynologicznego w Polsce, ustala, w drodze rozporządzenia, wykaz ras psów uznawanych za agresywne, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i zwierząt.

Art. 10a [Zakazy]

1. Zabrania się:
 - 1) wprowadzania do obrotu zwierząt domowych na targowiskach, targach i giełdach;
 - 2) prowadzenia targowisk, targów i giełd ze sprzedażą zwierząt domowych;
 - 3) wprowadzania do obrotu psów i kotów poza miejscami ich chowu lub hodowli.
2. Zabrania się rozmnażania psów i kotów w celach handlowych.
3. Zabrania się puszczania psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna.
4. Zakaz, o którym mowa w ust. 3, nie dotyczy terenu prywatnego, jeżeli teren ten jest ogrodzony w sposób uniemożliwiający psu wyjście.
5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy podmiotów prowadzących schroniska dla zwierząt oraz organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.
6. Zakaz, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy hodowli zwierząt zarejestrowanych w ogólnokrajowych organizacjach społecznych, których statutowym celem jest działalność związana z hodowlą rasowych psów i kotów.

Art. 10b [Zakazy]

1. Zabrania się nabywania:
 - 1) zwierząt domowych na targowiskach, targach i giełdach;
 - 2) psów i kotów poza miejscami ich chowu lub hodowli.
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy nabycia psów i kotów od podmiotów prowadzących schroniska dla zwierząt oraz organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Art. 11 [Opieka nad bezdomnymi zwierzętami]

1. Zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin.
2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, zasady i warunki wyłapywania bezdomnych zwierząt.
3. Zabrania się odławiania zwierząt bezdomnych bez zapewnienia im miejsca w schronisku dla zwierząt, chyba że zwierzę stwarza poważne zagrożenie dla ludzi lub innych zwierząt. Odławianie bezdomnych zwierząt odbywa się wyłącznie na podstawie uchwały rady gminy, o której mowa w art. 11a.
4. Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą zapewniać bezdomnym zwierzętom opiekę i w tym celu prowadzić schroniska dla zwierząt, w porozumieniu z właściwymi organami samorządu terytorialnego.

Art. 11a [Program zapobiegający bezdomności zwierząt]

1. Rada gminy wypełniając obowiązek, o którym mowa w art. 11 ust. 1, określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 marca, program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt.
2. Program, o którym mowa w ust. 1, obejmuje:
 - 1) zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt;
 - 2) opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie;
 - 3) odławianie bezdomnych zwierząt;
 - 4) obowiązkową sterylizację albo kastrację zwierząt w schroniskach dla zwierząt;
 - 5) poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt;
 - 6) usypianie ślepych miotów;
 - 7) wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
 - 8) zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.
3. Program, o którym mowa w ust. 1, może obejmować plan znakowania zwierząt w gminie.
4. Realizacja zadań, o których mowa w ust. 2 pkt 3–6, może zostać powierzona podmiotowi prowadzącemu schronisko dla zwierząt.
5. Program, o którym mowa w ust. 1, zawiera wskazanie wysokości środków finansowych przeznaczonych na jego realizację oraz sposób wydatkowania tych środków. Koszty realizacji programu ponosi gmina.
6. Projekt programu, o którym mowa w ust. 1, przygotowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).
7. Projekt programu, o którym mowa w ust. 1, wójt (burmistrz, prezydent miasta) najpóźniej do dnia 1 lutego przekazuje do zaopiniowania:
 - 1) właściwemu powiatowemu lekarzowi weterynarii;
 - 2) organizacjom społecznym, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, działającym na obszarze gminy;
 - 3) dzierżawcom lub zarządcom obwodów łowieckich, działających na obszarze gminy.
8. Podmioty, o których mowa w ust. 7, w terminie 21 dni od dnia otrzymania projektu programu, o którym mowa w ust. 1, wydają opinie o projekcie. Niewydanie opinii w tym terminie uznaje się za akceptację przestanego programu.

Rozdział 3. Zwierzęta gospodarskie

Art. 12 [Obowiązki utrzymujących zwierzęta gospodarskie]

1. Kto utrzymuje zwierzęta gospodarskie jest obowiązany do zapewnienia im opieki i właściwych warunków bytowania.
2. Warunki chowu lub hodowli zwierząt nie mogą powodować urazów i uszkodzeń ciała lub innych cierpień.
3. *(uchylony)*
- 3a. *(uchylony)*
4. Zabrania się tuczu gęsi i kaczek na stłuszczone wątroby.
- 4a. Z zastrzeżeniem ust. 4b zabrania się utrzymywania cieląt:
 - 1) powyżej 8 tygodnia życia w pojedynczych boksach;
 - 2) na uwięzi, z wyjątkiem pory karmienia, a w czasie jej trwania nie dłużej niż jedną godzinę.
- 4b. Przepis ust. 4a pkt 1 nie dotyczy gospodarstw rolnych, w których jednocześnie utrzymywane jest mniej niż 6 cieląt.
5. Obsada zwierząt ponad ustalone normy powierzchni dla danego gatunku, wieku i stanu fizjologicznego jest zabroniona.
6. Zabrania się importu zwierząt i produktów zwierzęcych uzyskanych w wyniku chowu lub hodowli z naruszeniem przepisów niniejszej ustawy.
- 6a. Utrzymujący zwierzęta gospodarskie przechowuje przez okres 3 lat dokumentację weterynaryjną dotyczącą przebiegu leczenia, przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych oraz padłych zwierząt.

7. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wymagania i sposób postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej obowiązujących w tym zakresie, mając na względzie zapewnienie tym zwierzętom właściwych warunków bytowania i opieki oraz wpływ tych warunków na zdrowie i dobrostan zwierząt.
8. Minister właściwy do spraw rolnictwa może określić, w drodze rozporządzenia, minimalne warunki utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż wymienione w ust. 7, mając na względzie zapewnienie tym zwierzętom właściwych warunków bytowania.

Art. 12a [Posiadacz kurnika, opiekunowie]

1. Posiadacz kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, zwany dalej „posiadaczem kurnika”, sprawuje samodzielnie opiekę nad kurczętami brojlerami lub zapewnia sprawowanie tej opieki przez osoby, które:
 - 1) odbyły szkolenie w zakresie przepisów dotyczących ochrony kurcząt brojlerów lub
 - 2) sprawowały opiekę nad kurczętami brojlerami nieprzerwanie od dnia 30 czerwca 2009 r. do dnia 30 czerwca 2010 r., lub
 - 3) ukończyły szkolenie w zakresie warunków utrzymywania zwierząt gospodarskich, które zostało przeprowadzone w okresie od dnia 1 maja 2004 r. do dnia 30 czerwca 2010 r., i mają zaświadczenie potwierdzające ukończenie takiego szkolenia, lub
 - 4) są absolwentami zawodowych szkół prowadzących kształcenie w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, o której mowa w art. 24 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.⁹⁾), związanych z chowem lub hodowlą zwierząt, lub
 - 5) są absolwentami szkół wyższych na kierunku weterynaria, zootechnika lub rolnictwo – zwane dalej „opiekunami”.
2. Posiadacz kurnika może powierzyć opiekę nad kurczętami brojlerami również osobie prawnej albo jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, jeżeli podmioty te zapewnią, że opiekę nad kurczętami brojlerami będą sprawować osoby spełniające warunki określone w ust. 1.

Art. 12b [Szkolenie w zakresie ochrony kurcząt brojlerów]

1. Szkolenie, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, jest przeprowadzane przez podmiot, który został upoważniony do prowadzenia takiego szkolenia, w drodze decyzji, przez wojewódzkiego lekarza weterynarii właściwego ze względu na siedzibę tego podmiotu, a w przypadku osób fizycznych – właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub miejsce wykonywania działalności gospodarczej.
2. Wojewódzki lekarz weterynarii, na wniosek podmiotu, o którym mowa w ust. 1, wydaje upoważnienie do prowadzenia szkolenia, jeżeli podmiot spełnia warunki kadrowe, organizacyjne i techniczne określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 pkt 1 oraz przedstawi:
 - 1) szczegółowy program szkolenia zawierający następujące zagadnienia:
 - a) wymagania i sposób postępowania przy utrzymywaniu kurcząt brojlerów,
 - b) fizjologię zwierząt, ich potrzeby w zakresie karmienia, pojenia oraz zachowanie zwierząt i pojęcie stresu,
 - c) praktyczne aspekty obchodzenia się z kurczętami brojlerami podczas ich wyłapywania, załadunku i transportu,
 - d) zasady opieki nad kurczętami brojlerami oraz procedury uśmiercania lub uboju w nagłych przypadkach,
 - e) profilaktyczne środki bezpieczeństwa biologicznego;
 - 2) plan realizacji (harmonogram) szkolenia;
 - 3) listę osób, które będą prowadziły szkolenie.
3. Podmioty upoważnione do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, wydają zaświadczenia o jego ukończeniu osobom, które uczestniczyły we wszystkich zajęciach objętych programem szkolenia, co zostało potwierdzone na liście obecności.
4. Wojewódzki lekarz weterynarii przeprowadza kontrole podmiotu upoważnionego do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, w zakresie spełniania wymagań kadrowych, organizacyjnych i technicznych umożliwiających przeprowadzenie tego szkolenia i prowadzenia tego szkolenia zgodnie z jego szczegółowym programem.
5. Wojewódzki lekarz weterynarii może cofnąć, w drodze decyzji, upoważnienie, o którym mowa w ust. 2, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzi, że podmiot nie spełnia warunków kadrowych, organizacyjnych i technicznych umożliwiających prowadzenie szkolenia, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, lub prowadzi to szkolenie niezgodnie z jego szczegółowym programem.
6. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki kadrowe, organizacyjne i techniczne, jakie powinien spełniać podmiot upoważniony do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, mając na względzie zapewnienie właściwego poziomu prowadzenia tego szkolenia;

- 2) wzór zaświadczenia, o którym mowa w ust. 3, mając na względzie ujednoczenie dokumentów potwierdzających odbycie szkolenia, o którym mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1.

Art. 12c [Instrukcje dla pracowników] Posiadacz kurnika lub opiekunowie przekazują osobom wykonującym czynności związane z utrzymywaniem kurcząt brojlerów informacje i instrukcje dotyczące ich utrzymywania, wyłapywania, załadunku i uśmiercania.

Art. 12d [Zwiększenie obsady kurcząt] Posiadacz kurnika lub opiekunowie mogą zwiększyć obsadę kurcząt brojlerów w kurniku, w którym są utrzymywane te kurczęta, jeżeli:

- 1) są spełnione wymagania dotyczące zwiększenia obsady kurcząt brojlerów w kurniku, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 12 ust. 7;
- 2) powiadomią o takim zamiarze powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na lokalizację kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, co najmniej 15 dni przed umieszczeniem stada w tym kurniku, podając planowany poziom obsady.

Art. 12e [Upoważnienie dla ministra] Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalania poziomu obsady kurcząt brojlerów w kurniku, w którym są utrzymywane te kurczęta, mając na względzie ujednoczenie sposobu obliczania łącznej masy żywych kurcząt brojlerów w przeliczeniu na 1 m² dostępnej im powierzchni użytkowej.

Art. 12f [Dokumentacja kurnika]

1. Posiadacz kurnika lub opiekunowie prowadzą dla każdego kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, dokumentację zawierającą:
 - 1) informacje o:
 - a) liczbie wprowadzonych kurcząt brojlerów,
 - b) powierzchni użytkowej,
 - c) liczbie padłych kurcząt brojlerów stwierdzonej podczas każdej kontroli i przyczynach ich śmierci,
 - d) liczbie kurcząt brojlerów uśmierconych i przyczynach ich uśmiercenia,
 - e) liczbie kurcząt brojlerów pozostałych w stadzie po sprzedaży lub po uśmierceniu;
 - 2) nazwę mieszańca kurcząt brojlerów, jeżeli jest znana.
2. Dokumentacja, o której mowa w ust. 1, jest przechowywana przez 3 lata od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, w którym są one utrzymywane, i udostępniana powiatowemu lekarzowi weterynarii.
3. Posiadacz kurnika lub opiekunowie zaopatrują wysyłane do ubojni kurczęta brojlery, pochodzące z kurnika o zwiększonej obsadzie, w informację zawierającą:
 - 1) nazwę mieszańca kurcząt brojlerów, jeżeli jest znana;
 - 2) wskaźnik śmiertelności dziennej, który oblicza się dzieląc liczbę kurcząt brojlerów padłych w kurniku tego samego dnia, w tym uśmierconych z powodu choroby lub z innych przyczyn, przez liczbę kurcząt brojlerów znajdujących się w kurniku w tym dniu, i mnożąc otrzymaną wartość przez 100;
 - 3) skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej, będący sumą wskaźników śmiertelności dziennej.

Art. 12g [Badanie poubojowe]

1. Podmiot prowadzący ubojnię gromadzi, pod nadzorem urzędowego lekarza weterynarii w rozumieniu przepisów o kontroli weterynaryjnej w handlu, dane dotyczące gospodarstwa, z którego pochodzą kurczęta brojlery, kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, i liczby kurcząt brojlerów padłych podczas transportu do ubojni oraz dane i informacje, o których mowa w art. 12f ust. 3 pkt 2 i 3.
2. Urzędowy lekarz weterynarii po przeprowadzeniu kontroli, o której mowa w art. 5 rozporządzenia (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 206, z późn. zm.; Dz. Urz. Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 75), i na podstawie wyników badania poubojowego, określa poziom dobrostanu kurcząt brojlerów, w tym częstotliwość występowania przypadków kontaktowego zapalenia skóry, zarobaczenia i chorób ogólnoustrojowych w kurniku, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery, lub w gospodarstwie, z którego pochodziły kurczęta brojlery poddane ubojowi.
3. W przypadku gdy wyniki badania poubojowego lub dane i informacje, o których mowa w art. 12f ust. 3 pkt 2 i 3, wskazują na niski poziom dobrostanu, urzędowy lekarz weterynarii przekazuje informacje zawierające wyniki badania poubojowego posiadaczowi kurnika lub opiekunom oraz powiatowemu lekarzowi weterynarii, właściwemu ze względu na lokalizację kurnika, w którym są utrzymywane kurczęta brojlery.
4. Posiadacz kurnika lub opiekunowie podejmują, pod nadzorem powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na lokalizację kurnika, działania mające na celu poprawę dobrostanu kurcząt brojlerów.

Art. 12h [Podmiot przeprowadzający kontrole]

1. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza kontrole gospodarstw, w których są utrzymywane kurczęta brojlery, w sposób określony w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 200).
2. Powiatowy lekarz weterynarii, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii informacje o:
 - 1) wynikach kontroli, o których mowa w ust. 1;
 - 2) wynikach badań poubojowych, o których mowa w art. 12g ust. 2, i podjętych działaniach mających na celu poprawę dobrostanu kurcząt brojlerów.

Art. 12i [Sprawozdania dla Komisji Europejskiej]

1. Główny Lekarz Weterynarii przekazuje Komisji Europejskiej:
 - 1) sprawozdanie z monitorowania wybranych stad kurcząt brojlerów poddanych ubojowi w okresie 12 miesięcy;
 - 2) coroczne sprawozdanie z kontroli przeprowadzonych w gospodarstwach, w których są utrzymywane kurczęta brojlery, wraz z wykazem podjętych działań mających na celu poprawę dobrostanu tych kurcząt.
2. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, jest przekazywane do dnia 30 czerwca następnego roku.

Art. 12j [Wyłączenie stosowania] Przepisów art. 12a–12i nie stosuje się do:

- 1) gospodarstw, w których liczba utrzymywanych kurcząt brojlerów jest mniejsza niż 500 sztuk;
- 2) gospodarstw utrzymujących wyłącznie stada hodowlane;
- 3) stad hodowlanych w gospodarstwach utrzymujących zarówno stada hodowlane, jak i stada produkcyjne;
- 4) zakładów wylęgu drobiu;
- 5) kurcząt utrzymywanych w systemie ekstensywnego chowu ściółkowego z dostępem do wolnego wybiegu, o których mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 543/2008 z dnia 16 czerwca 2008 r. wprowadzającym szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1243/2007 w sprawie niektórych norm handlowych w odniesieniu do mięsa drobiowego (Dz. Urz. UE L 157 z 17.06.2008, str. 46, z późn. zm.) w załączniku V, w lit. b–e;
- 6) kurcząt utrzymywanych zgodnie z metodami produkcji ekologicznej w sposób określony w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1) oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia.

Art. 13 [Nowe technologie chowu zwierząt]

1. Wprowadzenie dotychczas niestosowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej technologii chowu zwierząt wymaga uzyskania zezwolenia marszałka województwa stwierdzającego, że technologia spełnia wymogi określone ustawą.
2. *Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej*¹⁰⁾ określi, w drodze rozporządzenia, warunki, tryb i sposób wydawania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 14 [Używanie zwierząt do pracy]

1. Sposób i warunki używania zwierząt do pracy nie mogą stwarzać nieuzasadnionego zagrożenia dla ich życia i zdrowia ani zadawać im cierpienia.
2. Zabrania się w szczególności:
 - 1) przeciążania zwierząt;
 - 2) używania do pracy zwierząt chorych lub niedożywionych;
 - 3) używania uprzęży, wędzideł, rzędów wierzchowych, juków, podków, pojazdów lub narzędzi mogących, ze względu na zły stan techniczny lub niewłaściwą konstrukcję, spowodować obrażenia ciała lub śmierć zwierzęcia;
 - 4) używania do popędzania zwierząt przedmiotów lub narzędzi, które mogą spowodować okaleczenie zwierzęcia;
 - 5) zmuszania do wyczerpującego kłusu lub galopu zwierząt ciągnących ładunek;
 - 6) używania do zrywki drewna koni poniżej piątego roku życia.
3. Osoba wykorzystująca zwierzęta do pracy ma obowiązek zapewnić im, w ciągu każdej doby, wypoczynek dla regeneracji sił, właściwy dla danego gatunku.

Rozdział 4.
**Zwierzęta wykorzystywane do celów rozrywkowych,
widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych**

Art. 15 [Postępowanie ze zwierzętami tresowanymi]

1. Warunki występów, treningów i tresury oraz metody postępowania ze zwierzętami wykorzystywanymi do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych nie mogą zagrażać ich życiu i zdrowiu ani powodować cierpienia.
2. Warunki występów zwierząt, o których mowa w ust. 1, muszą być określone w przygotowanym przez organizatora występu scenariuszu lub odpowiednim programie zatwierdzonym przez Głównego Lekarza Weterynarii albo wskazaną przez niego osobę.
3. Zabrania się stosowania wobec zwierząt farmakologicznych i mechanicznych metod i środków dopingujących.
4. Zwierzęta, o których mowa w ust. 1, powinny mieć zapewniony właściwy wypoczynek. Zabrania się w szczególności wykorzystywania tych zwierząt bezpośrednio po transporcie, bez regeneracji wypoczynkowo-ruchowej.
5. Zwierzętom, o których mowa w ust. 1, należy zapewnić opiekę lekarsko-weterynaryjną.
6. *(uchylony)*

Art. 16 [Zakaz organizowania walk] Zabrania się wykorzystywania zwierząt w widowiskach i sportach noszących znamiona okrucieństwa, w szczególności zabrania się organizowania walk z udziałem byków, psów, kogutów.

Art. 17 [Zwierzęta wykorzystywane do tresury i pokazów]

1. Do tresury i pokazów dla celów widowiskowo-rozrywkowych mogą być wykorzystywane tylko zwierzęta urodzone i wychowane w niewoli i tylko takie, którym mogą być zapewnione warunki egzystencji stosowne do potrzeb danego gatunku.
2. Tresura zwierząt do celów widowiskowo-rozrywkowych i obronnych nie może być prowadzona w sposób powodujący ich cierpienie.
3. Nie wolno prowadzić tresury zwierząt wyłącznie w celu zwiększenia ich agresywności.
4. Zabrania się zmuszania zwierząt do wykonywania czynności, które powodują ból lub są sprzeczne z ich naturą.
5. Zabrania się działalności menażerii objazdowych.
6. Zabrania się propagowania lub upowszechniania drastycznych scen zabijania, zadawania cierpienia lub innej przemocy, ze strony człowieka, której ofiarami są zwierzęta, chyba że sceny te mają na celu napiętnowanie okrutnego zachowania wobec zwierząt.
7. Do zwierząt, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9.
8. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym *do spraw kultury* określi, w drodze rozporządzenia, minimalne warunki utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych, mając na względzie zapewnienie im właściwej opieki.
9. *9.(uchylony)*

Art. 18 [Przetrzymywanie, hodowla i prezentowanie zwierząt]

1. Zwierzęta wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych mogą być przetrzymywane, hodowane i prezentowane jedynie w stadninach, cyrkach lub bazach cyrkowych oraz w miejscach przeznaczonych dla zwierząt wykorzystywanych do celów specjalnych, pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej.
2. Przetrzymywanie, hodowla lub prezentacja zwierząt, o których mowa w ust. 1, musi być wykonywana w sposób gwarantujący bezpieczeństwo ludzi i zwierząt.

Rozdział 5
(uchylony)

Art. 19 *(uchylony)*

Art. 20 *(uchylony)*

Rozdział 6. **Zwierzęta wolno żyjące (dzikie)**

Art. 21 [Status zwierząt wolno żyjących] Zwierzęta wolno żyjące stanowią dobro ogólnonarodowe i powinny mieć zapewnione warunki rozwoju i swobodnego bytu, z wyjątkiem tych, o których mowa w art. 33a ust. 1.

Art. 22 [Zezwolenie na pozyskiwanie zwierząt]

1. Pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu preparowania ich zwłok wymaga zezwolenia marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wykonywania eksponatów.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się, jeżeli zwłoki zwierząt będą preparowane wyłącznie w celu naukowym, dydaktycznym lub edukacyjnym.
3. W zezwoleniu ustala się warunki i sposób pozyskiwania zwierząt, o których mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii starosty właściwego ze względu na miejsce pozyskiwania tych zwierząt.
4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do zwierząt wolno żyjących (dzikich), których pozyskiwanie regulują odrębne przepisy.
5. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie wydaje się, a wydane cofa, jeżeli:
 - 1) zachodzi uzasadniona potrzeba ochrony zasobów genetycznych;
 - 2) przemawiają za tym względy sanitarne.

Art. 22a [Tworzenie kolekcji spreparowanych zwłok zwierząt, zgoda urzędu] Pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu tworzenia kolekcji spreparowanych zwłok tych zwierząt wymaga zgody marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce tworzenia takiej kolekcji.

Art. 23 (uchylony)

Rozdział 7. **Transport zwierząt**

Art. 24 [Zasady postępowania w zakresie transportu zwierząt kręgowych] Zasady postępowania w zakresie transportu zwierząt kręgowych są określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywę 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 05.01.2005, str. 1), zwanym dalej „rozporządzeniem nr 1/2005”.

Art. 24a [Zadania powiatowego lekarza weterynarii] Powiatowy lekarz weterynarii wykonuje zadania i uprawnienia właściwej władzy określone w rozporządzeniu nr 1/2005, w tym:

- 1) przeprowadza kontrole;
- 2) wydaje, na wniosek, decyzje w sprawach:
 - a) zezwoleń, o których mowa w art. 10 i 11 rozporządzenia nr 1/2005,
 - b) licencji, o których mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005,
 - c) świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 i art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 24b [Rejestry powiatowego lekarza weterynarii] Powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestry, o których mowa w art. 13 ust. 3 i 4, art. 18 ust. 3 i art. 19 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 1/2005, oraz przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, informacje zawarte w tych rejestrach, w tym informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego w nich ujawnionego.

Art. 24c [Szkolenia osób]

1. Szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 4 i 5 oraz art. 9 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1/2005, prowadzi się po uzyskaniu upoważnienia powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia.
2. Powiatowy lekarz weterynarii, w drodze decyzji, udziela upoważnienia do prowadzenia szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 4 lub 5 lub art. 9 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1/2005, jeżeli podmiot zamierzający je prowadzić przedstawi:
 - 1) program szkolenia uwzględniający zakres określony w załącznikach I, II lub IV do rozporządzenia nr 1/2005;
 - 2) plan realizacji szkolenia;
 - 3) listę osób wyznaczonych do prowadzenia szkolenia.

Art. 24d [Powołanie komisji egzaminacyjnej] W przypadku szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005, powiatowy lekarz weterynarii właściwy ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia powołuje komisję egzaminacyjną w celu przeprowadzenia egzaminu kończącego szkolenie.

Art. 24e [Protokół z przeprowadzenia szkolenia]

1. Podmiot upoważniony do prowadzenia szkolenia, niezwłocznie po zakończeniu szkolenia, albo komisja egzaminacyjna, niezwłocznie po przeprowadzeniu egzaminu kończącego szkolenie, sporządza protokół, który następnie przekazuje powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia.
2. Powiatowy lekarz weterynarii, po otrzymaniu protokołu, o którym mowa w ust. 1, wydaje:
 - 1) zaświadczenia albo
 - 2) licencje – w przypadku osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005 – potwierdzające kwalifikację w zakresie transportu lub obsługi zwierząt.

Art. 24f [Uprawnienia ministra właściwego do spraw rolnictwa] Minister właściwy do spraw rolnictwa, w drodze rozporządzenia, określi:

- 1) tryb powoływania komisji egzaminacyjnej, o której mowa w art. 24d, oraz kwalifikacje osób wchodzących w jej skład,
- 2) sposób przeprowadzania egzaminu kończącego szkolenie osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005,
- 3) zakres informacji zawartych w protokole, o którym mowa w art. 24e ust. 1,
- 4) wzory zaświadczeń, o których mowa w art. 24e ust. 2 pkt 1 – mając na względzie zapewnienie uzyskania odpowiednich kwalifikacji w zakresie ochrony zwierząt w czasie transportu, w tym uzyskanie przez osoby przeszkolone wiedzy i umiejętności w zakresie, o którym mowa w załącznikach I, II lub IV do rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 24g [Koszty szkolenia] Koszty szkolenia ponoszą odpowiednio przewoźnicy, o których mowa w art. 6 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2005, albo operatorzy punktów gromadzenia, o których mowa w art. 9 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 25 [Wypadek w ruchu ulicznym z udziałem zwierzęcia] Prowadzący pojazd mechaniczny, który potrącił zwierzę, obowiązany jest, w miarę możliwości, do zapewnienia mu stosownej pomocy lub zawiadomienia jednej ze służb, o których mowa w art. 33 ust. 3.

Art. 26 (uchylony)

Rozdział 8. **Zabiegi na zwierzętach**

Art. 27 [Zabiegi lekarsko-weterynaryjne na zwierzętach]

1. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne na zwierzętach są dopuszczalne dla ratowania ich życia lub zdrowia oraz dla koniecznego ograniczenia populacji i mogą być przeprowadzane wyłącznie przez osoby uprawnione.
2. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne i zootechniczne lub inne zabiegi wynikające z technologii produkcji mogą być wykonywane na zwierzętach wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje określone odrębnymi przepisami, z zachowaniem koniecznej ostrożności, w sposób zapewniający ograniczenie cierpienia i stresu zwierzęcia.
3. Zabiegi powodujące ból wykonuje się w znieczuleniu ogólnym albo miejscowym, z wyjątkiem tych zabiegów, które według zasad sztuki weterynaryjnej wykonuje się bez znieczulenia.

Rozdział 9 *(uchylony)*

Art. 28 (uchylony)

Art. 29 (uchylony)

Art. 30 (uchylony)

Art. 31 (uchylony)

Art. 32 (uchylony)

Rozdział 10.

Ubój, uśmiercanie i ograniczenie populacji zwierząt

Art. 33 [Uśmiercanie zwierząt]

1. *(uchylony)*
- 1a. Uśmiercanie zwierząt może odbywać się wyłącznie w sposób humanitarny polegający na zadawaniu przy tym minimum cierpienia fizycznego i psychicznego.
- 1b. Jeżeli Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub regionalny dyrektor ochrony środowiska wydał zezwolenie na zabicie zwierząt objętych ochroną gatunkową, mogą one być uśmiercone przy użyciu broni myśliwskiej przez osoby uprawnione do posiadania tej broni.
2. Jeżeli zachodzą przyczyny, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4, zwierzę może być uśmiercone bez zgody właściciela na podstawie orzeczenia lekarza weterynarii. Ustalenie właściciela i uzyskanie jego zgody nie dotyczy zwierząt chorych na choroby podlegające obowiązkowi zwalczania na podstawie ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.
3. W przypadku konieczności bezzwłocznego uśmiercenia, w celu zakończenia cierpienia zwierzęcia, potrzebę jego uśmiercenia stwierdza lekarz weterynarii, członek Polskiego Związku Łowieckiego, inspektor organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, funkcjonariusz Policji, straży ochrony kolei, straży gminnej, Straży Granicznej, pracownik Służby Leśnej lub Służby Parków Narodowych, strażnik Państwowej Straży Łowieckiej, strażnik łowiecki lub strażnik Państwowej Straży Rybackiej.
- 3a. Gdy bezzwłoczne uśmiercenie zwierzęcia jest niezbędne do realizacji zadań związanych z ochroną przyrody na obszarze parku narodowego, potrzebę uśmiercenia zwierzęcia stanowiącego zagrożenie stwierdza w decyzji administracyjnej dyrektor parku narodowego, na którego obszarze znajduje się to zwierzę. Uprawnionymi do wykonania decyzji są upoważnieni przez dyrektora parku narodowego pracownicy wchodzący w skład Służby Parków Narodowych.
4. W razie konieczności bezzwłocznego uśmiercenia, czynność tę dokonuje się przez:
 - 1) podanie środka usypiającego – przez lekarza weterynarii;
 - 2) zastrzelenie zwierzęcia wolno żyjącego (dzikiego) – przez osobę uprawnioną do użycia broni palnej.

Art. 33a [Ograniczenie populacji zwierząt]

1. W przypadku gdy zwierzęta stanowią nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej, dopuszcza się podjęcie działań mających na celu ograniczenie populacji tych zwierząt.
2. Sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody, organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, oraz Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze uchwały, miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, o których mowa w ust. 1.
3. Dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego może podjąć działania zapobiegające wałęsaniu się psów na terenie obwodu poprzez:
 - 1) pouczenie właściciela psa o obowiązku sprawowania kontroli nad zwierzęciem;
 - 2) odłowienie psa i dostarczenie go właścicielowi, a jeżeli ustalenie tej osoby nie jest możliwe dostarczenie do schroniska dla zwierząt; odłowienie i dostarczenie psa odbywa się na koszt właściciela.

Art. 33b [Decyzja o zabiciu lub uboju zwierząt, odszkodowanie] ¹¹⁾

1. Jeżeli na skutek stosowania nakazów, zakazów i ograniczeń wydanych na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, z uwagi na wzrost liczby lub masy lub wiek zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie nie jest możliwe spełnianie przy utrzymywaniu tych zwierząt warunków lub wymagań określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 12 ust. 7 lub 8, powiatowy lekarz weterynarii może, w drodze decyzji, nakazać zabicie lub ubój tych zwierząt.
2. Za zwierzęta gospodarskie zabite lub poddane ubojowi z nakazu powiatowego lekarza weterynarii, o którym mowa w ust. 1, przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu państwa przeznaczonych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt.
3. Do odszkodowania, o którym mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 49 ust. 2–4, 7, 8 i 10–12 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz przepisy wydane na podstawie art. 49 ust. 13 tej ustawy.

Art. 34 [Uśmiercanie zwierzęcia w ubojni]

1. ¹²⁾ *Zwierzę kręgowce w ubojni może zostać uśmiercone tylko po uprzednim pozbawieniu świadomości przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.*
2. W ubojni wyodrębnia się pomieszczenie do przetrzymywania zwierząt oraz pomieszczenie do ogłuszania i wykrwawiania zwierząt.
3. W uboju domowym zwierzęta kopytne mogą być uśmiercane tylko po uprzednim ich pozbawieniu świadomości przez przyuczonego ubojowca.

4. Zabrania się:
 - 1) ¹³⁾ uśmiercania zwierząt w okresie stanowiącym 10% czasu trwania ciąży dla danego gatunku, bezpośrednio poprzedzającym planowany termin porodu, oraz 48 godzin po porodzie, z wyjątkiem:
 - a) uśmiercania zwierząt w przypadkach określonych w ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych,
 - b) konieczności bezzwłocznego uśmiercenia,
 - c) wydania przez powiatowego lekarza weterynarii decyzji nakazującej zabicie lub ubój zwierząt na podstawie art. 44 ust. 1 pkt 4, art. 48b ust. 1 i 3 oraz art. 57e ust. 4 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;
 - 2) uboju lub uśmiercania zwierząt kręgowych przy udziale dzieci lub w ich obecności;
 - 3) wytrzewiania (patroszenia), oparzania, zdejmowania skóry, wędzenia i oddzielania części zwierząt stałocieplnych, przed ustaniem odruchów oddechowych i mięśniowych.
5. *(uchylony)*
6. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju,
 - 2) warunki wyładunku, przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania w celu dokonania uboju lub uśmiercenia zwierząt,
 - 3) warunki i metody uboju i uśmiercania zwierząt stosownie do gatunku – mając na względzie zapewnienie humanitarnego traktowania zwierząt podczas ich uboju lub uśmiercania.

Rozdział 10a.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt

Art. 34a [Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt]

1. Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt.
2. W zakresie wykonywania nadzoru, o którym mowa w ust. 1, pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone przez organy tej Inspekcji posiadają uprawnienia określone w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 oraz z 2011 r. Nr 54, poz. 278).
3. Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą współdziałać z Inspekcją Weterynaryjną w sprawowaniu nadzoru, o którym mowa w ust. 1.
4. *(uchylony)*
5. Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Rozdział 11.

Przepisy karne

Art. 35 [Odpowiedzialność karna]

1. ¹⁴⁾ *Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.*
 - 1a. Tej samej karze podlega ten, kto znęca się nad zwierzęciem.
 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 1a działa ze szczególnym okrucieństwem podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
 3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2 sąd orzeka przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem.
 - 3a. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 lub 1a sąd może orzec, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd orzeka tytułem środka karnego zakaz posiadania zwierząt od roku do lat 10; zakaz orzeka się w latach.
4. ¹⁵⁾ *W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, sąd może orzec wobec sprawcy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także może orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa.*
5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2, sąd może orzec nawiązkę w wysokości od 500 zł do 100 000 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd.

Art. 36 (uchylony)

Art. 37 [Karałość za naruszenie określonych przepisów, usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo]

1. Kto narusza nakazy albo zakazy określone w art. 9, art. 10a ust. 1–3, art. 11 ust. 3, art. 12 ust. 1–6, art. 13 ust. 1, art. 14, art. 15 ust. 1–5, art. 16, art. 17 ust. 1–7, art. 18, art. 22 ust. 1, art. 22a, art. 25 lub art. 27
2. podlega karze aresztu albo grzywny.
3. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo do czynu określonego w ust. 1 jest karalne.
4. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia oraz przedmiotów z niego pochodzących, jak również można orzec przepadek zwierzęcia.
5. W razie popełnienia wykroczenia, o którym mowa w ust. 1, można orzec nawiązkę w wysokości do 1000 zł na cel związany z ochroną zwierząt.

Art. 37a [Kara za brak zezwolenia]

1. Kto prowadzi hodowlę lub utrzymuje psa rasy uznawanej za agresywną bez wymaganego zezwolenia,
2. podlega karze aresztu lub grzywny.
3. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek zwierzęcia.

Art. 37b [Kara aresztu lub grzywny dla przewoźnika]

1. Kto, będąc przewoźnikiem w rozumieniu art. 2 lit. x rozporządzenia nr 1/2005:
 - 1) transportuje zwierzęta bez dokumentów, o których mowa w art. 4, art. 10 i art. 11 rozporządzenia nr 1/2005, lub
 - 2) transportuje zwierzęta bez licencji, o której mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005, lub
 - 3) transportuje zwierzęta bez świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 albo art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005, lub
 - 4) nie zapewnia transportowanym zwierzętom warunków, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia nr 1/2005, lub
 - 5) nie wypełnia obowiązku określonego w art. 6 ust. 4 i 6 rozporządzenia nr 1/2005, podlega karze aresztu lub grzywny.
2. Kto, będąc:
 - 1) opiekunem w rozumieniu art. 2 lit. k rozporządzenia nr 1/2005, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 8 tego rozporządzenia,
 - 2) operatorem punktu gromadzenia zwierząt, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 9 rozporządzenia nr 1/2005, podlega karze aresztu lub grzywny.

Art. 37c (uchylony)

Art. 37d [Katalog wykroczeń]

1. Kto:
 - 1) będąc posiadaczem kurnika nie zapewnia sprawowania opieki nad kurczętami brojlerami przez osoby spełniające warunki, o których mowa w art. 12a ust. 1,
 - 2) zwiększa obsadę kurcząt brojlerów wbrew wymaganiom określonym w art. 12d,
 - 3) nie prowadzi dokumentacji, o której mowa w art. 12f ust. 1, lub prowadzi ją niezgodnie z tym przepisem,
 - 4) nie przechowuje lub nie udostępnia dokumentacji, o której mowa w art. 12f ust. 1, zgodnie z przepisem art. 12f ust. 2,
 - 5) nie zaopatruje wysyłanych do ubojni kurcząt brojlerów pochodzących z kurnika o zwiększonej obsadzie w informacje, o których mowa w art. 12f ust. 3 – podlega karze grzywny.
2. Orzekanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. 37e [Kara grzywny]

1. Kto narusza zakazy określone w art. 10b ust. 1 podlega karze grzywny.
2. Orzekanie w sprawach, o których mowa w ust. 1, następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. 38 [Zawiadomienie przez sąd organizacji społecznej]

1. Sąd przekazuje zawiadomienie o wydanym prawomocnym orzeczeniu o przypadku zwierzęcia organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, biorącej udział w postępowaniu lub innej organizacji o takim samym statutowym celu działania.
2. Organizacja społeczna, o której mowa w ust. 1, po otrzymaniu zawiadomienia jest obowiązana powiadomić niezwłocznie powiatowego lekarza weterynarii o wejściu w posiadanie zwierzęcia.

3. Po otrzymaniu powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, powiatowy lekarz weterynarii niezwłocznie przeprowadza badanie zwierzęcia.
4. ¹⁶⁾ Organizacja społeczna, o której mowa w ust. 2, przekazuje zwierzę nieodpłatnie:
 - 1) schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe, lub
 - 2) gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
 - 3) ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę laboratoryjne lub zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.
5. Przekazanie zwierzęcia, o którym mowa w ust. 4, następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane.
6. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 5, lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom, o których mowa w ust. 4, zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.
7. Z przekazania zwierzęcia sporządza się protokół, który zawiera:
 - 1) datę przekazania zwierzęcia;
 - 2) nazwę, siedzibę i adres organizacji społecznej przekazującej zwierzę;
 - 3) nazwę i siedzibę osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej albo imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres osoby fizycznej, której zwierzę jest przekazywane;
 - 4) określenie gatunku, wieku i płci zwierzęcia;
 - 5) informację o stanie zdrowia zwierzęcia.
8. Koszty wykonania orzeczenia o przypadku zwierzęcia ponosi skazany.

Art. 39 [Ochrona zwierząt przez organizację społeczną] W sprawach o przestępstwa określone w art. 35 ust. 1, 1a lub 2 oraz wykroczenia określone w art. 37, a także w postępowaniu w sprawach nieletnich o czyn karalny określony w art. 35 ust. 1, 1a lub 2, prawa pokrzywdzonego może wykonywać organizacja społeczna, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Art. 40 [Współdziałanie organizacji społecznych z instytucjami państwowymi i samorządowymi] Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą współdziałać z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie.

Rozdział 12.

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 41 (pominięty)

Art. 42 (pominięty)

Art. 43 [Derogacja] Traci moc rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 1932 r. Nr 42, poz. 417, z 1969 r. Nr 13, poz. 95, z 1971 r. Nr 12, poz. 115 oraz z 1997 r. Nr 88, poz. 554).

Art. 44 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia¹⁷⁾, z tym że przepis art. 12 ust. 4 oraz art. 34 ust. 3 w zakresie wykonywania uboju przez przyuczonego ubojowca wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.

Oдноśnik Przepisy niniejszej ustawy:

- 1) wdrażają postanowienia:
 - a) dyrektywy Rady 93/119/WE z dnia 22 grudnia 1993 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas uboju lub zabijania (Dz. Urz. WE L 340 z 31.12.1993, str. 21, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 15, str. 421, z późn. zm.),
 - b) dyrektywy Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotyczącej ochrony zwierząt gospodarskich (Dz. Urz. WE L 221 z 08.08.1998, str. 23, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 23, str. 316, z późn. zm.),
 - c) dyrektywy Rady 99/74/WE z dnia 19 lipca 1999 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony kur niosek (Dz. Urz. WE L 203 z 03.08.1999, str. 53, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 26, str. 225, z późn. zm.),

- d) dyrektywy Rady 2007/43/WE z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa (Dz. Urz. UE L 182 z 12.07.2007, str. 19),
 - e) dyrektywy Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony cieląt (Dz. Urz. UE L 10 z 15.01.2009, str. 7),
 - f) dyrektywy Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony świń (Dz. Urz. UE L 47 z 18.02.2009, str. 5);
- 2) wykonują postanowienia rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającego dyrektywę 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 05.01.2005, str. 1).

7. Ustawa o dowodach osobistych

z dnia 6 sierpnia 2010 r. (Dz. U. Nr 167, poz. 1131)

z dnia 17 marca 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 391)

(zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1579)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1 [Zakres regulacji] Ustawa określa:

- 1) osoby uprawnione lub obowiązane do posiadania dowodu osobistego;
- 2) zakres danych zawartych w dowodzie osobistym;
- 3) (uchylony)
- 4) zasady wydawania dowodu osobistego;
- 5) zasady wymiany i unieważniania dowodu osobistego;
- 6) zakres danych gromadzonych w Rejestrze Dowodów Osobistych oraz zasady prowadzenia tego rejestru;
- 7) zasady postępowania z dokumentacją związaną z dowodami osobistymi;
- 8) zasady udostępniania danych gromadzonych w Rejestrze Dowodów Osobistych;
- 9) kompetencje ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw informatyzacji, wojewodów, organów gmin oraz konsulów Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie spraw, o których mowa w pkt 4–8.

Art. 2 [Objaśnienie pojęć]

- 1. Użyte w niniejszej ustawie określenia oznaczają:
 - 1) data wydania dowodu osobistego – datę personalizacji dowodu osobistego;
 - 2) dokumentacja związana z dowodami osobistymi – ogół dokumentów w postaci papierowej lub elektronicznej sporządzanych w związku z wydawaniem dowodów osobistych zarówno przez wnioskodawców, jak i organy administracji publicznej;
 - 3) personalizacja dowodu osobistego – wprowadzenie danych przyszłego posiadacza dowodu osobistego do blankietu dowodu osobistego;
 - 4) utrata dowodu osobistego – brak fizycznej kontroli nad dowodem osobistym przez jego posiadacza, który nastąpił w wyniku przestępstwa, zagubienia lub innego zdarzenia losowego;
 - 5) wnioskodawca – osobę ubiegającą się o wydanie dowodu osobistego lub osobę składającą wniosek na jej rzecz na zasadach określonych w niniejszej ustawie;
 - 6) wydanie dowodu osobistego – czynności materialno-techniczne organu gminy mające na celu wystawienie dowodu osobistego na rzecz osoby obowiązanej lub uprawnionej do jego posiadania oraz przekazanie go tej osobie.
- 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o organie gminy, należy przez to rozumieć wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Art. 3 (uchylony)

Art. 4 [Dowód osobisty]

- 1. Dowód osobisty jest dokumentem stwierdzającym tożsamość i obywatelstwo polskie osoby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej, państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których obywatele mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi oraz na podstawie jednostronnych decyzji innych państw, uznających ten dokument za wystarczający do przekraczania ich granic.

2. Dowód osobisty uprawnia do przekraczania granic państw, o których mowa w ust. 1.

Art. 5 [Prawo i obowiązek posiadania]

1. Prawo do posiadania dowodu osobistego przysługuje każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Pełnoletni obywatel Rzeczypospolitej Polskiej zamieszkujący na jej terytorium jest obowiązany posiadać dowód osobisty.

Art. 6 [Osoby uprawnione do posiadania dowodu]

1. Dowód osobisty wydaje się obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej może posiadać jeden ważny dowód osobisty.
3. Dowód osobisty nie zawiera danych osób trzecich.

Art. 7 [Ważność dowodu]

1. Dowód osobisty wydany osobie, która nie ukończyła 5 roku życia, jest ważny przez okres 5 lat od daty wydania dowodu osobistego.
2. Dowód osobisty wydany osobie, która ukończyła 5 rok życia, jest ważny przez okres 10 lat od daty wydania dowodu osobistego.

Art. 8 [Organy uprawnione do wydawania dowodów]

1. Dowody osobiste wydają organy gmin.
2. Wydawanie, wymiana i unieważnianie dowodów osobistych są zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej.

Art. 9 [Sprawowanie nadzoru]

1. Właściwi miejscowo wojewodowie:
 - 1) sprawują nadzór nad organami gmin w zakresie realizacji zadań określonych w ustawie;
 - 2) są organami odwoławczymi od decyzji wydawanych przez organy gmin.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje nadzór nad działalnością wojewody w zakresie realizacji obowiązków określonych w ustawie.
3. Sprawowanie nadzoru, o którym mowa w ust. 2, polega na:
 - 1) przeprowadzaniu kontroli, w tym na badaniu:
 - a) prawidłowości prowadzonych przez wojewodę postępowań administracyjnych,
 - b) terminowości załatwiania spraw z zakresu spraw określonych w ustawie;
 - 2) kształtowaniu jednolitej polityki w zakresie realizacji obowiązków określonych w ustawie i kontroli wykonywania ustalonych sposobów postępowania.
4. Kontrola, o której mowa w ust. 3 pkt 1, jest wykonywana na zasadach określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. poz. 1092).

Rozdział 2.

Zakres danych zawartych w dowodzie osobistym

Art. 10 [Personalizacja dowodu] Minister właściwy do spraw wewnętrznych personalizuje dowody osobiste.

Art. 11 (*uchylony*)

Art. 12 [Warstwa graficzna] W dowodzie osobistym zamieszcza się:

- 1) dane dotyczące osoby:
 - a) nazwisko,
 - b) imię (imiona),
 - c) nazwisko rodowe,
 - d) imiona rodziców,
 - e) datę i miejsce urodzenia,
 - f) płeć,
 - g) wizerunek twarzy,
 - h) numer PESEL,
 - i) obywatelstwo;
- 2) dane dotyczące dowodu osobistego:
 - a) serię i numer dowodu osobistego,
 - b) datę wydania,
 - c) datę ważności,
 - d) oznaczenie organu wydającego dowód osobisty.

Art. 13 (uchylony)

Art. 14 (uchylony)

Art. 15 (uchylony)

Art. 16 (uchylony)

Art. 17 (uchylony)

Art. 18 (uchylony)

Art. 19 (uchylony)

Art. 20 (uchylony)

Art. 21 (uchylony)

Art. 22 (uchylony)

Rozdział 3. Zasady wydawania dowodu osobistego

Art. 23 [Nieodpłatność] Dowód osobisty wydaje się nieodpłatnie.

Art. 24 [Wniosek o wydanie dowodu]

1. Dowód osobisty wydaje się na wniosek.
2. Wniosek o wydanie dowodu osobistego składa się w organie dowolnej gminy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Wniosek o wydanie dowodu osobistego składa się w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 1114).
4. Wydanie dowodu osobistego następuje nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może zostać przedłużony, o czym należy zawiadomić wnioskodawcę.

Art. 25 [Osoby uprawnione do składania wniosku]

1. Wniosek o wydanie dowodu osobistego składa osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych.
2. W imieniu osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych ubiegającej się o wydanie dowodu osobistego wniosek składa rodzic, opiekun prawny lub kurator.
3. Osoba obowiązana do posiadania dowodu osobistego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, nie wcześniej niż 30 dni przed datą 18 urodzin. Przepisu ust. 2 nie stosuje się.

Art. 26 [Niemożność złożenia wniosku w organie gminy]

1. O niemożności złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego spowodowanej chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą wnioskodawca powiadamia organ gminy, który zapewnia przyjęcie wniosku w miejscu pobytu tej osoby, chyba że okoliczności nie pozwalają na przyjęcie tego wniosku.
2. W przypadku gdy złożenie wniosku o wydanie dowodu osobistego w trybie określonym w ust. 1 okaże się nieuzasadnione, odmawia się przyjęcia wniosku w miejscu wskazanym przez wnioskodawcę oraz poucza się go o konieczności złożenia wniosku w formie, o której mowa w art. 24 ust. 3.

Art. 27 [Obecność przy składaniu wniosku, wyjątek] Złożenie w siedzibie organu gminy wniosku o wydanie dowodu osobistego osobie nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych wymaga jej obecności przy składaniu wniosku; wyjątek stanowią osoby, które nie ukończyły 5 roku życia.

Art. 28 [Dane zamieszczone we wniosku] Wniosek o wydanie dowodu osobistego zawiera:

- 1) numer PESEL;
- 2) nazwisko i imię (imiona);

- 3) nazwisko rodowe;
- 4) imię ojca;
- 5) imię i nazwisko rodowe matki;
- 6) datę i miejsce urodzenia;
- 7) płeć;
- 8) obywatelstwo;
- 9) powód ubiegania się o wydanie dowodu osobistego;
- 10) adres do korespondencji, opcjonalnie adres poczty elektronicznej lub numer telefonu;
- 11) ¹⁾ własnoręczny czytelny podpis wnioskodawcy, a w przypadku wniosku złożonego w formie dokumentu elektronicznego – kwalifikowany podpis elektroniczny albo podpis potwierdzony profilem zaufanym ePUAP;
- 12) pouczenie o odpowiedzialności karnej za podanie nieprawdziwych danych lub zatajenie danych.

Art. 29 [Fotografie]

1. Do wniosku o wydanie dowodu osobistego dołącza się aktualną fotografię odzwierciedlającą, w sposób niebudzący uzasadnionych wątpliwości, wizerunek twarzy osoby ubiegającej się o wydanie dowodu osobistego przedstawiający ją bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami.
2. Osoba z wrodzonymi lub nabytymi wadami narządu wzroku może załączyć do wniosku fotografię przedstawiającą ją w okularach z ciemnymi szklami. W takim przypadku do wniosku załącza się również orzeczenie o niepełnosprawności osoby do 16 roku życia lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby, która ukończyła 16 lat, z powodu wrodzonej lub nabytej wady narządu wzroku, wydane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.²⁾).
3. Osoba nosząca nakrycie głowy zgodnie z zasadami swojego wyznania może załączyć do wniosku fotografię przedstawiającą ją w nakryciu głowy, o ile wizerunek twarzy jest w pełni widoczny. W takim przypadku do wniosku załącza się zaświadczenie o przynależności do wspólnoty wyznaniowej zarejestrowanej w Rzeczypospolitej Polskiej.
4. W uzasadnionych przypadkach organ gminy może wydać dowód osobisty na wniosek, do którego została dołączona fotografia przedstawiająca osobę z zamkniętymi oczami, innym niż naturalny wyrazem twarzy lub z otwartymi ustami.

Art. 30 [Odbiór dowodu]

1. Dowód osobisty odbiera się osobiście w siedzibie organu gminy, w którym został złożony wniosek.
2. Odbiór dowodu osobistego wydane osobie nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych wymaga obecności tej osoby.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli osoba ta była obecna przy składaniu wniosku w siedzibie organu gminy albo nie ukończyła 5 roku życia.
4. W przypadku gdy wniosek o wydanie dowodu osobistego został złożony w trybie art. 26 ust. 1, odbioru dowodu osobistego może dokonać pełnomocnik legitymujący się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania jego odbioru.

Art. 31 [Formularz odbioru]

1. Odbiór dowodu osobistego potwierdza się na formularzu odbioru dowodu osobistego.
2. Formularz odbioru dowodu osobistego zawiera:
 - 1) oznaczenie organu wydającego dowód osobisty;
 - 2) numer wniosku o wydanie dowodu osobistego;
 - 3) serię i numer dowodu osobistego;
 - 4) numer PESEL osoby, której wydano dowód osobisty;
 - 5) nazwisko i imię (imiona) osoby, której wydano dowód osobisty;
 - 6) nazwisko i imię (imiona) wnioskodawcy;
 - 7) datę odbioru dowodu osobistego;
 - 8) własnoręczny czytelny podpis osoby, której wydano dowód osobisty;
 - 9) własnoręczny czytelny podpis wnioskodawcy.

Art. 32 [Odmowa wydania dowodu]

1. Odmawia się wydania dowodu osobistego, w przypadku gdy fotografia załączona do wniosku przesłanego przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 29, lub wnioskodawca składa wniosek o wydanie dowodu osobistego z naruszeniem innych przepisów niniejszej ustawy.
2. Odmowa wydania dowodu osobistego następuje w drodze decyzji administracyjnej, która posiada rygor natychmiastowej wykonalności.
3. Odwołanie od decyzji, o której mowa w ust. 2, rozpatruje się w terminie 14 dni od daty jego złożenia.

Rozdział 4 *(uchylony)*

Art. 33 *(uchylony)*

Art. 34 *(uchylony)*

Art. 35 *(uchylony)*

Art. 36 *(uchylony)*

Art. 37 *(uchylony)*

Art. 38 *(uchylony)*

Art. 39 *(uchylony)*

Art. 40 *(uchylony)*

Art. 41 *(uchylony)*

Art. 42 *(uchylony)*

Art. 43 *(uchylony)*

Art. 44 *(uchylony)*

Art. 45 *(uchylony)*

Rozdział 5. **Wymiana i unieważnianie dowodu osobistego**

Art. 46 [Wydanie nowego dowodu, wnioski]

1. Wydanie nowego dowodu osobistego następuje w przypadku:
 - 1) upływu terminu ważności dowodu osobistego;
 - 2) zmiany danych zawartych w dowodzie osobistym, z wyjątkiem zmiany nazwy organu wydającego;
 - 3) zmiany wizerunku twarzy posiadacza dowodu osobistego w stosunku do wizerunku twarzy zamieszczonego w dowodzie osobistym w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym identyfikację jego posiadacza;
 - 4) utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym identyfikację jego posiadacza;
 - 5) przekazania do organu gminy lub do placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej przez osobę trzecią znalezione dowodu osobistego.
 - 6) *(uchylony)*
 - 7) *(uchylony)*
2. Z wnioskiem o wydanie nowego dowodu osobistego występuje się:
 - 1) co najmniej 30 dni przed upływem terminu ważności dowodu osobistego;
 - 2) niezwłocznie – w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4.
3. *(uchylony)*

Art. 47 [Zgłoszenie utraty lub uszkodzenia]

1. Posiadacz dowodu osobistego, którego dowód osobisty został utracony lub uszkodzony, zgłasza niezwłocznie, osobiście ten fakt organowi dowolnej gminy, a posiadacz dowodu osobistego przebywający poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – dowolnej placówce konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, można dokonać w formie dokumentu elektronicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, w organie gminy, który wydał dowód osobisty.
3. Zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego w placówce konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej można również dokonać w formie pisemnej za pomocą poczty lub telefaksu.

4. Zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego posiadacza dowodu osobistego nieposiadającego zdolności do czynności prawnych lub posiadającego ograniczoną zdolność do czynności prawnych dokonuje rodzic, opiekun prawny lub kurator.
5. Posiadaczowi dowodu osobistego, który dokonał osobistego zgłoszenia w organie gminy lub placówce konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego, wydaje się zaświadczenie o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego.
6. Posiadaczowi dowodu osobistego, który dokonał zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego w formie dokumentu elektronicznego, oraz posiadaczowi dowodu osobistego przebywającemu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, który dokonał tego zgłoszenia w formie pisemnej za pomocą poczty lub telefaksu, zaświadczenie o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego wydaje się na żądanie.
7. Zaświadczenie o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego jest ważne do czasu wydania nowego dowodu osobistego, nie dłużej jednak niż przez 2 miesiące.
8. Zaświadczenie o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego jest wydawane nieodpłatnie.

Art. 48 [Formularz utraty lub uszkodzenia]

1. Utratę lub uszkodzenie dowodu osobistego zgłasza się na formularzu utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego.
2. Formularz, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) dane, o których mowa w art. 28 pkt 2–6;
 - 2) ³⁾ własnoręczny czytelny podpis zgłaszającego, a w przypadku formularza złożonego w formie dokumentu elektronicznego – kwalifikowany podpis elektroniczny albo podpis potwierdzony profilem zaufanym ePUAP.

Art. 49 [Obowiązki znalazcy cudzego dowodu]

1. Osoba, która znalazła cudzy dowód osobisty, jest obowiązana niezwłocznie przekazać ten dokument organowi dowolnej gminy, Policji, innemu organowi administracji publicznej lub placówce konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej. Organy te przekazują niezwłocznie dowód osobisty organowi, który go wydał, w celu unieważnienia dokumentu.
2. Osoba, która znalazła cudzy dowód osobisty, może, bez zbędnej zwłoki, przekazać ten dokument posiadaczowi dowodu osobistego. W tym przypadku posiadacz dokumentu może również zawiadomić organy, o których mowa w ust. 1, o utracie dowodu osobistego, w celu jego unieważnienia.
3. Osoba posiadająca dowód osobisty, która utraciła obywatelstwo polskie, jest obowiązana niezwłocznie zwrócić go do organu dowolnej gminy lub placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 50 [Unieważnienie ważności dowodu]

1. W okresie ważności dowód osobisty unieważnia się w przypadkach, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2–5, w przypadku utraty obywatelstwa polskiego, zgonu posiadacza dowodu osobistego oraz wydania decyzji o odmowie wydania dowodu osobistego, o której mowa w art. 32, jeżeli dowód został uprzednio wystawiony.
2. O konieczności unieważnienia dowodu osobistego z przyczyn określonych w art. 46 ust. 1 pkt 2 organ gminy jest zawiadamiany przez rejestr PESEL za pośrednictwem Rejestru Dowodów Osobistych.
3. Unieważnienie dowodu osobistego następuje:
 - 1) z dniem zgłoszenia do organu dowolnej gminy lub placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego przez jego posiadacza lub przekazania do organu dowolnej gminy lub do placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej przez osobę trzecią znalezionej cudzego dowodu osobistego;
 - 2) z dniem utraty obywatelstwa polskiego lub zgonu posiadacza dowodu osobistego lub wydania decyzji o odmowie wydania dowodu osobistego, o której mowa w art. 32;
 - 3) z dniem przekazania posiadaczowi nowego dowodu osobistego, w przypadku, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 3;
 - 4) z dniem przekazania posiadaczowi nowego dowodu osobistego, w przypadku, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1, o ile nie upłynął termin ważności dotychczas posiadanego dowodu osobistego;
 - 5) z dniem przekazania posiadaczowi nowego dowodu osobistego, w przypadku, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2;
 - 6) po upływie 4 miesięcy od zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2, o ile wcześniej nie nastąpiło unieważnienie dowodu osobistego na podstawie przepisu pkt 5.

Art. 51 [Organ właściwy do unieważnienia dowodu osobistego]

1. Organem właściwym do unieważnienia dowodu osobistego jest:
 - 1) organ gminy, do którego zgłoszono utratę lub uszkodzenie dowodu osobistego lub do którego został przekazany znaleziony dowód osobisty;
 - 2) organ gminy, który wystawił dowód osobisty – w przypadku wydania decyzji, o której mowa w art. 32, jeżeli zdarzenia te wystąpiły przed przekazaniem dowodu osobistego wnioskodawcy;
 - 3) organ gminy, który wydał dowód osobisty – gdy osoba obowiązana nie wystąpiła z wnioskiem o wydanie nowego dowodu osobistego w przypadku, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2;
 - 4) organ gminy wydający nowy dowód osobisty – w pozostałych przypadkach.

2. Dowód osobisty podlega unieważnieniu z mocy prawa na podstawie przekazanych przez rejestr PESEL do Rejestru Dowodów Osobistych informacji o utracie obywatelstwa polskiego lub zgonie posiadacza dowodu osobistego.

Art. 52 [Stwierdzenie nieważności, forma]

1. Stwierdza się nieważność dowodu osobistego wydanego osobie, która we wniosku o jego wydanie podała nieprawdziwe dane.
2. Stwierdzenie nieważności dowodu osobistego, o którym mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji administracyjnej.
3. Decyzja, o której mowa w ust. 2, posiada rygor natychmiastowej wykonalności.
4. Odwołanie od decyzji, o której mowa w ust. 3, rozpatruje się w terminie 14 dni od daty jego złożenia.

Art. 53 [Wykaz nieważnych dowodów] Minister właściwy do spraw informatyzacji prowadzi w formie elektronicznej wykaz unieważnionych dowodów osobistych zawierający serie i numery unieważnionych dokumentów oraz serie i numery błędnie spersonalizowanych lub utraconych blankietów dowodów osobistych.

Art. 54 [Delegacja dla ministra] Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór dowodu osobistego,
- 2) sposób i tryb składania wniosku o wydanie dowodu osobistego,
- 3) wzór wniosku o wydanie dowodu osobistego w zależności od formy jego złożenia,
- 4) szczegółowe wymogi dotyczące formatu oraz rozmiaru załączników dołączanych do wniosku składanego drogą elektroniczną,
- 5) szczegółowe wymogi techniczne dotyczące fotografii załączanej do wniosku,
- 6) sposób i tryb postępowania w sprawach utraty, uszkodzenia, unieważnienia i zwrotu dowodu osobistego,
- 7) sposób przekazywania spersonalizowanych dokumentów do organów wydających dowód osobisty,
- 8) sposób i tryb odbioru dowodu osobistego przez wnioskodawcę,
- 9) wzór formularza odbioru dowodu osobistego,
- 10) wzór zaświadczenia o utracie lub uszkodzeniu dowodu osobistego,
- 11) wzór formularza zgłoszenia utraty lub uszkodzenia dowodu osobistego w zależności od formy jego złożenia,
- 12) sposób i tryb unieważniania dowodów osobistych,
- 13) tryb przekazywania przez konsula Rzeczypospolitej Polskiej do organu gminy, który wydał dowód osobisty, zawiadomienia o konieczności unieważnienia dowodu osobistego z powodu jego utraty lub uszkodzenia lub przekazania przez osobę trzecią znalezionej cudzego dowodu osobistego,
- 14) zakres danych zawartych w zawiadomieniu o konieczności unieważnienia dowodu osobistego,
- 15) wzór zawiadomienia o konieczności unieważnienia dowodu osobistego – uwzględniając konieczność zapewnienia sprawności, prawidłowości i bezpieczeństwa wydawania, wymiany i unieważniania dowodów osobistych przy wykorzystaniu danych, o których mowa w ustawie, oraz mając na uwadze zapewnienie szerokiej dostępności wzorów dokumentów przy zachowaniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

Rozdział 6.

Rejestr Dowodów Osobistych

Art. 55 [Prowadzenie Rejestru Dowodów Osobistych]

1. Minister właściwy do spraw informatyzacji prowadzi Rejestr Dowodów Osobistych.
2. Rejestr Dowodów Osobistych jest rejestrem centralnym prowadzonym w formie elektronicznej.

Art. 56 [Dane gromadzone w rejestrze] W Rejestrze Dowodów Osobistych gromadzi się:

- 1) dane, o których mowa w art. 28 pkt 1–7;
- 2) fotografię, o której mowa w art. 29;
- 3) dane dotyczące wniosku o wydanie dowodu osobistego:
 - a) numer wniosku,
 - b) datę złożenia wniosku,
 - c) oznaczenie organu wydającego dowód osobisty,
 - d) status wniosku,
 - e) dane o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania: datę pozostawienia wniosku bez rozpoznania, oznaczenie organu pozostawiającego wniosek bez rozpoznania oraz przyczynę pozostawienia wniosku bez rozpoznania;
- 4) dane dotyczące dowodu osobistego:
 - a) serię i numer dowodu osobistego,

- b) datę ważności,
 - c) oznaczenie organu wydającego dowód osobisty,
 - d) status dowodu osobistego:
 - datę wydania,
 - datę przekazania do organu gminy,
 - datę przyjęcia w organie gminy,
 - datę odbioru przez obywatela,
 - datę unieważnienia,
 - przyczynę unieważnienia,
 - oznaczenie organu unieważniającego,
 - datę przekazania danych o unieważnieniu do Systemu Informacyjnego Schengen,
 - e) przyczynę wydania dowodu osobistego,
 - f) numer i datę wydania decyzji, o której mowa w art. 32, oraz oznaczenie organu wydającego decyzję,
 - g) numer i datę wydania decyzji, o której mowa w art. 52, oraz oznaczenie organu wydającego decyzję;
- 5) (uchylony)
- 6) dane dotyczące utraconych i błędnie spersonalizowanych blankietów dowodów osobistych:
 - a) serię i numer blankietu,
 - b) przyczynę wybrakowania blankietu,
 - c) datę wybrakowania blankietu,
 - d) przyczynę utraty blankietu,
 - e) datę utraty blankietu,
 - f) datę zgłoszenia do Systemu Informacyjnego Schengen;
- 7) dane zawarte w ogólnokrajowej ewidencji wydanych i unieważnionych dowodów osobistych dotyczące dowodów osobistych wydanych na podstawie wniosków złożonych od dnia 1 stycznia 2001 r. do dnia 28 lutego 2015 r.;
- 8) dane o dowodach osobistych wydanych przed dniem 1 stycznia 2001 r., zawarte dotychczas w rejestrze PESEL.

Art. 57 [Uprawnienia organu gminy]

1. Organ gminy ma bezpośredni dostęp do danych gromadzonych w Rejestrze Dowodów Osobistych.
2. Organ gminy wprowadza dane bezpośrednio, w czasie rzeczywistym, do Rejestru Dowodów Osobistych.

Art. 57a [Wprowadzanie danych do Rejestru Dowodów Osobistych] Minister właściwy do spraw wewnętrznych wprowadza dane, o których mowa w art. 56 pkt 6, bezpośrednio w czasie rzeczywistym do Rejestru Dowodów Osobistych.

Art. 58 [Przetwarzanie danych] Minister właściwy do spraw informatyzacji oraz organy gmin wydające dowody osobiste przetwarzają dane gromadzone w Rejestrze Dowodów Osobistych bez zawiadamiania osób, których te dane dotyczą, jeżeli dane te służą do realizacji zadań określonych ustawą.

Art. 59 [Delegacja dla ministra] Minister właściwy do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia Rejestru Dowodów Osobistych,
- 2) tryb przekazywania danych między Rejestrem Dowodów Osobistych a innymi rejestrami centralnymi – uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa danych wprowadzanych do rejestrów za pomocą obsługujących je systemów teleinformatycznych i ich ochrony przed nieuprawnionym ujawnieniem i dostępem, weryfikację przekazywanych danych i zapewnienie właściwego poziomu technicznego systemów służących do przesyłania tych danych, konieczność zachowania danych archiwalnych, a także potrzebę zapewnienia Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego możliwości realizacji zadań wynikających z art. 35 ust. 4 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2015 r. poz. 1929 i 2023 oraz z 2016 r. poz. 147).

Rozdział 7.

Postępowanie z dokumentacją związaną z dowodami osobistymi

Art. 60 [Organy uprawnione do gromadzenia i przechowywania danych] Organy gmin oraz konsulowie Rzeczypospolitej Polskiej gromadzą i przechowują dokumentację związaną z dowodami osobistymi.

Art. 61 [Okres przechowywania danych]

1. Dokumentację związaną z dowodami osobistymi przechowuje się przez 10 lat, licząc od dnia 1 stycznia roku następnego od daty zgonu posiadacza dowodu osobistego.

2. Dokumentacja związana z dowodami osobistymi podlega brakowaniu na zasadach i w trybie przepisów wydanych na podstawie art. 5 ust. 2 i 2b ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1446), przy czym dla dokumentacji przechowywanej przez konsulów Rzeczypospolitej Polskiej dyrektorem właściwego miejscowo archiwum państwowego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych lub upoważniony przez niego dyrektor archiwum państwowego.

Art. 62 [Forma dokumentacji]

1. Dokumentację związaną z dowodami osobistymi przechowuje się w formie, w jakiej została sporządzona.
2. Dokumentację związaną z dowodami osobistymi sporządzoną w formie elektronicznej przechowuje się zgrupowaną w systemach teleinformatycznych właściwych organów w sposób uniemożliwiający jej modyfikację lub usunięcie.
3. Dokumentację związaną z dowodami osobistymi sporządzoną w formie papierowej przechowuje się zgrupowaną w kopertach dowodowych oznaczonych imieniem i nazwiskiem osoby, imieniem ojca, datą urodzenia, numerem PESEL oraz serią i numerem dowodu osobistego.
4. W kopercie dowodowej przechowuje się w szczególności:
 - 1) formularz odbioru dowodu osobistego;
 - 2) nieodebrane dowody osobiste po upływie 6 miesięcy od dnia ich wydania;
 - 3) unieważnione dowody osobiste nieprzekazane posiadaczom lub członkom najbliższej rodziny zgłaszającym zgon;
 - 4) unieważnione dowody osobiste znalezione przez osoby trzecie.

Rozdział 8. Udostępnianie danych

Art. 63 [Zaświadczenie zawierające odpis danych]

1. Organ gminy na wniosek zainteresowanej osoby, złożony w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, wydaje zaświadczenie zawierające pełny odpis danych, o których mowa w art. 56 pkt 1, 3, 4, 7 i 8, dotyczących tej osoby przetwarzanych przez ten organ w Rejestrze Dowodów Osobistych.
2. Zaświadczenie sporządza się, w zależności od żądania wnioskodawcy, w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
3. Osoba, której dane są przetwarzane w Rejestrze Dowodów Osobistych, ma prawo wglądu do swoich danych, o których mowa w ust. 1, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, po uwierzytelnieniu się w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Art. 64 (*uchylony*)

Art. 65 [Organy udostępniające dane]

1. Dane z Rejestru Dowodów Osobistych udostępniają minister właściwy do spraw informatyzacji oraz organy gmin.
2. Minister właściwy do spraw informatyzacji dane z Rejestru Dowodów Osobistych udostępnia:
 - 1) w trybie pełnej teletransmisji danych;
 - 2) w trybie ograniczonej teletransmisji danych.
 - 3) (*uchylony*)
3. Organy gmin, w zakresie posiadanego dostępu, dane z Rejestru Dowodów Osobistych udostępniają w trybie jednostkowym.

Art. 66 [Udostępnianie danych w trybie pełnej teletransmisji]

1. W trybie pełnej teletransmisji danych udostępnia się nieodpłatnie, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, dane zawarte w Rejestrze Dowodów Osobistych.
2. Udostępnianie danych w trybie pełnej teletransmisji danych odbywa się na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw informatyzacji wydanej na jednorazowy wniosek złożony przez uprawniony podmiot, jeżeli uzyskanie danych jest uzasadnione zakresem wykonywanych zadań, po spełnieniu następujących wymogów:
 - 1) posiadania i stosowania mechanizmów umożliwiających identyfikację i rejestrację osób uzyskujących dostęp do danych oraz rejestrujących zakres udostępnionych danych i datę udostępnienia danych;
 - 2) posiadania i stosowania zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych chroniących przed uzyskaniem dostępu do danych przez inne osoby i podmioty.

3. Do korzystania z danych udostępnianych w trybie pełnej teletransmisji danych, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych, są uprawnieni:
- 1) organy prokuratury;
 - 2) organy Policji;
 - 3) Komendant Główny Straży Granicznej;
 - 4) Szef Służby Wywiadu Wojskowego;
 - 5) Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 6) organy Służby Celnej;
 - 7) Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej;
 - 8) Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 9) Szef Agencji Wywiadu;
 - 10) Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
 - 11) Szef Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;
 - 12) wywiad skarbowy;
 - 13) minister właściwy do spraw finansów publicznych;
 - 14) organy informacji finansowej.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych korzysta z danych udostępnianych w trybie pełnej teletransmisji danych, w zakresie niezbędnym do realizacji jego ustawowych zadań, bez konieczności składania wniosku. Udostępnienie następuje nieodpłatnie i nie wymaga decyzji ministra właściwego do spraw informatyzacji.

Art. 67 [Skutek niespełnienia wymogów z art. 66 ust. 2] Minister właściwy do spraw informatyzacji, w drodze decyzji administracyjnej, odmawia udostępniania danych w trybie pełnej teletransmisji danych lub cofa zgodę na udostępnianie danych w tym trybie, jeżeli podmioty uprawnione nie spełniają wymogów określonych w art. 66 ust. 2.

Art. 68 [Porównanie danych]

1. Udostępniając dane w trybie ograniczonej teletransmisji danych, porównuje się przekazywane przez uprawniony podmiot dane z danymi zawartymi w Rejestrze Dowodów Osobistych. Udostępnienie danych w tym trybie potwierdza istnienie albo nieistnienie ważnego dowodu osobistego zawierającego określony zakres danych.
2. W trybie ograniczonej teletransmisji danych porównaniu podlegają:
 - 1) imię (imiona);
 - 2) nazwisko;
 - 3) numer PESEL;
 - 4) seria i numer dowodu osobistego;
 - 5) data wydania dowodu osobistego;
 - 6) termin ważności dowodu osobistego.
3. Udostępnianie danych w trybie ograniczonej teletransmisji danych odbywa się na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw informatyzacji wydanej na jednorazowy wniosek złożony przez uprawniony podmiot, jeżeli uzyskanie danych jest uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności, po spełnieniu następujących wymogów:
 - 1) posiadania i stosowania mechanizmów umożliwiających identyfikację i rejestrację osób uzyskujących dostęp do danych oraz rejestrujących zakres udostępnionych danych i datę udostępnienia danych;
 - 2) posiadania i stosowania zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych chroniących przed uzyskaniem dostępu do danych przez inne osoby i podmioty.
4. Do korzystania z danych udostępnianych w trybie ograniczonej teletransmisji danych są uprawnione:
 - 1) podmioty, o których mowa w art. 66 ust. 3, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych;
 - 2) inne podmioty – jeżeli wykażą w tym interes prawny.
5. Podmiotom wymienionym w ust. 4, realizującym na podstawie ustaw szczególnych zadania publiczne, dane w trybie ograniczonej teletransmisji danych udostępnia się nieodpłatnie.
6. Podmiotom wymienionym w ust. 4 pkt 2, nierealizującym zadań publicznych na podstawie ustaw szczególnych, dane w trybie ograniczonej teletransmisji danych udostępnia się odpłatnie.

Art. 69 [Kontrola]

1. Minister właściwy do spraw informatyzacji może przeprowadzać kontrole podmiotów wymienionych w art. 68 ust. 4 pkt 2 w zakresie spełniania przez te podmioty wymogów określonych w art. 68 ust. 3.
2. Kontrola jest przeprowadzana w siedzibie podmiotu kontrolowanego oraz w miejscach i czasie wykonywania jego zadań, a jeżeli wymaga tego dobro kontroli – również w dniach wolnych od pracy i poza godzinami pracy.
3. Kontrolę przeprowadza upoważniony przez ministra właściwego do spraw informatyzacji pracownik urzędu obsługującego tego ministra, na podstawie imiennego upoważnienia oraz legitymacji służbowej lub dowodu osobistego.

4. Kontrolujący może żądać od podmiotu kontrolowanego:

- 1) okazania dokumentów potwierdzających uprawnienie do przetwarzania danych, które przekazał w celu weryfikacji;
- 2) okazania urządzeń służących do teletransmisji danych;
- 3) zapewnienia warunków i środków niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, w tym swobodnego dostępu do pomieszczeń.

5. Podmiot kontrolowany w zakresie spełnienia warunków, o których mowa w art. 68 ust. 3, jest obowiązany udostępnić dokumenty i urządzenia, o których mowa w ust. 4, oraz zapewnić warunki i środki niezbędne do przeprowadzenia kontroli, w tym swobodny dostęp do pomieszczeń.

Art. 70 [Delegacja dla ministra] Minister właściwy do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania kontroli korzystania z udostępniania danych w trybie ograniczonej teletransmisji danych, wzór upoważnienia do przeprowadzania kontroli oraz wzór protokołu kontroli, mając na względzie konieczność ustalenia istnienia interesu prawnego do uzyskania danych oraz konieczność wykazania przez podmioty, o których mowa w art. 68 ust. 4 pkt 2, odpowiedniego poziomu zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych oraz sprawność przeprowadzania kontroli.

Art. 71 [Skutek niespełnienia wymogów z art. 68 ust. 3] Minister właściwy do spraw informatyzacji, w drodze decyzji administracyjnej, odmawia udostępniania danych w trybie ograniczonej teletransmisji danych lub cofa zgodę na udostępnianie danych w tym trybie, jeżeli podmioty nie spełniają wymogów określonych w art. 68 ust. 3.

Art. 72 [Tryb jednostkowy udostępniania danych]

1. W trybie jednostkowym z Rejestru Dowodów Osobistych udostępnia się dane dotyczące jednego dokumentu lub dane dotyczące jednej osoby na jednorazowy wniosek złożony w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

2. Do korzystania z udostępniania danych w trybie jednostkowym są uprawnione:

- 1) w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych:
 - a) podmioty, o których mowa w art. 66 ust. 3 pkt 1–12,
 - b) sądy;
- 2) inne podmioty – jeżeli:
 - a) wykażą w tym interes prawny, lub
 - b) wykażą w tym interes faktyczny, a podmiot udostępniający dane uzyska zgodę osoby, której udostępniane dane dotyczą.

Art. 73 [Odpłatność i nieodpłatność udostępnienia danych]

1. Podmiotom wymienionym w art. 72 ust. 2, realizującym na podstawie ustaw szczególnych zadania publiczne, dane w trybie jednostkowym udostępnia się nieodpłatnie.

2. Podmiotom wymienionym w art. 72 ust. 2 pkt 2, nierealizującym zadań publicznych na podstawie ustaw szczególnych, dane w trybie jednostkowym udostępnia się odpłatnie.

3. Odmowa udostępnienia danych w trybie jednostkowym następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 74 [Dostęp do wykazu unieważnionych dowodów]

1. Każdy może uzyskać dostęp do wykazu unieważnionych dowodów osobistych, o którym mowa w art. 53, po uwierzytelnieniu się w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, pod warunkiem wskazania serii i numeru sprawdzanego dowodu osobistego.

2. Dostęp do wykazu, o którym mowa w ust. 1, jest rejestrowany i nieodpłatny.

Art. 75 [Udostępnianie dokumentów związanych z dowodami]

1. Organy gmin oraz konsulowie Rzeczypospolitej Polskiej udostępniają dokumentację związaną z dowodami osobistymi znajdującą się w ich posiadaniu.

2. Dokumentację związaną z dowodami osobistymi udostępnia się na uzasadniony wniosek złożony przez uprawniony podmiot.

3. Do uzyskania dostępu do dokumentacji związanej z dowodami osobistymi są uprawnione:

- 1) podmioty, o których mowa w art. 66 ust. 3 pkt 1–12;
- 2) sądy;
- 3) inne podmioty – jeżeli wykażą interes prawny.

4. Podmiotom, o których mowa w art. 66 ust. 3 pkt 1–12, sądom oraz innym podmiotom realizującym zadania publiczne w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych dokumentację związaną z dowodami osobistymi udostępnia się nieodpłatnie.

5. Podmiotom, o których mowa w ust. 3 pkt 3, nierealizującym zadań publicznych na podstawie ustaw szczególnych, dokumentację związaną z dowodami osobistymi udostępnia się odpłatnie.

Art. 76 [Dochód budżetu państwa] Opłaty za udostępnianie danych oraz za udostępnianie dokumentacji związanej z dowodami osobistymi stanowią dochód budżetu państwa.

Art. 77 [Delegacja dla Rady Ministrów]

1. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz sposób i terminy wnoszenia opłaty za udostępnianie danych w trybie ograniczonej teletransmisji danych, udostępnianie danych w trybie jednostkowym, udostępnianie dokumentacji związanej z dowodami osobistymi oraz sposób dokumentowania wniesienia opłaty.
2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnia się konieczność zróżnicowania opłat w zależności od sposobu, trybu i zakresu udostępniania danych oraz bezpieczeństwo i prawidłowość ich udostępniania, przy czym opłata za każdorazowe udostępnienie danych w trybie ograniczonej teletransmisji nie może być wyższa niż 0,5% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, o którym mowa w art. 20 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, 1240, 1302 i 1311), zaś opłata za udostępnienie danych w trybie jednostkowym oraz udostępnienie dokumentacji związanej z dowodami osobistymi nie może być wyższa niż 1% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

Art. 78 [Delegacja dla ministra, wzory wniosków] Minister właściwy do spraw informatyzacji, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór wniosku o udostępnienie danych w trybie jednostkowym,
- 2) wzór wniosku o udostępnianie danych w trybie pełnej teletransmisji danych,
- 3) wzór wniosku o udostępnianie danych w trybie ograniczonej teletransmisji danych,
- 4) wzór wniosku o udostępnienie dokumentacji związanej z dowodami osobistymi – uwzględniając potrzebę zapewnienia sprawności i bezpieczeństwa udostępniania danych oraz dokumentacji związanej z dowodami osobistymi.

Rozdział 9. Przepisy karne

Art. 79 [Wykroczenie] Kto:

- 1) uchyla się od obowiązku posiadania lub wymiany dowodu osobistego,
- 2) zatrzymuje bez podstawy prawnej cudzy dowód osobisty,
- 3) nie zwraca dowodu osobistego w razie utraty obywatelstwa polskiego, podlega karze ograniczenia wolności albo karze grzywny.

Art. 80 [Odpowiednie stosowanie KPW] Orzekanie w sprawach określonych w art. 79 odbywa się na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.⁴⁾).

Rozdział 10. Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 81 (*uchylony*)

Art. 82 (*uchylony*)

Art. 83 (*utracił moc*)

Art. 84 (*uchylony*)

Art. 85 (*pominięty*)⁵⁾

Art. 86 (*uchylony*)

Art. 87 (*pominięty*)⁵⁾

Rozdział 11. **Przepisy przejściowe i końcowe**

Art. 88 [Zachowanie ważności] Dowody osobiste wydane przed dniem 1 marca 2015 r. zachowują ważność do upływu terminów w nich określonych.

Art. 89 [Adres miejsca zameldowania, zmiana adresu]

1. Adres miejsca zameldowania zamieszczony w dowodzie osobistym wydanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie potwierdza adresu miejsca zameldowania.
2. Zmiana adresu miejsca zameldowania posiadacza dowodu osobistego wydanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych nie stanowi podstawy do jego wymiany.

Art. 90 [Stosowanie dotychczasowych przepisów] Sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy prowadzi się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Art. 91 [Likwidacja ogólnokrajowej ewidencji dowodów]

1. Z dniem 1 marca 2015 r. likwiduje się ogólnokrajową ewidencję wydanych i unieważnionych dowodów osobistych oraz gminne ewidencje wydanych i unieważnionych dowodów osobistych.
2. Dane zgromadzone w ogólnokrajowej ewidencji wydanych i unieważnionych dowodów osobistych przekazuje się do Rejestru Dowodów Osobistych.
3. Dane zgromadzone w rejestrze PESEL, dotyczące dowodów osobistych wydanych przed dniem 1 stycznia 2001 r., przekazuje się do Rejestru Dowodów Osobistych.

Art. 92 [Derogacja] Traci moc ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r. poz. 993, z późn. zm.⁶⁾).

Art. 93 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 marca 2015 r.

8. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. Nr 35, poz. 228)
z dnia 25 stycznia 2002 r. (Dz. U. Nr 11, poz. 109)
z dnia 9 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 178)
z dnia 20 lutego 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 382)
z dnia 15 września 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1654)

(zm.)

W dążeniu do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich i stwarzania warunków powrotu do normalnego życia nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem bądź z zasadami współżycia społecznego, oraz w dążeniu do umacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa stanowi się, co następuje:

Dział I. Przepisy ogólne

Art. 1 [Zakres stosowania]

§ 1. Przepisy ustawy stosuje się w zakresie:

- 1) zapobiegania i zwalczania demoralizacji – w stosunku do osób, które nie ukończyły lat 18;
- 2) postępowania w sprawach o czyny karalne – w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17;
- 3) wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych – w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21.

§ 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) „nieletnich” – rozumie się przez to osoby, o których mowa w § 1;
- 2) „czynie karalnym” – rozumie się przez to czyn zabroniony przez ustawę jako:
 - a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo

- b) wykroczenie określone w art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 Kodeksu wykroczeń.

Art. 2 [Podstawa postępowania] Przewidziane w ustawie działania podejmuje się w wypadkach, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karalnego.

Art. 3 [Dobro nieletniego]

§ 1. W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny.

§ 2. W postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę osobowość nieletniego, a w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego.

Art. 3a [Postępowanie mediacyjne]

§ 1. W każdym stadium postępowania sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

§ 2. Instytucja lub osoba godna zaufania sporządza, po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego, sprawozdanie z jego przebiegu i wyników, które sąd rodzinny bierze pod uwagę, orzekając w sprawie nieletniego.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania mediacji, regulując zwłaszcza warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do jej przeprowadzania, sposób rejestracji tych instytucji i osób oraz szkolenia mediatorów, zakres i warunki udostępniania im akt sprawy, formę i zakres sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego, mając na względzie wychowawczą rolę postępowania mediacyjnego, interes pokrzywdzonego, dobrowolność i poufność mediacji oraz fachowość i bezstronność mediatora.

Art. 4 [Demoralizacja nieletniego]

§ 1. Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.

§ 2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

§ 3. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Art. 4a [Udzielanie informacji] Podmioty współdziałające z sądem rodzinnym, a w szczególności: instytucje państwowe, społeczne lub jednostki samorządowe oraz osoby godne zaufania, w zakresie swego działania, udzielają na żądanie sądu rodzinnego informacji niezbędnych w toku postępowania.

Dział II.

Środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich

Art. 5 [Kategorie środków] Wobec nieletniego mogą być stosowane środki wychowawcze oraz środek poprawczy w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym; kara może być orzeczona tylko w wypadkach prawem przewidzianych, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.

Art. 6 [Katalog środków] Wobec nieletnich sąd rodzinny może:

- 1) udzielić upomnienia;
- 2) zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia;
- 3) ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna;

- 4) ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania – udzielających poręczenia za nieletniego;
- 5) zastosować nadzór kuratora;
- 6) skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
- 7) orzec zakaz prowadzenia pojazdów;
- 8) orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego;
- 9) orzec umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim;
- 10) orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym;
- 11) zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, z wyłączeniem umieszczenia w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej niezawodowej, rodzinnym domu dziecka, placówce wsparcia dziennego, placówce opiekuńczo-wychowawczej i regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

Art. 7 [Inne środki]

§ 1. Sąd rodzinny może:

- 1) zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy, w którym jest zatrudniony, oraz lekarzem lub zakładem leczniczym;
- 2) zobowiązać rodziców lub opiekuna do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.
- 3) (*uchylony*)

§ 2. Sąd może zwrócić się do właściwych instytucji państwowych lub społecznych oraz jednostek samorządowych o udzielenie niezbędnej pomocy w poprawie warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego.

Art. 8 [Kara pieniężna]

§ 1. W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się od wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd ten może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1500 złotych.

§ 2. Sąd uchyła karę pieniężną w całości lub w części, jeżeli osoba ukarana w ciągu 14 dni usprawiedliwi swoje zachowanie lub przystąpi do wykonywania nałożonych obowiązków.

Art. 9 [Wymierzanie]

§ 1. W sprawie wymierzenia kary pieniężnej, o której mowa w art. 8 § 1, orzeka sąd rodzinny z urzędu, a w sprawie uchylenia tej kary – także na wniosek osoby ukaranej, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

§ 2. Postanowienie sądu w przedmiocie wymierzenia kary pieniężnej powinno być wydane po wysłuchaniu osoby, której ma ono dotyczyć, chyba że osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiła się na wezwanie.

Art. 10 [Umieszczenie w zakładzie poprawczym] Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

Art. 11 [Warunkowe zawieszenie]

§ 1. Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym można warunkowo zawiesić, jeżeli właściwości i warunki osobiste oraz środowiskowe sprawcy, jak również okoliczności i charakter jego czynu uzasadniają przypuszczenie, że pomimo niewykonania środka poprawczego cele wychowawcze zostaną osiągnięte.

§ 2. Warunkowe zawieszenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do lat 3; w okresie próby sąd stosuje do nieletniego środki wychowawcze.

§ 3. Jeżeli w okresie próby zachowanie nieletniego wskazuje na dalszą demoralizację albo jeżeli nieletni uchyła się od wykonywania nałożonych na niego obowiązków lub od nadzoru, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zawieszenie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym. W razie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznawania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd rodzinny odwołuje warunkowe zawieszenie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

§ 4. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy odwołanie warunkowego zawieszenia nie nastąpiło, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 12 [Umieszczenie w zakładzie leczniczym] W razie stwierdzenia u nieletniego upośledzenia umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych bądź nałogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd może orzec umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a w przypadku gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki – w domu pomocy społecznej.

Art. 13 (uchylony)

Art. 14 [Odesłanie] W sprawach nieletnich, którzy dopuścili się czynu karalnego, sąd rodzinny stosuje odpowiednio przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Dział III. Postępowanie przed sądem

Rozdział 1. Przepisy ogólne o postępowaniu

Art. 15 [Sąd rodzinny]

§ 1. Postępowania w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Postępowania, o których mowa w § 1, są niejawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 16 [Sprawa z dorosłym]

§ 1. Jeżeli w sprawie o czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, wszczęto postępowanie przeciwko nieletniemu wspólnie z dorosłym, prokurator wyłącza sprawę nieletniego i przekazuje ją sądowi rodzinnemu.

§ 2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli czyn karalny nieletniego pozostaje w ścisłym związku z czynem osoby dorosłej, a dobro nieletniego nie stoi na przeszkodzie łącznemu prowadzeniu sprawy, prokurator wszczyna lub prowadzi śledztwo. Po ukończeniu śledztwa prokurator bądź je umarza, bądź przekazuje sprawę nieletniego sądowi rodzinnemu. Jeżeli łączne rozpoznanie sprawy jest konieczne – przekazuje sprawę z aktem oskarżenia sądowi właściwemu według przepisów Kodeksu postępowania karnego, który orzeka w sprawie nieletniego z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.

§ 3. Sąd rodzinny, w którego okręgu prowadzone jest śledztwo, może stosować na wniosek prokuratora środki, o których mowa w art. 26 i 27, zawiadamiając o dokonanych czynnościach sąd rodzinny właściwości ogólnej.

Art. 17 [Właściwość miejscowa]

§ 1. Właściwość miejscową sądu rodzinnego ustala się według miejsca zamieszkania nieletniego, a w razie trudności w ustaleniu miejsca zamieszkania – według miejsca pobytu nieletniego.

§ 2. Z ważnych względów, zwłaszcza jeżeli przyczyniłoby się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania, sąd właściwy według miejsca zamieszkania nieletniego może przekazać sprawę sądowi rodzinnemu, w którego okręgu nieletni przebywa.

§ 3. W wypadku niecierpiącym zwłoki sąd rodzinny może wydać postanowienie w sprawie nieletniego, który nie podlega jego właściwości miejscowej, po czym przekazuje sprawę sądowi miejscowo właściwemu, zawiadamiając go o dokonanych czynnościach; przekazanie sprawy jest wiążące.

Art. 18 [Właściwość ogólna]

§ 1. Sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego rozpoznaje sprawę, jeżeli:

- 1) zachodzą podstawy do orzeczenia wobec nieletniego kary na podstawie art. 10 § 2 Kodeksu karnego;
- 2) przeciwko nieletniemu, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a, wszczęto postępowanie po ukończeniu przez nieletniego lat 18.

§ 2. Postępowanie w sprawach, o których mowa w § 1, toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego, jednakże w sprawach, o których mowa:

- 1) w pkt 1, gdy postępowanie wszczęto przed ukończeniem przez nieletniego lat 18:
 - a) postępowanie przygotowawcze prowadzi sąd rodzinny, z tym że przepisy art. 16 oraz art. 32k stosuje się odpowiednio,
 - b) nieletni musi mieć obrońcę,
 - c) rodzice lub opiekun nieletniego mają prawa strony,
 - d) przepisy art. 23–25a, art. 27, art. 32, art. 32f–32h i art. 32n § 1 stosuje się odpowiednio,

- e) tymczasowe aresztowanie może być zastosowane tylko wtedy, gdy umieszczenie w schronisku dla nieletnich byłoby niewystarczające,
 - f) jeżeli sąd uzna, że wobec nieletniego należy zastosować środki wychowawcze lub poprawcze przewidziane w niniejszej ustawie, orzeka o zastosowaniu tych środków,
 - g) przepisy art. 60, 62 i 63 stosuje się odpowiednio;
- 2) w pkt 2, jeżeli czyn zabroniony jest przez ustawę jako przestępstwo skarbowe, postępowanie toczy się na podstawie przepisów Kodeksu karnego skarbowego.

§ 3. Jeżeli wobec nieletniego orzeczono karę pozbawienia wolności, okres pobytu w schronisku dla nieletnich zalicza się na poczet tej kary na zasadach stosowanych przy zaliczaniu skazanym okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary.

Art. 18a [Prawo do obrony] Nieletniemu przysługują:

- 1) prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy,
- 2) prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania – o czym należy go pouczyć przed przystąpieniem do przesłuchania lub wysłuchania.

Art. 19 [Wysłuchanie nieletniego] Przy wysłuchaniu nieletniego należy dążyć do zapewnienia mu pełnej swobody wypowiedzania się. Wysłuchanie nieletniego powinno odbywać się w warunkach zbliżonych do naturalnych, w miarę potrzeby w miejscu zamieszkania nieletniego, przy czym unikać należy wielokrotnego wysłuchiwanie nieletniego co do tych samych okoliczności lub okoliczności ustalonych już innymi dowodami i niebudzących wątpliwości.

Art. 20 [Odesłanie]

§ 1. W sprawach nieletnich stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla spraw opiekuńczych, a w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, ze zmianami przewidzianymi w ustawie.

§ 2. Czynności dowodowe z udziałem osób małoletnich innych niż nieletni przeprowadza się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania karnego.

§ 3. Do rzeczy zatrzymanych w toku postępowania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 21 [Wszczęcie postępowania]

§ 1. Sąd rodzinny wszczyna postępowanie w sprawie nieletniego, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie istnienia okoliczności, o których mowa w art. 2.

§ 2. Sąd rodzinny nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza w całości lub w części, jeżeli nie ma podstaw do jego wszczęcia lub prowadzenia w określonym zakresie albo gdy orzeczenie środków wychowawczych lub poprawczych jest niecelowe, w szczególności ze względu na orzeczone już środki w innej sprawie, które w ocenie sądu są wystarczające.

§ 3. Na postanowienie wydane na podstawie § 2 stron oraz pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie. Do pokrzywdzonego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 21a [Postępowanie w sprawie nieletniego] Postępowanie w sprawie nieletniego ma na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego lub czy nieletni popełnił czyn karalny, a także ustalenie, czy zachodzi potrzeba zastosowania wobec nieletniego środków przewidzianych w ustawie.

Art. 22 [Ściganie na wniosek]

§ 1. W sprawie o czyn ścigany na wniosek sąd rodzinny wszczyna postępowanie w razie złożenia wniosku; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.

§ 2. W sprawie o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego postępowanie wszczyna się, jeżeli tego wymaga interes społeczny albo wzgląd na wychowanie nieletniego lub ochronę pokrzywdzonego; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.

§ 3. Art. 21 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 23 [Zawiadomienie]

§ 1. Rodziców lub opiekuna zawiadamia się o wszczęciu postępowania w sprawie nieletniego, a o ukończeniu postępowania – jeżeli orzeczenie kończące postępowanie nie było im doręczone.

§ 2. O wszczęciu i ukończeniu postępowania w sprawie nieletniego można zawiadomić szkołę, do której nieletni uczęszcza, odpowiednią instytucję państwową, społeczną lub jednostkę samorządową, w szczególności powiatowe centrum pomocy rodzinie właściwe ze względu na miejsce zamieszkania nieletniego.

Art. 24 [Wywiad, badania]

§ 1. W celu ustalenia danych dotyczących nieletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowania się i warunków wychowawczych nieletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki nieletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców albo opiekuna, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień nieletniego, sąd rodzinny zleca kuratorowi sądowemu przeprowadzenie wywiadu środowiskowego.

§ 2. W wyjątkowych przypadkach przeprowadzenie wywiadu środowiskowego może być zlecone:

- 1) przedstawicielom organizacji społecznych, do których zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji, oraz osobom godnym zaufania – jeżeli powierzono im nadzór nad nieletnim;
- 2) jednostkom Policji, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu nieletniego – jeżeli zachodzi potrzeba uzyskania informacji niewymagających zastosowania wiedzy psychologicznej i pedagogicznej;
- 3) opiniodawczym zespołom sądowych specjalistów – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim;
- 4) pracownikom pedagogicznym schronisk dla nieletnich lub zakładów poprawczych – jeżeli zachodzi potrzeba wydania opinii o nieletnim lub w celu sprawdzenia zachowania nieletniego oraz warunków wychowawczych i bytowych, w jakich nieletni przebywa poza zakładem poprawczym.

§ 3. Dane o osobach, które dostarczyły informacji w ramach udzielonego wywiadu środowiskowego, ujawnia się jedynie na żądanie sądu rodzinnego.

§ 4. Osoby, które dostarczyły w ramach wywiadu środowiskowego informacji mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, mogą być w razie potrzeby przesłuchane w charakterze świadków.

§ 5. Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana udzielić mu pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z przeprowadzaniem wywiadu środowiskowego.

§ 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania wywiadów środowiskowych o nieletnich dla potrzeb postępowania, regulując zwłaszcza czas, termin i miejsce ich przeprowadzania, formę i szczegółowy zakres sprawozdania z wywiadu, uwzględniając konieczność poszanowania sfery prywatności nieletniego i jego rodziny.

Art. 25 [Obserwacja]

§ 1. W razie potrzeby uzyskania kompleksowej diagnozy osobowości nieletniego, wymagającej wiedzy pedagogicznej, psychologicznej lub medycznej, oraz określenia właściwych kierunków oddziaływania na nieletniego, sąd rodzinny zwraca się o wydanie opinii do opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów. Sąd może zwrócić się o wydanie opinii także do innej specjalistycznej placówki lub biegłego albo biegłych.

§ 2. Przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej albo zakładzie poprawczym sąd zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w § 1.

§ 3. Przy przeprowadzeniu dowodu z opinii, o której mowa w § 1, sąd stosuje odpowiednio przepisy art. 279, art. 284, art. 285 § 1 i 3, art. 286, art. 290 i art. 290¹ Kodeksu postępowania cywilnego.

§ 4. Jeżeli sąd dysponuje opinią o nieletnim, sporządzoną w innej sprawie w okresie 6 miesięcy poprzedzających wszczęcie postępowania wyjaśniającego, może wykorzystać ją w prowadzonym postępowaniu. W takim wypadku sąd nie zwraca się o wydanie opinii, o której mowa w § 2.

Art. 25a [Opinia psychiatryczna]

§ 1. W razie potrzeby uzyskania opinii o stanie zdrowia psychicznego nieletniego sąd rodzinny zarządza jego badanie przez co najmniej 2 biegłych lekarzy psychiatrów. Na wniosek biegłych lekarzy psychiatrów do udziału w wydaniu opinii sąd powołuje biegłych innych specjalności.

§ 2. W razie zgłoszenia przez biegłych takiej konieczności, badanie stanu zdrowia psychicznego nieletniego może być połączone z obserwacją w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że nieletni wykazuje wysoki stopień demoralizacji lub popełnił czyn karalny, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a.

§ 3. O potrzebie obserwacji w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą orzeka sąd rodzinny po wysłuchaniu nieletniego, określając miejsce i czas trwania obserwacji. Do udziału w wysłuchaniu należy dopuścić pozostałe strony i obrońcę nieletniego, jeżeli się stawią.

§ 4. Obserwacja w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą nie powinna trwać dłużej niż 4 tygodnie; na wniosek podmiotu leczniczego sąd rodzinny może przedłużyć ten termin na czas określony, niezbędny do zakończenia obserwacji. Łączny czas trwania obserwacji w danej sprawie nie może przekroczyć 6 tygodni. O zakończeniu obserwacji należy niezwłocznie zawiadomić sąd rodzinny.

Art. 26 [Nadzór] Wobec nieletniego można tymczasowo zastosować nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej albo zakładu pracy, a także nadzór kuratora lub innej osoby godnej zaufania, a jeżeli byłoby to niewystarczające – umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim lub zastosować środki leczniczo-wychowawcze, o których mowa w art. 12.

Art. 27 [Schronisko dla nieletnich]

§ 1. Nieletniego można umieścić w schronisku dla nieletnich, jeżeli zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego, albo jeżeli nie można ustalić tożsamości nieletniego.

§ 2. Umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich może nastąpić wyjątkowo także wtedy, gdy zostaną ujawnione okoliczności przemawiające za umieszczeniem go w zakładzie poprawczym, a nieletniemu zarzucono popełnienie czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 i art. 280 Kodeksu karnego.

§ 3. Okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich przed skierowaniem sprawy na rozprawę nie może trwać dłużej niż 3 miesiące; okres pobytu należy określić w postanowieniu o umieszczeniu nieletniego w schronisku.

§ 4. Jeżeli, ze względu na szczególne okoliczności sprawy, zachodzi konieczność przedłużenia pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich, można ten pobyt przedłużyć na okres nieprzekraczający dalszych 3 miesięcy.

§ 5. O przedłużeniu pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu. O terminie posiedzenia zawiadamia się strony i obrońcę nieletniego.

§ 6. Łączny pobyt nieletniego w schronisku dla nieletnich, do chwili wydania przez sąd pierwszej instancji postanowienia, o którym mowa w art. 32r, nie może być dłuższy niż rok. Do okresu tego nie wlicza się nieusprawiedliwionej nieobecności nieletniego w schronisku dla nieletnich trwającej dłużej niż 3 dni oraz okresu obserwacji psychiatrycznej.

§ 7. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek sądu prowadzącego sprawę, sąd okręgowy, w którego okręgu toczy się postępowanie, może przedłużyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich, o którym mowa w § 6, na czas oznaczony.

Art. 28 [Nałożenie obowiązków] Sąd rodzinny może w każdym stadium postępowania wydać postanowienie nakładające na rodziców lub opiekuna obowiązki, o których mowa w art. 7 § 1 pkt 1.

Art. 29 [Zażalenia] Postanowienie o zastosowaniu środków, o których mowa w art. 25a, art. 26, art. 27 § 1, 2, 4 i 7 oraz art. 28, doręcza się stronom. Na postanowienie przysługuje zażalenie, z tym że rozpoznanie zażalenia na postanowienie, o którym mowa w art. 25a § 3 i 4, następuje niezwłocznie. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania postanowienia.

Art. 30 [Strony postępowania]

§ 1. W postępowaniu w sprawie nieletniego stronami są:

- 1) nieletni;
- 2) rodzice lub opiekun nieletniego;
- 3) prokurator.

§ 2. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące opiekuna stosuje się odpowiednio do osób, pod których stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje.

§ 3. *(uchylony)*

§ 4. Sąd rodzinny może dopuścić przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji, do udziału w postępowaniu w charakterze przedstawiciela społecznego.

§ 5. *(uchylony)*

§ 6. Na rozprawie może być obecny pokrzywdzony.

Art. 30a [Zawieszenie postępowania]

§ 1. Postępowanie w sprawie nieletniego można również zawiesić, jeżeli nieletni ukrywa się i nie można go ująć.

§ 2. Przepis art. 21 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 31 [Doręczanie pism obrońcy]

§ 1. Orzeczenia, zarządzenia, zawiadomienia oraz odpisy pism, które ustawa nakazuje doręczać stronom, należy doręczać również obrońcy nieletniego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

§ 2. Przepisy o doręczeniach dotyczące pełnomocnika stosuje się odpowiednio do obrońcy nieletniego.

§ 3. Pokrzywdzonego zawiadamia się o treści orzeczenia kończącego postępowanie.

Art. 31a [Zażalenie]

§ 1. Stronom i innym osobom przysługuje zażalenie na czynności naruszające ich prawa.

§ 2. Zażalenie rozpoznaje sąd rodzinny.

Art. 32 [Koszty postępowania]

§ 1. Kosztami postępowania w sprawie nieletniego sąd rodzinny obciąża rodziców lub inne osoby zobowiązane do jego alimentacji albo nieletniego, chyba że ze względu na warunki materialne i osobiste tych osób uzna za celowe odstąpienie od obciążenia ich kosztami w całości lub w części. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa.

§ 2. Do kosztów postępowania zalicza się również należność z tytułu pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w domu pomocy społecznej, zryczałtowane kwoty z tytułu: postępowania mediacyjnego, umieszczenia w rodzinie zastępczej zawodowej, pobytu w ośrodku kuratorskim lub ustanowienia nadzoru kuratora, a także zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów.

§ 3. Zasady ponoszenia odpłatności za pobyt nieletnich umieszczonych przez sąd w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcą regulują odrębne przepisy.

§ 4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość i szczegółowe zasady ustalania kosztów postępowania w sprawach nieletnich, uwzględniając możliwość zmiany w toku postępowania wysokości kosztów, w szczególności z uwagi na zmianę sytuacji materialnej osób zobowiązanych do ich uiszczenia.

Rozdział 1a. **Przebieg postępowania**

Art. 32a [Postanowienie]

§ 1. O wszczęciu postępowania wydaje się postanowienie, w którym określa się osobę, której postępowanie dotyczy, oraz przedmiot tego postępowania.

§ 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się stronom oraz ujawnionemu pokrzywdzonemu wraz z pouczeniem o przysługujących im prawach i ciążących na nich obowiązkach.

§ 3. W razie ujawnienia nowych okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego lub nowych czynów karalnych wydaje się postanowienie o zmianie postanowienia, o którym mowa w § 1.

Art. 32b [Czynności]

§ 1. W postępowaniu zbiera się dane o nieletnim, jego warunkach wychowawczych, zdrowotnych i bytowych oraz przeprowadza się inne dowody.

§ 2. Sąd rodzinny w szczególności:

- 1) wysłuchuje nieletniego, jego rodziców albo opiekuna;
- 2) zarządza w razie potrzeby przeprowadzenie przeszukania i oględzin oraz dokonuje innych czynności procesowych w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

§ 3. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą zgłaszać wnioski dowodowe. Pokrzywdzony może składać wnioski dowodowe do czasu rozpoczęcia rozprawy lub posiedzenia.

Art. 32c [Ustanowienie obrońcy]

§ 1. Jeżeli interesy nieletniego i jego rodziców albo opiekuna pozostają w sprzeczności, a nieletni nie ma obrońcy, prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 2. Jeżeli nieletni nie ma obrońcy i jednocześnie:

- 1) jest głuchy, niemy lub niewidomy lub
- 2) zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny, lub
- 3) nieletniego umieszczono w schronisku dla nieletnich – prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu.

§ 3. Nieletni może złożyć wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu. Prezes sądu uwzględnia wniosek, jeżeli udział obrońcy w sprawie uzna za potrzebny, a nieletni lub jego rodzice nie są w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia obrońcy z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Na odmowę ustanowienia obrońcy przysługuje zażalenie.

§ 4. Obrońca nieletniego może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na korzyść nieletniego, uwzględniając jego słuszny interes.

Art. 32d [Prawo do przeglądania akt]

§ 1. Strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mogą przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy, przy czym sąd rodzinny może odmówić nieletniemu przeglądania akt i sporządzania z nich odpisów, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

§ 2. Prawo do przeglądania akt i robienia z nich odpisów, z wyłączeniem wywiadów środowiskowych i opinii o nieletnim, przysługuje, za zgodą sądu rodzinnego, także pokrzywdzonemu.

Art. 32e [Postępowanie dowodowe]

§ 1. Policja zbiera i utrwała dowody przejawów demoralizacji oraz czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a w razie potrzeby dokonuje zatrzymania nieletniego.

§ 2. Sąd rodzinny może zlecić Policji dokonanie określonych czynności, a w wyjątkowych wypadkach może zlecić dokonanie czynności w określonym zakresie.

§ 3. Po dokonaniu czynności określonych w § 1 lub 2 sprawę przekazuje się niezwłocznie sądowi rodzinnemu.

§ 4. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że sprawcą czynu karalnego jest nieletni, lecz czynności, o których mowa w § 1, nie doprowadziły do ustalenia jego tożsamości, Policja niezwłocznie przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu, który odmawia wszczęcia postępowania i może zlecić Policji dokonanie określonych czynności lub dokonanie czynności w określonym zakresie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 miesiące.

Art. 32f [Przesłuchanie nieletniego] Przesłuchanie nieletniego przez Policję odbywa się w obecności rodziców, którym przysługuje władza rodzicielska, albo opiekuna lub obrońcy nieletniego, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać wskazaną przez nieletniego osobę mu bliską, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji. Przepis art. 19 stosuje się odpowiednio.

Art. 32g [Zatrzymanie nieletniego]

§ 1. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego.

§ 2. Uprawnienia Policji do zatrzymania nieletniego przysługują także Straży Granicznej, w zakresie jej właściwości.

§ 3. Zatrzymanego nieletniego informuje się natychmiast o przyczynach zatrzymania oraz przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, prawie do odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania i prawie złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa. Nieletniego należy niezwłocznie przesłuchać. Nieletniemu, na jego żądanie, umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem.

§ 4. Z zatrzymania nieletniego sporządza się protokół, zawierający w szczególności określenie miejsca, daty, godziny i przyczyny zatrzymania.

§ 5. Policja niezwłocznie zawiadamia rodziców albo opiekuna nieletniego o zatrzymaniu. Zawiadomienie przekazywane rodzicom albo opiekunowi nieletniego powinno zawierać informacje, o których mowa w § 3.

§ 6. O zatrzymaniu nieletniego należy niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, zawiadomić właściwy sąd rodzinny.

§ 7. Zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom albo opiekunowi, jeżeli:

- 1) ustanie przyczyna zatrzymania;
- 2) poleci to sąd rodzinny;
- 3) nie został zachowany termin, o którym mowa w § 6;
- 4) w ciągu 48 godzin od chwili zawiadomienia właściwego sądu rodzinnego o zatrzymaniu nieletniego nie ogłoszono nieletniemu postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej albo w zakładzie leczniczym, o którym mowa w art. 12.

§ 8. Nieletni w razie ogłoszenia mu postanowienia, o którym mowa w § 7 pkt 4, może przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej lub do właściwego zakładu leczniczego, ośrodka lub schroniska, nie dłużej jednak niż przez dalszych 5 dni.

§ 9. W policyjnej izbie dziecka można również umieścić nieletniego zatrzymanego w trakcie jego samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich albo poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym na czas niezbędny do przekazania nieletniego do właściwego schroniska, ośrodka lub zakładu, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

Art. 32h [Umieszczenie w policyjnej izbie dziecka]

§ 1. Nieletniego można również umieścić w policyjnej izbie dziecka:

- 1) na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż na 24 godziny;
- 2) na polecenie sądu rodzinnego, wydane w formie postanowienia, na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych, nieprzekraczający 48 godzin.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 1, Policja może umieścić nieletniego w policyjnej izbie dziecka bez zarządzenia sądu rodzinnego, zawiadamiając o tym sąd, na którego obszarze właściwości znajduje się policyjna izba dziecka. Na zarządzenie sądu kierownik policyjnej izby dziecka niezwłocznie zwalnia nieletniego.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, Policja może nieletniego zatrzymać.

§ 4. Na postanowienie, o którym mowa w § 1 pkt 2, przysługuje zażalenie.

Art. 32i [Nadzór] Nadzór nad wykonywaniem czynności, o których mowa w art. 32e–32h, sprawuje sąd rodzinny.

Art. 32j [Przekazanie sprawy nieletniego]

§ 1. Sąd rodzinny może przekazać sprawę nieletniego, za jego zgodą, szkole, do której nieletni uczęszcza, albo organizacji młodzieżowej, sportowej, kulturalno-oświatowej lub innej organizacji społecznej, do której nieletni należy, jeżeli uzna, że środki oddziaływania wychowawczego, jakimi dana szkoła lub organizacja dysponuje, są wystarczające. Sąd rodzinny wskazuje, w miarę potrzeby, kierunki oddziaływania wychowawczego.

§ 2. Podmiot, któremu przekazano sprawę nieletniego, informuje sąd rodzinny o podjętych działaniach wychowawczych i osiągniętych efektach, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, niezwłocznie zaś o ich nieskuteczności.

§ 3. Przepis art. 79 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 32k [Przekazanie sprawy prokuratorowi]

§ 1. Jeżeli w toku postępowania ujawnione zostaną okoliczności uzasadniające pociągnięcie nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10 § 2 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka o przekazaniu sprawy prokuratorowi. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. W razie ujawnienia nowych okoliczności wskazujących, iż nie zachodzi potrzeba pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności karnej, prokurator nie sporządza aktu oskarżenia i przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu.

Art. 32l [Posiedzenie]

§ 1. Jeżeli okoliczności i charakter sprawy, a także celowość zastosowania i dobór środków wychowawczych nie budzą wątpliwości, sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu o zastosowaniu środków wychowawczych, o których mowa w art. 6 pkt 1–8.

§ 2. Posiedzenie odbywa się przy drzwiach zamkniętych, chyba że jawność posiedzenia jest uzasadniona ze względów wychowawczych.

Art. 32m [Rozprawa] Jeżeli nie zachodzą przesłanki z art. 21 § 2, art. 32j § 1 lub art. 32l § 1, zarządza się wyznaczenie rozprawy, o czym zawiadamia się strony oraz pokrzywdzonego.

Art. 32n [Przebieg rozprawy]

§ 1. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych, chyba że jawność rozprawy jest uzasadniona ze względów wychowawczych.

§ 2. Podczas rozprawy sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego. Nieletni może czynić uwagi i składać oświadczenia co do każdego przeprowadzonego dowodu. Wywiady środowiskowe oraz opinie o nieletnim powinny być odczytywane podczas jego nieobecności, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za celowością zapoznania nieletniego z ich treścią.

Art. 32o [Doprowadzenie na rozprawę]

§ 1. Jeżeli strony, które wezwano na rozprawę, nie stawiają się bez usprawiedliwienia, sąd rodzinny może prowadzić postępowanie bez ich udziału, chyba że postanowi inaczej.

§ 2. Sąd rodzinny, na wniosek nieletniego przebywającego w schronisku dla nieletnich albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, zarządza doprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność jego obrońcy. O prawie złożenia wniosku należy nieletniego pouczyć.

§ 3. Rozprawy nie można przeprowadzić w czasie nieobecności nieletniego, jeżeli usprawiedliwił on swoje niestawiennictwo i wnosił o odroczenie rozprawy, a sąd uznał nieobecność nieletniego za usprawiedliwioną.

Art. 32p [Protokoły i dokumenty]

§ 1. Jeżeli bezpośrednio przeprowadzenie dowodu nie jest konieczne, na rozprawie wolno odczytywać protokoły lub odtwarzać zapisy przesłuchania świadków, a także protokoły oględzin, przeszukania, zatrzymania rzeczy, opinie biegłych, instytucji, zakładów lub instytucji, dane o nieletnim, dane z wywiadu środowiskowego oraz wszelkie dokumenty urzędowe złożone w postępowaniu albo w innym postępowaniu przewidzianym w ustawie.

§ 2. Protokoły i dokumenty podlegające odczytaniu lub odtworzeniu na rozprawie można uznać za ujawnione w całości lub w części bez ich odczytywania lub odtwarzania. Należy jednak je odczytać lub odtworzyć, jeżeli którakolwiek ze stron lub pokrzywdzony o to wniosł.

Art. 32q [Obecność pokrzywdzonego]

§ 1. Pokrzywdzony może być obecny na rozprawie lub posiedzeniu, chyba że jest to sprzeczne z dobrem nieletniego lub względami wychowawczymi.

§ 2. Na rozprawę lub posiedzenie sąd rodzinny może wezwać także kuratora, przedstawiciela schroniska dla nieletnich, zakładu poprawczego, młodzieżowego ośrodka wychowawczego, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą albo domu pomocy społecznej, w którym nieletni przebywa, a ponadto również inne osoby, w szczególności asystenta rodziny, koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, przedstawiciela szkoły, do której nieletni uczęszcza, zakładu pracy, w którym jest zatrudniony, lub organizacji społecznej, do której należy; w sprawach o czyn karalny jako przestępstwo skarbowe można wezwać także właściwy finansowy organ postępowania przygotowawczego, określony w Kodeksie karnym skarbowym.

Art. 32r [Postanowienie kończące postępowanie] W postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie nieletniego sąd rodzinny stwierdza, czy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub popełnił czyn karalny, oraz orzeka o zastosowaniu środków określonych w art. 6, art. 7 § 1 lub art. 12.

Rozdział 3 *(uchylony)*

Art. 33 *(uchylony)*

Art. 34 *(uchylony)*

Art. 35 *(uchylony)*

Art. 36 *(uchylony)*

Art. 37 *(uchylony)*

Art. 38 *(uchylony)*

Art. 39 *(uchylony)*

Art. 40 *(uchylony)*

Art. 40a *(uchylony)*

Art. 41 *(uchylony)*

Art. 42 *(uchylony)*

Art. 43 *(uchylony)*

Rozdział 4 *(uchylony)*

Art. 44 *(uchylony)*

Art. 45 *(uchylony)*

Art. 46 *(uchylony)*

Art. 47 *(uchylony)*

Art. 47a *(uchylony)*

Rozdział 5 *(uchylony)*

Art. 48 *(uchylony)*

Art. 49 *(uchylony)*

Art. 50 *(uchylony)*

Art. 51 *(uchylony)*

Art. 52 *(uchylony)*

Art. 53 (*uchylony*)

Art. 54 (*uchylony*)

Art. 55 (*uchylony*)

Rozdział 6 (*uchylony*)

Art. 56 (*uchylony*)

Art. 57 (*uchylony*)

Rozdział 7. **Postępowanie odwoławcze**

Art. 58 [Właściwość i skład sądu] Środki odwoławcze od orzeczeń wydanych w sprawach nieletnich rozpoznaje sąd okręgowy w składzie 3 sędziów.

Art. 59 [Zaskarżenie orzeczenia]

§ 1. Orzeczenie można zaskarżyć w całości albo w części.

§ 2. Środki odwoławcze wniesione przez nieletniego lub jego rodziców albo opiekuna uważa się za zwrócone przeciwko całości orzeczenia, chyba że dotyczą tylko kosztów postępowania.

§ 3. Strony mogą skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające ich prawa lub szkodzące ich interesom. Prokurator może wnieść środek odwoławczy zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść nieletniego.

Art. 60 [Wyłączenie zastosowania przepisu] Do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, nie ma zastosowania przepis art. 368 Kodeksu postępowania cywilnego oraz w zakresie objętym treścią tego artykułu również przepis art. 370 kodeksu.

Art. 61 [Orzeczenie środków]

§ 1. Jeżeli wobec nieletniego zastosowano środki określone w art. 6 pkt 1–8 lub 11, a środek odwoławczy nie zawiera wniosku o orzeczenie środka wychowawczego określonego w art. 6 pkt 9, środka poprawczego lub środka, o którym mowa w art. 12, to w wyniku postępowania odwoławczego nie można orzec tych środków.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie w razie orzeczenia na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego środków przewidzianych w art. 6.

Art. 62 [Udział nieletniego w rozprawie]

§ 1. Udział nieletniego w rozprawie nie jest obowiązkowy. Sąd odwoławczy zarządza jednak doprowadzenie nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich albo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, jeżeli uzna to za konieczne, a także gdy domagają się tego strony lub obrońca nieletniego. Przepis art. 320 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Sąd odwoławczy może wezwać na rozprawę pokrzywdzonego, jeżeli uzna jego obecność za konieczną.

Dział IV. **Postępowanie wykonawcze**

Rozdział 1. **Przepisy ogólne**

Art. 64 [Wszczęcie] Postępowanie wykonawcze należy wszcząć bezzwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne.

Art. 65 [Cel wykonywania środków]

§ 1. Wykonywanie środków wychowawczych i poprawczych ma na celu wychowanie nieletniego na świadomego i uczciwego obywatela i odbywa się z uwzględnieniem wskazań nauki i doświadczeń pedagogicznych.

§ 2. Działalność wychowawcza powinna zmierzać przede wszystkim do wszechstronnego rozwoju osobowości i uzdolnień nieletniego oraz do kształtowania i utrwalania w nim społecznie pożądanej postawy i poczucia odpowiedzialności, tak by był on odpowiednio przygotowany do społecznie użytecznej pracy.

§ 3. Wykonywanie środków powinno doprowadzić także do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego.

§ 4. Do wykonywania środków można włączyć również organizacje młodzieżowe i inne organizacje społeczne.

Art. 65a [Podporządkowanie się orzeczeniu] Nieletni jest obowiązany podporządkować się wydanemu w stosunku do niego orzeczeniu oraz stosować się do poleceń podmiotu biorącego udział w wykonaniu orzeczenia.

Art. 66 [Indywidualne oddziaływanie]

§ 1. Organizacja i system wychowawczy w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i schroniskach dla nieletnich oraz w zakładach poprawczych powinny zapewniać możliwość indywidualnego oddziaływania na nieletnich odpowiednio do ich osobowości i potrzeb wychowawczych.

§ 2. Ośrodki, zakłady i schroniska, o których mowa w § 1, zapewniają w szczególności nauczanie ogólnokształcące i zawodowe, działalność kulturalno-oświatową i sportową, działalność mającą na celu rozwijanie aktywności społecznej nieletnich i wdrożenie ich do pracy społecznie użytecznej, a także dostęp do świadczeń zdrowotnych.

§ 3. Korespondencja nieletniego umieszczonego w ośrodku, zakładzie lub schronisku, o których mowa w § 1, z wyjątkiem korespondencji z organami państwowymi i samorządowymi, w szczególności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych w drodze ustawy przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, może być kontrolowana przez dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska bądź przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego, wyłącznie w przypadkach powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawiera ona treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo ośrodka, zakładu lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. W razie stwierdzenia takich treści korespondencji nie doręcza się, powiadamiając o tym nieletniego oraz sąd rodzinny wykonujący orzeczenie i podając powody tej decyzji. Nieletniego poucza się o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 31a. Zatrzymaną korespondencję włącza się do akt osobowych nieletniego.

§ 4. Dyrektor zakładu, ośrodka lub schroniska, o których mowa w § 1, może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu, ośrodka lub schroniska dla nieletnich wyłącznie w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, ośrodka lub schroniska bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego.

§ 5. W wypadku, o którym mowa w § 4, dyrektor zakładu, ośrodka lub schroniska dla nieletnich niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora.

Art. 66a [Praktyki religijne]

§ 1. Nieletni ma prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych oraz bezpośredniego uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich w dni świąteczne, słuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu, a także do posiadania służących do wykonywania praktyk religijnych ksiązek, pism i przedmiotów.

§ 2. Nieletni ma prawo do uczestniczenia w prowadzonym w ośrodkach, zakładach i schroniskach dla nieletnich, o których mowa w art. 66 § 1, nauczaniu religii, działalności charytatywnej lub społecznej kościoła lub innego związku wyznaniowego, a także do spotkań indywidualnych z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego należy. Duchowni ci mogą odwiedzać nieletnich w pomieszczeniach, w których przebywają.

§ 3. Miejsce, sposób i czas uczestniczenia w lekcjach religii i organizowania innych form życia religijnego dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich ustala w porozumieniu z kapelanami.

§ 4. Korzystanie z wolności religijnej nie może naruszać zasad tolerancji ani zakłócać ustalonego porządku w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady uczestniczenia w lekcjach religii i praktykach religijnych, korzystania z posług religijnych i organizacji pracy duszpasterskiej w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, mając na uwadze zasadę uwzględniania woli zainteresowanych uczestniczeniem w lekcjach religii, wykonywaniem praktyk religijnych i korzystaniem z posług religijnych, a także potrzebę przestrzegania praw nieletnich oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i prawidłowości funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Art. 67 [Udział Policji] Policja w zakresie postępowania wykonawczego wykonuje polecenia sądu rodzinnego.

Art. 68 [Właściwość miejscowa sądu] Przepis art. 17 § 2 nie ma zastosowania w wypadkach, gdy wykonywany jest środek polegający na umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej albo w zakładzie poprawczym.

Art. 69 [Właściwość rzeczowa]

§ 1. Sąd rodzinny wykonuje środki orzeczone na podstawie niniejszej ustawy oraz na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego.

§ 2. Orzeczenie o karze wykonuje sąd właściwy według Kodeksu karnego wykonawczego na podstawie przepisów tego kodeksu.

§ 3. Sąd rodzinny, wykonując środki wychowawcze, o których mowa w art. 6 pkt 7 i 8, stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego.

Art. 70 [Wnioski i zażalenia]

§ 1. Strony postępowania oraz obrońca nieletniego mogą składać wnioski, a w przypadkach przewidzianych w ustawie wносить zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym.

§ 2. W sprawach nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcą, domach pomocy społecznej oraz w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych wnioski w postępowaniu wykonawczym może również składać dyrektor właściwego zakładu.

Art. 70a [Zmiana nagannych zachowań i postaw, nadzór]

§ 1. Kurator sądowy, sprawując nadzór nad nieletnim, organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc nieletniemu w zmianie nagannych zachowań i postaw, w kierunku postaw społecznie akceptowanych.

§ 2. Do zakresu działania kuratora sądowego należy w szczególności:

- 1) kontrolowanie zachowania nieletniego w okresie wykonywania nadzoru;
- 2) odwiedzanie osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu oraz kontaktowanie się z ich rodziną i szkołą lub miejscem nauki zawodu;
- 3) żądanie niezbędnych informacji i wyjaśnień od nieletniego lub innych osób objętych kontrolą lub na które nałożono obowiązki;
- 4) współdziałanie z właściwymi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami w zakresie poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego;
- 5) przeglądanie akt sądowych i sporządzanie z nich odpisów w związku z wykonywaniem czynności zleconych przez sąd;
- 6) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i gromadzenie niezbędnych informacji uzyskanych od organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, zakładów pracy, stowarzyszeń, organizacji i instytucji;
- 7) podejmowanie innych czynności niezbędnych dla prawidłowego wykonywania środków wychowawczych;
- 8) udzielanie nieletniemu innej stosownej pomocy;
- 9) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie orzeczonego wobec nieletniego środka wychowawczego;
- 10) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie środka wychowawczego zastosowanego w okresie próby w związku z warunkowym zwolnieniem z zakładu poprawczego oraz o odwołanie warunkowego zwolnienia z zakładu poprawczego;
- 11) składanie wniosków o zarządzenie wykonania środka poprawczego;
- 12) składanie wniosków o zmianę lub uchylenie zastosowanego względem nieletniego środka tymczasowego;
- 13) składanie wniosków o odroczenie wykonywania środka wychowawczego lub przerwę w jego wykonywaniu, o przedłużenie odroczenia lub przerwy oraz o odwołanie odroczenia lub przerwy w jego wykonywaniu;
- 14) składanie wniosków o nałożenie, zmianę lub uchylenie obowiązków, o których mowa w art. 7 § 1, wobec rodziców lub opiekuna nieletniego;
- 15) udział w posiedzeniach sądu dotyczących nieletniego, wobec którego zastosowano nadzór kuratora;
- 16) kontrolowanie, na zarządzenie sędziego rodzinnego, wykonywania innych środków wychowawczych zastosowanych wobec nieletniego.

Art. 70b [Obowiązek poddania się badaniu]

§ 1. Jeżeli zachowanie nieletniego wskazuje, że jest on w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, kurator sądowy może zobowiązać nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.

§ 2. Nieletniego odmawiającego poddania się badaniu, o którym mowa w § 1, uznaje się za osobę uchylającą się od nadzoru kuratora, o czym kurator sądowy poucza nieletniego, zobowiązując go do poddania się badaniu, o którym mowa w § 1.

§ 3. W razie ustalenia obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia w organizmie nieletniego albo w wypadku, o którym mowa w § 2, kurator może wystąpić do sądu rodzinnego z wnioskiem o zmianę środka wychowawczego.

§ 4. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób przeprowadzania badań na obecność alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia w organizmie nieletniego oraz procedury dokumentowania badań oraz sposoby weryfikacji wyników testu, uwzględniając w szczególności cel stosowanego nadzoru kuratora sądowego oraz potrzebę powstrzymania dalszego procesu demoralizacji nieletniego.

Art. 70c [Odpowiednie zastosowanie przepisu] Przepisy art. 70a stosuje się odpowiednio do organizacji młodzieżowej, innej organizacji społecznej, zakładu pracy oraz osoby godnej zaufania w wypadku powierzenia im nadzoru nad nieletnim.

Art. 70d [Ryczałt]

§ 1. Sędzia rodzinny przyznaje, na wniosek przedstawiciela organizacji młodzieżowej, innej organizacji społecznej, zakładu pracy lub osoby godnej zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru, miesięczny ryczałt z tytułu zwrotu kosztów ponoszonych w związku ze sprawowanym nadzorem, płatny do 20. dnia każdego miesiąca.

§ 2. Ryczałt za sprawowanie jednego nadzoru wynosi od 2% do 4% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.

Art. 70e [Delegacja ustawowa] Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki i sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w zakresie sprawowania nadzoru nad nieletnim, kontrolowania wykonywania przez nieletniego nałożonych na niego obowiązków określonego postępowania, jak również kontrolowania wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 7 § 1, nałożonych na rodziców albo opiekuna nieletniego,
- 2) warunki i sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez organizacje młodzieżowe lub inne organizacje społeczne, zakłady pracy albo osoby godne zaufania, którym powierzono sprawowanie nadzoru – mając na względzie dobór właściwych metod oddziaływania wychowawczego wobec nieletniego, prawidłowe wypełnianie przez rodziców albo opiekuna nieletniego oraz przez podmioty, o których mowa w pkt 2, nałożonych na nich obowiązków, a także sprawność i cele prowadzonego postępowania wykonawczego.

Art. 71 [Odroczenie i przerwa]

§ 1. Sąd rodzinny może na czas określony odroczyć lub przerwać wykonywanie środków wychowawczych lub środka poprawczego w razie choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

§ 2. Sąd rodzinny może odwołać odroczenie lub przerwę wykonywania środków wychowawczych lub środka poprawczego w razie ustania przyczyny, dla której zostały udzielone, lub w wypadku, gdy nieletni nie korzysta z odroczenia lub przerwy w celu, w jakim zostały udzielone, albo rażąco narusza porządek prawny.

Art. 72 [Zawiadomienie sądu o umieszczeniu nieletniego] O umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą lub w domu pomocy społecznej oraz o umieszczeniu w zakładzie poprawczym, jak również o każdej zmianie tego zakładu, placówki, ośrodka lub domu pomocy społecznej dyrektor zakładu, placówki, ośrodka lub domu pomocy społecznej zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie.

Art. 73 [Ustanie wykonywania środków]

§ 1. Wykonywanie środków, o których mowa w art. 6 pkt 2, 3 i 6 oraz w art. 7 i 8, jak również umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą albo domu pomocy społecznej ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez nieletniego lat 18, a wykonywanie pozostałych środków – z chwilą ukończenia lat 21; jeżeli środki wychowawcze zastosowano na podstawie art. 10 § 4 Kodeksu karnego lub art. 5 § 2 Kodeksu karnego skarbowego – wykonywanie ich ustaje z mocy prawa z chwilą ukończenia przez sprawcę lat 21.

§ 2. Jeżeli nieletni ukończy lat 18 przed zakończeniem roku szkolnego, sąd rodzinny może przedłużyć na okres do zakończenia roku szkolnego przebywanie w *zakładzie wychowawczym*¹⁾.

§ 3. W razie powołania nieletniego do zasadniczej służby wojskowej, zasadniczej służby w obronie cywilnej albo służby zastępczej, wykonywanie środków wychowawczych ustaje z mocy prawa.

Art. 74 [Nadzór; schronisko]

§ 1. Zastosowany tymczasowo wobec nieletniego środek, o którym mowa w art. 26 i 27, trwa do czasu przystąpienia do wykonywania orzeczenia, chyba że sąd rodzinny postanowił inaczej.

§ 2. W razie gdy wykonanie orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym natrafiłoby na niedające się usunąć przeszkody, sąd rodzinny stosuje nadzór kuratora, a w wyjątkowych wypadkach uznając, że ze względów wychowawczych jest to konieczne, może orzec umieszczenie nieletniego w schronisku dla nieletnich. Nieletni pozostaje w schronisku dla nieletnich do czasu umieszczenia go we właściwym zakładzie, jednakże pobyt w schronisku nie może wówczas przekroczyć 3 miesięcy.

§ 3. Jeżeli orzeczono umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a zachodzą warunki, o których mowa w § 2, sąd rodzinny może zastosować środki przewidziane w art. 26, a jeżeli nieletni był dotychczas objęty instytucjonalną pieczą zastępczą, sąd może postanowić o tymczasowym umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej do czasu wykonania postanowienia, nie dłużej jednak niż przez okres trzech miesięcy.

Art. 75 [Orzekanie; zażalenia]

§ 1. W postępowaniu wykonawczym sąd rodzinny orzeka z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Sąd rodzinny orzeka na posiedzeniu.

§ 3. W sprawach określonych w art. 11 § 3, art. 86 § 1, art. 87 § 3 i 3a, art. 88 § 1 i 3 oraz art. 93–94 o terminie posiedzenia zawiadamia się oprócz prokuratora również nieletniego i jego obrońcę oraz rodziców lub opiekuna.

§ 4. W miarę potrzeby sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego oraz jego rodziców lub opiekuna.

§ 5. Na postanowienie w sprawach, o których mowa w § 3, oraz w sprawach o zmianę środka wychowawczego, o zastosowanie środka leczniczo-wychowawczego w postępowaniu wykonawczym, o odwołanie odroczenia lub przerwy wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych, o przeniesieniu nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym, o ukaraniu dyscyplinarnym przez sędziego rodzinnego, jak również o odmowie zwolnienia z zakładu poprawczego albo z zakładu psychiatrycznego lub innego zakładu leczniczego – zażalenie przysługuje również nieletniemu, jego obrońcy, rodzicom lub opiekunowi.

§ 6. Postanowienia wydane w toku wykonywania środka poprawczego, na które przysługuje zażalenie, doręcza się prokuratorowi, nieletniemu i jego obrońcy oraz rodzicom lub opiekunowi.

§ 7. Ponownego wniosku o warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego, złożonego przez nieletniego, jego obrońcę oraz rodziców lub opiekuna przed upływem 6 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu.

Art. 76 [Pomoc po zwolnieniu z zakładu]

§ 1. Jeżeli rodzice lub opiekun nie mogą zapewnić nieletniemu zwalnianemu z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą, domu pomocy społecznej, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich albo opuszczającemu rodzinę zastępczą niezbędnych warunków wychowawczych i bytowych – udziela się nieletniemu pomocy.

§ 2. Zasady i zakres udzielania pomocy, o której mowa w § 1, regulują odrębne przepisy.

§ 3. Pomocy nieletnim mogą udzielać również stowarzyszenia, fundacje i organizacje społeczne, których celem jest pomoc w społecznej readaptacji nieletniego, oraz osoby godne zaufania.

Art. 77 [Nadzór sędziego rodzinnego]

§ 1. Nadzór nad wykonywaniem orzeczeń o skierowaniu nieletniego do ośrodka kuratorskiego, o umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, domu pomocy społecznej, podmiocie leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, schronisku dla nieletnich i zakładzie poprawczym, jak również decyzji o umieszczeniu w policyjnej izbie dziecka, sprawuje sędzia rodzinny.

§ 2. Nadzór sprawowany przez sędziego rodzinnego obejmuje legalność umieszczenia nieletniego oraz prawidłowość wykonywania orzeczenia, zwłaszcza w zakresie stosowanych metod i środków oddziaływania, warunków, w jakich przebywają nieletni, jak również przestrzegania ich praw i obowiązków. W tym celu sędzia rodzinny ma w każdym czasie prawo wstępu na teren nadzorowanej jednostki oraz do pomieszczeń, w których przebywają nieletni, a także przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji odpowiednich zakładów, przeprowadzania na osobności rozmów z nieletnimi oraz badania ich próśb i skarg.

§ 3. Sędzia rodzinny sprawuje nadzór w szczególności przez:

- 1) okresowe kontrole jednostek nadzorowanych lub kontrole przeprowadzane doraźnie obejmujące całokształt spraw poddanych nadzorowi albo niektóre zagadnienia w tym zakresie; okresowe kontrole przeprowadza się co najmniej raz w roku;
- 2) wydawanie zaleceń pokontrolnych oraz kontrolowanie prawidłowości i terminowości ich realizacji;
- 3) podejmowanie w miarę potrzeby innych czynności i decyzji zmierzających do usunięcia uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.

§ 4. Przepisy § 1–3 nie naruszają ustawowych uprawnień prokuratora w tym zakresie.

Art. 78 [Upoważnienie] Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób wykonywania przez sędziów rodzinnych nadzoru, o którym mowa w art. 77, określając w szczególności tryb przeprowadzania kontroli, sposób dokumentowania jej przebiegu i wyników oraz tryb wykonywania zaleceń wydanych w toku sprawowania nadzoru.

Rozdział 2.

Środki wychowawcze i lecznicze

Art. 79 [Zmiana lub uchylenie środka]

§ 1. Sąd rodzinny może zmieniać lub uchylać środki wychowawcze, jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają; dotyczy to również środków wychowawczych stosowanych w okresie próby.

§ 2. Sąd rodzinny może odstąpić od stosowania orzeczonego wobec nieletniego środka wychowawczego w razie podjęcia przez nieletniego nauki lub pracy w zakładzie lub innej instytucji powołanej do przygotowania zawodowego.

§ 3. Sąd rodzinny może uchylić orzeczonego wobec nieletniego zakaz prowadzenia pojazdów, jeżeli ustały przyczyny uzasadniające dalsze stosowanie tego środka.

§ 4. Jeżeli w toku wykonywania środka wychowawczego lub poprawczego okaże się, że wobec nieletniego należy zastosować środki o charakterze leczniczo-wychowawczym, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w odpowiednim zakładzie.

Art. 80 [Zawiadamianie sądu]

§ 1. Dyrektor podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą lub domu pomocy społecznej ma obowiązek zawiadamiać sąd, który wykonuje orzeczenie, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, o stanie zdrowia nieletniego umieszczonego w zakładzie lub domu pomocy społecznej i o postępach w leczeniu.

§ 2. Dyrektor zakładu lub domu pomocy społecznej niezwłocznie zawiadamia sąd, jeżeli uzna, że w związku ze zmianą stanu zdrowia nieletniego jego dalsze pozostawanie w zakładzie lub domu pomocy społecznej nie jest konieczne.

§ 3. Sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w wypadku określonym w § 2 – niezwłocznie, rozstrzyga na podstawie opinii lekarskiej o potrzebie dalszego pobytu nieletniego w zakładzie lub domu pomocy społecznej.

§ 4. Wobec nieletniego zwalnianego z zakładu lub domu pomocy społecznej sąd rodzinny stosuje w razie potrzeby środki wychowawcze.

Art. 81 [Upoważnienie] Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, w szczególności wskazując organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich placówek i uwzględniając sprawność postępowania, konieczność zapewnienia bezpieczeństwa tych placówek, właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzegania ich praw.

Art. 82 [Upoważnienie]

§ 1. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami, w szczególności wskazując organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich zakładów, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawności postępowania, bezpieczeństwa tych placówek, właściwych warunków pobytu nieletnich i przestrzegania ich praw.

§ 2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób i tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w domach pomocy społecznej oraz formy opieki, a także wskaże organ odpowiedzialny za kierowanie nieletnich do odpowiednich domów, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawności postępowania.

Art. 83 [Nadzór i zasady pobytu w policyjnych izbach dziecka]

§ 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych sprawuje zwierzchni nadzór nad policyjnymi izbami dziecka.

§ 2. Policyjne izby dziecka tworzą i znoszą komendanci wojewódzcy oraz Komendant Stołeczny Policji w porozumieniu z Komendantem Głównym Policji.

§ 3. *(uchylony)*

Art. 84 [Ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne i kuratorskie]

§ 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad ośrodkami kuratorskimi.

§ 2. *(uchylony)*

§ 3. *(uchylony)*

§ 4. Na wniosek prezesów sądów rejonowych prezesi sądów okręgowych tworzą i znoszą ośrodki kuratorskie.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i szczegółowe zasady tworzenia i znoszenia ośrodków kuratorskich, sposób wykonywania nadzoru nad ośrodkami kuratorskimi, ich organizację i zakres działania, mając w szczególności na względzie dobór właściwych metod wychowania resocjalizacyjnego w środowisku pobytu nieletniego.

Rozdział 3. **Środek poprawczy**

Art. 85 [Rodzaj zakładu]

§ 1. Sąd rodzinny, kierując do wykonania orzeczenie o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, może określić rodzaj tego zakładu.

§ 2. Zmiana rodzaju zakładu w wypadku określonym w § 1 oraz przeniesienie nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym wymagają zgody sądu rodzinnego, chyba że ze względu na szczególne okoliczności sprawy jest konieczne natychmiastowe przeniesienie nieletniego; przeniesienie takie wymaga zatwierdzenia przez sąd rodzinny.

§ 3. (*uchylony*)

Art. 86 [Warunkowe zwolnienie]

§ 1. Sąd rodzinny może warunkowo zwolnić nieletniego z zakładu poprawczego, jeżeli postępy w jego wychowaniu pozwalają przypuszczać, że po zwolnieniu z zakładu nieletni będzie przestrzegał porządku prawnego i zasad współżycia społecznego.

§ 2. Warunkowe zwolnienie z zakładu nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od umieszczenia nieletniego w zakładzie; do okresu tego sąd może zaliczyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich.

Art. 87 [Okres próby]

§ 1. Orzekając warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego, sąd rodzinny ustala okres próby od roku do lat 3; okres próby nie może jednak trwać dłużej niż do ukończenia przez sprawcę lat 21.

§ 2. Do warunkowo zwolnionego sąd stosuje środki wychowawcze.

§ 3. Jeżeli w okresie próby warunkowo zwolniony uległ ponownie demoralizacji albo uchyła się od wykonywania nałożonych na niego obowiązków lub od nadzoru, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zwolnienie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

§ 3a. W razie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd odwołuje warunkowe zwolnienie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym. Warunkowego zwolnienia oraz art. 90 nie stosuje się przez okres roku od chwili ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym.

§ 4. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy odwołanie warunkowego zwolnienia nie nastąpiło, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 88 [Odstąpienie warunkowe]

§ 1. Jeżeli po wydaniu orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym, a przed umieszczeniem go w takim zakładzie albo po upływie okresu odroczenia lub przerwy wykonania umieszczenia w zakładzie poprawczym w zachowaniu nieletniego nastąpiła istotna poprawa, sąd rodzinny może warunkowo odstąpić od wykonania orzeczenia.

§ 2. Odstępując warunkowo od wykonania orzeczenia, sąd stosuje wobec nieletniego środki wychowawcze.

§ 3. Sąd rodzinny może w każdym czasie – jeżeli względy wychowawcze tego wymagają – zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.

§ 4. Jeżeli w ciągu 2 lat od wydania postanowienia o warunkowym odstąpieniu od wykonania orzeczenia i w ciągu dalszych 3 miesięcy nie zarządzono umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Art. 89 [Zatarcie orzeczenia] Orzeczenie środka poprawczego uważa się z mocy prawa za niebyłe z chwilą ukończenia przez sprawcę lat 23, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 90 [Umieszczenie poza zakładem]

§ 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego na czas określony poza zakładem, jeżeli przemawiają za tym:

- 1) względy szkoleniowo-wychowawcze, a w szczególności możliwość zdobycia wykształcenia, zawodu, a także niezbędnych kwalifikacji lub uprawnień,
- 2) możliwość podjęcia zatrudnienia,
- 3) potrzeba specjalistycznego leczenia lub
- 4) szczególne względy rodzinne, a ocena zachowania nieletniego wskazuje, iż będzie możliwe roztoczenie nad nim skutecznego nadzoru.

§ 2. Nietelni umieszczony poza zakładem poprawczym jest nadal wychowankiem tego zakładu. Zakład jest obowiązany roztoczyć nad nim nadzór. Dyrektor zakładu poprawczego może w każdym czasie odwołać decyzję o umieszczeniu nietelnego poza zakładem, jeżeli ustały przyczyny, o których mowa w § 1.

§ 3. O decyzji w sprawie umieszczenia nietelnego poza zakładem poprawczym dyrektor zakładu zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie. Do wykonania decyzji, o której mowa w § 1, dyrektor zakładu może przystąpić po zaakceptowaniu jej przez sąd rodzinny. Sąd rodzinny zajmuje stanowisko w terminie 14 dni od otrzymania decyzji dyrektora.

§ 4. Sąd rodzinny może w każdym czasie uchylić decyzję dyrektora zakładu poprawczego.

Art. 90a [Umieszczenie nietelnego w hostelu]

§ 1. Dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nietelnego na czas określony w hostelu, jeżeli jest to uzasadnione prowadzonym procesem usamodzielniania się wychowanka lub przygotowaniem do zwolnienia go z zakładu, a nietelni w czasie pobytu w hostelu podejmie pracę lub naukę.

§ 2. Hostel jest jednostką organizacyjną, przeznaczoną dla nietelnich umieszczonych w zakładzie poprawczym, służącą ułatwieniu procesu usamodzielniania nietelnich lub przygotowaniu ich do zwolnienia z zakładu poprawczego, zapewniającą całodobową opiekę wychowawczą i dającą nietelnym możliwość czasowego zamieszkania, w szczególności gdy ich niezwłoczny powrót do środowiska jest niewskazany. Hostel stanowi dział zakładu poprawczego. Hostel może stanowić również jednostkę organizacyjną poza zakładem poprawczym, prowadzoną przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, której celem działania jest pomoc w readaptacji społecznej nietelnich.

§ 3. Nietelni przebywający w hostelu zobowiązani są do częściowego pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania go w hostelu w wysokości nieprzekraczającej 25% tych wydatków. Wysokość wydatków związanych z kosztami utrzymania nietelnich w hostelu ustala dyrektor zakładu poprawczego, którego dział stanowi hostel, a w przypadku hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną – kierownik hostelu, na podstawie średniej kosztów utrzymania wychowanków tego hostelu, w tym kosztów wyżywienia nietelnich, kosztów ich zakwaterowania oraz wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w hostelu, w okresie 6 miesięcy poprzedzających wydanie decyzji ustalającej wysokość odpłatności, a jeżeli obliczenie wydatków za taki okres jest niemożliwe – za maksymalny możliwy do uwzględnienia okres. Decyzję w sprawie określenia wysokości zobowiązania nietelnego do pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania w hostelu wydaje dyrektor zakładu poprawczego, a w przypadku hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną – kierownik hostelu.

§ 4. Nietelnego umieszczonego w hostelu, na jego wniosek, można całkowicie lub częściowo zwolnić z obowiązku, o którym mowa w § 3, w przypadku gdy poniesienie przez niego takiej opłaty jest niemożliwe lub zbyt uciążliwe z uwagi na jego sytuację materialną lub osobistą, w szczególności stan zdrowia, niezawinione niewykonywanie pracy zarobkowej, brak stałych źródeł dochodu lub konieczność łóżenia przez nietelnego na utrzymanie osób najbliższych.

§ 5. O decyzji w sprawie umieszczenia nietelnego w hostelu prowadzonym przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, jak również o decyzji w sprawie pokrywania przez nietelnego wydatków związanych z kosztami utrzymania go w hostelu, dyrektor zakładu poprawczego zawiadamia sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie, przedstawiając uzgodnione z nietelnym zasady pobytu w hostelu. Przepis art. 90 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Kierownik hostelu prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną informuje okresowo sąd rodzinny, który wykonuje orzeczenie, o zachowaniu się nietelnego w hostelu, w tym o przebiegu nauki i zatrudnienia.

§ 7. Dyrektor zakładu poprawczego lub kierownik hostelu, prowadzonego przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, może w każdym czasie stwierdzić brak podstaw do dalszego pobytu nietelnego w hostelu. W takim wypadku nietelni jest umieszczany w zakładzie poprawczym, z którego został skierowany do hostelu.

§ 8. Szczegółowe warunki pobytu w hostelu oraz szczegółowy tryb postępowania w przedmiocie decyzji w sprawie określenia wysokości zobowiązania nietelnego do pokrywania wydatków związanych z kosztami utrzymania w hostelu określa regulamin hostelu.

§ 9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania i zwalniania nietelnich z hosteli, w tym prowadzonych przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną, oraz warunki pobytu nietelnich w hostelu, a także sposób wykonywania nadzoru dyrektora zakładu poprawczego nad nietelnymi umieszczonymi w hostelach, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwych warunków pobytu i przestrzegania praw nietelnich.

Art. 90b [Dotacje celowe]

§ 1. Na finansowanie lub dofinansowanie wydatków związanych z pobytem nietelnich w hostelu, o którym mowa w art. 90a § 2 zdanie trzecie, stowarzyszenia, fundacje lub inne organizacje społeczne mogą otrzymywać środki finansowe w formie dotacji celowej na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 885, z późn. zm.²⁾).

§ 2. Finansowanie pobytu nieletnich w hostelach, o których mowa w art. 90a § 2 zdanie trzecie, może odbywać się także z innych źródeł pozyskiwanych przez stowarzyszenia, fundacje lub inne organizacje społeczne prowadzące hostel. Przepisy art. 90a § 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Wysokość środków finansowych, o których mowa w § 1, jak również tryb i terminy ich przekazywania określa każdorazowo umowa, o której mowa w art. 151 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zawarta przez Ministra Sprawiedliwości z przedstawicielem organizacji prowadzącej hostel.

§ 4. Umieszczenie nieletniego w hostelu prowadzonym przez stowarzyszenie, fundację lub inną organizację społeczną może nastąpić wyłącznie po zawarciu umowy, o której mowa w § 3.

Art. 90c [Wyłączenie zastosowania przepisów]

§ 1. Wobec nieletniego, który uciekł z zakładu poprawczego lub samowolnie przedłużył urlop lub przepustkę, przepisów art. 90 lub art. 90a nie stosuje się w okresie 6 miesięcy od dnia ponownego umieszczenia nieletniego w zakładzie.

§ 2. Przepis § 1 nie wyłącza zastosowania środków dyscyplinarnych lub innych środków przewidzianych w regulaminie zakładu poprawczego za ucieczkę lub samowolne przedłużenie urlopu lub przepustki.

Art. 91 [Popelnienie czynu karalnego]

§ 1. W braku podstaw do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, fakt popełnienia przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego przed ukończeniem lat 17 stwierdza postanowieniem sąd rodzinny na podstawie wyników postępowania wyjaśniającego. Odpis prawomocnego postanowienia sąd rodzinny przesyła dyrektorowi zakładu poprawczego w celu zastosowania wobec wychowanka środka dyscyplinarnego.

§ 2. Stwierdzając popełnienie przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego, sąd rodzinny orzeka także w przedmiocie przeniesienia nieletniego do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym bądź zastosowania art. 79 § 4. Od postanowienia sądu przysługuje apelacja.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 2, do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy nieletniego umieszcza się w schronisku dla nieletnich.

§ 4. Wobec nieletniego przeniesionego zgodnie z § 2 do zakładu poprawczego o wzmożonym nadzorze wychowawczym nie stosuje się przez okres oznaczony w orzeczeniu sądu, nie krótszy niż rok, warunkowego zwolnienia oraz art. 90.

§ 5. Do ustalania właściwości sądu stosuje się art. 17. W przypadku gdy czyn karalny został popełniony na terenie zakładu poprawczego, właściwy jest sąd rodzinny miejsca położenia zakładu, który o podjętych czynnościach zawiadamia sąd rodzinny właściwości ogólnej.

§ 6. Dyrektor zakładu poprawczego powiadamia sąd rodzinny wykonujący orzeczenie i sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad zakładem poprawczym o każdym przypadku popełnienia przez wychowanka zakładu poprawczego czynu karalnego, a jeżeli nieletni popełnił czyn zabroniony po ukończeniu lat 17 – także prokuratora.

Art. 92 [Kara pozbawienia wolności]

§ 1. Jeżeli sprawca, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę pozbawienia wolności, wykonuje się karę pozbawienia wolności.

§ 2. Sąd rodzinny umarza postępowanie w przedmiocie wykonania środka poprawczego po otrzymaniu zawiadomienia o osadzeniu nieletniego w zakładzie karnym.

Art. 93 [Kara ograniczenia wolności]

§ 1. Jeżeli sprawca, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, został skazany na karę ograniczenia wolności, wykonanie tej kary ulega odroczeniu do chwili zwolnienia nieletniego z zakładu poprawczego. Przed zwolnieniem z zakładu poprawczego sąd rodzinny decyduje, czy wykonać tę karę, czy odstąpić od jej wykonania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zastępczej kary pozbawienia wolności oraz kary aresztu.

Art. 94 [Wykonanie wobec pełnoletniego] Jeżeli nieletni, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, ukończył lat 18 przed rozpoczęciem wykonania orzeczenia, sąd rodzinny decyduje, czy wykonać orzeczony środek, czy od jego wykonania odstąpić i wymierzyć sprawcy karę. Wymierzając karę sąd stosuje nadzwyczajne jej złagodzenie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może odstąpić od wymierzenia kary, zwłaszcza gdy w zachowaniu sprawcy nastąpiła istotna poprawa. W razie wymierzenia kary pozbawienia wolności albo kary ograniczenia wolności czas jej trwania nie może przekroczyć okresu, jaki pozostaje do ukończenia przez sprawcę lat 21.

Art. 95 [Schroniska i zakłady poprawcze]

§ 1. Minister Sprawiedliwości sprawuje zwierzchni nadzór nad schroniskami dla nieletnich i zakładami poprawczymi.

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w drodze zarządzenia, tworzy i znosi schroniska dla nieletnich i zakłady poprawcze.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych, w zależności od stosowanych wobec nieletnich środków i form oddziaływania wychowawczego, resocjalizacyjnego i terapeutycznego, sposób wykonywania nadzoru, o którym mowa w § 1, organizację tych schronisk i zakładów oraz szczegółowe zasady kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu w nich nieletnich, uwzględniając konieczność zapewnienia sprawności postępowania, bezpieczeństwa schronisk i zakładów, właściwych warunków pobytu i przestrzegania praw nieletnich, a także sposób wykonywania nadzoru pedagogicznego w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.

§ 4. Zasady kształcenia i wychowania w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych regulują odrębne przepisy.

Rozdział 4.

Użycie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym

Art. 95a [Przesłanki i cel stosowania]

§ 1. W razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego, w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 6, 8, 10 i 12–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628 i 1165, z 2014 r. poz. 24 i 1199 oraz z 2016 r. poz. 904), wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym można użyć środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej.

§ 2. Wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające, w przypadku usiłowania targnięcia się tego nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby, można użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 3, 4 lub 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

§ 3. Użycie i dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Art. 95b (uchylony)

Art. 95c [Upoważnienie]

§ 1. (uchylony)

§ 2. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb współdziałania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek, uwzględniając w szczególności przypadki i warunki użycia sił Policji na terenie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Rozdział 4a.

Udzielanie nagród i stosowanie środków dyscyplinarnych wobec nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.

Art. 95ca [Nagroda]

§ 1. Dyrektor schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego może udzielić nieletniemu przebywającemu w schronisku albo zakładzie nagrody lub zastosować wobec niego środek dyscyplinarny.

§ 2. Udzielenie nagrody i stosowanie środka dyscyplinarnego nie może prowadzić do upokarzającego i poniżającego traktowania nieletniego.

Art. 95cb [Zasady przyznawania nagród]

§ 1. Nagrody udziela się za właściwe zachowanie nieletniego, wyróżniające wykonywanie obowiązków, wzorowe przestrzeganie regulaminu schroniska dla nieletnich albo zakładu poprawczego lub osiąganie bardzo dobrych wyników w nauce.

§ 2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można udzielić jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

Art. 95cc [Charakter nagrody]

§ 1. Nagrodą jest:

- 1) pochwała;
- 2) list pochwalny do rodziców albo opiekuna;
- 3) list pochwalny do sądu rodzinnego;
- 4) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt schroniska lub zakładu;
- 5) nagroda rzeczowa lub pieniężna;
- 6) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby nieletniego lub jego osób najbliższych;
- 7) zgoda na korzystanie z internetu lub gier komputerowych;
- 8) zgoda na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza schroniskiem lub zakładem;
- 9) skrócenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego;
- 10) udzielenie przepustki na okres do 3 dni.

§ 2. W przypadku nieletniego przebywającego w zakładzie poprawczym nagrodą jest również:

- 1) udzielenie urlopu;
- 2) podwyższenie kieszonkowego na okres do 3 miesięcy do wysokości 4,5% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.

§ 3. W każdym czasie sąd rodzinny może zastrzec, że udzielenie przepustki lub urlopu wymaga jego zgody.

§ 4. Nieletniemu, wobec którego toczy się postępowanie w związku z popełnieniem czynu karalnego, nagrody wymienione w § 1 pkt 4, 7, 8 i 10 oraz § 2 pkt 1 mogą być udzielone za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

§ 5. Decyzję o udzieleniu nagrody ze wskazaniem przyczyn jej udzielenia sporządza się na piśmie i włącza do akt osobowych nieletniego.

Art. 95cd [Uchylenie decyzji o udzieleniu nagrody] Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że nagroda została udzielona niezasadnie, dyrektor schroniska lub zakładu uchyla decyzję o udzieleniu nagrody. Decyzję o uchyleniu nagrody sporządza się na piśmie i podaje do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Art. 95ce [Zastosowanie środka dyscyplinarnego]

§ 1. Środek dyscyplinarny stosuje się w przypadku niewykonywania obowiązków wynikających z ustawy lub regulaminu ustalonego w schronisku lub zakładzie, zachowania godzącego w dobro innych osób, ucieczki ze schroniska albo zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrótca z udzielonego urlopu lub z przepustki.

§ 2. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku gdy nieletni popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

§ 3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania nieletniego, jego stosunek do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia.

§ 4. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.

§ 5. Przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego dyrektor schroniska lub zakładu albo upoważniony pracownik pedagogiczny wysłuchuje nieletniego i zasięga opinii zespołu diagnostyczno-korekcyjnego lub zespołu diagnostycznego.

§ 6. Decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego ze wskazaniem przyczyn jego zastosowania sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu wraz z pouczeniem o prawie do złożenia skargi do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad schroniskiem albo zakładem i włącza się do akt osobowych nieletniego. Sędzia rodzinny sprawujący nadzór nad schroniskiem albo zakładem może uchylić decyzję dyrektora.

Art. 95cf [Katalog środków]

§ 1. Środkiem dyscyplinarnym jest:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) zawiadomienie rodziców albo opiekuna o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 4) zawiadomienie sądu rodzinnego o niewłaściwym zachowaniu nieletniego;
- 5) cofnięcie zezwolenia albo nieudzielanie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt schroniska albo zakładu na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami albo opiekunem;
- 6) obniżenie kieszonkowego, nie więcej niż do 0,5% kwoty bazowej ustalonej dla kuratorów zawodowych na podstawie przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej, na okres do 3 miesięcy;
- 7) cofnięcie zgody na korzystanie z internetu lub gier komputerowych na okres do 3 miesięcy;
- 8) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza schroniskiem albo zakładem na okres do 3 miesięcy;
- 9) cofnięcie zgody albo nieudzielanie zgody na wyjście poza teren schroniska albo zakładu na okres do 3 miesięcy.

§ 2. W przypadku nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym środkiem dyscyplinarnym jest również nieudzielanie przepustki lub urlopu przez okres nie dłuższy niż 5 miesięcy w razie ucieczki z zakładu lub nieusprawiedliwionego niepowrótca z udzielonego urlopu lub przepustki z zakładu.

Art. 95cg [Uchylenie decyzji o zastosowaniu środka dyscyplinarnego]

§ 1. Jeżeli zostały ujawnione okoliczności wskazujące na to, że środek dyscyplinarny został zastosowany niezasadnie, dyrektor schroniska lub zakładu uchyla decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego.

§ 2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi, w szczególności jeżeli nieletni przeprosił pokrzywdzonego oraz naprawił szkodę, można zawiesić wykonanie środka dyscyplinarnego na okres do 3 miesięcy, zamienić go na inny, skrócić lub darować go.

§ 3. Jeżeli w okresie zawieszenia wykonania środka dyscyplinarnego nieletni dopuścił się ponownie przewinienia, zawieszony środek dyscyplinarny podlega wykonaniu, chyba że dyrektor postanowi inaczej ze względów wychowawczych.

§ 4. Decyzję o uchyleniu, zawieszeniu, zamianie, skróceniu lub darowaniu środka dyscyplinarnego sporządza się na piśmie i podaje się do wiadomości nieletniemu, a jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają – również innym osobom i włącza się do akt osobowych nieletniego.

Rozdział 5.

Zatrudnianie nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich

Art. 95d [Warunki dopuszczalności zatrudnienia]

1. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich może odbywać praktyczną naukę zawodu organizowaną w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich.

2. Dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich kieruje nieletniego, za jego zgodą, do odbycia praktycznej nauki zawodu, o której mowa w ust. 1, w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy tym zakładzie lub schronisku.

3. Nieletni umieszczony w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich może zostać zatrudniony poza zakładem poprawczym lub schroniskiem dla nieletnich, za zgodą dyrektora zakładu lub schroniska, jeżeli ukończył 16 lat i spełnia wymogi określone w Kodeksie pracy.

Art. 95da [Formy praktycznej nauki zawodu]

1. Praktyczna nauka zawodu organizowana w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, może mieć formę zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.

2. Nieletni odbywający praktyczną naukę zawodu w formie praktyk zawodowych w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, którego jest wychowankiem, może otrzymać stypendium w wysokości ustalonej przez dyrektora zakładu poprawczego. Przepisów art. 95f i 95g nie stosuje się.

3. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych prowadzonych przez szkołę lub zespół szkół, działających przy zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, uwzględniając zakres spraw, które powinny być określone w skierowaniu dyrektora zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, o którym mowa w art. 95d ust. 2, w tym prawa i obowiązki szkoły lub zespołu szkół prowadzących warsztaty szkolne, a także kwalifikacje wymagane od osób prowadzących praktyczną naukę zawodu i przysługujące im uprawnienia oraz mając na celu stworzenie warunków dla skutecznej resocjalizacji nieletnich poprzez właściwy dobór formy kształcenia zawodowego i wdrażanie nieletnich do systematycznego wykonywania nałożonych obowiązków.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób określania wysokości stypendium, o którym mowa w ust. 2, uwzględniając wymiar zajęć odbywanych w ramach praktyk zawodowych, ich efekty ekonomiczne, możliwości finansowe zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich oraz potrzebę przygotowania nieletnich do podejmowania aktywności zawodowej i dalszego doskonalenia zawodowego.

Art. 95e [Stosowanie Kodeksu pracy] Do czasu pracy nieletniego stosuje się przepisy art. 202 Kodeksu pracy.

Art. 95f [Wynagrodzenie]

§ 1. Należność nieletniego za pracę ustala się według zasad wynagradzania pracowników za pracę tego rodzaju, którą wykonuje nieletni.

§ 2. Za prace porządkowe wykonywane na rzecz zakładu lub schroniska w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin miesięcznie wynagrodzenie nieletniemu nie przysługuje; za sumienną pracę tego rodzaju mogą być przyznawane nagrody pieniężne.

Art. 95g [Zaliczanie zatrudnienia]

§ 1. Okresy pracy wykonywanej przez nieletniego w czasie odbywania środka poprawczego, z wyjątkiem prac, o których mowa w art. 95f § 2, uważa się za okresy równorzędne z okresami zatrudnienia w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 2. Okresy pracy wykonywanej przez nieletniego, o którym mowa w § 1, wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Art. 95h [Wypadek; choroba zawodowa] Nieletni, który uległ wypadkowi lub zachorował na chorobę zawodową przy wykonywaniu pracy w czasie odbywania środka poprawczego, ma prawo do świadczenia z tytułu tego wypadku lub choroby na zasadach przewidzianych dla pracowników. W razie śmierci nieletniego wskutek takiego wypadku lub choroby, świadczenia z tego tytułu przysługują pozostałym po nim członkom rodziny na zasadach przewidzianych dla członków rodzin pracownika.

Dział V.

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 96 (pominięty)

Art. 97 [Odesłanie] Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w niniejszej ustawie albo odsyłają ogólnie do przepisów o odpowiedzialności nieletnich lub o postępowaniu w sprawach nieletnich, stosuje się w tym zakresie odpowiednio przepisy niniejszej ustawy.

Art. 98 [Priorytet] W razie wątpliwości, czy ma być stosowane prawo dotychczasowe, czy niniejsza ustawa, stosuje się niniejszą ustawę.

Art. 99 (uchylony)

Art. 100 (uchylony)

Art. 101 (pominięty)

Art. 102 (pominięty)

Art. 103 [Derogacja]

§ 1. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w niej unormowanych, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

§ 2. W szczególności tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 22 grudnia 1969 r. o utrzymaniu w mocy na okres przejściowy niektórych dotychczasowych przepisów prawa karnego (Dz. U. poz. 311);
- 2) art. V ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks wykroczeń (Dz. U. poz. 115);
- 3) art. 288 § 2 i 3 ustawy *karnej skarbowej z dnia 26 października 1971 r.* (Dz. U. poz. 260, z 1975 r. poz. 91 i 234 oraz z 1976 r. poz. 122³⁾);
- 4) art. 474–495 Kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r., utrzymane w mocy przez art. III pkt 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 97).

Art. 104 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia⁴⁾.

9. Prawo o ruchu drogowym

1)

z dnia 20 czerwca 1997 r. (Dz. U. Nr 98, poz. 602)
z dnia 7 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 515)
z dnia 2 czerwca 2005 r. (Dz. U. Nr 108, poz. 908)
z dnia 30 sierpnia 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137)
z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 128)

(zm. Dz. U. z 2015 r. poz. 1273)

Dział I. Przepisy ogólne

Art. 1 [Zakres regulacji]

1. Ustawa określa:
 - 1) zasady ruchu na drogach publicznych, w strefach zamieszkania oraz w strefach ruchu;
 - 2) zasady i warunki dopuszczenia pojazdów do tego ruchu, a także działalność właściwych organów i podmiotów w tym zakresie;
 - 3) wymagania w stosunku do innych uczestników ruchu niż kierujący pojazdami;
 - 4) zasady i warunki kontroli ruchu drogowego.
2. Przepisy ustawy stosuje się również do ruchu odbywającego się poza miejscami wymienionymi w ust. 1 pkt 1, w zakresie:
 - 1) koniecznym dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób;
 - 2) wynikającym ze znaków i sygnałów drogowych.
3. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 75aa–75ac, art. 140g ust. 2, art. 140i i art. 140k, stanowią zadania z zakresu administracji rządowej.

Art. 2 [Słowniczek] Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) droga – wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 1a) droga publiczna – droga w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1440, 1920 i 1948);
- 1b) droga wewnętrzna – droga w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych;
- 2) droga twarda – drogę z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m; inne drogi są drogami gruntowymi;
- 3) autostrada – drogę dwujezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której nie dopuszcza się ruchu poprzecznego, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych, z wyłączeniem czterokołowca, które na równej, poziomej jezdni mogą rozwinąć prędkość co najmniej 40 km/h, w tym również w razie ciągnięcia przyczep;
- 4) droga ekspresowa – drogę dwu- lub jednojezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której skrzyżowania występują wyjątkowo, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych, z wyłączeniem czterokołowca;
- 5) droga dla rowerów – drogę lub jej część przeznaczoną do ruchu rowerów, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi; droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnie lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 5a) pas ruchu dla rowerów – część jezdni przeznaczoną do ruchu rowerów w jednym kierunku, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 5b) śluza dla rowerów – część jezdni na wlocie skrzyżowania na całej szerokości jezdni lub wybranego pasa ruchu przeznaczona do zatrzymania rowerów w celu zmiany kierunku jazdy lub ustąpienia pierwszeństwa, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi;
- 6) jezdnia – część drogi przeznaczoną do ruchu pojazdów; określenie to nie dotyczy torowisk wydzielonych z jezdni;
- 7) pas ruchu – każdy z podłużnych pasów jezdni wystarczający do ruchu jednego rzędu pojazdów wielośladowych, oznaczony lub nieoznaczony znakami drogowymi;
- 8) pobocze – część drogi przyległą do jezdni, która może być przeznaczona do ruchu pieszych lub niektórych pojazdów, postoju pojazdów, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 9) chodnik – część drogi przeznaczoną do ruchu pieszych;

- 10) skrzyżowanie – przecięcie się w jednym poziomie dróg mających jezdnię, ich połączenie lub rozwidlenie, łącznie z powierzchniami utworzonymi przez takie przecięcia, połączenia lub rozwidlenia; określenie to nie dotyczy przecięcia, połączenia lub rozwidlenia drogi twardej z drogą gruntową, z drogą stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze lub z drogą wewnętrzną;
- 11) przejście dla pieszych – powierzchnię jezdni, drogi dla rowerów lub torowiska przeznaczoną do przechodzenia przez pieszych, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 12) przejazd dla rowerzystów – powierzchnię jezdni lub torowiska przeznaczoną do przejeżdżania przez rowerzystów, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 13) przystanek – miejsce zatrzymywania się pojazdów transportu publicznego, oznaczone odpowiednimi znakami drogowymi;
- 14) tunel – budowlę na drodze, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 15) obszar zabudowany – obszar oznaczony odpowiednimi znakami drogowymi;
- 16) strefa zamieszkania – obszar obejmujący drogi publiczne lub inne drogi, na którym obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego, a wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi;
- 16a) strefa ruchu – obszar obejmujący co najmniej jedną drogę wewnętrzną, na który wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi;
- 17) uczestnik ruchu – pieszego, kierującego, a także inne osoby przebywające w pojeździe lub na pojeździe znajdującym się na drodze;
- 18) pieszy – osobę znajdującą się poza pojazdem na drodze i niewykonującą na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osobę poruszającą się w wózku inwalidzkim, a także osobę w wieku do 10 lat kierującą rowerem pod opieką osoby dorosłej;
- 19) kolumna pieszych – zorganizowaną grupę pieszych prowadzoną przez kierownika lub dowódcę;
- 20) kierujący – osobę, która kieruje pojazdem lub zespołem pojazdów, a także osobę, która prowadzi kolumnę pieszych, jedzie wierzchem albo pędzi zwierzęta pojedynczo lub w stadzie;
- 21) kierowca – osobę uprawnioną do kierowania pojazdem silnikowym lub motorowerem;
- 22) szczególna ostrożność – ostrożność polegająca na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie;
- 23) ustąpienie pierwszeństwa – powstrzymanie się od ruchu, jeżeli ruch mógłby zmusić innego kierującego do zmiany kierunku lub pasa ruchu albo istotnej zmiany prędkości, a pieszego – do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku;
- 24) ruch kierowany – ruch otwierany i zamykany za pomocą sygnalizacji świetlnej albo przez uprawnioną osobę;
- 25) niedostateczna widoczność – widoczność występująca od zmierzchu do świtu, a także w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza od świtu do zmierzchu;
- 26) wymijanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w przeciwnym kierunku;
- 27) omijanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok nieporuszającego się pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody;
- 28) wyprzedzanie – przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w tym samym kierunku;
- 29) zatrzymanie pojazdu – unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające nie dłużej niż 1 minutę, oraz każde unieruchomienie pojazdu wynikające z tych warunków lub przepisów;
- 30) postój pojazdu – unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające dłużej niż 1 minutę;
- 31) pojazd – środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszynę lub urządzenie do tego przystosowane;
- 32) pojazd silnikowy – pojazd wyposażony w silnik, z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego;
- 33) pojazd samochodowy – pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością przekraczającą 25 km/h; określenie to nie obejmuje ciągnika rolniczego;
- 34) pojazd wolnobieżny – pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego;
- 35) pojazd członowy – zespół pojazdów składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą;
- 35a) pojazd nienormatywny – pojazd lub zespół pojazdów, którego naciski osi wraz z ładunkiem lub bez ładunku są większe od dopuszczalnych, przewidzianych dla danej drogi w przepisach o drogach publicznych, lub którego wymiary lub rzeczywista masa całkowita wraz z ładunkiem lub bez niego są większe od dopuszczalnych, przewidzianych w przepisach niniejszej ustawy;
- 35b) ładunek niepodzielny – ładunek, który bez niewspółmiernie wysokich kosztów lub ryzyka powstania szkody nie może być podzielony na dwa lub więcej mniejszych ładunków;
- 35c) pilot – osobę odpowiedzialną za zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz minimalizację utrudnień w ruchu drogowym w czasie przejazdu pojazdu;

- 36) pojazd specjalny – pojazd samochodowy lub przyczepę przeznaczone do wykonywania specjalnej funkcji, która powoduje konieczność dostosowania nadwozia lub posiadania specjalnego wyposażenia; w pojeździe tym mogą być przewożone osoby i rzeczy związane z wykonywaniem tej funkcji;
- 37) pojazd używany do celów specjalnych – pojazd samochodowy przystosowany w sposób szczególny do przewozu osób lub ładunków, używany przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Biuro Ochrony Rządu, Straż Graniczną, kontrolę skarbową, Służbę Celną, jednostki ochrony przeciwpożarowej, Inspekcję Transportu Drogowego i Służbę Więzienną;
- 38) pojazd uprzywilejowany – pojazd wysyłający sygnały świetlne w postaci niebieskich świateł błyskowych i jednocześnie sygnały dźwiękowe o zmiennym tonie, jadący z włączonymi światłami mijania lub drogowymi; określenie to obejmuje również pojazdy jadące w kolumnie, na której początku i na końcu znajdują się pojazdy uprzywilejowane wysyłające dodatkowo sygnały świetlne w postaci czerwonego światła błyskowego;
- 39) pojazd zabytkowy – pojazd, który na podstawie odrębnych przepisów został wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także pojazd wpisany do inwentarza muzealiów, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- 40) samochód osobowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą oraz ich bagażu;
- 41) autobus – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą;
- 41a) autobus szkolny – autobus przeznaczony do przewozu dzieci do szkoły, barwy pomarańczowej, oznaczony z przodu i z tyłu prostokątnymi tablicami barwy białej, z napisem barwy czarnej „autobus szkolny”;
- 42) samochód ciężarowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków; określenie to obejmuje również samochód ciężarowo-osobowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków i osób w liczbie od 4 do 9 łącznie z kierowcą;
- 42a) ciągnik samochodowy – pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie wyłącznie do ciągnięcia przyczepy; określenie to obejmuje ciągnik siodłowy i ciągnik balastowy;
- 42b) czterokołowiec – pojazd samochodowy przeznaczony do przewozu osób lub ładunków, z wyłączeniem samochodu osobowego, ciężarowego i motocykla, którego masa własna nie przekracza:
- a) w przypadku przewozu rzeczy 550 kg,
- b) w przypadku przewozu osób 400 kg;
- 42c) czterokołowiec lekki – czterokołowiec, którego masa własna nie przekracza 350 kg i konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h;
- 43) taksówka – pojazd samochodowy, odpowiednio wyposażony i oznaczony, przeznaczony do przewozu osób w liczbie nie większej niż 9 łącznie z kierowcą oraz ich bagażu podręcznego za ustaloną na podstawie taksometru opłatą;
- 44) ciągnik rolniczy – pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia rozwijanie prędkości nie mniejszej niż 6 km/h, skonstruowany do używania łącznie ze sprzętem do prac rolnych, leśnych lub ogrodniczych; ciągnik taki może być również przystosowany do ciągnięcia przyczep oraz do prac ziemnych;
- 45) motocykl – pojazd samochodowy zaopatrzone w silnik spalinowy o pojemności skokowej przekraczającej 50 cm³, dwukołowy lub z bocznym wózkiem – wielośladowy; określenie to obejmuje również pojazd trójkołowy o symetrycznym rozmieszczeniu kół;
- 46) motorower – pojazd dwu- lub trójkołowy zaopatrzone w silnik spalinowy o pojemności skokowej nieprzekraczającej 50 cm³ lub w silnik elektryczny o mocy nie większej niż 4 kW, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h;
- 47) rower – pojazd o szerokości nieprzekraczającej 0,9 m poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem; rower może być wyposażony w uruchamiany naciskiem na pedały pomocniczy napęd elektryczny zasilany prądem o napięciu nie wyższym niż 48 V o znamionowej mocy ciągłej nie większej niż 250 W, którego moc wyjściowa zmniejsza się stopniowo i spada do zera po przekroczeniu prędkości 25 km/h;
- 47a) wózek rowerowy – pojazd o szerokości powyżej 0,9 m przeznaczony do przewozu osób lub rzeczy poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem; wózek rowerowy może być wyposażony w uruchamiany naciskiem na pedały pomocniczy napęd elektryczny zasilany prądem o napięciu nie wyższym niż 48 V o znamionowej mocy ciągłej nie większej niż 250 W, którego moc wyjściowa zmniejsza się stopniowo i spada do zera po przekroczeniu prędkości 25 km/h;
- 48) wózek inwalidzki – pojazd konstrukcyjnie przeznaczony do poruszania się osoby niepełnosprawnej, napędzany siłą mięśni lub za pomocą silnika, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do prędkości pieszego;
- 49) zespół pojazdów – pojazdy złączone ze sobą w celu poruszania się po drodze jako całość; nie dotyczy to pojazdów złączonych w celu holowania;
- 49a) kolejka turystyczna – zespół pojazdów składający się z ciągnika rolniczego, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, albo pojazdu wolnobieżnego oraz przyczepy (przyczep) dostosowanej do przewozu osób, wykorzystywanych w ramach prowadzonej działalności w zakresie świadczenia usług turystycznych;
- 50) przyczepa – pojazd bez silnika, przystosowany do łączenia go z innym pojazdem;

- 51) przyczepa lekka – przyczepę, której dopuszczalna masa całkowita nie przekracza 750 kg;
- 52) naczepa – przyczepę, której część spoczywa na pojeździe silnikowym i obciąża ten pojazd;
- 53) masa własna – masę pojazdu z jego normalnym wyposażeniem, paliwem, olejami, smarami i cieciami w ilościach nominalnych, bez kierującego;
- 54) dopuszczalna masa całkowita – największą określoną właściwymi warunkami technicznymi masę pojazdu obciążonego osobami i ładunkiem, dopuszczonego do poruszania się po drodze;
- 55) rzeczywista masa całkowita – masę pojazdu łącznie z masą znajdujących się na nim rzeczy i osób;
- 56) dopuszczalna ładowność – największą masę ładunku i osób, jaką może przewozić pojazd, która stanowi różnicę dopuszczalnej masy całkowitej i masy własnej pojazdu;
- 57) nacisk osi – sumę nacisków, jaką na drogę wywierają koła znajdujące się na jednej osi;
- 58) VIN – numer identyfikacyjny pojazdu nadany i umieszczony przez producenta;
- 59) urządzenie rejestrujące – stacjonarne, przenośne albo zainstalowane w pojeździe albo na statku powietrznym urządzenie ujawniające i zapisujące za pomocą technik utrwalania obrazów naruszenia przepisów ruchu drogowego przez kierujących pojazdami;
- 60) kategoria pojazdu – klasyfikację pojazdu według wymagań homologacyjnych;
- 61) maksymalna masa całkowita – największą masę pojazdu obciążonego osobami i ładunkiem, określoną przez producenta pojazdu;
- 62) nowy pojazd – pojazd fabrycznie nowy, który nie był zarejestrowany;
- 63) państwo członkowskie – państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederację Szwajcarską lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- 64) pojazd kompletny – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych nie wymaga kompletacji;
- 65) pojazd marki „SAM” – pojazd zbudowany przy wykorzystaniu nadwozia, podwozia lub ramy, konstrukcji własnej;
- 66) pojazd produkowany w małych seriach – pojazd produkowany w limitowanej liczbie, określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 3;
- 67) pojazd niekompletny – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych powinien przejść co najmniej jeden etap kompletacji;
- 68) pojazd skompletowany – pojazd, który w celu spełnienia wymagań technicznych oraz uzyskania założonych cech użytkowych powstał w wyniku co najmniej jednego etapu kompletacji;
- 69) pojazd z końcowej partii produkcji – pojazd będący częścią zapasów producenta, który nie spełnia wymagań technicznych z powodu zmiany warunków stanowiących podstawę do wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu, a świadectwo to utraciło ważność;
- 70) przedmiot wyposażenia lub część – rozumie się przez to układ, oddzielny zespół techniczny lub część, podlegające wymaganiom technicznym określonym w dziale III, rozdziale 1a i 1b, przepisach Unii Europejskiej dotyczących badań homologacyjnych lub regulaminach EKG ONZ, przeznaczone do zastosowania w pojeździe;
- 71) świadectwo homologacji typu – świadectwo homologacji typu EKG ONZ, świadectwo homologacji typu pojazdu, świadectwo homologacji typu WE;
- 72) świadectwo homologacji typu EKG ONZ – dokument wydany przez właściwy organ państwa – strony Porozumienia dotyczącego przyjęcia jednolitych wymagań technicznych dla pojazdów kołowych, wyposażenia i części, które mogą być stosowane w tych pojazdach, oraz wzajemnego uznawania homologacji udzielonych na podstawie tych wymagań, sporządzonego w Genewie dnia 20 marca 1958 r. (Dz. U. z 2001 r. poz. 1135 i 1136), zwanego dalej „Porozumieniem”, stwierdzający, że typ przedmiotu wyposażenia lub części spełnia wymagania procedury homologacji typu EKG ONZ określone w regulaminach Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) stanowiących załączniki do tego Porozumienia;
- 73) świadectwo homologacji typu pojazdu – dokument wydany przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzający, że typ pojazdu spełnia wymagania procedury homologacji typu pojazdu;
- 74) świadectwo homologacji typu WE – dokument wydany przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej stwierdzający, że typ pojazdu, typ przedmiotu jego wyposażenia lub części, spełnia wymagania procedury homologacji typu WE;
- 75) typ przedmiotu wyposażenia lub części – oznaczenie przedmiotów wyposażenia lub części, spełniających tę samą funkcję w pojeździe, które nie różnią się od siebie pod względem istotnych cech mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego lub ochronę środowiska, jeżeli wymagania określone w przepisach UE dotyczących badań homologacyjnych lub regulaminy EKG ONZ nie stanowią inaczej;
- 76) świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu – dokument wydany przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej stwierdzający, że pojazd spełnia odpowiednie warunki lub wymagania techniczne procedury dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
- 77) świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – dokument wydany przez właściwy organ Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzający, że sposób montażu instalacji

- przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem oraz elementy tej instalacji spełniają wymagania procedury homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
- 78) typ pojazdu – oznaczenie pojazdów jednej kategorii pojazdu, które nie różnią się od siebie pod względem istotnych cech, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 5;
 - 79) wprowadzenie do obrotu – odpłatne albo nieodpłatne przekazanie pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej użytkownikowi;
 - 80) wariant pojazdu – oznaczenie pojazdów jednego typu, które nie różnią się od siebie co najmniej pod względem istotnych cech, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 5;
 - 81) wersja pojazdu – oznaczenie pojazdów jednego wariantu, o kompletacji określonej w opisie technicznym typu pojazdu w świadectwie homologacji typu pojazdu albo świadectwie homologacji typu WE pojazdu;
 - 82) tramwaj – pojazd przeznaczony do przewozu osób lub rzeczy zasilany energią elektryczną, poruszający się po szynach na drogach publicznych;
 - 83) trolejbus – autobus przystosowany do zasilania energią elektryczną z sieci trakcyjnej;
 - 84) blokada alkoholowa – urządzenie techniczne uniemożliwiające uruchomienie silnika pojazdu silnikowego i pojazdu szynowego, w przypadku gdy zawartość alkoholu w wydychanym przez kierującego powietrzu wynosi co najmniej 0,1 mg alkoholu w 1 dm³;
 - 85) kalibracja blokady alkoholowej – ogół czynności służących wzorcowaniu blokady alkoholowej oraz regulacji tego urządzenia w sposób umożliwiający spełnienie wymagania, o którym mowa w pkt 84.

Dział II. Ruch drogowy

Rozdział 1. Zasady ogólne

Art. 3 [Zasady zachowania na drodze]

1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani zachować ostrożność albo gdy ustawa tego wymaga – szczególną ostrożność, unikać wszelkiego działania, które mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego, ruch ten utrudnić albo w związku z ruchem zakłócić spójność lub porządek publiczny oraz narazić kogokolwiek na szkodę. Przez działanie rozumie się również zaniechanie.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby znajdującej się w pobliżu drogi, jeżeli jej zachowanie mogłoby pociągnąć za sobą skutki, o których mowa w tym przepisie.
3. Jeżeli uczestnik ruchu lub inna osoba spowodowała jednak zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, jest obowiązana przedsięwziąć niezbędne środki w celu niezwłocznego usunięcia zagrożenia, a gdyby nie mogła tego uczynić, powinna o zagrożeniu uprzedzić innych uczestników ruchu.

Art. 4 [Zaufanie do uczestników ruchu] Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze mają prawo liczyć, że inni uczestnicy tego ruchu przestrzegają przepisów ruchu drogowego, chyba że okoliczności wskazują na możliwość odmiennego ich zachowania.

Art. 5 [Obowiązki uczestników ruchu]

1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli, sygnałów świetlnych oraz znaków drogowych, nawet wówczas, gdy z przepisów ustawy wynika inny sposób zachowania niż nakazany przez te osoby, sygnały świetlne lub znaki drogowe.
2. Polecenia i sygnały dawane przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli mają pierwszeństwo przed sygnałami świetlnymi i znakami drogowymi.
3. Sygnały świetlne mają pierwszeństwo przed znakami drogowymi regulującymi pierwszeństwo przejazdu.

Art. 6 [Osoby upoważnione do kierowania ruchem]

1. Polecenia lub sygnały może dawać uczestnikowi ruchu lub innej osobie znajdującej się na drodze:
 - 1) policjant;
 - 2) żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego, zabezpieczający przemarsz lub przejazd kolumny wojskowej albo w razie akcji związanej z ratowaniem życia lub mienia;
 - 3) funkcjonariusz Straży Granicznej;
 - 3a) inspektor Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 3b) umundurowany inspektor kontroli skarbowej lub funkcjonariusz celny;
 - 3c) strażnik gminny (miejski);
- 4) pracownik kolejowy na przejeździe kolejowym;

- 5) osoba działająca w imieniu zarządcy drogi lub osoba wykonująca roboty na drodze na zlecenie lub za zgodą zarządcy drogi;
 - 6) osoba nadzorująca bezpieczne przejście dzieci przez jezdnię, w wyznaczonym miejscu;
 - 7) kierujący autobusem szkolnym w miejscach postoju związanych z wsiadaniem lub wysiadaniem dzieci;
 - 7a) ratownik górski podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 8) strażnik leśny lub funkcjonariusz Straży Parku – na terenie odpowiednio lasu lub parku narodowego;
 - 9) strażak Państwowej Straży Pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 10) członek ochotniczej straży pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej;
 - 11) funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ochronianych osób, obiektów i urządzeń;
 - 12) pilot podczas wykonywania czynności związanych z pilotowaniem przejazdu pojazdu nienormatywnego.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1 i ust. 4 pkt 2, powinny być łatwo rozpoznawalne i widoczne z dostatecznej odległości, zarówno w dzień, jak i w nocy.
 3. Przepis ust. 2 w zakresie łatwej rozpoznawalności:
 - 1) dotyczy osoby wymienionej w ust. 1 pkt 1 tylko poza obszarem zabudowanym;
 - 2) nie dotyczy kierującego autobusem szkolnym, jeżeli sygnał do zatrzymania innych pojazdów dawany jest przez tę osobę bez wychodzenia z odpowiednio oznaczonego pojazdu.
 - 3a. Osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 4–8 i 12 oraz ust. 4 pkt 2, mogą dawać polecenia lub sygnały uczestnikowi ruchu lub innej osobie znajdującej się na drodze pod warunkiem ukończenia szkolenia organizowanego przez wojewódzki ośrodek ruchu drogowego. Pilot zabezpieczający przejazd pojazdu nienormatywnego będący osobą, o której mowa w ust. 1 pkt 1–3c i 9, nie podlega szkoleniu.
 - 3b. Szkolenie, o którym mowa w ust. 3a, może być przeprowadzone odpłatnie. Opłatę ponosi podmiot kierujący na szkolenie, a w pozostałych przypadkach – osoba odbywająca szkolenie. Wysokość maksymalnej opłaty za szkolenie jednej osoby nie może przekraczać 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.
 4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w trakcie kierowania ruchem drogowym oraz sprawnego wykonywania czynności w tym zakresie, w drodze rozporządzenia:
 - 1) określi organizację i sposób wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, program i tryb prowadzenia szkolenia w tym zakresie, wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia, wysokość stawek za szkolenie oraz tryb ich pobierania i zwrotu, biorąc pod uwagę w szczególności średnie realne koszty organizacji i przeprowadzania szkolenia;
 - 2) może upoważnić inne osoby do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, oraz określi okoliczności, szczegółowe warunki, sposób wykonywania czynności w tym zakresie, jak również warunki, które te osoby muszą spełniać;
 - 3) określi wzór ubioru osób, o których mowa w ust. 1 pkt 4–6.

Art. 7 [Obowiązujące znaki i sygnały]

1. Znaki i sygnały drogowe wyrażają ostrzeżenia, zakazy, nakazy lub informacje.
2. Minister właściwy do spraw transportu i minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności konieczność dostosowania sygnałów drogowych do postanowień umów międzynarodowych, określi, w drodze rozporządzenia, znaki i sygnały obowiązujące w ruchu drogowym, ich znaczenie i zakres obowiązywania.
3. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, uwzględniając konieczność zapewnienia czytelności i zrozumiałości znaków i sygnałów drogowych dla uczestników ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki techniczne dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także warunki ich umieszczania na drogach.

Art. 8 [Szczególne uprawnienia niepełnosprawnych]

1. Osoba niepełnosprawna legitymująca się kartą parkingową kierująca pojazdem samochodowym oznaczonym tą kartą, może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju, w zakresie określonym przepisami o których mowa w art. 7 ust. 2.
2. Przepis ust. 1 stosuje się również do:
 - 1) kierującego pojazdem, który przewozi osobę niepełnosprawną legitymującą się kartą parkingową;
 - 2) kierującego pojazdem należącym do placówki, o której mowa w ust. 3a pkt 3, przewożącego osobę mającą znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, pozostającą pod opieką takiej placówki.
3. Kartę parkingową umieszcza się za przednią szybą pojazdu samochodowego, a jeśli pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu, w sposób eksponujący widoczne zabezpieczenia karty oraz umożliwiający odczytanie jej numeru i daty ważności.

- 3a. Kartę parkingową wydaje się:
- 1) osobie niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się;
 - 2) osobie niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16 roku życia mającej znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się;
 - 3) placówce zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.
4. Kartę parkingową osobie, o której mowa w ust. 3a pkt 1 i 2, wydaje, za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, przewodniczący powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.²⁾), na podstawie wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności:
- 1) orzeczenia o niepełnosprawności,
 - 2) orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
 - 3) orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień – wraz ze wskazaniem, o którym mowa w art. 6b ust. 3 pkt 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
5. Kartę parkingową placówce, o której mowa w ust. 3a pkt 3, wydaje za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, przewodniczący powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, na podstawie dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę, przy czym na jeden pojazd wykorzystywany do przewozu osób niepełnosprawnych wydaje się jedną kartę.
- 5a. (*uchylony*)
- 5b. (*uchylony*)
- 5c. Kartę parkingową wydaje się osobie, o której mowa w ust. 3a pkt 1 i 2, na okres ważności orzeczenia, o którym mowa w ust. 4, jednakże nie dłużej niż na okres 5 lat, a placówce, o której mowa w ust. 3a pkt 3 na okres 3 lat.
- 5d. W przypadku zaprzestania wykorzystywania pojazdu do przewozu osób niepełnosprawnych, mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, podmiot zarządzający placówką, o której mowa w art. 8 ust. 3a pkt 3 jest zobowiązany do niezwłocznego zwrotu karty parkingowej organowi, który ją wydał.
- 5e. Karta parkingowa traci ważność:
- 1) po upływie terminu ważności karty;
 - 2) w przypadku zgłoszenia utraty karty przez osobę lub placówkę, której wydano kartę;
 - 3) w przypadku zwrotu karty organowi, który ją wydał;
 - 4) w razie likwidacji placówki, której wydano kartę;
 - 5) w razie śmierci osoby, której wydano kartę.
- 5f. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dokonuje, z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2164, z późn. zm.³⁾), wyboru producenta blankietów kart parkingowych.
6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w stosunku do kierujących pojazdami zaopatrzonymi w kartę parkingową wydaną za granicą.
- 6a. Opłata za wydanie karty parkingowej nie może przekroczyć 1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszanego do celów emerytalnych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.
- 6b. Opłata za wydanie karty parkingowej stanowi dochód budżetu państwa.
7. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) wzór oraz tryb wydawania kart parkingowych osobom, o których mowa w ust. 3a pkt 1 i 2 oraz placówkom, o których mowa w ust. 3a pkt 3, uwzględniając w szczególności zapewnienie jednolitej procedury wydawania kart parkingowych oraz konieczność technicznego zabezpieczenia karty w sposób gwarantujący jej autentyczność oraz ujednoczenia wzoru karty parkingowej z rozwiązaniami przyjętymi w krajach europejskich, w celu umożliwienia korzystania osobom niepełnosprawnym z ulg i przywilejów w ruchu drogowym, określonych w przepisach prawa krajowego;
 - 2) zasady nadawania numerów wydawanym kartom parkingowym, uwzględniając w szczególności konieczność stworzenia sprawnego systemu wydawania, ewidencjonowania i kontroli prawidłowości wykorzystywania kart oraz fakt, że w przypadku kart, o których mowa w ust. 3a pkt 3 częścią składową numeru karty jest numer rejestracyjny pojazdu;
 - 3) tryb postępowania w sprawie zwrotu karty parkingowej, mając na względzie zapewnienie jednolitej procedury zwrotu kart parkingowych;
 - 4) wzór wniosku o wydanie karty parkingowej, mając na uwadze zapewnienie jednolitej formy składanych wniosków.
8. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, rodzaj placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych mających znacznie ograniczone

możliwości poruszania się, uprawnionych do uzyskania karty parkingowej, mając na względzie zapewnienie wydawania karty właściwym placówkom.

9. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wysokość opłaty za wydanie karty parkingowej, uwzględniając koszty związane z jej produkcją i dystrybucją;
 - 2) warunki dystrybucji blankietów kart parkingowych, mając na uwadze zapewnienie sprawności i bezpieczeństwa procesu przekazywania tych kart do powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Art. 8a (uchylony)

Art. 9 [Pojazd uprzywilejowany na drodze] Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani ułatwić przejazd pojazdu uprzywilejowanego, w szczególności przez niezwłoczne usunięcie się z jego drogi, a w razie potrzeby zatrzymanie się.

Art. 10 [Zarządzanie ruchem na drogach]

1. Minister właściwy do spraw transportu sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach krajowych.
2. Wojewoda sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach:
 - 1) wojewódzkich;
 - 2) powiatowych;
 - 3) gminnych;
 - 4) publicznych położonych w miastach na prawach powiatu i w mieście stołecznym Warszawie;
 - 5) wewnętrznych położonych w strefach ruchu lub strefach zamieszkania.
3. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad zarządza ruchem na drogach krajowych, z zastrzeżeniem ust. 6.
4. Marszałek województwa zarządza ruchem na drogach wojewódzkich, z zastrzeżeniem ust. 6.
5. Starosta zarządza ruchem na drogach powiatowych i gminnych, z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Prezydent miasta zarządza ruchem na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych.
7. Zarządzanie ruchem na drogach wewnętrznych, w tym w strefie ruchu i strefie zamieszkania, należy do podmiotu zarządzającego tymi drogami.
8. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad może powierzyć zadania w zakresie zarządzania ruchem na drogach krajowych marszałkowi województwa.
9. Drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są drogi publiczne określone zgodnie z przepisami o drogach publicznych.
10. Organy sprawujące nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach mogą nakazać zmianę organizacji ruchu ze względu na ważny interes ogólnospołeczny lub konieczność zapewnienia ruchu tranzytowego.
- 10a. Podmioty zarządzające drogami, o których mowa w ust. 7, ustalając organizację ruchu na tych drogach stosują znaki i sygnały drogowe oraz zasady ich umieszczania wynikające z ustawy i jej przepisów wykonawczych. Koszt oznakowania drogi wewnętrznej ponosi podmiot zarządzający drogą.
11. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze konieczność ochrony dróg przed zniszczeniem oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu w okresie zwiększonego natężenia ruchu pojazdów osobowych, może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, okresowe ograniczenia ruchu pojazdów na drogach lub zakaz ruchu niektórych rodzajów pojazdów.
12. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom ruchu drogowego,
 - 2) potrzebę efektywnego wykorzystania dróg publicznych,
 - 3) potrzeby społeczności lokalnej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem.

Rozdział 2. Ruch pieszych

Art. 11 [Obowiązki pieszych]

1. Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku – z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.
2. Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.
3. Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.

4. Korzystanie przez pieszego z drogi dla rowerów jest dozwolone tylko w razie braku chodnika lub pobocza albo niemożności korzystania z nich. Pieszy, z wyjątkiem osoby niepełnosprawnej, korzystając z tej drogi, jest obowiązany ustąpić miejsca rowerowi.
- 4a. Pieszy poruszający się po drodze po zmięczeniu poza obszarem zabudowanym jest obowiązany używać elementów odblaskowych w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu, chyba że porusza się po drodze przeznaczonej wyłącznie dla pieszych lub po chodniku.
5. Przepisów ust. 1–4a nie stosuje się w strefie zamieszkania. W strefie tej pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

Art. 12 [Zasady ruchu w kolumnie pieszych]

1. Kolumna pieszych, z wyjątkiem pieszych w wieku do 10 lat, może się poruszać tylko prawą stroną jezdni.
2. Do kolumny pieszych w wieku do 10 lat stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. 1 i 2.
3. Liczba pieszych idących jezdnią w kolumnie obok siebie nie może przekraczać 4, a w kolumnie wojskowej – 6, pod warunkiem że kolumna nie zajmuje więcej niż połowy szerokości jezdni.
4. Pieszy w wieku do 10 lat mogą iść w kolumnie tylko dwójkami pod nadzorem co najmniej jednej osoby pełnoletniej.
5. Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 m. Odległość między kolumnami nie może być mniejsza niż 100 m.
6. Jeżeli przemarsz kolumny pieszych odbywa się w warunkach niedostatecznej widoczności:
 - 1) pierwszy i ostatni z idących z lewej strony są obowiązani nieść latarki:
 - a) pierwszy – ze światłem białym, skierowanym do przodu,
 - b) ostatni – ze światłem czerwonym, skierowanym do tyłu;
 - 2) w kolumnie o długości przekraczającej 20 m idący po lewej stronie z przodu i z tyłu są obowiązani używać elementów odblaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym, a ponadto idący po lewej stronie są obowiązani nieść dodatkowe latarki ze światłem białym, rozmieszczone w taki sposób, aby odległość między nimi nie przekraczała 10 m;
 - 3) światło latarek powinno być widoczne z odległości co najmniej 150 m.
1. Zabrania się:
 - 1) ruchu po jezdni kolumny pieszych w czasie mgły; zakaz ten nie dotyczy kolumny wojskowej lub policyjnej;
 - 2) ruchu po jezdni kolumny pieszych w wieku do 10 lat w warunkach niedostatecznej widoczności;
 - 3) prowadzenia po jezdni kolumny pieszych przez osobę w wieku poniżej 18 lat.

Art. 13 [Przechodzenie przez jezdnię]

1. Pieszy, przechodząc przez jezdnię lub torowisko, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, korzystać z przejścia dla pieszych. Pieszy znajdujący się na tym przejściu ma pierwszeństwo przed pojazdem.
2. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściami dla pieszych jest dozwolone, gdy odległość od przejścia przekracza 100 m. Jeżeli jednak skrzyżowanie znajduje się w odległości mniejszej niż 100 m od wyznaczonego przejścia, przechodzenie jest dozwolone również na tym skrzyżowaniu.
3. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściami dla pieszych, o którym mowa w ust. 2, jest dozwolone tylko pod warunkiem, że nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub utrudnienia ruchu pojazdów. Pieszy jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdom i do przeciwległej krawędzi jezdni iść drogą najkrótszą, prostopadle do osi jezdni.
4. Jeżeli na drodze znajduje się przejście nadziemne lub podziemne dla pieszych, pieszy jest obowiązany korzystać z niego, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
5. Na obszarze zabudowanym, na drodze dwujezdniowej lub po której kursują tramwaje po torowisku wyodrębnionym z jezdni, pieszy przechodząc przez jezdnię lub torowisko jest obowiązany korzystać tylko z przejścia dla pieszych.
6. Przechodzenie przez torowisko wyodrębnione z jezdni jest dozwolone tylko w miejscu do tego przeznaczonym.
7. Jeżeli wysepka dla pasażerów na przystanku komunikacji publicznej łączy się z przejściem dla pieszych, przechodzenie do i z przystanku jest dozwolone tylko po tym przejściu.
8. Jeżeli przejście dla pieszych wyznaczone jest na drodze dwujezdniowej, przejście na każdej jezdni uważa się za przejście odrębne. Przepis ten stosuje się odpowiednio do przejścia dla pieszych w miejscu, w którym ruch pojazdów jest rozdzielony wysepką lub za pomocą innych urządzeń na jezdni.

Art. 14 [Zakazy w ruchu pieszych] Zabrania się:

- 1) wchodzenia na jezdnię:
 - a) bezpośrednio przed jadącym pojazdem, w tym również na przejściu dla pieszych,
 - b) spoza pojazdu lub innej przeszkody ograniczającej widoczność drogi;
- 2) przechodzenia przez jezdnię w miejscu o ograniczonej widoczności drogi;

- 3) zwalniania kroku lub zatrzymywania się bez uzasadnionej potrzeby podczas przechodzenia przez jezdnię lub torowisko;
- 4) przebiegania przez jezdnię;
- 5) chodzenia po torowisku;
- 6) wchodzenia na torowisko, gdy zapory lub półzapory są opuszczone lub opuszczanie ich rozpoczęto;
- 7) przechodzenia przez jezdnię w miejscu, w którym urządzenie zabezpieczające lub przeszkoda oddzielają drogę dla pieszych albo chodnik od jezdni, bez względu na to, po której stronie jezdni one się znajdują.

Art. 15 [Warunki szczególne] Przepisów art. 11–14 nie stosuje się w razie zamknięcia ruchu pojazdów na drodze.

Rozdział 3. Ruch pojazdów

Oddział 1. Zasady ogólne

Art. 16 [Obowiązki kierującego pojazdem]

1. Kierującego pojazdem obowiązuje ruch prawostronny.
2. Kierujący pojazdem, korzystając z drogi dwujezdniowej, jest obowiązany jechać po prawej jezdni; do jezdni tych nie wlicza się jezdni przeznaczonych do dojazdu do nieruchomości położonej przy drodze.
3. Kierujący pojazdem, korzystając z jezdni dwukierunkowej co najmniej o czterech pasach ruchu, jest obowiązany zajmować pas ruchu znajdujący się na prawej połowie jezdni.
4. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać możliwie blisko prawej krawędzi jezdni. Jeżeli pasy ruchu na jezdni są wyznaczone, nie może zajmować więcej niż jednego pasa.
5. Kierujący pojazdem zaprzęgowym, rowerem, wózkiem rowerowym, motorowerem, wózkiem ręcznym oraz osoba prowadząca pojazd napędzany silnikiem są obowiązani poruszać się po poboczu, chyba że nie nadaje się ono do jazdy lub ruch pojazdu utrudniałby ruch pieszych.
6. Kierujący pojazdem znajdującym się na części jezdni, po której jeżdżą pojazdy szynowe, jest obowiązany ustąpić miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi szynowemu.
7. Na skrzyżowaniu i bezpośrednio przed nim kierujący rowerem, motorowerem lub motocyklem może poruszać się środkiem pasa ruchu, jeśli pas ten umożliwia opuszczenie skrzyżowania w więcej niż jednym kierunku, z zastrzeżeniem art. 33 ust. 1.

Oddział 2. Włączanie się do ruchu

Art. 17 [Zasady ogólne]

1. Włączanie się do ruchu następuje przy rozpoczynaniu jazdy po postoju lub zatrzymaniu się niewynikającym z warunków lub przepisów ruchu drogowego oraz przy wjeździe:
 - 1) na drogę z nieruchomości, z obiektu przydrożnego lub dojazdu do takiego obiektu, z drogi niebędącej drogą publiczną oraz ze strefy zamieszkania;
 - 2) na drogę z pola lub na drogę twardą z drogi gruntowej;
 - 3) na jezdnię z pobocza, z chodnika lub z pasa ruchu dla pojazdów powolnych;
 - 3a) na jezdnię lub pobocze z drogi dla rowerów, z wyjątkiem wjazdu na przejazd dla rowerzystów lub pas ruchu dla rowerów;
 - 4) pojazdem szynowym – na drogę z zajezdni lub na jezdnię z pętli.
2. Kierujący pojazdem, włączając się do ruchu, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu.

Art. 18 [Zachowanie ostrożności]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do oznaczonego przystanku autobusowego (trolejbusowego) na obszarze zabudowanym, jest obowiązany zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu autobusem (trolejbusem) włączenie się do ruchu, jeżeli kierujący takim pojazdem sygnalizuje kierunkowskazem zamiar zmiany pasa ruchu lub wjechania z zatoki na jezdnię.
2. Kierujący autobusem (trolejbusem), o którym mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub na jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 18a [Autobus szkolny]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do miejsca postoju autobusu szkolnego, jest obowiązany:
 - 1) zatrzymać się, o ile kierujący tym autobusem podał sygnał zatrzymania;
 - 2) zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu tym autobusem wjazd na jezdnię lub sąsiedni pas ruchu, o ile sygnalizuje on zamiar wykonania takiego manewru.
2. Kierujący autobusem szkolnym w sytuacji, o której mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Oddział 3. Prędkość i hamowanie

Art. 19 [Bezpieczna prędkość]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać z prędkością zapewniającą panowanie nad pojazdem, z uwzględnieniem warunków, w jakich ruch się odbywa, a w szczególności: rzeźby terenu, stanu i widoczności drogi, stanu i ładunku pojazdu, warunków atmosferycznych i natężenia ruchu.
2. Kierujący pojazdem jest obowiązany:
 - 1) jechać z prędkością nieutrudniającą jazdy innym kierującym;
 - 2) hamować w sposób niepowodujący zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;
 - 3) utrzymywać odstęp niezbędny do uniknięcia zderzenia w razie hamowania lub zatrzymania się poprzedzającego pojazdu.
3. Poza obszarem zabudowanym, na jezdniach dwukierunkowych o dwóch pasach ruchu, kierujący pojazdem objętym indywidualnym ograniczeniem prędkości albo pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 7 m jest obowiązany utrzymywać taki odstęp od pojazdu silnikowego znajdującego się przed nim, aby inne wyprzedzające pojazdy mogły bezpiecznie wjechać w lukę utrzymywaną między tymi pojazdami. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli kierujący pojazdem przystępuje do wyprzedzania lub gdy wyprzedzanie jest zabronione.
4. Poza obszarem zabudowanym w tunelach o długości przekraczającej 500 m, kierujący pojazdem jest obowiązany utrzymywać odstęp od poprzedzającego pojazdu nie mniejszy niż:
 - 1) 50 m – jeżeli kieruje pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t lub autobusem;
 - 2) 80 m – jeżeli kieruje zespołem pojazdów lub pojazdem niewymienionym w pkt 1.
5. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć lub zwiększyć za pomocą znaków drogowych dopuszczalny odstęp, o którym mowa w ust. 4, w zależności od obowiązującej w tunelu dopuszczalnej prędkości.

Art. 20 [Prędkość dopuszczalna]

1. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 5⁰⁰–23⁰⁰ wynosi 50 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. 1a. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 23⁰⁰–5⁰⁰ wynosi 60 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.
3. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów w strefie zamieszkania wynosi 20 km/h.
4. Prędkość dopuszczalna poza obszarem zabudowanym, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, wynosi w przypadku:
 - 1) samochodu osobowego, motocykla lub samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t:
 - a) na autostradzie – 140 km/h,
 - b) na drodze ekspresowej dwujezdniowej – 120 km/h,
 - c) na drodze ekspresowej jednojezdniowej oraz na drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu – 100 km/h,
 - d) na pozostałych drogach – 90 km/h;
 - 2) zespołu pojazdów lub pojazdu niewymienionego w pkt 1:
 - a) na autostradzie, drodze ekspresowej lub drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu – 80 km/h,
 - b) na pozostałych drogach – 70 km/h.
5. Dopuszczalna prędkość autobusu spełniającego dodatkowe warunki techniczne określone w przepisach, o których mowa w art. 66 ust. 5, na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h.
6. (*uchylony*)
- 5a. Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw energii może, w drodze rozporządzenia, w przypadkach, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1899, 1948 i 1986), wprowadzić ograniczenia w dopuszczalnej prędkości pojazdów samochodowych.

6. Prędkość dopuszczalna niektórych pojazdów, z zastrzeżeniem ust. 2, wynosi:
 - 1) ciągnika rolniczego (również z przyczepą) – 30 km/h;
 - 2) pojazdu z urządzeniem wystającym do przodu więcej niż 1,5 m od siedzenia dla kierującego – 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza obszarem zabudowanym;
 - 3) motocykla (również z przyczepą), czterokołowca i motoroweru, którymi przewozi się dziecko w wieku do 7 lat – 40 km/h.

Art. 21 [Uprawnienia organu zarządzającego ruchem]

1. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć lub zwiększyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą na obszarze zabudowanym.
2. Prędkość dopuszczalna, o której mowa w ust. 1, może być:
 - 1) zmniejszona – jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają;
 - 2) zwiększona – jeżeli warunki ruchu na drodze lub jej odcinku zapewniają zachowanie bezpieczeństwa ruchu.
3. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą poza obszarem zabudowanym, jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają.
4. Organ rejestrujący pojazd może ustalić dla indywidualnego pojazdu dopuszczalną prędkość niższą niż określona w art. 20, jeżeli jest to uzasadnione konstrukcją lub stanem technicznym pojazdu. Ograniczenie prędkości należy uwidocznić na znaku umieszczonym z tyłu pojazdu.

Oddział 4.

Zmiana kierunku jazdy lub pasa ruchu

Art. 22 [Zasady ogólne]

1. Kierujący pojazdem może zmienić kierunek jazdy lub zajmowany pas ruchu tylko z zachowaniem szczególnej ostrożności.
2. Kierujący pojazdem jest obowiązany zbliżyć się:
 - 1) do prawej krawędzi jezdni – jeżeli zamierza skręcić w prawo;
 - 2) do środka jezdni lub na jezdni o ruchu jednokierunkowym do lewej jej krawędzi – jeżeli zamierza skręcić w lewo.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli wymiary pojazdu uniemożliwiają skręcenie zgodnie z zasadą określoną w tym przepisie lub dopuszczalna jest jazda wyłącznie w jednym kierunku.
4. Kierujący pojazdem, zmieniając zajmowany pas ruchu, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdowi jadącemu po pasie ruchu, na który zamierza wjechać, oraz pojazdowi wjeżdżającemu na ten pas z prawej strony.
5. Kierujący pojazdem jest obowiązany z wyprzedzeniem i wyraźnie sygnalizować zamiar zmiany kierunku jazdy lub pasa ruchu oraz zaprzestać sygnalizowania niezwłocznie po wykonaniu manewru.
6. Zabrania się zawracania:
 - 1) w tunelu, na moście, wiadukcie lub drodze jednokierunkowej;
 - 2) na autostradzie;
 - 3) na drodze ekspresowej, z wyjątkiem skrzyżowania lub miejsca do tego przeznaczonego;
 - 4) w warunkach, w których mogłoby to zagrazić bezpieczeństwu ruchu na drodze lub ruch ten utrudnić.

Oddział 5.

Wymijanie, omijanie i cofanie

Art. 23 [Wymijanie]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany:
 - 1) przy wymijaniu zachować bezpieczny odstęp od wymijanego pojazdu lub uczestnika ruchu, a w razie potrzeby zjechać na prawo i zmniejszyć prędkość lub zatrzymać się;
 - 2) przy omijaniu zachować bezpieczny odstęp od omijanego pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody, a w razie potrzeby zmniejszyć prędkość; omijanie pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia w lewo może odbywać się tylko z jego prawej strony;
 - 3) przy cofaniu ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu i zachować szczególną ostrożność, a w szczególności:
 - a) sprawdzić, czy wykonywany manewr nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia,

- b) upewnić się, czy za pojazdem nie znajduje się przeszkoda; w razie trudności w osobistym upewnieniu się kierujący jest obowiązany zapewnić sobie pomoc innej osoby.
2. Zabrania się cofania pojazdem w tunelu, na moście, wiadukcie, autostradzie lub drodze ekspresowej.

Oddział 6. Wyprzedzanie

Art. 24 [Wyprzedzanie]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany przed wyprzedzaniem upewnić się w szczególności, czy:
 - 1) ma odpowiednią widoczność i dostateczne miejsce do wyprzedzania bez utrudnienia komukolwiek ruchu;
 - 2) kierujący, jadący za nim, nie rozpoczął wyprzedzania;
 - 3) kierujący, jadący przed nim na tym samym pasie ruchu, nie zasygnalizował zamiaru wyprzedzania innego pojazdu, zmiany kierunku jazdy lub zmiany pasa ruchu.
3. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu zachować szczególną ostrożność, a zwłaszcza bezpieczny odstęp od wyprzedzanego pojazdu lub uczestnika ruchu. W razie wyprzedzania roweru, wózka rowerowego, motoroweru, motocykla lub kolumny pieszych odstęp ten nie może być mniejszy niż 1 m.
4. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu przejeżdżać z lewej strony wyprzedzanego pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 4, 5, 10 i 12.
5. Pojazd szynowy może być wyprzedzany tylko z prawej strony, chyba że położenie torów uniemożliwia takie wyprzedzanie lub wyprzedzanie odbywa się na jezdni jednokierunkowej.
6. Wyprzedzanie pojazdu lub uczestnika ruchu, który sygnalizuje zamiar skręcenia w lewo, może odbywać się tylko z jego prawej strony.
7. Kierującemu pojazdem wyprzedzanym zabrania się w czasie wyprzedzania i bezpośrednio po nim zwiększania prędkości. Kierujący pojazdem wolnobieżnym, ciągnikiem rolniczym lub pojazdem bez silnika jest obowiązany zjechać jak najbardziej na prawo w celu ułatwienia wyprzedzania. Przepisu nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w ust. 12.
8. Zabrania się wyprzedzania pojazdu silnikowego jadącego po jezdni:
 - 1) przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia;
 - 2) na zakręcie oznaczonym znakami ostrzegawczymi;
 - 3) na skrzyżowaniu, z wyjątkiem skrzyżowania o ruchu okrężnym lub na którym ruch jest kierowany.
8. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscach, o których mowa w ust. 7 pkt 1 i 2, na jezdni:
 - 1) jednokierunkowej;
 - 2) dwukierunkowej na odcinku z wyznaczonymi pasami ruchu, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym – w miejscu, gdzie jest to zabronione znakami na jezdni.
9. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscu, o którym mowa w ust. 7 pkt 3, pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym.
10. Dopuszcza się wyprzedzanie z prawej strony na odcinku drogi z wyznaczonymi pasami ruchu, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 i 7:
 - 1) na jezdni jednokierunkowej;
 - 2) na jezdni dwukierunkowej, jeżeli co najmniej dwa pasy ruchu na obszarze zabudowanym lub trzy pasy ruchu poza obszarem zabudowanym przeznaczone są do jazdy w tym samym kierunku.
11. Zabrania się wyprzedzania pojazdu uprzywilejowanego na obszarze zabudowanym.
12. Kierujący rowerem może wyprzedzać inne niż rower powoli jadące pojazdy z ich prawej strony.

Oddział 7. Przecinanie się kierunków ruchu

Art. 25 [Zasady ogólne]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do skrzyżowania, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pojazdowi nadjeżdżającemu z prawej strony, a jeżeli skręca w lewo – także jadącemu z kierunku przeciwnego na wprost lub skręcającemu w prawo.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do pojazdu szynowego, który ma pierwszeństwo w stosunku do innych pojazdów, bez względu na to, z której strony nadjeżdża.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również w razie przecinania się kierunków ruchu poza skrzyżowaniem.
4. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) wjeżdżania na skrzyżowanie, jeżeli na skrzyżowaniu lub za nim nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;
 - 2) rozdzielania kolumny pieszych.

Art. 26 [Obowiązki kierującego pojazdem]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejścia dla pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na przejściu.
2. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pieszemu przechodzącemu na skrzyżowaniu przez jezdnię drogi, na którą wjeżdża.
3. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) wyprzedzania pojazdu na przejściu dla pieszych i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejścia, na którym ruch jest kierowany;
 - 2) omijania pojazdu, który jechał w tym samym kierunku, lecz zatrzymał się w celu ustąpienia pierwszeństwa pieszemu;
 - 3) jazdy wzdłuż po chodniku lub przejściu dla pieszych.
4. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez chodnik lub drogę dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli i ustąpić pierwszeństwa pieszemu.
5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio podczas jazdy po placu, na którym ze względu na brak wyodrębnienia jezdni i chodników ruch pieszych i pojazdów odbywa się po tej samej powierzchni.
6. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność przy przejeżdżaniu obok oznaczonego przystanku tramwajowego nieznajdującego się przy chodniku. Jeżeli przystanek nie jest wyposażony w wysepkę dla pasażerów, a na przystanek wjeżdża tramwaj lub stoi na nim, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w takim miejscu i na taki czas, aby zapewnić pieszemu swobodne dojście do tramwaju lub na chodnik. Przepisy te stosuje się odpowiednio przy ruchu innych pojazdów komunikacji publicznej.
7. W razie przechodzenia przez jezdnię osoby niepełnosprawnej, używającej specjalnego znaku, lub osoby o widocznej ograniczonej sprawności ruchowej, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w celu umożliwienia jej przejścia.

Art. 27 [Obowiązki wobec rowerzystów]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu dla rowerzystów, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerowi znajdującemu się na przejeździe.
- 1a. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerzyście jadącemu na wprost po jezdni, pasie ruchu dla rowerów, drodze dla rowerów lub innej części drogi, którą zamierza opuścić.
2. (*uchylony*)
3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez drogę dla rowerów poza jezdnią, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa rowerowi.
4. Kierującemu pojazdem zabrania się wyprzedzania pojazdu na przejeździe dla rowerzystów i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejazdu, na którym ruch jest kierowany.

Art. 28 [Ruch na torach kolejowych]

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu kolejowego oraz przejeżdżając przez przejazd, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność. Przed wjechaniem na tory jest on obowiązany upewnić się, czy nie zbliża się pojazd szynowy, oraz przedsięwziąć odpowiednie środki ostrożności, zwłaszcza jeżeli wskutek mgły lub z innych powodów przejrzystość powietrza jest zmniejszona.
2. Kierujący jest obowiązany prowadzić pojazd z taką prędkością, aby mógł go zatrzymać w bezpiecznym miejscu, gdy nadjeżdża pojazd szynowy lub gdy urządzenie zabezpieczające albo dawany sygnał zabrania wjazdu na przejazd.
3. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) objeżdżania opuszczonych zapór lub półzapór oraz wjeżdżania na przejazd, jeżeli opuszczanie ich zostało rozpoczęte lub podnoszenie nie zostało zakończone;
 - 2) wjeżdżania na przejazd, jeżeli po drugiej stronie przejazdu nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;
 - 3) wyprzedzania pojazdu na przejeździe kolejowym i bezpośrednio przed nim;
 - 4) omijania pojazdu oczekującego na otwarcie ruchu przez przejazd, jeżeli wymagałoby to wjechania na część jezdni przeznaczoną dla przeciwnego kierunku ruchu.
4. W razie unieruchomienia pojazdu na przejeździe kolejowym, kierujący jest obowiązany niezwłocznie usunąć go z przejazdu, a jeżeli nie jest to możliwe, ostrzec kierującego pojazdem szynowym o niebezpieczeństwie.
5. Kierujący pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 10 m, który nie może rozwinąć prędkości większej niż 6 km/h, przed wjazdem na przejazd kolejowy jest obowiązany upewnić się, czy w czasie potrzebnym na przejechanie przez ten przejazd nie nadjedzie pojazd szynowy, lub uzgodnić czas tego przejazdu z dróżnikiem kolejowym.
6. Przepisy ust. 1–4 stosuje się odpowiednio przy przejeżdżaniu przez tory tramwajowe; przepis ust. 3 pkt 3 nie dotyczy skrzyżowania lub przejazdu tramwajowego, na którym ruch jest kierowany.

Oddział 8.

Ostrzeżenie oraz jazda w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza

Art. 29 [Używanie sygnału dźwiękowego lub świetlnego]

1. Kierujący pojazdem może używać sygnału dźwiękowego lub świetlnego, w razie gdy zachodzi konieczność ostrzeżenia o niebezpieczeństwie.
2. Zabrania się:
 - 1) nadużywania sygnału dźwiękowego lub świetlnego;
 - 2) używania sygnału dźwiękowego na obszarze zabudowanym, chyba że jest to konieczne w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem;
 - 3) ostrzegania światłami drogowymi w warunkach, w których może to spowodować oślepienie innych kierujących.

Art. 30 [Zasady ruchu w trudnych warunkach]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność w czasie jazdy w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza, spowodowanej mgłą, opadami atmosferycznymi lub innymi przyczynami, a ponadto:
 - 1) kierujący pojazdem silnikowym jest obowiązany:
 - a) włączyć światła mijania lub przeciwmgłowe przednie albo oba te światła jednocześnie,
 - b) poza obszarem zabudowanym podczas mgły dawać krótkotrwałe sygnały dźwiękowe w czasie wyprzedzania lub omijania;
 - 2) kierujący innym pojazdem niż pojazd, o którym mowa w pkt 1, jest obowiązany:
 - a) włączyć światła, w które pojazd jest wyposażony,
 - b) korzystać z pobocza drogi, a jeżeli nie jest to możliwe, jechać jak najbliżej krawędzi jezdni i nie wyprzedzać innego pojazdu.
2. Obowiązek używania świateł, o którym mowa w ust. 1, dotyczy kierującego pojazdem także podczas zatrzymania wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.
3. Kierujący pojazdem może używać tylnych świateł przeciwmgłowych, jeżeli zmniejszona przejrzystość powietrza ogranicza widoczność na odległość mniejszą niż 50 m. W razie poprawy widoczności kierujący pojazdem jest obowiązany niezwłocznie wyłączyć te światła.

Oddział 9.

Holowanie

Art. 31 [Zasady ogólne]

1. Kierujący może holować pojazd silnikowy tylko pod warunkiem, że:
 - 1) prędkość pojazdu holującego nie przekracza 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza tym obszarem;
 - 2) pojazd holujący ma włączone światła mijania również w okresie dostatecznej widoczności;
 - 3) w pojeździe holowanym znajduje się kierujący mający uprawnienie do kierowania tym pojazdem, chyba że pojazd jest holowany w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim;
 - 4) pojazd holowany jest połączony z pojazdem holującym w sposób wykluczający odłączenie się w czasie jazdy; nie dotyczy to holowania motocykla, który powinien być połączony z pojazdem holującym połączeniem giętkim w sposób umożliwiający łatwe odłączenie;
 - 5) pojazd holowany, z wyjątkiem motocykla, jest oznaczony z tyłu po lewej stronie ostrzegawczym trójkątem odblaskowym, a w okresie niedostatecznej widoczności ma ponadto włączone światła pozycyjne; zamiast oznaczenia trójkątem odblaskowym pojazd holowany może wysyłać żółte sygnały błyskowe w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu;
 - 6) w pojeździe holowanym na połączeniu sztywnym jest sprawny co najmniej jeden układ hamulców, a w pojeździe holowanym na połączeniu giętkim – dwa układy;
 - 7) odległość między pojazdami wynosi nie więcej niż 3 m przy połączeniu sztywnym, a od 4 m do 6 m przy połączeniu giętkim, przy czym połączenie jest oznakowane na przemian pasami białymi i czerwonymi albo zaopatrzone w chorągiewkę barwy żółtej lub czerwonej; przepisu tego nie stosuje się w razie holowania pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zabrania się holowania:
 - 1) pojazdu o niesprawnym układzie kierowniczym lub o niesprawnych hamulcach, chyba że sposób holowania wyklucza potrzebę ich użycia;
 - 2) pojazdu za pomocą połączenia giętkiego, jeżeli w pojeździe tym działanie układu hamulcowego uzależnione jest od pracy silnika, a silnik jest unieruchomiony;

- 3) więcej niż jednego pojazdu, z wyjątkiem pojazdu członowego;
 - 4) pojazdem z przyczepą (naczepą);
 - 5) na autostradzie, z wyjątkiem holowania przez pojazdy przeznaczone do holowania do najbliższego wyjazdu lub miejsca obsługi podróżnych.
3. W razie holowania pojazdu w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim lub użycia hamulców, rzeczywista masa całkowita pojazdu holowanego nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu holującego.

Oddział 10.

Ruch pojazdów w kolumnie

Art. 32 [Zorganizowana kolumna]

1. Liczba pojazdów jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:
 - 1) samochodów osobowych, motorowerów lub motocykli – 10;
 - 2) rowerów lub wózków rowerowych – 15;
 - 3) pozostałych pojazdów – 5.
2. Odległość między jadącymi kolumnami nie może być mniejsza niż 500 m dla kolumn pojazdów samochodowych oraz 200 m dla kolumn pozostałych pojazdów.
3. *(uchylony)*
4. Jazda w kolumnie nie zwalnia kierującego pojazdem od przestrzegania obowiązujących przepisów ruchu drogowego.
5. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do pojazdów uprzywilejowanych oraz pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Zabrania się wjeżdżania między jadące w kolumnie rowery lub wózki rowerowe oraz pojazdy, o których mowa w ust. 5.
- 6a. Przejazd kolumny pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w skład której wchodzi więcej niż 5 pojazdów, jest dozwolony pod warunkiem uzyskania zezwolenia wojskowego na przejazd drogowy, wydawanego przez właściwy organ wojskowy.
7. *(uchylony)*

Oddział 11.

Przepisy dodatkowe o ruchu rowerów, motorowerów oraz pojazdów zaprzęgowych

Art. 33 [Kierowanie rowerem]

1. Kierujący rowerem jest obowiązany korzystać z drogi dla rowerów lub pasa ruchu dla rowerów, jeśli są one wyznaczone dla kierunku, w którym się porusza lub zamierza skręcić. Kierujący rowerem, korzystając z drogi dla rowerów i pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.
- 1a. Kierujący rowerem może zatrzymać się w śluzie rowerowej obok innych rowerzystów. Jest obowiązany opuścić ją, kiedy zaistnieje możliwość kontynuowania jazdy w zamierzonym kierunku i zająć miejsce na jezdni zgodnie z odpowiednio art. 33 ust. 1 lub art. 16 ust. 4 i 5.
2. Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze, pod warunkiem że jest ono umieszczone na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.
3. Kierującemu rowerem lub motorowerem zabrania się:
 - 1) jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu, z zastrzeżeniem ust. 3a;
 - 2) jazdy bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach lub podnóżkach;
 - 3) czepiania się pojazdów.
- 3a. Dopuszcza się wyjątkowo jazdę po jezdni kierującego rowerem obok innego roweru lub motoroweru, jeżeli nie utrudnia to poruszania się innym uczestnikom ruchu albo w inny sposób nie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.
4. *(uchylony)*
5. Korzystanie z chodnika lub drogi dla pieszych przez kierującego rowerem jest dozwolone wyjątkowo, gdy:
 - 1) opiekuje się on osobą w wieku do lat 10 kierującą rowerem;
 - 2) szerokość chodnika wzdłuż drogi, po której ruch pojazdów jest dozwolony z prędkością większą niż 50 km/h, wynosi co najmniej 2 m i brakuje wydzielonej drogi dla rowerów oraz pasa ruchu dla rowerów;
 - 3) warunki pogodowe zagrażają bezpieczeństwu rowerzysty na jezdni (śnieg, silny wiatr, ulewa, gołoledź, gęsta mgła), z zastrzeżeniem ust. 6.
6. Kierujący rowerem, korzystając z chodnika lub drogi dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli, zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

7. Kierujący rowerem może jechać lewą stroną jezdni na zasadach określonych dla ruchu pieszych w przepisach art. 11 ust. 1–3, jeżeli opiekuje się on osobą kierującą rowerem w wieku do lat 10.

Art. 34 [Kierowanie zaprzęgiem]

1. Do zaprzęgu może być używane tylko zwierzę niepełochliwe, odpowiednio sprawne fizycznie i dające sobą kierować.
2. Kierujący pojazdem zaprzęgowym jest obowiązany utrzymywać pojazd i zaprzęg w takim stanie, aby mógł nad nimi panować.
3. Bezpośrednio jeden za drugim może jechać nie więcej niż 5 pojazdów zaprzęgowych. Odległość między piątym pojazdem a następnym nie może być mniejsza niż 200 m.
4. Kierujący pojazdem zaprzęgowym przy wjeżdżaniu na drogę twardą w miejscu, gdzie nie ma dostatecznej widoczności drogi, jest obowiązany prowadzić zwierzę za uzdę.
5. Kierującemu pojazdem zaprzęgowym zabrania się:
 - 1) przeciążania zwierzęcia;
 - 2) jazdy obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
 - 3) pozostawiania pojazdu niezabezpieczonego przed ruszeniem;
 - 4) jazdy pojazdem na płozach bez dzwonek lub grzechotek.

Rozdział 4. Ruch zwierząt

Art. 35 [Zasady ogólne]

1. Jazda wierzchem i pędzenie zwierząt powinny się odbywać po drodze przeznaczonej do pędzenia zwierząt. W razie braku takiej drogi jazda wierzchem i pędzenie zwierząt mogą odbywać się po poboczu, a jeżeli brak jest pobocza – po jezdni.
2. Do jazdy wierzchem i pędzenia zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy art. 34 ust. 1 i 2 oraz przepisy o ruchu pojazdów.

Art. 36 [Zakaz jazdy wierzchem]

1. Zabrania się jazdy wierzchem:
 - 1) bez uzdy;
 - 2) obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
 - 3) po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej oraz po drodze, na której obowiązuje zakaz ruchu pojazdów zaprzęgowych;
 - 4) po drodze twardej w okresie niedostatecznej widoczności;
 - 5) po drodze twardej osobie w wieku poniżej 17 lat.
2. Jeździec może prowadzić luzem tylko jedno zwierzę po swojej prawej stronie.

Art. 37 [Pędzenie stada]

1. Zwierzęta w stadzie mogą być pędzone po drodze tylko pod odpowiednim nadzorem. Zwierzę pojedyncze może być prowadzone tylko na uwięzi.
2. Poganiacz zwierząt jest obowiązany:
 - 1) iść po lewej stronie pędzonych zwierząt;
 - 2) w okresie niedostatecznej widoczności nieść latarkę z widocznym z odległości co najmniej 150 m światłem białym.
3. Zwierzęta mogą być prowadzone luzem przy pojeździe zaprzęgowym z jego prawej strony, w liczbie nie większej niż 2 sztuki.
4. Zabrania się:
 - 1) pędzenia zwierząt po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej, a po innej drodze twardej – w okresie od zmierzchu do świtu;
 - 2) pędzenia zwierząt po drodze twardej osobie w wieku poniżej 13 lat;
 - 3) pędzenia zwierząt w poprzek drogi w miejscu niewidocznym na dostateczną odległość;
 - 4) zatrzymywania zwierząt na jezdni;
 - 5) zajmowania przez zwierzęta więcej niż prawej połowy jezdni albo drogi dla pieszych lub rowerów.
5. Rada powiatu może wprowadzić zakaz pędzenia zwierząt na określonych drogach lub obszarach oraz w określonym czasie.

Rozdział 5.

Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach

Oddział 1.

Przepisy porządkowe

Art. 38 [Niezbędne dokumenty] Kierujący pojazdem jest obowiązany mieć przy sobie i okazywać na żądanie uprawnionego organu wymagane dla danego rodzaju pojazdu lub kierującego:

- 1) dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem;
- 2) dokument stwierdzający dopuszczenie pojazdu do ruchu;
- 3) dokument potwierdzający zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowód opłacenia składki za to ubezpieczenie;
- 3a) zaświadczenie o przeprowadzonym badaniu technicznym z wynikiem pozytywnym w zakresie wyposażenia pojazdu w blokadę alkoholową w przypadku, o którym mowa w art. 13 ust. 5 pkt 7 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2016 r. poz. 627, 904, 1241, 1579, 1948 i 2001);
- 4) zezwolenie, o którym mowa w art. 106 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami;
- 4a) dokument potwierdzający kalibrację blokady alkoholowej, wystawiony przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela;
- 5) inne dokumenty, jeżeli obowiązek taki wynika z odrębnej ustawy.

Art. 39 [Używanie pasów bezpieczeństwa]

1. Kierujący pojazdem samochodowym oraz osoba przewożona takim pojazdem wyposażonym w pasy bezpieczeństwa są obowiązani korzystać z tych pasów podczas jazdy, z zastrzeżeniem ust. 3, 3b i 3c.
 2. Obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa nie dotyczy:
 - 1) osoby mającej zaświadczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do używania pasów bezpieczeństwa;
 - 2) kobiety o widocznej ciąży;
 - 3) kierującego taksówką podczas przewożenia pasażera;
 - 4) instruktora lub egzaminatora podczas szkolenia lub egzaminowania;
 - 5) policjanta, funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Inspektora Kontroli Skarbowej, funkcjonariusza celnego i Służby Więziennej, żołnierza Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – podczas przewożenia osoby (osób) zatrzymanej;
 - 6) funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności służbowych;
 - 6a) żołnierza Żandarmerii Wojskowej podczas wykonywania czynności ochronnych;
 - 7) zespołu medycznego w czasie udzielania pomocy medycznej;
 - 8) konwojenta podczas przewożenia wartości pieniężnych;
 - 9) osoby chorej lub niepełnosprawnej przewożonej na noszach lub w wózku inwalidzkim;
 - 10) dziecka w wieku poniżej 3 lat przewożonego pojazdem kategorii M₂ i M₃;
 - 11) dziecka przewożonego na zasadach przewidzianych w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2012 r. poz. 1138, z 2013 r. poz. 1421 i 1650, z 2014 r. poz. 1863 oraz z 2016 r. poz. 1948).
- 2a. Kierujący pojazdem kategorii M₂ i M₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, wyposażonym w pasy bezpieczeństwa jest obowiązany do poinformowania osób przewożonych pojazdem o obowiązku korzystania z tych pasów podczas jazdy, chyba że zostały one o tym obowiązku poinformowane:
- 1) przez znajdującą się w pojeździe osobę kierującą przewożoną grupą lub
 - 2) za pomocą urządzenia audiowizualnego, lub
 - 3) za pomocą znaku umieszczonego w widoczny sposób przy każdym miejscu siedzącym, zgodnego ze wzorem określonym w załączniku do dyrektywy Rady z dnia 16 grudnia 1991 r. odnoszącej się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach (91/671/EWG) (Dz. Urz. WE L 373 z 31.12.1991, str. 26, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 353, z późn. zm.), zwanej dalej „dyrektywą nr 91/671/EWG”.
3. W pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, wyposażonym w pasy bezpieczeństwa lub urządzenia przytrzymujące dla dzieci, dziecko mające mniej niż 150 cm wzrostu jest przewożone, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 3b, w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci, zgodnym z:
- 1) masą i wzrostem dziecka oraz
 - 2) właściwymi warunkami technicznymi określonymi w przepisach Unii Europejskiej lub w regulaminach EKG ONZ dotyczących urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojeździe.
- 3a. Foteliki bezpieczeństwa dla dziecka oraz inne urządzenia przytrzymujące dla dzieci są instalowane w pojeździe, zgodnie z zaleceniami producenta urządzenia, wskazującymi, w jaki sposób urządzenie może być bezpiecznie stosowane.

- 3b. Zezwala się na przewożenie w pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, na tylnym siedzeniu pojazdu, dziecka mającego co najmniej 135 cm wzrostu przytrzymywanego za pomocą pasów bezpieczeństwa w przypadkach, kiedy ze względu na masę i wzrost dziecka nie jest możliwe zapewnienie fotelika bezpieczeństwa dla dziecka lub innego urządzenia przytrzymującego dla dzieci zgodnego z warunkami, o których mowa w ust. 3.
- 3c. Zezwala się na przewożenie w pojeździe kategorii M₁ i N₁, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, na tylnym siedzeniu pojazdu, trzeciego dziecka w wieku co najmniej 3 lat, przytrzymywanego za pomocą pasów bezpieczeństwa, w przypadku gdy dwoje dzieci jest przewożonych w fotelikach bezpieczeństwa dla dziecka lub innych urządzeniach przytrzymujących dla dzieci, zainstalowanych na tylnych siedzeniach pojazdu i nie ma możliwości zainstalowania trzeciego fotelika bezpieczeństwa dla dziecka lub innego urządzenia przytrzymującego dla dzieci.
4. Przepis ust. 3 nie dotyczy przewozu dziecka:
 - 1) taksówką;
 - 2) specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego, o którym mowa w art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868);
 - 3) pojazdem Policji, Straży Granicznej lub straży gminnej (miejskiej);
 - 4) mającego zaświadczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do przewożenia w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci.
5. Zaświadczenia lekarskie, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i ust. 4 pkt 4, zawierają:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL – serię, numer i nazwę dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz nazwę państwa, które wydało ten dokument;
 - 3) okres ważności;
 - 4) znak graficzny zgodny ze wzorem określonym w art. 5 dyrektywy nr 91/671/EWG.
6. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wzory zaświadczeń lekarskich, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i ust. 4 pkt 4, kierując się przepisami Unii Europejskiej dotyczącymi obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach oraz mając na uwadze potrzebę ujednocnienia stosowanych dokumentów.

Art. 40 [Używanie kasków ochronnych]

1. Kierujący motocyklem, czterokołowcem lub motorowerem oraz osoba przewożona takimi pojazdami są obowiązani używać w czasie jazdy kasków ochronnych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do motocykli fabrycznie wyposażonych w pasy bezpieczeństwa.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do czterokołowców fabrycznie wyposażonych w nadwozie zamknięte i pasy bezpieczeństwa.

Art. 41 [Roboty na drodze – oznakowanie] Osoba wykonująca roboty lub inne czynności na drodze jest obowiązana używać w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu elementów odblaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.

Art. 42 [Poruszanie się niewidomych] Niewidomy podczas samodzielnego poruszania się po drodze jest obowiązany nieść białą laskę w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu.

Art. 43 [Bezpieczeństwo ruchu dzieci]

1. Dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Nie dotyczy to strefy zamieszkania.
2. (*uchylony*)
3. Przepis ust. 1 nie dotyczy drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych.

Art. 44 [Postępowanie w razie wypadku]

1. Kierujący pojazdem w razie uczestniczenia w wypadku drogowym jest obowiązany:
 - 1) zatrzymać pojazd, nie powodując przy tym zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku;
 - 3) niezwłocznie usunąć pojazd z miejsca wypadku, aby nie powodował zagrożenia lub tamowania ruchu, jeżeli nie ma zabitego lub rannego;
 - 4) podać swoje dane personalne, dane personalne właściciela lub posiadacza pojazdu oraz dane dotyczące zakładu ubezpieczeń, z którym zawarta jest umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, na żądanie osoby uczestniczącej w wypadku.
2. Jeżeli w wypadku jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest obowiązany ponadto:
 - 1) udzielić niezbędnej pomocy ofiarom wypadku oraz wezwać zespół ratownictwa medycznego i Policję;

- 2) nie podejmować czynności, które mogłyby utrudnić ustalenie przebiegu wypadku;
 - 3) pozostać na miejscu wypadku, a jeżeli wezwanie zespołu ratownictwa medycznego lub Policji wymaga oddalenia się – niezwłocznie powrócić na to miejsce.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do innych osób uczestniczących w wypadku.

Art. 45 [Zasady poruszania się po drodze]

1. Zabrania się:
 - 1) kierowania pojazdem, prowadzenia kolumny pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt osobie w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
 - 2) holowania pojazdu kierowanego przez osobę, o której mowa w pkt 1;
 - 3) otwierania drzwi pojazdu, pozostawiania otwartych drzwi lub wysiadania bez upewnienia się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;
 - 4) wykorzystywania drogi lub poszczególnych jej części w sposób niezgodny z przeznaczeniem, chyba że przepisy szczegółowe stanowią inaczej;
 - 5) wjeżdżania na pas między jezdniami;
 - 6) pozostawiania na drodze przedmiotów, które mogłyby zagrozić bezpieczeństwu ruchu; jeżeli jednak usunięcie ich nie jest możliwe, należy je oznaczyć w sposób widoczny w dzień i w nocy;
 - 7) umieszczania na drodze lub w jej pobliżu urządzeń wysyłających lub odbijających światło w sposób powodujący oślepienie albo wprowadzających w błąd uczestników ruchu;
 - 8) samowolnego umieszczania lub włączania albo usuwania lub wyłączenia znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń ostrzegawczo-zabezpieczających lub kontrolnych na drodze, jak również zmiany ich położenia lub ich zastaniania;
 - 9) zaśmiecania lub zanieczyszczania drogi;
 - 10) samowolnego umieszczania na drodze jakichkolwiek znaków, napisów lub symboli.
2. Kierującemu pojazdem zabrania się:
 - 1) korzystania podczas jazdy z telefonu wymagającego trzymania słuchawki lub mikrofonu w rękę;
 - 2) przewożenia osoby, o której mowa w ust. 1 pkt 1, na rowerze lub motorowerze albo motocyklu, chyba że jest przewożona w bocznym wózku;
 - 3) przewożenia pasażera w sposób niezgodny z art. 39, 40 lub 63 ust. 1;
 - 4) przewożenia w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci dziecka siedzącego tyłem do kierunku jazdy na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego wyposażonego w poduszkę powietrzną dla pasażera, która jest aktywna podczas przewożenia dziecka;
 - 5) przewożenia dziecka w wieku poniżej 3 lat w pojeździe kategorii M₁, N₁, N₂ i N₃, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, niewyposażonym w pasy bezpieczeństwa i fotelik bezpieczeństwa dla dziecka lub w pasy bezpieczeństwa i inne urządzenie przytrzymujące dla dzieci;
 - 6) przewożenia na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego, poza fotelikiem bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniem przytrzymującym dla dzieci, dziecka mającego mniej niż 150 cm wzrostu.

Oddział 2. Zatrzymanie i postój

Art. 46 [Miejsca dozwolone]

1. Zatrzymanie i postój pojazdu są dozwolone tylko w miejscu i w warunkach, w których jest on z dostatecznej odległości widoczny dla innych kierujących i nie powoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub jego utrudnienia.
2. Kierujący pojazdem, zatrzymując pojazd na jezdni, jest obowiązany ustawić go jak najbliżej jej krawędzi oraz równoległe do niej.
3. W czasie postoju na drodze poza obszarem zabudowanym pojazd powinien znajdować się, jeżeli to tylko możliwe, poza jezdnią.
4. Kierujący pojazdem jest obowiązany stosować sposób zatrzymania lub postoju wskazany znakami drogowymi.
5. Kierujący pojazdem jest obowiązany w czasie postoju zabezpieczyć pojazd przed możliwością jego uruchomienia przez osobę niepowołaną oraz zachować inne środki ostrożności niezbędne do uniknięcia wypadku.

Art. 47 [Postój na chodniku]

1. Dopuszcza się zatrzymanie lub postój na chodniku kołami jednego boku lub przedniej osi pojazdu samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t, pod warunkiem że:
 - 1) na danym odcinku jezdni nie obowiązuje zakaz zatrzymania lub postoju;
 - 2) szerokość chodnika pozostawionego dla pieszych jest taka, że nie utrudni im ruchu i jest nie mniejsza niż 1,5 m;

- 3) pojazd umieszczony przednią osią na chodniku nie tamuje ruchu pojazdów na jezdni.
2. Dopuszcza się, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 pkt 2, zatrzymanie lub postój na chodniku przy krawędzi jezdni całego samochodu osobowego, motocykla, motoroweru, roweru lub wózka rowerowego. Inny pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t może być w całości umieszczony na chodniku tylko w miejscu wyznaczonym odpowiednimi znakami drogowymi.

Art. 47a [Bezpieczne odstępy w tunelu] Kierujący pojazdem w tunelu, podczas zatrzymania wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego, jest obowiązany zachować odstęp od poprzedzającego pojazdu nie mniejszy niż 5 m.

Art. 48 (uchylony)

Art. 49 [Zakaz zatrzymania]

1. Zabrania się zatrzymania pojazdu:
 - 1) na przejeździe kolejowym, na przejeździe tramwajowym, na skrzyżowaniu oraz w odległości mniejszej niż 10 m od przejazdu lub skrzyżowania;
 - 2) na przejściu dla pieszych, na przejeździe dla rowerzystów oraz w odległości mniejszej niż 10 m przed tym przejściem lub przejazdem; na drodze dwukierunkowej o dwóch pasach ruchu zakaz ten obowiązuje także za tym przejściem lub przejazdem;
 - 3) w tunelu, na moście lub na wiadukcie;
 - 4) na jezdni wzdłuż linii ciągłej oraz w pobliżu jej punktów krańcowych, jeżeli zmusiłoby to innych kierujących pojazdami wielośladowymi do najeżdżania na tę linię;
 - 5) na jezdni obok linii przerywanej wyznaczającej krawędź jezdni oraz na jezdni i na poboczu obok linii ciągłej wyznaczającej krawędź jezdni;
 - 6) w odległości mniejszej niż 10 m od przedniej strony znaku lub sygnału drogowego, jeżeli zostałyby one zasłonięte przez pojazd;
 - 7) na jezdni przy jej lewej krawędzi, z wyjątkiem zatrzymania lub postoju pojazdu na obszarze zabudowanym na drodze jednokierunkowej lub na jezdni dwukierunkowej o małym ruchu;
 - 8) na pasie między jezdniami;
 - 9) w odległości mniejszej niż 15 m od słupka lub tablicy oznaczającej przystanek, a na przystanku z zatoką – na całej jej długości;
 - 10) w odległości mniejszej niż 15 m od punktów krańcowych wysepki, jeżeli jezdnia z prawej jej strony ma tylko jeden pas ruchu;
 - 11) na drodze dla rowerów, pasie ruchu dla rowerów oraz w śluzie rowerowej, z wyjątkiem roweru.
2. Zabrania się postoju:
 - 1) w miejscu utrudniającym wjazd lub wyjazd, w szczególności do i z bramy, garażu, parkingu lub wnęki postojowej;
 - 2) w miejscu utrudniającym dostęp do innego prawidłowo zaparkowanego pojazdu lub wyjazd tego pojazdu;
 - 3) przed i za przejazdem kolejowym, po obu stronach drogi, na odcinku od przejazdu kolejowego do słupka wskaźnikowego z jedną kreską;
 - 4) w strefie zamieszkania w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu;
 - 5) na obszarze zabudowanym, pojazdu lub zespołu pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 16 t lub o długości przekraczającej 12 m, poza wyznaczonymi w tym celu parkingami.
3. Zabrania się zatrzymania lub postoju pojazdu na autostradzie lub drodze ekspresowej w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu. Jeżeli unieruchomienie pojazdu nastąpiło z przyczyn technicznych, kierujący pojazdem jest obowiązany usunąć pojazd z jezdni oraz ostrzec innych uczestników ruchu.
4. Zakaz zatrzymania lub postoju pojazdu nie dotyczy unieruchomienia pojazdu wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.

Art. 50 [Obowiązek sygnalizowania postoju]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany sygnalizować postój pojazdu silnikowego lub przyczepy z powodu uszkodzenia lub wypadku:
 - 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej – w każdym przypadku;
 - 2) na pozostałych drogach twardych:
 - a) poza obszarem zabudowanym – w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym jest to zabronione, a na poboczu, jeżeli pojazd nie jest widoczny z dostatecznej odległości,
 - b) na obszarze zabudowanym – w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym zatrzymanie jest zabronione.
2. Postój pojazdu, o którym mowa w ust. 1, należy sygnalizować w sposób następujący:
 - 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej – przez:
 - a) włączenie świateł awaryjnych pojazdu, a jeżeli pojazd nie jest w nie wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne,

- b) umieszczenie ostrzegawczego trójkąta odblaskowego w odległości 100 m za pojazdem; trójkąt ten umieszcza się na jezdni lub poboczu, odpowiednio do miejsca unieruchomienia pojazdu;
- 2) na pozostałych drogach:
- a) poza obszarem zabudowanym – przez umieszczenie w odległości 30–50 m za pojazdem ostrzegawczego trójkąta odblaskowego i włączenie świateł awaryjnych; w razie gdy pojazd nie jest wyposażony w światła awaryjne, należy włączyć światła pozycyjne,
 - b) na obszarze zabudowanym – przez włączenie świateł awaryjnych, a jeżeli pojazd nie jest w nie wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne i umieścić ostrzegawczy trójkąt odblaskowy za pojazdem lub na nim, na wysokości nie większej niż 1 m.
3. Sygnalizowanie, o którym mowa w ust. 1 i 2, obowiązuje przez cały czas postoju pojazdu.

Art. 50a [Usunięcie pojazdu]

1. Pojazd pozostawiony bez tablic rejestracyjnych lub pojazd, którego stan wskazuje na to, że nie jest używany, może zostać usunięty z drogi przez straż gminną lub Policję na koszt właściciela lub posiadacza.
2. Pojazd usunięty w trybie określonym w ust. 1, nieodebrany na wezwanie gminy przez uprawnioną osobę w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia, uznaje się za porzucony z zamiarem wyzbycia się. Pojazd ten przechodzi na własność gminy z mocy ustawy.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, gdy nieodebranie pojazdu nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zobowiązanej.
4. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, gdy w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia pojazdu nie została ustalona osoba uprawniona do jego odbioru.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą poszanowania prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowy tryb oraz jednostki i warunki ich współdziałania w zakresie usuwania pojazdów bez tablic rejestracyjnych lub których stan wskazuje na to, że nie są używane;
 - 2) tryb postępowania w zakresie przejęcia pojazdu na własność gminy.

Oddział 3.

Używanie świateł zewnętrznych

Art. 51 [Zasady używania świateł]

1. Kierujący pojazdem jest obowiązany używać świateł mijania podczas jazdy w warunkach normalnej przejrzystości powietrza.
2. W czasie od świtu do zmierzchu w warunkach normalnej przejrzystości powietrza, zamiast świateł mijania, kierujący pojazdem może używać świateł do jazdy dziennej.
3. W czasie od zmierzchu do świtu, na nieoświetlonych drogach, zamiast świateł mijania lub łącznie z nimi, kierujący pojazdem może używać świateł drogowych, o ile nie oślepi innych kierujących albo pieszych poruszających się w kolumnie. Kierujący pojazdem, używając świateł drogowych, jest obowiązany przełączyć je na światła mijania w razie zbliżania się:
 - 1) pojazdu nadjeżdżającego z przeciwka, przy czym jeżeli jeden z kierujących wyłączył światła drogowe – drugi jest obowiązany uczynić to samo;
 - 2) do pojazdu poprzedzającego, jeżeli kierujący może być oślepiony;
 - 3) pojazdu szynowego lub komunikacji wodnej, jeżeli poruszają się w takiej odległości, że istnieje możliwość oślepienia kierujących tymi pojazdami.
4. (*uchylony*)
5. Na drodze krętej, oznaczonej odpowiednimi znakami drogowymi, kierujący pojazdem może używać przednich świateł przeciwmgłowych od zmierzchu do świtu, również w warunkach normalnej przejrzystości powietrza.
6. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do kierującego pojazdem, który nie jest wyposażony w światła mijania, drogowe lub światła do jazdy dziennej. Kierujący takim pojazdem w czasie od zmierzchu do świtu lub w tunelu jest obowiązany używać świateł stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdu.
7. Przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio podczas zatrzymania pojazdu, wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego. Jeżeli zatrzymanie trwa ponad 1 minutę, dopuszcza się wyłączenie świateł zewnętrznych pojazdu, o ile na tym samym pasie ruchu, przed tym pojazdem i za nim, stoją inne pojazdy.

Art. 52 [Rozwinięcie]

1. Kierujący pojazdem silnikowym lub szynowym, w warunkach niedostatecznej widoczności, podczas zatrzymania niewynikającego z warunków ruchu lub przepisów ruchu drogowego oraz podczas postoju, jest obowiązany używać świateł pozycyjnych przednich i tylnych lub świateł postojowych. W pojeździe niezłączonym z przyczepą oraz w zespole pojazdów o długości nieprzekraczającej 6 m dopuszcza się włączenie świateł postojowych jedynie od strony środka jezdni.

2. Podczas zatrzymania lub postoju, w miejscu oświetlonym w stopniu zapewniającym widoczność pojazdu lub znajdującym się poza jezdnią i poboczem, wszystkie światła pojazdu mogą być wyłączone. Przepis ten nie dotyczy pojazdu szynowego oraz pojazdu, na którym znajduje się urządzenie lub ładunek, wystające poza pojazd i wymagające oznaczenia odrębnymi światłami.
3. Światło oświetlające przedmioty przydrożne (szperacz) może być włączone tylko podczas zatrzymania lub postoju, pod warunkiem że nie oślepi innych uczestników ruchu. Ograniczenie to nie dotyczy pojazdu uprzywilejowanego.

Oddział 4.

Warunki używania pojazdów w ruchu drogowym

Art. 53 [Zasady ruchu pojazdów uprzywilejowanych]

1. Pojazdem uprzywilejowanym w ruchu drogowym może być pojazd samochodowy:
 - 1) jednostek ochrony przeciwpożarowej;
 - 2) zespołu ratownictwa medycznego;
 - 3) Policji;
 - 4) jednostki ratownictwa chemicznego;
 - 5) Straży Granicznej;
 - 6) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
 - 7) Agencji Wywiadu;
 - 7a) Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
 - 7b) Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
 - 7c) Służby Wywiadu Wojskowego;
 - 8) Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 9) Służby Więziennej;
 - 10) Biura Ochrony Rządu;
 - 10a) kontroli skarbowej;
 - 10b) Służby Celnej;
 - 10c) straży gminnych (miejskich);
 - 10d) podmiotów uprawnionych do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa górskiego;
 - 10e) Służby Parku Narodowego;
 - 10f) podmiotów uprawnionych do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa wodnego;
 - 11) Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 12) jednostki niewymienionej w pkt 1–11, jeżeli jest używany w związku z ratowaniem życia lub zdrowia ludzkiego – na podstawie zezwolenia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
- 1a. Minister właściwy do spraw wewnętrznych stwierdza wygaśnięcie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 12, gdy ustaną okoliczności uzasadniające wykorzystanie pojazdu jako uprzywilejowanego.
2. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o ruchu pojazdów, zatrzymaniu i postoju oraz do znaków i sygnałów drogowych tylko w razie, gdy:
 - 1) uczestniczy:
 - a) w akcji związanej z ratowaniem życia, zdrowia ludzkiego lub mienia albo koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego albo
 - b) w przejeździe kolumny pojazdów uprzywilejowanych,
 - c) w wykonywaniu zadań związanych bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, którym na mocy odrębnych przepisów przysługuje ochrona;
 - 2) pojazd wysyła jednocześnie sygnały świetlne i dźwiękowe; po zatrzymaniu pojazdu nie wymaga się używania sygnału dźwiękowego;
 - 3) w pojeździe włączone są światła drogowe lub mijania.
3. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym jest obowiązany stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub upoważnione do jego kontroli.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia porządku, sprawności i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, okoliczności, w jakich używane są pojazdy uprzywilejowane w kolumnach.

Art. 54 [Używanie żółtych sygnałów błyskowych]

1. Pojazd wykonujący na drodze prace porządkowe, remontowe lub modernizacyjne powinien wysyłać żółte sygnały błyskowe.
2. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o obowiązku jazdy na jezdni lub przy jej prawej krawędzi oraz o zatrzymaniu i postoju, z tym że:

- 1) na jezdni jednokierunkowej oraz poza obszarem zabudowanym, podczas oczyszczania drogi ze śniegu, dopuszcza się również jazdę przy lewej krawędzi jezdni;
 - 2) jazdę po chodniku dopuszcza się tylko przy zachowaniu bezpieczeństwa pieszych.
- 2a. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może korzystać z autostrady lub drogi ekspresowej nawet wtedy, gdy pojazd ten nie jest pojazdem samochodowym lub jego konstrukcja uniemożliwia rozwinięcie prędkości co najmniej 40 km/h.
3. Pojazd, który ze względu na konstrukcję, ładunek lub nietypowe zachowanie na drodze może zagrażać bezpieczeństwu w ruchu drogowym, powinien wysyłać żółte sygnały błyskowe.
 4. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 31 ust. 1 pkt 5, używania żółtych sygnałów błyskowych do innych celów niż określone w ust. 1 i 3.

Art. 55 [Pojazd do nauki jazdy]

1. Pojazd do nauki jazdy lub przeprowadzania egzaminu państwowego oznacza się tablicą kwadratową barwy niebieskiej z białą literą „L”, umieszczoną na pojeździe. W warunkach niedostatecznej widoczności tablica umieszczona na pojeździe, z wyłączeniem tablicy na motocyklu, powinna być oświetlona. Tablica, którą oznaczony jest motocykl, powinna być wykonana z materiału odblaskowego.
2. Podczas kierowania pojazdem do nauki jazdy przez osobę inną niż osoba ubiegającą się o uprawnienie do kierowania pojazdem tablica, o której mowa w ust. 1, powinna być zasłonięta lub złożona.
3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok pojazdu, o którym mowa w ust. 1, lub jadąc za nim, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.

Art. 56 (uchylony)

Art. 57 [Oznaczenie pojazdu przewożącego dzieci]

1. Pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej. W warunkach niedostatecznej widoczności tablice powinny być oświetlone, chyba że są wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży.
2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.
3. Zabrania się oznaczania pojazdu tablicami, o których mowa w ust. 1, w czasie, gdy dzieci lub młodzież nie są przewożone.

Art. 57a [Autobus szkolny]

1. Kierujący autobusem szkolnym podczas wsiadania lub wysiadania dzieci jest obowiązany włączyć światła awaryjne.
2. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok autobusu szkolnego, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.
3. Jeżeli autobus szkolny przewozi inne osoby lub nie przewozi żadnych osób, tablice z napisem „autobus szkolny” powinny być zdjęte, zasłonięte lub złożone.

Art. 58 [Przewożenie osób niepełnosprawnych]

1. Pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu osób niepełnosprawnych oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy niebieskiej z międzynarodowym symbolem wózka inwalidzkiego barwy białej. Tablice te powinny być wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej.
2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.

Art. 59 [Oznaczenie pojazdu w ruchu międzynarodowym]

1. Pojazd zarejestrowany w Rzeczypospolitej Polskiej, który ma być używany w ruchu międzynarodowym, powinien być oznaczony znakiem z literami „PL”.
2. Pojazd zarejestrowany za granicą uczestniczący w ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien być oznaczony znakiem określającym państwo, w którym jest zarejestrowany.
3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1 i 2, uważa się za spełniony, jeżeli na tablicy rejestracyjnej jest umieszczony znak określający państwo, w którym pojazd został zarejestrowany.

Art. 60 [Używanie pojazdu – zakazy]

1. Zabrania się:
 - 1) używania pojazdu w sposób zagrażający bezpieczeństwu osoby znajdującej się w pojeździe lub poza nim;
 - 2) zakrywania światła oraz urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych wymaganych tablic albo znaków, które powinny być widoczne;

- 3) ozdabiania tablic rejestracyjnych oraz umieszczania z przodu lub z tyłu pojazdu znaków, napisów lub przedmiotów, które ograniczają czytelność tych tablic;
 - 4) umieszczania na pojeździe znaku określającego inne państwo niż to, w którym pojazd został zarejestrowany.
2. Zabrania się kierowcy:
- 1) oddalania się od pojazdu, gdy silnik jest w ruchu;
 - 2) używania pojazdu w sposób powodujący uciążliwości związane z nadmierną emisją spalin do środowiska lub nadmiernym hałasem;
 - 3) pozostawiania pracującego silnika podczas postoju na obszarze zabudowanym; nie dotyczy to pojazdu wykonującego czynności na drodze;
 - 4) ciągnięcia za pojazdem osoby na nartach, sankach, wrotkach lub innym podobnym urządzeniu;
 - 5) używania opon z umieszczonymi w nich trwałe elementami przeciwślizgowymi.
3. Używanie łańcuchów przeciwślizgowych na oponach jest dozwolone tylko na drodze pokrytej śniegiem.
4. Zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 5, nie stosuje się do:
- 1) pojazdów samochodowych biorących udział w rajdach zimowych i wyścigach zimowych za zgodą zarządcy drogi, wyrażoną w trybie określonym w art. 65a ust. 3 pkt 7a;
 - 2) rowerów.

Art. 61 [Sposób umieszczenia ładunku]

1. Ładunek nie może powodować przekroczenia dopuszczalnej masy całkowitej lub dopuszczalnej ładowności pojazdu.
2. Ładunek na pojeździe umieszcza się w taki sposób, aby:
 - 1) nie powodował przekroczenia dopuszczalnych nacisków osi pojazdu na drogę;
 - 2) nie naruszał stateczności pojazdu;
 - 3) nie utrudniał kierowania pojazdem;
 - 4) nie ograniczał widoczności drogi lub nie zasłaniał świateł, urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych tablic albo znaków, w które pojazd jest wyposażony.
3. Ładunek umieszczony na pojeździe powinien być zabezpieczony przed zmianą położenia lub wywoływaniem nadmiernego hałasu. Nie może on mieć odrażającego wyglądu lub wydzielać odrażającej woni.
4. Urządzenia służące do mocowania ładunku powinny być zabezpieczone przed rozluźnieniem się, swobodnym zwisaniem lub spadnięciem podczas jazdy.
5. Ładunek sypki może być umieszczony tylko w szczelnej skrzyni ładunkowej, zabezpieczonej dodatkowo odpowiednimi zasłonami uniemożliwiającymi wysypywanie się ładunku na drogę.
6. Ładunek wystający poza płaszczyznę obrysu pojazdu może być na nim umieszczony tylko przy zachowaniu następujących warunków:
 - 1) ładunek wystający poza boczne płaszczyzny obrysu pojazdu może być umieszczony tylko w taki sposób, aby całkowita szerokość pojazdu z ładunkiem nie przekraczała 2,55 m, a przy szerokości pojazdu 2,55 m nie przekraczała 3 m, jednak pod warunkiem umieszczenia ładunku tak, aby z jednej strony nie wystawał na odległość większą niż 23 cm;
 - 2) ładunek nie może wystawać z tyłu pojazdu na odległość większą niż 2 m od tylnej płaszczyzny obrysu pojazdu lub zespołu pojazdów; w przypadku przyczepy kłonicowej odległość tę liczy się od osi przyczepy;
 - 3) ładunek nie może wystawać z przodu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m od przedniej płaszczyzny obrysu i większą niż 1,5 m od siedzenia dla kierowcy.
7. Przy przewozie drewna długiego dopuszcza się wystawianie ładunku z tyłu za przyczepę kłonicową na odległość nie większą niż 5 m.
8. Ładunek wystający poza przednią lub boczne płaszczyzny obrysu pojazdu powinien być oznaczony. Dotyczy to również ładunku wystającego poza tylną płaszczyznę obrysu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m.
9. Ustala się następujące oznakowanie ładunku:
 - 1) ładunek wystający z przodu pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej lub dwoma białymi i dwoma czerwonymi pasami, tak aby były widoczne z boków i z przodu pojazdu, a w okresie niedostatecznej widoczności ponadto światłem białym umieszczonym na najbardziej wystającej do przodu części ładunku;
 - 2) ładunek wystający z boku pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku, a ponadto w okresie niedostatecznej widoczności białym światłem odblaskowym skierowanym do przodu oraz czerwonym światłem i czerwonym światłem odblaskowym skierowanym do tyłu; światła te nie powinny znajdować się w odległości większej niż 40 cm od najbardziej wystającej krawędzi ładunku; jeżeli długość wystającego z boku ładunku, mierzona wzdłuż pojazdu, przekracza 3 m, to chorągiewkę i światła umieszcza się odpowiednio przy przedniej i tylnej części ładunku;
 - 3) ładunek wystający z tyłu pojazdu oznacza się pasami białymi i czerwonymi umieszczonymi bezpośrednio na ładunku lub na tarczy na jego tylnej płaszczyźnie albo na zawieszanej na końcu ładunku bryle geometrycznej (np. stożku, ostrosłupie); widoczna od tyłu łączna powierzchnia pasów powinna wynosić co

najmniej 1000 cm², przy czym nie może być mniej niż po dwa pasy każdej barwy; ponadto w okresie niedostatecznej widoczności na najbardziej wystającej do tyłu krawędzi ładunku umieszcza się czerwone światło i czerwone światło odblaskowe; przy przewozie drewna długiego zamiast oznakowania pasami białymi i czerwonymi dopuszcza się oznakowanie końca ładunku chorągiewką lub tarczą barwy pomarańczowej;

- 4) ładunek wystający z tyłu samochodu osobowego lub przyczepy ciągniętej przez samochód osobowy może być oznaczony chorągiewką barwy czerwonej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku.
10. Wysokość pojazdu z ładunkiem nie może przekraczać 4 m.
11. (*uchylony*)
12. (*uchylony*)
13. (*uchylony*)
14. (*uchylony*)
15. Przy przewozie drewna jego rzeczywistą masę ustala się jako iloczyn objętości ładunku i normatywnej gęstości ustalonej dla danego gatunku drewna.
16. Minister właściwy do spraw środowiska i minister właściwy do spraw gospodarki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określają, w drodze rozporządzenia, gęstość drewna, uwzględniając w szczególności gatunki drewna mające zastosowanie w przemyśle i budownictwie, jego rodzaj i postać, w jakiej jest ono przewożone, mając na uwadze potrzebę ustalenia masy przewożonego drewna w celu uniknięcia przekroczenia nacisków osi pojazdów i ograniczenia negatywnego wpływu na stan techniczny dróg.
17. Minister właściwy do spraw transportu może określić, w drodze rozporządzenia, sposób przewozu ładunku, mając na względzie sposób jego rozmieszczenia i wpływ mocowania ładunku na pojeździe oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ochronę środowiska.

Art. 62 [Masa przyczepy; zespół pojazdów]

1. Rzeczywista masa całkowita przyczepy ciągniętej przez:
 - 1) samochód osobowy, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t lub autobus – nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu ciągnącego;
 - 2) samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t – nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej tego samochodu powiększonej o 40%;
 - 3) motocykl lub motorower – nie może przekraczać masy własnej motocykla lub motoroweru, jednak nie może przekraczać 100 kg.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy naczep.
3. Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej.
4. Zespół pojazdów może składać się najwyżej z 3 pojazdów, a zespół ciągnięty przez pojazd silnikowy inny niż ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny – z 2 pojazdów.
- 4a. Długość zespołu 2 pojazdów nie może przekraczać 18,75 m, a 3 pojazdów – 22 m, z wyjątkiem zespołu pojazdów złożonego z:
 - 1) pojazdu samochodowego i naczepy, których długość nie może przekraczać 16,5 m;
 - 2) motocykla i przyczepy, motoroweru i przyczepy, roweru i przyczepy, wózka rowerowego i przyczepy, którego długość nie może przekraczać 4 m.
- 4b. Przejazd zespołu pojazdów złożonego z liczby pojazdów większej niż określona w ust. 4 lub o długości większej niż określona w ust. 4a wymaga zezwolenia, o którym mowa w art. 64d.
5. Długości zespołów pojazdów określone w ust. 4a nie dotyczą tramwajów.

Art. 63 [Zasady przewozu osób]

1. Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. Liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem ust. 4. W pojeździe niepodlegającym rejestracji liczba przewożonych osób wynika z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu.
2. Dopuszcza się przewóz osób samochodem ciężarowym poza kabiną kierowcy, pod warunkiem że:
 - 1) pojazd odpowiada wymaganym warunkom technicznym do przewozu osób;
 - 2) osoby nie znajdują się między ładunkiem a kabiną kierowcy;
 - 3) osoby przewożone są na miejscach siedzących;
 - 4) pojazd nie przekracza prędkości 50 km/h.
3. Zabrania się przewozu osób w przyczepie, z tym że dopuszcza się przewóz:
 - 1) dzieci do szkół lub przedszkoli i z powrotem w przyczepie dostosowanej do przewozu osób, ciągniętej przez ciągnik rolniczy;
 - 2) konwojentów, drużyn roboczych i osób wykonujących czynności ładunkowe w przyczepie ciągniętej przez ciągnik rolniczy pod warunkiem, że:
 - a) liczba przewożonych osób nie przekracza 5,

- b) osoby stojące trzymają się uchwytów,
 - c) osoby nie znajdują się pomiędzy ładunkiem a przednią ścianą przyczepy,
 - d) prędkość zespołu pojazdów nie przekracza 20 km/h;
- 3) osób w przyczepie (przyczepach) kolejki turystycznej pod warunkiem, że osoby te przewożone są wyłącznie na miejscach siedzących;
 - 4) dzieci w przyczepie przystosowanej konstrukcyjnie do przewozu osób, ciągniętej przez rower lub wózek rowerowy.
4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do przewozu pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej.
 5. Kierującemu pojazdem silnikowym, który przewozi osobę, zabrania się palenia tytoniu lub spożywania pokarmów w czasie jazdy. Nie dotyczy to kierującego samochodem ciężarowym, który przewozi osobę w kabinie kierowcy, i kierującego samochodem osobowym, z wyjątkiem taksówki.
 6. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki przewozu osób pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, mając na uwadze bezpieczeństwo przewożonych osób.
 7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Sprawiedliwości określą, w drodze rozporządzenia, warunki przewozu osób pojazdami Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej, mając na uwadze bezpieczeństwo przewożonych osób.

Art. 64 [Ruch pojazdu nienormatywnego]

1. Ruch pojazdu nienormatywnego jest dozwolony pod warunkiem:
 - 1) uzyskania zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego odpowiedniej kategorii, wydawanego, w drodze decyzji administracyjnej, przez właściwy organ, a w przypadku pojazdu nienormatywnego należącego do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej pod warunkiem uzyskania zezwolenia wojskowego na przejazd drogowy, wydawanego przez właściwy organ wojskowy;
 - 2) przestrzegania warunków przejazdu określonych w zezwoleniu, o którym mowa w pkt 1;
 - 3) pilotowania przejazdu pojazdu nienormatywnego przez pilota, w przypadku gdy pojazd przekracza co najmniej jedną z następujących wielkości:
 - a) długość – 23 m,
 - b) szerokość – 3,2 m,
 - c) wysokość – 4,5 m,
 - d) rzeczywista masa całkowita – 60 t;
 - 4) zachowania szczególnej ostrożności przez kierującego pojazdem nienormatywnym.
2. Zabrania się przewozu pojazdem nienormatywnym ładunków innych niż ładunek niepodzielny, z wyłączeniem pojazdów nienormatywnych uprawnionych do poruszania się na podstawie zezwoleń kategorii I lub kategorii II.
3. Wymiary, masa, naciski osi pojazdów nienormatywnych uprawnionych do poruszania się na podstawie zezwoleń kategorii I–VII oraz drogi, po których pojazdy te mogą się poruszać, są określone w tabeli stanowiącej załącznik nr 1 do ustawy.
4. Kierujący pojazdem nienormatywnym jest obowiązany mieć przy sobie i okazywać uprawnionym osobom zezwolenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, albo wypis z zezwolenia w przypadku zezwolenia kategorii I.
5. Organ wydający zezwolenie na przejazd pojazdu nienormatywnego prowadzi rejestr wydanych zezwoleń. W rejestrze umieszcza się następujące dane:
 - 1) numer zezwolenia;
 - 2) datę wydania zezwolenia;
 - 3) kategorię zezwolenia;
 - 4) podmiotu, na który zezwolenie zostało wydane;
 - 5) pojazdu lub zespołu pojazdów, jeżeli zostały określone w zezwoleniu.

Art. 64a [Zezwolenie kategorii I na przejazd pojazdu nienormatywnego]

1. Zezwolenie kategorii I na przejazd pojazdu nienormatywnego jest wydawane w celu umożliwienia dojazdu do i ze wskazanego w zezwoleniu miejsca i uprawnia do ruchu po drodze wskazanej w zezwoleniu.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.
3. Zezwolenie wydaje zarządca drogi właściwy dla drogi, po której ruch ma być wykonywany. Zezwolenie wydaje się, po uiszczeniu opłaty, w terminie 7 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie.
4. Wydając zezwolenie, zarządca drogi wydaje także jego wypis lub wypisy w liczbie odpowiadającej liczbie pojazdów samochodowych określonych we wniosku o wydanie zezwolenia.
5. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wskazanego we wniosku o wydanie zezwolenia, na wskazany we wniosku okres: miesiąca, 6 miesięcy lub 12 miesięcy, bez wskazania pojazdów, którymi ma być wykonywany przewóz.
6. Opłatę za wydanie zezwolenia ustala się w kwocie stanowiącej iloczyn liczby wypisów i odpowiedniej stawki opłaty za zezwolenie w tej kategorii.

Art. 64b [Zezwolenie kategorii II na przejazd pojazdu nienormatywnego]

1. Zezwolenie kategorii II jest wydawane na przejazd nienormatywnego pojazdu wolnobieżnego, ciągnika rolniczego albo zespołu pojazdów składającego się z pojazdu wolnobieżnego lub ciągnika rolniczego i przyczepy specjalnej.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek podmiotu wykonującego przejazd. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.
3. Zezwolenie wydaje starosta właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy albo miejsce rozpoczęcia przejazdu. Zezwolenie wydaje się po uiszczeniu opłaty, w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie.
4. Zezwolenie wydaje się na okres 12 miesięcy, wskazując w nim:
 - 1) podmiot wykonujący przejazd;
 - 2) pojazd, którym będzie wykonywany przejazd.
5. Do ruchu pojazdu nienormatywnego, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 64 ust. 1 pkt 3.

Art. 64c [Zezwolenia kategorii III–VI na przejazd pojazdu nienormatywnego]

1. Zezwolenia kategorii III–VI na przejazd pojazdu nienormatywnego są wydawane na wskazany we wniosku okres: miesiąca, 6 miesięcy, 12 miesięcy lub 24 miesięcy.
2. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Do wniosku dołącza się dowód wniesienia opłaty za wydanie zezwolenia.
3. Zezwolenie wydaje:
 - 1) właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy albo miejsce rozpoczęcia przejazdu starosta – w zakresie zezwoleń kategorii III;
 - 2) Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad – w zakresie zezwoleń kategorii IV–VI.
4. Zezwolenia kategorii III i IV przy wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wydaje także naczelnik urzędu celnego.
5. Zezwolenie kategorii IV uprawnia do poruszania się pojazdami i drogami, określonymi dla zezwolenia kategorii III.
6. Zezwolenie kategorii VI uprawnia do poruszania się pojazdami i drogami, określonymi dla zezwolenia kategorii V.
7. Zezwolenie wydaje się po uiszczeniu opłaty, w terminie 3 dni roboczych od dnia złożenia wniosku o jego wydanie. W przypadku niewydania zezwolenia zwraca się wniesioną opłatę.
8. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wykonującego przejazd, bez wskazania pojazdu, którym przejazd będzie wykonywany. Do zezwolenia kategorii VI organ wydający zezwolenie dołącza wykaz dróg krajowych, po których może odbywać się przejazd pojazdu nienormatywnego.
9. Podmiot posiadający zezwolenie kategorii V i VI, planujący wykonanie przejazdu przez most lub wiadukt po drogach innych niż krajowe pojazdem, którego rzeczywista masa całkowita jest większa od dopuszczalnej, jest obowiązany zawiadomić pisemnie właściwego dla tego mostu lub wiaduktu zarządcę drogi o terminie i trasie planowanego przejazdu, w terminie 7 dni roboczych przed datą planowanego przejazdu, przy czym 7. dzień terminu jest ostatecznym dniem wpływu zawiadomienia do organu.
10. Zarządca drogi w przypadku, o którym mowa w ust. 9, najpóźniej 3 dni przed datą planowanego przejazdu potwierdza przyjęcie zawiadomienia i może określić warunki przejazdu przez most lub wiadukt albo zgłosić uzasadniony sprzeciw.
11. Warunki przejazdu pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt określa zarządca drogi, ustalając, zależnie od potrzeb, ograniczenia w zakresie ruchu, sposób przejazdu oraz przystosowanie obiektu do przejazdu.
12. Zarządca drogi może zgłosić sprzeciw, o którym mowa w ust. 10, jeżeli stan technicznej sprawności mostu lub wiaduktu, po którym planowany jest przejazd pojazdu nienormatywnego, określony na podstawie przepisów Prawa budowlanego, uniemożliwia wykonanie tego przejazdu.
13. Zabrania się wykonywania przejazdu przez most lub wiadukt w przypadku zgłoszenia sprzeciwu albo niezgodnie z warunkami przejazdu przez ten obiekt.

Art. 64d [Zezwolenie kategorii VII na przejazd pojazdu nienormatywnego]

1. Zezwolenie kategorii VII na przejazd pojazdu nienormatywnego jest wydawane na jednokrotny lub wielokrotny przejazd po drogach publicznych w wyznaczonym czasie, na trasie wyznaczonej w zezwoleniu. Zezwolenie wydaje się dla pojazdu, którego ruch, ze względu na jego wymiary, masę lub naciski osi, nie jest możliwy na podstawie zezwoleń kategorii I–VI.
2. Zezwolenie może być wydane, pod warunkiem że:
 - 1) ładunek jest niepodzielny;
 - 2) uzyskano na przejazd zgodę zarządcy drogi, właściwego dla trasy przejazdu;
 - 3) istnieją możliwości wyznaczenia trasy przejazdu zapewniającej bezpieczeństwo oraz efektywność ruchu drogowego, a w szczególności:
 - a) natężenie ruchu umożliwi bezpieczny przejazd pojazdu nienormatywnego,

- b) stan technicznej sprawności budowli usytuowanych w ciągu rozpatrywanej trasy przejazdu, określony na podstawie przepisów Prawa budowlanego, umożliwia przejazd,
 - c) przejazd nie stwarza zagrożenia stanu technicznego obiektów budowlanych położonych w pobliżu trasy przejazdu.
3. Zezwolenie wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Opłatę za wydanie zezwolenia wnosi się przed wydaniem zezwolenia.
 4. Zezwolenie wydaje, po uzgodnieniu z innymi zarządcami dróg i po uiszczeniu opłaty, Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, w terminie 14 dni roboczych od dnia złożenia wniosku, z zastrzeżeniem ust. 5. Jeżeli trasa przejazdu pojazdu nienormatywnego przebiega w granicach administracyjnych miasta na prawach powiatu i nie przebiega autostradą lub drogą ekspresową, zezwolenie wydaje prezydent miasta.
 5. Zarządca drogi właściwy ze względu na kategorię drogi, po której jest planowany przejazd, uzgadnia trasę przejazdu w terminie 7 dni roboczych od dnia otrzymania pisemnego zapytania organu wydającego zezwolenie, uwzględniając warunki przejazdu i stan techniczny drogi. W przypadku braku odpowiedzi na zapytanie uznaje się trasę za uzgodnioną.
 6. Jeżeli przejazd pojazdu nienormatywnego wymaga określenia zakresu przystosowania infrastruktury drogowej położonej na trasie przejazdu, termin wydania zezwolenia może ulec przedłużeniu do 30 dni, z tym że organ wydający zezwolenie jest obowiązany powiadomić o tym podmiot składający wniosek w terminie 7 dni od dnia złożenia wniosku.
 7. Koszty związane z przystosowaniem odcinków dróg do przejazdu pojazdu nienormatywnego ponosi podmiot wykonujący ten przejazd.
 8. Do kosztów, o których mowa w ust. 7, zalicza się koszty dostosowania infrastruktury drogowej na trasie przejazdu pojazdu nienormatywnego, dostaw, usług lub robót, wskazanych w zezwoleniu na przejazd pojazdu nienormatywnego, w tym koszty:
 - 1) wykonania niezbędnych ekspertyz i badań odcinków dróg i drogowych obiektów inżynierskich;
 - 2) przygotowania niezbędnej dokumentacji projektowej i kosztorysowej;
 - 3) czasowego usunięcia ograniczeń skrajni drogowej;
 - 4) wykonania wzmocnienia odcinków dróg i drogowych obiektów inżynierskich;
 - 5) wykonania robót zabezpieczających na trasie przejazdu pojazdu;
 - 6) dokonania geometrycznych korekt trasy przejazdu lub występujących w jej ciągu skrzyżowań;
 - 7) budowy lub dostosowania lokalnych objazdów występujących na trasie przejazdu pojazdu;
 - 8) wykonania prac związanych z przywróceniem odcinków dróg do stanu poprzedniego lub stanu uzgodnionego z właściwym zarządcą drogi;
 - 9) dokonania zmian w organizacji ruchu lub przywrócenia jej stanu poprzedniego lub stanu uzgodnionego z właściwym zarządcą drogi.
 9. Zezwolenie wydaje się dla podmiotu wykonującego przejazd pojazdem nienormatywnym, wskazując w nim:
 - 1) okres ważności zezwolenia;
 - 2) trasę przejazdu;
 - 3) liczbę przejazdów;
 - 4) pojazd, którym będzie wykonywany przejazd;
 - 5) warunki przejazdu, w tym zakres dostosowania infrastruktury drogowej na trasie przejazdu;
 - 6) sposób pilotowania, o ile jest ono wymagane.
 10. Zezwolenie jest ważne przez okres:
 - 1) 14 dni – w przypadku zezwolenia na jednokrotny przejazd,
 - 2) 30 dni – w przypadku zezwolenia na wielokrotny przejazd – liczonych od dnia wskazanego we wniosku o wydanie zezwolenia.
 11. Opłatę za wydanie zezwolenia ustala się zgodnie z wzorem:

$$O_n = p_j + (n - 1) \times 0,7 \times p_j,$$
 w którym poszczególne symbole oznaczają:
 - O_n – wysokość opłaty za wydanie zezwolenia,
 - n – liczbę przejazdów pojazdu nienormatywnego,
 - p_j – stawkę opłaty za wydanie zezwolenia na jednokrotny przejazd pojazdu nienormatywnego.

Art. 64e [Wyłączenia]

1. Przepisy art. 64 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2 i 3 i art. 64a–64d nie dotyczą:
 - 1) autobusu – w zakresie nacisków osi;
 - 2) pojazdu, którego szerokość i długość bez ładunku nie są większe od dopuszczalnych, przewożącego ładunek na zasadach określonych w art. 61 ust. 6, 8 i 9;
 - 3) pojazdu biorącego udział w akcjach ratowniczych oraz przy bezpośredniej likwidacji skutków klęsk żywiołowych;
 - 4) pojazdu zarządu drogi;
 - 5) pojazdu Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Służby Celnej oraz jednostek ochrony przeciwpożarowej, wykonującego zadania tych służb.

2. Minister właściwy do spraw transportu może zwolnić, w drodze decyzji administracyjnej, z obowiązku uzyskania zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego pojazd wykonujący przejazd w ramach pomocy humanitarnej lub medycznej, pod warunkiem uzyskania na przejazd zgody zarządców dróg właściwych dla trasy przejazdu.
3. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 2, wydaje się na wniosek zainteresowanego podmiotu wykonującego przejazd i właściwego organu państwowego, samorządowego lub organizacji humanitarnej.

Art. 64f [Maksymalne stawki opłat za wydanie zezwolenia]

1. Ustala się maksymalną wysokość stawek opłat za wydanie zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego w:
 - 1) kategorii I – 240 zł;
 - 2) kategorii II – 120 zł;
 - 3) kategorii III – 2400 zł;
 - 4) kategorii IV – 3600 zł;
 - 5) kategorii V – 4300 zł;
 - 6) kategorii VI – 5800 zł;
 - 7) kategorii VII na jednokrotny przejazd:
 - a) pojazdu, którego wymiary przekraczają wielkości ustalone dla kategorii III i IV, i którego naciski osi i masa nie są większe od dopuszczalnych – 600 zł,
 - b) w pozostałych przypadkach – 2000 zł.
2. Maksymalne stawki opłat za wydanie zezwolenia ulegają corocznie zmianie na następny rok kalendarzowy w stopniu odpowiadającym średniorocznemu wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
3. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za wydanie zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego w poszczególnych kategoriach zezwoleń, z uwzględnieniem okresu, na jaki będą wydawane, kosztów wydania zezwolenia i stopnia oddziaływania przejazdu pojazdu nienormatywnego na infrastrukturę drogową.

Art. 64g [Gromadzenie środków z opłat]

1. Opłaty za wydanie zezwolenia na przejazd pojazdu nienormatywnego są przekazywane przez:
 - 1) zarządcę drogi i starostę – do budżetów właściwych jednostek samorządu terytorialnego, za zezwolenia kategorii I–III;
 - 2) naczelnika urzędu celnego – do budżetu powiatu właściwego ze względu na siedzibę naczelnika urzędu celnego, za zezwolenia kategorii III;
 - 3) naczelnika urzędu celnego i Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad – na wyodrębniony rachunek bankowy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, za zezwolenia kategorii IV–VII;
 - 4) prezydenta miasta na prawach powiatu – do budżetu miasta, za zezwolenia kategorii VII.
2. Środki z opłat gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad są przekazywane w terminie pierwszych 2 dni roboczych następujących po tygodniu, w którym wydano zezwolenie, na rachunek Krajowego Funduszu Drogowego, z przeznaczeniem na budowę lub przebudowę dróg krajowych, drogowych obiektów inżynierskich i przepraw promowych oraz na zakup urządzeń do ważenia pojazdów.
3. Urzędy celne otrzymują prowizję od pobranych opłat za wydanie zezwolenia w wysokości 12% pobranej opłaty.
4. Prowizja, o której mowa w ust. 3, stanowi dochód budżetu państwa.
5. Od opłat za wydanie zezwolenia urzędy celne odliczają prowizję, a pozostałą część opłaty, w terminie 4 dni po upływie każdego kolejnych 10 dni miesiąca, przekazują odpowiednio do podmiotów wymienionych w ust. 1 pkt 2 i 3.

Art. 64h [Wybór producenta blankietów zezwoleń] Minister właściwy do spraw transportu dokona wyboru producenta blankietów zezwoleń na przejazd pojazdu nienormatywnego.

Art. 64i [Upoważnienie dla ministra]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki dystrybucji blankietów zezwoleń na przejazd pojazdu nienormatywnego,
 - 2) sposób i tryb wydawania zezwoleń na przejazd pojazdu nienormatywnego,
 - 3) warunki wyznaczania trasy przejazdu oraz kryteria ustalania warunków przejazdu pojazdu nienormatywnego, w tym przejazdu przez most lub wiadukt,
 - 4) wzory zezwoleń na przejazd pojazdu nienormatywnego oraz wzory dokumentów związanych z wydawaniem tych zezwoleń – mając na uwadze potrzebę ujednoczenia zezwoleń i ułatwienie ich identyfikacji oraz sprawność dystrybucji blankietów zezwoleń, a także konieczność zapewnienia sprawności i przejrzystości procedury administracyjnej wydawania zezwoleń oraz bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i bezpieczeństwa przejazdu pojazdu nienormatywnego.

2. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i sposób pilotowania pojazdów nienormatywnych oraz wyposażenie i oznakowanie pojazdów wykonujących pilotowanie, mając na uwadze potrzebę zapewnienia rozpoznawalności przejazdu pojazdu nienormatywnego oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego podczas takiego przejazdu.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określą, w drodze rozporządzenia, warunki poruszania się po drogach pojazdów nienormatywnych, o których mowa w art. 64e ust. 1 pkt 5, mając na uwadze konieczność zapewnienia porządku, sprawności i bezpieczeństwa ruchu drogowego.
4. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organy wojskowe właściwe do wydawania zezwoleń wojskowych na przejazdy drogowe,
 - 2) sposób i tryb wydawania zezwoleń wojskowych na przejazdy drogowe,
 - 3) wzory zezwoleń wojskowych na przejazdy drogowe oraz wzory dokumentów związanych z ich wydaniem,
 - 4) sposób organizacji i oznakowania kolumn pojazdów,
 - 5) warunki i sposób pilotowania pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz oznakowanie i wyposażenie pojazdu pilotującego – mając na uwadze potrzebę ujednoczenia procedury wydawania zezwoleń wojskowych na przejazdy drogowe, sprawności wydawania zezwoleń wojskowych na przejazd drogowy oraz zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego podczas przejazdu pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Oddział 5.

Wykorzystanie dróg w sposób szczególny

Art. 65 [Zezwolenie na organizowanie imprez] Zawody sportowe, rajdy, wyścigi, przewóz osób kolejką turystyczną i inne imprezy, które powodują utrudnienia w ruchu lub wymagają korzystania z drogi w sposób szczególny, mogą się odbywać pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa porządku podczas trwania imprezy oraz uzyskania zezwolenia na jej przeprowadzenie.

Art. 65a [Obowiązki organizatora imprezy]

1. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić bezpieczeństwo osobom obecnym na imprezie oraz porządek podczas trwania imprezy.
2. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić:
 - 1) spełnienie wymagań określonych w szczególności w przepisach prawa budowlanego, przepisach sanitarnych, przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska;
 - 2) wyróżniającą się elementami ubioru służbę porządkową i informacyjną;
 - 3) pomoc medyczną i przedmedyczną, dostosowaną do liczby uczestników imprezy, a także odpowiednie zaplecze higieniczno-sanitarne;
 - 4) drogi ewakuacyjne oraz drogi umożliwiające dojazd służb ratowniczych i Policji, Straży Granicznej oraz Żandarmerii Wojskowej;
 - 5) warunki zorganizowania łączności między podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy;
 - 6) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia działań ratowniczo-gaśniczych;
 - 7) w razie potrzeby pomieszczenie dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy;
 - 8) środki techniczne niezbędne do zabezpieczenia imprezy, a w szczególności:
 - a) znaki lub tablice ostrzegawcze i informacyjne,
 - b) liny, taśmy lub wstęgi służące do oznaczenia trasy lub miejsca imprezy,
 - c) bariery, płotki lub przegrody służące do odgradzania miejsca imprezy.
3. Organizator imprezy jest obowiązany:
 - 1) uzgodnić z organami zarządzającymi ruchem na drogach przebieg trasy, na której ma się odbyć impreza;
 - 2) współdziałać z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej lub na drogach przyległych do tych terenów, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową:
 - a) uzgadniając przebieg trasy lub miejsce imprezy,
 - b) stosując polecenia dotyczące prawidłowego zabezpieczenia imprezy,
 - c) dokonując wspólnego objazdu trasy lub miejsca imprezy;
 - 3) sporządzić plan określający sposoby zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas imprezy na terenie poszczególnych województw, obejmujący:
 - a) listę osób wchodzących w skład służby porządkowej, ich rozmieszczenie oraz elementy ubioru wyróżniające te osoby,

- b) pisemną instrukcję określającą zadania służb porządkowych, opracowaną w uzgodnieniu z Policją,
 - c) rodzaj i ilość środków technicznych, o których mowa w ust. 2 pkt 8, oraz miejsce ich rozlokowania,
 - d) rodzaje, zakres i sposób zabezpieczenia ratowniczego imprezy, w uzgodnieniu z właściwym komendantem powiatowym Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi służbami ratowniczymi, w tym z właściwym dysponentem jednostki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym,
 - e) sposób oznaczenia miejsc niebezpiecznych dla uczestników imprezy,
 - f) oznakowanie pojazdów uczestniczących w imprezie i towarzyszących tej imprezie,
 - g) rodzaje zezwoleń umożliwiających poruszanie się osób lub pojazdów w miejscach wyłączonych z ruchu publicznego,
 - h) organizację łączności bezprzewodowej między organizatorem imprezy a Policją w trakcie trwania imprezy,
 - i) sposób informowania o ograniczeniach w ruchu drogowym wynikających z przebiegu imprezy – przed imprezą i w trakcie jej trwania;
- 4) opracować regulamin oraz program imprezy;
 - 5) ustalić z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową terminy wspólnych spotkań organizowanych w celu uzgodnienia spraw związanych z zabezpieczeniem imprezy;
 - 6) zapewnić realizację planu, o którym mowa w pkt 3;
 - 7) uzgodnić z zarządcą drogi obszar wykorzystania pasa drogowego oraz sposób i termin przywrócenia go do stanu poprzedniego;
 - 7a) uzyskać zgodę zarządcy drogi na udział w imprezie pojazdów samochodowych wyposażonych w opony z umieszczonymi w nich na trwałe elementami przeciwślizgowymi;
 - 8) powiadomić przedsiębiorstwa komunikacji publicznej o przewidywanym czasie występowania utrudnień w ruchu drogowym;
 - 9) na polecenie organu zarządzającego ruchem na drodze opracować projekt organizacji ruchu w uzgodnieniu z Policją;
 - 10) udzielić dokładnych informacji dotyczących imprezy, na żądanie Policji lub innych podmiotów wymienionych w pkt 1, 2, 7 i 8, a także wojewody właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy, jeżeli są one niezbędne do realizacji ich zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego;
 - 11) przekazywać do wiadomości publicznej informacje o utrudnieniach w ruchu wynikających z planowanej imprezy.
4. Bezpieczeństwo i porządek podczas imprez zapewnia Policja, z tym że jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio we współdziałaniu ze Strażą Graniczną, Żandarmerią Wojskową lub z wojskowymi organami porządkowymi:
- 1) w czasie przygotowywania imprezy – opracowując własny plan zabezpieczenia imprezy;
 - 2) w czasie trwania imprezy:
 - a) wystawiając posterunki kierowania ruchem i blokady ruchu,
 - b) pilotując, w razie potrzeby, przejazd lub przejście uczestników imprezy,
 - c) organizując objazdy wynikające z przeprowadzonej imprezy na drodze;
 - 3) po zakończeniu imprezy – przywracając płynność ruchu na drodze.

Art. 65b [Wniosek o wydanie zezwolenia]

1. Zezwolenie, o którym mowa w art. 65, wydaje w drodze decyzji administracyjnej, na pisemny wniosek organizatora imprezy, zwany dalej „wnioskiem”, złożony co najmniej na 30 dni przed planowym terminem jej rozpoczęcia, organ zarządzający ruchem na drodze, na której odbywa się impreza, z tym że jeżeli impreza odbywa się na drogach podległych kilku organom – organem właściwym jest:
 - 1) w przypadku dróg różnych kategorii – organ zarządzający ruchem na drodze wyższej kategorii;
 - 2) w przypadku dróg tej samej kategorii – organ właściwy ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy.
2. Organizator imprezy przesyła w terminie określonym w ust. 1 kopię wniosku wraz z wymaganymi dokumentami do:
 - 1) właściwego ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a także
 - 2) komendanta oddziału Straży Granicznej – jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej, lub
 - 3) komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej – jeżeli impreza jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.
3. Wniosek powinien zawierać w szczególności:

- 1) imię, nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedzibę organizatora imprezy;
 - 2) rodzaj i nazwę imprezy;
 - 3) informację o miejscu i dacie rozpoczęcia, przebiegu oraz zakończenia imprezy;
 - 4) informację o przewidywanej liczbie uczestników imprezy;
 - 5) wykaz osób reprezentujących organizatora w sprawach zabezpieczenia trasy lub miejsca imprezy na terenie poszczególnych województw;
 - 6) podpis organizatora lub jego przedstawiciela.
4. Do wniosku należy dołączyć:
- 1) szczegółowy regulamin imprezy, określający w szczególności zasady zachowania uczestników imprezy istotne dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) wykaz osób odpowiedzialnych za prawidłowy przebieg i zabezpieczenie imprezy na terenie poszczególnych województw oraz w miejscach rozpoczęcia i zakończenia każdego odcinka, a także w miejscach wymagających szczególnego zabezpieczenia;
 - 3) program imprezy ze szczegółowym opisem trasy i podaniem odległości między poszczególnymi jej odcinkami oraz określony w minutach i kilometrach program przejazdu lub przejścia uczestników przez poszczególne miejscowości i granice województw;
 - 4) plan zabezpieczenia trasy lub miejsca określony w art. 65a ust. 3 pkt 3;
 - 5) zobowiązanie organizatora do przywrócenia do poprzedniego stanu pasa drogowego na trasie przejazdu, przejścia lub miejsca pobytu uczestników imprezy, a w przypadku uszkodzenia pasa drogowego lub urządzeń drogowych będącego następstwem imprezy – do ich bezzwłocznego naprawienia lub pokrycia kosztów tych napraw;
 - 6) pisemną zgodę właściciela lasu na przeprowadzenie imprezy w razie przeprowadzania jej na terenach leśnych.
5. Organ, o którym mowa w ust. 1, wydaje zezwolenie po:
- 1) zasięgnięciu opinii właściwego ze względu na miejsce imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a w przypadku imprezy odbywającej się na drogach w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej – odpowiednio właściwego komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej; opinię doręcza się organowi, który o nią wystąpił, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia;
 - 2) uzgodnieniu zakresu ograniczenia ruchu i wynikających stąd warunków przeprowadzenia imprezy z organami zarządzającymi ruchem na drogach, na których ma się odbyć impreza.

Art. 65c [Odmowa wydania zezwolenia] Organ wydający zezwolenie odmawia jego wydania:

- 1) jeżeli organizator nie spełnia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3;
- 2) jeżeli pomimo spełnienia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3:
 - a) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości,
 - b) impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, a nie ma możliwości zorganizowania objazdów niepowodujących istotnego zwiększenia kosztów ponoszonych przez uczestników ruchu drogowego.

Art. 65d [Cofnięcie wydanego zezwolenia]

1. Organ wydający zezwolenie cofa wydane zezwolenie, gdy istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia albo mienia wielkiej wartości.
2. Organ, o którym mowa w ust. 1, może cofnąć zezwolenie, gdy impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.
3. Decyzji, o której mowa w ust. 1 i 2, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 65e [Termin wydania decyzji] Decyzję o wydaniu lub odmowie wydania zezwolenia na odbycie imprezy wydaje się co najmniej na 7 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy.

Art. 65f [Przerwanie imprezy] Organ kontroli ruchu drogowego przerywa imprezę, jeżeli odbywa się ona bez zezwolenia.

Art. 65g [Inne przyczyny przerwania] Organ kontroli ruchu drogowego może przerwać imprezę, jeżeli:

- 1) miejsce, trasa lub czas jej trwania nie są zgodne z warunkami określonymi w zezwoleniu;
- 2) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości;
- 3) jej przebieg powoduje zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 65h [Imprezy podlegające innym przepisom]

1. Przepisy art. 65–65g nie dotyczą procesji, pielgrzymek i innych imprez o charakterze religijnym, które odbywają się na drogach na zasadach określonych w:

- 1) ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1169, z 2014 r. poz. 498 oraz z 2016 r. poz. 1948);
 - 2) ustawie z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1726);
 - 3) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1889);
 - 4) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 169);
 - 5) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1712);
 - 6) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1599);
 - 7) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 14);
 - 8) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 44);
 - 9) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 13).
2. Przepisy art. 65–65g nie dotyczą także konduktów pogrzebowych, które poruszają się po drogach stosownie do miejscowego zwyczaju.
 3. Do imprez, o których mowa w art. 65, nie stosuje się przepisów o bezpieczeństwie imprez masowych, z wyłączeniem przepisów regulujących organizację oraz uprawnienia służb porządkowych.

Art. 65i [Odesłanie] W sprawach nieuregulowanych w art. 65–65h stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 65j [Zastosowanie przepisów] Do przewozu osób kolejką turystyczną stosuje się przepisy Oddziału 5 z wyłączeniem przepisów art. 65a ust. 2 pkt 2–5, 7–8, ust. 3 pkt 3, 6–11, ust. 4, art. 65b ust. 4 pkt 4 oraz art. 65h.

Dział III. Pojazdy

Rozdział 1. Warunki techniczne pojazdów

Art. 66 [Warunki dopuszczające pojazd do ruchu]

1. Pojazd uczestniczący w ruchu ma być tak zbudowany, wyposażony i utrzymany, aby korzystanie z niego:
 - 1) nie zagrażało bezpieczeństwu osób nim jadących lub innych uczestników ruchu, nie naruszało porządku ruchu na drodze i nie narażało kogokolwiek na szkodę;
 - 2) nie zakłócało spokoju publicznego przez powodowanie hałasu przekraczającego poziom określony w przepisach szczegółowych;
 - 3) nie powodowało wydzielania szkodliwych substancji w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych;
 - 4) nie powodowało niszczenia drogi;
 - 5) zapewniało dostateczne pole widzenia kierowcy oraz łatwe, wygodne i pewne posługiwanie się urządzeniami do kierowania, hamowania, sygnalizacji i oświetlenia drogi przy równoczesnym jej obserwowaniu;
 - 6) nie powodowało zakłóceń radioelektrycznych w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych.
- 1a. Autobus, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t i ciągnik samochodowy, dla którego określono dopuszczalną masę całkowitą zespołu pojazdów powyżej 3,5 t, powinny być wyposażone w homologowany ogranicznik prędkości montowany przez producenta lub jednostkę przez niego upoważnioną, ograniczający maksymalną prędkość autobusu do 100 km/h, a samochodu ciężarowego i ciągnika samochodowego do 90 km/h.
- 1b. Przepis ust. 1a nie dotyczy pojazdu:
 - 1) specjalnego lub używanego do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Celnej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Biura Ochrony Rządu i jednostek ochrony przeciwpożarowej;

- 2) zabytkowego;
 - 3) nierozwijającego, ze względów konstrukcyjnych, prędkości większej niż odpowiednio określone w ust. 1a;
 - 4) używanego do prowadzenia badań naukowych na drogach;
 - 5) przeznaczonego wyłącznie do robót publicznych na obszarach miejskich.
- 1c. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze szczególne zagrożenia występujące podczas przewozu towarów niebezpiecznych, może określić w drodze rozporządzenia niższe niż ustalone w ust. 1a wartości ustawień urządzeń ograniczających maksymalną prędkość pojazdów przewożących niektóre towary niebezpieczne.
 - 1d. Pojazd silnikowy i pojazd szynowy może być wyposażony w blokadę alkoholową montowaną przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela.
 - 1e. Kalibrację blokady alkoholowej wykonuje się co 12 miesięcy. Pierwszą kalibrację blokady alkoholowej wykonuje się przed montażem urządzenia w pojeździe.
 - 1f. Producent urządzenia lub jego upoważniony przedstawiciel przeprowadza kalibrację blokady alkoholowej i wystawia dokument potwierdzający jej kalibrację.
 - 1g. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wymagania funkcjonalne i wymogi techniczne blokady alkoholowej oraz wzór dokumentu potwierdzającego kalibrację blokady alkoholowej, uwzględniając dostępność rynkową takich urządzeń oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.
2. Urządzenia i wyposażenie pojazdu, w szczególności zapewniające bezpieczeństwo ruchu i ochronę środowiska przed ujemnymi skutkami używania pojazdu, powinny być utrzymane w należyтым stanie oraz działać sprawnie i skutecznie.
 3. Urządzenia służące do łączenia pojazdu ciągnącego z przyczepą powinny zapewnić bezpieczne ciągnięcie przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej przewidzianej do ciągnięcia przez ten pojazd, uniemożliwić samoczynne odłączenie się przyczepy oraz zapewnić prawidłowe działanie świateł i hamulców, o ile przyczepa jest w nie wyposażona.
- 3a. Pojazd uczestniczący w ruchu powinien posiadać nadane przez producenta, z zastrzeżeniem art. 66a, cechy identyfikacyjne:
 - 1) numer VIN albo numer nadwozia, podwozia lub ramy;
 - 2) (*uchylony*)
4. Zabrania się:
 - 1) umieszczania wewnątrz i zewnątrz pojazdu wystających spiczastych albo ostrych części lub przedmiotów, które mogą spowodować uszkodzenie ciała osób jadących w pojeździe lub innych uczestników ruchu;
 - 1a) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko;
 - 2) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części nieodpowiadających warunkom określonym w przepisach szczegółowych;
 - 3) umieszczania w pojeździe lub na nim urządzeń stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdu uprzywilejowanego, wysyłających sygnały świetlne w postaci niebieskich lub czerwonych świateł błyskowych albo sygnał dźwiękowy o zmiennym tonie;
 - 4) wyposażania pojazdu w urządzenie informujące o działaniu sprzętu kontrolno-pomiarowego używanego przez organy kontroli ruchu drogowego lub działanie to zakłócające albo przewożenia w pojeździe takiego urządzenia w stanie wskazującym na gotowość jego użycia; nie dotyczy to pojazdów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Celnej i Biura Ochrony Rządu;
 - 5) wymiany nadwozia pojazdu posiadającego cechy identyfikacyjne, o których mowa w ust. 3a pkt 1;
 - 6) dokonywania zmian konstrukcyjnych zmieniających rodzaj pojazdu, z wyjątkiem:
 - a) pojazdu, na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji typu lub inny równoważny dokument, o którym mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1,
 - b) pojazdu, w którym zmian konstrukcyjnych dokonał przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w tym zakresie.
- 4a. Przepis ust. 4 nie dotyczy pojazdu zabytkowego – w zakresie pkt 1–3, z zastrzeżeniem, że w przypadku pkt 3 obowiązuje zakaz korzystania z tych urządzeń podczas jazdy i postoju.
5. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrami właściwym do spraw wewnętrznych oraz Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów oraz zakres ich niezbędnego wyposażenia.
 - 5a. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów wchodzących w skład kolejki turystycznej oraz zakres ich niezbędnego wyposażenia.
 6. Ministrowie Obrony Narodowej oraz właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określą, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw finansów publicznych oraz Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, określa, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, kontroli skarbowej, Służby Celnej, Służby Więziennej i straży pożarnej.
8. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 5–7, należy uwzględnić w szczególności:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów;
 - 2) zapewnienie możliwie najmniejszego negatywnego wpływu pojazdów na środowisko;
 - 3) przepisy i porozumienia międzynarodowe dotyczące pojazdów, ich wyposażenia i części;
 - 4) przeznaczenie pojazdów oraz sposób ich wykorzystania.
9. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki oraz ministrem właściwym do spraw środowiska, kierując się względami technicznymi, zasadami bezpieczeństwa ruchu drogowego i wymogami ochrony środowiska oraz mając na celu zapobieganie nieprawidłowościom w obrocie przedmiotami wyposażenia i częściami wymontowanymi z pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko.

Art. 66a [Cechy identyfikacyjne]

1. Cechy identyfikacyjne, o których mowa w art. 66 ust. 3a, nadaje i umieszcza producent.
2. Starosta właściwy w sprawach rejestracji pojazdu wydaje decyzję o nadaniu cech identyfikacyjnych w przypadku pojazdu:
 - 1) zbudowanego przy wykorzystaniu nadwozia, podwozia lub ramy konstrukcji własnej, którego markę określa się jako „SAM”;
 - 2) w którym dokonano wymiany ramy lub podwozia na odpowiednio ramę lub podwozie bez numeru fabrycznego;
 - 3) odzyskanego po kradzieży, w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfałszowaniu;
 - 4) nabytego na licytacji publicznej lub od podmiotu wykonującego orzeczenie o przypadku pojazdu na rzecz Skarbu Państwa, w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfałszowaniu;
 - 5) w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfałszowaniu, a prawomocnym orzeczeniem sądu zostało ustalone prawo własności pojazdu;
 - 6) w którym cecha identyfikacyjna uległa skorodowaniu lub została zniszczona podczas wypadku drogowego albo podczas naprawy;
 - 7) zabytkowego, w którym cecha identyfikacyjna nie została umieszczona.
3. Okoliczności, o których mowa w ust. 2 pkt 6 i 7, powinny być potwierdzone pisemną opinią rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a; opinia powinna wskazywać pierwotną cechę identyfikacyjną lub jednoznacznie wykluczać ingerencję w pole numerowe w celu umyślnego jej zniszczenia lub zafałszowania albo wskazywać na brak oryginalnie umieszczonej cechy identyfikacyjnej.
4. Umieszczone cechy identyfikacyjne starosta wpisuje w dowodzie rejestracyjnym i w karcie pojazdu, jeżeli była wydana.
5. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając znaczenie cech identyfikacyjnych dla zapewnienia pewności i bezpieczeństwa obrotu pojazdami, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób oraz tryb ich nadawania i umieszczania w przypadkach, o których mowa w ust. 2.

Art. 67 [Uprawnienia organów]

1. Minister właściwy do spraw transportu może w indywidualnych, uzasadnionych przypadkach zezwolić na odstępstwo od warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać pojazdy.
2. Rada powiatu może wprowadzić obowiązek wyposażenia pojazdów zaprzęgowych w hamulec uruchamiany z miejsca zajmowanego przez kierującego.

Art. 68 (uchylony)

Art. 68a (uchylony)

Art. 69 (uchylony)

Art. 70 (uchylony)

Rozdział 1a. Homologacja

Art. 70a [Definicje] Ilekroć w rozdziale jest mowa o:

- 1) oryginalnym przedmiocie wyposażenia lub części – rozumie się przez to przedmiot wyposażenia lub część, które wyprodukowano zgodnie ze specyfikacjami i normami produkcyjnymi przewidzianymi przez producenta pojazdów dla produkcji przedmiotu wyposażenia lub części pojazdu, którego to dotyczy, oraz przedmiot wyposażenia lub część, które wyprodukowano na tej samej linii produkcyjnej; obejmuje to również przedmiot wyposażenia lub część dla których ich producent zaświadczy, że ten przedmiot wyposażenia lub część odpowiadają jakością przedmiotowi wyposażenia lub części, używanym do montażu pojazdu, którego to dotyczy, i zostały wyprodukowane zgodnie ze specyfikacjami i normami produkcyjnymi producenta pojazdu;
- 2) procedurze homologacji typu WE pojazdu albo procedurze homologacji typu pojazdu – rozumie się przez to jedną z następujących procedur:
 - a) krok po kroku – procedurę homologacji typu, w ramach której producent uzyskuje wszystkie wymagane świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectwa homologacji typu EKG ONZ, na podstawie których jednostka uprawniona, o której mowa w art. 70y ust. 1, przeprowadza badanie homologacyjne typu pojazdu będące podstawą do wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu,
 - b) jednostopniową – procedurę homologacji typu, w ramach której jednostka uprawniona, o której mowa w art. 70y ust. 1, przeprowadza badanie homologacyjne dla wszystkich wymaganych przedmiotów wyposażenia lub części oraz badanie homologacyjne typu pojazdu, będące podstawą do wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu,
 - c) mieszaną – procedurę homologacji typu krok po kroku, podczas której producent może nie przedstawić jednego lub kilku świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectw homologacji typu EKG ONZ, do badania homologacyjnego typu pojazdu pod warunkiem zastąpienia ich sprawozdaniami zawierającymi wyniki badań homologacyjnych tych przedmiotów wyposażenia lub części;
- 3) wirtualnej metodzie testowania – rozumie się przez to symulacje komputerowe, w tym obliczenia potwierdzające, że typ pojazdu, typ przedmiotu wyposażenia lub części spełnia odpowiednie wymagania techniczne, w zakresie określonym w załączniku XVI do dyrektywy 2007/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 września 2007 r. ustanawiającej ramy dla homologacji pojazdów silnikowych i przyczep oraz układów, części i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów („dyrektywa ramowa”) (Dz. Urz. UE L 263 z 09.10.2007, str. 1, z późn. zm.), zwanej dalej „dyrektywą 2007/46/WE”;
- 4) zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części albo zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – rozumie się przez to produkcję pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części zgodnie z wymaganiami dla typu, który uzyskał odpowiednie świadectwo homologacji typu albo zezwolenie na dopuszczenie do obrotu oraz stosowanie metod produkcji zapewniających spełnienie tych wymagań; w przypadku montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – rozumie się przez to montaż zgodnie z wymaganiami dla typu, który uzyskał świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem oraz stosowanie metod montażu zapewniających spełnienie tych wymagań.

Art. 70b [Wymagania techniczne]

1. Nowy typ pojazdu, typ przedmiotu wyposażenia lub części, który ma być wprowadzony do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, powinien spełniać wymagania techniczne, odpowiednie dla danej kategorii pojazdu, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 1.
2. Spełnienie odpowiednich wymagań technicznych danego typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części potwierdza się w procedurze homologacji:
 - 1) typu pojazdu;
 - 2) typu WE pojazdu;
 - 3) typu WE przedmiotu wyposażenia lub części;
 - 4) typu EKG ONZ.
3. Na potrzeby procedury homologacji typu, pojazdy zgodnie z ich maksymalną masą całkowitą lub cechami konstrukcyjnymi dzieli się na kategorie. Kategorie pojazdów określa załącznik nr 2 do ustawy.
4. Obowiązek spełnienia odpowiednich wymagań technicznych dotyczy również sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem, które potwierdza się w procedurze homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
5. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, w odniesieniu do typu przedmiotu wyposażenia lub części dotyczy typów przedmiotu wyposażenia lub części, dla których zakres wymagań technicznych określają przepisy wydane na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 1.
6. Jeżeli homologacja typu przedmiotu wyposażenia lub części obejmuje przedmioty wyposażenia lub części niezależnie od tego, czy są przeznaczone do napraw, przeglądów lub konserwacji pojazdów, nie wymaga się

dotatkowej homologacji typu tych przedmiotów wyposażenia lub części, jeżeli ustawa nie przewiduje dla nich obowiązku uzyskania odrębnego świadectwa homologacji typu.

Art. 70c [Wydanie homologacji] Potwierdzenie spełnienia wymagań technicznych następuje przez wydanie dla:

- 1) pojazdu:
 - a) świadectwa homologacji typu WE pojazdu,
 - b) świadectwa homologacji typu pojazdu;
- 2) przedmiotu wyposażenia lub części:
 - a) świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części,
 - b) świadectwa homologacji typu EKG ONZ;
- 3) sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.

Art. 70d [Świadectwo homologacji]

1. Producent nowego typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części jest obowiązany uzyskać dla każdego nowego typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części odpowiednie świadectwo homologacji typu WE, z zastrzeżeniem ust. 2–6.
2. Nowy typ pojazdu zaprojektowanego i zbudowanego do użytku przede wszystkim na placach budowy, w kamieniołomach, w obiektach portowych lub w portach lotniczych oraz pojazdu wolnobieżnego nie podlega obowiązkowi uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu oraz świadectwa homologacji typu pojazdu. Producent tego typu pojazdu może wystąpić o dopuszczenie fakultatywne poprzez uzyskanie świadectwa homologacji typu WE pojazdu, potwierdzającego spełnienie odpowiednich wymagań technicznych, w zakresie, w jakim ten typ pojazdu spełnia wymagania określone w załącznikach IV i XI do dyrektywy 2007/46/WE. Przepisu nie stosuje się do pojazdów, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy, oraz do tramwaju i trolejbusu.
3. Nowy typ pojazdu specjalnego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, organów kontroli skarbowej, Służby Celnej, Inspekcji Transportu Drogowego, Służby Więziennej i jednostek ochrony przeciwpożarowej lub nowy typ pojazdu używanego do celów specjalnych, nie podlega obowiązkowi uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu oraz świadectwa homologacji typu pojazdu. Producent tych typów pojazdów może uzyskać świadectwo homologacji typu WE pojazdu, jeżeli typ pojazdu spełnia odpowiednie wymagania techniczne określone w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 1.
4. Producent:
 - 1) tramwaju,
 - 2) trolejbusu – jest obowiązany uzyskać dla każdego nowego typu tego pojazdu świadectwo homologacji typu pojazdu.
5. Podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem jest obowiązany uzyskać świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
6. Producent:
 - 1) nowego typu pojazdu, jest zwolniony z obowiązku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli uzyskał:
 - a) świadectwo homologacji typu WE pojazdu, w odniesieniu do pojazdów produkowanych w małych seriach,
 - b) świadectwo homologacji typu pojazdu, w odniesieniu do pojazdów produkowanych w małych seriach,
 - c) świadectwo homologacji typu pojazdu, w odniesieniu do pojazdów kategorii T_{4.1}, T_{4.2}, T₅, C, R,
 - d) uznanie świadectwa homologacji typu pojazdu wydanego zgodnie z procedurą homologacji typu przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
 - e) uznanie świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach wydanego na dany typ pojazdu zgodnie z procedurą homologacji typu przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
 - f) dopuszczenie jednostkowe pojazdu,
 - g) uznanie dopuszczenia jednostkowego pojazdu wydanego przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
 - h) świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) nowego typu przedmiotu wyposażenia lub części jest zwolniony z obowiązku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli:
 - a) uzyskał świadectwo homologacji typu EKG ONZ,
 - b) nowy typ przedmiotu wyposażenia lub części jest objęty świadectwem homologacji typu WE pojazdu.
7. W procedurze homologacji typu WE pojazdu świadectwa homologacji typu EKG ONZ uznaje się za równoważne świadectwom homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części w zakresie, w jakim wymagania określone w regulaminach EKG ONZ wymienionych w części II załącznika IV do dyrektywy

2007/46/WE pokrywają się z zakresem wymagań dla tego przedmiotu wyposażenia lub części, określonym w odpowiednich dyrektywach lub rozporządzeniach Unii Europejskiej.

8. W przypadku gdy pojazd, o którym mowa w ust. 2, nie spełnia wszystkich wymagań dyrektywy 2007/46/WE oraz producent pojazdu nie może uzyskać zwolnienia z niektórych wymagań technicznych, o których mowa w art. 70zm ust. 1 pkt 1, uznaje się go za pojazd niekompletny.
9. Przepisu ust. 6 pkt 1 lit. a nie stosuje się do pojazdów specjalnych.

Art. 70e [Wyłączenie obowiązku uzyskania świadectwa] Obowiązek uzyskania świadectwa homologacji typu nie dotyczy pojazdu:

- 1) kategorii M₁, przeznaczonego do zawodów sportowych;
- 2) kategorii L:
 - a) przystosowanego do używania przez osoby niepełnosprawne,
 - b) przeznaczonego do zawodów sportowych;
- 3) kategorii T przeznaczonego do prac leśnych obejmującej:
 - a) ciągnik zrywkowy i ciągnik z przednim systemem załadowniczym,
 - b) pojazd skonstruowany na ramie sprzętu do prac ziemnych.

Art. 70f [Odpowiedzialność producenta]

1. Producent pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części jest odpowiedzialny za wszystkie aspekty procesu homologacji oraz za zapewnienie zgodności produkcji niezależnie od tego, czy bezpośrednio uczestniczy we wszystkich etapach wytwarzania pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.
2. Producent pojazdu skompletowanego jest odpowiedzialny za uzyskanie świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectwa homologacji typu EKG ONZ oraz za zapewnienie zgodności produkcji w zakresie tych przedmiotów wyposażenia lub części, które zostały dodane na etapie dokonywanej przez niego kompletacji pojazdu.
3. Producent pojazdu skompletowanego wprowadzający zmiany w przedmiocie wyposażenia lub części, które były objęte procedurą homologacji typu na wcześniejszym etapie kompletacji pojazdu, jest odpowiedzialny za uzyskanie świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectwa homologacji typu EKG ONZ oraz za zapewnienie zgodności produkcji w zakresie dokonanej zmiany.

Art. 70g [Zakaz wprowadzania do obrotu]

1. Zakazuje się wprowadzania do obrotu nowego pojazdu bez wymaganego odpowiedniego świadectwa homologacji typu lub innego równoważnego dokumentu, o którym mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1.
2. Podmiot, który wprowadzi do obrotu pojazd wbrew zakazowi określonemu w ust. 1, jest obowiązany na swój koszt wycofać ten pojazd z obrotu.
3. W przypadku odpłatnego wprowadzenia do obrotu pojazdu, o którym mowa w ust. 2, podmiot jest obowiązany również do odkupienia pojazdu od osoby, która faktycznie włada tym pojazdem.
4. W przypadku niewycofania z obrotu pojazdu bez wymaganego odpowiedniego świadectwa homologacji typu lub innego równoważnego dokumentu, o którym mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1, właściwy organ, po nałożeniu kary, o której mowa w art. 140m ust. 1 pkt 1, określa, w drodze decyzji administracyjnej, pojazd, który podlega wycofaniu z obrotu oraz termin jego wycofania, a także nakazuje realizację obowiązku określonego w ust. 3. Decyzji nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
5. Pojazdy wycofane z obrotu nie mogą być ponownie wprowadzone do obrotu.
6. Zakazuje się wprowadzania do obrotu nowego przedmiotu wyposażenia lub części bez wymaganego odpowiedniego świadectwa homologacji typu albo zezwolenia na dopuszczenie do obrotu.
7. Podmiot, który wprowadzi do obrotu przedmiot wyposażenia lub część wbrew zakazowi określonemu w ust. 6, jest obowiązany na swój koszt:
 - 1) podać do publicznej wiadomości w środkach masowego przekazu o zasięgu ogólnopolskim lub w miejscach wprowadzenia do obrotu przedmiotów wyposażenia lub części objęte obowiązkiem wycofania z obrotu, informację o przedmiotach wyposażenia lub częściach objętych obowiązkiem wycofania z obrotu wraz z terminem ich wycofania, który nie powinien być krótszy niż 3 miesiące oraz nie dłuższy niż 12 miesięcy, mając na uwadze czas niezbędny do prawidłowego zrealizowania obowiązków wynikających z przepisów niniejszej ustawy;
 - 2) wycofać z obrotu przedmiot wyposażenia lub część, zgodnie z żądaniem, o którym mowa w ust. 9.
8. Przedmiot wyposażenia lub część wycofane z obrotu, nie mogą być ponownie wprowadzone do obrotu.
9. Osoba faktycznie władająca przedmiotem wyposażenia lub częścią objętą obowiązkiem wycofania z obrotu, w terminie określonym w ust. 7 pkt 1, ma prawo żądać od podmiotu, który wprowadził do obrotu przedmiot wyposażenia lub część, odkupienia albo wymiany na nowy przedmiot wyposażenia lub część spełniające wymagania ustawy, na podstawie dokumentu potwierdzającego ich zakup.

10. W przypadku niewykonania obowiązków określonych w ust. 7, po nałożeniu kary, o której mowa w art. 140m ust. 1 pkt 3, właściwy organ określa, w drodze decyzji administracyjnej, przedmiot wyposażenia lub część, który podlega wycofaniu z obrotu, termin jego wycofania, a także nakazuje realizację obowiązków określonych w ust. 7. Decyzji nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
11. Do postępowania w sprawach wycofania z obrotu pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części, stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 70h [Podmiot wydający świadectwa]

1. Świadectwa homologacji typu albo świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem wydaje, zmienia, odmawia wydania lub cofa, w drodze decyzji administracyjnej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego.
2. Wydanie lub zmiana świadectwa homologacji typu albo świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem następuje za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 1600 zł.
3. Wydanie lub zmiana świadectwa homologacji typu albo świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem następuje na wniosek odpowiednio producenta albo podmiotu dokonującego montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
4. W przypadku wniosku o wydanie lub zmianę świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu producent we wniosku wskazuje procedurę homologacji krok po kroku, jednostopniową albo mieszaną, w oparciu o którą przeprowadzono badania homologacyjne.
5. Do wniosku o wydanie lub zmianę świadectwa homologacji typu, z zastrzeżeniem art. 70m ust. 1, dołącza się:
 - 1) pakiet informacyjny zawierający:
 - a) spis treści pakietu informacyjnego,
 - b) folder informacyjny składający się z:
 - dokumentu informacyjnego sporządzonego według wzoru określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 8,
 - dane i informacje o pojeździe niezbędne do rejestracji i ewidencji pojazdu – o ile są wymagane,
 - kopie odpowiednich świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części – o ile są wymagane,
 - kopie odpowiednich świadectw homologacji typu EKG ONZ – o ile są wymagane,
 - informację i instrukcję, określające warunki lub ograniczenia związane z użytkowaniem pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części, mające wpływ na bezpieczeństwo w ruchu drogowym lub ochronę środowiska – o ile występują,
 - c) protokół z badania homologacyjnego wraz ze sprawozdaniem wydany przez jednostkę uprawnioną w przypadku badania homologacyjnego typu pojazdu – o ile jest wymagany,
 - d) sprawozdanie zawierające wyniki badania homologacyjnego, wydane przez jednostkę uprawnioną w przypadku badania homologacyjnego typu przedmiotu wyposażenia lub części – o ile jest wymagane,
 - e) dokumenty zawierające dane i informacje o wymaganiach technicznych przedmiotów wyposażenia lub części wraz z oświadczeniem, że spełniają one zasadnicze wymagania w tym zakresie, w przypadku pojazdów produkowanych w małych seriach;
 - 2) instrukcję montażu – w przypadku świadectw homologacji typu, o których mowa w art. 70c pkt 2 lit. b;
 - 3) kopię dowodu wniesienia opłaty za wydanie albo zmianę świadectwa homologacji typu;
 - 4) oświadczenie o wpisie do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym;
 - 5) oświadczenie, w przypadku świadectwa homologacji typu WE, o następującej treści:
 - 6) „Oświadczam, że w zakresie typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części ... złożyłem tylko jeden wniosek, i tylko w jednym państwie członkowskim Unii Europejskiej ”
 - 7) wykaz osób upoważnionych do podpisywania:
 - a) świadectw zgodności WE albo świadectw zgodności – w przypadku odpowiednio świadectw homologacji typu WE pojazdu albo świadectw homologacji typu pojazdu,
 - b) oświadczeń o danych i informacjach o pojeździe niezbędnych do rejestracji i ewidencji pojazdu – zawierający ich dane osobowe: imię i nazwisko, zajmowane stanowisko oraz wzór podpisu;
 - 7) deklarację o sposobie i metodach zapewnienia zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia, części, z typem podlegającym procedurze homologacji.
6. Do wniosku o wydanie lub zmianę świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem dołącza się:
 - 1) protokół z badania homologacyjnego wraz ze sprawozdaniem wydany przez jednostkę uprawnioną;
 - 2) wykaz osób upoważnionych do podpisywania wyciągów ze świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem zawierający ich dane osobowe: imię i nazwisko, zajmowane stanowisko oraz wzór podpisu;

- 3) deklarację o sposobie i metodach zapewnienia zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 4) wykaz stosowanych elementów instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 5) wykaz zakładów montujących instalacje przystosowujące dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 6) kopię dowodu wniesienia opłaty za wydanie albo zmianę świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 7) oświadczenie o wpisie do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym.
7. Wniosek o zmianę świadectwa homologacji typu składa się wyłącznie w państwie, które wydało to świadectwo homologacji typu.
 8. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego może w uzasadnionych przypadkach wezwać producenta do przedstawienia dodatkowych informacji niezbędnych do określenia zakresu wymaganych badań lub do uproszczenia ich przeprowadzania.

Art. 70i [Wniosek, badania]

1. Do wniosku o wydanie świadectwa homologacji typu WE pojazdu dla pojazdu, w którym w przedmiocie wyposażenia lub części zastosowano nowatorskie rozwiązania konstrukcyjne lub technologie, które nie spełniają wymagań określonych w przepisach dotyczących homologacji typu, producent dołącza również:
 - 1) uzasadnienie zastosowania nowatorskich rozwiązań konstrukcyjnych lub technologii;
 - 2) opis zastosowanych rozwiązań i ich wpływ na bezpieczeństwo i ochronę środowiska;
 - 3) opis przeprowadzonych badań oraz ich wyniki wykazujące, że zapewniono co najmniej równoważny poziom bezpieczeństwa i ochrony środowiska w stosunku do wymagań określonych w przepisach dotyczących homologacji.
2. Badania, o których mowa w ust. 1 pkt 3, przeprowadza jednostka uprawniona, o której mowa w art. 70y ust. 1.
3. W terminie miesiąca od dnia otrzymania wniosku, o którym mowa w ust. 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego występuje do Komisji Europejskiej z wnioskiem o wydanie zgody na wydanie świadectwa homologacji typu WE pojazdu.
4. Do czasu wydania zgody, o której mowa w ust. 3, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wydaje, w drodze decyzji administracyjnej, świadectwo homologacji typu pojazdu na okres 10 miesięcy, o ile producent wystąpi we wniosku, o którym mowa w ust. 1, o wydanie takiego świadectwa, a pojazd spełnia warunki, o których mowa w art. 66 ust. 1–1b oraz art. 66a.
5. Po wydaniu świadectwa homologacji typu pojazdu, o którym mowa w ust. 4, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przekazuje niezwłocznie Komisji Europejskiej i innym niż Rzeczpospolita Polska państwom członkowskim Unii Europejskiej informację o jego wydaniu wraz z dokumentacją, o której mowa w ust. 1.
6. W przypadku uzyskania zgody Komisji Europejskiej, o której mowa w ust. 3, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego niezwłocznie wydaje świadectwo homologacji typu WE pojazdu. W uzasadnionych przypadkach świadectwo homologacji typu WE pojazdu może określać termin jego ważności, jednakże nie krótszy niż 36 miesięcy.
7. W przypadku odmowy wydania zgody przez Komisję Europejską, o której mowa w ust. 3, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego:
 - 1) odmawia wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu;
 - 2) w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania odmowy wydania zgody cofa wydane świadectwo homologacji typu pojazdu – o ile decyzja nie wygasła po upływie terminu, o którym mowa w ust. 4.
8. W przypadku otrzymania od właściwego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej informacji o wydaniu świadectwa homologacji typu pojazdu, o którym mowa w ust. 4, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego podejmuje decyzję o uznaniu tego świadectwa homologacji typu pojazdu w terminie 30 dni od dnia otrzymania tej informacji, na podstawie dokumentacji, o której mowa w ust. 1.

Art. 70j [Uznanie świadectwa]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej, uznaje świadectwo homologacji typu wydane na dany typ pojazdu przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, na okres odpowiadający jego ważności, jeżeli dany typ pojazdu spełnia wymagania:
 - 1) procedury uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo
 - 2) procedury homologacji typu pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. W celu uzyskania uznania, o którym mowa w ust. 1, producent nowego typu pojazdu składa wniosek o uznanie świadectwa homologacji typu wydanego na dany typ pojazdu.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się świadectwo homologacji typu, o którym mowa w ust. 1, oraz dokumenty określone w art. 70h ust. 5 pkt 1.
4. Uznanie, o którym mowa w ust. 1, wydane na dany typ pojazdu następuje za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 400 zł.

5. Producent jest obowiązany powiadomić Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego, w odniesieniu do świadectwa homologacji typu pojazdu stanowiącego podstawę do uzyskania uznania, o którym mowa w ust. 1, o okolicznościach, o których mowa w art. 70q ust. 4–6.
6. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego uchyla decyzję o uznaniu, o której mowa w ust. 1, w przypadku:
 - 1) wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 70q:
 - a) ust. 4 i 5 – w całości,
 - b) ust. 6 – w zakresie wariantu lub wersji, w ramach których uznane świadectwo homologacji typu pojazdu wygasło;
 - 2) nieusunięcia zagrożeń, o których mowa w art. 70u ust. 1;
 - 3) nieuwzględnienia zastrzeżeń, o których mowa w art. 70u ust. 3 pkt 3.

Art. 70k [Rozwinięcie]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej, uznaje świadectwo homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach wydane na dany typ pojazdu, jeżeli wymagania techniczne stanowiące podstawę do jego wydania są równoważne wymaganiom technicznym obowiązującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w procedurze homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach.
2. W celu uzyskania uznania, o którym mowa w ust. 1, producent pojazdu składa wniosek o uznanie świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się świadectwo homologacji typu, o którym mowa w ust. 1, oraz dokumenty określone w art. 70h ust. 5 pkt 1.
4. Uznanie, o którym mowa w ust. 1, wydane na dany typ pojazdu następuje za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 400 zł.
5. Producent jest obowiązany powiadomić Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego, w odniesieniu do świadectwa homologacji typu pojazdu stanowiącego podstawę do uzyskania uznania, o którym mowa w ust. 1, o okolicznościach, o których mowa w art. 70q ust. 4–6.
6. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego uchyla decyzję o uznaniu, o której mowa w ust. 1, w przypadku:
 - 1) wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 70q:
 - a) ust. 4 i 5 – w całości,
 - b) ust. 6 – w zakresie wariantu lub wersji, w ramach których uznane świadectwo homologacji typu pojazdu wygasło;
 - 2) nieusunięcia zagrożeń, o których mowa w art. 70u ust. 1;
 - 3) nieuwzględnienia zastrzeżeń, o których mowa w art. 70u ust. 3 pkt 3.

Art. 70l [Kopia świadectwa]

1. Na wniosek producenta, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przekazuje właściwym w sprawach homologacji organom państw członkowskich Unii Europejskiej kopie świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach, w celu uznania tego świadectwa.
2. W przypadku gdy pojazd, który uzyskał świadectwo homologacji typu pojazdu dla pojazdu produkowanego w małych seriach ma być sprzedany, zarejestrowany lub dopuszczony do ruchu na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek właściciela pojazdu, wydaje kopię świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach.
3. W przypadku otrzymania od właściwego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub właściciela pojazdu, o którym mowa w ust. 2, świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego uznaje to świadectwo w terminie 60 dni od dnia otrzymania, jeżeli wymagania techniczne stanowiące podstawę do jego wydania są równoważne wymaganiom technicznym obowiązującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w procedurze homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach.

Art. 70m [Procedura mieszana]

1. W procedurze homologacji typu WE pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach, stosuje się wyłącznie procedurę mieszaną, w ramach której Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej:
 - 1) zwalnia producenta z obowiązku przedstawienia jednego lub kilku świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części lub świadectwa homologacji typu EKG ONZ, do badania homologacyjnego typu pojazdu, pod warunkiem zastąpienia ich sprawozdaniami zawierającymi pozytywne wyniki badań homologacyjnych tych przedmiotów wyposażenia lub części sporządzonymi przez jednostkę uprawnioną, o której mowa w art. 70y ust. 1;

- 2) upoważnia producenta do wykonania badań homologacyjnych typu niektórych przedmiotów wyposażenia lub części i przedstawienia sprawozdania zawierającego wyniki tych badań.
2. Przedmioty wyposażenia lub części, o których mowa w ust. 1, określa dodatek 1 do części I załącznika IV do dyrektywy 2007/46/WE. Do tych przedmiotów wyposażenia lub części przepis art. 70h ust. 5 pkt 1 lit. e stosuje się odpowiednio.
3. W procedurze homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach:
 - 1) niektóre wymagania, dotyczące jednego lub kilku przedmiotów wyposażenia lub części, zastępuje się wymaganiami alternatywnymi, określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 2;
 - 2) Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego zwalnia z obowiązku uzyskania jednego lub kilku świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części lub świadectwa homologacji typu EKG ONZ pod warunkiem zastąpienia ich:
 - a) sprawozdaniami zawierającymi pozytywne wyniki badań tych przedmiotów wyposażenia lub części, uzyskiwanymi na zasadach określonych w ust. 1 pkt 2,
 - b) dokumentami zawierającymi dane i informacje o wymaganiach technicznych przedmiotów wyposażenia lub części wraz z oświadczeniem, że spełniają one zasadnicze wymagania określone w przepisach Unii Europejskiej dotyczących badań homologacyjnych lub regulaminach EKG ONZ.
4. Przedmioty wyposażenia lub części, o których mowa w ust. 3, określają załączniki IV i XI do dyrektywy 2007/46/WE.
5. Przepis ust. 3 stosuje się w odniesieniu do pojazdów kategorii L, R, T w zakresie przedmiotów wyposażenia lub części określonych w:
 - 1) części I i II oraz części II dodatku 1 do rozdziału B załącznika II do dyrektywy 2003/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie homologacji typu ciągników rolniczych lub leśnych, ich przyczep i wymiennych holowanych maszyn, łącznie z ich układami, częściami i oddzielnymi zespołami technicznymi oraz uchylającej dyrektywę 74/150/EWG (Dz. Urz. UE L 171 z 09.07.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 13, t. 31, str. 311, z późn. zm.);
 - 2) załączniku I do dyrektywy 2002/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 marca 2002 r. w sprawie homologacji typu dwu- lub trzykołowych pojazdów mechanicznych i uchylającej dyrektywę Rady 92/61/EWG (Dz. Urz. WE L 124 z 09.05.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 13, t. 29, str. 399, z późn. zm.).

Art. 70n [Zadania ministra]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wydaje lub zmienia:
 - 1) świadectwo homologacji typu pojazdu lub świadectwo homologacji typu WE pojazdu, jeżeli:
 - a) świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectwa homologacji typu EKG ONZ potwierdzają, że dany typ pojazdu odpowiada wymaganiom i warunkom określonym w pkt 2 i 3,
 - b) protokół z badania homologacyjnego typu pojazdu wraz ze sprawozdaniem potwierdza spełnianie przez dany typ pojazdu warunków technicznych zawartych w opisie technicznym, w odniesieniu do wszystkich homologacji typu przedmiotów wyposażenia lub części, odpowiednio do wymagań dla danej kategorii pojazdu,
 - c) warunki lub ograniczenia zawarte w informacji i instrukcji, o której mowa w art. 70h ust. 5 pkt 1 lit. b tiret piąte, nie zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego lub środowisku;
 - 2) świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części – jeżeli sprawozdanie zawierające wyniki badań homologacyjnych potwierdza, że dany typ przedmiotu wyposażenia lub części odpowiada:
 - a) wymaganiom technicznym określonym w niniejszym rozdziale i przepisach Unii Europejskiej dotyczących badań homologacyjnych,
 - b) warunkom technicznym określonym w rozdziale 1,
 - c) warunkom określonym w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 803 i 1948);
 - 3) świadectwa homologacji typu EKG ONZ – jeżeli sprawozdanie zawierające wyniki badań homologacyjnych potwierdza, że dany typ przedmiotu wyposażenia lub części odpowiada:
 - a) wymaganiom technicznym określonym w niniejszym rozdziale i regulaminach EKG ONZ,
 - b) warunkom technicznym określonym w rozdziale 1,
 - c) warunkom określonym w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji;
 - 4) świadectwo homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – jeżeli protokół z badania homologacyjnego sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem wraz ze sprawozdaniem potwierdza, że:
 - a) elementy instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem odpowiadają wymaganiom technicznym określonym w niniejszym rozdziale i regulaminach EKG ONZ,
 - b) sposób montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem odpowiada warunkom technicznym określonym w rozdziale 1 i wymaganiom technicznym określonym w regulaminach EKG ONZ,

- e) elementy instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem odpowiadają warunkom określonym w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
2. Producentowi, którego siedziba znajduje się poza terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wydaje świadectwo homologacji typu WE, jeżeli producent posiada upoważnionego przedstawiciela na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej do reprezentowania go w sprawach homologacji.
3. W przypadku stosowania, w procedurze homologacji typu WE pojazdu albo w procedurze homologacji typu pojazdu, procedury mieszanej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek producenta, zwalnia go, w drodze decyzji administracyjnej, z przedstawienia jednego lub kilku świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części lub świadectwa homologacji typu EKG ONZ, do badania homologacyjnego typu pojazdu, pod warunkiem zastąpienia ich sprawozdaniami zawierającymi pozytywne wyniki badań homologacyjnych tych przedmiotów wyposażenia lub części.

Art. 70o [Zezwolenie na dopuszczenie do ruchu drogowego]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek producenta, udziela, w drodze decyzji administracyjnej, zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji, w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia wniosku.
2. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, udziela się dla pojazdów wyprodukowanych w okresie ważności świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu i znajdujących się na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, dla limitowanej liczby pojazdów określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 3.
3. Termin ważności zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może przekraczać:
 - 1) 12 miesięcy – dla pojazdów kategorii L,
 - 2) 12 miesięcy – dla pojazdów kompletnych kategorii M, N, O,
 - 3) 18 miesięcy – dla pojazdów skompletowanych kategorii M, N, O,
 - 4) 24 miesięcy – dla pojazdów kompletnych kategorii T, C, R,
 - 5) 30 miesięcy – dla pojazdów skompletowanych kategorii T, C, R – licząc od dnia wygaśnięcia świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu.
4. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:
 - 1) kopię świadectwa homologacji typu WE pojazdu lub świadectwa homologacji typu pojazdu, które utraciło ważność;
 - 2) kopię świadectwa zgodności lub kopię świadectwa zgodności WE albo wykaz numerów VIN pojazdów objętych wnioskiem;
 - 3) wykaz osób upoważnionych do podpisywania oświadczenia producenta o objęciu pojazdu zezwoleniem na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji zawierający ich dane osobowe: imię i nazwisko, zajmowane stanowisko oraz wzór podpisu.
5. W przypadku dołączenia do wniosku wykazu numerów VIN, producent składa oświadczenie o posiadaniu dla tego pojazdu świadectwa zgodności WE albo świadectwa zgodności wystawionego w okresie ważności odpowiednio świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu.
6. Producent we wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany podać liczbę pojazdów oraz przyczyny techniczne lub ekonomiczne, powodujące niespełnianie przez pojazdy nowych wymagań technicznych.

Art. 70p [Odmowa wydania]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego odmawia wydania:
 - 1) świadectwa homologacji typu – w przypadku gdy:
 - a) typ pojazdu, typ przedmiotu wyposażenia lub części nie spełnia wymagań, o których mowa w art. 70n ust. 1 pkt 1–3,
 - b) zostało wydane świadectwo homologacji typu WE przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej, na dany typ;
 - 2) świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – w przypadku gdy elementy instalacji oraz sposób montażu nie spełnia wymagań, o których mowa w art. 70n ust. 1 pkt 4;
 - 3) zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji – w przypadku:
 - a) niespełniania warunków końcowej partii produkcji,
 - b) niedostatecznego uzasadnienia niespełnienia przez pojazdy nowych wymagań technicznych.
2. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego odmawia zmiany świadectwa homologacji typu w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a i pkt 2.
3. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego może odmówić wydania świadectwa homologacji typu WE, jeżeli stwierdzi, że typ pojazdu, typ przedmiotu wyposażenia lub części stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym lub ochrony środowiska, mimo iż spełnia wymagania, o których mowa w art. 70n ust. 1 pkt 1–3.

Art. 70q [Obowiązek powiadomienia]

1. Producent jest obowiązany niezwłocznie powiadomić Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego o:
 - 1) potrzebie zmiany danych i informacji zawartych w świadectwie homologacji typu WE pojazdu wydanym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo świadectwie homologacji typu pojazdu w przypadku:
 - a) zmiany warunków stanowiących podstawę do wydania świadectwa,
 - b) zmiany w typie pojazdu, typie przedmiotu wyposażenia lub części wpływającej na zmianę warunków stanowiących podstawę do wydania tego świadectwa;
 - 2) zaprzestaniu produkcji danego typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części.
2. Po otrzymaniu powiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego dokonuje oceny zakresu zmian w odniesieniu do uprzednio wydanego świadectwa, a następnie niezwłocznie informuje producenta o:
 - 1) konieczności uzyskania zmiany tego świadectwa po przeprowadzeniu badań homologacyjnych albo bez przeprowadzenia tych badań,
 - 2) konieczności uzyskania nowego świadectwa, jeżeli zakres zmian wykracza poza istotne cechy dla danego typu pojazdu określone w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 5 albo
 - 3) braku potrzeby zmiany danych i informacji zawartych w uprzednio wydanym świadectwie.
3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, stosuje się odpowiednio art. 70h.
4. Świadectwo homologacji typu WE pojazdu wydane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo świadectwo homologacji typu pojazdu wygasa:
 - 1) w przypadkach, o których mowa w ust. 1:
 - a) pkt 1 lit. a, jeżeli producent nie uzyska zmiany tego świadectwa albo uzyska nowe świadectwo,
 - b) pkt 2;
 - 2) jeżeli upłynął termin jego ważności.
5. Świadectwo homologacji typu pojazdu, o którym mowa w art. 70i ust. 4 wygasa, jeżeli zostało wydane świadectwo homologacji typu WE pojazdu.
6. W przypadku gdy jeden z wariantów w ramach typu pojazdu lub jedna z wersji w ramach wariantu przestaje spełniać wymagania stanowiące podstawę do wydania świadectwa homologacji, świadectwo homologacji typu pojazdu lub świadectwo homologacji typu WE pojazdu wygasa wyłącznie w takim zakresie, w jakim dotyczy tego wariantu lub wersji.

Art. 70r [Cofnięcie świadectwa]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego cofa świadectwo homologacji typu wydane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku:
 - 1) negatywnego wyniku kontroli zgodności:
 - a) produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części,
 - b) montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 2) uzyskania informacji, że przed dniem wydania tego świadectwa zostało wydane świadectwo homologacji typu WE pojazdu przez inne niż Rzeczpospolita Polska państwo członkowskie Unii Europejskiej, w odniesieniu do tego samego typu pojazdu;
 - 3) niewykonania przez producenta czynności, o których mowa w art. 70u ust. 1.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wzywa producenta do usunięcia niezgodności, w terminie 90 dni od dnia otrzymania wezwania. W przypadku nieusunięcia niezgodności w tym terminie, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego cofa świadectwo homologacji typu.

Art. 70s [Obowiązki producenta]

1. Producent nowych pojazdów jest obowiązany:
 - 1) wystawić:
 - a) świadectwo zgodności WE albo świadectwo zgodności – do każdego pojazdu, na którego typ wydano odpowiednio świadectwo homologacji typu WE pojazdu albo świadectwo homologacji typu pojazdu, albo
 - b) świadectwo zgodności – do każdego pojazdu, na którego typ wydano świadectwo homologacji typu wydane na dany typ pojazdu zgodnie z procedurą homologacji typu przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej i uznanego w trybie art. 70j ust. 1 albo art. 70k ust. 1;
 - 2) złożyć oświadczenie zawierające dane i informacje o pojeździe niezbędne do rejestracji i ewidencji pojazdu;
 - 3) zamieścić w instrukcji obsługi lub podręczniku użytkownika informacje zawierające ograniczenia lub specjalne warunki montażu mające wpływ na bezpieczeństwo w ruchu drogowym lub ochronę środowiska – o ile występują.
2. W przypadku uzyskania zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji, producent jest obowiązany w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, podać informację o objęciu pojazdu tym zezwoleniem.

3. Podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem jest obowiązany wystawić wyciąg ze świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem – dla każdego pojazdu, w którym dokonano montażu tej instalacji.
4. Dokumenty, o których mowa w ust. 1 i 3, wydaje się właścicielowi pojazdu.
5. Wtórnik dokumentów, o których mowa w ust. 1 i 3, wydaje, na wniosek zainteresowanego, podmiot, który je wydał.
6. Producent przedmiotu wyposażenia lub części jest obowiązany umieścić:
 - 1) znak homologacji typu przedmiotu wyposażenia lub części, na każdym wyprodukowanym przedmiocie wyposażenia lub części, jeżeli obowiązek ten wynika z odpowiednich wymagań technicznych określonych w przepisach Unii Europejskiej lub regulaminach EKG ONZ albo
 - 2) nazwę lub znak handlowy oraz numer identyfikacyjny, w przypadku braku obowiązku, o którym mowa w pkt 1.

Art. 70t [Rozwinięcie]

1. Producent pojazdu jest obowiązany udostępnić producentowi przedmiotu wyposażenia lub części, dane i informacje niezbędne do uzyskania świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części mające wpływ na bezpieczeństwo w ruchu drogowym lub środowisko.
2. Producent pojazdu ma prawo zobowiązać producenta przedmiotu wyposażenia lub części do ochrony poufności wszelkich niejawnych informacji, o których mowa w ust. 1, w tym dotyczących praw własności intelektualnej.
3. Producent przedmiotu wyposażenia lub części jest obowiązany udostępnić producentowi pojazdu dane i informacje zawierające ograniczenia lub specjalne warunki montażu mające wpływ na bezpieczeństwo w ruchu drogowym lub środowisko.

Art. 70u [Usuwanie zagrożeń]

1. Jeżeli producent, który uzyskał świadectwo homologacji typu WE pojazdu, stwierdził w pojeździe wprowadzonym do obrotu zagrożenia dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym lub środowiska, jest obowiązany niezwłocznie powiadomić o tym Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego oraz podjąć działania polegające na usunięciu tych zagrożeń.
2. W celu usunięcia zagrożeń, o których mowa w ust. 1, producent:
 - 1) opracowuje plan działań mających na celu usunięcie zagrożeń zawierając w nim zakres i harmonogram czynności;
 - 2) uzgadnia plan działań z Dyrektorem Transportowego Dozoru Technicznego;
 - 3) informuje właściciela pojazdu lub posiadacza pojazdu, o którym mowa w art. 73 ust. 5, o konieczności sprawdzenia stanu technicznego pojazdu w warunkach serwisowych producenta i w przypadku stwierdzenia zagrożeń podejmuje działania mające na celu ich usunięcie.
3. Po otrzymaniu powiadomienia, o którym mowa w ust. 1, oraz planu działań, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego:
 - 1) ocenia plan działań;
 - 2) przekazuje organom państw członkowskich Unii Europejskiej innych niż Rzeczpospolita Polska właściwym w sprawach homologacji plan działań wraz z informacją, że działania te są na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wystarczające do usunięcia zagrożeń;
 - 3) akceptuje plan działań, a w przypadku otrzymania zastrzeżeń od organów państw członkowskich Unii Europejskiej właściwych w sprawach homologacji, nakazuje producentowi uwzględnić zastrzeżenia w planie działań;
 - 4) określa terminy informowania o realizacji i zakończeniu działań.
4. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego po otrzymaniu od właściwych organów, o których mowa w ust. 3 pkt 2, informacji o stwierdzonych zagrożeniach w pojazdach i propozycji ich usunięcia, w przypadku uznania tych działań za niewystarczające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przekazuje swoje zastrzeżenia tym organom.
5. Producent informuje Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego o:
 - 1) realizacji działań w celu usunięcia stwierdzonych zagrożeń w terminach wskazanych przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego;
 - 2) zakończeniu działań, przedstawiając sprawozdanie z przeprowadzonych działań.
6. W przypadku stwierdzenia zagrożeń, o których mowa w ust. 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego informuje właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej innego niż Rzeczpospolita Polska, które wydało świadectwo homologacji typu WE pojazdu, o stwierdzonych zagrożeniach.
7. W przypadku otrzymania od właściwego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej informacji o stwierdzonych zagrożeniach w pojazdach wprowadzonych do obrotu na podstawie wydanego przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego świadectwa homologacji typu WE pojazdu, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego informuje producenta o stwierdzonych zagrożeniach. Przepisy ust. 1–5 stosuje się odpowiednio.
8. Koszty działań związanych z usunięciem zagrożeń ponosi producent pojazdu.

Art. 70v [Przekazywanie dokumentów]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przekazuje właściwym w sprawach homologacji organom:
 - 1) państw członkowskich Unii Europejskiej:
 - a) kopię świadectwa homologacji typu WE pojazdu – w terminie 20 dni roboczych od dnia wydania lub zmiany świadectwa homologacji typu WE pojazdu,
 - b) wykaz wydanych lub których wydania odmówiono, zmienionych, cofniętych, wygasłych świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części – w terminie 20 dni roboczych po zakończeniu każdego kwartału, z zastrzeżeniem lit. c,
 - c) wykaz wydanych lub których wydania odmówiono świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części – w terminie 5 dni roboczych po zakończeniu każdego miesiąca w odniesieniu do pojazdów kategorii L, T, C,
 - d) informację o:
 - odmowie wydania lub cofnięciu świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części, wraz ze wskazaniem przyczyny – niezwłocznie, ale nie później niż w terminie 20 dni roboczych od dnia odmowy wydania lub cofnięcia odpowiednio świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części,
 - wygaśnięciu świadectwa homologacji typu WE pojazdu – w terminie 20 dni roboczych od dnia wygaśnięcia tego świadectwa,
 - zaprzestaniu produkcji danego typu pojazdu, dla którego wydano świadectwo homologacji typu WE pojazdu – w terminie 20 dni roboczych od dnia otrzymania od producenta pojazdu powiadomienia o zaprzestaniu przez niego produkcji określonego typu pojazdu,
 - wydanym zezwoleniu na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji, dla których świadectwo homologacji typu WE pojazdu utraciło ważność – w terminie 20 dni roboczych po zakończeniu roku kalendarzowego;
 - 2) państw będących stroną Porozumienia – wykaz wydanych lub których wydania odmówiono, zmienionych, cofniętych, wygasłych świadectw homologacji typu EKG ONZ – w terminie 20 dni roboczych po zakończeniu każdego kwartału.
2. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przekazuje Komisji Europejskiej informację o:
 - 1) cofnięciu świadectwa homologacji typu WE pojazdu w przypadku niewykonania przez producenta czynności, o których mowa w art. 70u ust. 1 – nie później niż w terminie 20 dni roboczych od dnia cofnięcia tego świadectwa;
 - 2) odmowie wydania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części, wraz ze wskazaniem przyczyny – niezwłocznie, ale nie później niż w terminie 20 dni roboczych od dnia odmowy wydania odpowiednio świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części.
3. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, przekazuje kopię wydanego przez niego świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części, w terminie 20 dni roboczych od dnia otrzymania wniosku.

Art. 70w [Kontrola zgodności produkcji pojazdu]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przeprowadza kontrolę zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia, części lub kontrolę zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem:
 - 1) przed wydaniem świadectwa homologacji typu w zakresie sposobu i metod zapewnienia zgodności produkcji, wskazanych przez producenta w deklaracji, o której mowa w art. 70h ust. 5 pkt 7;
 - 2) przed wydaniem świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem w zakresie sposobu i metod zapewnienia zgodności montażu, wskazanych w deklaracji, o której mowa w art. 70h ust. 6 pkt 3;
 - 3) w przypadku uzyskania informacji o zastrzeżeniach co do:
 - a) wyprodukowania pojazdów, przedmiotów wyposażenia lub części niezgodnie z warunkami określonymi w odpowiednim świadectwie homologacji typu, wydanym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) dokonania montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem niezgodnie z warunkami określonymi w odpowiednim świadectwie homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem, wydanym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przeprowadza kontrolę zgodności produkcji, o której mowa w ust. 1 pkt 3 lit. a, w odniesieniu do świadectwa homologacji typu WE, w przypadku informacji o zastrzeżeniach zgłoszonych przez inne niż Rzeczpospolita Polska państwo członkowskie Unii Europejskiej, do typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części, które uznał za zasadne.

3. Kontrolę zgodności produkcji w przypadku, o którym mowa w ust. 2, przeprowadza się nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania informacji o zastrzeżeniach.
4. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego może upoważnić jednostkę uprawnioną do wykonywania badań homologacyjnych, do przeprowadzenia kontroli zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części, lub kontroli zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem, o której mowa w ust. 1.
5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do jednostki uprawnionej, o której mowa w art. 70zb ust. 1.

Art. 70x [Przekazanie informacji o zastrzeżeniach] W przypadku otrzymania informacji o zastrzeżeniach do pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części, na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji typu WE przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego niezwłocznie przekazuje te informacje do właściwego organu państwa, które wydało świadectwo homologacji typu WE.

Art. 70y [Jednostka uprawniona]

1. Jednostką właściwą do przeprowadzania badań homologacyjnych, badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych oraz kontroli zgodności jest podmiot wyznaczony przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego, zwany dalej „jednostką uprawnioną”.
2. Do zadań jednostki uprawnionej, odpowiednio do zakresu uprawnienia, należy:
 - 1) w zakresie homologacji:
 - a) przeprowadzanie badań homologacyjnych typu pojazdu,
 - b) przeprowadzanie badań homologacyjnych typu przedmiotu wyposażenia lub części,
 - c) przeprowadzanie badań homologacyjnych sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem,
 - d) przeprowadzanie kontroli zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia, części lub kontroli zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 2) w zakresie dopuszczenia jednostkowego pojazdu – przeprowadzanie badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu, w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu;
 - 3) w zakresie dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu – przeprowadzanie badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu, w celu dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 4) w zakresie zezwolenia na dopuszczenie do obrotu – przeprowadzanie badań potwierdzających spełnienie wymagań technicznych przez typ przedmiotu wyposażenia lub części.
3. Koszty:
 - 1) badań homologacyjnych,
 - 2) kontroli zgodności produkcji,
 - 3) kontroli zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem,
 - 4) badań potwierdzających spełnienie wymagań technicznych przez typ przedmiotu wyposażenia lub części – pokrywa producent albo podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
4. W przypadku upoważnienia jednostki uprawnionej do przeprowadzenia kontroli, o której mowa w art. 70w ust. 1 pkt 3, koszty tej kontroli pokrywa producent albo podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem, jeżeli wynik kontroli potwierdzi uzyskane informacje o zastrzeżeniach.
5. Koszty badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu pokrywa producent, importer lub właściciel pojazdu.

Art. 70z [Wniosek o przeprowadzenie badań]

1. Jednostka uprawniona przeprowadza badania homologacyjne na wniosek odpowiednio producenta albo podmiotu dokonującego montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
2. Do wniosku producent albo podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem dołącza:
 - 1) dokument informacyjny sporządzony według wzoru określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 8;
 - 2) kopie wymaganych świadectw homologacji typu WE przedmiotu wyposażenia lub części albo świadectw homologacji typu EKG ONZ lub innych dokumentów potwierdzających spełnienie warunków stanowiących podstawę do wydania świadectwa homologacji typu, z zastrzeżeniem art. 70m ust. 1 pkt 1, ust. 2 i ust. 3 pkt 2 oraz art. 70n ust. 3;
 - 3) kopie wymaganych dokumentów określonych w regulaminach EKG ONZ;
 - 4) dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań technicznych przez typ przedmiotu wyposażenia lub części przy zastosowaniu wirtualnych metod testowania – o ile producent zastosował takie metody;

- 5) instrukcję obsługi pojazdu z zamontowaną instalacją przystosowującą dany typ pojazdu do zasilania gazem – jeżeli jest wymagana;
 - 6) dokumenty potwierdzające, że podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem oraz jego zakłady montujące posiadają wieloskładnikowy analizator spalin i przyrząd do badania szczelności tej instalacji – jeżeli są wymagane;
 - 7) w przypadku badań homologacyjnych przeprowadzanych w celu uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu, dla pojazdów produkowanych w małych seriach:
 - a) sprawozdania zawierające wyniki badań homologacyjnych typu przedmiotu wyposażenia lub części, o których mowa w art. 70m ust. 1,
 - b) dokumenty i oświadczenie, o którym mowa w art. 70h ust. 5 pkt 1 lit. e;
 - 8) w przypadku badań homologacyjnych przeprowadzanych w celu uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu w procedurze mieszanej, o której mowa w art. 70n ust. 3 – sprawozdania zawierające wyniki badań homologacyjnych tych typów przedmiotów wyposażenia lub części.
3. Producent składając wniosek, o którym mowa w ust. 1, może w odniesieniu do typu przedmiotu wyposażenia lub części, o którym mowa w załączniku XVI do dyrektywy 2007/46/WE, określić zakres wymagań technicznych, do sprawdzenia z zastosowaniem wirtualnych metod testowania, załączając dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań technicznych przez typ przedmiotu wyposażenia lub części.
 4. W celu uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu, producent we wniosku, o którym mowa w ust. 1, wskazuje procedurę homologacji, krok po kroku, jednostopniową albo mieszaną, zgodnie z którą będą przeprowadzane badania homologacyjne.
 5. W ramach badań homologacyjnych producent dostarcza na żądanie jednostki uprawnionej, na swój koszt, pojazdy, przedmioty wyposażenia lub części, w liczbie i komplectacji koniecznej do przeprowadzenia wymaganych badań.
 6. Z przeprowadzonego badania homologacyjnego, z zastrzeżeniem ust. 7, jednostka uprawniona sporządza:
 - 1) protokół wraz ze sprawozdaniem zawierającym wyniki tego badania – w przypadku badań homologacyjnych typu pojazdu oraz sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem, albo
 - 2) sprawozdanie zawierające wyniki tego badania – w przypadku typu przedmiotu wyposażenia lub części.
 7. W przypadku określenia przez producenta zakresu wymagań technicznych, do sprawdzenia z zastosowaniem wirtualnych metod testowania, jednostka uprawniona przeprowadza procedurę walidacji, o której mowa w załączniku XVI do dyrektywy 2007/46/WE, z której sporządza sprawozdanie. Jednostka uprawniona w porozumieniu z Dyrektorem Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie sprawozdania potwierdza możliwość zastosowania wirtualnych metod testowania.
 8. W sprawozdaniu, o którym mowa w ust. 6, jednostka uprawniona zamieszcza informacje o zastosowanych podczas przeprowadzanych badań homologacyjnych typu WE pojazdu, typu WE przedmiotu wyposażenia lub części wirtualnych metodach testowania.

Art. 70za [Kryteria wyznaczenia jednostki]

1. Wyznaczenia jednostki uprawnionej dokonuje Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek zainteresowanego podmiotu, po uiszczeniu opłaty, przy czym jej wysokość w zależności od zakresu badań lub kontroli nie może przekroczyć 40 000 zł. W decyzji określa się szczegółowy zakres badań lub kontroli, do których jednostka jest uprawniona.
2. Jednostką uprawnioną może być podmiot, który spełnia następujące warunki:
 - 1) posiada osobowość prawną;
 - 2) posiada personel o wiedzy i doświadczeniu odpowiednio do zakresu realizowanych badań lub kontroli;
 - 3) dysponuje warunkami lokalowymi, środkami i wyposażeniem do przeprowadzania badań homologacyjnych odpowiednio do zakresu uprawnienia;
 - 4) posiada certyfikat akredytacji wydany przez Polskie Centrum Akredytacji dla jednostki kontrolującej lub laboratorium badawczego, odpowiednio do zakresu uprawnienia;
 - 5) jest niezależny i bezstronny w stosunku do podmiotów bezpośrednio lub pośrednio związanych z realizowanymi badaniami lub kontrolami.
3. Do wniosku dołącza się oświadczenie potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w ust. 2.
4. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 1, przeprowadza kontrolę zainteresowanego podmiotu w zakresie spełnienia warunków, o których mowa w ust. 2, oraz sporządza sprawozdanie oceniające z przeprowadzonej kontroli.
5. Jednostka uprawniona jest obowiązana zawiadomić Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego o zmianie danych i informacji oraz stanu faktycznego stanowiących podstawę do wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, nie później niż w terminie 14 dni od dnia ich wystąpienia.
6. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek jednostki uprawnionej, zmienia uprawnienie, o którym mowa w ust. 1.

7. Informację dotyczącą nazwy, adresu i zakresu uprawnienia jednostki uprawnionej oraz zmian tych danych Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przekazuje niezwłocznie odpowiednio:
 - 1) Komisji Europejskiej;
 - 2) Sekretariatowi EKG ONZ.
8. W przypadku badań homologacyjnych typu WE i badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu, jednostka uprawniona może rozpocząć prowadzenie tych badań po dokonaniu przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego zgłoszenia, o którym mowa w ust. 7.
9. Minister właściwy do spraw transportu ogłasza, w drodze obwieszczenia, przygotowany przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego wykaz jednostek uprawnionych do przeprowadzania badań homologacyjnych oraz badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu.

Art. 70zb [Wniosek]

1. Producent pojazdów kategorii M, N, O lub podmiot przez niego upoważniony, spełniający warunki, o których mowa w art. 70za ust. 2 pkt 1–4, w odniesieniu do produkowanych przez tego producenta przedmiotów wyposażenia lub części, w zakresie określonym w załączniku XV do dyrektywy 2007/46/WE, może wystąpić z wnioskiem o wyznaczenie go jako jednostkę uprawnioną. Do wyznaczenia, przepisy art. 70za ust. 1 i 3–9, stosuje się odpowiednio.
2. Jednostka uprawniona, o której mowa w ust. 1:
 - 1) przeprowadza badania homologacyjne wyłącznie we własnych obiektach;
 - 2) nie może przeprowadzać badań homologacyjnych typu przedmiotu wyposażenia lub części na potrzeby uzyskania świadectwa homologacji typu WE pojazdu w odniesieniu do pojazdów produkowanych w małych seriach oraz pojazdów kategorii L, T lub C.

Art. 70zc [Nadzór nad jednostką uprawnioną]

1. Nadzór nad jednostką uprawnioną w zakresie przeprowadzanych badań sprawuje Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego.
2. W ramach sprawowanego nadzoru Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego:
 - 1) sprawdza poprawność wykonywania badań i sporządzenia protokołu;
 - 2) co najmniej raz na trzy lata przeprowadza kontrolę jednostki uprawnionej, o której mowa w:
 - a) art. 70za ust. 1 – w zakresie spełniania warunków, o których mowa w art. 70za ust. 2,
 - b) art. 70zb ust. 1 – w zakresie spełniania warunków, o których mowa w art. 70za ust. 2 pkt 1–4;
 - 3) przeprowadza kontrolę jednostki uprawnionej w przypadku zawiadomienia o zmianie stanu faktycznego w zakresie warunków, o których mowa w art. 70za ust. 2 pkt 3.
3. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego sporządza sprawozdanie oceniające z przeprowadzonej kontroli, o której mowa w ust. 2 pkt 2 i 3, oraz o którym mowa w art. 70za ust. 4, i przedstawia je jednostce uprawnionej.
4. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przedstawia Komisji Europejskiej, na jej wniosek, sprawozdanie oceniające z przeprowadzonej kontroli, o której mowa w ust. 2 pkt 2 lub 3 lub w art. 70za ust. 4.
5. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wzywa jednostkę uprawnioną do usunięcia w terminie 90 dni naruszeń stwierdzonych w wyniku przeprowadzonych kontroli, o których mowa w ust. 2, i zawiesza jej uprawnienie do czasu usunięcia tych naruszeń.

Art. 70zd [Cofnięcie uprawnienia] Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego cofa, w drodze decyzji administracyjnej, uprawnienie, o którym mowa w art. 70za ust. 1 lub art. 70zb ust. 1, w przypadku stwierdzenia, że jednostka uprawniona:

- 1) nie spełnia warunków określonych w:
 - a) art. 70za ust. 2 – w przypadku jednostki, o której mowa w art. 70za ust. 1,
 - b) art. 70za ust. 2 pkt 1–4 – w przypadku jednostki, o której mowa w art. 70zb ust. 1;
- 2) nie usunęła naruszeń w terminie, o którym mowa w art. 70zc ust. 5;
- 3) wielokrotnie przeprowadziła badania niezgodnie z zasadami określonymi w przepisach;
- 4) wielokrotnie sporządziła protokół z badania homologacyjnego lub sprawozdanie z tego badania niezgodnie ze stanem faktycznym;
- 5) nie zawiadomiła Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego o zmianie danych i informacji oraz stanu faktycznego stanowiących podstawę do wydania uprawnienia.

Art. 70ze [Zezwolenie na dopuszczenie do obrotu]

1. Producent nowego typu przedmiotu wyposażenia lub części, nieobjętego procedurą homologacji, mogącego stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego lub środowiska zamieszczonego w wykazie części lub wyposażenia określonym w załączniku XIII do dyrektywy 2007/46/WE, jest obowiązany uzyskać dla niego zezwolenie na dopuszczenie do obrotu, z zastrzeżeniem ust. 5.

2. Zezwolenie na dopuszczenie do obrotu wydaje, w drodze decyzji administracyjnej, za opłatą, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek producenta, jeżeli typ przedmiotu wyposażenia lub części odpowiada wymaganiom określonym w przepisach Unii Europejskiej. Wysokość opłaty nie może przekroczyć 160 zł.
3. Do wniosku dołącza się:
 - 1) protokół z badania spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 2, wraz ze sprawozdaniem, wydany przez jednostkę uprawnioną;
 - 2) kopię dowodu wniesienia opłaty za wydanie lub zmianę zezwolenia na dopuszczenie do obrotu;
 - 3) informację o sposobie oznaczania i pakowania przedmiotów wyposażenia lub części;
 - 4) oświadczenie o wpisie do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym;
 - 5) deklarację o sposobie i metodach zapewnienia zgodności produkcji przedmiotu wyposażenia lub części zgodnie z wymaganiami technicznymi, o których mowa w ust. 1;
 - 6) oświadczenie o następującej treści:
 - 7) „Oświadczam, że w zakresie typu przedmiotu wyposażenia lub części ... złożyłem tylko jeden wniosek i tylko w jednym państwie członkowskim Unii Europejskiej ”
4. Badanie spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 2, przeprowadza na wniosek producenta jednostka uprawniona. Z przeprowadzonego badania jednostka uprawniona sporządza protokół wraz ze sprawozdaniem.
5. Obowiązek, o którym mowa ust. 1, nie dotyczy:
 - 1) oryginalnego przedmiotu wyposażenia lub części, który jest objęty homologacją typu w odniesieniu do typu pojazdu, typu przedmiotu wyposażenia lub części, na który udzielono homologacji typu zgodnie z przepisami jednego z aktów prawnych, których wykaz zamieszczono w załączniku IV albo XI do dyrektywy 2007/46/WE;
 - 2) przedmiotu wyposażenia lub części produkowanego do pojazdów przeznaczonych do zawodów sportowych.
6. Przedmioty wyposażenia lub części, których wykaz zamieszczono w załączniku XIII do dyrektywy 2007/46/WE, używane do pojazdów przeznaczonych do zawodów sportowych, nie mogą być wprowadzane do obrotu w celu użycia ich w pojazdach przeznaczonych do poruszania się po drogach publicznych, chyba że uzyskają one zezwolenie na dopuszczenie do obrotu, o którym mowa w ust. 1.
7. Zezwolenia na dopuszczenie do obrotu wydane przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, są ważne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 70zf [Zmiana warunków, informacja]

1. Producent niezwłocznie zawiadamia Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego o wszelkich zmianach warunków stanowiących podstawę do wydania zezwolenia na dopuszczenie do obrotu.
2. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego dokonuje oceny zakresu zmian w odniesieniu do uprzednio wydanego zezwolenia na dopuszczenie do obrotu, a następnie niezwłocznie informuje producenta o:
 - 1) konieczności uzyskania zmiany tego zezwolenia po przeprowadzeniu badań albo bez przeprowadzenia badań;
 - 2) braku potrzeby zmiany danych i informacji zawartych w uprzednio wydanym zezwoleniu.
3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 1, stosuje się odpowiednio art. 70ze.

Art. 70zg [Zobowiązanie producenta]

1. Producent jest obowiązany zapewnić, że przedmiot wyposażenia lub część przeznaczone do wprowadzenia do obrotu będą produkowane zgodnie z warunkami stanowiącymi podstawę do wydania zezwolenia.
2. Producent jest obowiązany przedstawić na żądanie właściwego organu kontroli dokumenty potwierdzające przeznaczenie produkowanych przedmiotów wyposażenia i części.

Art. 70zh [Kontrola zgodności produkcji]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego przeprowadza kontrolę zgodności produkcji przedmiotu wyposażenia lub części:
 - 1) przed wydaniem zezwolenia na dopuszczenie do obrotu w zakresie sposobu i metod zapewnienia zgodności produkcji;
 - 2) w przypadku otrzymania informacji o zastrzeżeniach co do wyprodukowania przedmiotów wyposażenia lub części niezgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu na dopuszczenie do obrotu.
2. Kontrolę zgodności produkcji w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, przeprowadza się nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania informacji o zastrzeżeniach.
3. W przypadku negatywnego wyniku kontroli zgodności produkcji, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego wzywa producenta do usunięcia braków, w terminie 90 dni od dnia otrzymania wezwania. W przypadku nieusunięcia braków Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego cofa zezwolenie.

Art. 70zi [Upoważnienie]

1. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, może upoważnić jednostkę uprawnioną do przeprowadzenia kontroli zgodności produkcji pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.
2. W przypadku upoważnienia jednostki uprawnionej do przeprowadzenia kontroli, o której mowa w art. 70zh ust. 1 pkt 2, koszty tej kontroli pokrywa producent, jeżeli wynik kontroli potwierdzi uzyskane informacje o zastrzeżeniach.

Art. 70zj [Opłaty] Opłaty, o których mowa w art. 70h ust. 2, art. 70j ust. 4, art. 70k ust. 4, art. 70za ust. 1 oraz art. 70ze ust. 2, stanowią przychód Transportowego Dozoru Technicznego.

Art. 70zk [Prawa i obowiązki producenta] Prawa i obowiązki producenta, o których mowa w:

- 1) art. 70d ust. 1–4 i 6–9, art. 70e, art. 70f, art. 70g, art. 70h ust. 1–5, 7 i 8, art. 70m, art. 70n ust. 1 pkt 1–3 i ust. 2 i 3, art. 70o, art. 70p ust. 1 pkt 1 i 3 i ust. 2 i 3, art. 70q, art. 70r ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 2 i 3 i ust. 2, art. 70s ust. 1, 2 i 4–6, art. 70t, art. 70u, art. 70w ust. 1 pkt 1, pkt 3 lit. a i ust. 2–5, art. 70z ust. 1–5 i 7 oraz art. 70zb stosuje się do podmiotu dokonującego zabudowy nowego pojazdu;
- 2) art. 70d ust. 1–4 i 6–9, art. 70e, art. 70f, art. 70g, art. 70h ust. 1–5, 7 i 8, art. 70i, art. 70j, art. 70k, art. 70l ust. 1, art. 70m, art. 70n ust. 1 pkt 1–3 i ust. 2 i 3, art. 70o, art. 70p ust. 1 pkt 1 i 3 i ust. 2 i 3, art. 70q, art. 70r ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 2 i 3 i ust. 2, art. 70s ust. 1, 2 i 4–6, art. 70t, art. 70u, art. 70w ust. 1 pkt 1, pkt 3 lit. a i ust. 2–5, art. 70z ust. 1–5 i 7 oraz art. 70zb stosuje się do podmiotu wprowadzającego do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nowy pojazd oraz nowe przedmioty wyposażenia lub części.

Art. 70zl [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe wymagania, jakie powinien spełniać podmiot wnoszący o wydanie uprawnienia, o którym mowa w art. 70za ust. 1 oraz art. 70zb ust. 1, w zakresie warunków lokalowych, środków i wyposażenia;
 - 2) sposób i tryb przeprowadzania kontroli, o której mowa w art. 70za ust. 4 oraz art. 70zc ust. 2 pkt 2 i 3;
 - 3) wzór sprawozdania oceniającego, o którym mowa w art. 70za ust. 4 i art. 70zc ust. 3;
 - 4) wysokość opłaty za wydanie decyzji, o której mowa w art. 70za ust. 1 oraz art. 70zb ust. 1.
2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister uwzględni:
 - 1) zakres uprawnienia;
 - 2) czynności administracyjne oraz koszty związane z wydaniem decyzji;
 - 3) czynności oraz koszty związane z przeprowadzaniem kontroli.

Art. 70zm [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, odpowiednio dla danej kategorii pojazdu:
 - 1) zakres wymagań technicznych obowiązujących w procedurach homologacji typu oraz szczegółowy sposób przeprowadzania tych procedur;
 - 2) wymagania alternatywne dotyczące przedmiotów wyposażenia lub części, stosowane w procedurze homologacji pojazdów produkowanych w małych seriach;
 - 3) limity pojazdów kwalifikowanych do małej serii;
 - 4) szczegółowe czynności organów w procedurach homologacji typu;
 - 5) istotne cechy różnicujące kategorię, typ, wariant lub wersję pojazdu;
 - 6) warunki i sposób wyboru pojazdów, przedmiotów wyposażenia lub części, o których mowa w art. 70z ust. 5;
 - 7) zakres i sposób przeprowadzania:
 - a) badań homologacyjnych,
 - b) kontroli zgodności produkcji;
 - 8) wzory dokumentów związanych z homologacją typu oraz szczegółowe wymagania dla dokumentów, o których mowa w art. 70h ust. 5 i art. 70z ust. 2, w zależności od procedury homologacji typu;
 - 9) wzór i opis znaku homologacji typu przedmiotu wyposażenia lub części;
 - 10) terminy ważności świadectw zgodności WE lub świadectw zgodności;
 - 11) wysokość opłat za:
 - a) wydanie i zmianę świadectwa homologacji typu,
 - b) uznanie świadectwa homologacji typu pojazdu dla pojazdów produkowanych w małych seriach,
 - c) uznanie świadectwa homologacji typu pojazdu, o której mowa w art. 70j ust. 4.
2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister uwzględni:
 - 1) koszty wydania lub zmiany świadectw homologacji typu w zależności od zakresu tego świadectwa;
 - 2) koszty kontroli zgodności produkcji;
 - 3) potrzebę zapewnienia zabezpieczenia dokumentów przed podrobieniem lub przerobieniem;
 - 4) konieczność zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ochrony środowiska.
3. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalenia liczby pojazdów zaliczanych do końcowej partii produkcji oraz wzory dokumentów z tym związanych, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ochrony środowiska.

4. Minister właściwy do spraw transportu może określić, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki wydawania zezwolenia na dopuszczenie do obrotu oraz wzory dokumentów z tym związanych,
 - 2) zakres i sposób przeprowadzania kontroli zgodności produkcji,
 - 3) wysokość opłaty za wydanie zezwolenia na dopuszczenie do obrotu – uwzględniając koszty wydania zezwolenia na dopuszczenie do obrotu oraz konieczność zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ochrony środowiska.
5. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) zakres wymagań technicznych obowiązujących w procedurze homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 2) szczegółowe czynności organów w procedurze homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 3) zakres i sposób przeprowadzania:
 - a) badań homologacyjnych,
 - b) kontroli zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 4) wzory dokumentów związanych z homologacją sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 5) wysokość opłat za wydanie i zmianę świadectwa homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.
6. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 5, minister uwzględnia:
 - 1) koszty wydania lub zmiany świadectw homologacji sposobu montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem w zależności od zakresu tego świadectwa;
 - 2) koszty kontroli zgodności montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem;
 - 3) potrzebę zapewnienia zabezpieczenia dokumentów przed podrobieniem lub przerobieniem;
 - 4) konieczność zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ochrony środowiska.

Rozdział 1b.

Dopuszczenie jednostkowe pojazdu

Art. 70zn [Definicja]

1. Spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu, potwierdza się dopuszczeniem jednostkowym pojazdu.
2. Dopuszczeniu jednostkowemu pojazdowi, z zastrzeżeniem ust. 3–6, podlega nowy pojazd:
 - 1) przed wprowadzeniem do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na którego typ producent lub importer nie uzyskał świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu;
 - 2) na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji typu WE pojazdu albo świadectwo homologacji typu pojazdu, w którym przed rejestracją zostały wprowadzone zmiany w pojeździe, przedmiocie wyposażenia lub części, wpływające na zmianę warunków stanowiących podstawę do wydania świadectwa homologacji typu tego pojazdu.
3. Nowy pojazd zaprojektowany i zbudowany do użytku przede wszystkim na placach budowy, w kamieniołomach, w obiektach portowych lub w portach lotniczych, pojazd wolnobieżny, pojazd kategorii M₁ przeznaczony do zawodów sportowych nie podlega obowiązkowi uzyskania dopuszczenia jednostkowego pojazdu. Producent takiego pojazdu może wystąpić o dopuszczenie fakultatywne poprzez uzyskanie dopuszczenia jednostkowego pojazdu, jeżeli pojazd spełnia odpowiednie warunki lub wymagania techniczne obowiązujące w procedurze dopuszczenia jednostkowego pojazdu, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 70zs ust. 1 pkt 1. Przepisu nie stosuje się do pojazdów, o których mowa w załączniku nr 2 do ustawy.
4. Nowy pojazd specjalny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, organów kontroli skarbowej, Służby Celnej, Inspekcji Transportu Drogowego, Służby Więziennej i jednostek ochrony przeciwpożarowej lub nowy pojazd używany do celów specjalnych nie podlega obowiązkowi uzyskania dopuszczenia jednostkowego pojazdu. Producent takiego pojazdu może wystąpić o uzyskanie dopuszczenia jednostkowego pojazdu, jeżeli pojazd spełnia odpowiednie warunki lub wymagania techniczne obowiązujące w procedurze dopuszczenia jednostkowego pojazdu, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 70zs ust. 1 pkt 1.
5. Dopuszczenia jednostkowego pojazdu nie stosuje się do tramwaju i trolejbusu.
6. W przypadku pojazdu kategorii M, N, O podlegającego dopuszczeniu jednostkowemu, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego w uzasadnionych przypadkach zwalnia, w drodze decyzji administracyjnej, wnioskującego o dopuszczenie jednostkowe z obowiązku spełnienia niektórych wymagań technicznych, o których mowa w załączniku IV i XI do dyrektywy 2007/46/WE, pod warunkiem zastosowania

wymagań alternatywnych równoważnych z wymaganiami określonymi w tych załącznikach w najwyższym możliwym do realizacji zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ochrony środowiska.

Art. 70zo [Podmiot dopuszczający]

1. Dopuszczenia jednostkowego pojazdu udziela, w drodze decyzji administracyjnej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 800 zł.
2. Dopuszczenia jednostkowego pojazdu udziela się na wniosek producenta, importera, właściciela pojazdu albo ich upoważnionego przedstawiciela, posiadającego siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
 - 1) dokument informacyjny sporządzony według wzoru określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 70zs ust. 1 pkt 1;
 - 2) sprawozdanie z badań potwierdzające spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu;
 - 3) kopię dowodu uiszczenia opłaty za dopuszczenie jednostkowe pojazdu.

Art. 70zp [Decyzja, wniosek]

1. Dopuszczenie jednostkowe pojazdu udzielone na dany pojazd przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej zgodnie z procedurą uznaje Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, w drodze decyzji administracyjnej, jeżeli dany pojazd spełnia odpowiednie warunki lub wymagania techniczne, które są równoważne warunkom lub wymaganiom obowiązującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje na wniosek producenta, importera lub właściciela pojazdu, za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 800 zł.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
 - 1) dokument potwierdzający dopuszczenie jednostkowe pojazdu wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
 - 2) dokument wydany przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej wskazujący przepisy techniczne, na podstawie których udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu.
4. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego może zwrócić się o dodatkowe informacje o udzielonym dopuszczeniu jednostkowym pojazdu do właściwego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
5. Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek właściwego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej, udostępnia temu organowi informacje o udzielonym dopuszczeniu jednostkowym pojazdu.
6. W przypadku gdy pojazd, który uzyskał dopuszczenie jednostkowe pojazdu, ma być sprzedany, zarejestrowany lub dopuszczony do ruchu na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, na wniosek producenta lub właściciela pojazdu, wydaje dokument wskazujący przepisy techniczne, na podstawie których udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu.

Art. 70zq [Badanie, wniosek]

1. Badanie potwierdzające spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych oraz równoważności zastosowanych wymagań alternatywnych dla danego pojazdu w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu przeprowadza jednostka uprawniona, na wniosek producenta, importera lub właściciela pojazdu.
2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:
 - 1) dokument informacyjny pojazdu według wymagań określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 70zs ust. 1 pkt 1;
 - 2) kopie świadectw homologacji typu lub inne dokumenty potwierdzające spełnienie odpowiednich wymagań technicznych określonych w przepisach Unii Europejskiej lub regulaminach EKG ONZ.
3. Z przeprowadzonego badania jednostka sporządza sprawozdanie z badań potwierdzające spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu.

Art. 70zr [Opłaty] Opłaty, o których mowa w art. 70zo ust. 1 oraz art. 70zp ust. 2, stanowią przychód Transportowego Dozoru Technicznego.

Art. 70zs [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) zakres warunków lub wymagań technicznych obowiązujących w procedurze dopuszczenia jednostkowego pojazdu, zakres i sposób przeprowadzania badań potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu dopuszczenia jednostkowego pojazdu oraz wzory dokumentów z tym związanych;
 - 2) warunki oceny równoważności wymagań alternatywnych w procedurze dopuszczenia jednostkowego pojazdu;

- 3) wysokość opłat za udzielenie dopuszczenia jednostkowego pojazdu oraz wydanie decyzji o uznaniu dopuszczenia jednostkowego pojazdu, wydanego na dany pojazd przez właściwy organ innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister uwzględnia:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym i ochrony środowiska;
 - 2) koszty czynności administracyjnych oraz koszty związane z udzieleniem dopuszczenia jednostkowego pojazdu.

Rozdział 1c. Dopuszczenie indywidualne WE pojazdu

Art. 70zt [Świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu]

1. Spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych danego pojazdu określonych w dodatku 2 do części I do załącznika IV do dyrektywy 2007/46/WE, potwierdza się świadectwem dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu.
2. Dopuszczeniu indywidualnemu WE pojazdu podlega nowy pojazd kategorii M₁iN₁, o którym mowa w dodatku 2 do części I do załącznika IV do dyrektywy 2007/46/WE, przed wprowadzeniem do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na którego typ producent lub importer nie uzyskał świadectwa homologacji typu WE pojazdu.

Art. 70zu [Wniosek]

1. Świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu wydaje, w drodze decyzji administracyjnej, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, za opłatą, przy czym jej wysokość nie może przekroczyć 800 zł.
2. Świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu wydaje się na wniosek producenta, importera albo właściciela pojazdu.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
 - 1) dokumenty, o których mowa w pkt 1 dodatku 2 do części I do załącznika IV do dyrektywy 2007/46/WE;
 - 2) kopię dowodu uiszczenia opłaty za dopuszczenie indywidualne WE pojazdu;
 - 3) oświadczenie o następującej treści: „Oświadczam, że w zakresie pojazdu o numerze VIN ..., złożyłem tylko jeden wniosek i tylko w jednym państwie członkowskim Unii Europejskiej ”

Art. 70zv [Badanie, wniosek]

1. Badanie potwierdzające spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu uzyskania świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu przeprowadza jednostka uprawniona, na wniosek producenta, importera albo właściciela pojazdu.
2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:
 - 1) dokument informacyjny pojazdu sporządzony zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 2007/46/WE;
 - 2) kopie świadectw homologacji typu lub inne dokumenty potwierdzające spełnienie odpowiednich wymagań technicznych określonych w pkt 4 w dodatku 2 do części I do załącznika IV do dyrektywy 2007/46/WE.
3. Z przeprowadzonego badania jednostka sporządza sprawozdanie z badań potwierdzające spełnienie odpowiednich warunków lub wymagań technicznych w celu dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu.

Art. 70zw [Opłata] Opłata, o której mowa w art. 70zu ust. 1, stanowi przychód Transportowego Dozoru Technicznego.

Art. 70zx [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wzory dokumentów związanych z wydaniem świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) wysokość opłat za wydanie świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu.
2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister uwzględnia:
 - 1) potrzebę zapewnienia zabezpieczenia dokumentów przed podrobieniem lub przerobieniem;
 - 2) koszty czynności administracyjnych oraz koszty związane z wydaniem świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu.

Art. 70zy [Stawki opłat] Maksymalne stawki opłat, o których mowa w art. 70h ust. 2, art. 70j ust. 4, art. 70k ust. 4, art. 70za ust. 1, art. 70ze ust. 2, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 2 i art. 70zu ust. 1 ulegają corocznie zmianie na następny rok kalendarzowy w stopniu odpowiadającym średniorocznemu wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 70zz [Wyłączenie zastosowania przepisów] Przepisów rozdziałów 1a–1c nie stosuje się do:

- 1) pojazdów zabytkowych lub pojazdu określonego w art. 79 ust. 4 pkt 3;
- 2) nowego pojazdu oraz nowego przedmiotu wyposażenia lub części, nieprzeznaczonych do wprowadzenia do obrotu, a krótkotrwale składowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej między operacjami transportowymi – pod warunkiem okazania na żądanie właściwego organu kontroli dokumentów potwierdzających odbiorcę i miejsce docelowego odbioru nowego pojazdu oraz nowego przedmiotu wyposażenia lub części.

Rozdział 2.

Warunki dopuszczenia pojazdów do ruchu

Art. 71 [Dowód rejestracyjny; pozwolenie czasowe]

1. Dokumentem stwierdzającym dopuszczenie do ruchu pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, pojazdu wolnobieżnego wchodzącego w skład kolejki turystycznej, motoroweru lub przyczepy jest dowód rejestracyjny albo pozwolenie czasowe. Przepis ten nie dotyczy pojazdów, o których mowa w ust. 3.
2. Pojazdy określone w ust. 1 są dopuszczone do ruchu, jeżeli odpowiadają warunkom określonym w art. 66 oraz są zarejestrowane i zaopatrzone w zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne, a w przypadku pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli, w nalepkę kontrolną.
3. Pojazd niewymieniony w ust. 1, przyczepa motocyklowa oraz przyczepa specjalna przeznaczona do ciągnięcia przez ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny jest dopuszczony do ruchu, jeżeli odpowiada warunkom określonym w art. 66.
4. Zespół pojazdów składający się z pojazdu samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t i przyczepy albo autobusu i przyczepy może być dopuszczony do ruchu po uzyskaniu odpowiedniej adnotacji w dowodzie rejestracyjnym pojazdu silnikowego, dokonanej na podstawie przeprowadzonego badania technicznego. Przepis ten nie dotyczy motocykla.
- 4a. Przepis ust. 4 dotyczy także ciągnika rolniczego i pojazdu wolnobieżnego wchodzącego w skład kolejki turystycznej. W przypadku ciągnika rolniczego może być on dopuszczony do ruchu po uzyskaniu odpowiedniej adnotacji w dowodzie rejestracyjnym o ograniczeniu prędkości konstrukcyjnej do 25 km/h.
5. Pojazd zarejestrowany za granicą dopuszcza się do ruchu, jeżeli odpowiada wymaganym warunkom technicznym i jest zaopatrzony w tablice rejestracyjne z numerem rejestracyjnym składającym się z liter alfabetu łacińskiego i cyfr arabskich, z zastrzeżeniem art. 59 ust. 2 i 3, a kierujący pojazdem ma przy sobie dokument stwierdzający dokonanie rejestracji.
- 5a. W przypadku gdy z dokumentu stwierdzającego dokonanie rejestracji pojazdu, o którym mowa w ust. 5, nie wynika prawo do używania pojazdu przez kierującego, osoba ta obowiązana jest posiadać przy sobie i okazywać na żądanie organu kontroli ruchu drogowego dokument potwierdzający to prawo.
6. Pojazd sprowadzony z terytorium państwa niebędącego państwem członkowskim Unii Europejskiej, po dokonaniu zwolnienia pojazdu przez organ Służby Celnej do procedury dopuszczenia do obrotu, dopuszcza się do ruchu na okres 30 dni.
7. Właściciel pojazdu sprowadzonego z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej jest obowiązany zarejestrować pojazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 30 dni od dnia jego sprowadzenia.

Art. 72 [Rejestracja pojazdu]

1. Rejestracji dokonuje się na podstawie:
 - 1) dowodu własności pojazdu lub dokumentu potwierdzającego powierzenie pojazdu, o którym mowa w art. 73 ust. 5;
 - 2) karty pojazdu, jeżeli była wydana;
 - 3) świadectwa zgodności WE albo świadectwa zgodności wraz z oświadczeniem zawierającym dane i informacje o pojeździe niezbędne do rejestracji i ewidencji pojazdu, dopuszczenia jednostkowego pojazdu, decyzji o uznaniu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu – jeżeli są wymagane;
 - 4) zaświadczenia o pozytywnym wyniku badania technicznego pojazdu, jeżeli jest wymagane albo dowodu rejestracyjnego pojazdu lub innego dokumentu wydanego przez właściwy organ państwa członkowskiego, potwierdzającego wykonanie oraz termin ważności badania technicznego;
 - 5) dowodu rejestracyjnego, jeżeli pojazd był zarejestrowany;
 - 6) dowodu odprawy celnej przywózowej, jeżeli pojazd został sprowadzony z terytorium państwa niebędącego państwem członkowskim Unii Europejskiej i jest rejestrowany po raz pierwszy;
- 6a) dokumentu potwierdzającego zapłatę akcyzy na terytorium kraju albo dokumentu potwierdzającego brak obowiązku zapłaty akcyzy na terytorium kraju albo zaświadczenia stwierdzającego zwolnienie od akcyzy, w rozumieniu przepisów o podatku akcyzowym, jeżeli samochód osobowy lub pojazd rodzaju „samochodowy inny”, podrodzaj „czterokołowiec” (kategoria homologacyjna L7e) lub podrodzaj

„czterokołowiec lekki” (kategoria homologacyjna L6e) został sprowadzony z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej i jest rejestrowany po raz pierwszy;

7) *(uchylony)*

8) *(uchylony)*

9) *(uchylony)*

1a. *(uchylony)*

1b. W przypadku nabycia samochodu osobowego lub pojazdu, o których mowa w ust. 1 pkt 6a, od wyspecjalizowanego salonu sprzedaży w rozumieniu przepisów o podatku akcyzowym, dokument potwierdzający zapłatę akcyzy na terytorium kraju może być zastąpiony oświadczeniem wyspecjalizowanego salonu sprzedaży, że posiada oryginał lub kopię dokumentu potwierdzającego zapłatę akcyzy na terytorium kraju od tego samochodu osobowego lub pojazdu.

2. Wymagania ust. 1 nie dotyczą:

1) pojazdu, który był już zarejestrowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – w zakresie ust. 1 pkt 3;

2) pojazdu zakupionego po przepadku na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz jednostki samorządu terytorialnego – w zakresie ust. 1 pkt 2 i 5;

3) pojazdu zakupionego od Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Celnej lub Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – w zakresie ust. 1 pkt 5;

4) *(uchylony)*

5) pojazdu wycofanego czasowo z ruchu – w zakresie ust. 1 pkt 5; w tym przypadku zamiast dowodu rejestracyjnego wymaga się przedstawienia decyzji o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu;

6) *(uchylony)*

7) pojazdu wyrejestrowanego, o którym mowa w art. 79 ust. 4 pkt 3 – w przypadku powtórnej rejestracji – w zakresie ust. 1 pkt 5;

8) pojazdu, o którym mowa w art. 81 ust. 4 pkt 3 lit. a – w zakresie ust. 1 pkt 4.

2a. W przypadku pojazdu sprowadzanego z terytorium państwa niebędącego państwem członkowskim zamiast dowodu rejestracyjnego, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, dopuszcza się przedstawienie innego dokumentu stwierdzającego rejestrację pojazdu, wydanego przez organ właściwy do rejestracji pojazdów w tym państwie.

2b. W przypadku pojazdu zabytkowego, zamiast dowodu rejestracyjnego, dopuszcza się przedstawienie oświadczenia właściciela pojazdu, złożonego pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania, że nie posiada dowodu rejestracyjnego.

3. Dodatkowo wymaga się dokumentu potwierdzającego spełnienie wymagań, o których mowa w art. 2 pkt 39 – w stosunku do pojazdów zabytkowych.

3a. Świadcstwo zgodności WE lub świadectwo zgodności traci ważność po upływie terminu określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 70zm ust. 1 pkt 10 i nie może być uznane za dokument, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

4. W przypadku utraty dowodu rejestracyjnego lub karty pojazdu, zamiast tych dokumentów należy przedstawić zaświadczenie, wystawione przez organ rejestrujący właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji, potwierdzające dane zawarte w utraconym dokumencie, niezbędne do rejestracji.

Art. 73 [Organy rejestrujące]

1. Rejestracji pojazdu dokonuje, na wniosek właściciela, starosta właściwy ze względu na miejsce jego zamieszkania (siedzibę), wydając dowód rejestracyjny i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne oraz nalepkę kontrolną, jeżeli jest wymagana, z zastrzeżeniem ust. 2–5.

2. Rejestracji pojazdu, którego właścicielem jest przedsiębiorstwo wielozakładowe lub inny podmiot, w skład którego wchodzi wydzielone jednostki organizacyjne, może dokonać starosta właściwy ze względu na siedzibę zakładu lub jednostki, na wniosek kierownika zakładu lub wydzielonej jednostki organizacyjnej upoważnionego przez właściciela.

2a. Rejestracji pojazdów należących do członków obcych sił zbrojnych, personelu cywilnego i członków rodzin, oraz pojazdów ich wykonawców kontraktowych, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie umów międzynarodowych, na wniosek władz wojskowych tych sił zbrojnych, dokonuje starosta właściwy ze względu na miejsce pobytu tych osób na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2b. Rejestracji pojazdów należących do obcych sił zbrojnych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie umów międzynarodowych, dokonuje właściwy organ Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Organ ten wydaje dowód rejestracyjny i zalegalizowane tablice rejestracyjne oraz nalepkę kontrolną, chyba że dla danego pojazdu tablice (tablica) rejestracyjne lub nalepka kontrolna nie są wymagane, a numer rejestracyjny umieszcza się bezpośrednio na pojeździe.

3. Rejestracji pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej i Służby Celnej dokonują właściwe organy tych jednostek. Organy te wydają dowód rejestracyjny i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne oraz nalepkę kontrolną, chyba że dla danego pojazdu tablice (tablica) rejestracyjne lub nalepka kontrolna nie są wymagane, a numer rejestracyjny umieszcza się bezpośrednio na pojeździe.

- 3a. Producent blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji pojazdów, a także starostowie przekazują odpłatnie wojewodzie mazowieckiemu odpowiednio: blankiety dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji pojazdów, a także zalegalizowane tablice rejestracyjne niezbędne do rejestracji, o której mowa w art. 76 ust. 4. Informacje dotyczące przekazanych blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji oraz tablic rejestracyjnych podlegają ochronie zgodnie z przepisami o ochronie informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”.
4. Rejestracji pojazdu należącego do przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego i misji specjalnej państw obcych lub organizacji międzynarodowej, a także ich personelu korzystającego z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, dokonuje wojewoda mazowiecki na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych.
5. W razie powierzenia pojazdu przez zagraniczną osobę fizyczną lub prawną podmiotowi polskiemu, pojazd ten jest rejestrowany przez określony w ust. 1 organ właściwy ze względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) podmiotu polskiego.

Art. 74 [Rejestracja czasowa]

1. Czasowej rejestracji pojazdu dokonuje, w przypadkach określonych w ust. 2, starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) właściciela pojazdu, wydając pozwolenie czasowe i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne.
2. Czasowej rejestracji dokonuje się:
 - 1) z urzędu – po złożeniu wniosku o rejestrację pojazdu;
 - 2) na wniosek właściciela pojazdu – w celu umożliwienia:
 - a) wywozu pojazdu za granicę,
 - b) przejazdu pojazdu z miejsca jego zakupu lub odbioru na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - c) przejazdu pojazdu związanego z koniecznością dokonania jego badania technicznego lub naprawy;
 - 3) na wniosek jednostki uprawnionej lub jednostki badawczej producenta pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części – w celu umożliwienia odpowiednich badań;
- 2a. Czasowej rejestracji, o której mowa w ust. 2 pkt 1, można dokonać pomimo braku dołączonych do wniosku o rejestrację dokumentów, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 6 i 6a. Dokumenty te powinny zostać złożone przed wydaniem dowodu rejestracyjnego.
- 2b. Czasowej rejestracji pojazdu dokonuje się warunkowo, jeżeli właściciel pojazdu złoży oświadczenie, że w okresie od tej rejestracji do wydania dowodu rejestracyjnego nie nastąpi zmiana w zakresie własności pojazdu.
3. Czasowej rejestracji dokonuje się na okres nieprzekraczający 30 dni, z zastrzeżeniem ust. 4. Termin ten może być jednorazowo przedłużony o 14 dni w celu wyjaśnienia spraw związanych z rejestracją pojazdu.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, rejestracji dokonuje się na okres wynikający z wniosku, nie dłuższy jednak niż 6 miesięcy.
5. Po upływie terminu czasowej rejestracji pozwolenie czasowe i tablice rejestracyjne zwraca się do organu, który je wydał, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. a.

Art. 75 [Warunki rejestracji]

1. Jeżeli używanie pojazdu uzależnione jest od szczególnych warunków określonych przepisami, starosta wpisuje w dowodzie rejestracyjnym lub pozwoleniu czasowym odpowiednie zastrzeżenie.
2. Dowód rejestracyjny, pozwolenie czasowe, zalegalizowane tablice (tablica) rejestracyjne i nalepka kontrolna oraz ich wtórniki są wydawane za opłatą oraz po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej. Opłatę oraz opłatę ewidencyjną pobiera organ dokonujący rejestracji.
3. Zabrania się rejestracji pojazdu złożonego poza wytwórnią, z wyjątkiem pojazdu marki „SAM” oraz pojazdu zabytkowego.

Art. 75a [Tablice rejestracyjne, produkcja]

1. Produkcja tablic rejestracyjnych oraz ich wtórników jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1829, 1948 i 1997) i wymaga wpisu do rejestru przedsiębiorców produkujących tablice rejestracyjne, zwanego dalej „rejestrem”. Ilekroć w przepisie niniejszym oraz w art. 75aa–75d jest mowa o tablicach rejestracyjnych, należy przez to rozumieć także ich wtórniki.
2. Działalność, o której mowa w ust. 1, może wykonywać przedsiębiorca, który spełnia następujące warunki:
 - 1) posiada możliwości techniczne gwarantujące wykonywanie tablic rejestracyjnych lub materiałów służących do ich produkcji zgodnie z warunkami technicznymi; warunek ten nie dotyczy przedsiębiorców sprowadzających z zagranicy materiały służące do wyrobu tablic rejestracyjnych;
 - 2) posiada certyfikat na zgodność tablic rejestracyjnych lub materiałów służących do ich produkcji z warunkami technicznymi;

- 3) nie jest podmiotem, w stosunku do którego wszczęto postępowanie upadłościowe lub likwidacyjne;
 - 4) nie zalega z uiszczeniem podatków, opłat lub składek na ubezpieczenie społeczne;
 - 5) nie został prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom – dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej.
3. Za przedsiębiorcę produkującego tablice rejestracyjne, o którym mowa w ust. 2, uważa się jednostkę:
 - 1) produkującą tablice rejestracyjne z wytłoczonymi numerami rejestracyjnymi;
 - 2) produkującą tablice rejestracyjne bez wytłoczonych numerów rejestracyjnych;
 - 3) tłoczącą numery rejestracyjne;
 - 4) produkującą lub sprowadzającą z zagranicy materiały mające szczególne znaczenie do produkcji tablic rejestracyjnych;
 - 5) przetwarzającą materiały mające szczególne znaczenie do produkcji tablic rejestracyjnych.
 4. Tablice rejestracyjne są produkowane wyłącznie na zamówienie:
 - 1) organu właściwego w sprawach rejestracji pojazdów – z wytłoczonymi numerami rejestracyjnymi;
 - 2) przedsiębiorcy, o którym mowa w ust. 3 pkt 3 – bez wytłoczonych numerów rejestracyjnych.
 5. Materiały, o których mowa w ust. 3 pkt 4 i 5, są przetwarzane, produkowane lub sprowadzane z zagranicy na zamówienie przedsiębiorcy, o którym mowa w ust. 2.
 6. Przedsiębiorca, o którym mowa w ust. 2, prowadzi ewidencje:
 - 1) materiałów do produkcji tablic rejestracyjnych, o których mowa w ust. 3 pkt 4 i 5;
 - 2) wyprodukowanych tablic rejestracyjnych;
 - 3) sprzedanych tablic rejestracyjnych.

Art. 75aa [Organ prowadzący rejestr]

1. Organem właściwym do prowadzenia rejestru jest marszałek województwa właściwy ze względu na siedzibę przedsiębiorcy.
2. Rejestr może być prowadzony w systemie teleinformatycznym.

Art. 75ab [Wpis do rejestru]

1. Wpisu do rejestru dokonuje się na podstawie wniosku przedsiębiorcy, zawierającego następujące dane:
 - 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres albo adres zamieszkania;
 - 2) numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, o ile przedsiębiorca taki numer posiada;
 - 3) numer identyfikacji podatkowej (NIP);
 - 4) adres siedziby oraz adresy jednostek, w których będzie wykonywana działalność, o której mowa w art. 75a ust. 1;
 - 5) podpis przedsiębiorcy oraz oznaczenie daty i miejsca złożenia wniosku.
2. Wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa:
 - 1) oświadczenie o posiadaniu certyfikatu, o którym mowa w art. 75a ust. 2 pkt 2, wraz z danymi umożliwiającymi jego identyfikację;
 - 2) zaświadczenie albo oświadczenie o niekaralności za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom:
 - a) przedsiębiorcy, jeżeli jest on osobą fizyczną,
 - b) osób – członków władz organów osoby prawnej lub nieposiadającej osobowości prawnej jednostki organizacyjnej oraz
 - 3) oświadczenie następującej treści: „Oświadczam, że: dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru są kompletne i zgodne z prawdą; znane mi są i spełniam szczególne warunki wykonywania działalności, o której mowa w art. 75a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym; posiadam aktualny dokument określający status jednostki będącej osobą prawną lub nieposiadającą osobowości prawnej jednostką organizacyjną albo dokument stwierdzający tożsamość w przypadku osoby fizycznej”.
3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.
4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, powinno również zawierać:
 - 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres albo adres zamieszkania;
 - 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
 - 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
5. Minister właściwy do spraw transportu określi wzór wniosku, o którym mowa w ust. 1, zawierającego oświadczenie o posiadaniu certyfikatu, o którym mowa w art. 75a ust. 2 pkt 2, wraz z danymi umożliwiającymi jego identyfikację, w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 1114 oraz z 2016 r. poz. 352 i 1579).

Art. 75ac [Dane w rejestrze]

1. Wpisowi do rejestru podlegają dane określone w art. 75ab ust. 1 pkt 1–4 oraz informacje o certyfikacie, o którym mowa w art. 75a ust. 2 pkt 2.
2. Wpisem do rejestru jest również wykreślenie albo zmiana wpisu.
3. Wydając zaświadczenie o dokonaniu wpisu do rejestru, właściwy marszałek województwa określa w nim zakres prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności w zakresie produkcji tablic rejestracyjnych, zgodnie z art. 75a ust. 3.

Art. 75ad [Rażące naruszenie warunków] Rażącym naruszeniem warunków wykonywania działalności w zakresie produkcji tablic rejestracyjnych jest naruszenie warunków, o których mowa w art. 75a ust. 2 pkt 2, 3 i 5 oraz ust. 4 i 5, oraz określonych w przepisach dotyczących warunków oraz sposobu produkcji i dystrybucji tablic rejestracyjnych.

Art. 75b [Legalizacja tablic] Organ właściwy w sprawach rejestracji legalizuje tablice rejestracyjne, umieszczając na nich znak legalizacyjny.

Art. 75c [Delegacja ustawowa] Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając konieczność prawidłowego zabezpieczenia obrotu tablicami rejestracyjnymi oraz materiałami mającymi szczególne znaczenie do produkcji tablic rejestracyjnych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki produkcji i szczegółowy sposób dystrybucji tablic rejestracyjnych i znaków legalizacyjnych oraz prowadzenia ewidencji, o których mowa w art. 75a ust. 6;
- 2) tryb legalizacji tablic rejestracyjnych, warunki techniczne oraz wzór znaku legalizacyjnego, o którym mowa w art. 75b;
- 3) materiały mające szczególne znaczenie do produkcji tablic rejestracyjnych.

Art. 75d [Zamówienia publiczne] Minister właściwy do spraw transportu dokona wyboru producenta blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, znaków legalizacyjnych, nalepek kontrolnych oraz kart pojazdów na zasadach określonych przepisami o zamówieniach publicznych.

Art. 76 [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej:
 - a) warunki i tryb rejestracji pojazdów, czasowej rejestracji pojazdów, wyrejestrowania pojazdów, z zastrzeżeniem ust. 2–3, oraz wzory dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego, nalepki kontrolnej, tablic rejestracyjnych oraz innych tablic, cech identyfikacyjnych i oznaczeń, w które zaopatruje się pojazd, a także ich opis,
 - b) warunki dystrybucji blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych i nalepek kontrolnych,
 - c) *(wchodzi od 1-1-2018)*
 - 2) wysokość opłat za wydanie dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego, tablic (tablicy) rejestracyjnych i nalepki kontrolnej oraz ich wórników;
 - 3) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, szczegółowe czynności organów w sprawach związanych z dopuszczeniem pojazdu do ruchu oraz wzory dokumentów w tych sprawach.
2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz pojazdów należących do obcych sił zbrojnych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie umów międzynarodowych, o których mowa w art. 73 ust. 2b, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.
- 2a. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, ministrem właściwym do spraw informatyzacji oraz Ministrem Obrony Narodowej oraz po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu, Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej i Służby Celnej, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.

4. Prezes Rady Ministrów, uwzględniając wymagania wynikające z obowiązku ochrony informacji niejawnych określi, w drodze zarządzenia niepodlegającego ogłoszeniu:
 - 1) warunki i tryb rejestracji pojazdów resortu spraw wewnętrznych, obrony narodowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i kontroli skarbowej, wykorzystywanych do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych;
 - 2) szczególny tryb i warunki przekazywania blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji oraz tablic rejestracyjnych, o których mowa w art. 73 ust. 3a;
 - 3) szczególne wymagania w zakresie personalizacji tych blankietów.
5. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 1–3, należy uwzględnić w szczególności:
 - 1) konieczność przeciwdziałania dopuszczeniu do ruchu pojazdów pochodzących z kradzieży;
 - 2) prawidłowe zabezpieczenie dokumentów związanych z rejestracją, tablicami rejestracyjnymi i innymi oznaczeniami;
 - 3) koszty działania administracji publicznej w sprawach rejestracji pojazdów;
 - 4) sposób wykorzystania pojazdów, o których mowa w ust. 2–3, przy wykonywaniu zadań określonych w przepisach dotyczących Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej i Służby Celnej.

Art. 77 [Karta pojazdu]

1. Producent lub importer nowych pojazdów jest obowiązany wydać kartę pojazdu dla każdego pojazdu samochodowego wprowadzonego do obrotu handlowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Karta pojazdu jest przekazywana właścicielowi pojazdu.
3. Kartę pojazdu dla pojazdu samochodowego, innego niż określony w ust. 1, wydaje, za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, właściwy w sprawach rejestracji starosta przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem pojazdów zabytkowych i pojazdów, o których mowa w art. 73 ust. 2a, 2b i 4.
- 3a. Wtórnik karty pojazdu wydaje, za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, właściwy starosta.
4. Minister właściwy do spraw transportu:
 - 1) w porozumieniu z ministrami właściwym do spraw wewnętrznych oraz Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wydawania kart pojazdów oraz wzór karty pojazdu, a także jej opis;
 - 2) określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za kartę pojazdu oraz jej wtórnik;
 - 3) określi, w drodze rozporządzenia, dokumenty stanowiące podstawę wpisu danych do karty pojazdu oraz czynności jednostek zajmujących się dystrybucją, przechowywaniem i wydawaniem kart pojazdów;
 - 4) określi, w drodze rozporządzenia, warunki dystrybucji kart pojazdów.
5. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 4, należy uwzględnić znaczenie tych dokumentów dla rejestracji pojazdu oraz wysokość kosztów związanych z drukiem i dystrybucją kart pojazdów oraz ich wtórników.

Art. 78 [Zmiana właściciela pojazdu]

1. W razie przeniesienia na inną osobę własności pojazdu zarejestrowanego, dotychczasowy właściciel przekazuje nowemu właścicielowi dowód rejestracyjny i kartę pojazdu, jeżeli była wydana.
- 1a. W razie przeniesienia na inną osobę własności pojazdu czasowo wycofanego z ruchu dotychczasowy właściciel przekazuje nowemu właścicielowi decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu i kartę pojazdu, jeżeli była wydana.
2. Właściciel pojazdu zarejestrowanego jest obowiązany zawiadomić w terminie nieprzekraczającym 30 dni starostę o:
 - 1) nabyciu lub zbyciu pojazdu;
 - 2) zmianie stanu faktycznego wymagającej zmiany danych zamieszczonych w dowodzie rejestracyjnym.
3. Zdarzenia, o których mowa w ust. 2, są dokumentowane w karcie pojazdu; odpowiednich wpisów dokonuje starosta.
4. Właściciel lub posiadacz pojazdu jest obowiązany wskazać na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez nieznaną osobę, czemu nie mógł zapobiec.
5. W przypadku, gdy właścicielem lub posiadaczem pojazdu jest:
 - 1) osoba prawna,
 - 2) jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną,
 - 3) jednostka samorządu terytorialnego,
 - 4) spółka kapitałowa w organizacji,
 - 5) podmiot w stanie likwidacji,
 - 6) przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną,

- 7) zagraniczna jednostka organizacyjna – do udzielenia informacji, o której mowa w ust. 4, obowiązana jest osoba wyznaczona przez organ uprawniony do reprezentowania tego podmiotu na zewnątrz, a w przypadku niewyznaczenia takiej osoby – osoby wchodzące w skład tego organu zgodnie z żądaniem organu, o którym mowa w ust. 4, oraz sposobem reprezentacji podmiotu.

Art. 78a [Czasowe wycofanie pojazdu z ruchu]

1. Czasowego wycofania pojazdu z ruchu dokonuje, na wniosek właściciela pojazdu lub podmiotu, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, starosta właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji pojazdu, wydając decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu.
2. Wycofaniu czasowemu, na wniosek podmiotów, o których mowa w ust. 1, podlegają zarejestrowane:
 - 1) samochody ciężarowe i przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 t;
 - 2) ciągniki samochodowe;
 - 3) pojazdy specjalne;
 - 4) autobusy.
3. Decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu wydaje za opłatą organ, o którym mowa w ust. 1, po złożeniu przez właściciela pojazdu lub podmiot, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, do depozytu w tym organie dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych.
4. Pojazd może być czasowo wycofany z ruchu na okres od 2 do 24 miesięcy. Okres ten może być przedłużony, jednak łączny okres wycofania pojazdu z ruchu nie może przekraczać 48 miesięcy, licząc od dnia wydania decyzji o jego czasowym wycofaniu z ruchu.
5. Właściciel pojazdu lub podmiot, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, jest obowiązany zapewnić wycofanemu z ruchu pojazdowi postój poza drogą publiczną, strefą zamieszkania i strefą ruchu. Przepis art. 46 ust. 5 stosuje się odpowiednio.
6. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki czasowego wycofania pojazdów z ruchu, wysokość opłat w zależności od okresu wycofania z ruchu, w wysokości nie wyższej niż 150 zł, oraz wzory dokumentów stosowanych w tym zakresie, mając na względzie konieczność przeciwdziałania używaniu pojazdów czasowo wycofanych z ruchu oraz koszty ponoszone przez organy administracji publicznej.

Art. 79 [Wyrejestrowanie]

1. Pojazd podlega wyrejestrowaniu przez organ właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji pojazdu, na wniosek jego właściciela, w przypadku:
 - 1) przekazania pojazdu do przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącego punkt zbierania pojazdów, na podstawie zaświadczenia o demontażu pojazdu, o którym mowa w ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie;
 - 2) kradzieży pojazdu, jeżeli jego właściciel złożył stosowne oświadczenie pod odpowiedzialnością karną za fałszywe zeznania;
 - 3) wywozu pojazdu z kraju, jeżeli pojazd został zarejestrowany za granicą lub zbyty za granicę;
 - 4) zniszczenia (kasacji) pojazdu za granicą;
 - 5) udokumentowanej trwałej i zupełnej utraty posiadania pojazdu bez zmiany w zakresie prawa własności;
 - 6) przekazania niekompletnego pojazdu do przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącego punkt zbierania pojazdów, na podstawie zaświadczenia o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie;
 - 7) wycofania pojazdu z obrotu, o którym mowa w art. 70g ust. 5.
2. W przypadku przekazania przedsiębiorcy prowadzącemu stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącemu punkt zbierania pojazdów pojazdu innego niż określony w art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w celu jego wyrejestrowania, przedsiębiorca wydaje zaświadczenie o demontażu tego pojazdu, odpowiadające wymogom określonym dla zaświadczenia, o którym mowa w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy.
3. W przypadku nieprzedłożenia przez właściciela pojazdu zaświadczenia o demontażu pojazdu, o którym mowa w ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub zaświadczenia o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie, organ rejestrujący, po upływie 30 dni od dnia otrzymania zaświadczenia od przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu, dokonuje wyrejestrowania pojazdu z urzędu.
- 3a. W przypadku otrzymania informacji od organu właściwego do rejestracji pojazdów państwa członkowskiego, innego niż Rzeczpospolita Polska, o zarejestrowaniu pojazdu, organ rejestrujący dokonuje wyrejestrowania pojazdu z urzędu.
4. Pojazd wyrejestrowany nie podlega powtórnej rejestracji, z wyjątkiem pojazdu:
 - 1) odzyskanego po kradzieży;

- 2) zabytkowego;
 - 3) mającego co najmniej 25 lat uznanego przez rzeczoznawcę samochodowego za unikatowy lub mający szczególne znaczenie dla udokumentowania historii motoryzacji;
 - 4) ciągnika i przyczepy rolniczej;
 - 5) wywiezionego z kraju lub zbytego za granicą, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, warunkiem wyrejestrowania pojazdu jest wniesienie przez właściciela pojazdu opłaty na rzecz gminy na realizację zadań związanych z utrzymaniem czystości i porządku w gminach. Przepisu nie stosuje się do pojazdów Policji i jednostek ochrony przeciwpożarowej.
 6. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, uwzględniając w szczególności koszty ponoszone przez gminy związane z usuwaniem negatywnych skutków utraty pojazdu oraz kosztów związanych z usuwaniem wraków, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty, o której mowa w ust. 5.

Art. 79a [Rzeczoznawca samochodowy]

1. Rzeczoznawcą samochodowym jest osoba, która:
 - 1) (*uchylony*)
 - 2) posiada co najmniej średnie wykształcenie;
 - 3) posiada 2-letnią praktykę zawodową w dziedzinie związanej z motoryzacją;
 - 4) posiada prawo jazdy kategorii A, B oraz C1 lub C;
 - 5) nie była karana wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne;
 - 6) posiada certyfikat w zakresie rzeczoznawstwa samochodowego wydany przez jednostkę akredytowaną w polskim systemie akredytacji;
 - 7) została wpisana na listę rzeczoznawców samochodowych.
- 1a. Wymogu, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie stosuje się do osób, które posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku studiów w obszarze nauk technicznych o specjalności samochodowej.
2. Minister właściwy do spraw transportu wpisuje na listę rzeczoznawców samochodowych osobę, która spełnia wymagania określone w ust. 1 pkt 2–6, i potwierdza wpis, wydając zaświadczenie.
3. Wpis dokonywany jest za opłatą, na okres wynikający z terminu ważności certyfikatu, o którym mowa w ust. 1 pkt 6.
4. Na liście rzeczoznawców samochodowych umieszcza się imię i nazwisko rzeczoznawcy oraz jego numer identyfikacyjny.
5. Lista rzeczoznawców jest ogólnie dostępna.
6. Minister właściwy do spraw transportu prowadzi ewidencję i listę rzeczoznawców samochodowych.
7. Minister właściwy do spraw transportu skreśla rzeczoznawcę z listy rzeczoznawców samochodowych:
 - 1) po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3;
 - 2) niespełniającego wymagań, o których mowa w ust. 1 pkt 2–6;
 - 3) w razie śmierci rzeczoznawcy.
8. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty za wpis na listę rzeczoznawców samochodowych oraz wzory dokumentów z tym związanych, w szczególności zaświadczenia potwierdzającego wpis.

Art. 79b [Zmiana adresu] W przypadku gdy zmiana stanu faktycznego w zakresie adresu właściciela lub posiadacza pojazdu, wymagająca wydania nowego dowodu rejestracyjnego pojazdu, spowodowana została zmianami administracyjnymi, rada powiatu może, w drodze uchwały, zmniejszyć opłatę lub zwolnić od jej uiszczenia osoby obowiązane do ubiegania się o wydanie tego dokumentu.

Art. 79c [Skutki prawne zmian w powiatach] W przypadku utworzenia, połączenia, podzielenia lub zniesienia powiatów lub zmiany nazwy powiatu albo miejscowości, dowody rejestracyjne, pozwolenia czasowe, tablice rejestracyjne, znaki legalizacyjne i nalepki kontrolne wydane przed dniem wejścia w życie przepisów tworzących, łączących, dzielących lub znoszących powiaty lub zmieniających nazwę powiatu albo miejscowości, zachowują ważność.

Art. 80 [Zakaz powierzania zadań] Zadania i kompetencje określone w art. 73 ust. 1 i 2, art. 74 ust. 1, art. 75, art. 77 ust. 3 i art. 78 ust. 3 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy powiatu warszawskiego⁴⁾.

Rozdział 2a. Centralna ewidencja pojazdów

Art. 80a [Ewidencja]

1. Tworzy się centralną ewidencję pojazdów, zwaną dalej „ewidencją”.
2. W ewidencji gromadzi się dane i informacje o pojazdach zarejestrowanych oraz o ich właścicielach lub niektórych posiadaczach.

3. W ewidencji wyodrębnia się zbiór danych i informacji o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3, poprzez jego umieszczenie w odrębnym środowisku informatycznym, spełniającym wymogi w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1167 i 1948).
4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych i informacji zgromadzonych w ewidencji.

Art. 80b

1. W ewidencji gromadzi się:
 - 1) dane o pojeździe:
 - a) markę, kategorię, typ, model, wariant i wersję,
 - b) rodzaj,
 - c) numer rejestracyjny oraz numer świadectwa homologacji typu WE pojazdu lub świadectwa homologacji typu pojazdu,
 - d) numer identyfikacyjny VIN lub numer nadwozia (podwozia),
 - e) (*uchylona*)
 - f) rok produkcji,
 - g) datę pierwszej rejestracji,
 - h) termin badania technicznego i odczyt licznika przebiegu pojazdu w momencie badania,
 - i) zastrzeżenia, o których mowa w art. 75 ust. 1,
 - j) informację o dodatkowym badaniu technicznym, o którym mowa w art. 81 ust. 8 pkt 4, przeprowadzonym po naprawie wynikającej ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia określonego w grupie 3 działu II załącznika do *ustawy o działalności ubezpieczeniowej*⁵⁾;
 - 2) serię i numer dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego oraz datę ich wydania;
 - 3) serię i numer karty pojazdu, jeżeli została wydana;
 - 4) nazwę organu, który dokonał rejestracji pojazdu;
 - 5) dane o właścicielu pojazdu oraz o posiadaczu, o którym mowa w art. 73 ust. 5:
 - a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę),
 - b) adres zamieszkania (siedziby),
 - c) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL),
 - d) numer identyfikacyjny REGON;
 - 6) informacje o:
 - a) nadaniu i wybiciu numeru nadwozia (podwozia),
 - b) kradzieży pojazdu oraz jego odnalezieniu,
 - c) utracie dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych, pozwolenia czasowego i tablic tymczasowych oraz karty pojazdu, a także ich odnalezieniu,
 - d) zatrzymaniu dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego,
 - e) (*uchylona*)
 - 7) informacje o zawartej umowie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu, określające:
 - a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę) ubezpieczonego i jego adres zamieszkania (siedziby),
 - b) nazwę zakładu ubezpieczeń, który zawarł umowę,
 - c) nazwę, serię i numer dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy,
 - d) datę zawarcia umowy,
 - e) okres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń,
 - f) datę rozwiązania umowy.
- 1a. W ewidencji gromadzi się także dane i informacje wymagane do dopuszczenia pojazdu do ruchu oraz informacje o wydawanych dokumentach i oznaczeniach pojazdu:
 - 1) dane o pojeździe podlegającym rejestracji:
 - a) przeznaczenie,
 - b) pojemność i moc silnika,
 - c) dopuszczalna masa całkowita,
 - d) dopuszczalna ładowność,
 - e) liczba osi,
 - f) największy dopuszczalny nacisk osi,
 - g) dopuszczalna masa całkowita ciągniętej przyczepy,
 - h) liczba miejsc,
 - i) data pierwszej rejestracji za granicą,
 - j) poprzedni numer rejestracyjny i nazwa organu, który dokonał rejestracji,
 - k) podrodzaj,

- l)** rodzaje paliwa,
 - m)** średnie zużycie paliwa,
 - n)** maksymalna masa całkowita,
 - o)** masa własna,
 - p)** wartości uśrednione emisji CO₂ dla każdego wymienionego w lit. I rodzaju paliwa,
 - q)** rodzaj zawieszenia,
 - r)** wyposażenie i rodzaj urządzenia radarowego bliskiego zasięgu,
 - s)** nazwę producenta,
 - t)** rozstaw osi,
 - u)** rozstaw kół (wartość maksymalna, średnia i minimalna);
- 2) informacje o:
- a)** dowodzie rejestracyjnym – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - b)** pozwoleniu czasowym – data ważności, data przedłużenia ważności, cel wydania, seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - c)** karcie pojazdu – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - d)** nalepce kontrolnej – data wydania wtórnika,
 - e)** znakach legalizacyjnych – seria, numer oraz data wydania wtórnika,
 - f)** nalepce na tablice tymczasowe – data wydania wtórnika,
 - g)** wyrejestrowaniu pojazdu – data i przyczyna wyrejestrowania,
 - h)** zbyciu pojazdu – dane nowego właściciela pojazdu,
 - i)** czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu i jego ponownym dopuszczeniu do ruchu po tym wycofaniu,
 - j)** wydanym zaświadczeniu o demontażu pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub zaświadczeniu o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy – data wydania i dane przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu;
- 3) inne dane i informacje stanowiące treść adnotacji urzędowych zamieszczanych w dokumentach pojazdu zgodnie z ustawą oraz z odrębnymi przepisami;
- 4) identyfikator osoby dokonującej w bazie danych zamieszczenia lub zmiany danych i informacji.
- 1b. Informacje, o których mowa:
- 1) w ust. 1a pkt 1 lit. m i p – gromadzi się wyłącznie dla samochodów osobowych rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 2) w ust. 1a pkt 1 lit. r – gromadzi się wyłącznie dla samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 t oraz przyczep i naczep, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7,0 t, rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 3) w ust. 1a pkt 1 lit. s – gromadzi się dla pojazdów samochodowych rejestrowanych po raz pierwszy;
 - 4) w ust. 1a pkt 1 lit. u i lit. v – gromadzi się wyłącznie dla samochodów osobowych rejestrowanych po raz pierwszy na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, których nie rejestrowano wcześniej poza terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub które zostały zarejestrowane po raz pierwszy poza terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej w okresie krótszym niż trzy miesiące przed rejestracją na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
2. Dane lub informacje, o których mowa w ust. 1 i ust. 1a, przekazuje do ewidencji:
- 1) wymienione w ust. 1 pkt 1–5 – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po zarejestrowaniu pojazdu, oraz – w przypadkach, o których mowa w pkt 1 lit. h i lit. j – także stacja kontroli pojazdów, która wykonała badanie techniczne pojazdu, niezwłocznie po jego wykonaniu;
 - 2) wymienione w ust. 1 pkt 6:
 - a)** w lit. a – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu zmiany danych w dowodzie rejestracyjnym,
 - b)** w lit. b – właściwa jednostka organizacyjna Policji, niezwłocznie po wystąpieniu tych zdarzeń,
 - c)** w lit. c – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,
 - d)** w lit. d – właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej albo stacja kontroli pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu tych czynności;
 - 3) wymienione w ust. 1 pkt 7 – ośrodek informacji określony przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 392, z późn. zm.⁶⁾), niezwłocznie po ich zaewidencjonowaniu;
 - 4) wymienione w ust. 1a – organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po ich uzyskaniu.
3. Z ewidencji nie usuwa się danych lub informacji o:
- 1) właścicielowi lub posiadaczowi pojazdu – w przypadku ich zmiany;
 - 2) pojeździe, który został wyrejestrowany.

4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922).

Art. 80ba – Art. 80bg [Dane przekazywane do ewidencji] *wchodzi od 2018-06-04*

Art. 80bh [Katalog]

1. Tworzy się elektroniczny katalog marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej „katalogiem”.
3. W katalogu prowadzonym w systemie teleinformatycznym podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie katalogu gromadzi się dane o typach pojazdów lub pojazdach, które mają być dopuszczone do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, takie jak dane o:
 - 1) typie pojazdu, na który zostało wydane świadectwo homologacji typu pojazdu albo świadectwo homologacji typu WE pojazdu;
 - 2) typie pojazdu, na który zostało udzielone zezwolenie na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji;
 - 3) typie pojazdu, na który zostało wydane świadectwo homologacji typu pojazdu, uznane przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego w przypadkach, o których mowa w art. 70j ust. 1 albo art. 70k ust. 1;
 - 4) pojeździe, na który udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu;
 - 5) pojeździe, na który udzielono dopuszczenia jednostkowego pojazdu, uznanego przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego w przypadku, o którym mowa w art. 70zp ust. 1;
 - 6) pojeździe, na który udzielono świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 7) typach pojazdów albo pojazdach, dopuszczonych do ruchu drogowego, innych niż wymienione w pkt 1–6.
4. Dane, o których mowa w ust. 2, przekazuje do katalogu:
 - 1) Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie:
 - a) wydanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej świadectwa homologacji typu WE pojazdu albo świadectwa homologacji typu pojazdu albo wydanego na terytorium innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego świadectwa homologacji typu WE pojazdu,
 - b) udzielonego zezwolenia na dopuszczenie do ruchu drogowego pojazdu z końcowej partii produkcji,
 - c) wydanego uznania świadectwa homologacji typu pojazdu w przypadkach, o których mowa w art. 70j ust. 1 albo art. 70k ust. 1,
 - d) posiadanych informacji o wygaśnięciu albo cofnięciu dokumentów, o których mowa w lit. a, informacji o upływie terminu ważności zezwolenia, o którym mowa w lit. b, albo w przypadku uchylecia uznania, o którym mowa w lit. c,
 - e) udzielonego dopuszczenia jednostkowego pojazdu,
 - f) wydanego uznania dopuszczenia jednostkowego pojazdu w przypadku, o którym mowa w art. 70zp ust. 1,
 - g) udzielonego świadectwa dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów – na podstawie dokumentów załączonych do wniosku o rejestrację pojazdu, w przypadkach innych niż określone w pkt 1.
5. Katalog opracowuje podmiot odpowiedzialny za jego prowadzenie, który gromadzi w nim dane oraz dokonuje ich weryfikacji na podstawie danych pochodzących z dokumentów, o których mowa w ust. 4.
6. Podmiot odpowiedzialny za prowadzenie katalogu udostępnia bezpłatnie, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dane gromadzone w tym katalogu:
 - 2) organowi właściwemu w sprawach rejestracji pojazdów;
 - 3) administratorowi centralnej ewidencji pojazdów – na potrzeby przetwarzania i udostępniania danych zgromadzonych w centralnej ewidencji pojazdów;
8. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, podmiot odpowiedzialny za prowadzenie katalogu, w tym gromadzenie danych w katalogu oraz ich weryfikację, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystego, obiektywnego i konkurencyjnego sposobu wyboru tego podmiotu, a także prawidłowego i sprawnego funkcjonowania procesu gromadzenia i weryfikacji danych w katalogu, jednolity system ich przekazywania i udostępniania oraz możliwości techniczne realizacji tych zadań.

Art. 80c [Udostępnianie danych]

1. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, następującym podmiotom, z zastrzeżeniem ust. 2:
 - 1) Policji;
 - 1a) Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 2) Żandarmerii Wojskowej;
 - 3) Straży Granicznej;
 - 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;

- 4a) Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu;
 - 5) Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego;
 - 5a) Szefowi Biura Ochrony Rządu;
 - 6) sądom;
 - 7) prokuraturze;
 - 8) organom kontroli skarbowej, organom celnym i wywiadowi skarbowemu;
 - 9) Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu;
 - 9a) Polskiemu Biuru Ubezpieczycieli Komunikacyjnych;
 - 9b) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – w celu umożliwienia zabezpieczenia ustawowym prawem zastawu należności z tytułu składek, do których poboru Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany;
 - 10) organom właściwym w sprawach rejestracji pojazdów;
 - 10a) strażom gminnym (miejskim);
 - 11) Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;
 - 12) komornikom sądowym;
 - 13) administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym;
 - 14) wojskowym komendantom uzupełnień;
 - 15) ministrowi właściwemu do spraw środowiska;
 - 16) ministrowi właściwemu do spraw transportu;
 - 17) (*uchylony*)
 - 17a) ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego, kierownikowi ośrodka pomocy społecznej lub pracownikowi socjalnemu;
 - 18) Prezesowi Głównego Urzędu Statystycznego.
2. Dane lub informacje o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3, udostępnia się wyłącznie podmiotom określonym w ust. 1 pkt 1–8 oraz w ust. 2a.
 - 2a. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się także ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, w celu realizacji jego ustawowych zadań, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku.
 3. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się także na wniosek właściciela lub posiadacza pojazdu wymienionego w art. 73 ust. 5, których one dotyczą.
 - 3a. Każdy może uzyskać, nieodpłatnie, potwierdzenie lub zaprzeczenie zgodności danych zawartych w dowodzie rejestracyjnym lub pozwoleniu czasowym z danymi zgromadzonymi w ewidencji, za pośrednictwem ePUAP, o której mowa w art. 19a ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
 - 3b. Potwierdzeniu lub zaprzeczeniu, o którym mowa w ust. 3a, podlegają następujące dane:
 - 1) marka pojazdu;
 - 2) seria i numer dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego;
 - 3) dane określone w art. 80b ust. 1 pkt 1 lit. c, d, g i pkt 5 lit. a i odpowiednio lit. c albo lit. d.
 - 3c. W celu uzyskania potwierdzenia lub zaprzeczenia, o którym mowa w ust. 3a, jest wymagane podanie wszystkich danych wskazanych w ust. 3b.
 - 3d. Potwierdzenie lub zaprzeczenie, o którym mowa w ust. 3a, może otrzymać osoba, której tożsamość została ustalona w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
 - 3e. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się w postaci elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego, z wyłączeniem danych o właścicielu pojazdu lub o posiadaczu, o którym mowa w art. 73 ust. 5, po podaniu danych identyfikujących pojazd, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 80e ust. 1.
 4. Minister właściwy do spraw informatyzacji może udostępnić dane lub informacje zgromadzone w ewidencji innym podmiotom niż wymienione w ust. 1–3, w tym osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, jeżeli wykażą swój uzasadniony interes.
 5. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji są przekazywane do ponownego wykorzystywania, w sposób wykluczający możliwość identyfikacji osób lub pojazdów, z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. poz. 352), jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.
 6. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się, z zastrzeżeniem ust. 3e oraz 7, na uzasadniony wniosek zainteresowanego podmiotu złożony w postaci pisemnej lub w postaci elektronicznej z użyciem mechanizmów określonych w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
 - 6a. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji mogą być udostępniane podmiotom zagranicznym w celu wypełnienia postanowień ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, a także wykonania aktu prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem. Tryb i sposób udostępniania danych określają ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowe, akty prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska

jest członkiem lub porozumienia zawarte pomiędzy właściwymi ministrami państw członkowskich Unii Europejskiej.

7. Minister właściwy do spraw informatyzacji może wyrazić zgodę, w drodze decyzji, na udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji podmiotom, o których mowa w ust. 1, albo ich jednostkom organizacyjnym, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:
 - 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane lub informacje uzyskał;
 - 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych lub informacji niezgodnie z celem ich uzyskania;
 - 3) jest to uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności.
- 7a. Decyzji, o której mowa w ust. 7, nie wydaje się w przypadku, o którym mowa w ust. 2a.
8. Minister właściwy do spraw informatyzacji, kierując się potrzebami ujednoczenia wniosków oraz usprawnienia procesu udostępniania danych z centralnej ewidencji pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, o którym mowa w ust. 3 i 6.

Art. 80ca – Art. 80ch [Udostępnianie danych] wchodzi od 2018-06-04

Art. 80d [Opłaty za udostępnianie danych]

1. Udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji następuje:
 - 1) nieodpłatnie, w przypadku:
 - a) podmiotów, o których mowa w art. 80c ust. 1, 3 i 6a, oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
 - b) danych lub informacji udostępnianych na podstawie art. 80c ust. 2 i 3e;
 - 2) odpłatnie, w przypadku:
 - a) podmiotów, o których mowa w art. 80c ust. 4,
 - b) danych lub informacji udostępnianych na podstawie art. 80c ust. 5.
2. Tworzy się Fundusz – Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców, zwany dalej „Funduszem”, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych.
3. Fundusz jest państwowym funduszem celowym.
- 3a. Organy i podmioty obowiązane do pobrania i przekazania lub uiszczenia opłaty ewidencyjnej mają obowiązek, w terminie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 7:
 - 1) przekazywać należne kwoty na rachunek Funduszu;
 - 2) sporządzać i przysyłać ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji miesięczne sprawozdania z pobranych i przekazanych lub uiszczonych opłat ewidencyjnych.
- 3b. Od nieterminowo przekazanych lub uiszczonych opłat pobiera się odsetki za zwłokę, w wysokości odsetek należnych za nieterminowe regulowanie zobowiązań podatkowych.
- 3c. Do należności z tytułu opłat ewidencyjnych oraz odsetek za zwłokę stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r. poz. 613, z późn. zm.⁹⁾), z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji.
4. Przychodami Funduszu są:
 - 1) opłaty pobrane za udostępnienie danych lub informacji z centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców;
 - 2) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2 i art. 150 ust. 1;
 - 2a) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 8 ust. 4 i 5;
 - 3) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych;
 - 4) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 10 ust. 1, art. 13 ust. 6, art. 14 ust. 1, art. 15 ust. 5, art. 16 ust. 1 i 5, art. 18 ust. 2, art. 28 ust. 8 i 9, art. 31 ust. 3, art. 33 ust. 2 pkt 1, art. 38 ust. 2 pkt 1, art. 58 ust. 2 pkt 1, art. 77 ust. 2 pkt 1, art. 85 ust. 8, art. 87 ust. 3 pkt 1, art. 97 ust. 3, art. 101 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pkt 3, art. 102 ust. 2, art. 103 ust. 3 i 3a, art. 109 ust. 1, 3 i 4, art. 110, art. 115 ust. 6, art. 117 ust. 3 pkt 1 i art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, a także w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1907, 1935 i 1948);
 - 4a) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1834, 1948 i 1954);
 - 5) odsetki za zwłokę pobierane z tytułu nieterminowo przekazywanych lub uiszczanych opłat ewidencyjnych;
 - 6) odsetki od wolnych środków przekazanych w zarządzanie zgodnie z przepisami o finansach publicznych;
 - 7) inne przychody.
- 4a. Ściągnięcie należności z tytułu należnych opłat ewidencyjnych i odsetek, o których mowa w ust. 3b, następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2016 r. poz. 599, z późn. zm.¹⁰⁾) – w zakresie egzekucji obowiązków o charakterze pieniężnym.

5. Wydatki Funduszu są przeznaczone na finansowanie wydatków związanych z utworzeniem, rozwojem i funkcjonowaniem centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców, w tym Krajowego Punktu Kontaktowego, centralnej ewidencji posiadaczy kart parkingowych oraz elektronicznego katalogu marek i typów pojazdów homologowanych oraz dopuszczonych do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Wysokość każdej opłaty ewidencyjnej, o której mowa w art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2 i art. 150 ust. 1 ustawy oraz w art. 10 ust. 1, art. 13 ust. 6, art. 14 ust. 1, art. 15 ust. 5, art. 16 ust. 1 i 5, art. 18 ust. 2, art. 28 ust. 8 i 9, art. 31 ust. 3, art. 33 ust. 2 pkt 1, art. 38 ust. 2 pkt 1, art. 58 ust. 2 pkt 1, art. 77 ust. 2 pkt 1, art. 85 ust. 8, art. 87 ust. 3 pkt 1, art. 97 ust. 3, art. 101 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pkt 3, art. 102 ust. 2, art. 103 ust. 3 i 3a, art. 109 ust. 1, 3 i 4, art. 110, art. 115 ust. 6, art. 117 ust. 3 pkt 1 i art. 124 ust. 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, a także w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym i w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych, nie może przekroczyć równowartości w złotych 2 euro a w przypadku opłaty, o której mowa w art. 8 ust. 4 i 5 ustawy, równowartości w złotych 50 eurocentów, ustalonej przy zastosowaniu kursu średniego ustalonego przez Narodowy Bank Polski w dniu ogłoszenia rozporządzenia, o którym mowa w ust. 7.
7. Minister właściwy do spraw informatyzacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego oraz ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wysokość opłaty ewidencyjnej, o której mowa w art. 8 ust. 4 i 5, art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2 i art. 150 ust. 1 ustawy oraz w art. 10 ust. 1, art. 13 ust. 6, art. 14 ust. 1, art. 15 ust. 5, art. 16 ust. 1 i 5, art. 18 ust. 2, art. 28 ust. 8 i 9, art. 31 ust. 3, art. 33 ust. 2 pkt 1, art. 38 ust. 2 pkt 1, art. 58 ust. 2 pkt 1, art. 77 ust. 2 pkt 1, art. 85 ust. 8, art. 87 ust. 3 pkt 1, art. 97 ust. 3, art. 101 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 2 pkt 3, art. 102 ust. 2, art. 103 ust. 3 i 3a, art. 109 ust. 1, 3 i 4, art. 110, art. 115 ust. 6, art. 117 ust. 3 pkt 1 i art. 124 ust. 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, a także w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym i w art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych, oraz sposób jej wnoszenia;
 - 2) tryb i zasady pobierania, ewidencjonowania, przekazywania i rozliczania opłaty ewidencyjnej przez organy i podmioty zobowiązane do jej pobierania;
 - 3) wzór miesięcznego sprawozdania zawierającego kwoty opłat ewidencyjnych pobranych i przekazanych lub uiszczonych na rachunek Funduszu.
8. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 7, należy uwzględnić w szczególności:
 - 1) przypadki uiszczania opłaty ewidencyjnej;
 - 2) zróżnicowaną wysokość opłaty w zależności od rodzaju czynności, której dokonanie jest uzależnione od jej uiszczenia;
 - 3) koszty związane z funkcjonowaniem centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców;
 - 4) terminy przekazywania i rozliczania opłaty ewidencyjnej oraz przekazywania miesięcznego sprawozdania z opłat ewidencyjnych pobranych i przekazanych lub uiszczonych przez organy i podmioty zobowiązane do jej pobierania.

Art. 80e [Sposób udostępniania danych]

1. Minister właściwy do spraw informatyzacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób prowadzenia ewidencji,
 - 2) warunki i sposób współdziałania podmiotów, które przekazują dane lub informacje do ewidencji, a także terminy i sposób przekazywania tych danych lub informacji,
 - 3) rodzaj lub zakres danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji, które mogą być udostępnione poszczególnym podmiotom, o których mowa w art. 80c ust. 1, 3 i 4,
 - 4) rodzaj lub zakres danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji, które mogą być udostępnione na podstawie art. 80c ust. 3e i 5,
 - 5) dane identyfikujące pojazd, o których mowa w art. 80c ust. 3e,
 - 6) wysokość opłat za udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji oraz warunki i sposób ich wnoszenia – uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa danych przetwarzanych w ewidencji i ich ochrony przed nieuprawnionym ujawnieniem i dostępem, a także możliwość zróżnicowania zakresu danych identyfikujących pojazd oraz wysokości opłat w zależności od rodzaju lub zakresu udostępnianych danych lub informacji.
2. *(uchylony)*

Rozdział 2b (*uchylony*)

Art. 80f (*uchylony*)

Art. 80g (*uchylony*)

Art. 80h (*uchylony*)

Art. 80i (*uchylony*)

Art. 80j (*uchylony*)

Rozdział 2c. **Krajowy Punkt Kontaktowy**

Art. 80k [Zadania]

1. Tworzy się Krajowy Punkt Kontaktowy przy centralnej ewidencji pojazdów.
2. Krajowy Punkt Kontaktowy prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym, o którym mowa w art. 80a ust. 4.
3. Krajowy Punkt Kontaktowy umożliwia wymianę informacji z właściwymi krajowymi punktami kontaktowymi innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z krajowymi podmiotami uprawnionymi – w zakresie danych dotyczących pojazdów oraz ich właścicieli lub posiadaczy.
4. Krajowymi podmiotami uprawnionymi są, w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań:
 - 1) Policja;
 - 2) Inspekcja Transportu Drogowego;
 - 3) straże gminne (miejskie);
 - 4) organy celne;
 - 5) Straż Graniczna.
5. Wymiana informacji, o której mowa w ust. 3, następuje w związku z popełnieniem naruszeń, o których mowa w ust. 6, w szczególności w celu ułatwienia identyfikacji osób podejrzanych o popełnienie naruszenia podczas kierowania pojazdem zarejestrowanym w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub podczas kierowania pojazdem zarejestrowanym w Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
6. Wymiana informacji, o której mowa w ust. 3, następuje w związku z popełnieniem następujących naruszeń przepisów ruchu drogowego:
 - 1) niestosowaniem się do ograniczenia prędkości;
 - 2) niedopełnieniem obowiązku korzystania z pasów bezpieczeństwa lub przewożenia dziecka w foteliku bezpieczeństwa dla dziecka lub innym urządzeniu przytrzymującym dla dzieci;
 - 3) niestosowaniem się do sygnałów świetlnych lub znaków nakazujących zatrzymanie pojazdu;
 - 4) prowadzeniem pojazdu po użyciu alkoholu albo w stanie nietrzeźwości;
 - 5) prowadzeniem pojazdu po użyciu lub pod wpływem środka odurzającego;
 - 6) niedopełnieniem obowiązku używania w czasie jazdy kasków ochronnych;
 - 7) wykorzystywaniem drogi lub poszczególnych jej części w sposób niezgodny z przeznaczeniem;
 - 8) korzystaniem podczas jazdy z telefonu wymagającego trzymania słuchawki lub mikrofonu w ręku.

Art. 80l [Wymiana informacji]

1. Wymianę informacji, o której mowa w art. 80k ust. 3, Krajowy Punkt Kontaktowy realizuje przy użyciu urządzeń teletransmisji danych oraz z wykorzystaniem oprogramowania, o którym mowa w art. 15 ust. 1 decyzji Rady 2008/616/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie wdrożenia decyzji 2008/615/WSiSW w sprawie intensyfikacji współpracy transgranicznej, szczególnie w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości transgranicznej (Dz. Urz. UE L 210 z 06.08.2008, str. 12), przez:
 - 1) udostępnianie danych na zapytania krajowych punktów kontaktowych innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 2) przekazywanie zapytań krajowych podmiotów uprawnionych do krajowych punktów kontaktowych innych państw członkowskich Unii Europejskiej;
 - 3) przekazywanie krajowym podmiotom uprawnionym odpowiedzi na złożone przez nie zapytania, o których mowa w pkt 2, udzielonych przez krajowe punkty kontaktowe innych państw członkowskich Unii Europejskiej.
2. Krajowy Punkt Kontaktowy realizuje wymianę informacji z krajowymi punktami kontaktowymi innych państw

członkowskich Unii Europejskiej zgodnie z procedurami określonymi w rozdziale 3 pkt 2 i 3 załącznika do decyzji, o której mowa w ust. 1.

Art. 80m [Zadania krajowych podmiotów] Krajowe podmioty uprawnione:

- 1) składają zapytania o udzielenie informacji, o których mowa w art. 80k ust. 3, za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego przy użyciu urządzeń teletransmisji danych;
- 2) udostępniają uzyskane informacje właściwym funkcjonariuszom lub pracownikom krajowych podmiotów uprawnionych na potrzeby prowadzonych postępowań;
- 3) wykorzystują rozwiązania teleinformatyczne przystosowane do współpracy z Krajowym Punktem Kontaktowym.

Art. 80n [Cel przetwarzania danych przez podmioty] Krajowe podmioty uprawnione przetwarzają dane uzyskane za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego wyłącznie w związku z popełnieniem naruszeń, o których mowa w art. 80k ust. 6.

Art. 80o [Charakter danych udostępnianych]

1. Krajowy Punkt Kontaktowy, na zapytania krajowych punktów kontaktowych innych państw członkowskich Unii Europejskiej, udostępnia tym punktom dane o:
 - 1) pojeździe:
 - a) numer rejestracyjny,
 - b) numer identyfikacyjny VIN lub numer nadwozia (podwozia),
 - c) kraj rejestracji,
 - d) marka,
 - e) model,
 - f) kategoria;
 - 2) właściciela pojazdu oraz o posiadaczu, o którym mowa w art. 73 ust. 5:
 - a) imię i nazwisko (nazwa lub firma),
 - b) adres zamieszkania (siedziba),
 - c) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL),
 - d) numer identyfikacyjny REGON.
2. Krajowe podmioty uprawnione w zapytaniach o udzielenie informacji podają:
 - 1) kraj rejestracji pojazdu;
 - 2) numer rejestracyjny pojazdu;
 - 3) państwo popełnienia naruszenia;
 - 4) datę popełnienia naruszenia;
 - 5) godzinę popełnienia naruszenia;
 - 6) rodzaj naruszenia, o którym mowa w art. 80k ust. 6.

Art. 80p [Sprawozdanie]

1. Minister właściwy do spraw informatyzacji sporządza sprawozdanie zawierające:
 - 1) liczbę zapytań o udzielenie informacji kierowanych za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego do krajowych punktów kontaktowych innych państw członkowskich Unii Europejskiej w związku z popełnieniem naruszeń, o których mowa w art. 80k ust. 6, wraz z podaniem rodzaju naruszeń, których dotyczyły zapytania i liczby zapytań, które nie skutkowały przekazaniem przez krajowe punkty kontaktowe innych państw członkowskich Unii Europejskiej informacji, o których mowa w art. 80k ust. 3;
 - 2) liczbę naruszeń, o których mowa w art. 80k ust. 6, w związku z którymi kierowano zapytania za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego, w tym liczbę naruszeń:
 - a) ujawnionych przy pomocy urządzeń rejestrujących,
 - b) w związku z którymi wysłano zawiadomienie o popełnieniu naruszenia;
 - 3) liczbę wypadków śmiertelnych z udziałem pojazdów zarejestrowanych w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.
2. Minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje Komisji Europejskiej sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, co dwa lata, w terminie do dnia 6 maja za okres dwóch poprzednich lat kalendarzowych.
3. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, jest sporządzane:
 - 1) w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 – w oparciu o informacje uzyskane z Krajowego Punktu Kontaktowego;
 - 2) w zakresie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3 – w oparciu o informacje uzyskane od krajowych podmiotów uprawnionych.
4. Krajowe podmioty uprawnione przekazują ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, na formularzu w postaci elektronicznej, przy użyciu urządzeń teletransmisji danych.
5. Krajowe podmioty uprawnione przekazują ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, co dwa lata, w terminie do dnia 15 marca za okres dwóch poprzednich lat

kalendaryzowanych.

Art. 80q [Odpowiednie zastosowanie przepisów]

1. Do danych osobowych przetwarzanych na podstawie przepisów niniejszego rozdziału przez Krajowy Punkt Kontaktowy oraz krajowe podmioty uprawnione stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 4 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. poz. 1371, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 1199 oraz z 2016 r. poz. 1948).
2. Dane osobowe, o których mowa w ust. 1, mogą być wykorzystywane wyłącznie do celów określonych w art. 80k ust. 5 oraz w związku z popełnieniem naruszeń, o których mowa w art. 80k ust. 6.
3. Każda zainteresowana osoba ma prawo do uzyskania informacji na temat własnych danych osobowych, które zostały przekazane innemu państwu członkowskiemu Unii Europejskiej, w tym informacji o dacie złożenia wniosku oraz o właściwym organie innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, który te dane osobowe uzyskał.

Art. 80r [Delegacja ustawowa] Minister właściwy do spraw informatyzacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza do przekazywania informacji, o którym mowa w art. 80p ust. 4, kierując się zakresem informacji określonym w art. 80p ust. 1 oraz koniecznością ujednolicenia formy przekazywanych danych.

Rozdział 3. Badania techniczne pojazdów

Art. 81 [Okresowe badania pojazdów]

1. Właściciel pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, pojazdu wolnobieżnego wchodzącego w skład kolejki turystycznej, motoroweru lub przyczepy jest obowiązany przedstawiać go do badania technicznego.
2. Badania techniczne dzieli się na badania okresowe, badania dodatkowe oraz badania co do zgodności z warunkami technicznymi.
3. Okresowe badanie techniczne po raz pierwszy jest przeprowadzane przed pierwszą rejestracją pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Badaniu, o którym mowa w ust. 3, nie podlega:
 - 1) nowy pojazd, dla którego wydano świadectwo zgodności WE, świadectwo zgodności, dopuszczenie jednostkowe pojazdu, decyzję o uznaniu dopuszczenia jednostkowego pojazdu albo świadectwo dopuszczenia indywidualnego WE pojazdu;
 - 2) zarejestrowany pojazd:
 - a) na którego typ wydano świadectwo homologacji typu WE pojazdu – w okresie od dnia pierwszej rejestracji za granicą do dnia terminu okresowego badania technicznego, ustalonego na podstawie ust. 5, lub
 - b) w którego dowodzie rejestracyjnym lub innym dokumencie wydanym przez właściwy organ państwa członkowskiego przedstawionym do rejestracji, zawarta jest informacja o wykonanym badaniu technicznym i jego terminie ważności – z wyjątkiem taksówki, pojazdu uprzywilejowanego lub pojazdu odpowiednio przystosowanego lub wyposażonego zgodnie z przepisami o przewozie towarów niebezpiecznych, pojazdu z zamontowanym urządzeniem technicznym podlegającym dozorowi technicznemu oraz pojazdu przystosowanego konstrukcyjnie do ruchu lewostronnego.
5. Okresowe badanie techniczne pojazdu przeprowadza się corocznie, z zastrzeżeniem ust. 6–10.
6. Okresowe badanie techniczne samochodu osobowego, samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, motocykla lub przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, następnie przed upływem 5 lat od dnia pierwszej rejestracji i nie później niż 2 lata od dnia przeprowadzenia poprzedniego badania technicznego, a następnie przed upływem kolejnego roku od dnia przeprowadzenia badania. Nie dotyczy to pojazdu przewożącego towary niebezpieczne, taksówki, pojazdu samochodowego konstrukcyjnie przeznaczonego do przewozu osób w liczbie od 5 do 9, wykorzystywanego do zarobkowego transportu drogowego osób, pojazdu marki „SAM”, pojazdu zasilanego gazem, pojazdu uprzywilejowanego oraz pojazdu używanego do nauki jazdy lub egzaminu państwowego, które podlegają corocznym badaniom technicznym.
7. Okresowe badanie techniczne ciągnika rolniczego, przyczepy rolniczej oraz motoroweru przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, a następnie przed upływem każdych kolejnych 2 lat od dnia przeprowadzenia badania.
8. Przepisy ust. 6 i 7 dotyczą również pojazdów, o których mowa w ust. 6 i 7, zarejestrowanych po raz pierwszy za granicą. W tym przypadku za dzień pierwszej rejestracji, o której mowa w ust. 6 i 7, przyjmuje się dzień pierwszej rejestracji za granicą.
9. Okresowe badanie techniczne autobusu przeprowadza się przed upływem roku od dnia pierwszej rejestracji i następnie co 6 miesięcy.

10. Przyczepa lekka i pojazd zabytkowy nie podlegają okresowym badaniom technicznym. W przypadku pojazdu zabytkowego, wykorzystywanego do zarobkowego transportu drogowego podlega on corocznym badaniom technicznym.
11. Niezależnie od badań, o których mowa w ust. 3–5, dodatkowemu badaniu technicznemu podlega pojazd:
 - 1) skierowany przez organ kontroli ruchu drogowego:
 - a) w razie uzasadnionego przypuszczenia, że zagraża bezpieczeństwu ruchu lub narusza wymagania ochrony środowiska,
 - b) który uczestniczył w wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy, z zastrzeżeniem pkt 5, lub noszący ślady uszkodzeń albo którego stan techniczny wskazuje na naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogące stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) skierowany przez starostę albo na wniosek posiadacza pojazdu:
 - a) w celu identyfikacji lub ustalenia danych niezbędnych do jego rejestracji,
 - b) jeżeli z dokumentów wymaganych do jego rejestracji wynika, że uczestniczył on w wypadku drogowym, lub narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 3) w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem art. 66 ust. 4 pkt 5 i 6, z wyłączeniem montażu instalacji do zasilania gazem;
 - 4) który ma być używany jako taksówka, pojazd uprzywilejowany, pojazd do nauki jazdy, pojazd do przeprowadzania egzaminu państwowego lub pojazd odpowiednio przystosowany lub wyposażony zgodnie z przepisami o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych;
 - 5) w którym została dokonana naprawa wynikająca ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia, o którym mowa w dziale II w grupach 3 i 10 załącznika do ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. poz. 1844 oraz z 2016 r. poz. 615 i 1948), w zakresie elementów układu nośnego, hamulcowego lub kierowniczego mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego;
 - 6) w którym w czasie badania technicznego stwierdzono ślady uszkodzeń lub naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogących stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 7) dla którego określono wymagania techniczne w przepisach o podatku od towarów i usług, w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych lub w przepisach o podatku dochodowym od osób prawnych;
 - 8) autobus, którego dopuszczalna prędkość na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h, co do zgodności z dodatkowymi warunkami technicznymi;
 - 9) dla którego określono dodatkowe wymagania techniczne w międzynarodowych porozumieniach dotyczących międzynarodowego transportu drogowego;
 - 10) wyposażony w blokadę alkoholową.
- 11a. Badaniu co do zgodności z warunkami technicznymi podlega pojazd zabytkowy przed pierwszą rejestracją na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
12. Badanie techniczne pojazdu z zamontowanym urządzeniem technicznym podlegającym dozorowi technicznemu może być przeprowadzone po przedstawieniu dokumentu wydanego przez właściwy organ dozoru technicznego, stwierdzającego sprawność urządzenia technicznego.
- 12a. Badanie techniczne pojazdu wyposażonego w blokadę alkoholową przeprowadza się po przedstawieniu dokumentu potwierdzającego kalibrację blokady alkoholowej, wystawionego przez producenta urządzenia lub jego upoważnionego przedstawiciela, ważnego przez okres 12 miesięcy od dnia wystawienia.
13. W razie powstania trudności w ustaleniu parametrów pojazdu, badanie techniczne może być przeprowadzone po przedstawieniu opinii rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a.
14. Termin ważności badania technicznego pojazdu, o którym mowa w ust. 4 pkt 3 lit. b, uznaje się, o ile nie jest dłuższy niż termin ważności badania technicznego ustalany na podstawie ust. 5–10.
15. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzenia badań technicznych oraz wzory dokumentów stosowanych przy tych badaniach, uwzględniając w szczególności zakres warunków technicznych pojazdów podlegających badaniu.
16. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów zabytkowych oraz zakres warunków technicznych tych pojazdów podlegających badaniu, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzania badań zgodności tych pojazdów z warunkami technicznymi, wzory dokumentów związanych z tymi badaniami.

Art. 82 [Wpis do dowodu rejestracyjnego]

1. Organ dokonujący rejestracji pojazdu wpisuje do dowodu rejestracyjnego termin badania technicznego pojazdu.
2. Jeżeli pojazd jest zarejestrowany, kolejny termin badania technicznego wpisuje do dowodu rejestracyjnego uprawniony diagnosta po stwierdzeniu pozytywnego wyniku badania i po uiszczeniu przez właściciela pojazdu opłaty ewidencyjnej.

Art. 83 [Badania techniczne pojazdu]

1. Badanie techniczne jest przeprowadzane na koszt właściciela lub posiadacza pojazdu, w:
 - 1) podstawowej stacji kontroli pojazdów – w zakresie:
 - a) okresowego badania technicznego pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, z zastrzeżeniem lit. c,
 - b) dodatkowych badań technicznych w odniesieniu do pojazdów, o których mowa w lit. a, z zastrzeżeniem ust. 1a,
 - c) badań technicznych przyczep przeznaczonych do łączenia z pojazdami określonymi w lit. a, o ile stacja spełnia wymagania, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 84a ust. 1 pkt 1 ustawy w zakresie długości stanowiska kontrolnego;
 - 2) okręgowej stacji kontroli pojazdów – w zakresie:
 - a) okresowego badania technicznego wszystkich pojazdów,
 - b) dodatkowych badań technicznych w odniesieniu do pojazdów, o których mowa w lit. a,
 - c) badań co do zgodności z warunkami technicznymi pojazdów zabytkowych.
- 1a. Badanie techniczne w zakresie badań co do zgodności z warunkami technicznymi autobusu, którego dopuszczalna prędkość na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h, pojazdu przeznaczonego do przewozu towarów niebezpiecznych, pojazdu zabytkowego, pojazdu marki „SAM”, pojazdu, w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym oraz pojazdu, dla którego określono wymagania techniczne w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych lub ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, a także dla którego określono dodatkowe wymagania w międzynarodowych porozumieniach dotyczących międzynarodowego transportu drogowego jest przeprowadzane wyłącznie w okręgowej stacji kontroli pojazdów.
2. Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów.
- 2a. Stację kontroli pojazdów mogą prowadzić następujące podmioty niebędące przedsiębiorcami:
 - 1) szkoła lub centrum kształcenia, kształcące w zawodach związanych z naprawą i eksploatacją pojazdów;
 - 2) jednostka:
 - a) organizacyjna służb podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
 - b) organizacyjna podległa lub nadzorowana przez Ministra Obrony Narodowej, ministra właściwego do spraw zdrowia, ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego lub ministra właściwego do spraw transportu,
 - c) ochrony przeciwpożarowej,
 - d) systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego.
- 2b. W stosunku do podmiotów, o których mowa w ust. 2a, stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do przedsiębiorców określone w niniejszym rozdziale.
- 2c. Środki publiczne przekazywane na działalność podstawową podmiotów, o których mowa w ust. 2a, nie mogą być wykorzystane w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, o której mowa w ust. 2.
3. Stację kontroli pojazdów może prowadzić przedsiębiorca, który:
 - 1) nie jest przedsiębiorcą, w stosunku do którego otwarto likwidację lub ogłoszono upadłość;
 - 2) nie był prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom – dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej;
 - 3) posiada wyposażenie kontrolno-pomiarowe oraz warunki lokalowe gwarantujące wykonywanie odpowiedniego zakresu badań technicznych pojazdów zgodnie ze szczegółowymi warunkami przeprowadzania tych badań;
 - 4) posiada poświadczenie zgodności wyposażenia i warunków lokalowych z wymaganiami odpowiednio do zakresu przeprowadzanych badań wpisanego do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów;
 - 5) zatrudnia uprawnionych diagnostów.
4. Poświadczenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 5, wydaje za opłatą, w drodze decyzji, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, po dokonaniu sprawdzenia stacji kontroli pojazdów. Poświadczenie zachowuje ważność do czasu zmiany stanu faktycznego, dla którego zostało wydane, nie dłużej niż przez 5 lat od daty jego wydania.

Art. 83a [Organ rejestrujący]

1. Organem właściwym do prowadzenia rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów jest starosta właściwy ze względu na miejsce wykonywania działalności objętej wpisem.
2. W przypadku gdy przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą, o której mowa w art. 83 ust. 2, w jednostkach organizacyjnych położonych na obszarze różnych powiatów, jest on obowiązany uzyskać wpis w odrębnych właściwych rejestrach na każdą z tych jednostek.

3. Wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów jest dokonywany na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:
 - 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego adres i siedzibę albo miejsce zamieszkania;
 - 2) numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, o ile przedsiębiorca taki numer posiada, oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP);
 - 3) numer identyfikacji podatkowej (NIP) – jeżeli podmiot jest obowiązany posługiwać się tym numerem na podstawie przepisów o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników;
 - 4) adres stacji kontroli pojazdów przedsiębiorcy;
 - 5) zakres badań, jakie przedsiębiorca zamierza przeprowadzać;
 - 6) imiona i nazwiska zatrudnionych diagnostów wraz numerami ich uprawnień.
4. Wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa oświadczenie następującej treści: „Oświadczam, że:
 - 1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów są kompletne i zgodne z prawdą;
 - 2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów, określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym. ”
5. Oświadczenie powinno również zawierać:
 - 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego miejsce zamieszkania albo siedzibę i adres;
 - 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
 - 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
- 5a. Minister właściwy do spraw transportu określi wzór wniosku o zmianę danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów oraz wzór wniosku o wykreślenie z rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów, w formie dokumentów elektronicznych w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
6. W rejestrze przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów umieszcza się dane przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 3, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby.
7. Starosta może wyrazić zgodę na umieszczanie nadanych cech identyfikacyjnych pojazdu przez stację kontroli pojazdów.

Art. 83b [Nadzór nad stacjami]

1. Nadzór nad stacjami kontroli pojazdów sprawuje starosta.
2. W ramach wykonywanego nadzoru starosta:
 - 1) co najmniej raz w roku przeprowadza kontrolę stacji kontroli pojazdów w zakresie:
 - a) zgodności stacji z wymaganiami, o których mowa w art. 83 ust. 3,
 - b) prawidłowości wykonywania badań technicznych pojazdów,
 - c) prawidłowości prowadzenia wymaganej dokumentacji;
 - 2) wydaje zalecenia pokontrolne i wyznacza termin usunięcia naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów;
 - 3) wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę stacji kontroli pojazdów, skreślając przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:
 - a) złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 83a ust. 4, niezgodne ze stanem faktycznym,
 - b) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów w wyznaczonym przez starostę terminie,
 - c) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów.
3. Starosta może powierzyć, w drodze porozumienia, czynności kontrolne Dyrektorowi Transportowego Dozoru Technicznego.
4. (*uchylony*)

Art. 83c [Odesłanie] Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 84 [Nadzór starosty]

1. Badanie techniczne pojazdów wykonuje zatrudniony w stacji kontroli pojazdów uprawniony diagnosta.
2. Starosta wydaje uprawnienie do wykonywania badań technicznych, jeżeli osoba ubiegająca się o jego wydanie posiada wymagane wykształcenie techniczne i praktykę, odbyła wymagane szkolenie oraz zdała egzamin kwalifikacyjny.
- 2a. Egzamin, o którym mowa w ust. 2, przeprowadza za opłatą komisja powołana przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego.
- 2b. Przez wymagane wykształcenie techniczne i praktykę, o których mowa w ust. 2, rozumie się:
 - 1) wyższe wykształcenie w obszarze nauk technicznych o specjalności samochodowej i udokumentowane 6 miesięcy praktyki w stacji kontroli pojazdów lub w zakładzie (warsztacie) naprawy pojazdów na

- stanowisku kontroli lub naprawy pojazdów albo
- 2) średnie wykształcenie techniczne o specjalności samochodowej i udokumentowany rok praktyki w stacji kontroli pojazdów lub w zakładzie (warsztacie) naprawy pojazdów na stanowisku kontroli lub naprawy pojazdów, albo
 - 3) wyższe wykształcenie w obszarze nauk technicznych o specjalności innej niż samochodowa i udokumentowany rok praktyki w stacji kontroli pojazdów lub w zakładzie (warsztacie) naprawy pojazdów na stanowisku kontroli lub naprawy pojazdów, albo
 - 4) średnie wykształcenie techniczne o specjalności innej niż samochodowa i udokumentowane 2 lata praktyki w stacji kontroli pojazdów lub w zakładzie (warsztacie) naprawy pojazdów na stanowisku kontroli lub naprawy pojazdów.
- 2c. Z obowiązku odbycia szkolenia, o którym mowa w ust. 2, jest zwolniona osoba ubiegająca się o wydanie uprawnienia do wykonywania badań technicznych, która ukończyła studia wyższe na kierunku studiów w obszarze nauk technicznych obejmującym wiedzę i umiejętności w zakresie diagnostyki samochodowej.
- 2d. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 2c, następuje na podstawie dołączonych do wniosku dokumentów poświadczających ukończenie studiów wyższych.
- 2e. Do okresu praktyki, o którym mowa w ust. 2b pkt 1 i 3, wlicza się praktykę objętą programem kształcenia na studiach, pod warunkiem że praktyka jest odbywana na podstawie umowy zawartej między uczelnią a stacją kontroli pojazdów lub podmiotem, o którym mowa w art. 86 ust. 1.
3. Starosta cofa diagnoście uprawnienie do wykonywania badań technicznych, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli, o której mowa w art. 83 *ust.6*, stwierdzono:
- 1) przeprowadzenie przez diagnostę badania technicznego niezgodnie z określonym zakresem i sposobem wykonania;
 - 2) wydanie przez diagnostę zaświadczenia albo dokonanie wpisu do dowodu rejestracyjnego pojazdu niezgodnie ze stanem faktycznym lub przepisami.
4. W przypadku cofnięcia diagnoście uprawnienia do wykonywania badań technicznych, ponowne uprawnienie nie może być wydane wcześniej niż po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja o cofnięciu stała się ostateczna.

Art. 84a [Delegacja]

1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) szczegółowe wymagania w stosunku do stacji kontroli pojazdów przeprowadzających badania techniczne w określonym zakresie;
 - 1a) wzór wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów oraz wzór zaświadczenia potwierdzającego wpis przedsiębiorcy do tego rejestru;
 - 2) program szkolenia diagnostów, sposób przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego, o którym mowa w art. 84 ust. 2, i wysokość opłaty za egzamin oraz wzory dokumentów związanych z uzyskaniem uprawnień do wykonywania badań technicznych;
 - 3) wysokość opłat za:
 - a) wydanie poświadczenia, o którym mowa w art. 83 ust. 3 pkt 5,
 - b) przeprowadzenie badań technicznych.
2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw transportu uwzględni w szczególności warunki techniczne pojazdów podlegających badaniu, konieczność zapewnienia odpowiednich kwalifikacji diagnostów wykonujących badanie oraz koszty wykonywania badań.

Art. 85 [Odrębne badania tramwaju i trolejbusa]

1. Tramwaj i trolejbus podlegają odrębnym badaniom technicznym.
2. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, zakres, warunki, terminy i sposób przeprowadzania badań technicznych tramwajów i trolejbusów oraz jednostki wykonujące te badania, uwzględniając w szczególności:
 - 1) warunki techniczne pojazdów podlegających badaniu;
 - 2) proces zużywania podstawowych części i elementów wyposażenia tych pojazdów mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo ruchu;
 - 3) odpowiednie wyposażenie jednostek wykonujących te badania.

Art. 86 [Delegacja]

1. Do pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej i Służby Celnej, których dotyczą warunki i tryb rejestracji określone w art. 73 ust. 3 oraz w art. 76 ust. 4 pkt 1 oraz pojazdów należących do obcych sił zbrojnych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie umów międzynarodowych, o których mowa w art. 73 ust. 2b, a także do pojazdów Państwowej Straży Pożarnej, mają zastosowanie przepisy art. 83 ust. 1, z wyłączeniem wymogu posiadania zezwolenia starosty, o którym mowa w art. 83 ust. 1 pkt 1 lit. b.

2. Badania techniczne pojazdów służb, o których mowa w ust. 1, są przeprowadzane:
 - 1) przez upoważnione komórki organizacyjne lub stacje kontroli pojazdów prowadzone przez służby, o których mowa w ust. 1, z wyłączeniem obcych sił zbrojnych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) w stacjach kontroli pojazdów prowadzących działalność, o której mowa w art. 83 ust. 2.
3. Upoważnione do przeprowadzania badań technicznych komórki organizacyjne lub stacje kontroli, o których mowa w ust. 2 pkt 1, posiadają uprawnienia stacji kontroli pojazdów wyłącznie w odniesieniu do pojazdów służb, o których mowa w ust. 1.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister właściwy do spraw finansów publicznych oraz Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu, Szefa Biura Ochrony Rządu i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego, a także Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, uwzględniając specyfikę wynikającą z przeznaczenia pojazdów służb, o których mowa w ust. 1, określą, w drodze rozporządzenia:
 - 1) jednostki organizacyjne sprawujące nadzór nad komórkami organizacyjnymi i stacjami kontroli pojazdów przeprowadzającymi badania techniczne pojazdów oraz wydające upoważnienia do przeprowadzania badań technicznych, wzory dokumentów związanych z uzyskaniem upoważnień do wykonywania badań oraz wzór upoważnienia do ich przeprowadzania;
 - 2) wymagania w stosunku do komórek organizacyjnych i stacji kontroli pojazdów upoważnionych do przeprowadzania badań technicznych pojazdów;
 - 3) wzory dokumentów stosowanych przy badaniach technicznych pojazdów;
 - 4) warunki i terminy przeprowadzania badań technicznych pojazdów;
 - 5) okoliczności dopuszczające przeprowadzanie badań technicznych pojazdów, w stacjach kontroli pojazdów prowadzących działalność, o której mowa w art. 83 ust. 2, nieposiadających upoważnienia do badań technicznych pojazdów służb;
 - 6) zasady i warunki współpracy przy wykonywaniu badań technicznych pojazdów innej służby niż właściwa dla komórki organizacyjnej przeprowadzającej badanie.

Art. 86a (*uchylony*)

Dział IV. Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Rozdział 1 (uchylony)

Art. 87 (*uchylony*)

Art. 88 (*uchylony*)

Art. 89 (*uchylony*)

Art. 90 (*uchylony*)

Art. 91 (*uchylony*)

Art. 92 (*uchylony*)

Art. 93 (*uchylony*)

Art. 94 (*uchylony*)

Art. 95 (*uchylony*)

Art. 95a (*uchylony*)

Art. 95b (*uchylony*)

Art. 96 (*uchylony*)

Art. 97 (uchylony)

Art. 97a (uchylony)

Art. 97b (uchylony)

Art. 98 (uchylony)

Art. 98a (uchylony)

Art. 99 (uchylony)

Art. 99a (uchylony)

Art. 100 (uchylony)

Rozdział 1a. Centralna ewidencja kierowców

Art. 100a [Centralna ewidencja kierowców]

1. Tworzy się centralną ewidencję kierowców, zwaną dalej „ewidencją”.
2. W ewidencji gromadzi się dane o osobach posiadających lub którym cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi lub tramwajami, zwane dalej „uprawnieniami”.
3. W ewidencji gromadzi się także dane o osobach nieposiadających uprawnień, w stosunku do których orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.
4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw informatyzacji w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych zgromadzonych w ewidencji.

Art. 100aa – Art. 100aq [Dane w ewidencji] *wchodzi od 2018-06-04*

Art. 100b [Zakres danych]

1. W ewidencji gromadzi się dane o osobach nią objętych:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 1a) datę i miejsce urodzenia;
 - 2) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL);
 - 3) adres zamieszkania;
 - 4) rodzaj oraz zakres uzyskanego uprawnienia;
 - 5) datę uzyskania pierwszego uprawnienia, a w przypadku jego cofnięcia – także datę ponownego uzyskania uprawnienia;
 - 6) datę ważności uprawnienia;
 - 7) numer dokumentu stwierdzającego uprawnienie;
 - 8) ograniczenia dotyczące uprawnienia;
 - 8a) spełnianie wymagań dotyczących uprawnień;
 - 9) nazwę organu, który wydał dokument stwierdzający uprawnienie;
 - 10) dotyczące:
 - a) zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego zwrócenia,
 - b) cofnięcia uprawnienia oraz jego przywrócenia,
 - c) utraty dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego odnalezienia,
 - d) zastosowania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów;
 - 11) zakres i numer zaświadczenia ADR, o którym mowa w przepisach o przewozie towarów niebezpiecznych, a także okres, na jaki zostało ono wydane;
 - 12) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji wstępnej, o którym mowa w art. 39c ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;
 - 13) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego ukończenie szkolenia okresowego, o którym mowa w art. 39e ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.
 - 14) *(uchylony)*
2. Dane, o których mowa w ust. 1, przekazują do ewidencji:
 - 1) wymienione w pkt 1–9 i 14 – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po wydaniu dokumentu stwierdzającego uprawnienie;

- 2) wymienione w pkt 10:
 - a) w lit. a – odpowiednio do swoich kompetencji: właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej, organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, prokurator, sąd, *kolegium do spraw wykroczeń*¹²⁾ lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym, niezwłocznie po dokonaniu tych czynności,
 - b) w lit. b – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po podjęciu decyzji o dokonaniu tych czynności,
 - c) w lit. c – organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po uzyskaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,
 - d) w lit. d – sąd, *kolegium do spraw wykroczeń*¹²⁾ lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia;
 - 3) wymienione w pkt 11 – odpowiednio marszałek województwa lub Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, zgodnie z przepisami o przewozie towarów niebezpiecznych;
 - 4) wymienione w pkt 12 – wojewoda lub dyrektor Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej;
 - 5) wymienione w pkt 13 – kierownik ośrodka szkolenia, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.
3. Dane, o których mowa w ust. 1 pkt 10 lit. d, zgromadzone w ewidencji, podlegają usunięciu z tej ewidencji, jeżeli skazanie, na podstawie którego orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, uległo zatarciu. Informacje o zatarciu przekazuje do ewidencji Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego.
 4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 80b ust. 4.

Art. 100c [Podmioty z dostępem do danych]

1. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, następującym podmiotom:
 - 1) Policji;
 - 1a) Inspekcji Transportu Drogowego;
 - 2) Żandarmerii Wojskowej;
 - 2a) Szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych;
 - 3) Straży Granicznej;
 - 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;
 - 4a) Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu;
 - 5) Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego;
 - 5a) Szefowi Biura Ochrony Rządu;
 - 6) sądom;
 - 7) prokuraturze;
 - 8) starostom;
 - 8a) strażom gminnym (miejskim);
 - 9) Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;
 - 10) organom kontroli skarbowej, organom celnym, wywiadowi skarbowemu i komórkom, o których mowa w art. 11g ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 720 i 1165);
 - 11) wojskowym komendantom uzupełnień;
 - 12) podmiotowi wydającemu karty, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o systemie tachografów cyfrowych (Dz. U. poz. 1494, z 2007 r. poz. 661, z 2011 r. poz. 622 i 1016, z 2015 r. poz. 1893 oraz z 2016 r. poz. 1579);
 - 12a) ministrowi właściwemu do spraw rodziny;
 - 12b) ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego;
 - 12c) organowi właściwemu dłużnika, o którym mowa w art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 169, 195 i 1579);
 - 13) ministrowi właściwemu do spraw transportu w celu umożliwienia organom i służbom uprawnionym do korzystania z systemu Tachonet wymianę danych z organami i uprawnionymi służbami w innych państwach, w których funkcjonuje system tachografu cyfrowego.
- 1b. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się także ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, w celu realizacji jego ustawowych zadań, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku.
2. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się także na wniosek osoby, której one dotyczą.
 - 2a. Każdy może uzyskać, nieodpłatnie, potwierdzenie lub zaprzeczenie zgodności danych zawartych w dokumencie stwierdzającym uprawnienie do kierowania pojazdami z danymi zgromadzonymi w ewidencji, za pośrednictwem ePUAP, o której mowa w art. 19a ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
 - 2b. Potwierdzeniu lub zaprzeczeniu, o którym mowa w ust. 2a, podlegają dane określone w art. 100b ust. 1 pkt 1 i 2

oraz pkt 4–7. Art. 80c ust. 3c i 3d stosuje się odpowiednio.

3. Minister właściwy do spraw informatyzacji może udostępnić, w formie zaświadczenia, dane zgromadzone w ewidencji innym podmiotom niż wymienione w ust. 1 i 2, w tym osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, jeżeli wykażą swój uzasadniony interes.
4. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, z zastrzeżeniem ust. 5, na umotywowany wniosek zainteresowanego podmiotu złożony w postaci pisemnej lub w postaci elektronicznej z użyciem mechanizmów określonych w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.
- 4a. Dane zgromadzone w ewidencji mogą być udostępniane podmiotom zagranicznym w celu wypełnienia postanowień ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, a także wykonania aktu prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem. Tryb i sposób udostępniania danych określają ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowe, akty prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem lub porozumienia zawarte pomiędzy właściwymi ministrami państw członkowskich Unii Europejskiej.
5. Minister właściwy do spraw informatyzacji może wyrazić zgodę, w drodze decyzji, na udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji podmiotom, o których mowa w ust. 1, albo ich jednostkom organizacyjnym, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:
 - 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
 - 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania;
 - 3) jest to uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności.
6. Decyzji, o której mowa w ust. 5, nie wydaje się w przypadku, o którym mowa w ust. 1b.

Art. 100d [Opłatne i nieopłatne udostępnianie danych]

1. Udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji następuje:
 - 1) dla podmiotów, o których mowa w art. 100c ust. 1, 2 i ust. 4a, oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych – nieopłatnie;
 - 2) dla podmiotów, o których mowa w art. 100c ust. 3 – opłatnie.
2. *(uchylony)*

Art. 100e [Delegacja ustawowa]

1. Minister właściwy do spraw informatyzacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób prowadzenia ewidencji;
 - 2) warunki i sposób współdziałania podmiotów, które przekazują dane do ewidencji;
 - 3) rodzaj danych zgromadzonych w ewidencji, które mogą być udostępnione poszczególnym podmiotom, o których mowa w art. 100c ust. 1–3;
 - 4) wysokość opłat za udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji oraz warunki i sposób ich wnoszenia.
2. W rozporządzeniu należy uwzględnić w szczególności:
 - 1) organizację systemu teleinformatycznego, w którym prowadzona jest ewidencja;
 - 2) nieprzekraczalne terminy przekazywania danych do ewidencji oraz sposób ich przekazywania;
 - 3) zakres danych udostępnianych poszczególnym podmiotom;
 - 4) zróżnicowaną wysokość opłat w zależności od zakresu udostępnianych danych.

Rozdział 1b.
Centralna ewidencja posiadaczy kart parkingowych¹³⁾
wchodzi od 2018-06-04

Art. 100f – Art. 100m [Ewidencja] *wchodzi od 2018-06-04*

Rozdział 2

Art. 101 *(uchylony)*

Art. 102 *(uchylony)*

Art. 103 *(uchylony)*

Art. 103a *(uchylony)*

Art. 104 *(uchylony)*

Art. 105 *(uchylony)*

Art. 106 *(uchylony)*

Art. 107 *(uchylony)*

Art. 108 *(uchylony)*

Art. 109 *(uchylony)*

Art. 110 *(uchylony)*

Art. 110a *(uchylony)*

Art. 111 *(uchylony)*

Art. 112 *(uchylony)*

Art. 113 *(uchylony)*

Art. 114

1. Kontrolnemu sprawdzeniu kwalifikacji podlega:

1) osoba posiadająca uprawnienie do kierowania pojazdem, skierowana decyzją starosty:

a) *(uchylony)*

b) na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, w razie przekroczenia 24 punktów otrzymanych na podstawie art. 130 ust. 1;

2) *(uchylony)*

2. *(uchylony)*

3. *(uchylony)*

4. *(uchylony)*

Art. 115 *(uchylony)*

Rozdział 2a
(uchylony)

Art. 115a *(uchylony)*

Art. 115b *(uchylony)*

Art. 115c (*uchylony*)

Art. 115d (*uchylony*)

Art. 115e (*uchylony*)

Rozdział 2b
(*uchylony*)

Art. 115f (*uchylony*)

Art. 115g (*uchylony*)

Art. 115h (*uchylony*)

Art. 115i (*uchylony*)

Art. 115j (*uchylony*)

Art. 115k (*uchylony*)

Art. 115l (*uchylony*)

Rozdział 3.
Wojewódzki ośrodek ruchu drogowego

Art. 116 [Utworzenie i nadzór]

1. Sejmik województwa tworzy, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego na obszarze województwa.
2. Ośrodek jest samorządową wojewódzką osobą prawną.
3. Zarząd województwa sprawuje nadzór nad ośrodkiem.

Art. 117 [Zadania ośrodka]

1. Do zadań ośrodka należy:
 - 1) współpraca z wojewódzką radą bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) współpraca ze starostami przy sprawowaniu nadzoru nad szkoleniem;
 - 3) organizowanie egzaminów państwowych sprawdzających kwalifikacje osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz kierujących pojazdami;
 - 3a) organizowanie egzaminów sprawdzających kwalifikacje osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami w zakresie określonym umową międzynarodową, której stroną jest Rzeczpospolita Polska;
 - 4) prowadzenie kursów kwalifikacyjnych;
 - 5) prowadzenie 3-dniowych warsztatów doskonalenia zawodowego dla egzaminatorów;
 - 6) prowadzenie kursów:
 - a) doskonalących dla nauczycieli prowadzących zajęcia szkolne dla uczniów ubiegających się o kartę rowerową,
 - b) doszkalających w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
 - c) reedukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
 - d) reedukacyjnych w zakresie problematyki przeciwalkoholowej i przeciwdziałania narkomanii;
 - 7) organizowanie zajęć dla uczniów ubiegających się o kartę rowerową;
 - 8) przekazywanie marszałkowi województwa oraz starostom informacji w zakresie statystyki zdawalności dla poszczególnych ośrodków szkolenia i instruktorów;
 - 9) inna niż wymieniona w pkt 4–8 działalność oświatowa w zakresie ruchu i transportu drogowego.
2. Ośrodek może wykonywać inne zadania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. Ośrodek może wykonywać działalność gospodarczą, której wyniki będą przeznaczane na działalność, o której mowa w ust. 1 i 2.

Art. 118 [Dyrektor]

1. Działalnością ośrodka kieruje dyrektor.
2. Dyrektor jest powoływany i odwoływany przez zarząd województwa.
3. Zarząd województwa ustala wynagrodzenie dyrektora.

Art. 119 [Prowadzenie samodzielnej gospodarki finansowej]

1. Ośrodek prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w niniejszej ustawie.
2. Przychodami ośrodka są:
 - 1) wpływy z wykonywania zadań, o których mowa w art. 117 ust. 1;
 - 2) wpływy z wykonywania innych zadań z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 3) wpływy z działalności, o której mowa w art. 117 ust. 3.
3. Ośrodek ponosi koszty z tytułu:
 - 1) bieżącego utrzymania ośrodka;
 - 2) wykonywania zadań, o których mowa w art. 117 ust. 1;
 - 3) inwestycji związanych z działalnością ośrodka, o której mowa w art. 117;
 - 4) działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na obszarze województwa, w szczególności na popularyzację zasad ruchu drogowego i podnoszenie kultury jazdy kierowców, na które ośrodek przeznaczają pozostałe wolne środki, niewykorzystane z tytułów, o których mowa w pkt 1–3.
4. *(uchylony)*
5. Ośrodek może zaciągać kredyty, za zgodą zarządu województwa, na zasadach ogólnych.
6. Składniki majątkowe nabyte w ramach pierwszego wyposażenia ośrodka tworzą jego fundusz założycielski.
7. Ośrodek prowadzi odrębnie ewidencję przychodów i kosztów związanych z prowadzeniem szkolenia lub egzaminowaniem jako działalnością oświatową i odrębnie dla każdej innej działalności.

Art. 120 [Statut ośrodka]

1. Sejmik województwa nadaje ośrodkowi statut.
2. Statut ośrodka określa w szczególności jego organizację i warunki tworzenia oddziałów terenowych.

Art. 121 [Delegacja] Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu, spraw instytucji finansowych oraz spraw finansów publicznych – szczegółowe warunki gospodarki finansowej ośrodka oraz szczegółowe warunki ewidencji przychodów i kosztów, o których mowa w art. 119 ust. 7;
- 2) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy – warunki wynagradzania egzaminatorów.

Rozdział 4*(uchylony)***Art. 122** *(uchylony)***Art. 123** *(uchylony)***Art. 124** *(uchylony)***Art. 124a** *(uchylony)***Art. 124b** *(uchylony)***Art. 124c** *(uchylony)***Art. 125** *(uchylony)***Art. 126** *(uchylony)***Art. 127** *(uchylony)***Art. 128** *(uchylony)*

Dział V.
Kontrola ruchu drogowego

Rozdział 1.
Uprawnienia Policji i innych organów

Art. 129 [Kompetencje]

1. Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowanie ruchem i jego kontrolowanie należą do zadań Policji.
2. Policjant, w związku z wykonywaniem czynności określonych w ust. 1, jest uprawniony do:
 - 1) legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;
 - 2) sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używaniem, zezwolenia, o którym mowa w art. 106 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, a także dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie;
 - 2a) żądania okazania dokumentu potwierdzającego prawo do używania pojazdu, o którym mowa w art. 71 ust. 5, jeżeli pojazd ten nie jest zarejestrowany na nazwisko osoby nim kierującej;
 - 2b) sprawdzania zezwolenia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, lub wypisu z tego zezwolenia;
 - 3) żądania poddania się przez kierującego pojazdem lub przez inną osobę, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem, badaniu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
 - 4) sprawdzania stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów, masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze;
 - 5) sprawdzania zapisów urządzenia rejestrującego samoczynnie prędkość jazdy, czas jazdy i czas postoju, obowiązkowe przerwy i czas odpoczynku;
 - 6) zatrzymania, w przypadkach przewidzianych w ustawie, dokumentów stwierdzających uprawnienie do kierowania pojazdem lub jego używania oraz karty kierowcy w przypadkach przewidzianych w art. 14 ust. 4 lit. c rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym (Dz. Urz. WE L 370 z 31.12.1985, str. 8 oraz Dz. Urz. WE L 274 z 09.10.1998, str. 1) zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 2135/98 z dnia 24 września 1998 r. zmieniającym rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym oraz dyrektywę nr 88/599/EWG dotyczącą stosowania rozporządzeń Rady (EWG) nr 3820/85 i Rady (EWG) nr 3821/85 (Dz. Urz. WE L 274 z 09.10.1998, str. 1);
 - 7) wydawania poleceń:
 - a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu, albo osobie odpowiedzialnej za utrzymanie drogi,
 - b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania;
 - 8) uniemożliwienia:
 - a) kierowania pojazdem osobie znajdującej się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) korzystania z pojazdu, którego stan techniczny, ładunek, masa lub nacisk osi zagrażają bezpieczeństwu lub porządkowi ruchu, powodują uszkodzenie drogi albo naruszają wymagania ochrony środowiska,
 - c) korzystania z pojazdu zarejestrowanego w kraju niebędącym państwem członkowskim, jeżeli kierujący nim nie okazał dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie,
 - d) kierowania pojazdem przez osobę nieposiadającą wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;
 - 9) używania przyrządów kontrolno-pomiarowych, a w szczególności do badania pojazdu, określania jego masy, nacisku osi lub prędkości, stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska oraz do stwierdzania stanu trzeźwości kierującego;
 - 9a) używania urządzeń rejestrujących;
 - 10) usuwania lub przemieszczania pojazdu w przypadkach, o których mowa w art. 130a ust. 1–3;
 - 11) kontroli przewozu drogowego towarów niebezpiecznych oraz wymagań związanych z tym przewozem;
 - 12) używania urządzeń nagłaśniających, sygnalizacyjnych lub świetlnych, służących do wydawania wiążących poleceń uczestnikowi ruchu;
 - 13) występowania w uzasadnionym przypadku z wnioskiem o ocenę stanu zdrowia kierującego pojazdem;
 - 13a) występowania do starosty z wnioskiem o skierowanie kierowcy lub osoby posiadającej pozwolenie na kierowanie tramwajem na egzamin sprawdzający kwalifikacje, jeżeli istnieją uzasadnione i poważne zastrzeżenia co do kwalifikacji tej osoby;

- 14) pilotowania pojazdów, z wyłączeniem pojazdów nienormatywnych pilotowanych zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 3.
3. Przepisów ust. 2 pkt 3, 4 i 6 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych państw obcych oraz organizacji międzynarodowych, korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, oraz do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.
 4. Kontrola ruchu drogowego w stosunku do kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową kierujących innymi pojazdami, pilotowanie pojazdów, a także kierowanie ruchem drogowym w związku z pilotowaniem pojazdów wojskowych należy do Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organów porządkowych. W tym zakresie Żandarmerii Wojskowej i wojskowym organom porządkowym przysługują uprawnienia policjantów określone w ust. 2.
 - 4a. Kontrolę ruchu drogowego mogą przeprowadzać także funkcjonariusze Straży Granicznej lub organów celnych, którym przysługują uprawnienia, o których mowa w ust. 2 pkt 1–5 i 7–12 oraz w art. 130a ust. 4 pkt 1.
 - 4b. Dodatkowo funkcjonariusze odmawiają prawa wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pojazdowi, jeżeli:
 - 1) pojazd kierowany jest przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia pojazdu w inny sposób;
 - 2) pojazd kierowany jest przez osobę nieposiadającą przy sobie wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdem lub używania pojazdu, dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;
 - 3) stan techniczny pojazdu zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi przez pojazd albo narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 4) kierujący pojazdem nienormatywnym nie posiada wymaganego zezwolenia albo wypisu z tego zezwolenia.
 5. (*uchylony*)

Art. 129a [Kontrola przez inspektorów]

1. Kontrola ruchu drogowego w odniesieniu do kierującego pojazdem:
 - 1) który wykonuje przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym,
 - 2) w stosunku do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że kieruje pojazdem w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - 3) który naruszył przepisy ruchu drogowego, w przypadku zarejestrowania tego naruszenia przy użyciu:
 - a) przyrządów kontrolno-pomiarowych,
 - b) przenośnych albo zainstalowanych w pojeździe albo na statku powietrznym urządzeń rejestrujących,
 - 4) który rażąco naruszył przepisy ruchu drogowego lub spowodował zagrożenie jego bezpieczeństwa,
 - 5) który wykonuje przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych – należy również do Inspekcji Transportu Drogowego.
2. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 1, inspektorom Inspekcji Transportu Drogowego przysługują uprawnienia określone w art. 129 ust. 1 i 2, w tym również wobec właściciela lub posiadacza pojazdu.

Art. 129b [Zakres kontroli wykonywanej przez strażników miejskich]

1. Kontrola ruchu drogowego w gminach lub miastach, które utworzyły straż gminną (miejską) może być wykonywana przez strażników gminnych (miejskich).
2. Strażnicy gminni (miejscy) są uprawnieni do wykonywania kontroli ruchu drogowego wobec:
 - 1) kierującego pojazdem niestosującego się do zakazu ruchu w obu kierunkach, określonego odpowiednim znakiem drogowym;
 - 2) uczestnika ruchu naruszającego przepisy o:
 - a) zatrzymaniu lub postoju pojazdów,
 - b) ruchu motorowerów, rowerów, wózków rowerowych, pojazdów zaprzęgowych oraz o jeździe wierzchem lub pędzeniu zwierząt,
 - c) ruchu pieszych.
3. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 2, strażnicy gminni (miejscy) są upoważnieni do:
 - 1) zatrzymania pojazdu lub jadącego wierzchem, z wyłączeniem pojazdów kierowanych przez osoby, o których mowa w ust. 2 pkt 1 *lit. b* ;
 - 2) sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używaniem;
 - 3) (*uchylony*)
 - 4) legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;
 - 5) wydawania poleceń:

- a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu,
- b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania;
- 6) sprawdzenia wykonania obowiązków określonych w art. 78 ust. 2;
- 7) żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

4. (*uchylony*)

Art. 129c [Kontrola wykonywana przez straż leśną i parkową]

1. Kontrola ruchu drogowego na terenach lasów lub parków narodowych może być wykonywana przez strażników leśnych lub funkcjonariuszy Straży Parku.
2. Strażnicy leśni i funkcjonariusze Straży Parku są uprawnieni do kontroli kierujących pojazdami niestosujących się do przepisów lub znaków drogowych obowiązujących na terenach lasów lub parków narodowych, dotyczących zakazu wjazdu, zatrzymywania się lub postoju pojazdów.
3. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 2, strażnicy leśni i funkcjonariusze Straży Parku są upoważnieni do:
 - 1) zatrzymania pojazdu;
 - 2) legitymowania uczestnika ruchu drogowego;
 - 3) wydawania poleceń, co do sposobu zachowania się na drodze.

Art. 129d [Kontrola wykonywana w imieniu zarządcy drogi]

1. Osoby działające w imieniu zarządcy drogi mogą wykonywać, w obecności funkcjonariusza Policji lub inspektora Inspekcji Transportu Drogowego, kontrolę ruchu drogowego w stosunku do pojazdów:
 - 1) w zakresie przestrzegania przepisów o wymiarach, masie lub nacisku osi;
 - 2) powodujących uszkodzenie lub niszczenie drogi;
 - 3) zanieczyszczających lub zaśmiecających drogę.
2. W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w ust. 1, osoby działające w imieniu zarządcy drogi są upoważnione do:
 - 1) zatrzymania pojazdu;
 - 2) legitymowania uczestnika ruchu drogowego i wydawania mu poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub pojazdu;
 - 3) sprawdzenia dokumentów wymaganych w związku z użytkowaniem pojazdu;
 - 4) sprawdzenia stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów oraz masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze;
 - 5) używania przyrządów kontrolnych lub pomiarowych służących w szczególności do badania pojazdu, określania jego wymiarów, masy lub nacisku osi oraz stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska;
 - 6) uniemożliwiania jazdy pojazdem przekraczającym dopuszczalną masę lub nacisk osi albo uszkodzającym lub niszczącym drogę.
3. W celu dokonania sprawdzenia masy lub nacisku osi pojazdu osoby działające w imieniu zarządcy drogi, mające prawo jazdy odpowiedniej kategorii, mogą kierować tym pojazdem.
4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do osób działających w imieniu Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad.

Art. 129e [Upoważnienie do wykonywania kontroli]

1. Kontrola ruchu drogowego wykonywana przez strażników gminnych (miejskich), strażników leśnych, funkcjonariuszy Straży Parku oraz pracowników zarządów dróg odbywa się na podstawie upoważnienia do wykonywania kontroli ruchu drogowego wydanego przez właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) Policji.
2. Art. 129 ust. 3 stosuje się odpowiednio do kontroli ruchu drogowego wykonywanej przez osoby, o których mowa w ust. 1.

Art. 129f [Uprawnienia wobec osób nietrzeźwych] Strażnicy straży gminnych (miejskich), strażnicy leśni oraz funkcjonariusze Straży Parku w związku z wykonywaniem czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego są obowiązani do czasu przybycia Policji uniemożliwić kierowanie pojazdem osobie, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie, że znajduje się ona w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu.

Art. 129g [Ujawnianie naruszeń przepisów ruchu drogowego]

1. Ujawnianie za pomocą stacjonarnych urządzeń rejestrujących zainstalowanych w pasie drogowym dróg publicznych następujących naruszeń przepisów ruchu drogowego:
 - a) przekraczania dopuszczalnej prędkości,

- b) niestosowania się do sygnałów świetlnych – należy do Inspekcji Transportu Drogowego.
- 2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Inspekcja Transportu Drogowego:
 - 1) rejestruje obrazy naruszeń przepisów ruchu drogowego i przetwarza do celów określonych w niniejszej ustawie obraz pojazdu, którym naruszono przepisy ruchu drogowego, oraz wizerunek kierującego pojazdem, jeżeli został on zarejestrowany oraz dane obejmujące:
 - a) numer rejestracyjny pojazdu, którym naruszono przepisy,
 - b) datę, czas oraz określenie miejsca popełnienia naruszenia,
 - c) rodzaj naruszenia,
 - d) dane właściciela lub posiadacza pojazdu lub kierującego pojazdem,
 - e) numer identyfikacyjny urządzenia rejestrującego;
 - 2) w postępowaniach w sprawach o wykroczenia, o których mowa w ust. 1, prowadzi czynności wyjaśniające, kieruje do sądu wnioski o ukaranie, oskarża przed sądem oraz wnosi środki odwoławcze – w trybie i zakresie określonych w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713 i 1948);
 - 3) wnioskuje do zarządców dróg publicznych, z wyłączeniem dróg zarządzanych przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad, o instalację lub usunięcie urządzenia rejestrującego albo obudowy na to urządzenie, z zastrzeżeniem iż w sprawach dotyczących urządzeń rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego o dopuszczalnej prędkości wniosek wymaga uprzedniego zasięgnięcia opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 4) dokonuje zakupu i naprawy oraz wykonuje czynności wynikające z bieżącej eksploatacji i obsługi urządzeń rejestrujących oraz obudów na te urządzenia, w tym czynności obejmujące import danych zarejestrowanych przez te urządzenia oraz montaż urządzeń w zainstalowanych obudowach w przypadku urządzeń zainstalowanych przez Inspekcję Transportu Drogowego lub zarządcę drogi działającego na wniosek, o którym mowa w pkt 3, a także w przypadku obudów urządzeń rejestrujących należących do Policji.
- 3. Zadania Inspekcji Transportu Drogowego, o których mowa w ust. 1, wykonuje Główny Inspektor Transportu Drogowego przy pomocy Głównego Inspektoratu Transportu Drogowego oraz jego delegatur terenowych.
- 4. *(utracił moc)*
- 5. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości, uwzględniając zakres niezbędnych danych oraz konieczność zapewnienia jednolitości dokumentów, określi, w drodze rozporządzenia, wzory dokumentów stosowanych przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego w postępowaniu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.

Art. 129h [Zakres rejestracji]

- 1. W zakresie, o którym mowa w art. 129g ust. 1, rejestracji podlegają w szczególności:
 - 1) obraz naruszenia, w tym obraz pojazdu, którym kierujący naruszył przepisy ruchu drogowego, wraz z numerem rejestracyjnym pojazdu;
 - 2) data oraz czas popełnienia naruszenia;
 - 3) numer identyfikacyjny urządzenia rejestrującego; – a w przypadku przekroczenia przez kierującego pojazdem dopuszczalnej prędkości rejestrowane są również:
 - 4) prędkość, z jaką poruszał się pojazd;
 - 5) prędkość dopuszczalna w miejscu i czasie popełnienia naruszenia.
- 2. W szczególnie uzasadnionych bezpieczeństwem ruchu drogowego przypadkach Inspekcja Transportu Drogowego może ujawniać naruszenia przepisów ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa w art. 129g ust. 1 lit. a, również za pomocą urządzeń rejestrujących, które ujawniają naruszenia przepisów ruchu drogowego na określonym odcinku drogi. W takim przypadku urządzenia te rejestrują w szczególności:
 - 1) obraz pojazdu, którym kierujący naruszył przepisy ruchu drogowego, wraz z numerem rejestracyjnym pojazdu;
 - 2) datę, czas oraz określenie odcinka drogi, na którym popełnione zostało naruszenie;
 - 3) średnią prędkość, z jaką poruszał się pojazd na odcinku drogi, na którym popełnione zostało naruszenie;
 - 4) prędkość dopuszczalną na odcinku drogi, na którym popełnione zostało naruszenie, w czasie jego popełnienia;
 - 5) numer identyfikacyjny urządzenia rejestrującego.
- 3. Główny Inspektor Transportu Drogowego ustala wpisanego do dowodu rejestracyjnego właściciela lub posiadacza pojazdu, którym dokonano naruszenia przepisów ruchu drogowego, na podstawie danych i informacji:
 - 1) określonych w ust. 1 i 2;
 - 2) z centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców udostępnianych za pomocą systemu teleinformatycznego;
 - 3) uzyskanych w związku z prowadzonym postępowaniem, w szczególności od polskich i zagranicznych organów rejestrujących pojazd.

4. Główny Inspektor Transportu Drogowego, przetwarzając dane osobowe w zakresie, o którym mowa w ust. 3, jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 80b ust. 4.
5. Minister właściwy do spraw transportu, mając na względzie przyczyny i lokalizację wypadków drogowych, przeciwdziałanie tym wypadkom oraz wdrażanie kierujących pojazdami do przestrzegania przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki lokalizacji w pasie drogowym dróg publicznych stacjonarnych urządzeń rejestrujących oraz obudów na te urządzenia, z uwzględnieniem zasady, że instalowana i używana jest obudowa wraz z urządzeniem rejestrującym;
 - 2) sposób oznakowania stacjonarnych urządzeń rejestrujących oraz obudów na te urządzenia, z uwzględnieniem oddziaływania prewencyjnego poprzez zapewnienie odpowiedniej widoczności;
 - 3) sposób dokonywania pomiarów przez urządzenia rejestrujące, z uwzględnieniem progów prędkości dostosowanych do obowiązującego na drodze ograniczenia prędkości, oraz przetwarzania przez te urządzenia zarejestrowanych danych, a także biorąc pod uwagę możliwość błędu kierowcy do 10 km/h włącznie w utrzymaniu dopuszczalnej prędkości.
 - 4) (*uchylony*)

Art. 129i [Przebieg badania]

1. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu przeprowadza się przy użyciu urządzeń elektronicznych dokonujących pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie urządzeniem elektronicznym lub osoba ta odmawia poddania się takiemu badaniu. W takim przypadku ustalenie zawartości w organizmie alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.
3. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu może być przeprowadzone również w razie braku zgody kierującego, o czym należy go uprzedzić.
4. Warunki oraz sposób przeprowadzania badań, o których mowa w ust. 1 i 2, określa ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487).

Art. 129j [Sposób przeprowadzenia badania]

1. Badanie w celu ustalenia w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu przeprowadza się przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie metodą niewymagającą badania laboratoryjnego albo osoba ta odmawia poddania się takiemu badaniu. W takim przypadku ustalenie w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.
3. Dopuszcza się badanie krwi lub moczu jako następstwo badania przeprowadzonego metodą, o której mowa w ust. 1, albo jeżeli nie ma możliwości wykorzystania tej metody.
4. Badanie w celu ustalenia obecności w organizmie środka działającego podobnie do alkoholu, w sposób określony w ust. 2 i 3, może być przeprowadzone również w razie braku zgody osoby podlegającej badaniu, o czym należy ją uprzedzić.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia, uwzględniając skutki oddziaływania na organizm kierowcy środków działających podobnie do alkoholu, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wykaz tych środków;
 - 2) warunki i sposób przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie.

Art. 129k [Obowiązkowe badanie]

1. W razie uczestniczenia w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest poddawany badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.
2. Badaniu, o którym mowa w ust. 1, można poddać także inną osobę, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny.
3. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, mają prawo żądać od organu kontroli ruchu drogowego przeprowadzenia badania krwi lub moczu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.

Art. 130 [Ewidencja kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego]

1. Policja prowadzi ewidencję kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego. Określonemu naruszeniu przypisuje się odpowiednią liczbę punktów w skali od 0 do 10 i wpisuje się do tej ewidencji.
 - 1a. W ewidencji policja wpisuje także naruszenia przepisów ruchu drogowego, którym nie przypisano wartości punktowej.
2. Punkty za naruszenie przepisów ruchu drogowego wpisane do ewidencji usuwa się po upływie 1 roku od dnia naruszenia, chyba że przed upływem tego okresu kierowca dopuścił się naruszeń, za które na podstawie

prawomocnych rozstrzygnięć przypisana liczba punktów przekroczyłaby 24 punkty lub w przypadku kierowców, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 3 – 20 punktów.

3. Kierowca wpisany do ewidencji, o której mowa w ust. 1, może na własny koszt uczestniczyć w szkoleniu, którego odbycie spowoduje zmniejszenie liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Nie dotyczy to kierowcy w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy.
- 3a. Przepisy ust. 1–3 stosuje się do osób posiadających pozwolenie do kierowania tramwajem.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz Ministrem Sprawiedliwości, mając na uwadze dyscyplinowanie i wdrażanie kierujących pojazdami do przestrzegania przepisów ustawy oraz zapobieganie wielokrotnemu naruszaniu przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób punktowania i liczbę punktów odpowiadających naruszeniu przepisów ruchu drogowego;
 - 2) warunki i sposób prowadzenia ewidencji, o której mowa w ust. 1, oraz tryb występowania z wnioskami o kontrolne sprawdzenie kwalifikacji;
 - 3) program szkolenia i jednostki upoważnione do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w ust. 3;
 - 4) liczbę punktów odejmowanych z tytułu odbytego szkolenia;
 - 5) podmioty uprawnione do uzyskiwania informacji zawartych w ewidencji, o której mowa w ust. 1.

Art. 130a [Usunięcie pojazdu]

1. Pojazd jest usuwany z drogi na koszt właściciela w przypadku:
 - 1) pozostawienia pojazdu w miejscu, gdzie jest to zabronione i utrudnia ruch lub w inny sposób zagraża bezpieczeństwu;
 - 2) nieokazania przez kierującego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie, jeżeli pojazd ten jest zarejestrowany w kraju, o którym mowa w art. 129 ust. 2 pkt 8 lit. c;
 - 3) przekroczenia wymiarów, dopuszczalnej masy całkowitej lub nacisku osi określonych w przepisach ruchu drogowego, chyba że istnieje możliwość skierowania pojazdu na pobliską drogę, na której dopuszczalny jest ruch takiego pojazdu;
 - 4) pozostawienia pojazdu nieoznakowanego kartą parkingową, w miejscu przeznaczonym dla pojazdu kierowanego przez osoby wymienione w art. 8 ust. 1 i 2;
 - 5) pozostawienia pojazdu w miejscu obowiązywania znaku wskazującego, że zaparkowany pojazd zostanie usunięty na koszt właściciela;
 - 6) kierowania nim przez osobę nieposiadającą uprawnień do kierowania pojazdami albo której zatrzymano prawo jazdy i nie ma możliwości zabezpieczenia pojazdu poprzez przekazanie go osobie znajdującej się w nim i posiadającej uprawnienie do kierowania tym pojazdem, chyba że otrzymała ona pokwitowanie, o którym mowa w art. 135 ust. 2.
- 1a. Pojazd jest usuwany z drogi na koszt wykonującego przejazd drogowy w przypadku, o którym mowa w art. 140ad ust. 2 pkt 2.
2. Pojazd może być usunięty z drogi na koszt właściciela, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia go w inny sposób, w przypadku gdy:
 - 1) kierowała nim osoba:
 - a) znajdująca się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) nieposiadająca przy sobie dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;
 - 2) jego stan techniczny zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi albo narusza wymagania ochrony środowiska.
- 2a. Od usunięcia pojazdu odstępuje się, jeżeli przed wydaniem dyspozycji usunięcia pojazdu lub w trakcie usuwania pojazdu ustaną przyczyny jego usunięcia. Jeżeli wydanie dyspozycji usunięcia pojazdu w przypadkach, o których mowa w ust. 1–2, spowodowało powstanie kosztów, do ich pokrycia jest obowiązany właściciel pojazdu. Przepis ust. 10i stosuje się odpowiednio.
3. Pojazd może być przemieszczony lub usunięty z drogi, jeżeli utrudnia prowadzenie akcji ratowniczej.
4. Dyspozycję przemieszczenia lub usunięcia pojazdu z drogi wydaje:
 - 1) policjant – w sytuacjach, o których mowa w ust. 1–3;
 - 2) strażnik gminny (miejski) – w sytuacjach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5;
 - 3) osoba dowodząca akcją ratowniczą – w sytuacji, o której mowa w ust. 3.
5. *(utracił moc)*
- 5a. *(uchylony)*
- 5b. *(uchylony)*
- 5c. Pojazd usunięty z drogi, w przypadkach określonych w ust. 1–2, umieszcza się na wyznaczonym przez starostę parkingu strzeżonym do czasu uiszczenia opłaty za jego usunięcie i parkowanie.
- 5d. *(uchylony)*
- 5e. *(uchylony)*

- 5f. Usuwanie pojazdów oraz prowadzenie parkingu strzeżonego dla pojazdów usuniętych w przypadkach, o których mowa w ust. 1–2, należy do zadań własnych powiatu. Starosta realizuje te zadania przy pomocy powiatowych jednostek organizacyjnych lub powierza ich wykonywanie zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.
6. Rada powiatu, biorąc pod uwagę konieczność sprawnej realizacji zadań, o których mowa w ust. 1–2, oraz koszty usuwania i przechowywania pojazdów na obszarze danego powiatu, ustala corocznie, w drodze uchwały, wysokość opłat, o których mowa w ust. 5c, oraz wysokość kosztów, o których mowa w ust. 2a. Wysokość kosztów, o których mowa w ust. 2a, nie może być wyższa niż maksymalna kwota opłat za usunięcie pojazdu, o których mowa w ust. 6a.
- 6a. Ustala się maksymalną wysokość stawek kwotowych opłat, o których mowa w ust. 5c:
- rower lub motorower – za usunięcie – 100 zł¹⁴⁾; za każdą dobę przechowywania – 15 zł¹⁵⁾
 - motocykl – za usunięcie – 200 zł¹⁶⁾; za każdą dobę przechowywania – 22 zł¹⁷⁾,
 - pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 t – za usunięcie – 440 zł¹⁸⁾; za każdą dobę przechowywania – 33 zł¹⁹⁾,
 - pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 t do 7,5 t – za usunięcie – 550 zł²⁰⁾; za każdą dobę przechowywania – 45 zł²¹⁾,
 - pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 7,5 t do 16 t – za usunięcie – 780 zł²²⁾; za każdą dobę przechowywania – 65 zł²³⁾,
 - pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 16 t – za usunięcie – 1150 zł²⁴⁾; za każdą dobę przechowywania – 120 zł²⁵⁾,
 - pojazd przewożący materiały niebezpieczne – za usunięcie – 1400 zł²⁶⁾; za każdą dobę przechowywania – 180 zł²⁷⁾.
- 6b. Maksymalne stawki opłat określone w ust. 6a, obowiązujące w danym roku kalendarzowym ulegają corocznie zmianie na następny rok kalendarzowy w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszego półrocza roku, w którym stawki ulegają zmianie, w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.
- 6c. Na każdy rok kalendarzowy minister właściwy do spraw finansów publicznych ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” maksymalne stawki opłat, o których mowa w ust. 6a, z uwzględnieniem zasady określonej w ust. 6b, zaokrąglając je w górę do pełnych złotych.
- 6d. Wskaźnik cen, o którym mowa w ust. 6b, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie 20 dni od dnia jego ogłoszenia.
- 6e. Opłaty, o których mowa w ust. 6, stanowią dochód własny powiatu.
7. Wydanie pojazdu następuje po okazaniu dowodu uiszczenia opłaty, o której mowa w ust. 5c, a w przypadku, o którym mowa w ust. 1a, również dowodu uiszczenia kaucji.
8. Pojazd może być unieruchomiony przez zastosowanie urządzenia do blokowania kół w przypadku pozostawienia go w miejscu, gdzie jest to zabronione, lecz nieutrudniającego ruchu lub niezagrażającego bezpieczeństwu.
9. Pojazd unieruchamia Policja lub straż gminna (miejska).
10. Starosta w stosunku do pojazdu usuniętego z drogi, w przypadkach określonych w ust. 1 lub 2, występuje do sądu z wnioskiem o orzeczenie jego przypadku na rzecz powiatu, jeżeli prawidłowo powiadomiony właściciel lub osoba uprawniona nie odebrała pojazdu w terminie 3 miesięcy od dnia jego usunięcia. Powiadomienie zawiera pouczenie o skutkach nieodebrania pojazdu.
- 10a. Starosta występuje z wnioskiem, o którym mowa w ust. 10, nie wcześniej niż przed upływem 30 dni od dnia powiadomienia.
- 10b. Jeżeli pojazd usunięty w przypadkach określonych w ust. 1 lub 2 nie jest zarejestrowany w żadnym z państw członkowskich Unii Europejskiej, przekazuje się go właściwemu miejscowo naczelnikowi urzędu celnego w celu uregulowania jego sytuacji zgodnie z przepisami prawa celnego.
- 10c. Przepisu ust. 10 nie stosuje się, gdy okoliczności wskazują, że nieodebranie pojazdu nastąpiło z przyczyn niezależnych od właściciela lub osoby uprawnionej.
- 10d. Przepis ust. 10 stosuje się odpowiednio, gdy w terminie 4 miesięcy od dnia usunięcia pojazdu nie został ustalony jego właściciel lub osoba uprawniona do jego odbioru, mimo że w jej poszukiwaniu dołożono należytej staranności.
- 10e. W sprawach o przypadek pojazdu sąd stwierdza, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki niezbędne do orzeczenia przypadku, w szczególności, czy usunięcie pojazdu było zasadne i czy w poszukiwaniu osoby uprawnionej do jego odbioru, dołożono należytej staranności oraz czy orzeczenie przypadku nie będzie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.
- 10f. Do wykonania orzeczenia sądu o przypadku pojazdu jest obowiązany starosta. Wykonanie orzeczenia następuje w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

- 10g. Jednostka prowadząca parking strzeżony, w przypadku nieodebrania pojazdu z parkingu w terminie określonym w ust. 10, powiadamia o tym fakcie właściwego miejscowo starostę oraz podmiot, który wydał dyspozycję usunięcia pojazdu nie później niż trzeciego dnia od dnia upływu tego terminu.
- 10h. Koszty związane z usuwaniem, przechowywaniem, oszacowaniem, sprzedażą lub zniszczeniem pojazdu powstałe od momentu wydania dyspozycji jego usunięcia do zakończenia postępowania ponosi osoba będąca właścicielem tego pojazdu w dniu wydania dyspozycji usunięcia pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 10d i 10i. Decyzję o zapłacie tych kosztów wydaje starosta.
- 10i. Jeżeli w chwili usunięcia pojazd znajdował się we władaniu osoby dysponującej nim na podstawie innego niż własność tytułu prawnego, osoba ta jest zobowiązana solidarnie do pokrycia kosztów, o których mowa w ust. 10h.
- 10j. Termin płatności należności ustalonych decyzją, o której mowa w ust. 10h, wynosi 30 dni od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna. Odsetki ustawowe za opóźnienie nalicza się od dnia następującego po upływie terminu płatności. Należności te wraz z odsetkami podlegają egzekucji w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
- 10k. Decyzji, o której mowa w ust. 10h, nie wydaje się, jeżeli od uprawomocnienia się orzeczenia sądu o przepadku pojazdu upłynęło 5 lat.
- 10l. Egzekucji, o której mowa w ust. 10j, nie wszczyna się, a wszczętą umarza, jeżeli od dnia doręczenia ostatecznej decyzji, o której mowa w ust. 10h, upłynęło 5 lat.
11. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą zagwarantowania ochrony prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) tryb oraz warunki współdziałania z Policją i innymi podmiotami uprawnionymi do podejmowania decyzji o usunięciu pojazdu jednostek usuwających pojazdy lub prowadzących strzeżone parkingi;
 - 2) tryb i warunki wydawania pojazdu z parkingu;
 - 3) *(utracił moc)*

Art. 130b [Sprawozdanie]

1. Z każdego wypadku drogowego, w którym jest zabity, mającego miejsce w transeuropejskiej sieci drogowej, o której mowa w art. 4 pkt 26 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, Policja jest obowiązana sporządzić sprawozdanie.
2. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) możliwie dokładne określenie miejsca wypadku;
 - 2) zdjęcia lub schemat miejsca wypadku;
 - 3) datę i godzinę wypadku;
 - 4) szczegółowy opis miejsca i okoliczności wypadku: rodzaj terenu, rodzaj drogi, rodzaj skrzyżowania, w tym informacje dotyczące sygnalizacji, liczby pasów ruchu, oznakowania poziomego drogi, oświetlenia, warunków pogodowych, ograniczenia prędkości, przeszkód na poboczu drogi;
 - 5) informację o skutkach wypadku: liczbę zabitych i rannych w wypadku;
 - 6) charakterystykę uczestników wypadku: wiek, płeć, obywatelstwo, poziom alkoholu lub środka odurzającego w organizmie, stosowanie lub niestosowanie wyposażenia ochronnego;
 - 7) dane dotyczące pojazdów uczestniczących w wypadku: rodzaj, wiek, wyposażenie ochronne oraz datę ostatniego badania technicznego;
 - 8) informacje dotyczące rodzaju i przebiegu wypadku, z uwzględnieniem manewrów pojazdu i kierującego;
 - 9) o ile jest to możliwe informacje dotyczące czasu przybycia służb ratowniczych oraz przyjęcia zgłoszenia.
3. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, Policja przekazuje do Sekretariatu Krajowej Rady, o którym mowa w art. 140f, w terminie do 31 marca każdego roku, za rok poprzedni.

Art. 131 [Delegacja]

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku podczas wykonywania kontroli ruchu drogowego oraz sprawnego jej przebiegu, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organizację, szczegółowe warunki i sposób wykonywania kontroli ruchu drogowego;
 - 2) wymagany sposób zachowania się kontrolowanego uczestnika ruchu;
 - 3) szczegółowe warunki wykonywania kontroli ruchu drogowego przez osoby, o których mowa w art. 129e;
 - 4) szczegółowe warunki udzielania upoważnień do wykonywania kontroli ruchu drogowego oraz wzór upoważnienia.
2. Minister Obrony Narodowej, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w czasie wykonywania kontroli drogowej oraz sprawne wykonywanie czynności w tym zakresie, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw transportu oraz spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) organizację, warunki i sposób wykonywania czynności, o których mowa w art. 129 ust. 4;
 - 2) warunki i tryb współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Policją w sprawach, o których mowa w art. 130 ust. 1.

Rozdział 2.

Zatrzymywanie i zwracanie dowodów rejestracyjnych

Art. 132 [Przyczyny zatrzymania dowodu]

1. Policjant zatrzyma dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) w razie:
 - 1) stwierdzenia lub uzasadnionego przypuszczenia, że pojazd:
 - a) zagraża bezpieczeństwu w szczególności po wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy,
 - b) zagraża porządkowi ruchu,
 - c) narusza wymagania ochrony środowiska;
 - 2) stwierdzenia, że pojazd nie został poddany badaniu technicznemu w wyznaczonym terminie lub termin badania nie został wyznaczony prawidłowo;
 - 3) stwierdzenia zniszczenia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego) w stopniu powodującym jego nieczytelność;
 - 4) uzasadnionego podejrzenia podrobienia lub przerobienia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego);
 - 5) stwierdzenia, że badanie techniczne zostało dokonane przez jednostkę do tego nieupoważnioną;
 - 6) nieokazania przez kierującego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie, jeżeli pojazd ten jest zarejestrowany w kraju, o którym mowa w art. 129 ust. 2 pkt 8 lit. c;
 - 7) uzasadnionego przypuszczenia, że dane w nim zawarte nie odpowiadają stanowi faktycznemu.
2. W razie zatrzymania dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego), policjant wydaje kierowcy pokwitowanie. Może on zezwolić na używanie pojazdu przez czas nieprzekraczający 7 dni, określając warunki tego używania w pokwitowaniu. Zezwolenie nie może być wydane w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz w pkt 6.
3. Zatrzymany dokument, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4, 6 i 7, odpowiedni organ Policji przesyła niezwłocznie organowi, który go wydał, z zastrzeżeniem ust. 5.
- 3a. Odpowiednie organy Policji zawiadomią właściwego dyrektora izby skarbowej o fakcie zatrzymania dowodu rejestracyjnego w przypadku powzięcia uzasadnionego przypuszczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, w sytuacji, gdy dotyczy to spełnienia przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.
4. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1, 3 i 4 dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) zatrzyma również jednostka upoważniona do przeprowadzania badań technicznych. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.
5. Zatrzymany dokument pojazdu zarejestrowanego za granicą, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4 i 6, pozostawia się w jednostce Policji przez okres 7 dni. Po upływie tego terminu dokument przekazywany jest przedstawicielstwu państwa, w którym pojazd jest zarejestrowany.
6. Zwrot zatrzymanego dokumentu następuje niezwłocznie po ustaniu przyczyny uzasadniającej jego zatrzymanie, z zastrzeżeniem art. 133.

Art. 133 [Zwrot zatrzymanego dokumentu]

1. W przypadku określonym w art. 132 ust. 1 pkt 6 odpowiedni organ Policji zwraca zatrzymany dokument po przedstawieniu dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub dowodu opłacenia składki za to ubezpieczenie.
2. Jeżeli z przedstawionego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu wynika, że przed zatrzymaniem dowodu rejestracyjnego umowa ta nie była zawarta, warunkiem zwrotu zatrzymanego dokumentu jest dodatkowo wniesienie opłaty za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia określonej w odrębnych przepisach.

Art. 134 [Żandarmeria wojskowa – uprawnienia] W stosunku do pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych pojazdów kierowanych przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 132 ust. 1–3 i art. 133 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.

Art. 134a [Inspektorzy] W stosunku do pojazdów wykonujących przewóz drogowy w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, a także w przypadku kontroli, o której mowa w art. 129a ust. 1 pkt 2–4, uprawnienia i obowiązki policjantów oraz organów Policji określone w art. 132 ust. 1–3, 5 i 6 oraz w art. 133 wykonują również odpowiednio inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego oraz organy tej inspekcji.

Rozdział 3.
Zatrzymywanie praw jazdy i pozwoleń
oraz cofanie i przywracanie uprawnień do kierowania pojazdami

Art. 135 [Powody zatrzymania]

1. Policjant:

- 1) zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w razie:
 - a) uzasadnionego podejrzenia, że kierujący znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
 - b) stwierdzenia zniszczenia prawa jazdy w stopniu powodującym jego nieczytelność,
 - c) podejrzenia podrobienia lub przerobienia prawa jazdy,
 - d) gdy upłynął termin ważności prawa jazdy,
 - e) gdy wobec kierującego pojazdem wydane zostało postanowienie lub decyzja o zatrzymaniu prawa jazdy,
 - f) gdy wobec kierującego pojazdem orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów lub wydano decyzję o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami,
 - g) przekroczenia przez kierującego pojazdem liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego,
 - h) przekroczenia przez kierującego pojazdem w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego lub stwierdzenia, na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć, że w okresie 2 lat od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy popełnił on przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji lub trzy wykroczenia określone w art. 86 § 1 lub 2, art. 87 § 1, art. 92a w przypadku przekroczenia dopuszczalnej prędkości o ponad 30 km/h lub art. 98 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634 i 1707),
 - i) stwierdzenia braku dokumentu, o którym mowa w art. 38 pkt 3a lub 4a, lub prowadzenia pojazdu niewyposażonego w blokadę alkoholową w przypadku, o którym mowa w art. 13 ust. 5 pkt 7 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami;

1a) zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w przypadku ujawnienia czynu polegającego na:

- a) kierowaniu pojazdem z prędkością przekraczającą dopuszczalną o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym lub
- b) przewożeniu osób w liczbie przekraczającej liczbę miejsc określoną w dowodzie rejestracyjnym (pozwoleniu czasowym) lub wynikającą z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu niepodlegającego rejestracji; przepis nie dotyczy przewozu osób autobusem w publicznym transporcie zbiorowym w gminnych, powiatowych i wojewódzkich przewozach pasażerskich w rozumieniu ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1867, 1920 i 1954), o ile w pojeździe przewidziane są miejsca stojące;

2) może zatrzymać prawo jazdy za pokwitowaniem w razie uzasadnionego podejrzenia, że kierowca popełnił przestępstwo lub wykroczenie, za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów.

1a. Przepisu ust. 1 pkt 1a lit. b nie stosuje się, jeżeli liczba przewożonych osób w sposób, o którym mowa w tym przepisie, nie przekracza:

- 1) 5 – w przypadku przewożenia ich autobusem;
- 2) 2 – w przypadku przewożenia ich samochodem osobowym, samochodem ciężarowym lub w przyczepie ciągniętej przez ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny.

1b. Kierujący, o którym mowa w art. 136 ust. 1a, jest obowiązany podać organowi kontroli ruchu drogowego adres do doręczeń. W przypadku niewskazania adresu do doręczeń stosuje się przepisy art. 40 § 4 i 5 Kodeksu postępowania administracyjnego, o czym poucza się kierującego.

2. Pokwitowanie zatrzymania prawa jazdy z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b–d oraz w pkt 2, uprawnia do kierowania pojazdem w ciągu 7 dni.
3. Pokwitowanie zatrzymania prawa jazdy z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1a, uprawnia do kierowania pojazdem w okresie 24 godzin od chwili zatrzymania, a w przypadku, o którym mowa w art. 136 ust. 1a – w okresie 72 godzin.
4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. i, w zakresie braku dokumentu, o którym mowa w art. 38 pkt 3a lub 4a, starosta wydaje zatrzymane prawo jazdy po przedstawieniu dokumentu.

Art. 136 [Przekazanie właściwemu organowi]

1. Zatrzymane prawo jazdy, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. c, Policja przekazuje niezwłocznie, nie później niż w ciągu 7 dni, według właściwości, sądowi uprawnionemu do rozpoznania sprawy o wykroczenie, prokuratorowi lub staroście.

1a. Jeżeli prawo jazdy zostało wydane przez państwo inne niż Rzeczpospolita Polska i kierujący pojazdem nie ma miejsca zamieszkania na jej terytorium, prawo jazdy przekazuje się niezwłocznie staroście właściwemu ze

względu na miejsce naruszenia przepisów prawa o ruchu drogowym. Starosta niezwłocznie przekazuje zatrzymane prawo jazdy do właściwego organu państwa, w którym zostało ono wydane.

2. W razie przeprowadzenia badania krwi lub moczu dla oceny trzeźwości lub zawartości środka działającego podobnie do alkoholu, prawo jazdy przekazuje się wraz z wynikiem tego badania. Jeżeli jednak wynik tego badania nie został uzyskany w ciągu 30 dni od dnia zatrzymania prawa jazdy, należy niezwłocznie zwrócić je właścicielowi.

Art. 137 [Postanowienie o zatrzymaniu]

1. Postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy, w przypadkach określonych w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz pkt 2, wydaje w terminie 14 dni od dnia otrzymania prawa jazdy:
 - 1) prokurator – w toku postępowania przygotowawczego, a sąd – po przekazaniu sprawy do sądu;
 - 2) w sprawie o wykroczenie – sąd właściwy do rozpoznania sprawy.
2. O wydaniu postanowienia o zatrzymaniu prawa jazdy zawiadamia się właściwego starostę.
3. Na postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy służy zażalenie.

Art. 138 (uchylony)

Art. 139 [Odpowiednie zastosowanie]

1. Przepisy art. 135–137 stosuje się odpowiednio do pozwolenia na kierowanie tramwajem.
2. Przepisu art. 135 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych państw obcych oraz misji specjalnych i organizacji międzynarodowych korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, a także do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.
3. W stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową oraz innych osób kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.
4. W przypadku kontroli, o której mowa w art. 129a ust. 1, uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują w stosunku do kierujących pojazdami również inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego.

Art. 140 [Decyzja o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym]

1. Decyzję o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym wydaje starosta w razie:
 - 1) (uchylony)
 - 1a) (uchylony)
 - 2) (uchylony)
 - 3) przekroczenia, w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy, liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego; decyzja o cofnięciu uprawnienia wydawana jest na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 3a) stwierdzenia, na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć, że kierujący pojazdem silnikowym w okresie 2 lat od dnia wydania mu po raz pierwszy prawa jazdy popełnił:
 - a) przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji,
 - b) trzy wykroczenia określone w art. 86 § 1 lub 2, art. 87 § 1, art. 92a w przypadku przekroczenia dopuszczalnej prędkości o ponad 30 km/h lub art. 98 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń – przy czym decyzja o cofnięciu uprawnienia jest wydawana na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji;
 - 4) niepoddania się:
 - a) sprawdzeniu kwalifikacji w trybie określonym w art. 114 ust. 1 pkt 1,
 - b) (uchylony)
 - c) (uchylony)
2. (uchylony)
3. (uchylony)
4. (uchylony)
5. (uchylony)

Art. 140a (uchylony)

Rozdział 4.
**Kary pieniężne za przejazd pojazdów nienormatywnych bez zezwolenia
lub niezgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniu.**

Art. 140aa [Nałożenie kary]

1. Za przejazd po drogach publicznych pojazdów nienormatywnych bez zezwolenia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, lub niezgodnie z warunkami określonymi dla tego zezwolenia nakłada się karę pieniężną, w drodze decyzji administracyjnej.
2. Decyzję administracyjną o nałożeniu kary pieniężnej wydaje właściwy ze względu na miejsce przeprowadzanej kontroli organ Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Straży Granicznej, Służby Celnej lub zarządca drogi.
3. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada się na:
 - 1) podmiot wykonujący przejazd;
 - 2) podmiot wykonujący inne czynności związane z przewozem drogowym, a w szczególności na organizatora transportu, nadawcę, odbiorcę, załadowcę lub spedytora, jeżeli okoliczności lub dowody wskazują, że podmiot ten miał wpływ lub godził się na powstanie naruszenia określonego w ust. 1.
4. Nie wszczyna się postępowania w sprawie nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, wobec podmiotu wykonującego przejazd, a postępowanie wszczęte w tej sprawie umarza się, jeżeli:
 - 1) okoliczności sprawy i dowody wskazują, że podmiot, o którym mowa w ust. 3 pkt 1:
 - a) dochował należytej staranności w realizacji czynności związanych z przejazdem,
 - b) nie miał wpływu na powstanie naruszenia, lub
 - 2) rzeczywista masa całkowita pojazdu nienormatywnego nie przekracza dopuszczalnej wielkości lub wielkości określonej w zezwoleniu, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1, a przekroczenie dotyczy wyłącznie nacisku osi pojazdu w przypadku przewozu ładunków sypkich oraz drewna.
5. Nie wszczyna się postępowania w sprawie nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, wobec podmiotu wykonującego przejazd oraz inne czynności związane z przejazdem drogowym pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
6. W przypadku stwierdzenia przejazdu po drogach publicznych pojazdów nienormatywnych należących do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej bez zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi dla tego zezwolenia organ kontroli, o którym mowa w ust. 2, powiadamia właściwy terytorialnie ze względu na miejsce przeprowadzenia kontroli organ Żandarmerii Wojskowej.
7. Organ Żandarmerii Wojskowej, o którym mowa w ust. 6, występuje do dowódcy jednostki wojskowej organizującej przejazd drogowy lub do jego przełożonego z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 772).

Art. 140ab [Wysokość kary]

1. Karę pieniężną, o której mowa w art. 140aa ust. 1, ustala się w wysokości:
 - 1) 1500 zł – za brak zezwolenia kategorii I i II;
 - 2) 5000 zł – za brak zezwolenia kategorii III–VI;
 - 3) za brak zezwolenia kategorii VII:
 - a) 500 zł – gdy nacisk jednej lub wielu osi, rzeczywista masa całkowita lub wymiary pojazdu przekraczają dopuszczalne wartości nie więcej niż o 10%,
 - b) 2000 zł – gdy nacisk jednej lub wielu osi, rzeczywista masa całkowita lub wymiary pojazdu przekraczają dopuszczalne wartości o więcej niż 10% i nie więcej niż 20%,
 - c) 15 000 zł – w pozostałych przypadkach;
 - 4) 5000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt bez potwierdzonego zawiadomienia zarządcy drogi, o którym mowa w art. 64c ust. 9;
 - 5) 3000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt niezgodnie z warunkami określonymi przez zarządcę drogi, o którym mowa w art. 64c ust. 9;
 - 6) 6000 zł – za przejazd pojazdu nienormatywnego przez most lub wiadukt przy zgłoszonym przez zarządcę drogi sprzeciwie, o którym mowa w art. 64c ust. 10;
 - 7) 2000 zł – za niedotrzymanie warunków przejazdu określonych dla zezwolenia kategorii VII lub podanych w tym dokumencie.
2. W przypadku naruszeń zakazu, o którym mowa w art. 64 ust. 2, za przejazd pojazdem nienormatywnym nakłada się karę jak za przejazd bez zezwolenia.

Art. 140ac [Odwołanie od decyzji o wymierzeniu kary pieniężnej]

1. Od decyzji o wymierzeniu kary pieniężnej, o której mowa w art. 140aa ust. 1, przysługuje odwołanie do organu nadrzędnego w stosunku do organu, który tę karę wymierzył, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.
2. Decyzja ostateczna podlega wykonaniu po upływie 30 dni od jej doręczenia, chyba że wstrzymano jej wykonanie. Organ kontroli, który wydał decyzję ostateczną, z urzędu wstrzymuje jej wykonanie, w drodze

postanowienia, na które nie przysługuje zażalenie, w razie wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

3. Karę pieniężną uiszcza się w formie przekazu na wskazany w decyzji rachunek bankowy. Koszty związane z jej przekazaniem pokrywa obowiązany podmiot.
4. Kara pieniężna, o której mowa w ust. 2, podlega przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
5. Obowiązek uiszczenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 2, przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym kara powinna zostać uiszczona.

Art. 140ad [Kaucja]

1. W przypadku gdy podczas kontroli zostanie stwierdzone naruszenie, o którym mowa w art. 140aa ust. 1, przez zagraniczny podmiot mający siedzibę w państwie, z którym Rzeczpospolita Polska nie jest związana umową o wzajemnej egzekucji kar pieniężnych, osoba przeprowadzająca kontrolę pobiera kaucję w wysokości odpowiadającej przewidywanej karze pieniężnej.
2. Kaucję pobiera się:
 - 1) podczas kontroli na drodze – w formie gotówkowej, za pokwitowaniem na druku ścisłego zarachowania, lub za pomocą karty płatniczej;
 - 2) w terminie późniejszym – w formie przelewu na wyodrębniony rachunek bankowy organu prowadzącego postępowanie administracyjne w sprawie o nałożenie kary, a w przypadku poboru kaucji przez organy celne – na wyodrębniony rachunek bankowy izby celnej określonej w przepisach odrębnych, przy czym koszty przelewów ponosi obowiązany podmiot.
3. Kaucja przechowywana jest na nieoprocentowanym rachunku bankowym, o którym mowa w ust. 2 pkt 2. Koszty związane z uiszczeniem kaucji w formie przelewu na rachunek bankowy lub za pomocą karty płatniczej – związane z autoryzacją transakcji i przekazem środków na właściwy rachunek bankowy – pokrywa obowiązany podmiot.
4. Kaucję przekazuje się:
 - 1) na rachunek bankowy określony w decyzji o nałożeniu kary, w terminie, o którym mowa w art. 140 ac ust. 2, albo
 - 2) na rachunek bankowy podmiotu, który ją wpłacił, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji lub orzeczenia uchylającego decyzję o nałożeniu kary pieniężnej.
5. W przypadku gdy wysokość nałożonej kary jest mniejsza od wysokości pobranej kaucji, do powstałej różnicy stosuje się odpowiednio przepis ust. 4 pkt 2.
6. Odpowiedzialność za szkody spowodowane ruchem pojazdów nienormatywnych ponosi wykonujący przejazd pojazdem nienormatywnym.

Art. 140ae [Gromadzenie środków z tytułu kar]

1. Kary pieniężne, o których mowa w art. 140aa ust. 1, są przekazywane odpowiednio do budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub na wyodrębniony rachunek bankowy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
2. Środki z tytułu kar gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad są przekazywane w terminie pierwszych 2 dni roboczych po upływie tygodnia, w którym wpłynęły, na rachunek Krajowego Funduszu Drogowego, z przeznaczeniem na budowę lub przebudowę dróg krajowych, drogowych obiektów inżynierskich i przepraw promowych oraz na zakup urządzeń do ważenia pojazdów.
3. Urzędy celne i wojewódzkie inspektoraty transportu drogowego otrzymują prowizję od pobranych kar pieniężnych w wysokości 12% nałożonej kary.
4. Prowizja, o której mowa w ust. 3, stanowi dochód budżetu państwa.
5. Od kar pieniężnych urzędy celne i wojewódzkie inspektoraty transportu drogowego odliczają prowizję, a pozostałą część kary, w terminie 4 dni po upływie każdego kolejnych 10 dni miesiąca, przekazują odpowiednio do podmiotów wymienionych w ust. 1.

Dział Va.

Działania na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego

Art. 140b [Krajowa Rada]

1. Tworzy się Krajową Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Krajową Radą”.
2. Krajowa Rada działa przy ministrze właściwym do spraw transportu jako międzyresortowy organ pomocniczy Rady Ministrów w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140c [Zadania Rady]

1. Krajowa Rada określa kierunki i koordynuje działania administracji rządowej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

2. Do zadań Krajowej Rady w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego należy w szczególności:
 - 1) proponowanie kierunków polityki państwa;
 - 2) opracowywanie programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego w oparciu o propozycje przedstawiane przez właściwych ministrów i ocena ich realizacji;
 - 3) inicjowanie badań naukowych;
 - 4) inicjowanie i opiniowanie projektów aktów prawnych oraz umów międzynarodowych;
 - 5) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej;
 - 6) inicjowanie współpracy zagranicznej;
 - 7) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
 - 8) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
 - 9) analizowanie i ocena podejmowanych działań;
 - 10) ustalanie, co najmniej raz na trzy lata, średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadku drogowego, w którym jest zabity, oraz średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadku drogowego, w którym osoba doznała obrażeń ciała w rozumieniu art. 156 § 1 albo art. 157 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137), powstałego w transeuropejskiej sieci drogowej.
3. Przy ustalaniu średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadków drogowych, o których mowa w ust. 2 pkt 10, uwzględnia się:
 - 1) utratę produktywności zabitych i rannych w wypadkach drogowych;
 - 2) koszty leczenia i rehabilitacji poszkodowanych w wypadkach drogowych;
 - 3) koszty administracyjne wypadków drogowych;
 - 4) straty materialne powstałe w wyniku wypadków drogowych.

Art. 140d [Skład Rady] W skład Krajowej Rady wchodzi:

- 1) Przewodniczący – minister właściwy do spraw transportu;
- 2) zastępcy Przewodniczącego:
 - a) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw wewnętrznych,
 - b) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw transportu;
- 3) sekretarz Krajowej Rady wskazany przez ministra właściwego do spraw transportu;
- 4) członkowie Krajowej Rady wskazani przez: Prezesa Rady Ministrów spośród wojewodów, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych do spraw: administracji publicznej, budżetu, finansów publicznych, gospodarki, budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, oświaty i wychowania, środowiska, transportu, wewnętrznych, pracy oraz Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Pożarnej, Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad.

Art. 140e [Przewodniczący]

1. Przewodniczący Krajowej Rady kieruje jej pracami i reprezentuje ją na zewnątrz.
2. Przewodniczący Krajowej Rady otrzymuje od ministrów i innych organów, których przedstawiciele są członkami Krajowej Rady:
 - 1) sprawozdania i informacje dotyczące realizacji zadań określonych w programach bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) informacje dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności informacje umożliwiające ustalanie średniego kosztu społeczno-ekonomicznego wypadków, o których mowa w art. 140c ust. 2 pkt 10.
3. Przewodniczący Krajowej Rady składa Radzie Ministrów corocznie, do końca marca, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działań realizowanych w tym zakresie.
4. Prezes Rady Ministrów składa Sejmowi, Senatowi i Prezydentowi corocznie, do końca kwietnia, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działań realizowanych w tym zakresie.

Art. 140f [Sekretariat]

1. Krajowa Rada wykonuje swoje zadania przy pomocy Sekretariatu Krajowej Rady.
2. Sekretariat Krajowej Rady działa jako wewnętrzna jednostka organizacyjna ministra właściwego do spraw transportu.
3. Szczegółową organizację i tryb prac Krajowej Rady określa regulamin przyjęty w drodze uchwały na pierwszym posiedzeniu Krajowej Rady.

Art. 140g [Wojewódzka Rada]

1. Tworzy się Wojewódzką Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Wojewódzką Radą”.
2. Wojewódzka Rada działa przy marszałku województwa jako wojewódzki zespół koordynacyjny w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140h [Zadania]

1. Wojewódzka Rada koordynuje i określa kierunki działań administracji publicznej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.
2. Do zadań Wojewódzkiej Rady w zakresie, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności:
 - 1) opracowywanie regionalnych programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 3) zatwierdzanie planu wydatków wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego w części przeznaczonych na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 4) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej i szkolenie w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 5) inicjowanie współpracy międzywojewódzkiej;
 - 6) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
 - 7) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
 - 8) analizowanie i ocena podejmowanych działań.
3. Szczegółową organizację i tryb pracy Wojewódzkiej Rady określa regulamin przyjęty przez radę w drodze uchwały.

Art. 140i [Skład Rady] W skład Wojewódzkiej Rady wchodzi:

- 1) przewodniczący – marszałek województwa;
- 2) zastępcy przewodniczącego:
 - a) wojewoda,
 - b) wojewódzki komendant Policji;
- 3) sekretarz – wskazany przez marszałka województwa;
- 4) członkowie Wojewódzkiej Rady:
 - a) wojewódzki inspektor transportu drogowego,
 - b) dyrektor właściwego terenowo oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,
 - c) przedstawiciel wojewody,
 - d) przedstawiciel wojewódzkiego sztabu wojskowego,
 - e) przedstawiciel kuratora oświaty,
 - f) przedstawiciel zarządu województwa,
 - g) przedstawiciel zarządów powiatu,
 - h) przedstawiciel wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast,
 - i) przedstawiciel komendanta wojewódzkiego Policji,
 - j) przedstawiciel komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej,
 - k) przedstawiciel zarządu dróg wojewódzkich,
 - l) przedstawiciel wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego,
 - m) przedstawiciel zarządów dróg powiatowych,
 - n) osoby wskazane przez marszałka województwa w szczególności reprezentujące działające na terenie województwa organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest problematyka bezpieczeństwa ruchu drogowego, przy czym marszałek województwa może wskazać nie więcej niż 12 osób.

Art. 140j [Przewodniczący Rady]

1. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady kieruje jej pracami i reprezentuje ją na zewnątrz.
2. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady otrzymuje od organów, których przedstawiciele są członkami Wojewódzkiej Rady:
 - 1) sprawozdania i informacje dotyczące realizacji zadań określonych w programach bezpieczeństwa ruchu drogowego;
 - 2) informacje dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady składa Przewodniczącemu Krajowej Rady corocznie, do końca stycznia, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego na terenie województwa oraz działań realizowanych w tym zakresie.

Art. 140k [Obsługa Rady] Obsługę Wojewódzkiej Rady zapewnia wyznaczony przez marszałka województwa wojewódzki ośrodek ruchu drogowego.

Art. 140l [Udział w pracach z głosem doradczym] W pracach Krajowej Rady i Wojewódzkiej Rady mogą brać udział z głosem doradczym:

- 1) przedstawiciele organizacji pozarządowych, których statutowy zakres działalności obejmuje zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 2) pracownicy naukowcy wyższych uczelni lub jednostek badawczo-rozwojowych;
- 3) niezależni eksperci.

Dział Vb. Kary pieniężne

Art. 140m [Kara pieniężna]

1. Kto:
 - 1) wbrew przepisowi art. 70g ust. 1 wprowadził do obrotu nowy pojazd bez wymaganego odpowiedniego świadectwa homologacji typu lub innego równoważnego dokumentu, o których mowa w art. 70j ust. 1, art. 70k ust. 1, art. 70o ust. 1, art. 70zo ust. 1, art. 70zp ust. 1 albo art. 70zu ust. 1,
 - 2) wbrew przepisowi art. 70g ust. 5 ponownie wprowadził do obrotu pojazdy wycofane z obrotu,
 - 3) wbrew przepisowi art. 70g ust. 6 wprowadził do obrotu nowy przedmiot wyposażenia lub część,
 - 4) wbrew przepisowi art. 70g ust. 8 ponownie wprowadził do obrotu przedmiot wyposażenia lub część wycofane z obrotu – podlega karze pieniężnej w wysokości nie większej niż 25% wartości sprzedaży wynikającej z wprowadzenia do obrotu tego pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.
2. Kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje decyzji, o których mowa w art. 70g ust. 4 lub ust. 10, podlega karze pieniężnej w wysokości nie większej niż 50% wartości sprzedaży wynikającej z wprowadzenia do obrotu tego pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.

Art. 140n [Rozwinięcie]

1. Kary pieniężne, w sprawach określonych w art. 140m, nakładane są w drodze decyzji administracyjnej.
2. Kary pieniężne, o których mowa w art. 140m:
 - 1) za wprowadzenie do obrotu albo niewycofanie z obrotu pojazdów, przedmiotów wyposażenia lub części, o których mowa w art. 70d ust. 1 i ust. 6 pkt 2 przeznaczonych dla konsumentów, nakłada właściwy organ Inspekcji Handlowej;
 - 2) za wprowadzenie do obrotu albo niewycofanie z obrotu pojazdów, o których mowa w art. 70d ust. 1, ust. 4 i ust. 6 pkt 2, nieprzeznaczonych dla konsumentów, nakłada Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego.
3. Kary pieniężne, o których mowa w ust. 2:
 - 1) pkt 1 stanowią dochód budżetu państwa;
 - 2) pkt 2 stanowią przychód Transportowego Dozoru Technicznego.
 - 3) Ustalając wysokość kary pieniężnej uwzględnia się zakres naruszenia, powtarzalność naruszeń oraz korzyści finansowe uzyskane z tytułu naruszenia ustawy.
5. Kary pieniężne są wnoszone na odrębne rachunki bankowe odpowiednio budżetu państwa albo Transportowego Dozoru Technicznego, w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o nałożeniu kary pieniężnej stała się ostateczna.
6. Do kar pieniężnych, o których mowa w art. 140m, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa.

Dział VI.

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 141 *(pominięty)*

Art. 142 *(pominięty)*

Art. 143 *(pominięty)*

Art. 144 *(uchylony)*

Art. 145 *(pominięty)*

Art. 146 *(pominięty)*

Art. 147 *(pominięty)*

Art. 148 *(pominięty)*

Art. 149 [Delegacja] Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Sprawiedliwości, kierując się potrzebą zapewnienia stabilnego obrotu pojazdami samochodowymi, może określić, w drodze rozporządzenia:

- 1) obowiązek uzyskania karty pojazdu przez właścicieli pojazdów zarejestrowanych przed dniem, o którym mowa w art. 152 pkt 3;
- 2) warunki, terminy i tryb uzyskiwania karty pojazdu przez osoby, o których mowa w pkt 1, organy właściwe do ich wydania, dokumenty stosowane w tych sprawach oraz wysokość opłaty za wydanie karty pojazdu.

Art. 150 [Rozwinięcie]

1. Prawa jazdy i inne dokumenty uprawniające do kierowania pojazdami lub potwierdzające dodatkowe kwalifikacje i wymagania w stosunku do kierujących pojazdami, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują ważność do czasu ich wymiany dokonywanej na koszt osoby uprawnionej w zakresie, na jaki zostały wydane. Osoba uprawniona dokonująca wymiany jest obowiązana do uiszczenia opłaty ewidencyjnej.
2. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając wszystkie wydawane przed dniem wejścia w życie ustawy dokumenty uprawniające do kierowania pojazdem oraz koszty związane z ich wymianą, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i terminy wymiany praw jazdy i innych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami lub potwierdzających dodatkowe kwalifikacje kierujących pojazdami oraz wysokość opłat za ich wymianę.

Art. 151 [Derogacja]

1. Traci moc ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 1992 r. poz. 41 i 114 oraz z 1995 r. poz. 515), z wyjątkiem art. 60, 69–70 i 72–82, które tracą moc z dniem 30 czerwca 1999 r.
2. *(pominięty)*

Art. 152 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 49 ust. 2 pkt 5, art. 80, 99 i 109 ust. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1998 r.;
- 2) art. 39 ust. 3 i art. 85, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.;
- 3) art. 74 ust. 2 pkt 2 lit. a, art. 77, 87, 88, 90–98 i 100–108, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1999 r.

Odnosnik²⁸⁾ Niniejsza ustawa wdraża postanowienia następujących dyrektyw Unii Europejskiej:

- 1) dyrektywy Rady z dnia 16 grudnia 1991 r. odnoszącej się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach (91/671/EWG) (Dz. Urz. WE L 373 z 31.12.1991, str. 26, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 353, z późn. zm.);
- 2) dyrektywy Rady 92/6/EWG z dnia 10 lutego 1992 r. w sprawie montowania i zastosowania urządzeń ograniczenia prędkości w niektórych kategoriach pojazdów silnikowych we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 57 z 02.03.1992, str. 27, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 1, str. 359, z późn. zm.);
- 3) dyrektywy Rady 96/53/WE z dnia 25 lipca 1996 r. ustanawiającej dla niektórych pojazdów drogowych poruszających się na terytorium Wspólnoty maksymalne dopuszczalne wymiary w ruchu krajowym i międzynarodowym oraz maksymalne dopuszczalne obciążenia w ruchu międzynarodowym (Dz. Urz. WE L 235 z 17.09.1996, str. 59, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 2, str. 478, z późn. zm.);
- 4) dyrektywy 97/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 1997 r. odnoszącej się do mas i wymiarów niektórych kategorii pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz zmieniającej dyrektywę 70/156/EWG (Dz. Urz. WE L 233 z 25.08.1997, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 19, str. 200, z późn. zm.);
- 5) dyrektywy Rady 1999/37/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie dokumentów rejestracyjnych pojazdów (Dz. Urz. WE L 138 z 01.06.1999, str. 57, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 4, str. 351, z późn. zm.);
- 6) dyrektywy 2000/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 czerwca 2000 r. w sprawie drogowej kontroli przydatności do ruchu pojazdów użytkowych poruszających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 203 z 10.08.2000, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 5, str. 80, z późn. zm.);
- 8) dyrektywy 2002/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 marca 2002 r. w sprawie homologacji typu dwu- lub trzykołowych pojazdów mechanicznych i uchylającej dyrektywę Rady 92/61/EWG (Dz. Urz. WE L 124 z 09.05.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, str. 399, z późn. zm.);
- 9) dyrektywy 2003/20/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 kwietnia 2003 r. zmieniającej dyrektywę Rady 91/671/EWG w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach poniżej 3,5 tony (Dz. Urz. UE L 115 z 09.05.2003, str. 63; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 7, str. 277);
- 10) dyrektywy 2003/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie homologacji typu ciągników rolniczych lub leśnych, ich przyczep i wymiennych holowanych maszyn, łącznie z ich układami, częściami i oddzielnymi zespołami technicznymi oraz uchylającej dyrektywę 74/150/EWG (Dz. Urz. UE L 171 z 09.07.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 31, str. 311, z późn. zm.);

- 11) dyrektywy 2007/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 września 2007 r. ustanawiającej ramy dla homologacji pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz układów, części i oddzielnych zespołów technicznych przeznaczonych do tych pojazdów ("dyrektywa ramowa") (Dz. Urz. UE L 263 z 09.10.2007, str. 1, z późn. zm.);
- 12) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/40/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie badań zdatności do ruchu drogowego pojazdów silnikowych i ich przyczep (Dz. Urz. UE L 141 z 06.06.2009, str. 12, z późn. zm.);
- 13) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/82/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie ułatwień w zakresie transgranicznej wymiany informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego (Dz. Urz. UE L 288 z 05.11.2011, str. 1).

Załącznik 1. Kategorie zezwoleń na przejazd pojazdu niernormatywnego.

Lp.	Zezwolenie	Pojazdy niernormatywne	Drogi
1	kategorii I	a) o wymiarach oraz rzeczywistej masie całkowitej nie większych od dopuszczalnych,	gminne, powiatowe, wojewódzkie wskazane w zezwoleniu
		b) o naciskach osi nieprzekraczających wielkości przewidzianych dla dróg o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi napędowej do 11,5 t;	
2	kategorii II	a) o długości, wysokości oraz rzeczywistej masie całkowitej nie większych od dopuszczalnych,	publiczne, z wyjątkiem ekspresowych i autostrad
		b) o naciskach osi nie większych od dopuszczalnych dla danej drogi,	
		c) o szerokości nieprzekraczającej 3,5 m;	
3	kategorii III	a) o naciskach osi i rzeczywistej masie całkowitej nie większych od dopuszczalnych,	publiczne
		b) o szerokości nieprzekraczającej 3,2 m,	
		c) o długości nieprzekraczającej:	
		– 15 m dla pojedynczego pojazdu,	
		– 23 m dla zespołu pojazdów,	
d) o wysokości nieprzekraczającej 4,3 m;			
4	kategorii IV	a) o rzeczywistej masie całkowitej nie większej od dopuszczalnej,	krajowe
		b) o szerokości nieprzekraczającej 3,4 m,	
		c) o długości nieprzekraczającej:	
		– 15 m dla pojedynczego pojazdu,	
		– 23 m dla zespołu pojazdów,	
		– 30 m dla zespołu pojazdów o skrętnych osiach,	
		d) o wysokości nieprzekraczającej 4,3 m,	
e) o naciskach osi nieprzekraczających wielkości przewidzianych dla dróg o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi napędowej do 11,5 t;			
5	kategorii V	a) o naciskach osi nie większych od dopuszczalnych dla danej drogi,	publiczne
		b) o szerokości nieprzekraczającej 3,4 m,	
		c) o długości nieprzekraczającej:	
		– 15 m dla pojedynczego pojazdu,	
		– 23 m dla zespołu pojazdów,	
– 30 m dla zespołu pojazdów o skrętnych osiach,			

		d) o wysokości nieprzekraczającej 4,3 m,	
		e) o rzeczywistej masie całkowitej nieprzekraczającej 60 t;	
6	kategori VI	a) o szerokości nieprzekraczającej: – 3,4 m dla drogi jednojezdniowej, – 4 m dla drogi dwujezdniowej klasy A, S i GP,	krajowe – zgodnie z wykazem dróg, o którym mowa w art. 64c ust. 8
		b) o długości nieprzekraczającej: – 15 m dla pojedynczego pojazdu, – 23 m dla zespołu pojazdów, – 30 m dla zespołu pojazdów o skrętnych osiach,	
		c) o wysokości nieprzekraczającej 4,3 m,	
		d) o rzeczywistej masie całkowitej nieprzekraczającej 60 t,	
		e) o naciskach osi nieprzekraczających wielkości przewidzianych dla dróg o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi napędowej do 11,5 t;	
7	kategori VII	a) o wymiarach oraz rzeczywistej masie całkowitej większych od wymienionych w kategoriach I–VI,	wyznaczona trasa wskazana w zezwoleniu
		b) o naciskach osi przekraczających wielkości przewidziane dla dróg o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi napędowej do 11,5 t;	

Załącznik 2. Kategorie pojazdów.

1. Kategoria M: pojazdy samochodowe przeznaczone do przewozu osób mające co najmniej cztery koła, w tym:
 - 1) kategoria M₁: pojazdy do przewozu osób, mające nie więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy;
 - 2) kategoria M₂: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu osób, mające więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy i mające maksymalną masę całkowitą nieprzekraczającą 5 t;
 - 3) kategoria M₃: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu osób, mające więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 5 t.
2. Kategoria N: pojazdy samochodowe mające co najmniej cztery koła i zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków, w tym:
 - 1) kategoria N₁: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą nieprzekraczającą 3,5 t;
 - 2) kategoria N₂: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 3,5 t, ale nieprzekraczającą 12 t;
 - 3) kategoria N₃: pojazdy zaprojektowane i wykonane do przewozu ładunków i mające maksymalną masę całkowitą przekraczającą 12 t.
3. Kategoria O: przyczepy, w tym:
 - 1) kategoria O₁: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 750 kg;
 - 2) kategoria O₂: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 750 kg, ale nieprzekraczającej 3,5 t;
 - 3) kategoria O₃: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, ale nieprzekraczającej 10 t;
 - 4) kategoria O₄: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 10 t.
4. Kategoria L: pojazdy dwukołowe lub trójkołowe, niektóre pojazdy czterokołowe, w tym:
 - 1) kategoria L1e – motorowery dwukołowe;
 - 2) kategoria L2e – motorowery trójkołowe;
 - 3) kategoria L3e – motocykle dwukołowe bez bocznego wózka;
 - 4) kategoria L4e – motocykle dwukołowe z bocznym wózkiem;
 - 5) kategoria L5e – motocykle trójkołowe;
 - 6) kategoria L6e – czterokołowce lekkie;
 - 7) kategoria L7e – czterokołowce.

Do kategorii L nie mogą być zaliczone pojazdy:

- a) których maksymalna prędkość konstrukcyjna nie przekracza 6 km/h,
- b) przeznaczone do kierowania przez osobę pieszą,
- c) ciągniki i maszyny używane do celów rolniczych lub podobnych,

- d) rowery i wózki rowerowe.
5. Kategoria T: ciągniki rolnicze, w tym:
- 1) kategoria T₁: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, mające oś położoną najbliżej kierowcy, o minimalnym rozstawie kół nie mniejszym niż 1150 mm, masę własną, w stanie gotowości do jazdy, przekraczającą 600 kg i prześwit nie większy niż 1000 mm. W przypadku ciągników ze zmianą pozycji kierowcy (zmiana położenia siedzenia i koła kierownicy), osią położoną najbliżej kierowcy musi być oś z zamontowanymi oponami o największej średnicy;
 - 2) kategoria T₂: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, mające minimalny rozstaw kół mniejszy niż 1150 mm, masę własną, w stanie gotowości do jazdy, przekraczającą 600 kg i prześwit nie większy niż 600 mm. W przypadku gdy wysokość środka ciężkości ciągnika (mierzona względem podłoża) podzielona przez minimalny rozstaw kół każdej osi przekracza 0,90, maksymalna prędkość konstrukcyjna jest ograniczona do 30 km/h;
 - 3) kategoria T₃: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h i masie własnej, w stanie gotowości do jazdy, nieprzekraczającej 600 kg;
 - 4) kategoria T₄: ciągniki kołowe specjalnej konstrukcji o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej nieprzekraczającej 40 km/h, w ramach której ze względu na prześwit i szerokość wyróżnia się kategorie T_{4.1}, T_{4.2}, oraz T_{4.3};
 - 5) kategoria T₅: ciągniki kołowe o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej przekraczającej 40 km/h.
6. Kategoria C: ciągniki gąsienicowe, w tym ciągniki kategorii C₁, C₂, C₃, C₄, C₅ – według kryteriów podziału jak dla kategorii T. W ramach kategorii C₄ wyróżnia się kategorie C_{4.1}, C_{4.2}, oraz C_{4.3} według podziału jak dla kategorii T_{4.1}, T_{4.2}, oraz T_{4.3}.
7. Kategoria R: przyczepy rolnicze, w tym:
- 1) kategoria R₁: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 1,5 t;
 - 2) kategoria R₂: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 1,5 t, ale nieprzekraczającej 3,5 t;
 - 3) kategoria R₃: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, ale nieprzekraczającej 21 t;
 - 4) kategoria R₄: przyczepy o maksymalnej masie całkowitej przekraczającej 21 t.

Każda kategoria przyczep oznaczona jest także indeksem „a” lub „b”, zależnie od jej konstrukcyjnej prędkości:

- „a” dla przyczep o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej mniejszej lub równej 40 km/h,
- „b” dla przyczep o maksymalnej prędkości konstrukcyjnej większej niż 40 km/h.

- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 65 i 352.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 915, 1138, 1146, 1215, 1328, 1457, 1563 i 1662, z 2015 r. poz. 73, 211, 933, 978, 1166, 1197, 1259, 1296, 1348, 1595, 1688, 1767, 1844 i 1932 oraz z 2016 r. poz. 68.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 362, 596, 769, 1278, 1342, 1448, 1529 i 1540, z 2013 r. poz. 888, 1027, 1036, 1287, 1304, 1387 i 1717, z 2014 r. poz. 223, 312, 567, 598, 773, 915, 1052, 1215, 1328, 1563, 1644, 1662 i 1863, z 2015 r. poz. 73, 211, 251, 478, 693, 699, 860, 933, 978, 1197, 1217, 1259, 1296, 1321, 1322, 1333, 1569, 1595, 1607, 1688, 1767, 1784, 1844, 1893, 1925, 1932, 1992 i 2299 oraz z 2016 r. poz. 188 i 195.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 978, 1197, 1269, 1311, 1649, 1923, 1932, 2183 i 2184 oraz z 2016 r. poz. 195.
- Uznany za niezgodny z Konstytucją z dniem 16 listopada 2001 r. w zakresie, w jakim wyłącza uprawnienie osoby zobowiązanej do poddania się leczeniu odwykowemu do złożenia wniosku o zmianę przez sąd postanowienia w przedmiocie rodzaju zakładu leczenia odwykowego, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2001 r. sygn. akt P. 6/2001 (Dz. U. poz. 1478).
- Zlikwidowane na podstawie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23.02.1990 r. o zmianie Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. Nr 14, poz. 85), która weszła w życie z dniem 28.03.1990 r.
- Treść przepisu ustalona z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lipca 2013 r. sygn. akt Kp 1/13 (M. P. poz. 690), uznającego art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 4 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w części dotyczącej art. 42 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356), w zakresie, w jakim umożliwia stosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia z użyciem "innych urządzeń technicznych", za niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i z zasadą poprawnej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Zdrowia z dnia 11 lutego 2016 r. w sprawie maksymalnej wysokości opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji, po waloryzacji (M.P. z 2016 r. poz. 156) od dnia 15.02.2016 r. kwota ta wynosi 299,98 zł
- Ustawa została ogłoszona w dniu 12 listopada 1982 r.
- Art. 3 pkt 2b dodany ustawą z dnia 7.02.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 295), która wchodzi w życie 11.04.2014 r.
- Art. 15 ust. 7 uchylony ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15a dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15b dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15c dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15d dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15e dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15f dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15g dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15h dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15i dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15j dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15k dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 15l dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
- Art. 30 ust. 3 uchylony ustawą z dnia 13.06.2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 829), która wchodzi w życie 1.01.2014 r.
- Obecnie: ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, stosownie do art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 9 i art. 14 ustawy z dnia 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, Nr 107, poz. 732, Nr 120, poz. 818 i Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 63, poz. 394, Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, Nr 216, poz. 1370 i Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 42, poz. 337, Nr 68, poz. 574, Nr 77, poz. 649, Nr 157, poz. 1241, Nr 161, poz. 1277, Nr 168, poz. 1323 i Nr 201, poz. 1540, z 2010 r. Nr 28, poz. 143 i 146, Nr 107, poz. 679, Nr 127, poz. 857, Nr 155, poz. 1035 i Nr 239, poz. 1592 oraz z 2011 r. Nr 234, poz. 1385 i 1386 i Nr 240, poz. 1429).
- Ustawa została ogłoszona dnia 19.06.1999 r.
- Art. 2 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 2a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 5 ust. 1 zdanie wstępne w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 5a ust. 4 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 6 ust. 6 dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 6a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7b uchylony ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8 ust. 1 zdanie wstępne w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8 ust. 4 dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8a w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8aa dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8ab dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8b uchylony ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.

- Art. 10a stosuje się do: 1) papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2019 r.;2) wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i tytoń do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2024 r.
- Art. 10b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10b stosuje się do: 1) papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2019 r.;2) wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i tytoń do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2024 r.
- Art. 11a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11g dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11h dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11i dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12a w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 13 ust. 1 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 14 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 15 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 15a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 978, 1197, 1269, 1311, 1649, 1923, 1932 i 2184 oraz z 2016 r. poz. 195, 615, 846 i 1228.
- Zamieszczony w obwieszczeniu.
- Ustawa została ogłoszona w dniu 30.01.1996 r.
- Załącznik dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 183 i 1195 oraz z 2015 r. poz. 211, 702 i 1274.
- Art. 17 zdanie wstępne zmienione ustawą z dnia 7.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1250), która wchodzi w życie 31.08.2016 r.
- Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 1165 oraz z 2014 r. poz. 24 i 1199.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 40, 768, 822, 1133 i 1200 oraz z 2015 r. poz. 151, 200, 443, 528, 774, 1165, 1265, 1549, 1642 i 1777.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 829, z 2014 r. poz. 295 oraz z 2015 r. poz. 1505.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 765 i 1247, z 2014 r. poz. 486, 579, 786 i 969 oraz z 2015 r. poz. 21, 396, 841, 1186, 1269, 1549, 1707 i 1855.
- Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307, z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273, Nr 112, poz. 654, Nr 117, poz. 678, Nr 142, poz. 829, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1430, 1431 i 1438 i Nr 279, poz. 1645, z 2012 r. poz. 886, 1091, 1101, 1327, 1426, 1447 i 1529, z 2013 r. poz. 480, 765, 849, 1247, 1262, 1282, 1436 i 1650, z 2014 r. poz. 85, 384, 694, 1375 i 1556 oraz z 2015 r. poz. 21, 290, 396, 1185, 1186, 1334, 1788 i 1855.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1485, 1634 i 1707.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1240, 1269, 1365, 1569, 1692, 1735, 1830, 1844, 1893, 1916, 1991 i 1994 oraz z 2016 r. poz. 65.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 227, poz. 1505 i Nr 234, poz. 1570, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 31, poz. 206, Nr 92, poz. 753, Nr 95, poz. 788 i Nr 98, poz. 817, z 2010 r. Nr 78, poz. 513 i Nr 107, poz. 679, z 2011 r. Nr 63, poz. 322, Nr 82, poz. 451, Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 113, poz. 657 i Nr 122, poz. 696, z 2012 r. poz. 1342 i 1544, z 2013 r. poz. 1245, z 2014 r. poz. 822 i 1491 oraz z 2015 r. poz. 28, 277, 788, 875, 1771, 1830, 1918, 1926 i 1991.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1045, 1199 i 1830.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1045, 1217, 1268, 1269, 1479, 1642, 1830, 1890 i 2023.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 65.
- Utracił moc z dniem 2 grudnia 2015 r. w zakresie, w jakim dopuszcza orzeczenie przepadku przedmiotu służącego do popełnienia któregoś z wymienionych w tym przepisie przestępstw, niebędącego własnością sprawcy, jeżeli właściciel lub inna osoba uprawniona, mimo zachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, nie przewidywała i nie mogła przewidzieć, że może on służyć do popełnienia któregoś z tych przestępstw, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 października 2015 r. sygn. akt SK 59/13 (Dz. U. poz. 2014).
- Art. 74 w brzmieniu ustawy z dnia 11.03.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 437), która wchodzi w życie 15.04.2016 r.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z 2004 r. Nr 238, poz. 2390 oraz z 2005 r. Nr 175, poz. 1462.
- Ustawa została ogłoszona w dniu 19 września 2005 r.
- Art. 2 ust. 2 uchylony ustawą z dnia 15.01.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 266), która wchodzi w życie 27.05.2015 r.
- Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 112, poz. 654, Nr 227, poz. 1367 i Nr 228, poz. 1368.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31,

- poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705, z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991, z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887 i Nr 205, poz. 1206, z 2012 r. poz. 941 i 979 oraz z 2013 r. poz. 87 i 827.
- Obecnie: minister właściwy do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 17 i art. 22 ustawy z dnia 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 743), która weszła w życie z dniem 1.04.1999 r.
 - Art. 33b dodany ustawą z dnia 23.09.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1605), która wchodzi w życie 18.10.2016 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dnia 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 34 ust. 1, w zakresie, w jakim nie zezwała na poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z 1995 r. Nr 36, poz. 175, 176 i 177, z 1998 r. Nr 147, poz. 962, z 2001 r. Nr 23, poz. 266, z 2003 r. Nr 42, poz. 364 oraz z 2010 r. Nr 90, poz. 587). Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dniem 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 35 ust. 1, w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dniem 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 35 ust. 4, w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Art. 38 ust. 4 w brzmieniu ustawy z dnia 15.01.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 266), która wchodzi w życie 27.05.2015 r.
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 23.09.1997 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. poz. 1016, 1243, 1244 i 1707, z 2012 r. poz. 986 i 1456, z 2013 r. poz. 73, 675, 791, 1446 i 1645, z 2014 r. poz. 598, 877, 1198, 1457 i 1873, z 2015 r. poz. 218, 493, 1240, 1273, 1359, 1649 i 1886 oraz z 2016 r. poz. 195.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 765 i 1247, z 2014 r. poz. 486, 579, 786 i 969, z 2015 r. poz. 21, 396, 841, 1186, 1269, 1549, 1707 i 1855 oraz z 2016 r. poz. 178.
 - Zamieszczony w obwieszczeniu.
 - Zamieszczony w obwieszczeniu.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. poz. 1043, z 2007 r. poz. 125, z 2008 r. poz. 416, 1056, 1198 i 1414, z 2009 r. poz. 120, 306, 595 i 1777 oraz z 2010 r. poz. 1593.
 - "Placówce resocjalizacyjnej", na podstawie art. 9 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. poz. 443), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1996 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 938 i 1646, z 2014 r. poz. 379, 911, 1146, 1626 i 1877, z 2015 r. poz. 238, 532, 1045, 1117, 1130, 1189, 1190, 1269, 1358, 1513, 1830, 1854, 1890 i 2150 oraz z 2016 r. poz. 195, 1257 i 1454.
 - Ustawa utraciła moc na podstawie art. 2 ustawy z dnia 10 września 1999 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy (Dz. U. poz. 931), która weszła w życie z dniem 17 października 1999 r.
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 12 listopada 1982 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 65 i 352.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 915, 1138, 1146, 1215, 1328, 1457, 1563 i 1662, z 2015 r. poz. 73, 211, 933, 978, 1166, 1197, 1259, 1296, 1348, 1595, 1688, 1767, 1844 i 1932 oraz z 2016 r. poz. 68.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 362, 596, 769, 1278, 1342, 1448, 1529 i 1540, z 2013 r. poz. 888, 1027, 1036, 1287, 1304, 1387 i 1717, z 2014 r. poz. 223, 312, 567, 598, 773, 915, 1052, 1215, 1328, 1563, 1644, 1662 i 1863, z 2015 r. poz. 73, 211, 251, 478, 693, 699, 860, 933, 978, 1197, 1217, 1259, 1296, 1321, 1322, 1333, 1569, 1595, 1607, 1688, 1767, 1784, 1844, 1893, 1925, 1932, 1992 i 2299 oraz z 2016 r. poz. 188 i 195.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 978, 1197, 1269, 1311, 1649, 1923, 1932, 2183 i 2184 oraz z 2016 r. poz. 195.
 - Uznany za niezgodny z Konstytucją z dniem 16 listopada 2001 r. w zakresie, w jakim wyłącza uprawnienie osoby zobowiązanej do poddania się leczeniu odwykowemu do złożenia wniosku o zmianę przez sąd postanowienia w przedmiocie rodzaju zakładu leczenia odwykowego, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2001 r. sygn. akt P. 6/2001 (Dz. U. poz. 1478).
 - Zlikwidowane na podstawie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23.02.1990 r. o zmianie Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. Nr 14, poz. 85), która weszła w życie z dniem 28.03.1990 r.
 - Treść przepisu ustalona z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lipca 2013 r. sygn. akt Kp 1/13 (M. P. poz. 690), uznającego art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 4 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w części dotyczącej art. 42 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356), w zakresie, w jakim umożliwia stosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia z użyciem "innych urządzeń technicznych", za niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i z zasadą poprawnej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Zdrowia z dnia 11 lutego 2016 r. w sprawie maksymalnej wysokości opłaty za pobyt w izbie wytrzeźwień, placówce lub jednostce Policji, po waloryzacji (M.P. z 2016 r. poz. 156) od dnia 15.02.2016 r. kwota ta wynosi 299,98 zł
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 12 listopada 1982 r.
 - Art. 3 pkt 2b dodany ustawą z dnia 7.02.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 295), która wchodzi w życie 11.04.2014 r.
 - Art. 15 ust. 7 uchylony ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15a dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15b dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15c dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15d dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15e dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15f dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15g dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15h dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15i dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15j dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15k dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.
 - Art. 15l dodany ustawą z dnia 5.08.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1505), która wchodzi w życie 30.11.2015 r.

- Art. 30 ust. 3 uchylony ustawą z dnia 13.06.2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 829), która wchodzi w życie 1.01.2014 r.
- Obecnie: ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, stosownie do art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 9 i art. 14 ustawy z dnia 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, Nr 107, poz. 732, Nr 120, poz. 818 i Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 63, poz. 394, Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, Nr 216, poz. 1370 i Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 42, poz. 337, Nr 68, poz. 574, Nr 77, poz. 649, Nr 157, poz. 1241, Nr 161, poz. 1277, Nr 168, poz. 1323 i Nr 201, poz. 1540, z 2010 r. Nr 28, poz. 143 i 146, Nr 107, poz. 679, Nr 127, poz. 857, Nr 155, poz. 1035 i Nr 239, poz. 1592 oraz z 2011 r. Nr 234, poz. 1385 i 1386 i Nr 240, poz. 1429).
- Ustawa została ogłoszona dnia 19.06.1999 r.
- Art. 2 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 2a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 5 ust. 1 zdanie wstępne w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 5a ust. 4 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 6 ust. 6 dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 6a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7b uchylony ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 7f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8 ust. 1 zdanie wstępne w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8 ust. 4 dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8a w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8aa dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8ab dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 8b uchylony ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 9f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10a stosuje się do: 1) papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2019 r.;2) wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i tytoń do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2024 r.
- Art. 10b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 10b stosuje się do: 1) papierosów i tytoniu do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2019 r.;2) wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i tytoń do samodzielnego skręcania papierosów - od dnia 20 maja 2024 r.
- Art. 11a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11b dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11d dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11e dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11f dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11g dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11h dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 11i dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12a w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 12c dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 13 ust. 1 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 14 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 15 w brzmieniu ustawy z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Art. 15a dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 978, 1197, 1269, 1311, 1649, 1923, 1932 i 2184 oraz z 2016 r. poz. 195, 615, 846 i 1228.
- Zamieszczony w obwieszczeniu.
- Ustawa została ogłoszona w dniu 30.01.1996 r.
- Załącznik dodany ustawą z dnia 22.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1331), która wchodzi w życie 8.09.2016 r.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 183 i 1195 oraz z 2015 r. poz. 211, 702 i 1274.
- Art. 17 zdanie wstępne zmienione ustawą z dnia 7.07.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1250), która wchodzi w życie 31.08.2016 r.
- Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 1165 oraz z 2014 r. poz. 24 i 1199.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 40, 768, 822, 1133 i 1200 oraz z 2015 r. poz. 151, 200, 443, 528, 774, 1165, 1265, 1549, 1642 i 1777.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 829, z 2014 r. poz. 295 oraz z 2015 r. poz. 1505.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 765 i 1247, z 2014 r. poz. 486, 579, 786 i 969 oraz z 2015 r. poz. 21, 396, 841, 1186, 1269, 1549, 1707 i 1855.
- Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802,

- Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307, z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273, Nr 112, poz. 654, Nr 117, poz. 678, Nr 142, poz. 829, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1430, 1431 i 1438 i Nr 279, poz. 1645, z 2012 r. poz. 886, 1091, 1101, 1327, 1426, 1447 i 1529, z 2013 r. poz. 480, 765, 849, 1247, 1262, 1282, 1436 i 1650, z 2014 r. poz. 85, 384, 694, 1375 i 1556 oraz z 2015 r. poz. 21, 290, 396, 1185, 1186, 1334, 1788 i 1855.
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1485, 1634 i 1707.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1240, 1269, 1365, 1569, 1692, 1735, 1830, 1844, 1893, 1916, 1991 i 1994 oraz z 2016 r. poz. 65.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 227, poz. 1505 i Nr 234, poz. 1570, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 31, poz. 206, Nr 92, poz. 753, Nr 95, poz. 788 i Nr 98, poz. 817, z 2010 r. Nr 78, poz. 513 i Nr 107, poz. 679, z 2011 r. Nr 63, poz. 322, Nr 82, poz. 451, Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 113, poz. 657 i Nr 122, poz. 696, z 2012 r. poz. 1342 i 1544, z 2013 r. poz. 1245, z 2014 r. poz. 822 i 1491 oraz z 2015 r. poz. 28, 277, 788, 875, 1771, 1830, 1918, 1926 i 1991.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1045, 1199 i 1830.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1045, 1217, 1268, 1269, 1479, 1642, 1830, 1890 i 2023.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 65.
 - Utracił moc z dniem 2 grudnia 2015 r. w zakresie, w jakim dopuszcza orzeczenie przepadku przedmiotu służącego do popełnienia któregoś z wymienionych w tym przepisie przestępstw, niebędącego własnością sprawcy, jeżeli właściciel lub inna osoba uprawniona, mimo zachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, nie przewidywała i nie mogła przewidzieć, że może on służyć do popełnienia któregoś z tych przestępstw, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 października 2015 r. sygn. akt SK 59/13 (Dz. U. poz. 2014).
 - Art. 74 w brzmieniu ustawy z dnia 11.03.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 437), która wchodzi w życie 15.04.2016 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z 2004 r. Nr 238, poz. 2390 oraz z 2005 r. Nr 175, poz. 1462.
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 19 września 2005 r.
 - Art. 2 ust. 2 uchylony ustawą z dnia 15.01.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 266), która wchodzi w życie 27.05.2015 r.
 - Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 112, poz. 654, Nr 227, poz. 1367 i Nr 228, poz. 1368.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781, z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705, z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991, z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887 i Nr 205, poz. 1206, z 2012 r. poz. 941 i 979 oraz z 2013 r. poz. 87 i 827.
 - Obecnie: minister właściwy do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 17 i art. 22 ustawy z dnia 4.09.1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 743), która weszła w życie z dniem 1.04.1999 r.
 - Art. 33b dodany ustawą z dnia 23.09.2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1605), która wchodzi w życie 18.10.2016 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dnia 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 34 ust. 1, w zakresie, w jakim nie zezwała na poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z 1995 r. Nr 36, poz. 175, 176 i 177, z 1998 r. Nr 147, poz. 962, z 2001 r. Nr 23, poz. 266, z 2003 r. Nr 42, poz. 364 oraz z 2010 r. Nr 90, poz. 587). Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dniem 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 35 ust. 1, w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Zgodnie z wyrokiem Tryb. Konst. z dniem 10.12.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1794) art. 35 ust. 4, w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za poddawanie zwierząt ubojowi w ubojni (rzeźni) według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, został uznany za niezgodny z art. 53 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP w związku z art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Utrata mocy, w tym zakresie, nastąpi 12.12.2014 r.
 - Art. 38 ust. 4 w brzmieniu ustawy z dnia 15.01.2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 266), która wchodzi w życie 27.05.2015 r.
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 23.09.1997 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. poz. 1016, 1243, 1244 i 1707, z 2012 r. poz. 986 i 1456, z 2013 r. poz. 73, 675, 791, 1446 i 1645, z 2014 r. poz. 598, 877, 1198, 1457 i 1873, z 2015 r. poz. 218, 493, 1240, 1273, 1359, 1649 i 1886 oraz z 2016 r. poz. 195.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 765 i 1247, z 2014 r. poz. 486, 579, 786 i 969, z 2015 r. poz. 21, 396, 841, 1186, 1269, 1549, 1707 i 1855 oraz z 2016 r. poz. 178.
 - Zamieszczony w obwieszczeniu.
 - Zamieszczony w obwieszczeniu.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. poz. 1043, z 2007 r. poz. 125, z 2008 r. poz. 416, 1056, 1198 i 1414, z 2009 r. poz. 120, 306, 595 i 1777 oraz z 2010 r. poz. 1593.
 - "Placówce resocjalizacyjnej", na podstawie art. 9 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. poz. 443), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1996 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 938 i 1646, z 2014 r. poz. 379, 911, 1146, 1626 i 1877, z 2015 r. poz. 238, 532, 1045, 1117, 1130, 1189, 1190, 1269, 1358, 1513, 1830, 1854, 1890 i 2150 oraz z 2016 r. poz. 195, 1257 i 1454.
 - Ustawa utraciła moc na podstawie art. 2 ustawy z dnia 10 września 1999 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy (Dz. U. poz. 931), która weszła w życie z dniem 17 października 1999 r.
 - Ustawa została ogłoszona w dniu 12 listopada 1982 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. poz. 1016, 1243, 1244 i 1707, z 2012 r. poz. 986 i 1456, z 2013 r. poz. 73, 675, 791, 1446 i 1645, z 2014 r. poz. 598, 877, 1198, 1457 i 1873, z 2015 r. poz. 218, 493, 1240, 1273, 1359, 1649 i 1886 oraz z 2016 r. poz. 195, 1336 i 1948.

-
- Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 831, 996, 1020, 1250, 1265, 1579 i 1920.
 - Obecnie: m.st. Warszawy, stosownie do art. 31 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. z 2015 r. poz. 1438), która weszła w życie w dniu wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przypadających w związku z zakończeniem kadencji tych organów wybranych w dniu 11 października 1998 r. zgodnie z art. 33 tej ustawy.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2016 r. poz. 831, 996, 1020, 1250, 1265, 1579 i 1920.
 - Obecnie: m.st. Warszawy, stosownie do art. 31 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. z 2015 r. poz. 1438), która weszła w życie w dniu wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przypadających w związku z zakończeniem kadencji tych organów wybranych w dniu 11 października 1998 r. zgodnie z art. 33 tej ustawy.
 - Ustawa utraciła moc z dniem 1 stycznia 2016 r. na podstawie art. 503 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. poz. 1844), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2014 r. poz. 827, z 2015 r. poz. 1273, 1691, 1844 i 2281 oraz z 2016 r. poz. 1334 i 1948.
 - Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2016 r. poz. 868, 1228, 1244, 1579, 1860 i 1948.
 - Od dnia 17 października 2001 r. właściwe sądy, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. poz. 1149, z 2003 r. poz. 2200 oraz z 2004 r. poz. 1550), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.
 - Od dnia 17 października 2001 r. właściwe sądy, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. poz. 1149, z 2003 r. poz. 2200 oraz z 2004 r. poz. 1550), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 110 zł
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 19 zł
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 218 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 26 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 476 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 39 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 594 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 51 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 841 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 73 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 1239 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 133 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 1508 zł.
 - Kwota nieaktualna. Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Finansów z dnia 28.07.2016 r. w sprawie ogłoszenia obowiązujących w 2017 r. maksymalnych stawek opłat za usunięcie pojazdu z drogi i jego parkowanie na parkingu strzeżonym (M.P. z 2016 r. poz. 778) w roku 2017 kwota wynosi 196 zł.
 - Odnośnik w brzmieniu ustawy z dnia 14.03.2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 486), która wchodzi w życie 30.04.2014 r.